FRANCISCUS TER LEGISLATOR EUANGELICUS. FRATRUM MINORUM...

Diego : da Lequile, Claude Boizot, ...

FRANCISCVS
TER LEGISLATOR
EVANGELICVS.

Terque Legis Christi, & Ecclesiæ Romanæ per se, & per suos tres Ordines contra Perditionis filium Apostolicus Reparator.

TOMVS POSTERIOR

QVATVOR ANNORVM CENTVRIAS SVPRA AN. LXIII. PERCVRRENS

FRANCISCVS
TER LEGISLATOR EVANGELICVS.
Terque Legis Christi, & Ecclesiæ Romanæ per se, & per suos Tres Ordines Apostolicus Reparator.

MONITVS DIVINITVS,

Legem, quam, Deo reuelante, sibi, ac suis Minoribus Anno 1209. scripserat, & Ann. 1210. & 1215. Petri sedes bis approbauerat, In compendium redigit

Anno MCCXXIII. Eam ex capitibus xxiij. ad capita xij. contrahens.

Legem D. CLARAE anno sequenti condens, complet scripto quod Primogenitæ suæ oretenùs & incompletè antea tradiderat.

Diplomati Romani Pontificis HONORII III. Abbreuiatam Minorum Legem confirmantis,

SVMMI SACERDOTIS IESV CHRISTI
Sanguinea Bulla succedit.

Qua tres simul Ordines Francisci cum suis Legislationibus inexpugnabiles redduntur. Et ipse triplex Institutor, & Legislator cœlitùs commendatur.

MVNDI ORTHODOXI REPARATIO
Redemptioni humani generis correspondet.

ET INTER DVAS ECCLESIAS,
Romanam summam omnium Ecclesiarum Dominam, Franciscanam eius Ancillam, eiusque pedibus subiectam:

Et per Triplicem Ordinem vndique, & vbique amplè, ac multimodè vsque ad hæc nostra tempora sobolescentem,
MIRA QVIDEM RESVLTAT ANALOGIA.

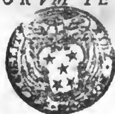
TOMVS POSTERIOR.

In quo pro Historia D. Bonauentura vt plurimum, pro ornamento autem historiæ in gratiam Concionatorum

SANCTVS ANTONIVS DE PADVA,
Doctor Areopagicus, Interpresque Lectissimus
Princeps erit.

AVTHORE F. DIDACO DE LEQVILE ORD. HIST. AD S. FRANC. TRANST.

ROMAE,
TYPIS MICHAELIS HERCVLIS, M.DC.LXVII.
SVPERIORVM PERMISSV.

Alterius Tomi huius dedicatio:

Consecretur, iuxta promissa

In priori volumine, volumen istud posterius
ARCAE VTRIVSQVE TESTAMENTI
Mirificoque sacrarum literarum Interpreti.

Consecretur quoque
SERAPHICO DOCTORI ECCLESIAE
Cunctarum Literarum Armario.

A quo præcipuum hoc promeritumque præconium in illius laudem linguæ, quæ intra tumbæ vrnam post annos xxxij. recens, ac rubicunda reperta est, resonauit,

O Lingua Benedicta &c.

Sint, inquam, alterius huius operis voluminis Patroni, Qui haud dedignati sūt (vnus historicè vnus verò mysticè, ad magni Parētis, ac Patriarchę FRANCISCI eiusque trium Ordinū Legumq; gloriā nouis arcanis augendā) Authoris vota iucundo ferculo pasci. Authoris vitam iugi Tutela patrocinari.

Hi duo inclyti, strenuique Minoritæ

Sanctitate, ac sapientia præcellunt, *D. Bonauentura fidantia*, natione Etruscus, ac S. R. E. Cardinalis Albanus. *D. Antonius de Bogliones* Lusitanus, nunc ex loco Sepulturæ de Padua.

Alter in Minorum sodalitio vt singularissimus Seraph.
Alter vero vt peculiarissimus Cherub.

Ille viro Seraphico, ter Legislatori triformique Ecclesiæ Reparatori ann. xviij. regimine, ac imitatione successor, eiusque Religionis Reparator. Iste autem longè ante reuerentia ac prætio, quamuis haud charactere, vel dignitate Episcopus. Postea in Aemiliæ Prouinciam multis annis summa cum laude Minister; omnique tum Ecclesiasticæ, tum Seraphicæ moli, interna, externaque hostilitate concussæ annis x.

APOSTOLICVM FVLCIMENTVM.

Ita vterque in sua peculiari scola Princeps, vterque in docendo Cherubicus, atq; Seraphicus: sicuti *ex primis Christi scholis*, in quibus *charitas* mandatorum Dei impletionem docet, vterque *transijt ad secundas scholas humilitatis, & mansuetudinis cordis.* Et vt verus Christi Discipulus, atque FRANCISCI filius, ruuidi, aspera, cinereaque penula magistralitèr more Euangelico indutus, ad munus illud, quod reluctantèr subierat, meruit eò sublimiùs ascendere, quo maioris subiectionis pondere, ne regere ignoraret, altius descenderat.

Diu. Ant. serm. fer. 4. Dom. 2 in Quadrag.

Hi duo Duces mei tutissimi

DVO MAGNA LVMINARIA SVNT,

Sedentes in tenebres, & vmbra mortis vbique terrarum cælesti lumine illustrantia.

Duo Cherubini pleni scientia sunt.

Ex D. Bon. in ep. ad Prædicat. & Min. de DD. Dom. & Franc.

Mutuo se respicientes. Idem sentientes. Alas suas extendentes ad Populum, & ipsum verbis, & exemplis, & miraculis protegentes. Discurrentes secundum obedientiæ volatum super omnem Populum. Ac scientiam salutarem aduersus damnabilem disseminantes.

Hi duæ Tubæ sunt veri Moysis Christi Dei nostri,

Multitudinem Populorum ad seipsum per eorum ministerium conuocantis.

Hi

Hi duo vbera Sponsæ.

Paruulos in Christo lactantia, ac nutrientia: nec non & argumenta in salutem administrantia.

Hi duo filij olei splendoris,

Assistentes Dominatori vniuersæ Terræ, prompti ad eius imperium quocumque voluntas eius eos duxerit,

Suam Legationem impleturos.

Hi demum duæ Stellæ sunt

Habentes species quatuor animalium, in diebus nouissimis nomine Agni professione, ac perfectione, lingua, & calamo, eloquentia, & doctrina vociferātes

In directionem Humilitatis, & voluntariæ Paupertatis.

Sub harum Stellarum ductu:

Iam ingentem pelagum paruo tenuique ligno breui tempore percurri. Ex hisce Sponsæ vberibus lac suxi historiale, scripturale cum melle mixum, & per innumera argumenta salutis, prout sciui, ac potui distribui.

Ex horum Cherubinorum scientiæ plenitudine,

Ex qua vniuersa Arca Ecclesiæ

Accepit, accipit, accipiet, accepi & ipse iuxta capacitatem meam. Eorumque alas, ad inuicem iunctas, & alterum alteri, huncq; illi mutuo contuitu vultum suum dirigentem ostendi. Penè vlla pagina in hoc opere extat,

Diu. Ant. ser. 2. de Apost.

In qua non audiantur hæ Tubæ,

Argenteæ, ductiles, & duæ charitatis consumatione, & ad tria pari sonitu directæ. Nunc ad bellum contra vitia conuocando. Nunc ad epulas per virtutum refectionem inuitando. Nunc ad solemnitatem per desiderium Cœlestium gaudiorum excitando.

Nulla est in hoc opere pars, in qua hæc duo Luminaria magna non luceant.

Quod igitur, siuè historiale, siuè scripturale, siuè mixtum ex vtroque nunc his tam inclytis ductoribus meis consecro (in nullo hæsitans de eorum tutela, & multum inhians sine vlla hominis mercenarij nota, circa ab ipsis sperata, expectata, accipienda) totum fermè ipsorum est.

Totum nanque

Prout ad Seraphicum Francisci Mundum in hoc opere spectat, à magnis hisce Luminaribus clarescit, & illustratur. Totum prout Francisci præconium est, hæ duæ personant Tubæ. Totum prout diuinam Francisci sapientiam inspicit, hi duo totius Ecclesiæ Cherubini commendant. Insuper quod vt lac cæleste profluit ore suo ex corde suo paruulis suis Franciscus, nutriens, & educans Apostolicā infantiam, hæc duo vbera Sponsæ Ecclesiæ, quæ tūc paruula erat, & vbera non habebat, abundè diffundunt. Quod Parens noster

FRANCISCVS,

Dominatori vniuersæ Terræ assistens, Christique Legationem adimplens, in hoc opere per innumeras aperit semitas; hi duo filij olei splendoris radijs suis diuersimodè exornant, dilatant, circumferunt. Quod demū in Francisco,

D. Bonau. in prol. leg.

Veluti in Stella matutina, inter nebulas gloriæ perlucente

Trium Ordinum, triumque Legum splendoribus Romanam Fidem ad pristinum candorem restituit, hæ duæ Stellæ sub varijs eloquendi luminibus in toto hoc opere inseparabilitèr commonstrant.

IDEA

IDEA

Nonnullorum Opusculorum, quorum pars maior prælo parata est, pars vero alia disposita.

Primum

FRANCISCVS cruentis plagis, durisque clauis confossus suæ visibilis, sanguineæque Stigmatizationis causas quatuor sub nouis arcanis, ac mysterijs patefacit, Hoc est. *Causam efficientem*, & hanc Christum immediatè. *Causam materialem*, & hanc semetipsum optimè dispositum. *Causam formalem*, & hanc quinque vulnera, & quatuor clauos. *Causam finalem*, & hanc totius Ecclesiæ bonum.

Secundum

FRANCISCVS totius terrarum Orbis ratione suæ, & suorum sectatorum altissimæ Paupertatis Apostolico iure contemptor, & compræensor. Sicque cum Apostolis per suas hinc inde familias, soboles, proles, nationes, Prouincias, Custodias, Collegia, Cænobia sexus vtriusque, Domos, Seminaria, Missiones, Præfecturas, Parochias, Doctrinas, Rectorias, Hospitia in Europa, Asia, Africa, America, & vtraque India ingenti amplitudine *nihil habens, & omnia possidens*.

Tertium

FRANCISCVS Euangelicæ, atque Apostolicæ Scalæ, per quam gradibus sex illinc ascenditur ad Deum, istinc verò descenditur ad proximum, Conditor præcipuus, mirificusque.

Quartum

FRANCISCVS doctorum virorum scriptorumque innumerorum in pergrandi, splendidoque, Liceo per cuncta disciplinarum genera Diues admodum. Ipse tamen inter quamplures præcipuarum Scholarum Principes omnium Primas, & summus Magister.

Quintum

PRimitiua illustriora S.P. FRANCISCI, & omniū illorum, qui aliquem Ordinem ex tribus, quos ipse fundauit, professi sunt. Et vel Ecclesiæ Romanæ nouitèr, ac diuersimodè profuerunt. Vel Ecclesiam Franciscanam, ne Romana sine ipsa pessum iret vt prius, per quatuor annorum centurias cum dimidia varijs temporibus reformarunt. Licet non omnes auspicato progressu, etsi omnes fermè Apostolico zelo præditi. Ex Clarissis deindè nonnullæ paritèr suis primitiuis claruerunt. Aliæ ceu Ordinis sui reformatrices. Plures quoque ex tertia Regula Christianam Rempublicam nouis Congregationibus, Secularibus, Regularibus, Equestribus, nouisq; Academicis orthodoxam Politicam, vniuersamq; Philosophiam illustrarunt.

Sextum

PRimi, & medij, & postremi in Ordine Minorum Reformatores. Illi ante Regularem obseruantiam. Hi in Regulari obseruantia. Vltimi, qui Regularem obseruantiam nouissimè reformauerunt, fundantes strictiorem Obseruantiam, Martyrio, fidei confessione, dignitatibus, doctrina, & prædicatione in suis, quos in Italia Reformatos, in Hispania Discalceatos, in Gallia Recollectos,

lectos nuncupat, illustrem. Prouincijsque amplissimam. Iamque per omnem terrarum Orbem Europeum, Asianum, Africanum, Indicumque diuersimode diffusam. Pro cuius regulę puritate Apostolica priuilegia, ad tutamen Ordinis concessa inexpugnabilia sunt, & pernecessaria propugnacula. Alia verò cuiusuis generis, quibus in dies prærogatiuæ, paternitates, tituli, dignitates, præcedentiæ, vnde fauores ad meritorum depressionem præualent, exorbitantèr excrescunt. Exactamque professorum Regulæ ad literam obseruantiam labefactant, relaxantque contra S. Francisci mentem, Fratrumque Minorum vitam, statum, & nomen.

Septimum

OCtauarium pro sacris Stigmatibus. Auctores Officiorum tum Natalis S. Francisci ad mensem Octobris, atque sacrorum Stigmatum ad mensem Septembris: tum Sancti Antonij de Padua, & D.Claræ Assisias:Sacrorum Stigmatum Sacramentum, quo Mons Aluerna in Hetruria, illi sacer consecratus est, felixque admodum redditus. Quodque Fr. Minores Reformati almæ Prouinciæ Tusciæ ipsum incolentes, per dies octo solemnitèr celebrant.

Octauum

SOlatia Fratris Didaci ex Solatijs, quibus seruum suum Franciscum per creaturas insensibiles, sensibiles, ac ratione carentes, terrestres, cælestes creberrimè Deus replebat, historicè prælibata, atque per sua peculiaria arcana synopticè expensa.

SEX CVPIENS AVTOR
Sibi cælitùs benignè concedi pro
labore in præsenti opere suscepto, ita
ore D.Bonau.in stimulo amor.part.1.
humillimè precatur.

ORATIO.

DOMINE SANCTE, Pater Omnipotens, æterne Deus, propter tuam largitatem, & Filij tui, qui pro me sustinuit passionem, & mortem,& Matris eius excellentissimam sanctitatem,atq; FRANCISCI, & omnium Sanctorum merita: concede mihi
Peccatori,& omni tuo beneficio indigno.
Vt te solum diligam.
Tuo amore semper sitiam. Beneficium Passionis continuè in corde habeam. Meam miseriam
recognoscam.
Et ab omnibus conculcari, & contemni, cupiam.
Nihil me contristet nisi culpa.
AMEN.

TRACTATVS IV.

SANCTVS PATER FRANCISCVS.

Ter Legislator Euangelicus, ac Triformis
Legis Euangelicæ, ac Religionis
Christianæ Reparator.

*In vita ante ortum, & post ortum, in morte, & post mortem
Fermè in cunctis Primitiuus, ac nouus.*

CVIVS VITA QVADRIFORMIS.

Sæcularis mensibus nouem. Christiana ann. 25. Eremitica ann. 2. Religiosa ann. 18.

Ab anno 1181. in quo conceptus, & natus, ad
annum 1226. in quo in Cęlum translatus.

QVOD TEMPORIS INTERVALLVM

Octo Romanos Pontifices, in Ecclesiastica Republica
Summos complectitur.

Nimirum

Alexandrum III. Lucium III. Vrbanum III. Gregor. VIII
Clementem III. Innocentium III. Honorium III.
Gregorium IX.

*Nouem verò Imperatores, in sæculari Republica Principes.
Quinque Occidentales apud Latinos.*

Federicum I. Ænobarbum. Henricum IV. Philippum.
Othonem IV. Federicum II.

Nouem autem Orientales ad Græcos.

Alexium Connenum. Andronicum Connenum.
Isaacium Angelum. Alexium Angelũ. Balduinũ
Belgam. Henricum. Petrum. Robertum.
Balduinum II. Latinorum vltimum.

*In vtraq; hac Republica, his Proceribus tũc successiuè subiecta
Orientalis, Occidentalisque Ecclesia tanto Legislatore, ac
Reparatore, Triformiter nouo, ne in interitum
iret, extremè indigebat.*

LIBER VIII.

Sanctus Pater, ac Patriarcha Franciscus. Italus. Vmber. Assisias.

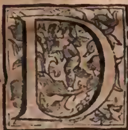
Ante ortum, exitumque è Matris suæ Picæ vtero ad maxima illa primitiua, ac noua ab Authore naturæ, & gratiæ ordinatus fuit, quem tam nouo Legislatori, nouoque Euangelij, & Ecclesiæ Romanæ Reparatori, in omnium Redemptorem omni similitudine, puro homini possibili, interius, exteriusque nouiter transformando, æqua, ac congrua videbantur.

Textus Seraphici Historici.

Franc. totius Euangelicæ perfectionis exemplar.

Franciscus igitur, seruus, & amicus Altissimi, Ordinis Minorum Fratrum Institutor, & Dux. Paupertatis Professor. Pœnitentiæ forma. Veritatis Præco. Sanctitatis Speculum. *Et totius Euangelicæ perfectionis exemplar.* Superna preuentus gratia, ordinato progressu ab infimis peruenit ad summa. Hunc virum mirabilem, vtpotè Paupertate prædiuitem. Humilitate sublimem. Mortificatione viuidum. Simplicitate prudentem, omnique morum honestate conspicuum, quem in vita Dominus mirabiliter effecerat clarum, in morte fecit incomparabiliter clariorem, &c.

Cap. 15. Legendæ S. Franc. de Canonizatione, & translatione ipsius.

DVM hæc audis ore Bonauent. & veluti cuncta in Francisco primitiua, ac noua admiraris, velim audias quoque, admirerisq; ipsũ Franciscum *benedicta* Episcopi sui, & Interpretis nostri *Lingua* sic dilectum suum cum Sponsa Cant. 7. alloquentem. *Omnia poma noua, & vetera seruaui tibi dilecte mi.* Explicat enim dulce epitalamium Interpres in hunc modum in serm. Dom. 21. post Trinit. Dicitur in naturalibus, quod in Indiæ partibus sunt quidam Populi, *qui nulla indigent esca, sed tantum viuunt odore pomorum siluestrium.* Longiusque pergentes, eadem poma in præsidio deferunt, vt eorum olfactu alantur. *Odor pomorum vita animæ est. Poma sunt Incarnatio, & Passio Iesu Christi,* de quibus Cãt. 7 Poma noua, & vetera, &c. *Poma noua* ex Virgine filii Dei Natiuitas, & Paupertas. Nouæ Stellæ missio. Miraculorum operatio. *Poma vetera* fuerunt sputa, alapæ, acetum, Claui, & Lancea, *quæ nos ab antiqua vetustate spoliauerunt.* Quia vetus homo noster crucifixus est cum eo. Qui ergo vult viuere, odore istorum pomorũ viuat, & in suæ peregrinationis exilio, ne in vita deficiat, ista poma secum deferat, vt eorum olfactu alatur. Hæc ibi Interpres, in quo animaduertendum, quod cum omnia prædicta nouem poma noua prorsus fuerint in Christo, in cunctis nouo, & qui omnia noua in seipso potissimum fecit, iuxta illud *Nouum fecit Dominus super terram, mulier circumdabit virum;* quæ modò nuncupat vetera Interpres, non prout in se fuerunt, ita ea nuncupat, sed prout *nos ab antiqua vetustate spoliauerunt,* & in noua Ecclesia nos pariter nouos, iam antea in veteri Adam sepultos reddiderunt. Dum hæc poma cuncta noua in se reapse extitere, fuerunt quoque & primitiua. Quod modo nouũ appellamus in Francisco, ita appellamus sicut eum appellauit Bonauentura, nouo Stigmatum prodigio adiunctum, sic dicens in Legenda Minori in festo Stigm. *Igitur nouus homo Franciscus, nouo, & stupendo*

Odore pomorum alũtur in India quidam populi.

Poma noua in Christo quatuor, vetera quinq;

Omnia tamẽ in ipso in se noua, nõ autem respectu nostri.

pendo miraculo claruit, retroactis sæculis non concesso. Vult dicere, ita fuit nouus homo in Ecclesia reparanda inter puras creaturas Franciscus, sicut nouum fuit in ipso Sacrorum Stigmatum miraculum. Ac per consequens non secus ac illud miraculum, quod retroactis sæculis nulli alio, qui Franciscum in hoc antecesserit Dei gratia concesserat; nouus fuit Franciscus, prout nouus adhuc est in Sanctorum cœtu.

Ita nouus Franc. sicut nouum in ipso stigmatũ miraculum.

Et aduertendum quoque, quod Seraphicus Doctor cum nouo esse Francisci, ac nouitate priuilegii, illi soli concesso, addit pariter stuporem, atque claritatem miraculi, illis verbis, *Nouo, & stupendo miraculo claruit*. Tria hæc in vna re, scilicet nouitas, stupor, claritas, discrimen habent. Sed ibi meritò simul coniunxit Bonauentura; nam sæpenumero non solum quod insolitum est, ac mirum, nouũ nuncupare solemus, verum etiam, quod primò clarere incipit. Virgil. 3. Ecl.

Pollio & ipse fecit noua carmina.

Idẽ. *Quis furor iste nouus?*

Noui quoque homines dicuntur, qui per seipsos clari esse incipiunt, & Magistratus in Ciuitate assequi Cic. Fab. lib. 5. Ep. *Adeptus es, quod non multi homines noui*.

Nouus, primitius, & primitiuus idem sunt.

Quomodo autem noua simul, ac primitiua sub acceptione, de qua nunc scribimus, eadem sint, sciendum, primitias, primitium, ac primitiuum apud Latinos Interpretes ita distingui. *Primitiæ*, aiunt, sunt primi fructus, ex agro percepti, qui Deo offeruntur. Prisci enim Romani (teste Plinio lib. 18. cap. 2.) non gustabant vina, aut nouas fruges priusquam Sacerdotes primitias libassent.

Primitiæ quæ, & quot modis.

1 *Primitiæ vitis resecare*, idest prima flagella, habes apud Columel. lib. 4. cap. 10.

2 *Primitias operum* habes apud Statium 4. Theb.

Tu bellis, tu pace ferens de more frequẽtes Primitias operum.

3 *Primitias armorum* habes quoq; apud eundem 11. Theb. apud quem etiã habes,

4 *Primitias lacbrymarum*, 6. Theb. 5.

Primitius, a, um, quod in aliqua re primum est, denotat. Ouid. 12. Metam. *Primitium torrem*.

Primitiuus, ua, uum, illud declinant Latini, quod aliunde non habet originem. Vnde *primitiua verba* ea dicuntur, quæ per se inuenta sunt, & non aliunde deriuata.

Igitur quidquid nouum, primitium, & primitiuum sub eadem significatione in Legislatore Euangelico, ac Reparatore Ecclesię nunc dicimus, ab eo singulare in ipso facimus, vt non aliunde principaliter deriuatum dicamus, nisi à Christo, à B. Virgine, ab Apostolis. Ita vt quæ in Ecclesia, vt redempta, ceu insolita, inaudita, & noua nũc excogitamus in Francisco, siue Minorũ Ecclesiã, triformiter vnã fundante, siue Ecclesiam Romanam reparante, illis pro exemplaribus Christũ, B. Virginem, & Apostolos constituimus. Sed in Ecclesia, vt reparanda, ipsum Franciscum ita nouum, primitium, & primitiuum efficimus, vt ipsum solum omnium exemplar asseramus. Exemplum, & exemplar nonnunquam confunduntur à Latinis. Festus tamen distinguit *Exemplar* ab exemplo; vt exemplum sit illud, quod nobis proponimus, vt sequamur, aut vitemus. Exemplar ex quo simile faciamus.

In Ecclesia vt reparãda nouus, & primitiuus solus Franc.

Franciscus quod sibi proposuit, vt exẽplum principale, ad ipsum sequendum, fuit Christus, qui & ipsi extitit exemplar, ex quo adeò simillimũ actibus suis in se efformauit Christum, vt merito Pisanus librum suum peregregium Conformitatum composuerit, quem principio in arboris formam suis imaginibus hinc inde disterminatum præsentauit, vt fatetur ad finem prologi primi; atque vt talem efformari posse, docet in secundo prologo. Quos in ipso arbore distribuit ramos, sunt vtrinque 10. omnesque simul 20. Quos distribuit fructus sunt quoque vtrinque pares, nam destrorsum sunt 40. sinistrorsum totidem, quatuor per singulos ramos, vt compleant numerum 80. Quas denique pari numero distribuit Conformitates sunt 40. ex vtroque latere 20. Radix in hoc arbore vna. Trunci, vnde exeunt rami ex eodem stipite decem. Partium omnium inscriptiones ita seorsim rudi epigraphen sub hoc titulo adduci possunt.

Christus, in cunctis primitiuus exẽplum, & exẽplar Franc.

Liber cõformitatum Pisani ad instar Arboris

EXEMPLUM ARBORIS CONFORMITATUM B. Bartholomæi Pisani, pro Francisco, cum Christo suo, atque in Christo suo intimè primitiuo.

Conformitates xx.

Rami x. Fruc. xl.

Iesus mittens Apostolos.
Franciscus vir iuuatur.
Iesus transcendens Angelos.
Franciscus sublimatur.

Iesus genus eripitur.
Franciscus constipatur.
Iesus corpus intruditur.
Franciscus tumulatur.

Iesus cum suis comedens.
Franciscus æmulatur.
Iesus deuotos imbuens.
Franciscus fabulatur.

Iesus vita spectabilis.
Franciscus operatur.
Iesus candor signabilis.
Franciscus indagator.

Iesu Dæmon expellitur.
Franciscus effugatur.
Iesu aqua conuertitur.
Franciscus commutator.

Iesus submissus omnibus.
Franciscus minoratur.
Iesus Propheta lucidus.
Franciscus radiatur.

Iesus signis mirificus.
Franciscus diuulgatur.
Iesus Pastor sollicitus.
Franciscus animatur.

Iesus Legem dat populis.
Franciscus regulator.
Iesus Doctor mirabilis.
Franciscus Prædicator.

Iesus paruus insequitur.
Franciscus agitatur.
Iesus abiectus cernitur.
Franciscus separatur.

Iesus Prophetis cognitus.
Franciscus declaratur.
Iesus emissus cælitus.
Franciscus destinatur.

Conformitates xx.

Rami x. Fruc. xl.

Iesus saluans mœstissimos.
Francisco mors fugatur.
Iesus ditans dignissimos.
Francisco cuncta dantur.

Iesu decor attenditur.
Franciscus venustatur.
Iesus Ductor suscipitur.
Franciscus euocatur.

Iesus Crucem suscipiens.
Franciscus consignatur.
Iesus vita deficiens.
Franciscus euocatur.

Iesus Rex venerabilis.
Franciscus excitator.
Iesus Dux formidabilis.
Franciscus detestator.

Iesus orans inspicitur.
Franciscus exorator.
Iesu turba reficitur.
Franciscus ministrator.

Iesus vacans laboribus.
Franciscus imitator.
Iesus pacem dat fructibus.
Franciscus solidatur.

Iesus stola clarificus.
Franciscus subleuatur.
Iesus inops, & modicus.
Franciscus fœderatur.

Iesus mandans Discipulis.
Franciscus destinatur.
Iesus loquens humillimis.
Franciscus reseratur.

Iesus Hosti exponitur.
Franciscus molestatur.
Iesum cœtus persequitur.
Franciscus fecundatur.

Iesus lætè progenitus.
Franciscus vir lætatur.
Iesus Magis exhibitus.
Franciscus amplexatur.

Franciscus sequens dogmata
Superni Creatoris,

Tibi impressa sunt Stigmata
Christi Saluatoris.

Ita ipse Auctor coformitatum designat hanc arborem in prologis 1. & 2. operis sui,

Dabo quamcitius seorsim, si superis placuerit, hanc arborem ære incisam.

In hac arbore Christus Iesus se habet Francisco suo, Minorum, Clarissarũ, Tertiariorumque institutori, ac Legislatori, necnon & Ecclesiæ suæ Reparatori, veluti supremum exemplar, nouum prorsus; velutiq; eminens Regula vndiq; primitiua, eo modo, quo docet Interpres noster in serm. 2. de Transfiguratione Domini ex D. Gregorio, ita scribens. Ex hac ergo auctoritate Gregorii colligitur, quod actus nostri sunt Patrum præcedentium vita, & operibus regulandi, si errare nolumus.

Prima regula actuũ nostrorũ Deus.

Verum quia & illi ab alia inobliquabili Regula fuerunt directi, scilicet Dei, idcirco si quis vellet perfectè in suis operibus regulari, primam Regulam deberet inspicere. Hæc autem prima Regula Deus est, Exod. 25. *Respice, & fac tibi secundum exemplar, quod tibi in Monte monstratum est*. Hæc Interpres, loquens de quolibet viro sancto in genere, tacitè verò de Franc. in specie. Franciscus quippe respiciens in actibus, & operibus suis Patrum, & Patriarcharum præcedentium vtriusque Testamenti vitam, & gesta, non solum impigrè studuit, seipsum illis regulare, verum etiam illorum exemplis sistere noluit, quin animosior, ac magnanimior vlterius progrederetur ad eum perfectionis apicem, in quo constituens pro sua Regula Deum, in ipsum totaliter transformari totis viribus, nihil ad id intentatum relinquens, incubuit. Sic in tali Regula, summa, prima, semper noua habens pro exemplari Christum, ipse exemplar effectus est in Ecclesia veluti nouus homo cum Christo, & cum ipso, & in ipso primitiuus, in Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, Virginum imitatione minimè acquiescens, sed in illam perueniens, qua ferè primus esset, nec haberet sequẽtẽ, cunctis posteris factus exẽplar, iã supra cunctos exẽplari Christo cõformatus. Hãc veritatem voluit patefacere Seraphicus Historicus in præfatis verbis textualibus, in quibus meritò nuncupat Franciscum *Totius Euangelicæ perfectionis exemplar*.

Sub hac Regula Franc. exemplar effectus.

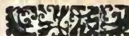
Vnde habemus, quod in Francisco omnia poma, noua, & vetera, de quibus supra, fuerunt primitiua, ac recentia, quia Christi *Natiuitas*, ad quam ordinata illius conceptio, Natiuitati Francisci, ad id modo quodam peculiari concepti, antiqua trophæa nouiter explicauit. Eius *Paupertas* altissima euasit, habens Altissimum Deum pro Regula, ad quam voto, ac præceptis astrictum quempiam alium peruenisse, non possumus compertè asserere. *Noua Stella missio*, ad reperiendum in stabulo cum Ecclesiæ Reparatore omnium Redemptorẽ, in Francisco (qui vt noua stella missus est, teste Bonauent. in prologo, & vt talis post obitum in Cælum euectus, teste eodem cap. 14.) penè renouata est, sed sub nubecula peregrini egeni, Angeli scilicet Domini, qui nunciaret Francisci Matri, in partus doloribus valde commoranti, vitamque periclitanti, puerum suum haud in palatio, sed in præsepio parturiendum. *Miraculorum operatio* in Francisco, Christum imitatione, ac prædicatione circumferente, nouo vtique Diuinæ Omnipotentiæ miraculo, in signis, & prodigiis mirabili, vt canit Ecclesia Seraphica, iterum perclaruit in Orbe sicut Christi, & Apostolorum tempore.

Poma noua, & vetera Christi quo modo in Franc. omnia primitiua.

Franc. ceu stella in ortu, & in obitu.

Item poma Christi vetera, non in se (quia in se noua, peregrina, & primitiua) sed aliunde, vt diximus, etsi non effectu in Francisco, in affectu tamen, ac desiderio adeo profecto noua extiterunt, in humilitate adeo peregrina, in austeritate vitæ adeo peculiaria, & in sui ipsius annihilatione adeo nondum à sæculo audita, vt propterea anima, & corpore in illum visibiliter, ac sensibiliter transformari meruerit, qui etsi in ipso seipsum sicut interius ita quoque exterius sputis conspurcatum, alapis percussum, aceto potatum, tamen clauis, & lancea confossum, ac quinque vulneribus perforatum vtroque modo. Sic per Franciscum noua faciens omnia, à vetustate scelerũ, in qua Ecclesia penè corruerat, liberauit humanum genus, eum reparando, ac restaurando. Sine odore horum pomorum, nouorum, & veterum, & tam in nouis pomis, quam in veteribus nouo, ac primo nec poterat Mundus redemptione per Christum, nec poterat Ecclesia reparatione per Franciscum viuificari.

Noua eius in Christum passum transformatio.

CAPVT

CAPVT I.

Franciscus intra pia Matris suæ viscera conceptus. Et primus conceptus, qui primus fermè in cunctis existens, ipse solum primitus eligeretur, vt terna Legislatione Christi Legem, & Ecclesiam triformiter repararet. Primusq; esset Saluatori Mundi anima, & corpore simillimus.

QVos enumerat fructus spiritus Apostolus veluti egregia primitiua in horto Ecclesiæ, numero includit duodenario, & eodemmet ordine, quo postillariter sic explicat Interpres noster in serm. Dom. 14. post Trinit. *Fructus autem spiritus*

Duodecim fructus spiritus.

1 *Charitas*, quam Augustinus vocat votum ad perfruendum Deum propter ipsum,& se proximum propter Deum.

2 *Gaudium*, idest puritas conscientiæ.

3 *Pax*, quæ est tranquillitas,& libertas, à pacto dicta.

Patientia tribus modis exercēda

4 *Patientia*, quæ tribus modis exercetur. Quædam enim sustinemus à Deo, vt flagella. Quædam ab aduersario, vt tentamenta. Quædam à proximo,vt persecutiones, damna, contumelias. Contra quos omnes modos vigilare debemus,ne ad excessum murmurationis contra flagella opificis proruamut. Ne ad consensum delicti seducamur. Ne ad mali perturbationem protrahamur. Ne hoc agentes retribui nobis præsentia bona requiramus.

5 *Longanimitas* spectationis.

6 *Bonitas*, idest dulcedo animi.

Benignus vnde dictus,

7 *Benignitas*,idest largitas rerum. *Benignus*, quia ad faciendum benè est positus. Vel *bene ignitus* est dictus.

Et vnde mā suetus.

8 *Mansuetudo* etiam nulli iniuriam irrogat. *Mansuetus dictus manu assuetus.*

9 *Fides*, qua veraciter credimus illud, quod nequaquam videre valemus.

10 *Modestia*, quæ mensuram in dictis, vel factis seruat.

11 *Continentia*, quæ ab illicitis abstinet.

Anima profert hos fructus,& comedit.

12 *Castitas*, quæ rectè vtitur licito.

Hi sūt duodecim fructus spiritus Apostolici iuxta Interpretis nostri elucidationem. Primitiæ, primitia, ac primitiua operum, rerumque spiritualium eò in propria,atque genuina bonitate optima profectò erunt, quò ex illa procedunt planta, ex qua iidem fructus generantur, atqui ab illa comeduntur anima, in qua suus ipsemet spiritus tales fructus protulit, profertque in dies. Hinc idem Interpres his paucis verbis concludit suam paraphrasim. *Beata arbor, quæ tales fructus parturit. Beata anima illa, quæ eos comedit, &c.* Beatus ergo summus Parens Franciscus ad hoc conceptus, natus, educatus, sæcularis, regularis, viuus, defunctus, vt in cunctis hisce fructibus primitiuus esset, ac nouus. Ipse namque semper vt singulariter nouus, & primus *Charitatis* voto summè flagrauit. *Gaudio* puritatis conscientiæ summè hilaris extitit. *Pace* tranquillitatis, ac libertatis Apostolicè summè excelluit. *Patientia* triformi meruit ipse solus fieri triplex Legislator,necnon & triformis Ecclesiæ Reparator. *Longanimitate* spectationis virtute Constantiæ eminuit ad miraculum. *Bonitate* per animi dulcedinem belluina pectora singulariter cicurauit. *Benignitate* ad benefaciendum toti Christianæ Reipublicæ ipse solus inuentus est primus,qui ter eā à totali excidio erueret. *Mansuetudine* Christum ipsum mansuetorum Principem in se nouiter circumtulit. *Fide* operibus Apostolicis formata, fidei Catholicæ ipse prius ternā reparationē præstitit. *Modestia*, sei - psū mensurans omnis modestiæ mensura, sine qua vita Apostolica caret anima,toti Mundo orthodoxo euasit. *Continentia* circa illicita ipsa cælestia in admirationem traxit etiam in vita sæculari, etsi in vanitatibus nutritus, & ad mercaturæ exercitia immersus, vt infra demonstrabitur. *Castitate* virginali Liliorum, Rosarumque odore Ecclesiæ hortum præcipua diffusione repleuit.

In hisce 12. fructus semper primitiuus Franc.

Modestia vitæ apostolicæ anima est.

Prisci Scriptores, tum sacri, tum prophani, vitæ hominis tempora, quas nuncupant ætates, diuersimodè partiti sunt. Communiter tamen numero septenario eas ferè cuncti (nonnullis tantum exceptis) & etiam Interpres noster,qui numerum septenarium ad totam vitam hominis refert, concluserunt. Sequuti in hoc Platonem, quem citat Hieronym. lib:7. contra Pelagium. Quare cum Aetas generale nomen sit, vnde & sex Mundi ætates, de quibus Biblici Interpretes, nihilominus humanam vitam iuxta septem, quos percurrit gradus,septiformem constituunt Platonici, cui prior forma *Infantia*. Secunda *Pueritia*. Tertia *Adolescentia*. Quarta *Iuuentus*. Quinta *Virilitas*. Sexta *Senectus*. Septima *Decrepitas*.Infantię tribuunt annos 7. Pueritiæ 14. Adolescentiæ

Vitæ humanæ periodi, siue ætates.

Platonici in septem diuidunt.

tiæ 22. Iuuentuti 35. Virilitati 42. Senectuti 67. Decrepitati reliquum vitæ. Sic vita humana anno ætatis 8. terminat infantiam, & incipit pueritiam. Anno 15. terminat pueritiam, & incipit adolescentiam. Anno 23. terminat adolescentiam, & incipit iuuentutem. Anno 36. terminat iuuentutem, & incipit virilitatem. Anno 43. terminat virilitatem, & incipit senectutem. Anno demum 68. terminat senectutem, & incipit decrepitatem, quæ ipsimet vitæ terminus est, & finis. Iuxta hasce periodos Homo anno ætatis suæ 8. nō est amplius infās, sed exordio puer. Anno 15. nō est amplius puer, sed adolescēs. Anno 23. non est amplius adolescens, sed iuuenis. Anno 36. non est amplius iuuenis, sed vir. Anno 43. non est amplius vir, sed senex. Anno denique 68. non est amplius senex, sed decrepitus.

Pulcra declaratio.

Varro quinque ætatis gradus in vita humana æqualiter partitur, & vnicuique, præterquam extremæ, annos 15. attribuit. Quare apud ipsum, qui annos 15. attigerit, puer est. Qui 30. adolescens. Qui 45. senior. Qui vlterius inde progreditur vsq; ad finem vitæ, omninò senex erit.

Galenus in quatuor.

Galenus ætates quatuor solummodo in proposito memorat, videlicet iuuenum, vigentium, mediorum, & senium.

Aulus Gell. ad tres.

Aulus Gellius lib. 10. Noct. Attic. cap. 28. ad numerum ternarium hasce ætates reduci demonstrat. *Tibero, ait, lib. 1. Histor. scribit Seruium Tullium Regem pueros existimasse, qui minores essent annis 17. atque inde milites scripsisse, eosque ad annum 46. iuniores, & supra illos seniores appellaris.*

Pythag. in quatuor iuxta 4. anni tēpora.

Pythagoras referens, conformansque ad quatuor anni tempora, quæ sunt Ver, Aestas, Autumnus, Hiems, humanam vitam, eam quadriformem effecit, diuidens ipsam in quatuor ætates, nimirum in Pueritiam, Adolescentiam, Virilitatem, Senectutem. Tribuens vnicuique annos viginti. Homo apud ipsum annum 20. attingens, puer est. Annum deinde 40. est adolescens. Annum 60. est vir. Annum 80. est senex.

D. Gregor. in quinque tandem diuidit.

Partitio D. Gregorii Papæ lib. 11. Moral. cap. 25. receptissima est; habet namque dignum certè cum apposita declaratione quinarium. Incipiensque ab infantia, ad senectutem postremum gradum claudit. Hominis ætas, inquit, *Infantia* est, cum etsi innocenter viuat, nescit tamen suam innocentiam, quam habet. Sequitur *Pueritia*, in qua non valet dicere, quod vult. Succedit huic *Adolescentia*, quæ prima est ætas in operatione, quam sequitur *Iuuentus*, scilicet apta fortitudini: & postmodum *Senectus* etiam per tempus congrua maturitati. Hæc Gregorius iuxta naturalem Philosophiam.

Esse humanæ vitæ in conceptione in ventre matris incipit.

Certum est vitam, hominis principium habere in ventre Matris suæ, in quo incipit esse, ac viuere per conceptionē, quando fœtus anima rationali informatur. Eius mansio ibi, antequam hanc lucem aspiceret, nouem menses ordinario cursu amplectitur. Salomonem autem eò commorasse decem menses, fatetur ipsemet cap. 7. Sapientiæ, cuius sententiam cap. sequenti rescribemus. Vbi Liranus noster. *Aliqui pueri nascuntur in mense septimo, & aliqui in nono, & aliqui in decimo, & isti sunt magis vitales, de quibus fuit Salomon.* Glosa autem ordinaria applicans ad Christum, misticum Salomonem, ita ait. Decimo verò mense post conceptionem natiuitatis ipsius à Christianis celebratur, & ab oct. Cal. Aprilis, quo conceptus creditur, vsque ad oct. Cal. Ianuarii, quādo natus creditur, vel traditur, 276. dies numerantur, idest nouem menses, & sex dies. Itaque sententia Euangelica, quæ 40. & 6. annis templum corporis sui ædificatum, à Iudæis prædixit esse soluendū, per senarii multiplicationem perfectionem Incarnationis ostendit. Quia 276. quadragies sex senarium habent. Vnde patet, quia sicut perfectus Deus, ita & perfectus Homo est Iesus Christus. Hęc Gloss.

Salomon in ventre matris decem mensibus cōmorauit.

Christus verò 9. & dieb. 6. nascens 10 mense à cōceptione.

In hoc 4. tractatu, ac libro 10. agendum de omnibus primitiuis Legislatoris nostri Francisci tam in tota eius vita, siue intra, siue extra vterum, siue sæculari, siue regulari; & hæc eius vita in suos periodos partienda antequā ad alia eius primitiua in morte, & post mortem deueniatur. Hinc opere pretium duxi ab eius conceptione in vtero matris suæ incipere, cuius vita adhuc ibi, vbi exordia recepit, clausa primum gradum faciens, menses suos percurrit. Quos si addas vitæ ipsius, extra vterum annos 45. complentis, ad initia senectutis solummodo peruenisse, ex prima sententia Platonicorū liquet. Sic in eius modico septiformi relicta medietate senectutis, & inclusis mensibus nouem, quos expleuit in matris vtero, aliam periodos septē sub nomine septem dierum eam excurrisse reperimus.

A conceptione placet autori Franc. vitam incipere.

Modicum, & iam non videbitis me, &c. dixit Iesus discipulis suis Ioann. 16. post quam resurrectionem. Nota (subdit Interpres serm. Dom. 3. post Pascha) quod hic septies ponitur *modicum*, ad significandum, quod vita nostra, quæ circumuoluitur *septem diebus*, est modica. Vnde Iacob 4. *Vita nostra vapor est, ad modicum parens, & deinceps exterminabitur.* Hæc ibi Interpres, qui septiformi, siue septemplici

plici

Franc. vita modicum septiforme.

plici modico (ore Christi suis pronunciato, & in sua quoque apostolica vita à Iacobo Apostolo incluso) dum hanc eãdem viam addit, nihil aliud exprimere etiam præter sensum litetalem misticè intendit, nisi virtutem illam Apostolicã, quæ in sua modicitate sub numero septenario tum Apostolicam perfectionem, tum vniuersam cætetarum virtutum amplitudinem ita perstringit, sicut vtramq; solidè, ac durabiliter fundat, sustinet, custodit. Hæc est humilitatis virtus, ob quã modicus effectus Franciscus, & plus quam modicus, imò nihilum animo circa res suas, se in ipsam in septiformi gratia Spiritus Sancti metuit humilitatem transformare, factus trifotmiter Legislator, tripliciter Ecclesiæ Reparator. Metuit inquã septifotmiter fieri Apostolus, septiformiterque euadere Seraphicus, septiformiter Christo conformari. Hæc in ipso vitæ humilis, Apostolicæ, Seraphicę, Christiferæ septiformitas in conceptione radicaliter incepit quantũ ad esse naturę. Super hoc esse deinde idoneo tempore Dei gratia sua miracula, atque primitiua admirandum in modum coadunauit, peregrinamque omnium penè mirabilium suorum, quæ suo Reparatori ab æterno destinauerat, erexit molem.

Hæc in ipso modici septiformitas quadruplex.

SECTIO I.

Corpusculi Francisci in vtero Matris suæ Dominæ Picæ conceptio, ac configuratio naturalis, ab Authoræ naturæ præcipuis inspectionibus, atque influxibus, in ordine ad futuram, gratuitamque illius conceptionem, ac configurationem, nouiter efformata est.

Meus 1. moratus est Salomom in ventre Matris.

IN *ventre Matris meæ figuratus sum caro,* & decem mensium tempore coagulatus sum in sanguine ex semine hominis, & delectamento somni conueniente, &c. Sap.7. Ex Interpretis nostri doctrina circa corpusculi fœtus masculini efformationem omnimodam, conceptumq; carnis perfectum in matris vtero habemus situm, modum existendi, configurationẽ, membrorumque nomina, ac distinctionẽ, & his similia, cunctaque per suas temporis periodos à quadragesimo die, quando incepit motus. Nam alter sexus, scilicet fœmina nonagesima prima die palpitat.

Scribit ipse hæc omnia tam philosophicè, quam misticè in serm. 2. Dom.3. post Pascha, ibique mulieris, prægnantis tum maris, tum fœminæ, conditiones affert, ac proprietates, hasque tum naturaliter ex parte corporis grauescentis, tum moraliter ex parte animæ, cuius aluum Spiritus Sanctus impregnat, suis hinc inde paralellis explicat. Inquiens itaque Franciscus cum Salomone, Rege Ierusalem, & cum Christo mistico Salomone, vtriusque similitudinem in multis exprimens, *In ventre matris figuratus sum caro,* integrã sui cotpusculi conceptionem indigitat ante animæ creationem, & infusionem, quæ in vltimo instanti totalis organizationis carnis contigit. Hanc tamen figurationem ita describit Episcopus suus, & Interpres noster loco citato. *Et omnia membra recipiunt prius terminos, & signa, deinde colores, duritiem, & mollitiem subtiliter. Quoniam signator prius signat, deinde ponit colores super illa signa, quousque compleat opus suum.*

Cõfiguratio carnis conce pti fœtus in vtero matris

Mater S. Francisci erat mulier nobilis, Assisias, etsi ignotæ sobolis, seu genealogiæ, cui nomen *Domina Pica*. Pica Latinè, & Italicè etiam apud nonnullos (nam apud alios *Gazza*) quamuis fœmininum videatur à *picus Pica*, longè tamen diuersæ significationis est. *Picus* auis est exigua aduncis vnguibus, Marti sacra, vnde & Martium cognominauerunt. Romani veteres vocabant, quos Græci Gryphas, belluas quadrupedes, auritasq; visu, & forma terribiles, corpore Leonino, rostro, alis, pedibus Aquilis similes. Habitare in Hiperboreis Montibus in Africa Scythica feruntur, vbi aurum nasci perhibetur. Plaut. Aul. *Picos diuitijs, qui aureos montes colunt, ego solus scripsero.* Plinius tamen lib.10. cap. 40. fabulosa existimat, quæcumque de Gryphibus commemorantur. Fuit & *Picus* Rex Latinorum, Fauni Pater, Latini Regis Auus, augoriorum peritissimus, ob id ita nuncupatus, quoniam primus hac aue vsus est in auspiciis. Ouid.13. Metam.

Nomen matris B.Frãc. Pica.

Discrepat Pica à Picu, qui Martis auis est, & aliquando Griphus.

Pica verò auis est à Pico admodum discriminatissima, magnitudo Columbæ. Alis vario colote, & præsertim cæruleo colore depictis, humana imitans verba. Martial. lib.24.

Pica auis nota, cuius genus duplex.

Pica loquax, certa Dominũ te voce saluto.
Si me non videas, esse negabis auem.

In has aues fabulantut Poetæ mutatas esse Pieridas, scilicet nouem Musas, indeque illis pristinam loquacitatem, humanæque linguæ studium remansisse, Ouid.6. Metam. Est & alterum Picæ genus, quod Plinius testatur sua ætate ab Appen-

In Picas mutatæ Pierides.

Pica Franc. mater dupliciter concipiens.

Appennino Romam versus cerni cœpisse, longa insigne cauda,& à Romanis variã appellatam fuisse. Quomodo autem hęc per analogiam referri possint ad Dominam Picam circa conceptum suum, de quo nunc scribimus, inferius dicemus in textu 4. Grauescens ergo Pica nostra in conceptu corpusculi D.Francisci Primogeniti, anima fortè ipsius grauida quoq; reperiebatur eo modo, quo declarat Interpres noster vbi supra. Congruum sanè videbatur, vt in gratia tunc esset Mater illa, ex qua *gratiæ filius* (sic nũcupat Franciscum Bonau.cap.1.legendę) post nouem mensium in vtero gestationẽ, vt gratię reparationis totius Ecclesię pręcipuus esset, idoneusque mediator,nasciturus erat. Itaque vbi naturaliter delicatum, ac nobile Picæ corpus conceptu Seraphico *aggrauari incepit,effecta est super eius oculos illa obscuritas, quæ in quibusdam citò apparet post decem dies, & in quibusdam tardius. Postea contigit ei debilitas appetitus, quando embryoni, idest fœtui in vtero inceperunt pili oriri in capite*. His pariter tam egregiæ, felicisque, piissimæ, atque honestissimæ mulieris anima, spiritualiter prægnans afficiebatur, Deo eam à lethali culpa vsque ad partum forsan reseruante, ob tam peregrinum fœtum, è suis visceribus in commune totius Ecclesiæ bonum effundendum, & gratiæ nomine in baptismate, scilicet *Ioannes*, qui Præcursoris Christi similitudinem præseferret, ab ea exornandum. Declarat Interpres huiusmodi impregnationem spiritualem (quam modò animæ Picæ nostræ in actu cõcipiendi Francisci corpusculum applicamus) & ita scribit. Mulier est anima, Spiritus Sancti gratia est quasi vir, ipsam imprægnans filio benedictionis, idest proposito bonæ voluntatis, & spiritu salutaris. Vnde Isaiæ 26. *A facie tua, Domine, concepimus, & quasi parturiuimus, & peperimus*. Ex hac explicatione subinfert statim Interpres tres proprietates huiusmodi animæ, filium benedictionis à facie Domini, siue ab eius spiritu concipientis.

Mulieris prægnantis affectiones.

Grauidatio spiritualis concipit benedictionis filium.

Tres prægnantis animæ proprietates.

1 Ait. *Post eius impregnationem aggrauatur anima*, quia pro peccatis affligitur.

2 *Visus caligine hebetatur*, quia splendore tẽporalium offuscatur. Vnde Iob 3 *Obtenebrentur stellæ* (idest mundanæ gloriæ) *caligine eius*, scilicet pœnitentiæ.

3 *In impregnatione accidit debilitas, & fastidium appetitus*. Quia anima postquam gratia Dei grauidatur, fit ad malum debilis, priora vitia fastidit. Vnde Sponsa Cant. 5. *Nunciate dilecto, quia amore langueo*. Homo languidus debilis est, & vitia anteacta fastidit.

Pica Franc. mater ex pietate,& honestate maximè commendata.

Ex pietate, & honestate commendant scriptores nostri Francisci Matrem, Dominam Picam. Hinc alto consilio factum est, vt pia, atque honestissima viscera (Dei gratia in anima parentis misericorditer,ac piissimè perseuerans, vt patebit ex Pisano, eam circa filii sui conceptionem meditante, quem notabimus libro sequenti ad finem sect. primæ) nouum pietatis,atque honestatis prodigium mererentur concipere. Trahens hasce cum diuini amoris quasi exordii dotes ab iisdem visceribus deinde fœtus. Quod videtur tangere Bonau.cap.1.de conuersione Francisci in habitu sæculari, sic dicens. *Inerat namque iuuenis Francisci præcordiis diuinitus indita quædam ad pauperes miseratio liberalis, quæ secum ab infantia crescens,tanta cor ipsius benignitate repleuerat, vt iam Euangelii non surdus auditor, omni poponcerit se petenti tribuere, maximè si diuinum allegaret amorem, &c.*

Eius grauidatio spiritualis influit in fœtũ corporeum.

Pietas hęc in præcordiis Francisci idcirco indita sibi diuinitus dicitur à Seraphico Doctore,vt aliquo pacto eã referat pietati maternæ, quæ concipiens in gratia per prædictam impregnationem spiritualem carnalem Filium, conceptus animæ suæ, quem filium benedictionis nuncupat Interpres, supernaturalis erat, atque diuinus. Isque influens in conceptum corporeum, ex tunc in illius præcordiis miserationem, ac pietatem maternam inseruit,quæ crescens deinde ab eius infantia, signum patens fuit, quod è matris vtero secum illã traxerit, aiente Iob cap.31. *Ab infantia creuit mecum miseratio, & de vtero matris meæ egressa est mecum*. In quibus verbis secunda propositio ita iuncta est primæ, sicut maternus vterus infantię immediatus est. Quamobrem demonstrans Bonau. quod pietas, ac miseratio, quæ in Francisci præcordiis inerat, & ab eius infantia iam secum creuerat, tacitè quoque ostendit, eam secum ab vtero piissimæ Picæ matris suæ egressã fuisse, subscribens non solum Iobi, sed axiomati illo, *Partus sequitur ventrem*.

Pietas materna in Franc. præcordiis insita.

Porrò attendamus mirandũ naturæ artificiũ in figuratione corpusculi Francisci super carnem adhuc informem, quam Græci *Embryonem* nuncupant. Est siquidẽ Embryo fœtus in vtero conceptus antequam lineamenta suæ speciei accipiat; quod ferè solet accidere circa quadragesimum secundum à conceptu diem. Ordo autem in huiusmodi formatione explicatur ab Interprete nostro loco cit.

Embryo quid apud Græcos.

in hunc modum. *Cor primum ante cætera formatur*, & membra inferiora forman tur antequam exteriora. Et distinguitur prius pars superior, quæ est à pectore sursum, & est maior in respectu. Pars inferior est minor.

Ordo naturę in membris concepti fętus procreādis.

Necessariò hoc membrum *Cor* debet creari ante alia; quoniam est principium motus, & est membrum habens magnum dominium, quia ex ipso vita procedit. Et cor positum est in loco superiori, & anteriori, eo quod nobilius est ordinatum in loco nobiliori naturaliter. *Cor* inter omnia membra interiora solum non potest pati dolorem, nec infirmitatem magnam. Et hoc certum, quia quando corrumpitur principium, in nullo adiuuat residua membra.

Cor primò formatur in embryone

Alia membra recipiunt virtutem *à Corde*. Cor autem non recipit ex eis. Hæc Interpres, qui paulo infra ita subinfert. Propter creationem ergo cordis creatur pars superior corporis. Vnde in creatione Embryonis apparent caput, & oculi. Quod verò est sub vmbilico, vt crus, & coxa, apparent valde parum; quoniam pars inferior non est, nisi propter partem superiorem: Debet ergo in corde esse principium sensuum, & omnes vires animales, & propter hoc creatur prius. Et propter calorem cordis, & exitum venarum ex eo posuit natura membrum frigidum ex opposito cordis, scilicet cerebrum. Et propter hoc creatur caput in generatione post creationem cordis.

Cur cor prius creetur.

Secundò formatur caput post cordis creationem.

Magnitudo autem capitis est maior magnitudine aliorum membrorum, quoniam cerebrum est magnum & humidum ex prima creatione. Vnde infantes non possunt ferre caput longo tempore propter pondus cerebri. Et omnia membra, subdit Interpres, recipiunt prius &c. vt supra, vbi de configuratione supradicta in principio, & de tempore huiusmodi configurationis. Si corpusculum in marem figuretur, color melior est grauidis, & pronior parturitio vteri. Concepta fæmina gestantis vultum pallore inficit; crura quoque impedit, languida tarditate. In vtroque sexu cum capilli generantur &c. Quatuor ergo iuxta hanc doctrinam principaliter concurrunt, vbi natura figurans carnem in ventre matris, fœtum, seu conceptum corporeum mirabiliter condit. Scilicet cor, caput, distinctio partium, superioris, & inferioris, quarum illa prior, postea vero hæc gignitur; & cum hac distinctione terminorum, & signorum, colorum mollitiei, ac duritiei receptio. Item quarto discrimen inter generationem maris, & fęminę cum alijs ibi ab Interprete explicatis. Quæ omnia cursu dierum 40. in maribus perficiuntur.

Tertiò distinguitur pars superior ab inferiore

Quartò singula membra perficiūtur.

Hæc dum ipse in Dominæ Picæ aluo circa conceptum corporalem Francisci perpondo, eò consultius naturæ studium peculiare admodum super eorum efformationem, naturæ Auctore singulariter influente, coniecto, quo illorum symbola, nouiter, ac primitiuè explicata in spiritali Francisci conceptu, Dei gratia suo tempore accuratissimè patefecit. Non me fallit, dum id mihi præstat Interpres, qui ex præfata conceptione, & signatione naturali deducens mysticam ideam gratiæ Dei, in Francisco nouiter imprimenda, quæ scribit loco cit. paulo infra, conceptum conceptui conformans, seorsim subijcimus.

Textus Interpretis I.

Cor primùm inter omnia membra formatur, *tum in naturali, tum in spirituali Francisci Conceptione*.

Cor in conceptione hominis spiritualis est Humilitas.

1. IN cordè *Humilitas* notatur, in quo ipsa principale eligit hospitium. Vnde Dominus Matth. 2. *Discite à me quia mitis sum, & humilis corde*. Hæc inter cæteras virtutes prius debet formari, quia ipsa est forma, deformata informans. Nam ipsa est principium motus totius bonæ operationis, magnum habens dominium inter cæteras virtutes, quia Mater, & radix omnium virtutum. Vnde Eccl. 9. *melior est canis viuus Leone mortuo*. Vbi dicit Gloss. Melior est humilis publicanus superbo Pharisęo, qui quanto se plus humiliauit, tanto magis exaltatus fuit. Bernardus *Quo profundius fundamentum humilitatis iacies, eo ædificium altius consurget*.

Humilitatis nobilitas supra alias virtutes.

2. Humilitas cæteris virtutibus nobilior, quæ sua nobilitate ignobilia, & inhonesta humiliter sustinet, in loco superiori, idest oculis, & in anteriori idest gestu corporis principaliter debet ordinari: Vnde de humili publicano dicitur Lucæ 18. *Non audebat ad Cælos oculos leuare*.

Humilitas nec dolet nec infirmatur.

3. Et sicut cor non potest pati dolorem, vel infirmitatem: sic vera Humilitas istud non potest pati, *scilicet dolere de illata iniuria, nec de alterius prosperitate infirmari*; & hoc rectum est, quia si humilitas corrumpitur, cæterarum virtutum fabrica dissipatur. Gregor. *Qui sine humilitate virtutes congregat, quasi puluerem in ventum portat &c.*

Peregrinis proculdubio vsus est auctor na-

naturæ influentijs, vbi applicauit naturæ opus, ad effermandum primo in conceptu corpusculi Francisci cor illud, quod peregrinis quoque dispositionibus, & affectibus, gratia Dei iam fecundatum, ac supra hominem positum, sibi deinde efformare principio debebat in conceptu hominis spiritualis Humilitatis Cor. Si licet mensurare naturalem felicitatem cordis Francisci, ex quo primum esse recepit in matris suæ vtero, ex felicitate supranaturali cordis humilitatis suæ, dicere oportebit, illam prorsus vnicam, ac primitiuam extitisse. Nam de humilitate Francisci scribens Bonauentura cap. 6. *Omnium* ait *virtutum Custos, & decor Humilitas copiosa Virum Dei vbertate repleuerat. In propria quidem reputatione nihil erat, nisi peccator; cum in veritate speculum esset, & splendor omnimoda sanctitatis.* Super hanc studuit ædificare seipsum, vt sapiens Architectus fundamentum præiaciens, quod à Christo didicerat. Dicebat, propter hoc filium Dei de altitudine sinus paterni ad nostra despicabilia descendisse, vt tam exemplo, quam verbo Dominus, & Magister Humilitatem doceret. Hæc Bonau. quorum singulas periodos aduertas, velim, lector.

vbertima in corde Fran. Humilitas.

Cordis vbertas est, ex qua omnis vitæ, & motus principium. Animæ quoque vbertas est, qua homo ratiocinatur, sentit, vegetat. Ex hac gemina vbertate humanum opificium fit veluti quodam speculum, in quo cum Dei imagine, & similitudine naturæ miraculum admiratur. Igitur cor, & anima in Francisco erat Humilitas, quæ ipsum veluti speculum omnis sanctitatis constituens, nulla erat in eo pars, quæ tali corde, talique anima non viueret; sicut nulla erat quoque pars, quæ sancta non esset. Fracto enim speculo, in qualibet parte vis speculi remanet. Et sicut fundamentum vitæ naturalis cor est, & anima, ita pariter in vita spirituali Francisci Humilitas cor erat, & anima, & forma erat, quæ dabat ei vitam, esse, ac motum, eratque tota in toto Francisco, & tota in qualibet parte Francisci, & vtrumque Francisci hominem interius, exteriusque viuificabat. Viuificabat, inquam, & ita, & taliter, vt ipsum in seipsam transformans humilitatis formam (ex qua eum appellat Bonau. ibidem) seipsã mirabiliter effecerit. Omnem structuram, quam vt prudens architectus in ipsa humilitate præiacuit, ita didicit à Christo Franciscus, vt nonnisi soli Christo, & eius Matri, transcendens omnium sanctorum ordines, ipse solus assimilari, & magis, ac magis appropinquari meruerit. Quod patere potest ex nonnullis exẽplis, quæ ibidẽ affert Bonau. inter quæ hæc duo nunc sufficere possunt veluti duo polares cardines totius rei, licet ferè cuncta alibi superius lib. 4. euentu 9. sect. 1 rescripta sint, sed tamen ad aliud propositum.

Qualis quantaq; vbertatis humilitatis in Franc. diffusio.

Totum eius esse, viuere, & operari humilitas erat.

Primum exemplum ad publicum Christi in Cruce super Caluariæ montem spectaculum, nec non et Matris Christi ad pedes filij iuxta Crucem ducit nos, dum ita eum proponit loco citato Bonau. Vt autem se cæteris despicabilem redderet Dei famulus, non parcebat rubori, quin in prædicatione coram omni populo proprios manifestaret defectus. Accidit semel, vt in infirmitate grauatus, rigorem abstinentię pro recuperanda sanitate modicum relaxaret. Viribus autem corporis vtcumque resumptis, verus sui contemptor ad propriæ carnis animatus opprobrium: *Non est*, inquit, *conueniens; vt populus abstinentem me credat, & ego è contrario carnaliter reficiar in occulto.*

Franciscus quã magnanimus ad propriæ carnis opprobrium.

Surrexit propterea *Sanctæ humilitatis Christi inflammatus*, & in platea Ciuitatis Assisii populo conuocato, solemniter cũ fratribus multis, quos secum adduxerat, maiorem introiuit Ecclesiam, *funeque ad collum ligato, nudum cum femoralibus solis in oculis omnium se trahi præcepit vsque ad lapidem, in quo malefactores puniendi consueuerant ibiq; collocari.* Super quẽ conscendens, licet quartanarius, & debilis, acerbi frigoris tempore, cum multo vigore animi prædicauit, audientibusq; cunctis asseruit, *se non tanquam spiritualem honorandum fore, quinimo tanquam carnalem, & glutonem ab omnibus contemnendum.*

Duci vult nudus & infirmus super lapidem malefactorum.

Igitur qui conuenerant, tam ingenti viso spectaculo admirati sunt: & quia ipsius auctoritatem iam nouerant; deuotione compuncti, *Humilitatem huiusmodi magis admirabilem*, quam imitabilem proclamabant. Licet autem id magis videatur *Portentum* fuisse instar prophetalis vaticinij, quam exemplum, *tamen verè documentum extitit Humilitatis perfecta*, qua Christi sectator instruitur transitoriæ laudis præconium debere contemnere, tumentis quoque iactantiæ comprimere fastum, & fraudulentæ simulationis mendacium confutaret. Hæc de priori exemplo, quod de nullo alio sancto adhuc legi, vel saltem de nullo alio inter Monasticæ, vel religiosæ vitæ Institutore.

Humilitas Franc sci verè in ipso primitiua.

Secundum exemplum circa primitiua humilitatis Francisci, qua primò incepit spiritualiter viuere, sicut à corde in ventre Matris incepit primum carnaliter esse, rapit nos vsque ad illud primum solium, quod

quod in Cęlis summæ Trinitatis propinquius est, & à quo eminens, felixque in Hierarchico spirituum supernorum imperio Princeps, vertigine superbiæ suæ supergressus infeliciter corruit. Et quoniã (sequitur Bonau. ibidem inferius) *Humilitatem* tam in se, quam in subditis cunctis præferebat honoribus, *amator humilium Deus* altioribus ipsum dignum iudicabat fastigijs, secundum quod vni frati, viro virtutis, & deuotionis præcipuæ visio celitus ostensa monstrauit.

Hic fuit B. Pacificus Poeta Laureatus,

Cum enim esset in comitatu viri Dei, & vna cum ipso in quadam Ecclesia deserta feruenti oraret affectu, in extasi factus, *vidit inter multas in Cœlo sedes vnam præ cæteris digniorem, preciosis ornatam lapidibus, & omni gloria refulgentem*. Miratus intra se pręcelsi refulgentiam throni, anxia cępit cogitatione perquirere, *quis ad illum deberet assumi*. Audiuit inter hęc vocem, dicentem sibi. *Sedes ista vnius de ruentibus fuit, & nunc humili seruatur Francisco*. Reuersus demum frater ad se ab orationis excessu, virum beatum, exterius prodeuntem solito fuit more secutus.

In sede Luciferi ex singulari humilitate assumptus Franc.

Cumque incedentes per viam, de Deo inuicem loquerentur, frater ille visionis suæ non immemor solerter ab eo quæsiuit, quid de se ipso sentiret. Ad quem humiliter Christi seruus. *Videor, ait, mihi maximus peccatorum.* Cui cum frater diceret ex aduerso, quod hoc non posset sana conscientia dicere, nec sentire, subiunxit. *Si quantumcumque sceleratum hominem tanta fuisset Christus misericordia prosecutus, arbitror sanè, quod multò, quam ego, Deo gratior esset*. Confirmatus fuit frater ex tam admirabilis Humilitatis auditu de veritate visionis ostensæ, Euangelio sacro testante cognoscens, *quod ad excellentiam gloriæ, de qua superbus eijcitur, verè humilis exaltetur*. Hucusque Bonau.

Nouum humilitatis arcanum.

Sedem illam, à B. Pacifico visam, humiliq; Francisco seruatam, fuisse sedem, vnde corruerat Lucifer, prout communiter asseritur, haud obscure apparet ex citatis etiam verbis Bonau. Si enim dignior erat præ cæteris, ergo dignior in ea sedebeat, scilicet omnium spirituum Princeps, præ cæteris dignior. Vnde responsio præfata ad vnum de ruentibus ab ea sede refertur, & ad vnum Franciscum, ad ipsam sedem ob suam humilitatem exaltandum. Quia verò in cętu omnium Humilium, qui magis Christo, & eius Matri accessisset, veluti Princeps, & primus constituendus erat Franciscus, congruũ quidem erat, vt eam sedem mereretur, ex qua in cœtu omnium superborum corruerat ille, qui de dignitate præsidendi valde supra se ipsum superbiens, elegit superbiæ esse caput. Et animaduertendum accuratũ ostensæ sedis ornamentum, dum ait *pretiosis ornatam lapidibus &c.* In quibus, ni fallor, alludit historicus noster ad id, quod scribit Ezech. cap. 28. vbi sub figura Regis Tyri alloquens summum ordinum Angelorum Rectorem ita inquit. *Tu signaculum similitudinis plenus sapientia, & perfectus decore. In delicijs Paradisi Dei fuisti. Omnis lapis preciosus operimentum tuum. Sardius, Topatius, & Iaspis. Chrysolitus, & Onix, & Berillus, Saphirus, & Carbunculus, & Smaragdus &c.*

Ita in cœtu humilium Christum imitaturus Franc. Princeps, vti in cętu superborum Lucifer.

Nouem genera gemmarum in isto operimento Principis cęlestium spirituum enumerantur, omnique lapide precioso eius vestimentum, vt ait textus, ex his nouem generibus videtur constare: eo quia in hæc nouem genera à Propheta resoluatur. Ratio est, quia cum nouem sint ordines Angelorum, & vnus ex priori ordine, cunctorum Principe, constitutus esset Princeps, & caput omnium; sub illa nouem gemmarum genera cunctam Monarchiam, nouem ordinibus, summo, medio, infimo conflatam amplexus est. Docet Interpres noster serm. Dom. in sexagesima vbi sic loquitur de geminæ dilectionis perfectione, ob quam vnusquisq; Angelica perfectione decoratur. Perfectio, inqnit, geminæ dilectionis perducit ad perfectionem Angelicæ beatitudinis, *quæ in nouem Ordinibus ab Ezechiel 28. sic destinguitur*, vbi loquitur ad Luciferum sub tipo nouem lapidum. *Omnis lapis pretiosus operimentum tuum. Sardius, Topatius &c.*

Nouem ordines Angelorum sub 9. generibus gẽmarum.

Geminæ dilectionis perfectio.

Lucifer, qui corruit ex superbia, Seraph erat, & in illo ordine primus, ac propterea cęterorum Ordinum Princeps; summitas enim Principatns omnium nouem Ordinum Angelorum, in tres Hierarchias distinctorum, in priori Ordine reperitur, in quo Ordine sunt *Seraphin*, in secundo *Cherubin*, in tertio vero *Throni*; qui tres ordines constituunt primum primam Hierarchiam, quam *summam* nuncupant. Nam *Dominationes, Virtutes, Potestates* constituunt *mediã Hierarchiã, infimam* vero *Principatus, Archangeli, Angeli.*

Lucifer in Ordine Seraphinorum primus, ac sic omnium Princeps.

Hanc graduationem sequitur Bonau. in Opusculo de Ecclesiastica Hierarchia. Qui ergo primus in centro fornacis cordis Humilitatis Seraph euaserat terrenus, dignus quidem se reddidit, vt illam sedem nancisceretur, ex qua primus Seraph cęlestis, in superbia cordis sui tanto altè elatus, quanto profundè in damnatione deiectus, iustè corruit.

Et

Et hęc potest esse alia ratio fundamentalis, cur, *virum Hierarchicum curru igneo vectum* nuncupauerit Bona. Franciscum in prologo Legendæ, vt alias aduertimus. Nam paulo ante immediatè, antequam ita ipsum appellaret, *incendio seraphico totum ignitum* vocat. Erat cor Humilitatis in corde Francisci ita gratuitè primum, sicut in eius conceptione cor fuerat naturaliter primum. Spiritus, quo tale in ipso gratuitum cor viuebat, flammeus erat, ac proinde Seraphicus. Quod indigitauit superiùs Bonau. illis verbis *sanctæ Humilitatis spiritu inflammatus*. Et interpres noster ignitam demonstrat Humilitatis virtutem ad cordis similitudinem, in quo omnis caloris naturalis fontalis origo, veluti in quadam fucina seruatur. Igitur eadem virtus humilitatis quæ totum seraphicum nimirum accensum, & ardentem effecerat Franciscum, & totum quoque effecit Hierarchicum, constituens eum in sede illa, ex qua corruerat ob superbiam primus Seraph, omnium Ordinum Princeps; & vt sic & ipse Hierarchicus, ceu omnium caput, & Rector, licet Franciscus vt omnium nouem ordinum continens, participansque prærogatiuas iuxta doctrinam Interpretis nostri supra citati de geminæ dilectionis perfectione, & alibi de nouem Ordinibus Angelorum. Sed quo ad regimen vt caput & Princeps Seraphicus trium Ordinum, qui à summo Ordine primæ Hierarchiæ Seraphici & ipsi appellitantur.

Cur Franc. vir Hierarchichus nũcupatus.

Humilitas fons caloris amoris Dei.

Fx quo patet, quod ratione tantæ Humilitatis primus Seraph inter homines effectus Franciscus in illa prima sede adeo proprinquè accedit Trinitati vt illi fieret penè immediatus.

Non me fallit Seraphica Angelici Doctoris sapientia ex art 6. quæst. 508. p. 1. vbi inuestigãs de ordinibus cœlestiũ Spirituum cur primus, ac summus Ordo vocetur Ordo Seraphinorum, ita faciliter, ac succinctè de more explicat. Primus autem Ordo est diuinarum Personarum, qui terminatur ad Spiritum sanctum, *qui est Amor procedens*, cum quo *affininitatem habet supremus Ordo primæ Hierarchiæ ab incendio amoris denominatus.* Vt autem primo, ac diuino Ordini tertiæ personæ, scilicet spiritui sancto appropinquaret immediatè Franciscus, & idoneus idcirco ipse fieret, vt repararet Ecclesiam; quam superbia Luciferiana in excidium impulerat, & ea humilitatis vi, qua Christus ipsam ab initio fundauerat, tale cor à conceptione formauit Francisco Deus, quale postea capax esset, vt in fornace humilitatis totam fermè cum Christo, & in Christo huiusce virtutis accensionem, & dilectionem continere posset. Vnde Baronius tom. 12. ad ann. 1182. Planè Deus Ecclesiam suam, in deterius declinantem, collabente deprauata morum disciplina, ad erigendam eam, *in conflatorio Diuini spiritus hunc Apostolicum formauit hominem*, qui mundi contemptum, ac paupertatem, non affectu tantum (quod ad SS. Patrum imitationem sufficere potuissent) sed effectu etiam consequutus est. Hæc Baronius altè, ac sententiosè.

Ordo Seraphinorum affinis est spiritui Sancto.

In conflatorio Diuini spiritus efformatus Franciscus.

In conflatario, seu fornace Spiritus sancti vix Franciscus efformatus, quod primo, vt primitiuum in mundo esset, in ipso factum est, fuit cor humilitatis. Nam Mundi contemptus, atque Paupertas affectu, & effectu, (illum statim, consultoque à Baronio in efformatione gratuita Francisci, intra Spiritus sancti fornacem coagulati, appositum, hanc verò, scilicet Paupertatem postea, atque immediatè) adeo in Humilitate radicantur, vt idem sint cum ipso, quod etiam docet Interpres noster pluribus in locis. Ergo quod primo vt cor vixit in Francisco, spiritualiter efformato, fuit Humilitas, ob quam in contemptu Mundi, & in Paupertate primitiuus extitit. Vt autem talis esset Humilitate supra cæteros, tanta propinquitate summæ accessit Trinitati per tertiam eiusdem personam, vt totus intra fornacem Spiritus Sancti immersus videretur. Quod enim in conflatorio formatur, in ipsum conflatorium immergi proculdubio necessarium est.

Intra fornacem Spiritus sancti coagulatus Fran. cor humilitatis primò ibi accepit.

Vlterius. Refert historia Seraphica, visum semel fuisse in Cęlis Franciscum haud esse in Ordine Seraphinorum, sed exire à vulnere dextri lateris Saluatoris. Hic namque cuidam, in spiritu ad cęlestia rapto, nec Franciscum in aliquo supernorum spirituum Ordine reperienti, anxieq; perquirenti, vbi ille esset; statim, eleuans brachium dextrum, e suo perfosso pectore eum exire monstrauit. Militis Lancea non solũ latus Christi dextrũ aperuit in Cruce, verum etiam & cor vtraq; parte perforauit, vt D. Bridæ reuelatum. Quare veluti in Christi pectore, ac corde, in quo posita fornax Spiritus Sancti, efformatus Franciscus, ex ipso deinde sic efformatus exire visus est. Mundi cor nuncupatur sol, quia ipse intra vastum Orbis corpus est fons totius caloris, in globi forma, in qua etiam à natura primum formatur cor, ab auctore naturæ creatum. Hinc interpres noster loquens de dextri lateris Christi plaga, eam *Ciuitatem solis, è quo effulsit splendor æternæ lucis,* de-

Cur Franc. in vulnere laterali Christi visus.

Sol Orbis cor nuncupatus.

Ciuitas Solis plaga lateris Christi.

denominat in serm. Dom. 1. Aduentus. Bonau. deinde, vt scripsimus in sect. 2. lib. 4 Euent. 9. apparuisse Leuitam Franciscum 12. primis suis Apostolis, vix sibi approbata ab Innoc. III. lege, super igneum currum ad instar lucidi globi solaris, scribit in cap. 4. Legendæ. Ad cor altum profundissimæ humilitatis Christi quia Franciscus, seraphicè pennatus ab ipsa Humilitate, propinquissimè accesserat, dignum planè fuit, vt intra cor Christi veluti in conflatorio diuini spiritus formaretur: Et ab ipso exiret per vulnus lateris totus ignitus effectus, totus in globum illum solarem transformatus, qui ipsum vulnus laterale Ciuitatem solis fecerat, in cordis formam, per suas flammas vndiq; prorumpentem, fabrefactam, eo modo, quo ipsa Humilitatis forma describitur ab Interprete nostro, dicens vt supra *In corde Humilitas designatur.* Quæ quidem virtus in Francisco circa ea omnia, ab Interprete in priori hoc textu allata excellens, ipsum primitiuũ in Ecclesia effecit.

Franc. ad instar globi solaris.

Totus in globum solarē vulneris lateralis transformatus.

Textus Interpretis II.

Post formationem, & creationem cordis, &c.

Partium distinctio in spiritali Francisci Conceptione, capitis, & oculorum procreatio.

1. POstquam in corde Hominis est formata *Humilitas*, tunc fit distinctio partis inferioris; quia pars superior dignior est inferiori, ideo formatur prius, & in ipsa prius apparent caput, & oculi. *Pars superior est vita contemplatiua*, in qua prius apparet, & debet apparere *Caput*, scilicet *Charitatis*, de quo Cant. 5. *Caput eius aurum optimum*. Aurum est purum, & lucidum. Nam charitas debet esse pura ad Deum, lucida ad proximum. Et apparent oculi, *idest cognitio æternæ felicitatis*.

Pars superior in spiritalis fœtus conceptione

Caput, Oculi.

2. *Vita actiua* tanquam pars inferior debet seruire contemplationi, quoniam inferior pars non est nisi propter partem superiorem. Vnde Apostolus 1. Chorint. 10 *Non Vir propter mulierem, sed mulier propter Virum est creata*. Quia non contemplatiua propter actiuam, sed actiua propter contemplatiuam est instituta.

pars inferior

3. Et sicut cerebrum membrum frigidum est, positum in opposito cordis, vt ipsius temperet calorem, sic *Vita contemplatiua*, quæ consistit in mentis compunctione, est posita ex oppositione *Vita actiua*, vt sua oratione, lacrymarum compunctione, laboris feruore, tentationis eius calorem temperet, quæ in cordis humilitate consistere debet.

Cerebrum in opposito cordis.

4. Et sicut magnitudo capitis est maior aliorum mebrorum, sic gratia contemplationis est sublimior, quia Deo, quem contemplatur, est vicinior. Sed heu quanti infantes, idest menti instabiles magnitudinem huius capitis conati sunt ferre, sed longo tempore non potuerunt portare propter sui magnitudinem. *Solus Abraham* (idest Vir iustus) *cum puero*, (idest mentis puritate) *ascendit in montem* vitæ contemplatiuæ. *Pueri autem remanserunt in Valle* delectationis mundanæ, *expectantes cum Asino*, idest asinina tarditate. Gen. 22. Hæc omnia ex textu literæ Interpretis nostri desumpta sunt.

Magnitudo capitis.

Asinina tarditas non ascendit ad montem cō. templ.

Ad efformandam superiorem partem fœtus Seraphici in conceptione Francisci intra Matris suæ vterum eò studiosam dicerem naturam, ab auctore naturæ peculiariter directam, quo studiosiorem testandam fore gratiam assererem. Illi namq; gratuitò per condescendentiam quandā clementissimæ Dominę ad ancillam suam dilectissimam quasi ipsa gratia respondit circa superiorem partem fœtus spiritalis, postea in ipso Francisco adeo mirabiliter efficiendi, vt ipsa natura, & gratia ob eius nouitatem obstupescerent. Cor & oculos spirituales in vita contemplatiua Francisci, cui vt parti superiori pars inferior, idest vita actiua inseruiebat, cum inextinguibili Martyrii siti annectit Seraphicus Historicus in cap. 9. Legendæ, in quo non poterat aptius primitiuam prædicare geminam Francisci charitatem nimirum erga Deum, & erga proximum; quam eam eius linguæ sufficienti enarrationi imparem esse, fateri. *Charitatem feruentem*, inquit, *qua sponsi amicus Franciscus ardebat, quis enarrare sufficit? Totus nanque quasi quidam carbo ignitus diuini amoris flamma videbatur absortus*. Carbo ignitus cordis similitudinem exprimit; quo pacto sicut Franciscus humilitatis ignitum cor totus factus, totus, & totaliter Humilitas erat, & ob hanc virtutem moralem totus ignis videbatur; ita etiam totus caput erat quoad charitatem, totus in ea carbo ignitus erat, totus charitas erat in totam humilitatem, & charitatem, quæ Christus est, transformatus. In illo vno Seraph, qui volauit ad Isaiam cap. 26 intelligit Interpres noster Christum, cuius humanitatis symbola per ignitum calculum, ab altari forcipe desumptum proferre, idem Interpres docet in serm. Dom. 13. post

Charitas Francisci quanta.

Seraph. Christus, & eius Humanitas ignitus calculus.

13. post Trinit. *Calculus*, inquit, *est Humanitas Christi, qui propter sui humilitatem terræ, idest peccatoribus admixtus, à Iudæis fuit calcatus. Sed nobis fuit ignitus carbo, vitia nostra purgans.* Itaque in hoc calculo ignito nec sola Humilitas vt cor, nec sola Charitas vt caput (illa peccatoribus admixta, & à Iudæis calcata, hæc vitia nostra purgans, ac mundum redimens) in Christi humanitate; etenim ad inuicem distinctæ non sunt, imò inseparabiliter iunctæ.

Igitur dum carbo ignitus per Charitatem erat Franciscus, in Christi humanitate, in quam transformabatur, caput erat. In eius autem humilitate cor erat flammeum, & accensum. Per istud cor factus in Christo calculus ob mixtionem cum peccatoribus, Iudæis ipsis peioribus, ad quos saluandos missus fuerat, calcatus fuit multipliciter. At per caput factus ignitus carbo, vitia, ac scelera hominum purgauit opere reparationis. Et in hunc modum erat eius caput, scilicet Charitas, sicut Christi caput, nimirum aurum optimum, vt dicit Interpres, quoniam Francisci charitas Seraphica puritate excelluit per eleuationem ad Deum: Luceque quasi incomparabili refulsit ad proximũ, illum vita cõtemplatiua sibi propinquissimum, imò cum se velut vnum faciens (& hæc pars superioris fœtus eius spiritualis) hunc actiua vita multipliciter in se transformans, triformiterque reformans, ac reparans, saluansq; & hæc pars inferior prædicti fœtus.

Francisc. in Christo cor & caput ignitũ, aureis radiis fulgens.

Tetigit paucis Bon. verbis, pulchroq; exemplo hanc Franc. ad Christum consonãtiam loco citato immediatè, vbi reddens rationem, quare Franciscus veluti carbo ignitus videretur ob virtutem Charitatis, ita subdit. *Subito enim ad auditum amoris Domini excitabatur, afficiebatur, inflammabatur, quasi plectro vocis extrinsecæ corda cordis interior tangeretur.* Et quia in Francisco caput istud Charitatis cordi humilitatis conformabatur ad miraculum circa superiorem vitæ contemplatiuę partem, ad miraculum quoque (alto huic cordi altissimum respondens caput) cum in summum bonum ab infimis rebus eleuatum describit Bonauẽtura ita subdens. Vt autem ex omnibus excitaretur ad amorem diuinum, *exultabat in cunctis operibus manuum Domini*, & per iucunditatis specula in viuificam consurgebat rationem, & causam. *Contuebatur in pulchris pulcherrimum*, & per impressa rebus vestigia prosequebatur vbique dilectum *de omnibus sibi scalam faciens*, per quam condescenderet ad appræhendendum eum, *qui est desiderabilis totus*. Inauditæ namque deuotionis affectu fontalem illam bonitatem in creaturis singulis, tãquam in riuulis degustabat; & quasi cælestem concentum perciperet in consonantia virtutum, & actuum eis datorum à Deo, ipsas ad laudem Domini more Prophetæ Dauid dulciter horrabatur, &c.

Sympathia harmonica Francisci amãtis erga amorem Domini.

Alto cordi Franc. altissimum respondebat caput.

Quæ deinde sequitur Bonauentura, caput charitatis Francisci siti martyrii adnectens, & illud, & hanc simul parti superiori ceu Reginæ, & parti inferiori ceu ancillæ, tantæ Reginæ famulaturæ, coniungens, gradatim varia obiecta respiciunt. Quorum

Obiecta ad quæ caput charitatis Franc. dirigebatur.

1 Omnium Princeps *Christus Iesus crucifixus, in quem optabat*, inquit, *per excessiui amoris incendium totaliter transformari.* 1. Christus crucifixus.

2 Mox *ipsemet Christus, latitans in deserto*, diebus quadraginta, & totidem noctibus ibi ieiunans, pro quo quadragesimam Epiphaniæ faciebat. 2. Christus in deserto.

3 *Sacramentum Dominici Corporis*, erga quod flagrabat feruore omnium medullarum, stupore admirans permaximo illam charissimam dignationem, & dignantissimam charitatem. 3. Christus in Euchar.

4 *Mater Domini nostri Iesu Christi*, quã indicibili complectebatur amore, &c. Ad honorem ipsius (inquit) à festo Apostolorum Petri, & Pauli vsque ad festum Assumptionis deuotissimè ieiunabat. 4. Christi Mater.

5 *Angelici Spiritus*, ardentes igne mirifico ad excedendum in Deum, & electorum animas inflammandas. His erat Franciscus amoris vinculo copulatus, *& ob deuotionem ipsorum ab Assumptione Virginis gloriosæ quadraginta diebus ieiunans*, orationi iugiter insistebat. *B. autem Michaeli Archangelo*, eo quod animarum repræsentandarum haberet officium, speciali erat amore deuotior propter feruidum, quem habebat zelum ad salutem omnium saluandorum. 5. Angelici Spiritus.

6 *Sancti omnes*, ex quorum recordatione tamquam lapidum ignitorum in Deificum recalescebat incendium. 6. Sancti omnes.

7 *Apostoli omnes*, & præcipuè *Petrus, & Paulus* propter feruidam charitatem, quam habuerunt ad Christum. *Hos summa deuotione complexans, ob eorum reuerentiam, & amorem Quadragesima specialis ieiunium Domino dedicabat.* 7. Apost. omnes, sed in specie Petr. & Paul.

8 *Salus animarum*, vtraque vita, contemplatiua, & actiua inhianda. Non habebat aliud Christi pauper (subdit Bonauentura) nisi duo minuta, corpus scilicet, & animam, *quoc posset liberali charitate largiri.* Sed hæc per amorem Christi 8. Salus animarum

sic

sic offerebat continuè, vt quasi omni tẽpore per rigorem ieiunii corpus, & per ardorem desiderii spiritum immolaret, exterius in atrio sacrificans holocaustũ, & in Templo interius concremans thymiama. *Sic autem eum charitatis excessiua deuotio sursum in diuina ferebat, vt eiusdem affectuosa benignitas ad naturæ consortes, & gratiæ dilataret.* Quem enim creaturis cæteris germanum pietas cordis effecerat, mirum non est, si creaturis insignitus imagine, & sanguine redemptis auctoris *germaniorem Christi charitas faciebat. Non se Christi reputabat amicum, nisi animas foueret, quas ille redemit.* Saluti animarum nihil præferendum esse dicebat, eò maximè probans, quod Vnigenitus Dei pro animabus dignatus fuerit in Cruce pendere. Hinc sibi in oratione luctamen, in prædicatione discursus, & in exemplis dandis excessus. Vnde quotiens austeritas nimia repræhenderetur in ipso, respondebat, *se datum alijs in exemplum*. Licet enim innocens eius caro, quæ jam se spontè subiiciebat spiritui, nullo egeret flagello propter offensas, tamen exempli causa renouabat illi pœnas, & onera, *custodiens propter alios vias duras*. Dicebat enim cum Apostolo 1. Corinthiorum 13. *Si linguis hominum loquar, & Angelorum, charitatem autem in me ipso non habeam, & proximis virtutum exempla non monstrem, parum prosum alijs, mihi nihil.*

Deuotus erat Fran. ad diuina excessiuè.

Flagellis nõ indigebat innocẽs Frãcisci caro

9 *Feruenti quoque charitatis incendio gloriosum Sanctorum Martyrum æmulabatur triumphum,* in quibus nec amoris flamma extingui, nec fortitudo potuit infirmari. Desiderabat propterea & ipse illa perfecta charitate succensus, *quæ foras mittit timorem*, cap. 4. Ioan. 1. per martyrii flammam hostiam Domino se offerre viuentem, vt vicem Christo, pro nobis morienti rependeret, & ad diuinum amorem cæteros prouocaret. Probat id Bonau. in praxi ex tribus itineribus, quæ Franciscus hac ratione assumpsit, licet in cũctis à sua spe frustratus. Primum in partes Syriæ ad Asiam sexto conuersionis suæ anno. Secundum ad Marrochium in Africam ad Regnum Miramolini, in quo itinere audi, pie Lector, quibus verbis ipsum tibi ad viuum resonet Bonauentura, eum describens currentem, quinimò aduolantem cum Christo ad sitim martyrii, de quo aliàs cum Interprete nostro. *Tanto,* inquit, *desiderio ferebatur, vt quamuis esset imbecillis corpore, peregrinationis suæ præcurreret comitem, & ad exequendum propositum, festinus, & tamquam spiritu ebrius aduolaret.* Tertium iter, quod assumpsit iterum in partes Syriæ ad plagas Babilonicas, tanto animosior, atque ardentiori corde, ac velociori corpore assumpsit, quanto in aliis duobus magis, ac magis Dei placitum, ad alia ipsum dirigens, eius charitatis ignem nouis fomentis accendebat, ac maiori vi prouocabat.

9. Martirum triumphans.

Francisc. ob martirii sitim ad Siriã in Asia.

Deinde ad Marrochiũ in Africa.

Verum, subdit Bonauentura, *Charitatis ardore spiritum ipsius ad martyriũ perurgẽte*, tertia adhuc vice, pro fide Trinitatis effusione sui sanguinis dilatanda, versus infideles proficisci tentauit. Tertiodecimo namque conuersionis suæ anno ad partes Syriæ pergens, multis se periculis constanter exposuit, *vt Soldani Babilodiæ posset adire præsentiam, &c.* Et infra post enarrata, quæ contingerunt inter Soldanum, & Franciscum, claudit Bonauent. totum illud capitulum, verè Seraphicũ, verè ignitum, ac enarratione charitatis Francisci genuina phrasi viuidum, pauca continens verba, sed flammas innumeras proferens. *Sic itaque Dei ordinante clementia, & Sancti viri promerente virtute, misericorditer, & mirabiliter factum est, quod Christi amicus mortem pro ipso viribus totis exquireret, & tamen nullatenus inueniret, vt & merito non careret optati martyrii, & insigniendus seruaretur in posterum priuilegio singulari. Sic vtique factum est, vt ignis ille diuinus adhuc perfectius ipsius æstuaret in corde, vt post potentius euaporaret in carne. O verè beatum virum, cuius caro etsi tyrannico ferro non caditur, occisi tamen Agni similitudine non priuatur. O, inquam, verè, ac plenè beatum, cuius animam etsi gladius persecutoris non abstulit, palmam tamen martyrij non amisit.*

Tertio iterũ ad Siriæ partes ad Soldanum.

Charitas Frãcisci excellens ad excellens priuilegium ordinata.

Hac admirabunda elocutione traxit ad finem caput illud 9. Bonauent. in quo iuxta eius numerum ad nouem etiam direxit obiecta caput aureum, suis radiis, ac flammis oculatissimum charitatis Francisci, parte superiori, atque inferiori, scilicet vita contemplatiua, & actiua perexcellens. In quo admirando Capite post humilitatis eius cor, immediatè à Dei gratia fabrefacto cum propria eminentia multa primitiua excelluerunt, ita ipsi congrua, sicut decebat, vt Reparator Ecclesiæ, Redemptori simillimus, primus esset, ac nouus in quamplurimis, & fere in cunctis ab ipso patrandis facinoribus. Inter haud pauca primitiua, & noua, quæ ibi Bonauentura, excurrens præfata nouẽ obiecta, scribit, duo expressiora sunt, alterum circa exercitia pœnalia ieiunii, quæ principaliora sunt, atq; nimis ardua, ac difficiliora in vtraque vita contemplatiua, & actiua; alterum verò circa id, quod tandem vir inclitus meruit adhuc

Charitatis Franc. primitiua, ac noua plura.

viuens

Horum præcipua duo. viuens in singularissimo sacrorum stigmatum priuilegio vir sanctus. Illum primitiuum cum respiciat tantum quatuor, reducit sacer historicus ad quatuor quadragesimas, quæ cum duabus aliis, vna ex præcepto Ecclesiæ (hæc cunctis Christianis communissima est) alia ex præcepto Regulæ (hæc solis Minoritis vniuersalis est) complebant numerum senarium. Omnes tamen quadragesimas, quibus præter sextas ferias ex mandato Regulæ, vigilias ex præcepto Ecclesiastico, & alios multos dies, ieiunabat Franciscus, numerant historici totidem, quot enumerat in dicto cap. 9. obiecta Bonau. Licet reuera tota eius vita assidua, austeraque abstinentia extiterit.

Nouem siquidem abstinentiæ tempora, nempè Quadragesimas (quod exercitium ipse primus in regulari vita incepit) sibi quotannis distinguebat.

Abstinentia cibi, & potus in 9. quadragesimas.

1 *Illam fidelibus communem* ex Ecclesiæ præcepto.

2 *Quam dicebat Spiritus Sancti*, quæque incipiebat à feria 4. post Pascha Resurrectionis vsque ad vigiliam Pentecostes.

3 *Petri, & Pauli* Apostolorum, ab octaua Pentecostes ad Apostolorum Vigiliam.

4 *Assumptionis B. Mariæ*, à prima die post festum Apostolorum vsq; ad vesperas prædictę solemnitatis.

5 *S. Archangeli Michaelis* ab ipsa Virginis Assumptione ad festum Dedicationis eiusdem Archangeli.

6 *Omnium Sanctorum* ab eodem Dedicationis die vsque ad illorum solemnitatem.

Hæc sub præcepto Regulæ.

7 *Natiuitatis Domini*, cui etiam suos sectatores ex Regulæ præcepto adstrinxit, quæ incipiebat à die commemorationis omnium fidelium defunctorum, & terminabat in vigilia Natiuitatis.

8 *Regum Magorum* à die S. Stephani vsque ad Epiphaniam.

Hanc ieiunantes 40. benedicti à Domino.

9 *Christi, in deserto* ieiunantis, quæ sumebat initium ab altera die post Epiphaniam, & durabat per continuos 40. dies, quos Dominus suo sancto ieiunio consecrauit. Ad huiusce Quadragesimæ ieiunium suos consodales hortatus, non obligauit, aiens in cap. 3. Regula: *Qui voluntariè eam ieiunant, benedicti sint a Domino, & qui nolunt, non sint adstricti.* Idcircò eam nostrates quadragesimam Benedictorum nuncuparunt.

Cum tanta cibi, & potus abstinentia magis ac magis tum vtriusque hominis vita, tum vtraque vita, contemplatiua, & actiua in Francisco tanto amplius vigorosior ad insuetos labores admirabatur, quanto plus nutrimentum omne in ipso igneum erat, procedebatque ex illa superplena charitate, quam idcircò eidẽ abstinentiæ veluti effectum causæ suæ annectit Bonauentura. Sic præseferebat Vir Sanctus illius Salamandræ Seraphicæ hieroglyphicum, de qua Interpres noster in serm. Dom. 22. post Trinit. Salamandra dicta, eo quod contra incendia valeat. Hæc si se arbori irrexerit, omnia poma illius venenat, & ideo solum non vritur incendio, sed illud extinguit. Hæc dicitur Stellio, de quo Salomon Prouerb. 30. *Stellio manibus nititur, & moratur in ædibus Regum*. Stellio à colore dictus est. Est enim corpore pictus lucentibus guttis in modum stellarum. *In Salamandra Vir contemplatiuus designatur, qui solo igne charitatis viuit.* Vnde Eccl. 48. dicitur. *Surrexit Helias Propheta quasi ignis, &c.* Quia opus, & verba viri iusti ardent charitate. Vnde rectè dicitur Stellio, quia stellis, idest charitate in claritate boni operis lucidus. *Hic nititur manibus, idest operibus quoad proximum, & moratur in ædibus Regum, scilicet contemplatione quoad Deum.* Hæc Interpres ibi, explicans historiam naturalem quatuor animalium, quæ de quatuor elementis viuunt, suntq; Allecs, siue alicula pisciculus viuẽs in sola vnda. Chamæleon de solo aere. Salamandra de solo igne. Talpa de sola terra. Vide tom. 2. vbi de duodecim portis misticæ Hierusalem, per quæ ad Legem Fratrum Minorum, duodecim capitibus in sua abbreuiatione distinctam, intratur.

Abstinentia maxima in Franc ex maximo charitatis incẽdio

Viuebat charitatis igne vt Salamandra.

Quatuor animalia viuunt de 4 elementis.

Quod autem spectat ad alterum primitiuum, omnium primitiuorum maximum, estque de sacris Stigmatibus, iam apertè, vt diximus, fatetur Bonauent. *Sicq; vtique* (inquiens) *factum est, vt ignis ille diuinus adhuc perfectius æstuaret in corde, vt post potentius euaporaret in carne, &c.* Verum auertenda accurata enarratio Bonauenturæ circa istud tam vnicum, tam singulare, tam ineffabile, plurimisque confertum miraculis in solo Francisco priuilegium, ac prodigium. Extitit sanè veluti effectus quidam admodum peregrinus, ingentisque charitatis Francisci & in seipso, & in sua peculiarissima causa primus. Sed num ab abstinentia illa quadragesimali disiunctus, qua idcirco vir Dei viuebat, solo pane, & aqua valde parcè contentus, quia ardebat solus, charitatis igne abundè nutritus? Respondebit Seraphicus Historicus cap. 13. quod est *de Stigmatibus sacris.* Biennio itaque, ait, antequã spiritum redderet Cælo, diuina prouidentia duce, post labores multimodos perductus est in locũ excelsũ seorsũ, qui dicitur Mons Aluernæ. Cum igitur iuxta solitum

Alterum primitiuum sacror. stigm. sacramentũ.

solitum morem *Quadragesimam ibidem ad honorem Sancti Archangeli Michaelis ieiunare cepisset, superna contemplationis dulcedine abundantius solito superfusus, ac cælestium desideriorum ardentiori flamma succensus, supernarum cepit immissionum cumulatius dona sentire*. Ferebatur quidem in altum, non vt curiosus maiestatis perscrutator, opprimendus à gloria, sed tamquã seruus fidelis, & prudens inuestigans beneplacitum Dei, cui se conformare omnimodè summo peroptabat ardore, &c. Vide reliqua ibi. Caput Charitatis Francisci in vita illa contemplatiua, quæ tãto tunc temporis peregrinior, & recentior in ipso, altior, & eleuatior erat, quanto munus, ac donum, quod meruit, singulare, ac nouum, non prius flammeum totum ab interiori igne eleuari cepit, quam ab abstinentia quaresimali nouum, insuetumque fomentum acciperet. Portionis superioris, atque etiam inferioris in hoc flammeo capite oculi illi erant, quibus tum vita contemplatiua, quæ sursum sũt cernens, Deo fit præsens in quantum potest, tum vita actiua, quæ deorsum inspicit, & ad quæ sursum sunt se dirigit. Hosce oculos, capiti charitatis Francisci virtute orationis iunctos ostenderat antea Bonau. cap. 10. quod intitulatur, *de studio, & virtute orationis*, vbi sic in principio, ostendens Franciscum & contemplatiuum, & actiuum simul, & vtroque modo accensum, & oculatum. Sentiens, inquit, Christi seruus Franciscus corpore se peregrinum à Domino, *cum iam ad terrena foris desideria per Christi charitatem totus esset insensibilis factus*, ne foret absque consolatione dilecti, sine intermissione orans spiritum Deo contendebat exhibere præsentem. Erat quidem oratio contemplanti solatium, dum supernarum circuitu mãsionum Angelorum conciuis iam factus, feruenti desiderio quærebat dilectum, à quo solus eum carnis paries disiungebat. Erat & operanti præsidium, dum in omnibus, quæ agebat de sua diffidens industria, & de superna pietate confidens, per ipsius instantiam totum in Domino cogitatum iactabat. Orationis gratiam viro religioso desiderandam super omnia firmiter asserebat, nullumq; credens sine ipsa in Dei prosperari seruitio, modis quibus poterat Fratres suos ad eius studium excitabat. *Nam ambulans, & sedens, intus, & foris, laborans, & vacans, orationi adeò erat intentus, vt illi videretur non solum quidquid erat in eo cordis, & corporis, verum etiam operis, & temporis dedicasse*.

Caput charitatis Franc. altius in sacr. stigmat. ex abstinentiæ fomẽto.

Oculi capiti huiusce oratio.

Contemplatiuus, & actiuus in sua oratione Franc.

Ambulans, & sedẽs, &c. rationi vacabat.

In qua ambulatione capite flammeus, idest charitate feruens, oculis radians, scilicet oratione fulgidus, siue ascendens ad Deum per partem superiorem, siue descendens ad proximum per partem inferiorem totus contemplans in ipsa actiuitate reperiebatur. *Nam ambulans, & sedens, &c.* Vtrinque perspicax, & impiger, vtrimque pariter dormiebat totus, & totus simul corde humilitatis vigilabat, aiens cum Sponsa Cant. 5. *Ego dormio, & cor meum vigilat*; inquit enim Interpres serm. Dom. 2. in Quadrag. Dormio, *idest quiesco ab amore temporalium*; & cor meum vigilat, *in contemplatione cælestium*.

Dormiebat totus, & vigilabat totus

Sic dum in corde humilitatis Francisci dormitio hæc totalis, hoc est omnimoda quies ab amore temporalium, & vigilantia totalis in contemplatione cælestium posita erat ex opposito vitæ actiuæ, vti cerebrum ex opposito cordis; *sua oratione, lacbrimarum compunctione, laboris feruore, tentationis eius calorem temperabat*, imò extinguebat, *quæ in cordis humilitate consistebat*. Sic magnitudo capitis charitatis maior singulariter erat aliorum membrorum, scilicet aliorum virtutum in Francisco, & cum ipso capite pars superior, hoc est gratia contemplationis sublimior, quia Deo, quem contemplabatur, vicinior. Dixi singulariter, quia sicut inter veteres Patriarchas solus Abraham ascendens in montem, cunctis eminet, ex cuius semine Christus Iesus, ita inter nouos Patriarchas solus Franciscus super Aluernæ Montem contemplationis vacans, meruit Christum Iesum oculis suis intueri, suumque facere per omnimodã animæ, & corporis transformationem. De oculis charitatis Francisci sub numero septenario vide paulò infra.

Franc. inter nouos Patriarchas primicius.

Textus Interpr. III.

Et sicut omnia membra prius recipiunt terminos, &c.

In spiritali Francisci conceptione qui virtutum termini. Quæ signa. Qui colores. Quot oculi. Horumque obiecta quæ.

1 ET *sicut omnia membra prius recipiũt terminos, signa, colores, duritiem, & mollitiem*: sic omnes virtutes debent habere

Habent virtutes terminos suos.

bere terminos suos, *vt regia via gradientes,* non declinent ad dexteram, vel sinistram; vt ne sub prætextu iustitiæ crudelitas sibi locum vendicet; & remissa segnities mansuetudinis pallio se palliet.

Pasio Christi omnium operum bonorum scopus.

2 *Et signa Dominicæ passionis,* vt quidquid virtutis agimus *totum Dominicæ passionis, & Crucis sigillo sanguineo* consignemus.

3 *Et colores non fuscos, sed veros, & viuos,* ne vitia virtutum tincta colore animam decipiant. Vnde dicit S. Isidorus, quod *vitia virtutum speciem præferunt.* Vnde perniciosius suos sectatores decipiũt, quia sub velamine virtutis teguntur. Et Philippus. *Nulla sunt occultiores insidiæ, quam hæ, quæ latent in similitudine officij.* Nã Troianus Equus idcircò fefellit. quia formam Mineruæ mentitus est. *Debent etiam virtutes habere duritiem, & mollitiẽ, vinum, & oleum, virgam, & manna, verbera, & vbera, ferrum, & vnguentum.* Oculis capitis charitatis hæc alia immediatè annectit Interpres circa reliqua, quæ ad fœtus spiritualis pertinent complementum. Oculi Francisci, de quibus paulò ante, erant in eius capite, atque in vtraq; vita, veluti in petra sculpti, nec duo erãt, sed septem. Petræ simbolum eò Francisco vtique congruentius, quò sic à Beato Angelo Carmelita protestatus, vt infra dicemus. De hisce septem oculis in tali petra est illud Zachariæ 3. *In lapide vno erant septem oculi.* Quem textum ita postillat Interpres fer. Dom. 4. in Quadrag. *In lapide vno, idest pœnitentie, quæ debet esse lapis per constantiam, & vnus per fidei vnitatem,* erant septem oculi; *Quorum*

Qui colores veri, quiue falsi in virtutibus.

Troianus Equus hipocrisis.

Oculi in capite charitatis Franc. septem.

pœnitẽs cur lapis vnus.

Primo debet videre præterita, vt defleat.

Secundo futura, vt caueat.

Tertio prospera, ne eleuent.

Quarto aduersa, ne deprimant.

Quinto superiora, vt sapiant.

Sexto inferiora, ne desipiant.

Septimo interiora, vt sibi in Deo placeant.

Septimplicitas oculorũ misticè.

De lapidea constantia Francisci, quem *pænitentiæ formam* appellat Bonau. cap. 15 deque vnitate eius ad fidem Romanam (pro cuius reparatione, restauratione, propagatione, iam multifariè scissa, ac lacera missus cælitus fuerat) superfluum esset loqui, vbi in his septenario oculorũ numero perfectè vidit, & vniuersaliter intuitus est, & solidè, & constanter, & vt lapis vnus in hoc videndi genere, præfata Interpretis obiecta. Quare haud mirum si virtutes omnes in ipso viam Regiam gradientes, idest Regis Regum Christi per semitas admodum peregrinas sequẽtes vestigia, neque ad dextram, neque ad sinistram declinauerunt. Hinc Bonau. vitam Francisci *omni imitatione dignissimã* iure meritò nuncupat in prologo, atque veluti *totius perfectionis exemplar* facit quoque cap. 15. vt supra in textu proposuimus.

Viam regiã Regis Regni tenuerunt Franc. virtutes.

Valdè postmodum, imò incredibili vigilantia hisce oculis attendebat, vt taliter (efformatus iam, ac depictus à Dei gratia ceu nouum omnis Seraphicæ, atq; Apostolicæ sanctitatis simulacrum, toti terræ, totiq; Cælo spectabile, admirabile) virtutes omnes coloribus suis viuaciter eminerẽt, qualiter decens erat, ne tantillũ in hoc maximè Reparator Ecclesiæ à Redemptore humani generis discreparet. Nullum vitium adeò in Pharisæos persecutus est Christus sicut vitium hypocrisis, qua virtutes dum offuscantur, in turpissima vitia transeunt; ac vim maiorem acquirunt, vt noceant, quam si nuda vitia, omni tegumento, ac colore virtutis spoliata remanerent. Quod exemplo Equi Troiani ibi probat Interpres. Quilibet Pharisæus præcipuè si Pontifex erat, Præsul, vel Doctor Troianum Equum imitabatur in excidium, ac perniciem Ecclesię Hebraicæ, & in Christũ vnũ, in quo omniũ virorum bonorum merita, & virtutes opprimebat. Præuidens Franciscus istud malum in Ordine suo, à similibus Equis Troianis regendo, adeo conformis extitit Christo, vt propterea ad eradicandũ eum (quod vndique humilitatem spirat, estque reapse lupina superbia ouina pelle contecta) egregia admodum reliquit exempla.

Indestructione hipocrisis Christus, & Franc. conformes

Hipocrisis superiorum opprimit virtutes, & merita

Quid quæso intẽderit vir humillimus, vbi nudus, & quartanarius rigoris frigoris tempore fune per collum tractus ex lapide malefactorum puniendorum in platea Vrbis Assisiatis concionem habuit ad populum? Respondeat ipsemet illis Bonauenturæ verbis supra adductis ex cap. 6. *Audientibus cunctis, asseruit, se non tamquam spiritualem honorandum fore, quinimmo tamquam carnalem, & glutonem ab omnibus contemnendum.* Ex corde profundissimæ humilitatis suæ istud tam insuetum facinus processit in Francisco, vt visum est. Idque aduersus simulatam sanctitatẽ, cuius cor fictæ sanctitatis Equino cordi simile est. *In aliquo corde,* docet Interpres noster vbi supra de corde Humilitatis, *non est os præterquam in corde Equi, & Vaccæ, & Cerui. In Equo hypocrita arrogans.* In Vacca luxuriosus lasciuiens designatur. In Ceruo fugace rerum fugacium cupiditas. *In simulata humilitate hypocrita est os superbiæ, & rapinæ. Superbit de*

Exemplum Fran. aduersus hipocrisim.

in cordibus Equi, Vaccæ, & Cerui est os.

de penna Sbrutionis, *& rapit laudes alterius*. In instabili humilitate luxuriosi est os excusationis. In fugaci humilitate auari e st os obstinationis. *Quia quo auarus fit senior, & minus indigens, eo fit cupidior*. Per hæc tria animalia omnia genera vitiorum designantur 1. Ioann.2. *Omne, quod est in Mundo concupiscentia carnis est*, ecce cor Vaccæ. *Et concupiscentia oculorum*, ecce cor Cerui. *Et superbia vitæ*, ecce cor Equi. Hæc tria vitia vigebant in Pharisæis, ad quorum sectam destruendã principaliter venit Christus, redempturus humanum genus; quia erat hæc secta validior, existimatior, atque apparentia sanctitatis venerabilior, de qua etiam D.Paulus extitit, vt ipse fatetur in Actibus Apostolorum. Sed quod amplius aduersus eam redarguit, & persecutus est Christus, fuit hypocrisis. Nam per hoc pessimum vitium, ficta humilitate coloratum cætera alia vitia, sub eo contecta validiora fiunt ad destruendum. Ipsa tria pariter vitia tribus fulminibus in eradicationem generis humani armauerant Christi dexteram, quando ad eum raparandũ missus est cælitus Franciscus. Hinc haud mirum, si tam vigilanter studuit circa veros virtutum colores in interitũ virtutum, colore fusco contectarum, vt libera ab earum manibus sincera humilitas ex corde puro procedens, Ecclesiæ reparatio minimè impediretur, nec illius prosequutio, ac propagatio, à suis sequacibus peragenda.

Os in corde equi hipocrisis, quæ tota superbia est.

Redemptio ac reparatio generis humani in destructionem hipocrisis.

Aliud exemplum fertur de Francisco in Cronicis in superbiæ Pharisæorum, apparenti humilitate contectæ expugnationem. Monuit semel viro Dei Medicus, vt ob maximam stomaci debilitatem, ab assidua abstinentia, vigiliis, laboribus, austeritate vestimentorum, quæ in vnica, ac rudi tunicula reducebantur, partem illam anteriorem, ac interiorem vestis aliquo fulcimento foueret, aptioremque redderet ad suũ refocillandum, roborandumque stomacum. Noluit vnquam vir sincerus tali assentire consilio, quamuis ageretur de re tam sibi ad vitæ aliquanto sustentandæ necessaria, nisi prius simili modo pars eiusdem vestis exterior repetiaretur. Vt tali facto patenter ostenderet, valde ipsum abhorrere, alium interius esse, & alium exterius teneri. Interius alicui commodo corporali ex mera necessitate addictum, exterius omnimodæ austeritati studiosum. Sicq; virtus aliquo pacto colore fusco respersa, in vitium conuerteretur. Vnde maxima prouidentia actum est, vt à nuditate vitam religiosam Fratrum Minorum inciperet, iam omnibus vestimentis sæcularibus coram Episcopo Assisii nudatus; atque in nuditatem paulò ante mortem deficeret. Quia Minorum Fratrum vita nuda debet esse ab omni fuco, ac colore fusco fictarum virtutum.

Aliud rarũ exemplum Franc. in hipocrisim.

Septem item oculis lapideis præfatis eius charitatis caput refertum, adeò vnicè, adeò crebrè, atque eminenter ad Dominicæ Passionis signa ipse solus in Ecclesia respexit, vt ipse solus tanto singularius meruerit Dominicæ Passionis, & Crucis sigillo sanguineo consignari, quãto ipse solus à principio vsque ad finem vitæ suæ conatus est præ cæteris quidquid virtutis agebat, totum eidem Dominicæ Passionis, & Crucis sigillo sanguineo obsignare.

Septem oculis respexit Franc. Christum crucifixum.

SECTIO II.

Schala Iacob, quam ascendit Franciscus vsque ad Christum, à quo sanguineo sigillo consignatus.

AD perspiciendum, nanciscendumque primitiuum istud Franciscus dormiebat, & vigilabat simul eo modo, quem supra tetigimus, quemque modo expli caciori paraphrasi, atque respondentiori ad rem arcano ex Interpr. nostro demonstrabimus. *Vidit Iacob. in somnis Schalam super terram, & cacumen tangens Cælum, Angelos quoque Dei ascendentes, & descendentes per eam, & Dominum innixum schalæ*. Hanc schalam proponens Interp. noster volentibus, nec valentibus Montẽ Tabor ascendere ad intuendum Iesum Christum transfiguratum, ob maximam talis ascensus difficultatem, ita misticè explicat serm. Dom. 2. Quadragesimæ de Transfig. *Sed crede mihi*, inquit, *difficilis est ascensus, quia Mons est excelsus. Vis ergo facillimè ascendere? habeas illam schalam, de qua Gen.* 28. Vidit Iacob schalam, &c. *Nota singula verba, & erit Euangelij concordantia*.

Arcana circa schalam Iacob.

1 *Vidit*. Ecce peccati notitia, de qua Bernardus. *Non mihi det Deus aliam visionem videre, nisi peccata mea agnoscere*.

Visio schalę peccati notitia.

2. *Iacob*, idem & Iacobus interpretatiuè. Ecce carnis supplantatio, de qua Esau Gen. 25. *Et supplantauit me altera vice*.

Iacob. carnis supplantatio.

3 *In somnis*. Ecce Domini gratia, quæ somnum quietis, & pacis inducit. Somnus sic describitur à Philosopho. *Somnus est*

Somnus Domini gratia.

est quies animalium virtutum cum intensione naturalium. Cum enim aliquis dormit somno gratię, quiescunt in eo carnalia ab operibus suis prauis, & intenduntur spiritualia. Vnde Gen. 15. *Cum Sol occubuisset, sopor irruit super Abraham, & horror magnus inuasit eum*. Per Solem hic intelligitur carnis voluptas, quæ cum incubit, sopor, *idest extasis contemplationis* irruit super nos, & horror magnus inuadit nos de peccatis præteritis, & de pœnis Inferni. *Vis audire intensionem spiritualium cum remissione carnalium*. *Ego*, inquit Sponsa Cant. 5. *dormio, &c.* vt supra. Benè ergo dicitur, *Vidit Iacob schalam*.

Sopor extaticus cū nimio horrore.

4 Nota, quod ista schala duo habet brachia, & sex gradus, per quos patet ascensus. Ista schala significat Christum. Duo brachia diuinam, & humanam naturam. *Sex gradus sunt ipsius Humilitas. Paupertas. Sapientia. Patientia. Misericordia. Obedientia, &c.* Hæc schala *super terram stabat*, cum prædicationi, & miraculorum operationi instabat. *Cælum tangebat, cum in oratione Dei*, vt dicit Lucas cap. 6. *pernoctabat*.

Schala Iacob Christus

Ecce schala est erecta. Quare ergo nō ascenditis? Quare ergo manibus, & pedibus super terram reptatis? Ascendite ergo, quia Iacob videt per schalam Angelos *ascendentes, & descendentes*. Ascendite, ò Angeli, ò Prælati Ecclesiæ, ò fideles Iesu Christi, ascendite, inquam ad contemplandum, quam sit suauis Dominus. Ascendite ad subueniendum. Ascendite ad consulendum, quia his indiget proximus. Et post pauca alia claudit pulchrè Interpres. Confiditis vos posse ascendere per aliam viam ad montem Tabor, ad requiem luminis, ad gloriam cælestis beatitudinis, nisi per schalam Humilitatis, Paupertatis Dominicæ Passionis? Verè non debetis, quia verbum Domini est Lucæ 9. *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me, &c.* Ascendite ergo, ne timeatis, quia *Dominus innixus est schalæ*, paratus suscipere ascendentes. Hactenus Interpres.

Per hanc ascendendum ad Montem luminis.

Quantus gratiæ somnus in septē oculis, immò in centum, ac mille argici Frācisci, carnis, & mundi, & Satanæ supplātatoris celeberrimi, luminibus, quantusq; simul cordis sui vigilia, iam paucis tetigimus cum Bonau. cap. 10. illis verbis, sētiens Christi seruus Franciscus corpore se peregrinum à Domino, *cum iam ad terrena foris ad desideria per Christi charitatem totus esset insensibilis*. Ecce eius gratiæ somnus, carens omni sensu circa amorem temporalium. *Ne foret absque consolatione dilecti, sine intermissione orans, spiritum Deo contendebat exhibere præsentem*. Ecce oculatissima in eo vigilia cordis, contendens ad cælestia per præsentiam Christi sui, quem à principio suæ conuersionis tollens illius crucem, eamque post eum baiulans, cruciformis totus euasit, totus Cruci cum illo confixus. Sic totus dormiens, totusque vigilans Dei famulus antequam ascenderet ad Montem Aluernæ per schalam Christum, & ad Christū, vt corporaliter etiam *Dominicæ Passionis, & Crucis sigillo sanguineo consignaretur*, toto vitæ suæ cursu, vt præcipuus inter illos Angelos, quos ascendentes, & descendentes per conspectam schalam intuitus est Iacob, extitit. Refert Bonau. in principio cap. 13. vbi agit de Stigmatibus sacris, ita dicens. *Mos erat Angelico viro Francisco nunquam otiari à bono, quin potius instar supernorum spirituum in schala Iacob, aut ascendebat in Deum, aut descendebat ad proximum. Nam tempus sibi concessum ad meritum diuidere sic prudenter didicerat, vt aliud proximorum lucris laboriosis impenderet, aliud contemplationis tranquillis excessibus dedicaret*.

Quātus gratiæ somnus, ac vigilia in Franc.

In schala Iacob vt præcipuus Angelus Fran.

Ascendens hanc schalam, & vt cōtemplatiuus, & vt actiuus vir Seraphicus, ex parte vitæ contemplatiuæ vigil totus circa cælestia habebat dextrum brachium, scilicet Christi Diuinitatem. Ex parte verò vitæ actiuæ quiescens totus circa terrena, habebat sinistrum brachium, nimirum ipsius Christi Humanitatē. Ascendebat, descendebatque impigro gressu per prædictos sex gradus, magnamque Crucem simul baiulabat. In quolibet gradu erat vna Crux, & Christus ipse, qui innixus schalæ eum expectabat, Cruciformis erat, & eo modo, quo tandem ipsum reperiit super Montem Aluerniæ in Seraph transfiguratum, ac magis, quā tempore transfigurationis resplendentē. Itaque tota hæc Francisci schala, in quā & ipse transformatus, vt esset in Christo, & cum Christo reparandæ Ecclesiæ pro contemplatiuis, & actiuis schala, gradibus sex cruciformibus constabat, per quos ad Deum, Seraphicè cruci affixum tandem ipse solus feliciter ascendit.

Vtraq; vita per eā ascendens, & descendens.

Sex huius schalæ gradus cruciformes

Schalam istam veluti præfiguratam declarat Bonau. cit. post enarratū sacrorum Stigmatum sacramentum, per apostrophen ad Franciscum in sex Crucis Christi apparitionibus, per quas gradatim peruenit ad septimam, & de quibus omnibus serio, ac verbatim in tomo posteriori, & in opusculo *De Stigmatibus sacris*. Illas apparitiones sic concludit ibidem Bonauentura, quarum sex gradus nun-

nuncupat. *Ecce iam septem apparitionibus Crucis Christi in te, & circa te secundum ordinem temporum mirabiliter exhibitis, & monstratis, quasi sex gradibus ad istam septimam apparitionem, in qua finaliter requiescis, peruenisti, &c.* Quam septimam apparitionem ita paulò ante explicuerat. Iam denique circa finem, quod simul tibi ostēditur, *& sublimi similitudo Seraph, & humilis effigies Crucifixi interius te incendens, & exterius te consignans tamquam alterum Angelum ascendentem ab ortu Solis, qui signum in te habeas Dei viui*, & prædictis dat firmitatem fidei, & ab eis accepit testimonium veritatis, &c. Sequens deinde, terminansque totum illum discursum, sex prædictos gradus breui ad finem ascēsus, vsque adhuc non aliis concessum, licet omnibus exhibitum, vt singulare omnimodæ admirationis spectaculum, sic reducit.

Septima Franc. apparitio super Montem Aluerniæ.

Christi namque Crux in tuæ conuersionis primordio tam proposita, quam assumpta, & dehinc in conuersationis progressu per vitam probatissimam baiulata in te ipso continuè, & in exemplum aliis demonstrata tanta certitudinis claritate ostendit, *Euangelicæ perfectionis apicem te finaliter conclusisse*, vt demonstrationem hanc Christianæ sapientiæ in tuæ carnis puluere exaratam, nullus verè deuotus abiiciat, nullus verè fidelis impugnet, nullus verè humilis paruipendat. *Cum sit verè diuinitus expressa, & omni acceptione condigna*. Hæc Bonauent. Videns ergo Iacob Franciscus in somnis hanc schalam Christum crucifixum, eamque ascendens à principio, totus Christi Humilitas effectus est, totus Paupertas, & Sapientia, totus Patientia, & Misericordia, & Obedientia, totusque ipse Christus factus, & schala Ecclesiæ factus in opere Reparationis, vti Christus in opere Redemptionis. Per eosdem sex gradus ad septimum quoque peruenit ipse solus, eo quod omnes tenuit valde peculiariter iuxta ordinem, quem docet Bonauent. in opusculo *De septem gradibus contemplationis*. Ex his ducimur ad proponendam schalam Seraphicam, & in quolibet gradu, in quo pedes fixit Franciscus admodum excellenter, Franciscum vt exemplar contemplatiuorum, & actiuorum præsentare.

Totus Frāc. omnes virtutes erat.

PVNCTVM I.

Gradus vij. schalæ Seraphicæ, quos tenuit Franciscus, vt ad Dominum, à quo passionis suæ signis, & sigillo sanguineo consignaretur, perueniret.

D. Bonau. Contemplatiuorū aquilinos obtutus acui, & ipsorum spirituale palatum perfundi dapibus supernæ dulcedinis affectans, septē gradus eò gloriosissimos, quò scientia experientiæ probatissimos in medium censui deducendos, reseratione quorum odorifera confido, quod tam intellectui splendoris copia, quam affectui deifici dulcoris affluentia piissimæ *Matris thearchicæ* exhalabit.

Omnia verba hæc sunt Bonau.

Primum igitur dicamus *Ignem*. Secundum *Vnctionem*. Tertium *Ecstasim*. Quartum *Speculationem*. Quintum *Gustum*. Sextum *Quietem*. Septimum *Gloriam*. Primò enim anima ignitur: ignita vngitur: vncta rapitur: rapta speculatur, vel cōtemplatur: contemplans gustat: gustans quiescit. *Hæc in via possunt acquiri, non tamen subitò, sed gradatim. Citius autem hæc experitur, qui frequentius spiritualibus se exercet. Septimus in patria confertur abundantius iis, qui se in præcedentibus gradibus exercuerunt.* Frequentia Francisci in spiritualibus verè antesignana in pluribus dicenda, eiusque exercitatio in hisce gradibus adeo peculiaris, vt etiam septimū in vita per transeuntem gloriam, factus spectator diuinæ præsentiæ super montē Aluernæ, adeptus sit. Nec aliunde Aquilinus Bonau. intuitus adeò perspicax euasit, imò & ipsemet Aquila excelsa, nisi in nido scholæ Seraphicæ D. Francisci, cuius rimans intimè signa Dominicæ Passionis in corpore sui Parentis, dedit ei intra viscera Saluatoris perenniter habitare. Hinc scribens Francisci vitam, hacque Franciscum sequens ignitum, vnctum, exstaticum, speculatorem, gustu ebrium, quiete tranquillum, gloria de claritate in claritatem transformatum, raptus corpore, & mente, in Christo crucifixo eum gradatim reperiebat. Et ipse quoq; tunc apud Ducem, Parentē, & Magistrum suū Seraphico igne accensus, rosaica vnctione Sancti Spiritus conspersus, extra se, & supra se, & intra Iesu Christi viscera eleuatus, deifica speculatione sublimis, gustu supercælesti tranquillus, in Patris

Hucusque Bonau.

In Francisci schola edoctus Bonau.

sui gloriosis gestis, quæ scribebat, gloriosus, sicque septiformiter Sanctus, laborans pro Sancto, teste D. Thoma, qui eum videns raptum in Crucifixum, dixit: *Sinamus Sanctum, quia laborat pro Sancto.*

I. Gradus, *super quem Franciscus vehementem ignem vndique inter vibratos radios emittit.*

1. Ignis, feruens ad Holocaustum.

IGnis est vehemens diuini caloris, amoris feruor, ex camino supersplendentis Hierusalem flabellatus. Huius ignis calor contemplatiui, siue Sancti actiui viri animam, cum se ad orandum Deum effuderit in conspectu Dei, subitò eam valde perlucido splendore irradians, quamplurimum ignit, & arentes motus, affectionesque, malosque concremat, & exsufflat, teporem inflammat, & torporem expergisci facit, atque ipsam totam animam veluti vespertinum quoddam, & pinguissimum holocaustum diuino conspectui repræsentat, intuetur tunc, & gaudet.

Deus, & anima ad inuicem.

Deus adest, & pauet illa. Ille immissũ ignem auget, vt magis caleat. Illa ortas affectiones colligens, nutrit, vt eò amplius magis reddatur incendium, quò abundantius subministratur materia accendendi. Super hunc gradum pedem fixit, qui potest dicere cum Propheta Psal. 38. *Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescet ignis.* Et iterũ Psal. 72. *Inflammatum est cor meum, & renes mei commutati sunt.*

II. Gradus, *super quem Franciscus roseo, deificoque liquore cælitus superfunditur.*

2. Vnct rosacea, per totã animam diffusa.

VNctio est velut quidam roseus liquor, qui per totam animam se diffundens, ipsam erudit, corroborat, & confortat, disponens eam suauiter ad veritatis luculentias suscipiendas, atque pariter contemplandas. Hac cęlica vnctione perlinitus fuerat, qui dicebat, *Vnxit me vnctione misericordiæ suæ.* De qua rursum dicit Dauid Psalm. 132. *Sicut ros Hermon, qui descendit in Montem Sion.* Hermon interpretatur *Lumen exaltatum.* Habet autem significare infinitissimam Iesu bonitatem. Ipse etenim de se dicit Ioann. 8. *Ego sum lux Mundi.*

Quæ quidem lux de terra in Crucem, de Cruce verò fuit super pulchritudinem Cælorum omnium exaltata; ita vt licet semper potuerit, nunc autem conuenientius propter suæ humanitatis superpulchrificam claritatem adiectam dici queat superfluens candor, & supercandens splẽdor illius æternæ, & felicissimæ regionis. Ros igitur Montis huius descendit in Montem Sion, idest contemplatiui viri mentem, ipsius præcordia tam irrigando fœcundans, quam fœcundando irrigans, & calorem scilicet primi gradus leniter temperans, ne plus ardeant, quam oportet.

Lux Christus, tres gradus faciens.

Ros Hermõ in montem Sion quid.

Quod enim purificat *Ignis*, concremãdo, hoc *Vnctio* mulcet, suam pinguedinẽ perfundendo, vt capificilior sit diuinorũ, & pulchrificorum radiorum, ab æternaliter oriente aurora ditissimè emanantiũ; quibus quidem salubriter perlustrata, ita secundum Apostolum 1. Ioann. 2. vt nequaquam quisquam ibidem locus ignorantiæ tenebris pateat, vbi fulgeat copia tam gloriosi luminis.

III. Gradus, *super quem Franciscus totus extaticus admiratur.*

3. Extasis ad voluptuosa eleuationem

EXtasis est, deserto exteriore homine, sui ipsius supra se voluptuosa quædam *eleuatio ad superintellectualem diuini amoris fontem*, mediantibus sursum actiuis virtutibus pro viribus se extendens *Virtutes sursum actiuas voco Humilitatem, & Puritatem.* Humilitate etenim fit exterioris hominis desertio. Puritate vero interioris hominis sursum actio, quem quidẽ ad fontalem perducens radium, ibidem haurit sanctas thearchici amoris, & molitas intuitiones: quarum gratia posteriorum oblitus, ad anteriora Empyrei, & superlucidissimi tabernaculi se extendit. *Est enim extasim faciens amor diuinus*, non dimittens sui ipsorum amatores esse, sed amandorum, vt testatur secretorum Dei conscius, Dionysius lib. de diuin. nom. cap. 4. post medium. *Igitur si in vera, & non ficta Dei charitate, sumus, & amore, in sancta extasi sumus*, interiorem hominem ad anteriora extendente, exterioris verò sicut posterioris obliuisci faciente.

Amor diuinus extasim facit.

IV. Gra-

IV. Gradus, super quem Franciscus affectuosus cælestium diuitiarum speculator, de claritate in claritatem transformatus, angelificatus apparet.

4. Speculatio supernorū affectuosa.

SPeculatio est beatorum, & supercælestium, & soli Deo scibilium diuitiarum intellectualis, & affectualis pia inuestigatio. *Contemplantur autem hi duo, scilicet Intellectus, & affectus*; sed intellectus longè dissimiliter ab affectu. Cum enim animus contemplatiuus, sensibus spiritualibus suspensis, synderesim in specula æterna extendit, apex intelligētiæ, & principalis affectio pariter feruntur mutuò in diuina se promouentes, & æqualiter ascendentes, illa speculando, hæc verò desiderando.

Intelligētiæ & affectionis officia.

Præcurrente autem Intelligentia, nec ingredi queunte, vtpotè per speculum videns, foris remanet. Affectio, quæ nescia est speculi, intrans vnitur, secundum illud 1. Corinth. 6. *Qui adhæret Deo, vnus spiritus est*. Ingressoque intellectu, qui ante conatu suo ingredi non poterat, à superessentiali, & superintellectuali deifica bonitate hilariter excipitur affectio ipsa. Susceptámque superfer uidè ipsam desiderantem, & se sursum pro viribus impingentem, ipsam in se profundius trahens tam Intelligentiæ super clarorū radiorum pulchrificans claritatem fontani splendoris, quam affectioni thearchici, & superimmensi saporis suauiter sanctum desiderium nutriens, suauitatem superlucidissimam elargitur. Postea illis sic gustantibus, illam magis desiderantibus, magis seipsam diuina bonitas immittit, & abundantius superfulget; quoniam multum diligunt illam summam veritatem, hoc summum bonum.

Gustus earū ex diuina bonitate.

Felix nimis, qui huius gradus collem attingit. Hic planè Angelificatus in præsenti futuram iam inchoauit vitam. Ex quibus fuerat, qui dicebat 2. Corinth. 3. *Nos autem reuelata facie gloriam Dei speculantes, in eandem transformamur imaginem à claritate in claritatem, tamquam à Domini spiritu*. Vbi potissimè diuinus ille Apostolus vtilitatem expressit contemplationis. Quid enim est reuelata facie gloriam Domini speculari, nisi remota omni impuritate, faciem nostræ Intelligentiæ velante, gloriam Dei, idest tam superignotam, & simplicissimam, & supersplendentem æternitatis claritatem, quā superineffabilem, & humanis mentibus non capi facilem omninò supercælestiū substantiarum super trāquillissimam pacem, piè, purè, deuotèque rimari?

In hoc gradu angelificatur viator

A claritate in claritate transiens.

Quid verò est taliter speculantes in eandem imaginem transformari, nisi quia causa superactiuæ suauitatis sunt hæc eadem, quæ imaginati sumus, vt nos à nobis abstractos, & in seipsa absortos, ita torrente voluptatis nos potant, vt necesse sit, de terrenis in cælestes, de carnalibus in spirituales, de hominibus in quodammodo Angelos transformari?

Quia à seipso abstractus transit in alium.

Sic ergo intelligo verbum, *In eandem imaginem transformari*, idest in eadē imaginata. Benè autem dicitur *à claritate in claritatem*, tamquam à Domini spiritu manuducti supersanctissimis diuinis splēdoribus adimplemur, & per hoc de cognitione in cognitionem proficimus, sicut per Prophetam dicitur Psalm. 35. *In lumine tuo videbimus lumen*. Hæc contemplatio, vel inuestigatio quasi nihil habet periculi, vel laboris. In animo pio, puro, & vacante habet vtilitatem inæstimabilem, etiamsi nihil inuestiget.

In gradu hoc quasi nihil periculi, vel laboris.

V. Gradus, super quem Franciscus intra thearchicum bonitatis pelagum per superineffabilem gustum totus, & totaliter immergitur.

5. Gustus à diuina prælibatus dulcedine.

GVstus autem est superinæstimabilis diuinæ dulcedinis persuauis quædam, & insolita prælibatio, ex Cellario Sancti Spiritus in Sanctorum Contemplatiuorum animas distillata. Prælibatio, dico, quoniam per modicum valdè est, quod nobis ex ista iam supermagna multitudine diuinæ dulcedinis tribuitur; quod prouisiuè, & superineffabili thearchica bonitate fieri, non est dubium. Dū enim stillatim æternis, & supersuauibus illis influitionibus recreamur, frequētius nos ipsos orationibus extendimus, atque ad cumulos omnimodæ plenitudinis anhelamus. Quamuis autem vtrumque faciunt diuinæ illæ prælibationes, efficiunt enim esuriem, non saturitatem pariunt.

Beneficio huius gradus cognitio experientiæ tribuitur, per supercælestium substantiarum cognitioni conformamur. Quidquid enim diuinæ Mentes nouerunt, hoc illius experientia probauerunt. Quia sicut Sol terris, sic ipsa simplici cognitione prælata est. Gloriosi, & felices illi, qui super verticem huius gradus eleuati sunt. Eructant planè ibi abundantiam suauitatum æternarum

Experientia probat in hoc gradu cognitionē.

rum

rum nuptiarum, vacant, & vident, *quam suauis est Dominus*.

VI. Gradus, super quem Franciscus concreata quadam, atque congenita quiete vtroque homine mirabiliter supra vtrumque hominem tranquillatur.

6. Quies totam absorbens animã.

QVieseſt totius animæ mira quædam, & suauis tranquillitas, per infusam nobis ex frequentia orationis dulcedinẽ concreata. Solis valdè spiritualibus experientia huius quietis conceditur, quibus & datur etiam ipsas supercælestes substantias contemplando transcendere. Superignota enim bonitas, ipsis familiaris, seipsam eis immittit, & ipsi, tota virtute dilatato sinu sancti desiderii, potenter suscipiunt beatas immissiones, animalibus, & præsuntuosis omninò incognitas.

Vnde deificæ quietis emanatio.

Sic igitur puris sanctorum Contemplatiuorum animabus tam insueto nutrimento ditissimè adimpletis, splendescit ipsorum ratio. Dulcescit concupiscentia. Hilarescit irascibilis; ex dilectione quorum deificam illam quietem, non ambigimus, emanare. Hic gradus gloriosior, & pretiosior est, quo vltimo modo gradui, qui solum patriæ est, appropinquat.

VII. Gradus; super quem Franciscus Viator permanenter, comprahensor transeunter, in terra, & in Cælo reuelata sibi Seraphica Christi facie signis Dominicæ Passionis, & sigillo Crucis sanguineo consignatur.

7. Gloria, de qua non licet homini loqui.

DE *septimo* gradu tutius tacendum censui, quam loquendum; quoniam nulli viatorum ascensus, siue visio huius gradus patere potuit; nisi illi cælesti Paulo, qui se raptum vsque ad huiusmodi per sacram scripturam asserit 2. Corinth. 12. Felix certè superdulcissimæ, & gloriosissimæ *Virginis Mariæ anima, cui hoc datum est in via, quod nulli Sanctorum aliquando possederunt. Portauit ergo illam gloriam, à qua portantur cæteri. Ascendit illa gradum hunc per fidei cognitionem: descendit ille ad eam per carnis assumptionem*. Quid hunc gradum; hanc gloriam censeam

Paulus semel viator, & comprahensor.

dicã? Nihil aliud, quam ipsum; quem peperit, quem lacte Virgineo educauit, manibus eburneis contrectauit, dulcissimo gremio fouit, pudicissimo vultu blãdiebatur, castissimo amplexu complexa est *Dominum nostrum Iesum Christum, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.*

B Virg. per gratiã semper, sicut Christus per miraculum.

Hæc est tota illa Seraphicæ Schalæ D. Bonau. graduatio, cuius gradus distinximus per suos numeros, super quos etiam posuimus B. Franciscum veluti *omnis perfectionis exemplar*. Per septimum autem gradum eum peruenisse super Montẽ Aluernam ad gloriam illam, quam multi Theologi concedunt transeunter Iacob, qui dixit Gen. 32. *Vidi Dominum facie ad faciem*. Moysi super Montem Sinai, Eliæ à curru igneo translato, D. Paulo rapto vsque ad tertium Cælum; & nonnulli B. Francisco, *ad quem venit in Aluernæ verticem Rex è Cælo amictu Seraphico*, & cum seipso gloriam suãm ostendit, ipsumque per se immediatè confodit, eiq; propria vulnera tradidit, clauosque reliquit. Sed circa hanc sententiam in proprio tractatu. Christus ab instanti suæ conceptionis, in qua fuit anima beatus, fuit in terris viator, & comprahensor semper, sed per miraculum. Eius Mater etiam sic, sed per gratiam, vt videtur concedere Bonau. & explicat Vulpes. Moyses semel, & Elias, & Paulus etiam, & Franciscus, quilibet autem raptim. Moyses quando accepit legem; Elias quando ab Eliseo diuisus; Paulus quando habuit raptum. Franciscus, quando à Christo vulneratus, & in cœtu Sanctorum ipse solus tam raro priuilegio insignitus.

Moises etiã semel, semelque Franc.

PVNCTVM II.

Schalæ Seraphicæ Bonauenturæ respondet alia schala, etsi rusticana Interpretis nostri. Per quam etiam ascendit Franciscus, peruenitq; ad signorum Dominicæ Passionis consignationem.

EGressus Iesus secessit in partes Tyri, & Sidonis. Matth. 15. Gressus Iesus, qui est Aquila magnarum alarum, sequutus est Bonauentura *acuens* in septem ordinandis gradibus prædictis *Contemplatiuorum Aquilinos obtutus*, vt ipse in exordio fatetur. Verum Interpres noster eundem Iesum sequens, eiusque, iam ad partes Tyri, & Sidonis pergentis, egressionem,

Discrimen inter schalã Bonauẽt. & Antonii de Padua.

sionem, aliamque Schalam ab antedicta construens, Agricolæ, cui etiam pluries comparatus Christus, morem tenet. Bonau. viris contemplatiuis, ab omnibus rebus præsentis vitæ alienis, quorum antesignanus Franciscus, è cuius Seraphica schola vt Doctor Seraphicus exierat, scripsit illam mirabilem Schalam, sublimissimam, subtilissimam, singularissimam; terminis, arcanis, verbis, & sacramentis locupletē, ac profundā, etsi characteribus perbreuē. Interpres verò noster prædicans doctis, & indoctis, magnis, & paruis, vrbanis, & rusticis, contemplatiuis, & actiuis, aliam schalam suam confecit, planam admodum, per quam omnes cōmuniter conarentur ascendere, iam ab omnibus intellectam; & omnes etiam illos gradus tenere, illisque dapibus spirituale palatum perfundi, quas in principio graduum suorum tangit Bonauent. Igitur in serm. Dom. 2. Quadrag. ita præiactum textum, *Egressus Iesus, &c.* commentatur Interpres, egressionem hanc Iesus figuraliter ad mores exponens. *Egressio Iesu,* ait, *viri pœnitentis de Mundi vanitate egressionem significat, &c.* Hic est Franciscus, addo ipse, de quo prima antiphona officii ipsius ad 1. nocturnum ita canit ore Minorum. *Hic vir in vanitatibus nutriius indecenter*, è quibus egressus est Franciscus, vt Iesus, & cum Iesu esset, scilicet Saluator reparandæ Ecclesiæ. De quo etiam figura in Genesis 27. subdit Interpres. *Egressus Iacob de Bersabea, pergebat Aran.* Ecce concordantia vtriusque Testamenti.

Schala D. Anton. cur sit vulgaris.

Egressio Iesus pro viri pœnitentis egressione.

1 *Iacob supplantator, & significat peccatorem conuersum, qui sub planta rationis conculcat sensualitatem carnis.* In qua re Franciscus, in peccatis conceptus, sicut Hieremia, & Ioan. Baptista, & peccator (haud lethaliter actu, sed existimatione sæculi, & sui, & sui maximè in vita regulari) vbi semel conuersus est ad Christū, in cōculcationē sensualitatis carnis virgo semper extitit, incorruptus circa mortalem culpam; & eo amplius parem ob id fermè non habuit, quò amplius in vanitatibus nutritus, & inter lasciuos iuuenes, semper præuentus est diuinitus, ne pudicitiam amitteret, vt planè asserit Bonau. inferius adducendus.

In Iacob supplantatore Franc. pœnitens.

2 *Iste egreditur de Bersabee, qui interpretatur puteus septimus, & significat huius Mundi insatiabilem cupiditatem, quæ est radix omnium malorum, de quo puteo dicit Ioannes in Euang. cap. 4. &c.* Salomon Prou. 30. & Apocal. 9. Vide sententias, & glossomata ibi, & conclusionem audi cur iuxta interpretationem nominis Bersabee puteus mundanæ cupiditatis dicatur puteus septimus. *Hoc* (inquit Interp.) *duabus de causis. Vel quia sentina est, & lacus septimus criminalium.* Cupiditas, *vt dicit Apostolus* 1. *Thim.* 6. est radix omniū malorum, *Vel quia septimus dies non legitur habere vesperam; sic nec cupiditas sufficientia habet fundum. De hoc infelici puteo egreditur peccator pœnitens.* Ex hoc septimo, miserrimoque puteo, in quo mersus erat Petrus Bernardoni Moriconus, Pater Francisci, non autem eius Mater Domina Pica, vt colligitur ex Bonau. Pisano, & aliis, egressus est in Mundi vespera Franciscus vt peccator pœnitens: sed illæsus à lethali crimine, vt in sequenti sect. cum Bonauent. demonstrabitur. Et inde profectò egressus, vt totam penè Ecclesiam extra eum educeret beneficio reparationis.

Fran. egreditur cum Iacob de Bersabee.

Cur mūdana cupiditas puteus septimus dicatur.

3 *Et egressus Iesus, secessit in partes Tyri, & Sidonis, Videamus*, sequitur Interpres, *quid ista tria nomina, Tyrus, Sidon, Aran significent.* Tyrus *angustia* interpretatur. Sidon *venatio mæroris.* Aran *excelsa*, vel *indignatio.* Pœnitens ergo egressus de Mundi cupiditate, secedit *in partes Tyri, idest angustia. Et nota, quod duplex est angustia. Prima est, quam habet pro peccatis, qua commisit. Secunda, quam sustinet ex triplici tempestate, Diaboli, Mundi, & carnis.* De prima Iob 6. *quod prius volebat tangere, &c.* De secunda angustia triplicis tempestatis viri iusti Isaiæ cap. 21. *Sicut turbines, &c.* Vide ibi scripturas, & commentaria. Et per ea perlustra quæso vitam christianam Frācisci pœnitentis à principio suæ conuersionis ab Vrbe Assisii, vel melius à Mundi cupiditate egressi, & in Tyrum ingressi, prout ipsum describit ad viuum Bonau. cap. 1. Nam & in eius egressione à Mundo, & in ingressione ad angustiam illam duplicem, & per alteram angustiam ad triplicem tempestatem, reperies ipsum ferè in cunctis vt virum primitiuum, & nouum. Vide in cap. sequenti.

Pœnitens egrediens à mundo, ingreditur Tyrum.

Franc. in Tyrum misticè.

4 *Et in partes Sidonis*, quæ interpretatur venatio mœroris. Nota quod venator, qui bona habet facere venationē, quinque debet habere. Cornu sonorum, canem animosum, & velocem, iaculum amentatum, seu limatum, & acutum, pharetram cum sagittis, & arcum. Cornu, vt personet. Canem, vt capiat. Iaculum, vt interficiat. Sagittas, & Arcum, vt bestias, quas comminus iaculis non potest interficere, eminus sagittis feriat. Venator est pœnitens, cui loquitur Pater in historia Genes. 27. *Tolle arma tua, pharetram, & arcum, &c.* Ita ibi Interpres, qui post

Bonus venator habet quinque.

post huius scripturæ declarationem, sic statim suam concordantiam cum textu Euangelico restringit.

Misticus venator pœnitens.

Venator, idest pœnitens debet habere cornu sonorum, canem, & iaculum. In cornu clamor nudæ accusationis. In cane latratus conscientiæ mordacis, ne aliquid de peccato, vel circumstantia peccati intactum permittat pertransire. Debet etiam habere iaculum animaduersionis, indignationis, & satisfactionis, vt seipsum feriat, sibi ipsi indignetur, pro peccatis suis satisfaciat, vt quot in se habuit oblectamenta, tot de se inueniat holocausta. *Hæc bona venatio*, de qua pater ad filium dicto loco Gen. *Affer mihi de venatione tua, vt comedam, & benedicat tibi anima mea*. De hac venatione *egressus Iesus secessit in partes Tyri, & Sidonis, &c.*

Pœnitens, & pœnitentium forma Fran.

Pœnitens fuit Franciscus, & omnium pœnitentium forma, & exemplar, & in existimatione sui ipsius separans pretiosum à vili, scilicet gratiam Dei sibi factã, à seipso in peccatis concepto, licet ab omni peccato alienissimo, veluti caput sceleratorum semet ita damnabat in infamissima supplicia, sicut in existimatione aliorum fuit ad Crucem condemnatus Christus inter sceleratos. Patet hoc ex toto tempore vitæ suæ, potissimũ ex exemplo, quod supra retulimus de eius humilitate cum Diuo Bonauentura cap. 6. illis verbis, ore ipsius Francisci prolatis. *Videor mihi maximus peccatorum.* Et infra ad obiectionem Beati Pacif. *Si quantumcumque sceleratum hominem tanta fuisset Christus misericordia prosecutus, arbitror sanè, quod multo, quam ego Deo gratior esset*. Excelluit quidem Franciscus in se, & vt peccator, & vt venator eo modo, quem docet Interpres, nec Parenti suo repugnat iuxta propriam illius existimationem, licet deinde anima, & caro eius sanctissima similitudinem Præcursoris egregiè præseferret. Vt peccator ita tamquam vas perditum erat apud se, vt iaculo animaduersionis, indignationis, & satisfactionis seipsum innumeris, & exquisitis pœnitentiæ modis feriret, sibi ipsi indignaretur. Vt venator sui ipsius adeo cepit, subiecitque sibi seipsum, atque exterioris hominis patronum se fecit, vt innocentiæ statum in seipso penè renouauerit, sicut scribit Bonauentura pluribus in locis. Sed ad rem de Francisco, vt peccatore, & venatore simul scribit cap. 6. citato, vbi post exemplum memoratum de viro sancto, super lapidem malefactorum in platea Assisii seipsum ceu virum omni vituperio promeritum publicè accusante. *Multa quidem*

Et vt peccator, & vt venator in quibus excelluit.

(addit statim) *in hunc modum faciebat, vt exterius tamquam vas perditum fieret*. Ecce Franciscus, haud vt simplex peccator, sed vt malefactor, qui ex loco in quem ascendit, vt talem se publicè patefecit, vt talem, ibidem mulctandum, se ostendit. *Et sanctificationis spiritum* (sequitur Bonauentura) *interius possideret*. Ecce idem Franciscus vt excellentissimus venator, capiens pro seipso sanctificationis spiritum.

Se vt vas perditum existimabat.

Sic sanctificationis spiritum possidebat.

Ab hac adeo perfecta, & veluti primitiua, atque personali in Francisco venatione, cum qua secessit cum Christo in partes etiam Sidonis, ita ipsi Christo proximè accessit, vt in capturam totius Ecclesiæ, reparationis beneficio operè complenda, ipse præcipuè ceu dignior, & aptior venator delegaretur. Quare sicut Christus (cui ante dixerat Pater, mittens eum in Mundum. *Affer mihi de venatione tua, &c.*) attulit illi totum genus humanũ, per Redemptionem captum; ita pariter & Christus eadem dixit Francisco, quando misit eum, vt Ecclesiam Romanam totam, iam per siluas, & campestria scelerum errabundam caperet, & sibi offerret per reparationem. Tot de ipsa Ecclesia inueniens holocausta, quot in se habuerat oblectamenta; & pro qua ipse Reparator sanguineum quoque holocaustum, holocausto Christi in Cruce per plagas, & clauos simillimum efficiendus erat, & aliud ab illo holocausto, de quo supra cum Bonauentura, cap. 9. vbi de feruore charitatis Francisci.

Ipse venator totius Ecclesiæ per opus reparationis

5 *Egressus de Bersabee* (vir pœnitens) *secessit in partes Tyri, & Sidonis, & pergit Aran, &c.* Hæc alia pars concordantiæ Interpretis extat in quarto, & penultimo loco. Nos posuimus ipsam in quinto, & vltimo, ad erigendam eius schalam, quam ante prædictam venationem, suæ concordantiæ ordinem sequens, ipse proponit. Dicit ergo ibi. *Et vide quam benè Tyrus, & Aran, idest angustia, & excelsa concordant. Quia qui vult ad excelsa pergere, hoc non potest sine angustia facere. Sic pœnitens, qui ad vitæ æternæ plenitudinem vult ascendere, primum oportet eum per Tyrum transire. Ideo Lucæ* 24. Nonne oportuit pati Christum (*ecce Tyrus*) & ita intrare in gloriam suam? *Ecce Aran*. Transitionem hanc vsque ad vltimum gradum, quem gloriam, vt diximus, nuncupauit quoq; Bonau. scribens ad contemplatiuos, per sex gradus in schala sua ipse ostendit; cuius primus, vt vidimus, *Ignis feruens* ad holocaustum. Secundus *Vnctio* rosacea, per totam animam abunde, & sine satietate diffusa. Tertius *Extasis* ad vo-

Angustia, & excelsa quomodo cócordent moraliter.

Franc. Christi per Tirũ ad cælum in schala Bonau.

luptuosam eleuationem, homine exteriori derelicto. Quartus *Speculatio* supernorum affectuosissima. Quintus *Gustus*, è diuina prælibatus dulcedine. Sextus *Quies*, totam absorbens animam per ineffabilem tranquillitatem.

Interpres noster autem hanc eandem ordinans graduationem, transitionemq; patefaciens, qua possit quilibet pœnitens exemplo Redemptoris Mundi, & Reparatoris Ecclesiæ ascendere ad Christum passum, & ad gloriæ suæ penetrare secreta, seminibus, ad agricolturam spectantibus, eam efformat. Nam priorem gradum constituit ex *frumento*, posteriorem ex *lente*. Tertium ex *milio*. Quartum ex *hordeo*. Quintum ex *fabis*. Sextum ex *vicia*. Per hos gradus deinde secedendũ demonstrat cum Christo ad *Tyrum*, cui immediata *Aran*. *Quid igitur*, inquit, *faciemus pœnitenti, de puteo mundanæ cupiditatis egredienti, & ad excelsa beatitudinis cælestis tendenti? Mons est excelsus, difficillimus ascensu, & angustia plenus. Ne ergo deficiat in via, fabricemus ei schalam, per quam suauiter possit ascendere, de qua Genes.* 28. Vidit Iacob schalam, &c. Nota, subdit, quod hæc schala habet duo brachia, & sex gradus, per quos fit ascensus. *Hæc schala est pœnitentis satisfactio*, de qua Apostolus 1. Thessal. 4. *Hæc est voluntas Dei, sanctificatio vestra, &c. Huius schalæ brachia sunt Contritio, & Confessio.* Sex gradus sunt sex virtutes, de quibus Dominus Ezech. 4. *Et tu fili hominis sume tibi*

Qui, & ex quibus gradus schalæ D. Anton. de Padua.

Suauis per hanc schalã ascensus.

1 *Frumentum*, quod moritur, cum in terra proiicitur, in quo *nostræ voluntatis mortificatio, &c.* Quam voluntatis mortificationem, à Christo illa similitudine. *Nisi granum frumenti cadens in terra mortuum fuerit, &c.* demonstratam, adeo Franciscus adeptus est, vt nec eam inter sæculi gaudia, vel lucra amiserit, à Dei gratia præuentus. Et hoc fortè non sine maiori gratiæ De vi, quam de aliis pericula peccandi aufugientibus, fertur nõ peccasse in omni vita læthaliter. Vnde factum, vt postea testatus sit Bonau. in se innocentiæ statum expressisse Franciscũ. Et cap. 10. totum insensibilem ad terrena foris desideria per Christi charitatẽ effectum asserit ipsũ, vt supra dictũ est. Hinc positus Franc. in hoc priori gradu frumentaceo schalæ Cherubicæ D. Anton. & in gradu ignito schalæ Seraphicæ D. Bonau. ratione charitatis, ob quam in ipso omnimoda voluntatis mortificatio eminebat ad miraculũ, potuit vt Apostolicus totius perfectionis euangelicæ Magister, ad docendum totum Mundum à Deo missus, cuiusdam quæstioni respondere, &

1. Gradus ex frumento voluntatis mortificatio.

adæquato corporis mortui exẽplo mortificatæ voluntatis peregrinum totalitatis gradum ad viuum in semetipso, omninò extincto, ac insensibili patefacere. Cum verò (scribit Bonau. cap. 6.) vice quadam quæreretur ab eo, quis esset verus obediens iudicandus, *corporis mortui* similitudinem pro exemplo proposuit. *Tolle*, inquit, *corpus exanime, & vbi placuerit, pone. Videbis, non repugnare motum, non murmurare situm, non reclamare dimissum. Quod si statuatur in cathedra, non alta, sed ima respiciet. Si collocetur in purpura, duplo pallescet. Hic, ait, verus obediens est, qui cum moueatur, non diiudicat. Vbi locetur, non curat. Vt transmittatur, non instat. Euectus ad officium, solitam tenet humilitatem. Plus honoratus, plus reputat se indignum.*

Voluntatis totaliter mortificatæ exẽplum corpus mortuum.

Ex hoc exemplo transiens Franc. immediatè ad aliud, quod totum, & totalẽ vsque ad extremum mortificationis voluntatis gradum exprimit, nomini Fratris Minoris alludens, ita fassum esse, subdit statim Bonau. Dixit aliquando socio suo. Non mihi videor Frater Minor, nisi fuero in statu, quem tibi descripsero. Ecce Prælatus existens Fratrum, vado ad Capitulum, prædico, & commoueo Fratres, & in fine dicitur contra me. *Non conuenis nobis, quia illitteratus es, elinguis, idiota, & simplex. Tandem eiicior cum opprobrio, vilipensus ab omnibus: dico tibi, nisi eodẽ vultu, eadem mentis lætitia, & eodem sanctitatis proposito hæc verba audiero, Frater Minor nequaquam sum, &c.* Hæc ibi Bon. Sume tibi

Aliud exemplum ad maiorem mortificationem.

Lentem, quæ est minima, & parui valoris, in qua *consideratio nostræ infirmitatis*. Per hanc Franciscus à principio suæ conuersionis ascendit alterum Bonauent. Seraphicæ schalæ gradum, quem vnctionem rosaceam nuncupat. Per hanc enim, vt quis ipse esset cum Mundo, & quæ mundialia cũ ipso demonstraret, nudauit se coram Episcopo Assisiate, & sic oleo Spiritus Sancti interius vnctus Atleta esse mirandũ in modũ incepit. Per hanc sui ipsius infirmitatis considerationem, tam vnicè in ipso eminentem, ob quam ita peraffiduè exclamabat ad Deum suum, *Deus meus, quis es tu, & quis sum ego?* tota, à Deo suo liquore rosaceo eius anima perfusa, meritò Deũ suum dicebat omnia illis aliis verbis, creberrimè repetitis, *Deus meus, & omnia*, sicut verè ipsi in omnibus totus erat. Vnde Bonauent. in principio cap. 2. de quo etiam superius. *Quoniam autem seruus Altissimi Doctorem non habebat aliquem in huiusmodi, nisi Christũ; addidit adhuc ipsius clementia eum in gratia visitare dulcedine, &c.* Per hanc denique sui ipsius considerationem infirmitatis incepit

1. Gradus ex lente nostræ infirmitatis consideratio.

Quis, qualisque in hoc gradu Fran.

incepit habere Discipulos, quorum primogenitus Beatus Bernardus de Quintaualle. Qui (vt refert Chronica Minorum) non ante, quam audiret ab ore Francisci hospitis sui, ex industria ab eo inuitati, vt exploraret secretiora motiua illius circa adeo nouam in ipso mutationem, probaretque spiritum, prædicta verba, in silentio noctis profundissima humilitate, suspiriis, & fletibus multis prolata: *Deus meus quis es tu, & quis sum ego?* statuit ipsi perpetuò adhærere. Demum vnico verbo ineffabilia Francisci gesta concludam, super hunc alterum scalæ Interpretis nostri gradum, ex lente fabrefactum. *Alpha* totius serui Dei vitæ *à lente* exordia sumens in pristina nuditate coram Episcopo Assisiensi, in *lentem*, veluti in *Omegam* terminauit; in postrema enim suæ mortis hora nudus, plagatusq; in terram videri voluit à filiis, & Fratribus omnibus, qui tunc aderant.

Alpha & omega totius vitæ Fran. lens fuit.

In priori nuditate gloriari incepit cum Apostolo in infirmitatibus suis Franciscus. In posteriori, ac vltima, se in ipsa infirmitatum suarum consideratione omnia gloriosè consummasse, ostendit Discipulis suis, docuitque eos, vt quemadmodum ipse fecit, ascendens hũc gradum, ita & ipsi facerent. Decumbans sic in terra, ait Bonauentura cap. 13. saccina veste deposita, faciem solitò more leuauit in Cælum, & intendens illi gloriæ totus, manu sinistra dexteri lateris vulnus, ne videretur, obtexit, & ait ad Fratres. *Ego quod meum est, feci, quod vestrum est, Christus edoceat.* Quod autem fuerit id suum in Francisco, demonstrat idem Bonau. verbis sequentibus. Voluit certè per omnia Christo crucifixo esse conformis, qui pauper, & dolens, & nudus in Cruce pependit. Propter quod & in principio conuersionis suæ nudus remansit coram Antistite, & in consummatione vitæ nudus voluit de mundo exire. Et paulò infra. O verè christianissimum virum, qui & viuens Christo viuenti, & moriens morienti, & mortuus mortuo perfecta esse studuit imitatione conformis, & expressa promeruit similitudine decorari, &c. Infirmitas maxima naturę humanæ in Christo, quæ ab eius ortu incepit, in Crucis paupertate, dolore, & nuditate consummauit omnia, à Christo peracta ob humanam redemptionem. *Consummatum est, & inclinato capite tradidit spiritum.* Sic exemplum Christi secutus est Franciscus, exordiens ab ipsis infirmitatibus (per quas seipsum virum infirmissimum, & plusquam ipsum nihilum firmissimum, & plusquam ipsum nihilum semetipsum considerabat, vtque talem se tenebat) incepit, consummauitque reparationis opus.

Franc. iacens in terrã nudus tempore sui obitus.

Totũ redemptionis opus ab infirmitate inceptum in infirm. cõsummatũ est

Aliud equidem minimè clauserũt duo hæc extrema in Francisco per omnia ætatis suæ curricula, nisi *lentem* Interpretis nostri misticam, quia principium, medium, & finis annorũ eius nihil aliud extiterunt, nisi propriæ infirmitatis consideratio, quantò Euangelicæ perfectionis gradibus in ipso altior, tantò strenuitate apostolicæ perseuerantiæ robustior. *In propria reputatione nihil erat, nisi peccator, cum in veritate speculum esset, & splendor omnimodæ sanctitatis*, diximus cum Bonau. cap. 6. Sed hoc nihilum in Francisco explicans, amplectensque infinitum suæ infirmitatis considerationis, quæ nunquam ab ipso, neque per instans recessit, in principio vitæ eius regularis magnum fuit, in medio maius, in fine maximum, & sic triformiter sine exemplo, sicut triformiter Christo conformissimum. Sume tibi

Princip. medium finis vitæ Fran. lens fuit.

3 *Milium*, quod frequenti indiget cura, in quo *exercitium vitæ actiuæ, &c.* Optima equidem graduatio, atque connexio, vbi *à lente ad milium*, scilicet *à propriæ infirmitatis consideratione, ad actiuam vitam fit transitus*. Vtramque eminentissimè tenuit Franciscus. In vtraq; ascendit vt primitiuus. Vnctio rosacea perabundè in eum effusa. Hæc strenuam vt ageret vitam Reparatoris Ecclesię, totũ actiuosum, & impigrum, & insuperabilem eum effecit. Hæc in sui ipsius consideratione, etsi totaliter infirmatum, & penè extinctum Franciscum, totum tamen odore bonæ famæ redolentem, ad labores, laboribus Christi simillimos, semper cum hoste luctaturum, & semper de eo triumphaturum, vnxerat mirabiliter. Vnde in gradu ex *frumento* volũtate mortificatus erat vt cadauer, sed vehementia charitatis viuus vt ignis. In secũdo gradu ex *lẽte* proprię infirmitatis *consideratione* infinitũ nihil erat, & ipse tamẽ infinitus in nihilo. Fortior animo, quanto infirmior in id, quod apud se erat. Sic *oleo rosaceo* Spiritus S. vnctus ad luctamen cum hoste, & ad victoriam de hoste semper luctans, & sẽper vincens. Victus à seipso, ne perderet seipsum. Victor hostis sui, vt ipse à seipso iam victus, armis illius diuini amoris, *qui extasim facit*, totam Romanam Ecclesiam penè deperditã Deo acquireret. In tertio gradu igne charitatis per volũtatis mortificationem, vnctione Sancti Spiritus per propriæ infirmitatis consideratione, extasi amoris Dei per totalem omnium rerum caducarum, & amoris sui ipsius alienationem *totus actiuus, & operatiuus* con-

3. Gradus ex milio, vitę actiuæ exercitatio.

Quam eminuerit in hoc tertio gradu Frãc.

Pulchrã cõnexio trium gradũum cũ gradibus Bonau.

contemplatiuæ vitæ seruiens, nec à seruitute proximorum loco, & tempore tantillum se remouens. Nam si Franciscus in vera, & non ficta charitate Dei erat vt cõtemplatiuus, sic etiã ignitus, & vnctus, & extaticus erat. Et si erat quoque in vera charitate proximi, erat pariter in ipsa actiuus ad proximum vt ignis, vnctus vt Christi Athleta, extaticus vt omnium, & sui ipsius oblitus. Hæc charitas tã mirificè in ipso actiua ipsum vrgebat ad salutem animarum; voluntate mortificatum in totum reddebat, consideratione propriæ infirmitatis totaliter extinctũ. Operatione actiuæ vitę in aggressione arduorum magnanimiter totum.

Sed quod mirum est, & primum in Francisco circa hunc gradum tertium schalæ Interpretis nostri ex *milio*, illud proculdubio pensitandum, de quo Bonau. super illam quæstionem, *Cur tot existentibus sanctis, & approbatis Ordinibus nouam Regulam facere voluerit S. Frãciscus.* Ordines sex inuenit in Ecclesia Franciscus, scilicet S. Petri Principis Apostolorum, Cleriq; institutoris. S. Antonii Abbatis, S. Basilii, S. Augustini, S. Benedicti, S. Romualdi, Camaldulensium auctoris. Tria haud simul iunctim, sed seorsim reperit in his sex Ordinibus, scilicet studium virtutum, ad Christi vestigia imitanda, & hoc in Religiosis Cœnobitis. Frequentem diuinæ contemplationis vacationem, & hanc in Eremitis. Sollicitam animarum curam, & hanc ex officio in Clericis, plebium Rectoribus. Quantum ad vltimam hanc partem, actiuam vitam respicientem (quam cum aliis duabus prædictis, in aliis Ordinibus dispersis, coniungẽs simul in suo verè nouo, ac peregrino Ordine Franciscus) similiter fuit & ipse nouus, & circa vtramque addit Bonauentura hæc sequentia. *Nam etsi actionis exterioris occupatio aliquoties interrumpat otium contemplandi, ipsa tamen libertas cordis, nullis sollicitudinibus temporalium distracta, spiritualis vacationis magnam præstat studiosis opportunitatem, vt orando, legendo, meditando, & contemplando. Plus enim obest ad deuotionis puritatem assequendam strepitus temporalium curarum, quam exercitatio virtuosarum actionũ.* Quia curarum importunitas in otio corporis generat mentis inquietudinem. Boni autem operis fidelis exercitatio conscientiam quietat, & impinguando eleuat in superna; sicut qui laborat in præparationem conuiuii, in quo quietus iucundè epulatur. Vnde & Dominus per diem occupabatur in doctrina populi, in noctibus orationibus in monte vacabat, sicut ait Lucas 21. *Erat autem diebus docens in Templo, noctibus verò exiens morabatur in Monte Oliueti.* Et Psalmista 41. dicit. *In die mandauit Dominus misericordiam suam, & nocte canticum eius.* Noluit Sanctus Franciscus esse Fratres suos adstrictos ad curam animarum ex debito necessitatis, sed ex liberę charitatis affectu, vt & meritum expectarent de fructu salutis aliorum, & periculum euitarent de perditione aliorum, *participes in lucro, indemnes in detrimento, vt alios extrahant de naufragij, seu incendij periculo, ipsi tuti consistentes in solido, non periclitentur cum pereuntibus in peccato.* Hæc Bonau.

Ord sex reperit in eccles. Franc.

Vnde actiua vita in ipso, & in suo ordine primitiua.

Quæ vita actiua melius contemplatiuæ, ac liberius inseruit.

Franciscani actiui, & cõtemplatiui sine periculo distractionis.

Itaq; vbi actiua vita, siue actionis exterioris occupatio à nullis sollicitudinibus tẽporalium distrahitur, otiũ contemplãdi liberum relinquet, liberum cor facit, magnamque præstat spiritualis vacationis opportunitatem. Quo ergo primus omnium extitit in Ecclesia Franciscus, omnibus temporalibus affectu, & effectu, in communi & in particulari renuncians, & super hanc renunciationem per altissimam paupertatem suum Ordinem profundissimè, atque inconcussè fundans, eo quoq; incepit omnium primus nouum ligamen reperire pro vtraque vita, scilicet actiua, & contẽplatiua coniungenda. Quarũ altera, scilicet actiua tũ proximo, tum pariter & cõtemplatiuæ inseruiens, nec proximum relinquere, nec contemplatiuam distrahere, atq; alienare à seipsa posset. Et altera deinde, scilicet contemplatiua in ancillæ suæ occupatione cordis libertatem non amitteret, nec de quietis otio, vocandi scilicet ad superna, vnquam pertimesceret. Sume tibi

4 *Hordeum*, quod tenacem habet paleam, *in quo rigor disciplinæ*, &c. Gradum ex milio antecedentem optimè iunxit Interpres cum præsenti, ex hordeo confecto. Rigor enim disciplinæ in vita actiua quanto acerbior in operante, tantò in collectione fructus abundantior. Rigor disciplinæ in gradu quarto schalæ Seraphicæ acuit speculationem ad superna, adeoque affectuosam reddit, vt miro quodam modo è niuis educat focos, hoc est in illum prorumpat amoris Dei ardorem, qui propinquior fit igni Spiritus Sancti: & quem rigidè præmit, Seraphinum efficiat in terra, vt possit rapidius, atque ardentius ad cælestia eleuari. Agit Bonau. cap. 5. de austeritate vitæ S. Franc. hancque per vim ad supernorum speculationem vt summè eminentem in ipso demonstrans, duo affert, quorum primum sic.

4. Gradus ex hordeo, rigor disciplinæ.

Interrogatus aliquando, quomodo vestitu

tam

Vestis aspera in hieme contegit cælestis patriæ flammam.

tam tenui se posset ab hiemalis algoris asperitate tueri, in spiritus feruore respondit. Si superna patria flãma per desiderium contegeremur interius, frigus istud exterius facilè portaremus, &c. His verbis semetipsum ostendit proculdubio Franciscus, quanto asperum in disciplina secundum iura edomãdi sine vlla pietate carnis impietatem, tantò accensum supernæ patriæ per desiderium, in quo mens intellectu speculabatur æterna, voluntate verò affectum inflammabat. Quorum vtrumque ablata asperitate facillimè deficit, eo quod Dæmonis tentamentis, ne succumberet, insueta res esset. *Experientia enim certò didicerat* (subdit Bonau. paulò infra post propositum S. Ioannis Baptistæ exemplum, in rigore disciplinæ, & in speculatione affectuosa supernorum, vt lucernæ ardentis, & lucentis à Christo celebrati) *Dæmones asperitate terreri, deliciosis autem, & mollibus ad tentandum animari.*

Mollis verò fit Dæmonis vis ad spiritus tepiditatem.

Secundum, quod affert Bonau. ad propositum nostrum ibi, ita infra explicatur. *Rigidus in disciplina super custodiam suam stabat, curam permaximam gerens de vtriusque hominis puritate seruanda, &c.* Vide Lector quid causæ erat in Francisco disciplinæ rigiditas, dum per eam vtriusque hominis puritatis oculatissimum reddebat custodem, vt magis, ac magis oculatissimus, atque affectuosissimus rerum supernarum speculator euaderet, coniungeretque tres gradus anteriores ad hunc quartum, ascendens etiam per Seraphicã Bonauenturæ schalam, tenensque cum *frumento* ignem feruentem, cum *lente* vnctionem rosaceam, *cum milio extasim voluptuosam, cum hordeo speculationem supernorum affectuosissimam.* Sume

Rigiditas disciplinæ binæ puritatis custodia est.

5 *Fabam*, quę est cibus abstinentium, *in qua virtus abstinentia*, &c. Rigor disciplinæ virtutem abstinentiæ sic facit sibi sociam, atque amicam dilectissimam, vt in se eam transformet, transformatamque vnam cum seipsa efficiat. In hoc quinto gradu ex faba quintus gradus schalæ Bonauent, quem vocat *gustum à diuina prælibatum dulcedine*, extat proculdubio. Gustus fabæ huiuscemodi iuxta Interpretis nostri explicationem gustum illum diuinum vtique parit iuxta Bonauenturæ commentarium. Testatur namque idem Bonau. ibidem de virtute abstinentiæ, Franc. rigori disciplinæ iunctissima hæc alia. *Tanta disciplina rigiditate sensuales appetitus arcebat, vt vix necessaria sumeret sustentationi naturæ. Difficile namque fore, dicebat, necessitati corporis satisfacere, & pronitati sensuum non parere.* Propter quod cocta cibaria sanitatis tempore vix admittebat, & rarò; admissa verò aut conficiebat cinere, aut condimenti saporem admixtione aquæ vt plurimum reddebat insipidum. De potu quid dicã, cum & de aqua frigida dum sitis æstuaret ardore, vix ad sufficientiam biberet? Modos adinueniebat abstinentiæ potioris, & quotidie exercitatione crescebat, *Licetque iam perfectionis culmen attingeret, tamquam incipiens semper aliquid innouabat afflictionibus carnis, puniendo libidinem, &c.*

5. Gradus ex faba virtus abstinentiæ.

Virtus abstinentiæ in Franc. quanta

In perfectionis culmine semper incipiens circa abstinent.

Nunquam pronitati sensui parit Franciscus, scandens fabæ gradum in schala Interpretis nostri, quia nunquam fabam virtutis abstinentiæ reliquit, imò in ipsa semper augumentum sumpsit. Igitur ex hac faba pro virtute abstinentiæ famelicus semper vir sanctus, gustus hominis spiritualis maximum super hominem sensualem exerceret imperium; quare nunquam talis gustus in eo detineri poterat, quin iugi accremento cum nouo abstinendi modo suauitatem nouam è diuina dulcedine prælibaret. Erat ipse (mirum dictum) in culmine perfectionis gustans Deum suum, super mel, & fauum suauissimum, & nihilominus semper super gradum fabæ, quasi vix eum ascenderit, se veluti incipientem patefaciebat. Ex hoc quinto gradu ascendit in Aluernæ Montem ad sextum, quem appellat quietem Bonau. immediatũque facit septimo gradui gloriæ. Sume

6 *Viciam*, quæ in altum tendit, in qua *contemplatio cælestis gloria designatur, &c.* Concinnus vtique, nobilisque transitus est à faba virtutis abstinentiæ, ad viciam, quæ contemplationis gloriæ cælestis simbolum est. Hic est gradus sextus schalæ Seraphicæ, ex quiete, totam absorbente animam per ineffabilem tranquillitatem, conflatus; sed ista quies sine vicia esse non potest; nam ipsi quieti intrinseca causa taliter est cælestis gloriæ contemplatio, vt ea remota, necessariò & illa remoueatur. Super gradum Viciæ summè eminenter positus Franciscus, iam in postrema abstinentia quadragesimali S. Michaelis Archangeli exstremè absortus, illam gloriæ quietem attigit, de qua paulò ante in septimo gradu Bonauenturæ. Itaque à gradu ex *frumento* totus ignitus transiens ad gradũ ex *lente*, & ibi rosacea vnctione perfusus, & à gradu hoc ex lente ad gradum ex *milio* perueniens, & ibi extaticus repertus, tandem ad gradum ex *hordeo*, & supernorum speculatione, & à gradu ex *faba*, & dulcissimi dilecti gustu ascendit gradum vltimum ex *vicia*, & per eum ad gloriæ quietem ita eminenter, vt coniungens secum

6 Gradus ex vicia, contẽplatio cælestis gloriæ.

Quam eminenter super hunc gradũ excelluerit Franc.

secum ex vtraque schala Cherubica, ac Seraphica frumentum cum igne, lentem cum vnctione, milium cum extasi, hordeum cum supernorum speculatione, fabam cum gustu, viciam cum quiete, appræhēdit ipse solus Christum suum super Aluerniæ Montem, accepitque ab eo *signorum Dominicæ Passionis in sanguineo sigillo consignationem*.

Ex schala leguminea D. Antonii fiunt panes ad Christum sequendum.

Ista ergo sumamus (claudit Interpres schalam suam, sequens Christi gressum Tyrum versus) *& mittamus in vas nostrū, & faciamus panes, vt possimus secedere in partes Tyri*. Sex ergo legumina prædicta, scilicet frumentum, lens, miliū, hordeū, faba, vicia conficiunt schalam, qua ad Christum possit ascendi, & aptissima sunt ad illos panes conficiendos, qui necessarii sunt ad iter prosequendū cū Iesu Christo ad partes Tyri. Etiam Bonauent. proponens in principio suæ schalæ gradus ex igne, vnctione, extasi, speculatione supernorum, gustu, quiete, & gloria, protulit simul supernę dulcedinis dapes, spiritale palatum perfundentes. Dixerat enim in principio. *Contemplationum Aquilinos obtutus acui, & ipsorum spirituale palatum perfundi dapibus supernæ dulcedinis affectans, septem gradus, &c.* Vide superius punct. 1.

Ex schala D. Bonau. dapes fiunt.

In panibus, ex leguminibus Interpretis nostri confectis, quibus & schalam suā iam antea confecerat, inuenit Franciscus, secedens cum Christo in partes Tyri, & eum sequens ad Montem Luminis super Aluerniam, dapes schalæ Bonauenturæ. Nam in gradu, & pane ex *Frumento* inuenit ignem feruentem. In gradu & pane ex *Lente* inuenit vnctionem rosaceam. In gradu, & pane ex *Milio* inuenit extasim suauissimam. In gradu, & pane ex *Hordeo* inuenit speculationem supernorum. In gradu & pane ex *Faba* inuenit gustum diuinum. In gradu denique, & pane ex *Vicia* inuenit quietem tranquillissimam, peruenitque vsque ad Christum, cælesti gloria circundatum, cuius vestigia (gustans frumentum, & ignem, lentem, & vnctionem, milium, & extasim, hordeum, & speculationem, fabam, & gustum, viciam, & quietem) nunquam dereliquit. Ibique illius gloriam participans (redditus iam & comprænhensor transeunter, etsi viator permanenter) eò gloriosiór in Sanctorum cœtu ipse solus euasit, quò solus ipse Dominicæ passionis in sanguineo sigillo consignationem meruit per stigmata, & clauos.

Inter illos, atque hos panes concordantia.

Ad tantum meritum ascendit, sequens Christum suum per schalam Cherubicam Interpretis nostri, & per schalam Seraphicam Bonauenturę Franciscus, ve scens in illius ascensu panes ex leguminibus, & in istius progressu dapes supernæ dulcedinis. Et nihilominus cerno apud eundem Bonau. ipsum Franciscum & sigillo Dominicæ passionis consignatum, & vix ad primum schalæ vtriusque gradum, & ad primam illius prioris panis commestionem, ad primum huius dapis gustum positum, atque admissum. Spiritale Francisci palatum in pane ex frumento, & adipe ex igne, in pane ex lente, & dape ex vnctione, in pane ex milio, & dape ex extasi, in pane ex hordeo, & dape speculationis, in pane ex faba, & dape ex gustu, in pane ex vicia, & dape ex quiete vsque ad gloriæ tranquillitatem perfusum semper fuit singulariter. Et tamen in suæ voluntatis mortificatione adeo semper ignitus, & ardens apparuit, vt in suæ infirmitatis, & nihileitatis consideratione, per quam abundè vnctus, in suæ vitæ actiuæ exercitatione, per quam mirabiliter extaticus, in suæ disciplinæ rigore, per quem eminenter speculatiuus, in suæ abstinentiæ virtute, per quam gustans diuina ad miraculum, in sua contemplatione de cælesti gloria, per quam excellenter quietus, nunquam extinguerit sitim, per quam ideo à Christo, qui in Cruce dixit *Sitio*, confixus, vt simul cum ipso ardenter sitiret animarum salutem, & magis accensus, & magis sitibundus tunc maximè appareret, siue ascendens ad ipsum, siue descendens ad proximum. Imò ipse proprio ore fassus est, vix nunquam vtriusque schalæ primum gradum ex frumento, & igne attigisse, primum panem, aut dapem ex vtroque confectos gustasse. Quippe in progressu virtutum, atque in earum refectione veluti semper incipientem etiam post accepta sacra stigmata seipsum testatus est.

In ascensu & profectu vtriusq schalæ per vtrosque panes, et dapum altiss. Franc.

Et tamen vt semper in cunctis incipiens.

Audiamus eius verba ore Seraphico Bonauent. prolata ex cap. 14. in princip. Christo iam igitur Cruci confixus Franciscus, tam carne, quam spiritu, non solum Seraphico amore ardebat in Deum, verum etiam sitiebat cum Christo crucifixo multitudinem saluādorum. Faciebat proinde, quoniam propter excrescentes in pedibus clauos ambulare nō poterat, corpus emortuum per ciuitates, & castra circumuehi, vt ad Crucem Christi ferendam cæteros animaret. *Fratribus quoque dicebat: Incipiamus, fratres, seruire Domino Deo nostro, quia vsque nunc parum profecimus*. Flagrabat etiam desiderio magno ad humilitatis redire primordia, vt leprosis sicut à principio ministraret, corpusque; iam præ labore collapsum, reuocaret

Francisc. cū Christo dupliciter crucifixus, & sitibundus.

caret ad pristinam seruitutem. Proponebat, Christo Duce, se facturum ingentia, & fatiscentibus membris spiritu fortis, & feruidus, nouo sperabat certamine de hoste triumphum. *Neque enim languor, vel desidia locum habet, vbi amoris stimulus semper ad maiora perurget. Tanta autem in eo carnis ad spiritum erat concordia, tanta obedientiæ promptitudo, quod cum ille ad omnem niteretur sanctitatem pertingere, ipsa non solum non repugnaret, sed præcurrere niteretur.*

Quanta in Franc. carnis ad spiritum concordia.

CAPVT II.

Textus Interpretis IV.

Si corpusculum in marem figuretur, &c.

Dei gratia in Francisco concepit Masculum.

Carnalis, ac perfecta prolis masculinæ conceptio.

1 SI corpusculum in marem figuretur, color melior est grauidis, & pronior parturitio vteri. Deinde à quadragesimo die est motus. Alter sexus, scilicet fœmina nonagesimaprima die palpitat.

Masculini, ac fœminini fętus mora in vtero matris.

2 Concepta fœmina gestantis vultum pallore inficit. Crura quoque impedit languida tarditas.

3 In vtroque sexu cum capilli germinant, incommodum maius est; sitque in pleniluniis auctior ægritudo, quod tempus etiam editis semper nocet.

Capillorum generatio magnũ matris incõmodum affert.

4 Cum salsiores escas edit grauida, vngulis caret paruis.

5 Omne animal quadrupes est extensum in matrice; & omne animal, carens pedibus, stat in matrice super latus, sicut piscis, vtpote Balena, & Delphinus, quæ portant paruulos suos in vtero. Alii pisces faciunt oua sua in aqua, & ideo parum diligunt filios suos, quia parum laborant in eis. Vnde Abac.1. *Fecisti homines sicut pisces maris, & sicut reptile non habens principem (alia litera facies hominis, &c.*

Pisces qui parum diligunt filios.

6 Et omne animal, habens duos pedes, stat curuatum in matrice, sicut aues, & homo. Quoniam ista stant incuruata in matrice, & nasi eorum stant inter genua, & oculi eorum super genua. Vnde genæ dicuntur à genibus, quæ cum in orationibus flectimus, & oculi quasi quadam pia cogitatione ad lachrimas prouocantur. Et auriculæ eorum sunt extra. Et omnia animalia in principio tenent capita superius, quando complentur, & mouentur ad exitum, vertunt capita ad inferius; quoniam superior pars maior est inferiori parte, sicut accidit trutinæ, quando declinat ponderosius ad terram. Et manus embryonis in omnibus sunt extensæ super costas. Hęc Interp. circa cõceptionem materialem sexus masculini. Reliqua transferenda ad ortum Francisci.

Vnde genæ dictæ.

Manus embrionis extensio.

Conceptio spiritualis prolis masculinæ per sua paralella ad conceptionem carnalem.

BReui applicat Interpres octo præposita puncta, sequens allegoriam suam vsque ad tempus partus concepti spiritualis fœtus, quem Gratia Dei virtute Spiritus Sancti in animæ formauit in vtero. Eius applicatio ita se habet.

1 *Si corpusculum in marem figuratur; &c.* In masculo opus virtuosum, in fœmina opus effœminatum designatur. Cũ enim anima opus virtuosum concipit, est bonæ dispositionis, quia omnia rectè, & ordinatè disponit. Et est boni coloris, quia Deo placet, & proximum ædificat. *Hunc masculum* vult submergere Pharao, idest Diabolus, in flumen Aegypti, idest amore huius sæculi. De hoc masculo 1.Reg.1. *Domine exercituum* (dixit Anna) *si dederis seruæ tuæ sexum virilem, dabo eum Domino omnibus diebus vitæ suæ.* Sexum virilem petit, non fœmineum.

Masculus mistice opus virtuosum.

2 *In sexu fœminino* effœminatæ mentis opus designatur, quod anima misera cum concipit, *eius vultus inficitur*, idest amore terrenitatis fœdatur; & languida tarditate præpeditur, quia negligens, & tepida membra, destituta à bono opere retardat. Hæc est filia Regis Aegypti, quæ infatuauit *Sapientiam Salomonis, & conuertit cor eius, vt sequeretur Deos alienos.* Sed heu quot hodie sapientes, effęminatione mentis tepidi sequuntur mortalia peccata. Quot enim mortalia habes, tot Deos adoras, &c.

Sexus fęmineus, effęminati operis simbolum.

3 *Cum pili*, idest superfluę cogitationes in mente oriuntur, *magnum generant animæ incommodum.* Quia *peruersæ cogitationes* (vt dicit Salomon cap.1.) *separant à Deo.*

Capilli superfluarum cogitationũ

Esca falsa vanægloriæ

4 *Cum falsiores escas* edit grauida vngulis caret partus. Sal terram sterilem reddit. Vxor Loth in salis statuam mutata fuit, Gen. 19. Sal infatuatum foras proiici Dominus iussit. *Si* (inquit Matthæi 5.) *sal euanuerit, in quo salietur? Ad nihilum valet vltra, nisi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus*. Sal in hoc loco significat vanam gloriam, quæ omne opus sterile reddit. Anima, hæredem vitę æternæ paritura, si salem vanæ gloriæ comederit, fœtus, idest eius opus, vngulis, idest finali perseuerantia, & cælesti gloria carebit.

Quid in fętu spirituali nasus, genua oculi, aures.

5 *Auis, & Homo* incuruati sunt in matrice, & nasi inter genua, & oculi super genua, & auriculæ extra. In naso discretio. In genibus lachrimarum cōpunctio, & pœnitentiæ afflictio. In oculis mentis illuminatio. In auribus obedientiæ iussio. Auis, & Homo bonæ voluntatis propositum significant. *Quia auis volat contemplatione. Homo laborat actione.*

Auis conteplantiū homo actiuorū hierogl.

Homo, inquit Iob 5. nascitur ad laborē, & auis ad volatum. Hominis nasus debet esse inter genua, vt tam in mentis compunctione, quam in corporis afflictione media via discretè procedat. Et oculi super genua, vt hilaris conscientiæ illuminatione omnia faciat. *Quia hilarem datorem diligit Deus* 2.Corinth.9. Et auriculæ extra, vt liberè audiat, & obediat. Quia obedientia (vt dixit Gregorius) cæteras virtutes sibi inserit, insertasque custodit.

Costæ figrāt vilitatem propriā, mūdique contemptum.

6 *Anima filius* debet manus extendere super costas. *Costæ dictæ, quia ab ipsis interiora custodiantur. Et sunt vilitas sui, & contemptus mundi, quæ benè omnes virtutes custodiunt*. Super quas manus operū debent inniti, & firmiter apprehendere, vt dicat cum Abraham Gen.18. *Loquar ad Dominum meū, cum sim puluis, & cinis*. Et cum Dauid 1.Reg 24. *Quem persequeris Rex Israel? Quem persequeris? Canem mortuum, & pulicem vnum*. Et cum Apostolo Gal.6 *Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo*. Percurramus singula, quorum quinque sufficiet, vt per reductionem ad primum leuiter, breuiterque pertingamus.

Masculus sustantiuè, & adiectiuè quid.

Mas ita dicitur, prout sexus est, fœminæ oppositus. Vide Cicer.1.de Natura Deor *Masculus* substantiuum denotat diminutiuum, à *Mas* deriuatū. Deus creans Adamum, & ex eius costam producens Euam, *masculum, & fœminam vocauit eos*, Gen.1. Si verò *masculus* est nomen adiectiuum, sicuti est masculinus, rem maschilem similitudine, vel actione indicat, vt dici solet mascula facies, mascula Sappho dicta est ab Horatio lib.1.epist. Quod in portentoso mulierum concubitu viri vice fungeretur. Mascula proles, Horat.3. carm.6. Masculus quoque pro vehementi, & quod virum decet accipitur. Sic mascula bilis dicitur à Persio 5. Sat. *Calido sub pectore mascula bilis intumuit*. Plin. lib.12.cap.14. quandam Thuris speciem Thus masculum appellat ad differētiam fœminini. *Idcirco autem*, inquit, *Thus masculum quidam dici putant, quod testium speciem habeat*. Hinc verba deriuata masculesco, & masculo, item & nomen Masculetum. Masculesco est masculū fieri, Plin. lib.17. cap.13. densiore satu masculescere, hoc est ex fęminis masculos fieri. Masculo est masculum animum induo, vnde commasculo apud Apul.2. de Asino, *animum meum commasculaui*. At Masculetum locus est, in quo masculæ vinearum plantæ consitæ sunt. Plantæ autē masculæ sunt, quæ non subiguntur vt palmites alias emittant, sed in altum attolli permittuntur. Quare Plin. lib. 17. cap.22. Nec veterem placet palmitem in longum emitti, vt faciant, *quæ Masculeta appellant*.

Thus masculum quale.

Masculesco. & masculo,

Vir dictus ad differentiam mulieris.

Vir (quod nomen in sequenti sectione apertius explicabitur) dicitur à vi, ponitque cū nomine Mulieris discimen ob sexus disparitatem. Vnde fit, vt sicut Mulier, & fęmina idem essētia sunt, quāuis nomen differentes, ita pariter idem sunt in substantia masculus, & vir, nuncupatione tantummodo discreti. Nomen autem homo, quod ab humo deriuatur, & cum masculo, ac viro conuenit, nonnisi sexu differt à Muliere, vel à fęmina, non autem specie. Hinc Deus idem nomen quo vocauit Adam, & Euam quoq; vocauit, vt habet textus sacer Genes. 5. vbi legitur in principio. *Hic est liber generationis Adam. In die, qua creauit Deus hominem, ad similitudinem Dei fecit illum. Masculum, & fœminam creauit eos; & benedixit illis, & vocauit nomen eorum Adam, in die, quo creati sunt*. In illis verbis, *masculum, & fœminam creauit eos*, exprimitur ex opposito discrimen sexus inter marē, & fœminam, quibus humanitas per animam rationalem, & Dei similitudinē ob speciei paritatem communis est. At in illis aliis verbis, *& vocauit nomen eorum Adam* (quod nomen ab humo deriuatum idem est ac Homo, & Homo masculo, ac fœminæ, viro, ac mulieri communis est) speciei identitatem cum sexus distinctione inter Adamum, & Euam sacer textus ostendit. Vide Liranum in cap.5. Genes. Adam verò duo nomina imposuit vxori suæ, primum ante peccatum, & in statu

Adam etiam Eua nuncupato.

Ante culpã Eua Virago ab Adam vocata.

statu innocentiæ intra terrestrem Paradisum, alterum post commissam culpam, atque expulsionem à Paradiso, & maledictionem terræ, ab ipso excolendæ. Primo loco vocauit eam Viraginem in c.2. vbi scriptum est. *Dixitque Adam. Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Hæc vocabitur Virago, quia de viro sumpta est*. Secundo loco vocauit Euam, ceu omniũ viuentium Matrem, ita cap.3. *Et vocauit Adam nomen vxoris suæ Eua, eo quod mater esset cunctorum viuentium*. Quamobrem Adam, idest Homo, terrenus, rufus, ruber, quia de terra rubra creatus, nomen est masculi, & fœminæ, viro, ac mulieri commune ob paritatem haud sexus, sed speciei. Vir autem Viragini conuenit ob deriuationem à viro, à quo sumpta est mulier, quemque fortitudine, & robore, ac strenuis operibus imitatur. Vnde Plautus in Met. Rectè ergo emero matri tuæ ancillam Viraginem aliquam, non malam, forma mala. Et Ouid.2.Met.

Post culpã vero Eua.

Huc tibi peruenit bello metuenda virago.

Virago à viro deriuata, & etiam virgo.

Istud etiam nomen *Virgo* viro aliquo pacto referri potest, quatenus à viridiori, idest validiori ætate, quæ in viro est, appellatam inuenimus apud Virgil. Eclog. 6. de Pasiphaæ, quæ trium puerorum mater erat, canit enim

Ah Virgo infelix, quæ te dementia cæpit.

Hodie tamen Virginem eam solam dicimus, quæ incorrupta est, & vitum non experta, cui opponitur mulier, à mollitie ita nuncupata, teste Varrone, ex quo & Interpres noster alibi datus.

Operi virili naturæ respondit opus virile gratiæ in Franc. cõceptu.

Opus igitur naturale, quod auctor naturæ peculiari quadam prouidentia, atq; influentia produxit, grauescens prima vice Dominæ Picæ vterus in conceptione perfecta corpusculi animati Frãcisci, masculinum, atque virile extitit. Fœtus huiusmodi, sexu, ac nobilitate primus, & princeps, sicut in domo sua primogenitus, idcirco talis cælitus ordinatus, vt indicaret, quod ipsum similiter vis Spiritus Sancti vt primum etiam in vtero Gratiæ Dei suo tempore conciperet. Hinc vbi primo incepit natura ostendere opus suũ perfectum virile in ventre Picæ, ibi etiam incepit Bonauẽtura describere opus Spiritus Sancti masculinum, viriliterque virtuosum in Dei gratiæ vtero conceptum in optima dispositione ad omnia rectè, & ordinatè disponendum, & in bono colore ad placendum Deo, & proximum ædificandũ. Exordium enim legendæ cap.1. cui inscriptio, *De conuersatione Francisci in habitu sæculari*, ita se habet. *Vir erat in Ciuitate Assisij, Franciscus nomine, cuius memoria in benedictione est; pro*

Exordium legendæ Bonau.

eo, quod Deus ipsum in benedictionibus dulcedinis benignè prauenient, & de præsentis vitæ periculis clementer eripuit, & cælesti gratiæ donis affluenter impleuit. Hæc Bonau. quorũ statim addit causam, quæ in Francisci ortus afferenda est, explanandaque.

Prærogatiuæ conceptus naturalis Frãcisci circa eius temporis, & dignitati prioritatem, prærogatiuæ cõceptus gratuiti ipsius pulchrè respondit. Nam illa præuentio diuina, quam tangit Bonau. in persona Francisci adolescentis duo continet arcana. Vnum refertur ad Dei clementiam, Franciscum mascula virtute præditum, nè in læthale crimen laberetur (sicque Præcursori Christi compar esset) à præsentis sæculi periculis eripientem. Aliud refertur ad affluentiam illam donorum cælestium, quę postea in statu vitæ Regularis, editus in lucem à Diuina gratia veluti ter Legislator Euangelicus, triplexque Ecclesiæ Reparator, illuminaret per ipsum *omnẽ hominem venientem in hunc mundum, & mundum per ipsum restauraret* redemptioni Christi reparationem Francisci æquiparans.

Cuius duo arcana expẽduntur.

Consimile principium tenuit author officii S.Francisci, tam ad primas vesperas, quam etiam ad primas antiphonas. Ibi enim inceptio. *Franciscus vir catholicus, & totus Apostolicus, Ecclesiæ teneri fidem Romanæ, docuit, presbyterosque monuit præ cunctis reuereri*. Hic verò initium. *Hic vir in vanitatibus nutritus indecenter, diuinis charismatibus præuentus est clementer*. In vtroque carmine vir meritò dicitur Franciscus, quia ceu primitiuus in illis rebus, heroica virtute summè præcellentibus, masculina vi se gessit, vt eas perageret, perficeretque. Virum concepit, virum peperit, virumque aluit, educauitq; Genitrix gratia, concipiens, edensq; Franciscum. Et virum inquam Catholicum, non sicut erant cæteri, sed sicut primus, qui diuinis charismatibus iam ab infantia præuentus, virile opus insumeret, ad Ecclesiam Catholicam viriliter sustinendam, hæresimque debaccantem reprimendam. Sicut primus, qui non solum doceret, veram fidem Ecclesiæ Romanæ tenendam, verum etiam qui eam repararet. Sicut primus, qui Clericalem statum (ipse Cleri vir reuerẽtiss. atq; obsequentiss.) à communi contemptu subtraheret, & ad culmẽ reuerẽtiæ subleuaret

Fidem Romanæ Eccl. docuit, & reparauit Frãciscus.

Hunc masculum, virumque concepit Domina Pica, quem postea Domini gratia & masculum, & virum, & virginem edidit, opusque masculinum, nimirum virtuosum per eum operata est, nouum, ratumque. Pica nostra, verè mulier &

Virago, & fortis, virilique, ac masculina virtute, à natura ob stirpis nobilitatem; sed verius ob ingenuam, christianamque pietatem, hancque cælesti gratia prædictam maximè in conceptione Francisci, haud immeritò prædicanda, commendandaque censetur. Sic enim aptior reddita est, vt in masculi, virilisque conceptus productionem post actiuam virtutē concurreret, iam ipsa virili prole per opus virtuosum gratiæ Dei pietatis christianæ spiritaliter tunc grauescens. *Pica concepit* Picum illum, de quo superius in initio sectionis primæ. Picus corpore exiguus est, & Martius, scilicet Marti sacer, quia fortis, & rapax.

Pica Franc. parens concepit Picū auē Martis.

Robur martiale Francisci (in media statura parui potius, quam alti, sed humilitate paruulissimi, exiguissimi) in spirituali militia bina virtute mirum, atq; inuictum. Nam primò quoad se, scilicet quoad expugnādum, debellandum, subiugandumque semetipsum. Secundo verò quoad vincendam omnem Diaboli vim, quæ totam Ecclesiam Catholicam in sūmum excidium fermè posuerat, quod opus ipse Franciscus triformiter aggredi debebat, ac perficere, eoque innumeras animas è faucibus Satanæ rapere. In vtroque hoc bello, ac triumpho propriè, atque antonomasticè opus virtuosum dicendus est Franciscus. Est namq; virtus probitas, integritas, recta ratio, vitio contraria, quam Aristotel. 1. Rhetor. definit *esse facultatem, bonarum rerum conciliatricem, & conseruatricem. Facultatem beneficam multarum, & grandium rerum, atque adeo omnium per omnia*. Dicta est virtus, teste Cic. 2. Tuscul. à viro. Quo fit, vt sæpè peculiariter accipiatur pro præstantia in re militari, & pro robore animi, ac fortitudine. Et virtutem Romani pro Dea colebant, cuius Templum ita coniunctū erat cum æde Honoris, vt in hanc nōnisi per illum pateret aditus. Quo commento significabant, veram, vnicamque parandi honoris viam esse virtutem. Franciscus Vir, quia opus virtuosum. Vnus, & vnicus omnium, & per omnia, quia in sui victoria vicit omnia, quæ expugnabant Ecclesiam, & liberauit Ecclesiam, transiens statim à templo summæ virtutis ad templum summi Honoris.

Virtutis definitio.

Ad visionem illam de amplo palatio, seu armamentario, militaribus armis Cruce obsignatis conferto, Francisco cælitus monstrato, de quo in sequenti capite, non destitit eius magnanimitas, etsi diuinæ dispositionis ignari, quin statim an. ætatis suæ 24. Christi verò 1205. paulò ante ait Vading. è patria discederet, iterque ad Appulos arriperet, lætè, ac festinanter equitando (rebus omnibus splendidè prouisus tanquam qui se futurum speraret Principem magnum) vt sacræ militiæ Hierosolimitanæ se adscriberet, sicque totum christiano Marti se consecraret. Sed iterum monitus à Deo, vix ad proximam Assisio Ciuitatem appulsus, *vt reuerteretur in terram suam, quia visio, quam viderat, spiritualem præfigurabat effectum, non humana, sed diuina in ipso dispositione complendum*. Mane facto, subdit Bonauent. cap. 1. cum festinatione reuertitur versus Assisiū securus, & gaudens, *& iam exemplar obedientiæ factus, expectabat Domini voluntatem, &c.* Ab hac virtute obedientiæ, Deo immediatè præstitæ incepit vt exemplar, scilicet vt Dux, & Antesignanus spiritualem pro reparanda Ecclesia militiam Franciscus, à qua etiam inceperat suam Christus in opere redemptionis, pro quo *factus est obediens vsq; ad mortem, mortem autem Crucis*. Vnde verò exordiri nouæ huiusce militiæ primafacta debuerint, veniens ad arma cū hoste, vt de hoste victoriā reportaret, adhuc ignorabat. Sed prima ipsa diuina volūtas, à qua expectabat Frāc. signum, & impulsum, eius suggessit spiritui. Nam à publica negotiatione iam subtractus, iam in percrebri oratione flamma desiderii cælestis vehementer repletus, ac pro amore supernæ patriæ omnium terrenorum contemptor effectus, *quod Christi militia sit à sui ipsius victoria inchoanda, comprehendit, &c.* Ab hac victoria mox incepit miles Christi Frācīscus, vt patet ex historia de *leproso*, quē paulò post equitans per planitiem Assisii obuiū habuit; *Cuiusque inopinatus occursus ei non paruum incussit horrorem*. Recurrens autem ad perfectionis mente, iam conceptæ propositum, *& recolens, quod seipsum oporteret primum deuincere, si vellet effici Christi miles, ad deosculandum eum, equo lapsus accurrit*. Cui cum manum quasi aliquid accepturus leprosus protenderet, pecuniam cum osculo reportauit. Statim autem equum ascendens, & se circumquaque conuertens, minimè vidit. *Admiratione itaque repletus, & gaudio, laudes cepit Domino decantare deuotè, proponens ex hoc semper ad maiora conscendere, &c.*

Franc. vir martialis totus spiritualiter quoad se.

Nouæ militiæ Christi Dux Franc. sub obediētiæ vexillo.

Vnde suæ primæ victoriæ exordiū

Cantauit more classico laudes Domino exercituum pro hac prima victoria, per quam voluit, statuitque firmiter ire post Christum, Patri æterno obedientissimum, ei principio sine mora obediendo, initiumque militiæ suæ dando, vt postea meritò primum locum inter vota suæ Regulæ obedientiæ daret. Christus namq;

In armis Cruce signatis misterium allocutionis Dei.

namque inuitans ipsum, dixerat non voce, sed misterio in armis visione pręmonstratis, Cruceque signatis. *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat Crucem suam, & sequatur me.* Itaque veniens, explicans obedientiæ militare vexillum, in priori aggressu cum hoste, irruit armatura cruciformi in seipsum, abnegans semetipsum, vicitque seipsum, jam in leproso illo omni horrore deuicto. Qui horror eò plus horribilior erat, quò ipse Christus, vel aliquis ex supernis spiritibus illum per assumptum corpus ipsi inopinatò præsentauit. Hac initiali victoria, quam ipsemet victor cantauit, laudans Dominum exercituum, animatus Franciscus, *deuotè proposuit exinde semper ad maiora conscendere.*

Frācisc. sub Marte Christo primus miles pro liberanda Eccles.

Factus igitur Franciscus in expugnandum, vincendumque seipsum totus martialis, semper in hac militia vsque ad sui obitum robore, ac viribus excreuit, veluti exemplar, ac proinde in aggressione arduorum conferens manus cum hoste pro liberanda Ecclesia, semper victor, ac triūphator euasit. In vtraque victoria, scilicet personali, & priuata sui ipsius, necnon & publica, & vniuersali Satanæ, hacque ab illa necessariò incipienda, debebat esse primus, ac nouus Franciscus, quemadmodum primum, & nouum erat opus, ad quod Deus immediatè destinarat, vt sic seipsum primò raperet pro Deo à seipso, & deinde pro Christo sponsam Ecclesiam raperet à manibus Diaboli, & ita dupliciter Picus rapax martialiter appareret. Hinc in præmonstrata visione armamentarii, *cum quæreret* (ait Bona.) *cuius essent illa omnia, sua fore, militumque suorum superna fuit assertione respōsum.* Talis igitur fuit D. Picæ masculinus conceptus, scilicet Picus, auis Martis, Martique Christo peculiari modo consacratus, prout ab ipso Christo designatus ad illa omnia, quæ sua esse debebant, & non aliorum, qui sui non forent.

Domina Pica itē concepit in Frāc. Picum, idest Griphum.

Pica itidem concepit in Frācisco mare Picum, sed alium à prædicto, iuxta aliam significationem, quam loco citato posuimus. Picus, & Gryphus idem sunt, vt ibi explicatum est. Gryphes autem animalia pennata, & quadrupedia, omni ex parte Leonibus, alis tantū, & facie, ac pedum vnguibus Aquilis similia, Equis vehementer infesta. Virg. Ecl. 8. *Iungantur Gryphes Equis.* Plin. lib. 10. cap. 49. loquēs de Pegasis Scithicis, ac de Gryphibus Aethiopenis, vtros putat fabulosos. *Pegasos*, ait, *equino capite volucres, & Gryphes auritos aduncitate rostri, fabulosos reor, illos in Scithia, hos in Aethiopia.* Gryphus

Griphus phisiognomicè quid.

sine aspiratione dicitur, qui nasum habet aduncum, fortassis à Gryphorum similitudine, quos Græci *Grypbas* vocāt. Feruntur enim Gryphes rostrum habere incuruatum in morem Aquilæ.

Cur Griphes dicantur auriti.

Vocantur Gryphes auriti ab auribus, vel quia magnas habent aures, vt est apud Maronem 3. Aeneid. vel quia benè audiunt, ex Horat. lib. 1. Carm. *Doctus auritas fidibus canoris ducere quercus.* Apud Plautum in Asin. *Auritus populus* est, qui aures intentas habet. Auriti ergo ab auribus Gryphes nuncupantur. Possumus etiam & auratos ipsos appellare, non quoad se, sed quoad locum, vbi commorare solent. Incolunt enim hæ belluæ, vt diximus, Montes Hiperboreos in Scithia Asiatica, vbi aurum nasci perhibetur.

Conceptum à Pica naturalem, ac virilem fœtum Franciscum nuncupat Bonau. in prologo quatenus conceptū gratuitum, *Euangelicæ perfectionis professorem, Ducem, & preconem, in lucem datum credentium, vt testimonium perhibendo de lumine, viam lucis, & pacis ad corda fidelium Domino prapararet, &c.* Quare totius Euāgelii in se formam, atque obseruantiam exprimens, in se quoque mirabilem societatem quatuor animalium Euangelicorum, scilicet, iuxta ordinem Ezech. 1 Hominis, Bouis, Leonis, & Aquilæ, nouo quodam modo, veluti nouus, & primus Dux, primumque exemplar, ad reparandam omnem Rempublicam Christianam idoneum, patefaciebat Franciscus. Sed iuxta ordinem cap. 4. Apocal. *Animal primum* (in ipso) *simile Leoni. Secundum Vitulo. Tertium Homini. Quartum simile Aquilæ volanti. Nota* (explicat Interpres super hunc text. serm. 3. de Euangelistis) *quod quatuor Euangelistis hæc quatuor animalia aptantur, quia nobilissima sunt in genere suo. Nam Leo Rex ferarū. Vitulus Dux armentorum. Aquila Rex auium. Homo nobilissima creaturarum, &c.* His quatuor animalibus comparat deinde statim idem Interpr. quatuor genera hominū in Ordine nostro. *Leoni*, animalia sibi subdita diligenter custodienti, ac defendenti cōparat *Prælatos, & correptores. Vitulo*, terram exercenti, comparat *tēporalium prouisores. Homini*, animali rationali, ac mãsueto natura, comparat *Prædicatores, & Confessores.* Denique *Aquilæ volanti*, atq; istorum quatuor animalium supremæ, comparat *contemplatiuos, quorum status cæteris sublimior est, & quietior.*

Quatuor animalia Euāgelica.

Quibus moraliter comparanda.

S E-

SECTIO I.

Conceptus in vtero Matris suæ Picæ Franciscus vt Picus, auis Martialis, misticus, & vt Griphus, ad Domini vocem auritissimus.

In vno Frã. Christo per simili; excellent.

QVodlibet prædictorum animalium Euangelicorum, in suo proprio genere princeps, ac primum tãto excellentius in vno Francisco Duce, ac Principe perfectionis Euangelicæ moraliter, atque exemplariter reperimus, quantò sublimius accedens ad perfectam Christi imitationem, cum ipso Christo & Leo, & Vitulus, & Homo, & Aquila volans extitit. Quod ex toto eius vitæ cursu liquet apud Bonauenturam. Itaque ob duo illa animalia, scilicet Leonis, & Aquilæ veluti Picus, supplè Griphus, haud fabulosus, sed prodigiosus in euangelica perfectione, qualis in gestis suis se patefecit, dicẽdus est ex vtero Matris suæ Picæ in vtero Matris gratiæ supra naturam conceptus Franciscus. Picus, inquam, seu Griphus dicendus Franc. & vt talis vnicè auritus ad primam Domini vocem, siue per somnia ipsum alloquentis, siue sensibilibus verbis, quod quater, imò quinquies contigit, antequam opus reparationis Ecclesię aggrederetur per totalem vitæ sæcularis in vitam regularem mutationem.

Griphus vnicè auritus Franc.

1.Domini allocutio ad Francisc. in domo sua.

1 Allocutus est auritum Frãciscum Dominus in domo sua per visionem pręfatam de ostenso sibi Armamentario. Et licet sensum prioris illius allocutionis minimè perceperit, *cum nondum haberet exercitatũm animum ad diuina perscrutanda misteria, nesciretque per visibilium species transire ad contuendam inuisibilem veritatẽ, magnæ tamen fore prosperitatis indicium existimabat insolitam visionem*, ait Bonauent. cit. Vnde sine mora, licet non adhuc benè distinguens bonũ temporale ab æterno, nec prosperitatem terrenam à cælesti, paulo post iter aggressus est in Apuliam, vt *ad quendam liberalem Comitem* (de quo Vading. §.4. in apparatu ad num. 5.) *ibi se conferret, in ipsius sperans obsequio decus adipisci militiæ, vt ostensa sibi visio prætendebat*. Quod ergo audiuit in hac prima visione Franciscus, sicut mente concepit, ita statim se accinxit executioni mandare. Non tamen displicuit Domino ea promptitudo, imò ipsum allexit, vt familiariter cum ipso agere inciperet, sicq; primum domesticum suum in arduo de reparanda Ecclesia negocio declarare.

Qui autem his comes fuerit, consule Vadin.

2.Domini allocutio ad Fran. in vrbe Spoleti.

2 Allocutus est Franciscum suum Dominus sensibiliter, multaque familiaritate in proxima Ciuitate, scilicet Spoleti, vbi primum peruenit, tantaque promptitudine, atque velocitate ipsi respondit, quanta respondit Saulus Iesu in Damasci itinere. *Audiuit namque eò in nocte Dominum* (ait Bonau.) *familiari sibi allocutione dicentem. Francisce, quis potest melius facere tibi, Dominus, an seruus, diues, aut pauper?* Cui cum Franciscus respondisset, quod tam Dominus, quam diues facere melius posset, intulit statim. *Cur ergo relinquis pro seruo Dominum, & pro paupere homine diuitem Deum?* Et Franciscus. *Quid me vis, Domine, facere?* Et Dominus ad eum. *Reuertere in terram tuam, &c.* Vix his promptis auribus auditis, adeò festinus ad regressum in patriam euasit, vt ex tunc meruerit, vt diximus, ex domestico, ac familiari Domini illius exemplar obedientiæ fieri, &c.

3.Domini allocutio in leproso quodam per planitiem Assisii.

3 Allocutus est Franciscum suum Dominus in Leproso, quem supra memorauimus, haud ore, quo statim Francisco Equo siliens osculatus est, sed aspectu, ac manu. Aspectu, cordi suo maximum horrorem incutiente. Manu, veluti aliquid acceptura à Francisco, protensa. Aspectus reportauit amplexum; Manus verò pecuniam. Exinde ceu Griphus miro modo auritus exequens statim, quod cordi eius suggererat in leproso illo Deus, cepit hilaris, & cantans, & mirabundus, & celer alto volatu ad altiora pertendens, *solitaria loca amica mœroribus quærere*, sicque aureos montes misticè incolere, vbi Christum, cuius *caput aurum optimum* commodius, ac felicius illicò inuenit. Nam ibi

4.Domini allocutio per solitaria loca.

4 Allocutus est Franciscum suum Dominus, visibiliter ei apparens, & veluti crucifixus. *Dum enim vna dierũ* (subdit Bonau.) *sic sequestratus oraret*, & præ nimietate feruoris totus esset absortus in Deum, *apparuit ei Christus Iesus veluti Cruci affixus*. Ad cuius conspectum liquefacta est anima eius, & memoria passionis Christi visceribus cordis ipsius adeò impressa medullitus, vt ab illa hora, cum Christi crucifixio veniret in mẽtem, vix posset à lachrimis, & gemitibus exterius continere: sicut ipse postmodũ familiariter retulit, cum appropiuquaret ad finem. Intellexit per hoc nempè vir Dei illud Euangelicum Matth. 16. sibi dici. *Si vis venire post me, abnega temetipsum, & tolle Crucem tuam, & sequere me*. Induit ex tunc *spiritum Paupertatis, Humilitatis*

litatis sensum, & affectū intima pietatis, &c.

Hi sunt tres montes, quorum cacumina vsque ad Cælos eminent, vbi aurum cæleste abundat nimis, Paupertas, quæ ex Interprete nostro tota aurea est. Humilitas, in cuius camino ignis Seraphicus aurum spirituale in hac vita purgat, & probat. Pietas, cuius aurum ex auro Charitatis generatur. Vbi Picus noster, seu Griphus hos aureos montes incolere cepit, peruenit ad eminentiora, auditu arium altè percepta, & vix audita, nimia celeritate incepta. Etenim

Montes, auro abundantes, paupertas, humilitas, pietas.

5 Allocutus est Franciscum suum Dominus, ter repetens eadem verba, dum ille die quadam egressus ad meditandum in agro deambularet iuxta Ecclesiam Sancti Damiani, quæ minabatur præ nimia vetustate ruinam, & in eam, instigante Spiritu Sancto, causa orationis intrasset, prostratus ante imaginem Crucifixi, non modica fuit in orando spiritu consolatione repletus. Cumque lachrimosis oculis intenderet in Dominicam Crucem, vocem de ipsa Cruce dilapsam ad eum *corporeis audiuit auribus, ter dicentem. Francisce, vade, & repara domum meā, quæ, vt cernis, tota destruitur, &c.* Quasi diceret Christus, simulque præciperet

5. Domini allocutio intra Ecclesiā S. Damiani.

1 Vade, Francisce, vade ad meæ penè collapsæ Ecclesiæ reparationem, & vt vir nouus, in vtero Gratiæ meæ conceptus, destrue prius opere virtuoso, ac masculo in toto Orbe orthodoxo omne opus vitiosum, ac muliebre, atque effęminatum, per quod principaliter Ecclesia mea, vsque ad postremum excidium fermè deducta, diris ictibus vndique percutitur, atque in omni statu, ac sexu hostili colluuione miserrimè inficitur.

Mandat Christus Franc. è Cruce Eccl. reparationē

2 Vade, Francisce, vade, dum in sinu gratiæ meæ, intra vterum animæ tuę boni coloris respersę, ceu opus excellenter virtuosum optima dispositione gestaris. Nam rectè, & ordinatè omnia gesta tua, quæ ad sponsæ meæ Ecclesiæ salutem ipse ex me præfixi, iam ad eundem finem disponuntur; & quia mihi maximè placent, cum proximis, Deos alienos sequentibus in criminibus, id quod destruxerūt scelera, Fidem Catholicam concutientia, ædificabuntur.

3 *Vade Francisce, vade, & repara domum meam, quæ vt cernis, tota destruitur.* Non enim parens tua simul cum gratia mea cōceptu tuo grauescens, nec tamen grauans, imò leuissimum, & quasi pennatum efficiens vterum, ad hoc aggrediendum tam nouum opus incommodū patitur ex superfluitate mentalium cogitationum. Sed quia his inclytè libera tibi nunc mando, vt vadas aduersus *peruersas cogitationes*, quæ separant taliter in dies à me tota christianitas, vt modo sine te vel à mea Iustitia destruenda foret, vel à mea pietate per te reparanda.

Declarat ipsum ad id muneris idoneum, quia perfectè spiritualiter cōceptum.

4 *Vade*, inquam, *Francisce*; nam mater tua, quæ per me te concepit, falsas escas minimè comedit, sed illas tātū, quæ aptiores essent, vt opera tua, & gesta tua, contemptibilia mundi eligentia, virtute humilitatis in omnem vanam gloriam Apostolico robore irrumperent, & ea destructa, perseueranter, & gloriosè domū meam repararent.

5 Tu mecum eris, & in virtute mea collabēris Ecclesiæ meæ peridoneus Reparator. Ipse enim faciā, vt conceptus tuus spiritualis, propter me, & Ecclesiam meam tres instituturus Ordines, tresque eis leges laturus, Euangelica discretione quā citius præcelleret. Piarū lachrimarū cōpunctione neq; pericla perdendi oculos formidaret. Inuictæ Pœnitentiæ afflictione in carne tenerrima, virginea, ac delicata æneum robur terreret. Seraphicæ mentis illuminatione ad me ascenderet, meque totum caperet, suumque totum faceret, anima & corpore cruciformiter me recipiens. Mira Obedientia, meæ obedientiæ simillima ad iussionem meā hilaris, & celer, Auis, & Homo in mixta vita appareret. *Auis* per vitam contemplatiuam. *Homo* per vitam actiuā: vtraq; enim vita Ecclesiæ reparatio, quam modò tibi ego ipse præcipio, & ad quam te mitto, nunc indiget.

Franc. conceptione falsas escas nūquam comedit eius mater.

Vt auis, & homo conceptus Franc.

6 *Vade* denique, *Francisce*, quoniā tu in aggressione operis tam peregrini, ad quod te principaliter elegi ante mūdi cōstitutionem, debes manus extendere super costas, quæ in te erunt *vilitas tui*, à *vilitate mea*, quam pro redimendo humano genere assumpsi, exemplum sumens. *Contemptus mundi*, quem ante te nondum aliquis parem ostendit, nisi ego ipse, nisi Mater mea, nisi Discipuli mei. Hæ duæ res omnes virtutes summè, ac tutè in te custodientes, super eas manus tuæ debent inniti, & firmiter appræhendere, quod sub cinereo cilicio poteris semper ad me dicere, siue respondens, siue interrogans, (iam cum Abraham vilescens ad magnū pretium, contemnensque mundum ad magnam gloriam) *Loquar ad Dominum cum sim puluis, & cinis*. Poteris & ad hanc Crucem, è qua te alloquor, ad hæc vulnera, & clauos, quibus confossus sum (& ita confossus ore meo aures corporis, & cordis tui percutio) nouo, atque insueto modo ascendere, & cum Apostolo meo Paulo, de te prophetante, tu so-

Quæ manus super costas in Francisci conceptu.

lus

lus iactari, vilis factus cum maxima apud me existimatione, tui & Mundi nobilisq; contemptor, *Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo*. Hac bina, reciprocaque crucifixione extremè indiget Ecclesiæ meæ reparatio; sic enim tu per contemptum tui vilescens contra mundum, & Crux mundi euadens, contemnens vt rem vilissimam mundum, teque mundo crucifigens, à vilitate maxima, quia sic hodie contemnitur à filiis. & à summo cōtemptu, quo nunc vilescit in filiis, sponsam meam, & matrem tuam Ecclesiam apostolico more liberabis.

Franc. vilescens in se, contemnens mundum, à vilitate, & contemptu liberauit Ecclesiam.

SECTIO II.

Verè Picus, vereque Griphus misticus Franciscus, tribus Equis, colore variis, pernicie paribus, pro reparanda Ecclesia, Equoq; vno albo adiuuando, infestissimus.

EX hac vltima Domini allocutione Franciscus animo concepit, quod sicut Griphus auritus Christi mandatum audiuit, ita, ad eū exequendum, Griphes, Equis infestissimos imitari debebat. Equos omnes, Ecclesiam omnem vbique depopulantes iugi bello insectando. Et qui, inquies, isti Equi, in quos Vir, & Griphus auritus Franciscus montium, auro abundantium incola, pro reparanda Christi Eccles. dimicaturus erat, eosq, irreconciliabili hostilitate infestaturus?

Respondebit tibi Episcopus Francisci (eique adiutorium simile sibi in opus, quod illi de Cruce mādauerat Christus, & noster Interpres) quod hi Equi sunt illi tres, qui simul cum quarto, & quartū sequentes, & persequentes exierunt, iuxta reuelationem Ioann. in Apocal. 6. Vbi legimus, quod ad aperitionem quatuor sigillorum varii aduersus terram sequuti sunt effectus, exeuntibus quatuor Equis, quorum primus albus; secundus rufus, tertius niger, quartus pallidus. In quatuor horum Equorum quaternitate status Ecclesiæ Romanæ in quatuor partibus mundi significabatur tempore conceptionis S. Francisci. Quod ita probo ex morali Doctoris nostri interpretatione.

Francisc. vt Griphus, Equis, infestātibus Eccl. infestissimus

1 *Et ecce Equus albus, & qui sedebat super eum habebat arcum, & data est ei corona, & exiuit vincens vt vinceret*. *Equus albus*, ait Doctor, significat boni Pastoris, & Ecclesiæ Prælati corpus. Hic Equus debet esse albus *albedine castitatis*. *Eques* huius Equi est *spiritus*, quem freno abstinentiæ refrenat calcaribus diuini amoris, & timoris, ad accipiendum brauium vitæ æternæ, debet incitare.

Status Eccl. tempore cōceptionis Franc. sub figura quatuor equorū

Non nocet admisso subdere calcar Equo.

Arcus diuinam naturam significat. Per *lignum*, vetus Testamentum. Per *chordam*, nouum, quod dimittit duritiam legaliū. Per *sagittam*, intelligentia vulnerantis corda designatur. *Hunc arcum debet bonus Pastor habere in manu, idest in operatione*; de quo Iob 29. *Arcus meus in manu mea instaurabitur*. Hoc fit, cum prædicatio opere adiuuatur. *Corona in capite est pura intentio in mente*, de qua Hierem. Thren. 7. *Cecidit corona capitis nostri, vah nobis, quia peccauimus*. Corona de capite cadit, cum homo puram intentionem amittit, & ideo væh ei. *Exiuit vincens vt vinceret*. Exiuit à mundi cupiditate vincens *carnis luxuriam, vt vinceret Diaboli superbiam*. Ita Interpres de priori Equo albo, sub cuius figura summus, & bonus Pastor Ecclesiæ Alexander III. residens in parte occidentali potest intelligi, vt patebit in sectione sequenti.

Equus albus bonus pastor Ecclesiæ.

Exierat Alexander ceu Equus albus, habens Eques sui spiritus arcum, & cocoronam, & exierat vincens, vt vinceret non solum in seipso eos hostes (per quos bonus Pastor in malum Pastorem cōuertitur, atque ex eius capite cadit corona, & dum cadit, væh illi. & Ecclesiæ) verum etiam & in aliis, Cæsari Friderico Aenobarbo Ecclesiæ hosti inhærentibus. Alii tres Equi sequētes exierunt & ipsi, haud vt Alexandro propitii, sed vt ipsi cū eodem Friderico infestissimi. Franciscus tamen tempore Alexandri conceptus in Dominæ Picæ aluo, vt postea esset Picus; & Griphus spiritualiter concipiendus, nascendus, educandusque, hos sequentes tres Equos insectare debebat, tribus suis Ordinibus, tribusque legibus, iuxta ternam Christi allocutionem, è Cruce sibi factam, hisque tribus Equis infestissimus esse. Hi namque Equi dum cuncta mala (quibus tota Christiana Republica in omnibus mundi partibus tunc temporis vexabatur, fidei, & religionis negocia infaustè succedebant, & in dispersionem, & direptionem Christi ouile reperiebantūr) præsentabant; ostendebant etiam extremam Reparatoris, ac Reformatoris Ecclesiæ necessitatem, ob quam ordinauit Deus, vt tunc etiam, quando huiusmodi necessitas plus vrgebat, talis Reparator, ac Reformator conciperetur. Verum ne in abstracto loquamur, sequamur

Alexāder 3. equus albus.

In quos equos aduersari debebat Franc.

mur alios tres Equos sub ductu Interpretis nostri.

2 *Et exiuit alius Equus rufus, & qui sedebat super illum, datum est ei, vt sumeret pacem de terra; & vt inuicem interficiant, & datus est ei gladius magnus.* Hic est fur, & latro (subdit Interpres) qui non intrat per ostium in ouile ouium. *Ostium enim est Christus, per quem non intrat, qui quærit quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi.* Ille fur est, & latro, qui sibi ambitione assumit honorem, non vocatus à Deo tamquam Aaron. Qui per simoniam assequitur prælaturam. *Fur est*, qui officium pastoris simonia tanquam nocte furua vsurpādo inuadit, quia quid alienum est, suum facit. Oues Dei facit suas, quas furatus est Domino. *Latro est, qui sub prætextu sanctitatis latet, prætendit ouem, cum sit Lupus, accipitrem cum sit Struthio, & sic incautos spoliat virtutibus, & occidit in animabus.* Et ideò rectè dicitur Equus rufus.

Equi rufi simbola in mercenario ouiū Christi

Sessor huius Equi est spiritus ambitionis, & gloriæ temporalis, quæ sumit pacem de terra, idest mente ipsius furis, & latronis. Spiritus ambitionis nullum iam permittit habere quietem mentis. Est enim tanquam venator, qui sequitur fugientia, discurrit ad quærenda temporalia. Vnde de eo dicit B. Bernardus. *Multiplices præbendas attendis, Archidiaconatum aspiras, ad Episcopatum gradatim ascendis, sed in puncto, & sine gradu ad infernum descendes.* Et iterum dicit: *Circuit sedulus explorator, simulat, & dissimulat, sequitur, & obsequitur, manibus, & pedibus repens, se quo modo ingeret in patrimonium Crucifixi.*

Quis huius equi sessor, sumens pacē de terra.

Vel sumit pacem de terra, cum per talem perditionis filium seminat discordiā in Ecclesia. Vnde sequitur. *Et vt inuicem sese interficerent* gladio discordiæ. Fures, & latrones Prælati simoniaci ad inuicem se interficiunt, cum sibi detrahunt, murmurant, & obtrectant. Vnde Isai. 13. *Pilosi saltabunt ibi.* Et iterum. *Pilosus clamabit ibi; alter ad alterum.* Hodie in Ecclesia pilosi, idest simoniaci pecuniosi saltant, & ludunt, & vnus simoniacus accusat alium tota die. Sunt in causis, & curis, clamoribus, vexationibus, & dilaniationibus. Vnde sequitur, *Et datus est illi gladius* magnus, qui est temporalis gloria, cum qua, & pro qua infelices se vulnerant, & occidunt. Hactenus Interpres de alio Equo rufo.

Quis huiusmodi sessoris gladius.

Quotquot hunc Equum rufum sequētes, non intrabant per ostium in Christi Ouile haud vestigia summi Pastoris Alexandri III. sed hostis ouilis Christi, Imperatoris Federici prim terentes, Fures erant, & latrones, Per huiusce viæ aperitionem intrauerant quoque nonnulli, nonnulli de proximo & ipsi intraturi, sectarum hæreticalium principalium antesignani ad Ecclesiæ occidētalis infestationem, magnamque christianitatis perniciem. Nam Valdenses, à Valdone, seu Valdesio, Ciue Lugdunensi, ita dicti, anno 10. Pontificatus Alexandri III. (qui erat annus 18. Imperii Federici primi) & ante conceptionem Francisci annis 11 inceperunt. Valdesius Equus rufus, fur, & latro, impiæque sectæ dux, & prælatus anno 1170. (aliunde intrans, non autem per ostium, in ouile ouium Christi) docere cepit non esse obediendum Pontifici Romano. Potestatem absoluendi à peccatis, & conficiendi Eucharistiam, laicis etiam esse concessam. Indulgentias nihil valere. Non extare Purgatorium. Sanctos non attendere precibus nostris. Festa & ieiunia indicta, non esse seruanda, & alia, de quibus D. Antoninus in summa par. 4. art. 11. c. 7. Vide Claudium Cussordium contra Valdenses apud Bellar. in 2. par. Chronolog.

Secta Valdésium, eiusq; errores.

Alii hæresum authores, & successores sub eiusdem Equi rufi simbolo, etsi dogmatibus haud iidem, postea sequuti sunt. Nempe qui instituit sectam Humilium, à Lucio III. damnatam, neque per hoc extinctam, de qua vide Paulum Aemilium. Qui Almaricanam, isque Almaricus Doctor Parisiensis, Patria verò Carnotensis, sub Innocentio III. Qui Albigensium, ita nuncupatorum ab Albiga, siue Albia, Caducorum Vrbe, in qua initium habuit, & non solum erroribus, sed etiam armis Ecclesiam diu vexauit. Hæc etiam secta cum nonnullis aliis sub eodem Innocentio III Nisi fortè Albigensium ante, vt aduertit Bellarminus loco cit. ponens tamen eam post Almericanam prædictā, quam alii incepisse anno 1204. scribunt, Albigensium autem 1200. Itaque secta Valdensium tempore conceptionis naturalis Francisci sub Alexandro III. vigebat. Albigensium, atq; Almaricana tempore conceptionis supranaturalis Francisci sub Innocentio III.

Secta Humilium.

Secta Almaricani.

Secta Albigensium.

Illa conceptio ad hanc ab Authore naturæ idcircò ordinata, vt conceptus Franciscus veluti Griphus (auritus ad Dei mandata, montium virtutum, auro scilicet altissima, atque aurea Paupertate abundantium incola, atque terribilis in Equos, aduersus Ecclesiam irruentes) aggresso reparationis opere, cuius initium sub eodem Innocentio, hæreticam prauitatem principaliter profligaret. Orientalia, atque Septentrionalia Regna tunc maximè turbulenta, totumque Orbem

Equis externis, atq. domesticis infestus Fran.

bem Christianum in vitiis, ac sceleribus per omnem sexum, & professionem miserrimè sepultum, exsuscitaret. Nec parceret Equis domesticis, ab ipso vt agnis receptis, quorum caput Elias, Equus rufus. Memor tamen, quod Christi Vicarius Christum negauit, sed facti pœnitens, meruit cum bono Latrone saluus fieri. Id quod ipsi Eliæ, Francisci Vicarii, & postea sibi bis successori contigit in extrema pœnitentia, vt dictum est ad annum 1211.

Equus niger mistice mercenarius est

3 *Et ecce Equus niger, & qui sedebat super illum habebat stateram in manu sua.* Niger dictus quasi *nubiger*, declarat statim Interpres. Quia non sereno, sed fusco opertus est. *Equus niger est Mercenarius, de quo Christus Ioann.* 10. Mercenarius (sequitur) mercede conductus, Prælatum, qui sola temporalium mercede in Ecclesia seruit, significat. De tali dicit Psal. 40. *Confitebitur tibi, cum benefeceris ei.* Et Ioannis 6. dicit Christus. *Quærite me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis.*

Dum satur est venter cantat misere libenter.

Et post nonnulla alia, in quibus probat ex Zachar. 11. Mercenarium non esse Pastorem, neq; idolorum cultorem, sed quod sceleratius est, esse idolum, à Dei furore funditus destruendum, ita concludit. Benè ergo dicitur, *& ecce Equus niger*, idest Mercenarius non sereno gratię, sed fusco culpæ coopertus. *Et qui sedebat super eum habebat stateram in manu sua.* Sessor Equi nigri, idest Mercenarii, *est spiritus negociationis*, cuius calcaribus excitatus, Columbam, idest gratiam Dei, quæ gratis debet dari, tanquam negociator pretio vendit, *& sic domum Dei facit domum negociationis*.

Statera in manu sessoris mercenarii.

Hic habet in manu stateram dolosam, de qua Oseæ 2. *Chanaan in manu eius statera dolosa, calumniam dilexit.* Chanaan *negociator* interpretatur, & significat Ecclesiæ Mercenarium, qui sæcularibus negociis implicatus, curam non habet de Dei ouibus. Dicit Hieronymus. *Idem est negociatio in Clerico, quod vsura in Laico.* In huius manu est statera dolosa, *quia aliter prædicat, & aliter viuit. Agit aliud, & aliud ostendit. Paupertatem prædicat, cum sit auarus. Castitatem, cum sit luxuriosus. Ieiunium, & abstinentiam, cum sit gulosus, &c.*

Negociatio in clerico cũ statera dolosa.

Eo tempore, quo conceptus Franciscus omnis fermè domus Dei, ab Equo nigro prædicto infestata, domus negociationis, latronumque spelunca facta erat. Quem autem in primogenito suo Francisco

Equus niger quando B. Franc. conceptus infestabat Eccl.

Domina Pica concepit masculum, vir negociator esse debebat, habens stateram haud dolosam, sed iustissimam in manu sua. Iustissimam, inquam, in superlatiuo, quia in ipsa temporali, ac sæculari, opulentaque, admodumque locuplete negociatione, factus diuinæ gratiæ filius, ab ipsa Dei gratia talis ipse efficiendus erat, qualis nec ante, nec post fortè similem haberet. *Etenim*, scribit Bonau. cap. 1. *cum post aliqualem literarum notitiam lucratiuis mercationum deputatus negotiis, superno tamen sibi assistente præsidio, inter cupidos mercatores, quamquam intentus ad lucrũ, non sperauit in pecunia, & thesauris.* Magnum hoc quidem, neque fermè antea visum, auditumque prodigium, eo quia ex duobus conflatum, quæ incompossibilia inter se videntur. Quis enim vnquam mortalium posset *intendere inter cupidos mercatores ad lucrum, nec sperare in pecunia, & thesauris?* Non videtur capi posse moraliter, dari in aliquo mercatore cupiditas in lucro sine spe in pecunia, & thesauris. At hac enim spe qui inter cupidos mercatores intendit ad lucrũ, quasi necessariò excludi nequit. Verum vbi agitur de Frãcisco sub assistentia diuini præsidii, quidquid de eo fertur, primitiuũ, & prodigiosum penè est. Causa tamen huiusmodi diuini præsidii assistentiæ ita statim explicatur à Bonau. *Inerat namque iuuenis Francisci præcordijs diuinitus indita quædam ad pauperes miseratio liberalis, quæ secum ab infantia crescens, tanta cor ipsius benignitate repleuerat, vt iam Euangelij non surdus auditor, omni proponeret se petenti tribuere, maximè si diuinum allegaret amorem, &c.*

Statera iusta in Franc. mercatore.

Franc. nouũ in mercatura diuinæ gratiæ prodigium.

Ex his Bonauenturæ verbis, & ex aliis potissimum, in sequenti sectione adducẽdis haud obscurè colligimus, quod in ventre matris suæ Picæ piissimæ fœminæ influens author naturæ in masculinum Francisci conceptum, ipsemet vt gratiæ author postquam ex vtero exiuit, & baptizatus est in gratuitum fœtum influxit. Vt trahens secum è maternis, piisq; visceribus esse naturale, secum quoq; haberet esse illud singulare pietatis, quod ab infantia, quæ ab ortu incipit, cũ ipso deinde cresceret. Et proinde tam in mercatura seculari, quam postea in spirituali vnicus esset, atq; in hac ceu Griphus quoq; appareret, electus à Deo, vt nigro pariter Equo infestissimus effectus, & ille territus, & fugatus, ab eo domum Dei à turpi negociatione liberaret, ac proprio Domino restitueret, scilicet Euangelico *Homini negociatori quærenti bonas margaritas, qui inuenta vna, abijt, & vendit omnia sua, & emit eam.* Vnde animaduertendus ordo rerum,

Esse gratuitũ Franc. sub peculiari diuinæ gratiæ influentia.

rerum, quæ ante quintam Christi, negociatoris Euangelici, de nundinis Crucis ad Franciscum mercatorem allocutionē contingerunt. In cap. 1. ponit Bonauent. id, quod sentiebat se lucratum fuisse Franciscus, incipiens ex cogitare mercaturam spiritualem post secundam Domini sui allocutionem, quam nocte Spoleti habuit. Cum autem, inquit, ex frequenti oratione vsu flamma desiderii cęlestis in eo vehementer succresceret, & iam pro amore supernæ patriæ terrena omnia despiceret quasi nihil, *thesaurum sentiebat se reperisse absconditum, ac velut prudens negociator Margaritam inuentam excogitabat, venditis omnibus, comparare*. Adhuc tamen, qualiter id ageret, ignorabat. Nisi quia ipsius suggerebat spiritui, *quod spiritualis mercatio à mundi contemptu sumeret initium, Christique militia sit à sui ipsius victoria inchoanda, &c.*

Quo tēpore Franc. mercaturam spiritualem excogitare inceperit.

In his vltimis verbis duo simul iuncta demonstrat Bonau. in Francisco peculiarissima circa opus triformis reparationis Ecclesiæ per trium Ordinum institutionem, legumque lationem. Primū, quod excellenter, ac nouiter mercaturam spiritualem, qua comparare posset inuentam Margaritam, vt negociatori Christo redimenti genus humanum ipse in eiusdem Reparatoris officio assimilaretur, exercere debebat, tribuens ei initium à mundi contemptu. Ob id enim diuini præsidii assistentia specialis fermè è visceribus Matris suæ curam illius egit, excellentem, ac nouum in mercatura temporali ad parentum, & mundi satisfactionem eum efficiens, & ab omni læthali crimine liberans. Hanc spiritualē, Euangelicamque mercaturam exercuisse deinde Franciscū toto tempore vitæ suæ, scribit Bonau. cap. 6. Secundum, quod in Francisco vt peculiarissimum ostendit Bonau. indicat officium militare, ac per consequens *& vt Mercatorem, & vt Militem* supponit Franciscum in opere Reparationis. *Vt Mercatorem* in mundi conceptum per emptionem, seu reparationē vnicæ Margaritæ Ecclesiæ Romanæ, quā mundus ipse, valde tunc à cunctis vniuersaliter dilectus, in vile pretium reduxerat. *Vt Militem*, eò amplius terribilem in victoriam sui, ac Satanæ, atq; in omnimodam Equi nigri infestationem, quò formam Griphi præseferret, sicque duplici modo robur malæ negociationis eneruaret, sacrilega mercimonia persequens, ac destruens.

Mercatura, & militia spiritualis in Franc. duæ res prorsus nouæ.

Quomodo Franc. Margaritā Eccl. Rom. compararit.

Statim post inceptum vtrumq; à Francisco officium, eumque post quartam allocutionem amplexum, licet adhuc in sæculari vita, remotus tamen à mercaturę negociis, recepit triplex mandatū à Christo de Cruce in quinta allocútione, pręcipiēs ei, vt iret, & vt repararet Domū suā penè lapsam. *Vade Francisce, &c.* Hoc est, vade & vt Mercator, & vt Miles; vt Mercator, quia sicut ipse vt Mercator contemnens mundum, redemi mundum; ita & tu vt Mercator in contemptū mundi debes Ecclesiam meam reparare. Vt Miles, ita terrificus sicut Griphus, quia militia Diaboli per Equum nigrum in innumeris mercenariis ouile meum dissipat, ac dispergit. Vade etiam vtroque modo contra Equum pallidum, illum Equum nigrum sequentem, qui cū Equo rufo antecedenti complet numerum tertium. Nam hi simul tres Equi (pro quibus destruendis ter tibi Domus meæ reparationem, à tribus Ordinibus, ac legibus tuis virtute mea exequendam præcipio) tres hostes sunt in animarum, quas sanguine meo redemi, perniciem, & interitum. Vade aduersus hosce tres Equos, & dum Griphi cælestis similitudinem geris, explica etiam ad terrorem ipsorum aliam stateram ab ea, quam sessor Equi nigri habebit in manu, & cum Equi rufi magno sessoris gladio, & cum tertii Equi pallidi sessore vnum conficiet veluti impietatis mixtum, quod vndique totum statera dolosa erit, & vndique totum ab alia statera tua, illi ex diametro aduersa destruendum est. Statera tua illa erit, de qua Moyses seruus meus, & Legislator populi mei in cap. 19. Leuit. *Aequa sint pōdera, iustus modius, æquusque sextarius*. De hac statera, stateræ dolosæ eam opponens, locuturus est Episc. tuus, & pugil meus Antonius de Lisbona, veluti si personam tuam describeret, illis verbis. Statera dicta, quæ ex duabus lancibus, & vno medio stilo librata pendet. Duæ lances sunt mundi contemptus, & desiderium cælestis regni. Stilus in medio est amor Dei, & proximi. *Hæc est statera æqualiter ponderans, vnicuique ius suum tribuens, mundo contemptum, Deo obsequium, proximo affectum*. His tribus, Francisce, fugabis ab Ecclesia mea tres Equos prædictos, ad solum vnius stateræ tuæ conspectum terrefactos.

Mercatoris, & militis euangelici officiū quando assumpserit.

Aduersus tres Equos missus Frāc.

Statera iustica quæ.

4 *Et ecce Equus pallidus, & qui sedebat super eum nomen illi Mors, & infernus sequebatur eum. Data est illi potestas super quatuor partes terræ interficere gladio, fame, & morte, & bestijs terræ*. Vbi Interpres, loquens iuxta historiam tum naturalem, tum parabolicam apud Euangelium Ioānis de Lupo rapiente, ac dispergente oues siue veras, siue misticas, quæ sunt in ouile

Equus pallidus pro Diabolo, & huius mundi tyranno.

ouile Christi, ob fugam Mercenarii, in eodem Lupo intelligit duo, scilicet Diabolum, & huius mundi Tyrannum; & de vtroque sic statim sequitur. *Hic est Equus quartus*, de quo Apocal. *Et ecce Equus pallidus, &c.* Sicut miles, ait, per Equum sternit hostem, sic Diabolus, *cui nomen est mors*, quia per eum *mors intrauit in Orbem terrarum*, per huius sæculi Tyrannũ diruit, & conturbat Christi Ecclesiam; quem *Mercenarius cum viderit venientem, dimittit oues, & fugit, & Lupus rapit, & dispergit oues*. Iste dimittit, & ille rapit. Diabolus tanquam Lupus quicquid præsserit pede superbiæ, occidit. Vnde Dauid Psalm.35. huiusmodi pede præmi timens orabat. *Non mihi veniat pes superbiæ, & manus peccatoris non moueat me*. Sicut enim omnia membra pedi innituntur, sic omnia vitia superbiæ, *quia ipsa est initium omnis peccati*. Et paulò infra declarans sub illa similitudine de Lupo, duo naturaliter multumque pertimescente, videlicet ignem, & viam tritam, addit hæc alia.

Pes Diaboli superbia, qua quos præmit, occidit.

Diabolus super omnia duo specialiter timet, ignem scilicet Charitatis, & viam tritã Humilitatis. Si hæc duo Mercenarius haberet, non vtique fugeret; *sed ideo fugit, quia mercenarius est, & non pertinet ad eum de ouibus*. Diabolus, & mercenarius quadam amicitia, & pactione coniuncti sũt, vt patet in Rege Sodomorum, dicente ad Abraham Gen.14. *Da mihi animas, cætera tolle tibi*, scilicet lanam, & temporalia. Benè ergo dicitur (concludit Interpres) *ecce Equus pallidus, & qui sedebat super eum, nomen illi mors, & infernus sequebatur eum*, idest insatiabiles terrenis eum imitantur. *Et data est illi potestas super quatuor partes terræ*, idest super omnes malos vbique morantes, *interficere gladio* malæ persuasionis, *fame* diuini verbi. *Morte* mortalitatis, vel mortalis peccati. *Et bestijs terræ*, idest primis motibus carnis miseræ, &c.

Quid sessor equi pallidi mistice.

Quæ superius sub figuris Equi rufi, & Equi nigri declararat Interpres, iis addidit statim quæ sub simbolo Equi pallidi explicauit, veluti ad totum complementum illarum rerum, quæ à tempore Alexandri III. per Federicum I. Imperatoré vsque ad sua tempora sub Pontificibus Celestino III. Innocẽtio III. Honorio III. & Gregorio IX. per Imperatores Henricum IV. Philippum, Othonem IV. Fridericum II, vexauerant, & adhuc vexabant in omni Christiano Orbe Ecclesiã Rom. Anno Christi 1225. Antonius Patauinus (ait Vadingus in argumento eiusdem anni) miro cum fructu per Italiam, & Galliam prædicabat, miraculis opere, & sermone hæreticos confundebat; aduerso vento denuò pulsus in Siciliam, ibi plura extruxit Monasteria, &c. Conceptus, & ortus Antonii Interpretis nostri sub Cælestino III. Natus est enim anno ætatis S.Francisci 14. Christi verò 1195. qui erat annus quartus Cælestini III. Vix transacta in eius paterna domo pueritia, Ordinem Clericorum Regularium Diui Augustini ingressus est, nimirum anno ætatis suæ 15. qui erat limen adolescentiæ suæ, natiuitatis verò Christi an.1210 Ordinis Minorum 2. Confirmationis primæ Regulæ 1. Pontificatus Innocent.III. 11. Reparationis Ecclesiæ Romanæ per B.Franciscum primus, & primus etiam Imperii Othonis IV.

Sinopsis historica de Antonio de Padua.

Annis 15. mansit in paterna domo

Annis 11. fuit Cleric. Regular. D. August.

Post annos 11. in prædicto Clericorum Regularium Ordine factus est Frater Minor in Ciuitate Conimbricensi apud Lusitanos anno ætatis suæ 26. Christi 1220. Pontificatus Innocentii III. 2. Imperii vero Henrici VI. 9. quo tempore, à tempestate dum Marrochium iter intenderet, in Italiã ad Siculos ductus, floruit deinde doctrina, & prædicatione, viuente adhuc S.Francisco sub Honorio III. anno prædicto 1225. qui erat annus Imperii Federici II. 13. Obiit demum sub Greg. IX. & prædicto Imperatore Federico II. anno Christi 1231. ætatis suæ 36. Itaque Antonius Lusitanus de Lisbona, nunc de Padua, brachium dextrum Francisci in opere Reparationis Ecclesiæ Romanæ, Magister, & Interpres noster, à sua conceptione vsque ad mortem quatuor Romanos Pontifices habuit in tota sua vita, scilicet Cælestinum III Innocentium III. Honorium III. & Gregorium IX. Imperium etiam Occidentis tot habuit Imperatores, nimirum Henricum VI. Philippum. Othonem IV. Federicũ II. In mistica ergo descriptione Equi pallidi, cuius Eques Mors, sequens alios duos Equos rufum, & nigrum, habensque potestatem super omnes quatuor partes terræ in destructionem Ecclesiæ, aliam facit personã Diaboli sub metaphora Lupi, & aliam personam Tyranni huius sæculi, *per quem ipse Diabolus*, inquit, *diruit, & conturbat Christi Ecclesiam; quem Mercenarius cum viderit venientem, dimittit oues, & fugit, & Lupus rapit, & dispergit oues*.

Ann.æt. suæ 26. factus fr. Minor.

Anno 1225. floruit doctrina, & prodigiis.

Anno 1231. obiit.

In tota eius vita 4. Pont. & 4. Impp.

Hoc nomen *Tyrannus* in bonam partẽ apud veteres dicebatur pro Rege, seu Monarcha, qui plenam habebat in subditos potestatem. Ab initio enim, Trogo teste, omnium Ciuitatum, Regionũq; imperium penès Reges fuit, quos ad huiusmodi fastigium Maiestatis, nõ ambitio

Nomen Tyrannus olim in bonã partem dictum.

bitio popularis, sed spectata inter bonos moderatio proueheba. Qui etiam Tyranni ob fortitudinem vocabantur. Virg. 7. Aeneid.

Pars mihi pacis erit, dextram tetigisse Tyranni.

Deinde vero semper in malam.

Postea Tyranni nomen ad illos solum restrictum est, qui per insolentiam Imperii viribus abutebantur, & vi quadam animi libidine dominabantur, non iure, & legibus æquis. Cicero 2. offic. *Huius tyranni, quem armis oppressa pertulit Ciuitas.* Ouid. 1. Metam. *Et in hospita tecta Tyranni.* Inter ipsos ergo idolatras antiquissimos, vbi olim in bonam partem Tyranni nomen sumebatur, cepit & in malam quoque deinde accipi. At Deus à principio Ecclesiæ suæ, quæ in Adamo cum ipso mundo incepit, durauitque in veteri Testamento per quinque ætates, anno fermè 5000. & 200. expletas, iuxta supputationē quam vtraque amplectitur Ecclesia ex Eusebio, nullo modo permisit, vt istud nomen Tyrannus in populo suo audiretur. Nam in priori ætate vsque ad diluuium Dei populus habuit suos in Principes, & Rectores in temporalibus, & spiritualibus Patriarchas. deinde à Diluuio vsque ad Isaac habuit etiā Patriarchas. Moxque ab Isaac vsque ad Samuelem habuit in rebus politicis Iudices, in sacris verò summos Sacerdotes, seu Pontifices. Sed à Samuele vsque ad Salomonem, post cuius obitum scissum fuit regnum, & ex vno facta sunt duo, scilicet regnum Iuda, & regnum Israel, habuit Reges, qui durantes vsque captiuitatem, hacq; soluta post annos 70. initium sumpserunt Duces Iudæorum, à Zorobabel vsque ad Ioannem Hircanum alterum. Postea denuò Reges Iudæorum (deficiēte Israel Regno) ab Aristobolo vsque ad Agrippam iuniorem, sub quo Regnum Iudæorum defecit. Pari modo in populo Christiano Tyranni nomen eliminatū, quantum ad legitimam, canonicamque dominandi potestatem. Ex quo enim regi cepit à suis Principibus, hi spiritualiter fuerunt Christi Vicarii, in temporalibus verò Imperatores Romani.

In Dei populo nomē tyrannus vnquā auditus.

Ex gēte Hohestauffia Sueua quinque Imperatores.

Qui tamen vt plurimum ante, & post Constantini Magni conuersionē, & mortem tyrannicè vexauerunt Ecclesiam, quamuis plures ipsorum legitimè in imperium assumpti. Tempore postea conceptionis Francisci, & deinceps vsque ad tempora Antonii de Padua Lupus, & Diabolus, & sæculi huius Tyrannus, qui erat Fridericus II. totam fermè præteritorum Cæsarum tyrānidem experta est Ecclesia, Quam pariter sustinuerat sub Federico I. secundi auo, & successoribus in eodem Equi pallidi simbolo describit Interpres. Ex gente Sueua Hohestauffia quinque Imperatores Romani emerserunt. Conradus III. Federicus I. Aenobarbus. Henricus V. Alii VI. Philippus, Federicus II. fuit Conradus III. patruus Federici I. Federicus I. genuit Henricum VI. & Philippum. Henricus autem genuit Federicum II. Itaque hic Federicus II. auum habuit Federicum I. qui nepoti suo sibi cognomini cum sanguine, & dignitate communicauit & mores, aduersus Ecclesiam Romanam efferos. Hos nutriens talis nepos, studuit in tyrannide, & crudelitate non solum vincere Auum, verum etiam omnem Ethnicum Imperatorē in se solo exsuscitare impietatē, imò & in ipsa ipse solus maior omniū videri. Successit Othoni IV. Duci Saxoniæ, in odiūq; Philippi patrui sui electo.

Omnes Cęsares ex dictis vicit crudelitate Feder. 2.

Extorquebant Ecclesiæ Romanæ viscera Apostatæ à fide per hæreses, de quibus supra, & post quas aliæ multæ paulò post sub Innocentio III. tum in Occidente, tum in Oriente exortæ sunt, vt apud Vading. in Appar. §. 1. num. 6. Itaut vndequaque sedens Mors, idest Diabolus super Equum pallidum, ex innumeris mercenariis, imò furibus, & latronibus conflatum, sequensque duos alios Equos, rufum scilicet, & nigrum, & ipse ab Inferno sequutus, suos conuocasse ministros videretur. Et omnem exercuisse contra Sanctam Ecclesiam potestatem, vt immaculatam à Christo, & Apostolis receptam commacularet veritatem, vel ad mundi finem duraturam, sacram omninò tolleret doctrinam. Nec viscerum Sanctæ Matris Ecclesiæ extorsio haud modica erat, nec minor, dum ipsos, quos genuerat, & supremo coronauerat diademate sub trium Equorum prædictorum vexillo, diros, & diuturnos haberet persecutores. Quid dicam de Federico I. adeò Alexandro III. iniustè aduerso, vt pium, ac sanctum illum Christi Vicariū ad Francos fugere compulerit, & quatuor Antipapas, Victorem, Paschalem, Calistum, Innocentium horum nominum Tertios, in eius odium sacrilegè crearit? *Horum seditionibus,* inquit Bergomensis lib. 12. suppl. ad ann. 1153. *Ecclesia Romana ferè subuersa est.* Cuius ditionem pulso Alexandro, Federicus occupauit, & Pontificem verbis, scriptis, & armis, cunctosq; vt habet Chron. Hirsaugiense, cum illo sentientes persequutus est. Sed tandem morte deletis Pseudopontificibus milliū mercenariorum, ac latronum, qui non introierant per ostium, sed aliunde in

Extorquebant tempore Francisci Ecclesiæ viscera hæreses.

Extorquebant & Cęsares.

ouile

Cæsarũ christianorũ nõ nulloriũ tirannis.

ouile Christi effectoribus, illisque præfectibus, Venetorum opera ad Pontificis Henrici VI. Feder. I. filius, & successor, à Calisto III. coronatus, crudelis tyrannus & ipse placuit videri in pluribus, ab eo impiè patratis facinoribus, ne parenti degener videretur. Vide Baronium ann. 1194. Chron. Fossæ nouæ. Arnold. Lubecen. lib. 1. cap. 2. & alios. Otho IV. Saxo, quem coronauit Innoc. III. anno 1209, cui iuramentum præstitit, huius statim oblitus, terras inuasit Ecclesiæ, quæ solemniter promisit defendere. Quamobtẽ ab eodem, à quo coronatus, priuatus est imperiali diademate in publico Concilio. Pronunciauit in eum anathema Pontificis iussu Sigifridus, Archiepiscopus Moguntinus; sed non impunè. Omnem enim eius ditionem deuastauit. Ecclesias, & Monasteria suis bonis spoliauit, & huius generis multa fecit, quæ nõ Christiani Principis, sed barbari tyranni facta videbantur.

Equus pallidus in solo Feder. 2 terribilior.

Sed ecce Equus pallidus terribilior, & monstruosior, de quo Interpres explicans immania Federici II. gesta. Is siquidem Cæsar, Othonis IV. successit, eiusque seuerior, ac maior totius suæ tyrannidis pars in Ezelino Paduæ tyranno, illius insignior ministro, ac magis dilecto, quem Interpres noster sua prædicatione potẽtissima humiliauit, licet haud pro semper emendare potuerit, nec ipsum, nec Cæsarem in ipso formidans. Omnes *prædecessores vicit proinde nequitia*. Oblitus enim enim tot beneficiorum, à Pontifice Romano acceptorum, sub cuius tutela enutritus est, infestus fuit, & molestus armis, & scriptis tribus Innocentii successoribus, Honorio III. Gregorio IX. & Innocentio IV. à quibus successione, & sacris interdictus, & Imperio deiectus per sententiam fuit. Funestæ eius impietates rei christianæ erant opprobrio, & talia eius crimina, vt Cæsaris, & Christiani nomine indignus censeretur. Fauit Saracenis, spoliauit Templa, persecutus est Ecclesiasticos, & Ecclesiasticorum Caput, Cardinales in vincula coniecit, factionem Gibellinorum, & Guelforum maximarum discordiarũ semina ad Italiæ exitium adinuenit, vel adauxit, & quidquid mali suus genius suggerebat, sua magna potentia exercebat *multis annis semper malus, semper potens*.

In Gallia, Hispania, Vngaria.

Inspice mox nondum supergressus Occidentis limitibus eundem *Equum pallidum*, per Galliam, & Angliam, & Hispaniam, & Hungariam funestè excurrentẽ. Philippus Galliæ, & Ioannes Angliæ Reges mutuis se petebant armis. Nec his pacatiores Sanctius Nauarræ, Alphonsus Castellæ, alius iam Alphonsus Legionis Dynasta, qui alterna inuadentes dominia, plura depopulabantur oppida, & subditos dilapidabant. Emericum Vngariæ Regem suus frater Andreas hostili petebat exercitu, multoque moliebatur astu à solio deturbare. Mariana lib. 11. Bonf. decad. 2. lib. 7. Nihil vsquam sonabat, nisi bellum, nulli pax, nusquã quies, vndique armorum strepitus, & iacientia absque anima corpora.

Equus pallidus liberè Orientem percurrens.

Inspice demum aliunde sine loris, sine habenis per Orientis imperiũ liberè tunc excurrere Equum pallidum prædictum, sequentẽ, tenentẽq; duorum Equorũ, rufi, & nigri semitam. Ibi enim reperies nihil minus Pontifices in angustias redactos ob iniquas quorundam cedes, & iniustas in Imperio successiones, ob multas Imperatorum impietates; vel vt sceptrum obtinerent, vel obtentũ retinerent. Nulla fides, nulla fiducia inter ipsos cõsanguineos, insidiantibus sibi inuicem, vt cum vita eriperent & Regnum. Contra hos non semel fulminarunt Pontifices anathemata, nec tamen profecerunt, donec Imperium ad Latinos deflexit. Pulsi tamen ante ann. 1187. Latini Hierosolymis, mortuo Balduino iuniore, prophanatis, & destructis à Saracenis sacris ædibus, & occisis innumeris Christianis. Vide Platinam in vita Innoc. III. Rogerium in an. apud Vading. cit.

Mors sedens super eũ sacrilegè depopulat cuncta.

Tanta autem pernicies per totũ fermè illius tempestatis Orbem, ab hoc Equo pallido excitata per armorum, ac bellorum tyrannidem; tolerabilior equidem fuisset, nisi ex consequenti aliam peiorem inferret virtutibus perniciem, per quam principaliter Christi Domus collabens reperiebatur. Expulsi vndique (tumultuosi motus communis hæc sequela) boni mores, & corrupti subintroducti Reges, omnem sibi assumebant licentiam, voluntate pro iure abutentes. Nihil sibi interdictum pntãtes, quod infrœnis suadebant appetitus. Anglus Ioannes (teste Guagnino) Ecclesiasticos prouentus sex annorum sibi vsurpauerat. Episcopos Angliæ trusit, propterea ab Innocentio III. diris deuotus. Gallus Philippus etiam in Clerum seuit, pulsis à suis Sedibus Pontificibus, quorum assensu eum Legatus Pontificius sacris interdixit propter dimissam Ingebergam vxorem. Multi ex Hispanis proprio non contenti, aliorum inuadebant thorum, & suum adulteriis, illicitis consanguinearum matrimoniis, absque Pontificum relaxatione maculabant. Clericorum viluit status. Regularium

Pernicies virtutum, & morum quæsita

Tirannis in bona, ac libertatẽ Ecclesiasticam.

Vita clericalis, monaſtica, & regularis in interitum.

rium euanuit diſciplina. Monaſticæ conuerſationis feruor in cunctis fermè locis tepuit. Et vt verbis vtar Bergom. lib. 13. ſuppl. ad annum 1217. Increbuit tanta Clericorum, & improborum virorum licentia, vt nulla religionis facies in Eccleſia Dei cognoſceretur. Dixiſſes, tunc omnes non modo laicos Chriſtianos, ſed etiam Clericos, & Monachos in Italia aut inquilinos fuiſſe, aut extrema omniū nationum fęce eò commigraſſe.

Vſura, & dolus tunc maximè regnauit, & in Iudæorum, qui tunc maximè in Gallia has impunes exercebant artes, deuenerunt poteſtatem ſacra vaſa miniſterialia Templorum, quæ in ſordidos vſus admouebant, & reliquum quidquid ſacroſanctum erat, in prophanum vendebatur, vel oppignorabatur vſum, vt nō immeritò querula voce vſurparent Chriſtiani illud Dauidicum, *Deus venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt templum ſanctum tuum*, Pſal. 78. Non ſolum in Dei ſupellectilem, verum etiam in ipſius corpus ſuam explere rabiem omnis facinoribus hi appetebant. Pernox huic genti conſuetudo erat, ſurreptū quotannis aliquē infantem chriſtianum in locū apud ſe ſubterraneum ducere, atq; illum diu pœnis affectum, tandem in Veneris Sanctæ Cruci affigere, contemnentes hoc ſuo immani facinore Chriſti mortem, & Chriſtianorum religionem ludibrio habentes; ſed Philippum Regem meritum tandem ſenſerunt vltorem.

Iudæorum execrabiliſſima crimina.

Miſerè tunc ingemiſcebat mundus

Sub his, atque aliis ſimilibus facinoribus, enormibuſque peccatis miſere ingemiſcebat mundus, & alias deformabatur facies Eccleſiæ, calcibus Equorum ruſi, & nigri, & pallidi conculcata, atque ad inſtar ſtabuli, fimo, atque ſtercore pleni redacta. *Bene ergo* tunc temporis dictum, *ecce Equus pallidus, & qui ſedebat ſuper eum nomen illi mors, &c. vt ſupra.* Sed ecce etiam aliunde Franciſcus conceptus illa tempeſtate, vt eſſet Griphus (haud in vultu per naſum gripheum, ſeu Aquilinum, quod eſt optimi, atque regalis augurii index, ſignumque, ſed per virilem, maſculamque gratiæ Dei virtutem) vt incedens per tritam, nouamque humilitatis viam, igne Seraphicæ charitatis accenſus, quæ duo maximè diabolicus Lupus expaueſcit, infeſtiſſimus eſſet huic Equo pallido, & aliis duobus, antecedētibus illum. Ad quod grande, atque inexcogitatum opus ſtatim ſe accinxit, vt accepit per triplicem iuſſionem mandatum à Crucifixo, illis verbis ter replicatis, *Vade Franciſce, & repara domum meā, quæ vt cernis tota deſtruitur.* Etenim quamuis addat textus Seraphicus, *Tremefactus Franciſcus, cum eſſet in Eccleſia ſolus, ſtupens ad tam mirandæ vocis auditum, cordeque percipiens diuini virtutē eloquij, mentis alienatur exceſſu:* Addit tamen mox. *In ſe tandem reuerſus, ad obediendum ſe parat, & totum ſe recolligit ad perficiendum mādatum de materiali Eccleſia reparanda. Licet principalior intentio verbi ad eam ferretur, quam Chriſtus ſuo ſanguine acquiſiuit. Sicut eum Spiritus Sanctus edocuit, & ipſe poſtmodum Fratribus reuelauit.* Nec ſolum vnam, ſed alteram & alteram Eccleſiam, ſcilicet S. Petri Apoſtoli, & B. Virg. de Portiuncula reparauit; quia ter dixerat ei Chriſtus, *Franciſce vade, & repara*, reſpiciens ad tres Ordines, ab eo inſtituendos, & per quos ipſe triplex, triformiſq; Reparator Eccleſiæ efficiendus erat, vt aduertit Bonau. cap. 2 cit.

Eum cōmiſerans Deus ordinauit Franc. conceptionem.

Se accinxit ſtatim Franc. ad opus reparationis

Circa effigiem Franciſci, veluti Griphi miſtici hic propoſiti, diximus iam lib. 3. tract. 2. ſect. 1. aduerſus hæreticorum Tygurinorum, Chronicon Matthæi Paris in pluribus corrumpentium, impoſturā. Quærebat Aſinas Patris ſui Saul, vbi ad inſtantiam populi Hebræorum deſignauit illum Deus in Regem Iſrael. Eminebat hic nouus Rex ſtatura, & phyſiognomia in cunctis de populo, vt habet lib. 1. Reg. c. 10. *Stetitq; in medio populi, & altior fuit vniuerſo populo ab humero, & ſurſũ. Et ait Samuel ad omnem populū. Certè videtis quē elegit Dominus, quoniā non ſit ſimilis illi in omni populo,* Quale autē fuerit Saul regimen, quales mores, qualis finis, iā inſtāter expoſtulatus, vt regnaret, reſtauraretque Dei populum, ab hoſtibus vndique infeſtatum, omnes ſciunt. At in electione Regis Dauid, haud à populo expoſtulati, ſed à Deo immediatè præoſtenſi electio aliter contigit, etſi phiſiognomia longè diuerſa ab illa prædeceſſoris ſui Saul. Et quamuis dicat textus ſacer, quod Dauid Paſtor ouium minimus inter filios Iſai *eſſet rufus, & pulcher aſpectu, decoraque faciе,* nihilominus eodem cap. 16. dixerat Dominus Samueli, loquens de Eliab, *Ne reſpiciam vultum eius, neque altitudinem ſtaturæ eius, quoniam abieci eum, nec iuxta intuitum hominis ego iudico. Homo enim vidit ea, quæ parent, Dominus autem intuetur cor.*

Vide etiam infra cap. 5. lib. ſequen.

Deus quos ex ſe ad magna facinora elegit nō faciē intuetur, ſed cor.

Illud cor intuitus eſt in Franciſco Chriſtus, non autem effigiem, ac phiſiognomiam, vt veluti terrificus griphus infeſtiſſimus eſſet Equis prædictis in reparatione domus ſuæ. Vnde haud mirum, ſi aliquando apparens B. Leoni Confeſſario ſuo poſt mortem, alas, & pedes Aquilæ, quibus participat Griphus, habere

bere monstrauerit. Alas ad volandum in suorum tutelam, quibus antea volauerat in Dei Ecclesia reparanda. Pedes ad defendendos suos, quibus prius totam Rempublicam Christianã, ab Equis prædictis infestatam, defenderat. Remanent nonnulla alia ad laudem Dominæ Picæ Matris Francisci; sed modo solũ sufficiet, tantum concepisse Picum masculum, virumq; Griphum, Equis prædictis maximè infestũ. Illa verò in 2. sect. adducemus.

CAPVT III.

Corpusculi Francisci, anima rationali informati Conceptio sub Alexandro III. Bandinelli, & Imperatore Federico I. Aenobarbo, & quoad Deum, & quoad Christi Vicarios, & quoad ipsum Franciscum, in auspicatissimum totius Christianæ Reipublicæ præsagium felicissimè contigit.

F*Ecisti homines sicut pisces maris, &c.* Abacuc cap. 1. Hanc scripturam affert Interpres præallegatus, loquens de conceptione fœtus tam naturalis, quam spiritualis in vtero Matris suæ. Legitur quoque apud Tobiam cap. 6. quod dixerit Angelus Raphael Tobiæ eius filio ad ripam Euphratis, vbi ipsum, suos lauantẽ pedes inuaserat piscis. *Exentera piscem, & cor eius, & fel, & iecur repone tibi. Sunt enim necessaria ad medicamenta.* Moraliter, subdit Interpres Dom. 15. post Trinitatẽ. *Piscis est Christus*, qui dixit Petro Matth. 17. *Vade ad mare, & mitte hamum, & eum piscem, qui primus ascenderit, tolle, &c.* Et post pauca, hanc secundam scripturam explicantia, sequitur principalem explicationem super textum Tobiæ, quæ valdè faciunt ad rem præsentem. Hunc ergo piscem, inquit, exentera, idest vitam ipsius Christi considera, & inuenies cor, fel, iecur. Corde sapimus. Felle irascimur. Iecore amamus. In corde sapientia. In felle amaritudo. In iecore Christi amor.

Christus mistice piscis ad ripam Euphratis à Tobia exenterati.

Sapore sapientiæ, quæ attigit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter condi insipiditatem tuam. Amaritudinem passionis commisce dulcedini tuæ; ipsius amorem superpone omni amori, qui sine ipsius amore, non amor, sed dolor dicendus est. Hęc sunt medicamenta, animæ tuæ vtilia, quæ si tibi reposueris, non Diaboli, sed Dei, non carnis, sed spiritus, non Mundi, sed Cæli seruus eris.

Quid huiusmodi piscis cor, fel, iecur?

1 *Sapientia Christi* frangit dominium Diaboli. Vnde Iob 26. *Prudentia ipsius percussit superbum*. Prudentia, non virtute percussus est antiquus hostis, quia dum audacter inuasit Christum, in quo nihil competebat sibi iure, hominem, quem quasi iustè tenebat, amisit.

2 *Ipsius amaritudo* Passionis subiicit appetitum carnis. Vnde memoria Crucifixi vitia crucifigit.

3 *Item ipsius amoris* theriaca diuitiarum venenum expellit. Vnde Tobias ibidem. *Fumus eius*, idest deuotio amoris eius extricat omne genus Dæmoniorum, idest diuitiarum, quæ homines tamquam Dæmones decerpunt, & affligunt. Omnes istius Mundi diuites sunt quasi Dæmoniaci, huc, atque illuc discurrentes, non vero, sed falso Domino seruientes, &c. Concorda nunc, mi Lector, si placet, quæ dicit Interpres de Christo humani generis Redemptore sub figura piscis (cum illius, quem exenterauit Tobias, tũ illius, quem ex Christi mandato cepit Petrus) cum sequentibus, quæ sub figura Tobiæ per anthonomasiam Francisco, Ecclesiæ Reparatori conueniunt. Nam sic inuenies Franciscum hunc, quem concepit Domina Pica, Christo pisci, cuius cor, fel, & iecur pro se vir sanctus antea sumpserat, adeo similem, vt in his tribus, in quibus se totum transformauit, piscis quoque euaserit. Ab ipso namque Reparatore, vti à Christo Redemptore totum genus humanum, tota quoque Christiana Republica sumere potuit sapientiam Christi, vt à iugo Diaboli, qui in Francisco ius nullum lethalis culpæ habebat, se liberaret. Amaritudinem Passionis Christi, qua penitus carens, vndique appetitui carni subiecta erat. Amoris Christi theriacam contra diuitiarum venenum, &c.

Diuites huius mũdi vt Dæmoniaci.

Franc. piscis Christo simillimus.

Prædecessor Lucii III. fuit Alexander III. Patria Senensis, inclytusque illius Vrbis sanguine, & probitate patritius, & splendor, ex antiqua & nobili stirpe Bandinella. In hac dum spectat hodie Vrbs tota piissimum Virum Volumnium Bandinellum, sperat etiam, nec vanè, quod ex illa, quam ità dignè indutus est purpura, haud impar charitatis flamma semel erumpet in postero, capite Orbis ex cardine effecto, quæ erupit iam in consanguineo antecessore, non quæ sua, & quæ suorum sunt quærente, sed quæ Iesu Christi, ac propterea conceptionis Francisci promerito, qui expulit

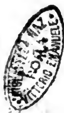
Stirps Alexandri Tertii Senensis.

expulerit à Petri ouile Lupos (*Lupi enim ignem maximè timent*, teste Interprete nostro) terruitque Ecclesiæ tyrannos.

Conceptus Franc. ad finem regiminis Alex. 3.

Promotio Alexandri Tertii ad summũ Pontificatus apicem contigit anno Domini 1160. qui erat octauus Federici I. Imperatoris. Quando verò conceptus fuit S. Franciscus anno illo 1181. regimẽ Alexandri, quod durauit an. 22. adeò ad suum postremum finẽ peruenerat, vt nõnisi menses septem illi remanserint. Signum vocale, quod de more Alexander assumpserat, ita ipsemet per montes, & campestria oues suas custodiens, nec vnquã eas derelinquens, cũ Psalte pronunciabat. *Vias tuas Domine demonstra mihi*. Quas vias meruit quidem tam pius, magnanimusque Alexander sibi à Domino suo, cuius Vicariam vt bonus Pastor gerebat in terris potestatem, demonstrari in immani Federici Aenobarbi persecutione, ob quam dum aufugit Franciæ, illius consiliorum peruersorum molem fregit, vt patuit ex maiori illa tumulentia, ac rabie, quam fractio illa veluti ab orci faucibus foris emisit.

Signum vocale Alexandri.

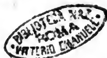
Verè Alexander in Federicum I. Cæsarem.

Tam effero Romanæ Ecclesiæ Cæsari tam magnum plus re, quam nomine Alexandrum ordinauit Deus. Si Cæsar non amicus, sed hostis, non filius, sed tyrannus Alexandri in Ecclesiasticæ libertatis, & fidei Romanæ perniciem, Alexander è regione Pastor, & Pater erga Cæsarẽ, eũ ad pedum oscula, & ad brachiorum amplexus expectans. Vt sic relinquens quæ hostis, & quæ tyranni, quæ amici, & quæ filii sunt iura repeteret, prout tandem repetiit; nam dum quadruplici schismate Cæsar ille fortis armis *impegit in fortem animo, ambo pariter ceciderunt*, alter vt prodigus errabundus ad pedes illius, alter vt genitor peramandus ad collum istius, cernens hoc mirum Vrbs Veneta spectaculum. Paucis rem tangit Ciacconius in obitu Alexandri illis verbis. *Vir acer in primis, & in suscepta Ecclesia defensione constans, inimicitijs Federici, quas non tam moderatè exercuit, quam fortiter superauit, virtutis, memoriaque insignitus*.

Congruit vt Franc. sub Alex. 3. conciperetur.

Tam magnus, imò ter maximus inter Ecclesiasticos Monarchas Alexander dignum quidem se reddidit, vt Seraphici Alexãdri, se vniuersum Orbem orthodoxum summè regente, mereret cõceptionem, prout ex inter vtrumque haud leui conuenientia videri potest. Qualis namque se gerebat Alexander Princeps Apostolicus pro tuenda vniuersa Ecclesia aduersus Cæsaris Federici impietatem; talis postea se gerere debebat pro reparanda eadem Ecclesia (cuius vnitatem, fine qua fides claudicat, funditus destruere tot Antipapis Imperator Federicus satagebat) Alexander Franciscus. Quippe ob id profectò conceptus sub tali, ac tanto Alexando, vt animo, soliditate, ac zelo Apostolico in omnem Diaboli tyrannidem, quam Principum, Magnatumque tyrannis magis ac magis fauebat, fouebat, augebatque, simillimus esset. Atque ita magnanimiter in eo officio, ac munere, ad quod eius conceptio dirigebatur, supra hominem primus, solusque inter Sanctos post Apostolos in Satanæ hostilitatẽ ipse appareret, quemadmodum inter Romanos Pontif. primus, at solus à principio in Federicum, per quem Satan Christi oues rapiebat, dispergebatq; experiebatur Alexander. Futurus etiam sub regulari vita Franciscus *Vir acer in primis* in seipsum, in Mundum, carnem, & Diabolum; *& in suscepta* iuxta Christi mandatum terna Romanæ Ecclesiæ (assumpto etiam ab ipso eodem simbolo, *Vias tuas, Domine demonstra mihi.*) *reparatione constans*. *Inimicitijs* signiferorũ, præcursorumque Antichristi, aduersus quem mittebatur, *quas non tam moderatè exercere deberet, quam fortiter superare virtutis, memoriaqua insignis*. Itaque vix conceptus Franciscus, vt esset Christo, & Vicariis Christi vnicè, ac summè proficuus, mirabili quadam cælitus ordinata sympathia auspicata futuritione Alexandri Tertii imaginem se expressurum sub successoribus Pontificibus eiusdem Alexãdri tempestate indicauit.

Analogia B. Franc. cũ Alexandro in zelo apostolico.

SECTIO I.

Franciscus conceptus vt Petra mistica, in qua sculpenda Ezechielis Quadriga.

B. Bartholomæus Pisanus, vir sanctus, & doctus, demonstrans Franciscum & quoad Deum, & quoad Ecclesiã, & quoad se non secus ac Christum, in pluribus sacrorum Bibliorum locis præfiguratum, & à pluribus quoque Apostolicis Dei seruis prophetatum, accuratè perpendit illam de ipso prophetiam, quam cælitus accepit B. Cyrillus Presbyter, & Anachorita Montis Carmeli. Sacrum peragens homo hic Euangelicus, misit Deus ipsi Angelum suum, qui statim tradidit ei duabus tabulis æneis (apud alios argenteis) in qnibus de Francisco vaticinium grçcanico idioma-

B. Cyrilli prophetia de B. Franc.

de B. Virgine. In quarta de S. Francisco, quem & ipsum ibi Cathedraticus ille quadrigatum, exprimentemq; præfatas quatuor facies, eius virtutibus, & sanctitati admodum concordantes, repræsentat.

Censurauit has theses P. Palumbus Societ. Iesu, Vir doctus, & publicus Vrbis Neap. insigni nominis Theologus, easq; subscripsit. Quæ autem fuerit huiusmodi Viri docti iudicium circa faciem Aquilæ, pro qua disputat etiam P. Angelus Vulpes tom. 1. par. 3. Scoti disput. 21. art. 8. *an homo possit de condigno perseuerantiam in gratia promereri*, vide si placet ad calcem prædictarum thesium. Argumenta verò ad probandum intentum, maiorem vt video exposcerent soliditatem, atq; authoritatem. Qua de re mihi tandem consultius fuit mentem Bonau. sequi, & amplecti, quod infra explicabitur.

Censura de tali curru triumphali.

Id autem, quod scripsit Seraphicus Historicus, loquens etiam de pietate, ac clementia Francisci in cap. 8. legendæ peculiare est admodum. *Sanè*, inquit, *clementiã habebat ingenitam, quam superinfusa Christi pietas duplicabat*. Domina Pica, genitrix Francisci genuit ipsum totum clemẽtem, ergo clementia in Francisco ingenita nõ fuit, sed cum ipso genita. Sed Bonau. loquitur de clementia, in qua Franc. penè conceptus, & quã traxit ex vtero matris. Quod à simili scripsit Basilius homil. 1. de Ieiunio, commendans Sampsonis fortitudinem, illis verbis. Quid fortissimum Sampsonem inexpugnabilem reddidit? Nonne ieiunium, cum quo in matris vẽtre conceptus est? Ieiunium concepit. Ieiunium nutriuit. Ieiuniũ virum effecit. Vsque dum fetus conceptus in vtero matris moratur, non potest dici genitus, sed non genitus, & fermè ingenitus, idest non adhuc natus; *genitus enim, & natus* apud Latinos idem sunt. Duplicatio deinde huius in Francisco clementiæ per Christi pietatem ad duo ex vi illius adiectiui, *superfusam*, referri videtur. Et quidẽ primò ad initialem radicem ipsius clementiæ, quam ex vtero matris à fusa Christi pietate per donũ quodam præcipuum accepit. 2. ad incrementum ipsius clementiæ, quod ipsa duplicabatur per superfusam Christi pietatem, in Frãcisco deinde ab infantia excrescentem.

Franc. clementia cur ingenitam dixerit Bonau.

Pari modo explicauit Bernardus illud primum verbum Angeli ad Mariam, *Spiritus Sanctus superueniet in te*, Lucæ 1. Et Bernardus serm. 2. de Assumpt. B. Mariæ. *Quis enim vacuam dixerit, quam salutat Angelus gratia plena? Neque hoc solum, sed adhuc quoque in eam superuenturum, asserit Spiritum Sanctum. Ad quid putas, nisi vt etiam superimpleat eam? Ad quid, nisi vt adueniente iam spiritu, plena sibi, eodem superueniente, nobis quoque superplena, & superfluens fiat?* In illis verbis, *plena sibi*, ostẽdit Bernard. excellentiam Maternitatis in Deipara, quæ gratia plena esse debebat, adueniente iam in ipsa Spiritu Sancto. In aliis postea, *Nobis quoque superplena, & superfluens*, ostendit, quod per illam dignitatem, sibi summam, ac maximã (imò respectiuè infinitam ex D. Thoma) cooperatura erat B. Virgo in gratiam redemptionis pro genere humano, veluti concausa cum filio suo, talis redemptionis authore, atque principe operatore. Sic quoque ipse dicerem, si mihi liceret, de Francisco circa eius clementiam ingenitam, quæ incepit in vtero matris suæ. Christi pietas, fusa ibi per singularem quandam prærogatiuam, respexit ad illud vnicum Reparatoris munus, ad quod Franciscus, adhuc ibi clausus, immediatè à Deo ordinatus erat, vt in hunc modum fuisset sibi ob huiusmodi muneris excellentiam tali gratia fusus. Superfudit deinde pietatem suam idem Christus, vt eandem clementiam ingenitam, hoc est antequam ille generarẽtur diuinitus inditã duplicaret, quatenus augumentum tribueret ab eius infantia, vt non solum Ecclesiæ suæ per gratiam reparationis superplenus esset, sed etiam superfluens fieret.

Cur non venisse in virg. Spiritum S. sed superuenisse dicatur

Cur etiam non fusa à Christi pietate, sed superfusa in genita Fran. clementia.

Inter maxima humanæ artis miracula enumerant adhuc Scriptores neoterici, admiranturq; Mirmecidis Milesii currum ex ebore, adeo paruum, quod musca vna alis suis ipsum contegere potuerit. Alexãder tamen Taxonus lib. 10. vbi agit de ingeniis antiquis, & recensioribus, probatq; capitibus 28. hæc illis imparia minimè extare, scribit c. 26. quantũ ad prædictum currum in hunc modum. *Memini me vidisse mirum currum, chorum musicorum gerentem, qui sine equis, & sine aliquo, eum vel trahente, vel impellente, ab vno ad alterũ caput Romana via, quam cursum nuncupant, constatq; passibus mille, ex seipso pompa multa pertransijt.* Is currus, quem se Taxonus vidisse testatur, haud paruus erat, sed magnus. Nihilominus legimus apud ipsum ex Cardano ibidem, Gallum quemdam vitreas catẽnas, quæ non frangebantur, conficere assolentem, construxisse quoque ex eadem materia vitrea currus cũ bobus suis adeo paruos, quod vna solummodo vnius muscæ ala quemlibet ipsorum cooperire valuerit.

Currus Mirmecidis ex ebore à musca côtectus

Currus cum choro musicali valde mirus.

Currus misticus, sculpendus in paruulissima infantuli nostri petra, paruulissimam quoque formam tam in conceptione carnali auspicatiuè, quam spirituali figu-

signratiuè exprimere fas erat. Hæc tamen spiritualis conceptio gratiæ cælestis curru quadrigato insignita ob ingentem Franc. humilitatẽ quasi nihil, & penè inuisibilem eum patefacere debebat. Et quidem nisi ita paruus is currus inde extitisset, in proiectionem, & excidium magnæ molis illius currus musicalis, quo tota Ecclesia fascinabatur, & opprimebatur, idoneus nequaquam fuisset.

Habeo hunc currũ musicalẽ, magnũ, & simul quadrigatum, & cũ aliis quadrigis ex Interp. super duo loca sac. script. quorũ primus ex Euang. Math. 9. de tibicinibus, in domo Archisanogi auditis, in quibus apparet chorus musicalis, & de turba ibi tumultuante, in qua currus videbitur quadrigatus. Circa primum. *Tibicines* (inquit serm. Dom. 23. post Trinit.) *sunt sensus corporis, qui canunt carmen lugubre, illis quatuor cornibus,* quibus concordat Zachar 1. *Leuaui oculos meos, & vidi, & ecce quatuor cornua, & quæ ventilauerunt Iudam, & Israel, & Ierusalem.* Ista quatuor cornua sunt quatuor vitia, quæ sunt *superbia, & luxuria* in oculis. *Pruritus audiendi* in auribus. *Detractio* in lingua. *Rapina vel vsura* in manibus. Hæc sunt, quæ ventilauerunt omnem ventum mundanæ vanitatis: *Iudam*, idest laicos: & *Israel*, idest clericos: & *Hierusalem*, idest religiosos.

Tibicines sunt sensus corporis carmẽ lugubre canentes.

Quatuor cornua pro quatuor vitiis.

In istis cornibus, sequitur, corporis scilicet sensibus, cantant carmen lugubre, idest mundi gaudiũ in morte nostræ animæ. Iob. 21. *Tenent tympanum, & cytharã, & gaudent ad sonitum organi. Ducunt in bonis dies suos, & in pũcto ad inferna descendũt.* In tympano superbos, in cythara detractores, & adulatores, in organo amatores propriæ laudis intelligit.

Alia instrumenta musicalia.

Timpanum tenent superbi.

Circa secundum, cui addit Interp. alterum locum scripturalem ex Cant. 6. ita se habet apud ipsum. *Item turba tumultuans est turbatio tumultus malarum cogitationum.* Cum Tibigines exterius carmen lugubre canunt, tumultuosæ cogitationes intus in mente perstrepunt. Vnde Sponsa Cãt. 6. *Anima mea conturbauit me propter Quadrigas Aminadab,* qui interpretatur spõtaneus, vel vrbanus. Et significat corpus nostrũ, quia sponte sua se impellit in temporalia, in quibus vrbanè, & delicatè semper vult viuere. *Quadriga Aminadab sunt sensus corporis dũm circumuoluuntur per lutum, & stercus temporalium. Anima, idest animalitas, vel sensualitas conturbat rationem tumultu malarum cogitationum.* Franc. ad hoc cõceptus, vt terna legislatione euãgelicè quadrigatus, faciebus *Hominis, Leonis, Aquilæ, & Bouis*, in Iuda *Laicos*, in Israel *Clericos*, in Ierusalem *Religiosos* à Mundi vanitate subtraheret.

Turba tumultuans quid mysticè.

Quadrigæ Aminadab sunt corporis sensus.

SECTIO II.

Sanctitas Francisci, spiritaliter concepti plus in sæculari, quam in regulari vita prodigiosior, tametsi longè minor.

PLacet modò duo potissima argumẽta in hac secunda sectione adducere, quæ idem Bonau. verbis, admodum efficacibus, admodumque seraphicis præstabit. Primum argumentum amplectens totam infantiam, & pueritiam, & adolescentiam, & principium iuuentutis Francisci demonstrat nobis talem veritatem à quodam miro antecedenti, quod omnem humanam credulitatem videtur superare. Refert enim Seraphicus Historicus cap. 1. hæc in specie de ipso. *Cum inter vanos fuerit hominum filios nutritus in vanis, & post aliqualem literarum notitiam lucratiuis mercationum deputatus negotijs, superno tamen sibi assistente præsidio, nec inter lasciuos iuuenes, quamuis effusus ad gaudia, post carnis petulantiam abijt: nec inter cupidos mercatores, quanquam intentus ad lucrum sperauit in pecunia, & thesauris.*

Duo mirabilia valde singularia in vita sæculari Franc.

Hæc duo mirabilia in Francisco, & penè inexcogitabilia, nisi circa præuentionem diuini præsidii, ne scilicet Franciscus in læthalia vel lasciuiæ, vel auaritiæ crimina laberetur, fuissent, non vtique Bonauenturæ calamus illa vt verè rara, ac verè prodigiosa, admodumque diuinam potentiã exaltantia (& nullo modo vt excessiuè hiperbolica, & ad vanam ostentationem) scriberet, & quemadmodum sibi à sociis S. Franc. relata fuere. Quinimò à sua historia, solida ac seraphica veritate conferta eliminaret, licet omnia, quæ miro, ac sincero stilo profert, ad maximum stuporẽ pios, ac deuotos animos eleuent.

Igitur firmiter ex Bonau. asserendum B. Franciscum in tota vita sæculari, *superno sibi assistente præsidio, nec inter lasciuos iuuenes, quamuis effusum ad gaudia post carnis petulantiam* læthaliter *abijsse, nec inter cupidos mercatores, quamquam intentum ad lucrum sperasse in pecunia, & thesauris* per culpam mortalem auaritiæ, cuius omne in dies peccandi fomentum spes maioris lucri, quæ cum ipso lucro crescit, semper extare experitur.

Tota D. Bonau. historia de gestis S. Franc. stilo & his, quę refert, admirabilis est.

Sanctitas Præcursoris Christi post eius conceptionem in culpa originali (à qua Iesu, in vtero Virginis clausi præsentia

sexto

sexto mense mundatus fuit, & sanctificatus (vt Catholica Ecclesia communiter credit) impulit ipsum, vt septennis, & adhuc infans statim deserta perquireret. *Ne leui saltem maculare vitam famine posset*, vel cum Breuiario nouo. *Ne leui posset maculare vitam crimine linguæ*. Illa enim in vtero matris suæ sanctificatio alio confirmationis in gratia dono coniuncta, ex se, & à se quodcumque mortale peccatum ita intrinsecè excludebat, sicut lux excludit à se tenebras, diesque pati secum tenebras nequit. Sed culpam venialem minimè excludit, quia hæc non ita opponitur gratiæ, quin cum ipsa esse non possit, vti opponitur peccatum mortale, quod est gratiæ sanctificantis destructiuum. Et nisi gratia confirmans, vel aliud assistens Dei præsidium sanctificationi iungatur, impossibile moraliter est (maximè vbi occasiones proximæ ad peccandum eminent) omnia peccata mortalia euitare. Quia verò Sanctus Ioannes Baptista sanctificatus fuit, & confirmatus in gratia antequam nasceretur, idcirco ad euitandum venialem culpam, non autem mortalem, in quam labi non poterat, solitudinem petiit. *Ne leui posset maculare vitam crimine linguæ: leui*, inquit, ratione metri, idest *veniali*; etsi leue crimen opponatur graui. At graue crimen gratiæ non opponitur, licet deuotionem mentis, atque charitatis feruorem magis minuat, quam leue. Sicut enim inter mortalia, ita quoque & inter venialia crimina datur magis & minus.

Etiam inter venialia crimina datur magis, & minus.

Mira sanctitas Seraphici hominis à matris suæ gratiæ diuinæ vtero incepit, scilicet à baptismate. Quæ quidem sanctitas talis deinde euasit, vt ad apicem sanctificationis quodammodo accederet, vt asserit Bonauentura ad finem huiusce disputationis adducendus; idque (vt ipse loquitur in memoratis verbis) ob supernum Francisco assistens præsidium. Propter quod, vt prædictum est, *nec diffusus ad gaudia inter vanos hominum filios nutritus post carnis petulantiam* mortaliter *Franciscus abijt, nec intentus ad lucrum inter cupidos mercatores sperauit in pecunia, & thesauris*, quia à læthali auaritiæ crimine liber euasit. Duo autem in re hac animaduertenda. Primũ, quod sanctitas Præcursoris Christi longè purior in se, ac per se sanctitate Reparatoris legis, & Ecclesiæ Christi extitit. Secundum, quod proportionaliter loquendo, illa Reparatoris sanctitas prodigiosior existimanda est. Et eò magis talis dicenda, quò neque à ventre matris, neque ab eius ortu ante baptisma, sed ab ipso batismate incepit. Nam hoc pacto neq; in se, neq; æquiualenter, neque alio aliquo modo cũ Præcursore circa sanctificationem in vtero Reparator conuenisset.

Gratia Præcurs. Christi in Franc. similitudinaliter.

Vtrumque demonstrat Bonau. in prologo Legendæ, illis verbis. *Existens & ipse Angelus veræ pacis, secundum imitatoriam quoque similitudinem Præcursoris destinatus à Deo, vt viam parans in deserto altissimæ paupertatis tam exemplo, quam verbo pœnitentiam prædicaret. Primum superna gratia præuentus donis, dehinc virtutis inuictæ adauctus meritis, prophetali quoque repletus spiritu, &c. comprobatur venisse in spiritu, & virtute Eliæ*. Hæc ibi Bonau.

Fran. vt Angelus veræ pacis, & in spiritu Eliæ missus.

Priora verba vsque ad illud, *prædicaret* (in quibus Præcursorem Christi, hoc est Franciscum in reparatione Ecclesiæ cum Præcursore Christi, idest Ioanne Baptista in fundatione Ecclesiæ ceu Angelum veræ pacis à Deo missum ostendit Bonauentura) minorem illius sanctitatem sanctitate huius demonstrant; quippe loquuntur de hac sub nomine Angeli, *secundum imitatoriam similitudinem*. Posteriora autem verba, in quibus & in spiritu Eliæ (in quo etiam venit & Præcursor Christi) venisse Franciscum fatetur author, prodigiosiorem sanctitatem Francisci respectu eiusdem Præcursoris patefaciunt; præsertim vbi ad præuentionem supernæ gratiæ donorum, addit statim, *dehinc virtutis inuictæ adauctus meritis*. Inuictum dicimus omne id, quod à suo aduersario non potest vinci. Non potuisse moraliter vinci Christi Præcursorem, ad læthaliter peccandum, concurrente sibi cum sanctificatione in vtero matris suæ gratiæ confirmatione; imò nec potuisse vinci quasi nec ad lapsum venialem, quatenus segregatus à pueritia ab omni humano consortio, *ne leui posset maculare vitam crimine linguæ*, magna vtique in eo puritas fuit, magna gratiæ Dei vis. Sed vtrum ita prodigiosa in ipso hæc victoria, ex inuincibili virtute proueniens, amotis inde ab eo omnibus circumstantiis, & occasionibus tum propinquis, tum remotis etiam ad leuem culpam, sicut fuit prodigiosa in Francisco, respõdeat sacer textus Iob cap. 1. ita encomia eius, in terra Hus, à gentibus, atque Idolatris habitata Principis apud Idumeos, breui exordiens.

Cur in vita sæculari Frã cisci virtus inuicta dicitur.

Vir erat in terra Hus nomine Iob, & erat vir ille simplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo. Vbi Commentarius D.Gregorii valde arridet rei nostræ sub his verbis, ex lib. 1. Moral. cap. 1. quæ legit Breuiarium Rom. in Dom. 1. Septemb.

ad

ad 1. nocturnum. *Vir erat in terra Hus.* Idcircò, ait, Sanctus vir vbi habitauerit dicitur, vt eius meritum virtutis exprimatur. Hus namque quis nesciat, quod sit in terra Gentilium? Gentilitas autem eo obligata vitiis extitit, quo cognitionem sui conditoris ignorauerit. Dicatur itaque vbi habitauerit, vt hoc eius laudibus proficiat, quod bonus inter malos fuit. *Neque enim valde laudabile est bonum esse cum bonis, sed bonum esse cum malis. Sicut enim grauioris culpa est; inter bonos bonum non esse: ita immensi est praeconij bonum etiam inter malos extitisse.*

Haud inter bonos, sed inter malos bonum esse, immẽsi est præconii.

Ex hac doctrina pendet resolutio ad illam quæstionem D. Thomæ 1. p. quæst. 95. ar. 4. *Vtrum opera primi hominis fuerint minus efficacia ad merendum, quam opera nostra.* Loquitur ibi Angelicus Magister de statu innocentiæ in natura integra ante lapsum primorum parentum (vbi nulla rebellio carnis ad spiritum, sensus ad rationem, rationis ad Deum) respectu status nostri in hac natura, culpa originali corrupta, totque implexa circumstantiis, impulsaque fomentis ad lapsus quotidianos. Ante responsum ad quæstionem ita pulchrè distinguit, subdistinguitque Sanctus Doctor. *Quantitas meriti ex duobus potest pensari, vno modo ex radice charitatis, & gratiæ, alio modo ex quantitate operis, quæ quidem est duplex, absoluta, & proportionalis.* Quoad absolutam meriti quantitatem, certum est, inquit, quod in statu innocentiæ ob maiorem gratiam, & charitatem, ob dona maiora potissimum verò supernaturalia, & gratuita, maiorem esse rationem meriti. Sed in statu nostro iuxta proportionalem quantitatem. *Maior inuenitur*, inquit, *ratio meriti, propter hominis imbecillitatẽ.* Ex qua meriti maioritate proportionali oritur deinde, quod vbi ad potentissimam fomitis ex crimine originali derelicti impulsionem potiores aliæ circumstantiæ propinquissimè adiunguntur, ibi ad ingentem laudem in eo, qui inuictus remanet, nec labitur, meritum peruenit, prout asseruit citatus Gregorius de Iob in præfata similitudine, *sicut enim, &c.*

Ratio maioris meriti in statu naturæ corruptæ vnde pensanda

Porrò ex iisdem verbis textualibus de Iob, Vir erat in terra Hus nomine Iob, & erat vir ille simplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo, posset aliquis imaginem sanctitatis Francisci circa eius valde egregias, inclitasque prærogatiuas aliqualiter delineare. Sumens nõ aliunde exemplum, quam ex mistica Episcopi Franc. & Interpretis nostri declaratione. Ipse namque loquens ibi de viro iusto, ita ac si in ipso haberet Francisci ideam, sic explicat super cap. 1. Iob: *In terra Hus* idest Consilii (Hus enim Hebraicè est Latinè Consilium) habitat *vir iustus*, qui Domini consilia obseruat vt præcepta. Hic est *simplex* in cordis puritate. *Rectus* in animæ affectione, *Deum timens* in virium naturalium ordinata exæquatione, *Recedens a malo* in mentis soliditate.

Ex Iob prærogatiuis imago Fran. lineata.

Inter cunctos Ordinum siue Eremiticorum, siue Monasticorum, siue Regularium Institutores quis vnquam ista, quæ modò interpretatur Doctor noster, ita primum exactè obseruauit, sicut obseruauit ipse Franciscus, trium Ordinum Fundator, triumque lator legum? Nam etsi aliorum Institutorum Ordinum conceptio à summo omnium opifice præordinata, ac præfissa reperiatur ad trium consiliorum euangelicorum, cunctis communissimorum obseruantiam sub voto, & ad apicem vitæ perfectæ per alia consilia euangelica, sed ad hæc neq. sub voto, neque sub præcepto ad mortale, sola tamen Francisci conceptio videtur non solum ad illa tria consilia sub voto, sed etiam ad multa alia sub præcepto, & ad numerum viginti octo directa.

Solus Frãc. in Eccles. se astrinxit ad tria consilia euangelica sub voto, & ad plura alia sub præcepto.

Vnica igitur, ac peregrina adiudicanda Francisci conceptio respectu vnicæ illius vitæ, ad quam dirigebatur, quæque vnici catholicæ fidei reparatori congruebat, vt plura consilia euangelica ceu vota, ac ceu præcepta ipse solus primum obseruaret, atque suis Minoribus primum traderet obseruanda. Et in obseruantia ipsorum verè vnica, ac peregrina cordis puritate simplicissimus experiretur. Animæ affectione rectissimus. Atque ob Dei timorem per peculiarem diuini præsidii assistentiam in virium naturalium ordinata exæquatione adeo præcellens, recedensque à malo, mentis soliditate, vt nec inter lasciuos iuuenes, quamuis inter vanos hominum filios nutritus, atque *effusus ad gaudia, post carnis petulantiam* abierit; nec inter cupidos mercatores, non conuersatione tantum, sed industria, atque exercitio, *quamquam intentus ad lucrum, sperarit in pecunia, & thesauris.*

Excelluit Iob virtutibus vnicè.

Fuit equidem Iob Dominus, Princepsque in omni terra, ac regione Hus, quinimò & Rex iuxta illorum temporum morem, Gentilisque populi moderator, & rector, nihilominus studuit maximè, vt omnium malorum affectuum, illecebrarũq; ac sui ipsius in vtroq; homine principem fieri. Peregrinum est etenim, & *nequaquam valde laudabile est, bonum esse cum bonis, sed bonum esse cum malis, immensique esse præconij bonum etiam inter malos extitisse*

Iob fuit etiã Rex Idumæus in terra Hus.

tisse. Verum in Francisco ob haud modicam cum Christi Præcursoris paritatem paritas ad prædictas Iob virtutes ingens præconium cum multo excessu multimodè promeruit. Quatenus & in ipso argueret attigisse quodammodo ex Bonau. sāctificationis apicē. Et licet, prior, & maior Io. Baptistę sanctitas ex radice charitatis, & gratiæ (qua tum Christi, in ventre Virginis clausi, tum quoque ipsius Virginis præsentia impleuit animam Præcursoris, eam sanctificando, & ob quam ex se postea petiit puerulus desertum, *ne leui posset maculare vitam crimine linguæ*. (Sicque, teste ipso Christo, *Inter natos mulierum nō surrexit maior Ioanne Baptista*;) attamen prodigiosior proportionaliter admirata deinde est illa Franc. in sua adolescentia sanctitas, in qua *inter lasciuos iuuenes*, *& etsi diffusus ad gaudia post carnis petulantiam non abijt*, licet omnia peccata leuia, seu venialia minimè aufugerit.

Vbi maior occasio peccandi, ibi prodigiosior sanctitas, et. si nō ita aliquando purior:

Vbi autem in textu Iob hoc nomen *Vir* duplicatum lego, & inde Francisci imaginem cum Interprete intueor, aliunde pariter deduco maioritatem prædictā proportionalem sanctitatis Francisci per respectum ad maximam laudē, Deo pro tali re, ad quam illius conceptio directa fuit, tribuendam. Apud Hebræos, qui nominum apta impositione facilè omnes superant (aduertit Tiraquellus p. 9. num. 149.) *Vir dicitur ab is, quod vocabulum ab esse, quod ignem significat, deducitur*. *Vt natura virilis ignea, & calida vno verbo exprimatur*. Neque, vt ipse puto, discordant ab ista Tiraquelli sententia, seu commentario nostri Latini, ita vim vocabuli explicantes. *Vir à vi dicitur, quod vi, hoc est vi, & robore præstet*. Sed talis vis, taleque robur à natura ignea principaliter procedit. Ignis enim inter quatuor elementa, vnde tota viri cōmixtio, ac moderamen, actiuior est, atque validior. Vnde Cicero pro Cæsare. *Exurgite aliquando, si viri estis, atque arma capessite*, *&c.* At natura ignea est, quæ ad arma prouocat viros.

Vir deducit nomen ab igne iuxta hebraicā interpretationem.

Cui consona est latina.

Vir, & Vir, hoc est bis vir, geminusque Vir vt Franciscus esset, conceptus fuit, supple vt esset bis igneus in vtroque homine. Et ipse perinde solus ceu vir Seraphicus mēte, & corpore ex peculiari dono ignesceret. Primum scilicet ante vitā regularem, secundum postea, vt non solū sicut cæteri Ordinum Institutores tria consilia euangelica vt vota seraphico ardore obseruaret; sed vlterius, vt ipsemet primus esset vir, qui peregrino alio ardore superfusus, plurima alia consilia, veluti pręcepta sub mortali exactè adimpleret, alijsque adimplenda præscriberet. Quo pacto ipse mereretur primò vir Seraphicus duplici titulo nuncupari, eiusq; conceptio prout ad istam nouam nuncupationem directa, noua pariter fieret in Mundo; atque magis ac magis exinde eius authorem commendaret, quia ex ea ille geminus vir, quem effecit Deus, veluti inferior materia Præcursore Christi extitit, & quasi superior in opere, quod ex illa materia Dei manus ad maiorem sui gloriam efformare complacuit.

Vir, & Vir Franc. dupliciter.

Ex puriori, meliori, atque nobiliori sanctitate, qua *maior non surrexit inter natos mulierum*, veluti ex quadam superexcellenti materia fecit Deus eximium, peregrinumque Præcursoris opificium. Sed ex sanctitate Francisci (si eam dederit antequam nasceretur) veluti ex materia non ita in radice charitatis, & gratiæ pura, non ita nobili, sed longe ignobili, nenon & inferiori, mirandum, primumque opus in Reparatore Ecclesiæ suæ omnium opifex constituit. Ergo in illo Præcursoris opificio laus artificis vtique magna, sed non ita sicut in Reparatoris opere, quia non in hoc quemadmodum in illo opere materia bona, ac probata. Ad quod suadendum faciet illud Cant. 3. *Ferculum fecit sibi Rex Salomon de lignis Libani*. *Columnas eius fecit argenteas*. *Reclinatorium aureum*. *Ascensum purpureum media charitate constrauit*.

Qualis in Franc. fœtu materia, ex qua eius supernū opus effecit Deus

Literalis huius textus intelligentia prout refertur ad Ecclesiam, vbi profert materiam, ex qua veluti ferculum quodā regium, suæ Maiestati dignum effecit illam Deus, non dicit de arboribus, sed de lignis effectam. Arbores enim (quæ eminent à terra, cui & radicatæ, habent ramos, folia, & suo tempore flores gignunt, & fructus) longè aliæ sunt à lignis, quæ ab ipsis recisa vel igni tradenda, vel reiicienda, vel ex eis aliquid efficiendum. Ex quo apparet, quod si Ecclesiæ opificium ex bona materia effectum esset, non sic commendaret artificem, sicut cōmendat, quia ex parum apta, rudi, ac vili materia fabrefactum. Pulchrè, & acutè Hugo Cardinalis ad literam. *Quia non est magna laus artificis de bona materia bonum opus efficere*; ideò subiungitur de qua materia tam pretiosum ferculum fecerit Rex Salomon, de *Lignis Libani*, de gentibus aridis, & gratia infructuosis. Hæc ille.

Opificiū ex vili materia productū, ac pretiosum redditū magis cōmendat opificem suum.

Esse naturāle Ioannis Baptistæ, in vtero matris suæ in peccato originali conceptū, sed per miraculum, quia ex vtroque parente sene, ac sterili cōtigit, valde nobile extitit, concurrensque etiam immediatè

Opificiū Pręcurs. Christi longè nobilius opificio Repar. eccl. in sua materia:

mediatè vis supernaturalis ad illas dispositiones naturales, quas natura ex se sola subministrare non poterat ad fœtus efformationem; quasque dum ipsas eleuauit vi illa superna, optimas fuisse prorsus asserendum. Item sanctificatio Ioannis longè amplius fœtum conceptum nobilitans, artifex Deus ex toto eius esse produxit deinde veluti Angelum Præcursorem suum, vt in spiritu, & in virtute Eliæ veniret in Mundum, & eius aduentum in carne præcurreret; & tam magnus euaderet, vt nullus maior eo esset inter natos mulierum post Messiam. Et in ipsa natiuitate tam dignus, vt sicut de Christo, & de Virgine, ita & de ipso solummodo dies festus ortus sui in omni Ecclesia celebraretur,

Quale opus ex ima materia à Deo in Franc. efformatum.

Hæc, & alia plura, nobiliter cõcurrentia ad efformationẽ Præcursoris Christi, non poterant concurrere ad efformandum in Francisco Reparatorem legis Christi, & eius Ecclesiæ, longè inferiorem Ioanne, *etsi secundum imitatoriam quoque similitudinem Præcursoris destinatum à Deo*, vt loquitur Bonau. Attamen ex esse Francisci, inferiori admodum sanctitate dignificato, siue ante, siue post ortum, quod dignatus est efformare Deus, extitit haud simpliciter Præcursor aduentus Christi, non amplius in carne, sed in charitate erga Ecclesiam suam penè à sua gratia totaliter elapsam, sed Reparator totius Christianitatis. Haud Angelus tantummodo, & in virtute Eliæ, sed Seraph, & in spiritu Seraphico, in omni Ecclesia solo. Haud simulacrum Præcursoris, sed Redemptoris, non anima tantum, sed anima, & corpore simul, vt ipse solus exhiberet ascensum purpureum vulnerum Christi; magnamque, imò & maximam, & summè maximam patefaceret artẽ magni Opificis, qui ex materia valde inferiori tam dignum, atque pretiosum ferculum, Crucifixi Dei vectatorem, sapientia sua ineffabili, atque incompræhensibili, *quæ attigit à fine vsque in finem*, efformare excogitauit. *Quia non est magna laus artificis, &c.* Quò ergo inferior Francisci materia materia Ioannis Baptistæ; eo vtique opificium, ab ipsa miro, ac nouo, & insueto modo productum in inuicta eius virtute inter lasciuos iuuenes, cupidosque mercatores proximis exposita discriminibus supernum commendat Opificem.

Quotuplex in sua dignificatione, & commendatione.

Quare acutè, ac profundè ipse Bonau. inferius iterum, & iterum adducendus, demonstrãs vbi supra in prologo, cur ad hanc tam vnicam prærogatiuam destinarit, direxeritq; Deus Francisci conceptionem, ita scribit: *Dehinc virtutis inuictæ adauctus meritis; prophetali quoque repletus spiritu, necnon & Angelico deputatus officio, incendioque Seraphico totus ignitus, & vt vir Hierarchicus curru igneo sursum vectus, sicut ex ipsius vitæ decursu luculenter apparet, rationabiliter comprobatur venisse in spiritu, & virtute Eliæ, &c.* Itaque in comparatione illa Francisci cum Ioanne Baptista, ibidem paulò ante à Bonauentura adducta, Franciscus vir totus Seraphicus est, & vir totus Hierarchicus est. Et sic vir, & vir; scilicet Seraphicus, quia vir ignitus. Hierarchicus, quia ex inferiori eius materia, ob quam magis ac magis in suo conceptu commendaretur artifex suus, qui ad nouum quodam opus illius ad vitam dirigebat primordia. Nam in ipso solo triplicem supernorum spirituum Hierarchiam per insolitam quandam, admodumque peregrinam donorum, virtutumque participationem, & imitationem efficere debebat: sicut postea gesta innumera Francisci, nondum antea in Ecclesia visa, imò neque excogitata hanc veritatem comprobauerunt.

Cur vir Hierarchicus Franc.

Totus Seraphicus, & totus Hierachic, fuit.

Alterum argumentum ex D. Bonauentura pariter desumptum, quod quidem nec vt puto minoris ponderis erit, circa præsentem sectionem; concordabit, ni fallor, cum præfata Interpretis nostri postilla super illa duo verba, *Deum timens*, & Interpres, *in virium naturalium ordinata exaquatione*. Vbi enim agit Seraphicus Historicus in capite quinto Legendæ, *De austeritate vitæ Beati Francisci, & quomodo creaturæ præbebant ei solatium*, scribit inter plurima obstupenda hæc alia. *Quia enim ad tantam deuenerat puritatem, vt caro spiritui, & spiritus Deo harmonia mirabili concordarent, diuina ordinatione fiebat, vt creatura Creatori suo deseruiens, voluntati, & imperio eius mirabiliter subiaceret.* Et paulò infra (post illud miraculum de aqua, à Francisco in perfectum vinum conuersa) ita sequitur. *Non solum creatura seruo Dei seruiebat ad nutum, sed & Creatoris vbique prouidentia condescendebat ad placitum, &c.* Quod probat dignis exemplis.

In quãta puritate deuenerit Franc.

Creaturę seruiebant ad nutũ Franc.

Ex hoc potissimum adeò insuetæ harmoniæ in Francisco argumento innocentiæ statum, in quo creatus homo, vt sine vlla rebellione, imò promptè, expeditè, ac suauiter obedirent ei pisces maris, volatiles Cæli, & bestiæ terræ, iuxta illum, *Dominamini piscibus maris, volatilibus Cæli, & bestijs terræ*, Gen. 1. veluti in eo renouatum multimodè indicat alibi Bonauent. Veluti, inquit, nam statum inno-

innocentiæ, quem *primus homo de terra terrenus*, & prima mulier, ex costa hominis efformata, infeliciter perdiderunt per culpam, ob quam prædictarum creaturarum rebellionem mox vterque expertus est: absolutè, atque incommunicabiliter restaurarant inter mortales *secundus homo de Cælo cælestis*, & secunda mulier, ad hunc gignendum hominem producta, scilicet Christus, & eius Mater. Ille solus restaurauit per naturam, & nullus alius. Ista sola per gratiam, & nulla alia: etenim ille status innocentiæ per naturam à nullo alio viro, qui non sit Deus, & homo potest mereri, & sic incommunicabilis aliis. Iste status innocentiæ per gratiam neque potest esse debitus alicui fœminæ, quæ non sit Mater Christi, & idcirco neque alicui communicandus. Duo deinde Christi Præcursores, nimirum Ioannes Baptista, & Ioannes Franciscus (qui duo hæc nomina habuit per imitatoriam similitudinem, vt ait Bonauentura) veluti renouarunt illum statum innocentiæ; sed alter per sanctificationem iuxta certitudinem Catholicæ Fidei, ex illa Angeli Gabrielis ad Zachariam Lucæ 1. *Et Spiritu Sancto replebitur ab vtero matris suæ*. Vt postea accidit in visitatione Mariæ, à qua vix salutata Elisabetha, mensibus sex prægnante, *Exultauit infans in vtero eius, & repleta est Spiritu Sancto Elisabeth*. Alter alio modo per similitudinem ad Præcursorem. Ille bestiarum siluestrium ob huiusmodi veluti statum innocentiæ renouationem non pertimuit, etsi puer, rebellionem, neque aufugit, imò quæsiuit earum societatem. Hic etiam ob eandem rationem & piscibus Maris, & volatilibus Cæli, & bestiis terræ dominatus est. Verum Ioannis Baptistæ sanctitas, petens antra deserti, nec leui crimine vitam maculauit, quod non auderem excogitare de Francisco, licet *per assistentiam diuini præsidij nec inter lasciuos iuuenes (& ipse tamen inter vanos hominum filios enutritus) diffusus ad gaudia, nec post carnis petulantiam abierit, inter mercatores intentus ad lucra, sperauerit in pecunia, & thesauris*.

In Franc. status innocentiæ quodammodo renouatus.

Bestiarũ rebellio non fuit cum Io. Bapt. in deserto.

Hæc omnia deduximus ex principiis Bonau. nonnullis quoque sententiis haud quidem leuibus fulcita, ac corroborata. Quæ autem fuerit postrema eiusdem Doctoris mens circa admirandam Francisci puritatem, possumus haud obscurè colligere ex Legenda minori eiusdem. Duas legendas composuit Seraphicus Historicus de vita, & gestis Sancti Francisci, maiorem vnam, minorem alteram. De vtraque, ab eo, cum esset Generalis Minister, edita, ita breui Annalista noster lib. de Scriptoribus Ordinis Minorum in Indice operum Bonauenturæ fol. 73. *Legendam maiorem* Sancti Francisci, rogantibus Patribus Capituli Generalis Narbonensis, habiti anno 1260. (hic erat annus tertius sui regiminis) composuit Parisiis, vbi cum S. Thoma per rimulas ostii conspiceret in contemplatione raptum, dum huic operi intenderet, reflectens ad socium, dixit, *Sinamus Sanctum pro Sancto laborare*. Cuius rei ibi apparet dignum monumentum, conuersa illa Sancti Viri cella in deuotum sacellum. Vide superius, & D. Anton. tit. 24. cap. 8.

Duas legẽdas composuit Bonau. de vita Sancti Franc.

Legendam maiorem vt scriberet, suasit quidam Episcopus Gallus, eaque vtuntur Minores in lectionibus octauæ S. Francisci. Vtramque legendam ille obtulit Ordinis Patribus anno 1263. in Comitiis generalibus Pisanis. Legendam autem maiorem maximè extollit Aloysius Lipomanus, & Leonardus Aretinus, qui *in hoc genere scribendi, ait, neminem posse superare Bonauenturam*. Hæc ibi Annalista. In Legenda minori, post maiorem ab Authore scripta, in prima lectione 2. nocturni diei festi S. Francisci extat totũ argumentum, quod primo loco asserunt ex legenda maiori, & penè in nullo mutatum. Sed ex eo certitudinem mentis Bonauenturæ ad solidiorem, & clariorem veritatem sententiæ affirmatiuæ, non ita possumus concludere, sicut possumus eam (qualis scilicet certò fuerit) apertè noscere ex lectione secunda 2. Nocturni quartæ diei infra octauam, vbi hæc sunt verba expressè. *Verum licet cordis, & corporis puritatem adeptus, sanctificationis quodammodo proximaret ad apicem: non cessabat tamen lachrymarum imbribus iugiter oculos expiare mentales, cælestium claritatum concupiscendo munditiam, & corporeorum luminum paruipendendo iacturam*. Maior pars huiusce historiæ extat in cap. 5. legendæ maioris præter illa verba, *sanctificationis quodammodo proximaret ad apicem*, & illa alia, *cælestium claritatum concupiscendo munditiam*, & loco illius verbi, *paruipendendo*, extat ibi illud *non ponderando*. Illud aduerbium *quodammodo*, quod idem est, quod *aliquo pacto, quasi*, quia dum Franciscus fructus sanctificationis perfectissimè adeptus est, ad apicem sanctificationis in hunc modum approximauit. Et licet *quasi* in sacris literis pro vera, & substantiali paritate vsurpetur, vt Ioannis primo. *Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à Patre* (idest tamquam vnigeniti à Patre) attamen in communiori sensu locutus est Bon. vt clare patet.

Vtramq; obtulit anno 1263. Patribus capituli gener. Pisanis.

Quodãmodo aliquo pacto, & quasi modificant, minuuntq; orationem.

Rueret funditus tota hæc de maxima Francisci puritate constructio in albedine, ac politia Petræ eius, de qua superius ex prophetia Beati Cyrilli apud Pisanum fundata, per illam falsissimam, calmniosamque assertionem, hæretici hominis oris, & calami satis dignam, quam modo adducere ex Vadingo in Appar. Annal. paragraph. 4. num. 21. & ex eo explicare, ac reiicere necessarium censui. Hic obiter, ait, occurrendum cum Erasmo Alberto Germano Brandeburgensi, infesto Alcorani Franciscanorum Geneuæ impressi authori, qui pag. 109. & 379. dum suæ sectæ hominum more omniũ Sanctorum Minoritarum facta, dictaque calumniatur, etiam plura scelera impingit S. Francisc. illorum Institutori, ac Legislatori. Inter cætera verò illud non leue existimat, quod inscio Patre, pannos vendiderit Franciscus, pecuniasque dilapidauerit, satisque conuictum peccati iudicat ex illa Salomonis sententia Prouerb. 28. *Qui subtrahit aliquid à patre suo, & matre, & dicit non esse peccatum, particeps homicidæ est.*

Peccasse Frã cisc. in pluribus, author Alcorani Franc. calũniosè demonstrat.

Eo etiam maior videbitur hæc culpa, quod filius familias minorennis, vel nullam habet actionem proprio nomine in bona paterna, vel profectitia, quorum vsufructus, & dominium, seu proprietas penes patrem est. Nec in aduenititia, licet illorum habeat proprietatem. Nec regulariter in alia quæque extra causam Castrensis, vel quasi Castrensis peculii, vt doctè expendit Cuiac. ad l. 9. filius familias, ff. de obligation. & donat. Vnde nec illa dare potest, vt docet Siluester. ex l. etiam fil. famil. ibidem 1. num. 3. l. in ædibus, §. pen. de donat. &c. Nec etiam causa mortis, nisi patre permittente. Multo minus testamento legare, quantumcunque etiam pater consentiat. Ergo accusabitur Franciscus, qui clam patris merces alio transportarit, leuiori forsan ære commutarit, Equum alienarit, & in patris opprobrium humiliter repedarit; collectasq; ex bonis paternis pecunias absq; patris licentia liberè nimis Sacerdoti nõ tam obtulerit, quam obtrudere voluerit, & demum prodigè super Fani fenestram, omnibus patulam profuderit.

Maximè circa diffusionẽ rei paternæ pro eccl. reparat.

Certè Henricus Sedulius, vir alias probus, & doctus, cuius opera ingenuam, quam in ipso præsens expertus sum pietatem spirant, facilè hæreticorum cessit calumniæ, dum lib. 1. Apolog. cap. 6. absq; vllo negotio Franciscum peccasse concedit. Mihi verò aliter videtur, & Dei virum non tam criminis reum, quam laude dignum hoc facto euasisse. Omnia hæc sunt ipsamet verba Vadinghi citati; qui statim subdens, in obiectã ab aduersario calumniam quadruplici ratione insurgit. Prima ratio refertur ad Christum, mandantem Francisco Domus suæ reparationem. Secunda refertur ad ipsa bona, quæ Franciscus pro tali reparatione promptè, & hilariter expendit. Tertia refertur ad Francisci Patrem, &c.

Videtur Hẽric Sedul. cessisse huic calumniæ.

Prima Vadinghi ratio his verbis cõsignatur. Accepit à Christo Franc. sensibiliter, & palam loquente, præceptum, vt Ecclesiam repararet. Et licet aliò tenderet præcipientis intentio, attamen de illa æde resarcienda, iniunctam sibi curam intellexit, per quam optimè nouit, Christum impossibilia non iubere, intulitque non improbabiliter, vt diuino obsequeretur mandato, sibi licere bonis se ingerere paternis, si propria non suppetebant. Neq; tũc mẽdicare fas esse. Nec si ad stipẽ sedere liceret, adeò facilè, aut breui colligi potuisse, quæ omninò necessaria erant, vt, quod accepit prẽceptũ, exequi valeret

Prima ratio Vadinghi in calumniatorem.

Qui ergo posset ruinosam reædificare Ecclesiam, vel eius imminenti ruinæ statim occurrere, qui sui iuris nihil habebat? Aut quomodo supremi Domini obtemperaret mandato, si paterni dominii iura omninò vellet illæsa? Non dubitauit, quod ipse idem, qui filiis Israel Ægyptiorum pretiosa supellectilia licitè potuit concedere propter supremum, & excellens in res humanas dominium, ei etiam, qui ex priuilegio hæredis quasi paternorum bonorũ Dominus esset existimabatur, authoritatem possit tribuere, vt ex bonis paternis Deo iubenti valeat ministerium præbere. *Dei* (inquit D. Thomas 2. 2. quæst. 104. art. 4.) *sũt omnia, & cui voluerit, tribuet illa*; quare etiam, quæ velit, in sua non accipiat obsequia? Qui ergo ad Dei ministerium ad diuinum delubrum patulo ipsius Dei imperio reparandum aliquid accepit, quod Patris videbatur, non equidẽ secundũ illud Salomonis edictum, particeps est homicidæ, præsertim cum aliunde, & ex multiplici, ancipitique illius loci sensu tanti sceleris communionem, aut pœnam possit Franciscus euadere.

Declaratur, & comprobatur.

Hæc prior Vadinghi nostri ratio satis quidẽ videtur Historiæ Bonau. consona. Bonau. enim testatur cap. 2. quod pecunia illa venit ad patris manus, & quod Franciscus post omnimodam hæreditatis renunciationem coram Assisii Episcopo mendicitate tres Ecclesias reparauit vix elapso anno vno. Cum ergo Christus noluerit iussam Frãcisco reparationem Domus S. Damiani pecunia paterna fieri, quia

quia tale opus ob id, quod figurabat à paupertate, à qua cepit Eccl. exordiendũ erat, benè ipsi inspirauit, vt tandem eam pecuniam contemneret, & vt rem vilem proiiceret ad præfatæ Ecclesię fenestram, vbi Pater illam inuenit. Qui ergo ex peculiari commotione suã impulit plures Martyres illustres, vt se flammis proiicerent, mouit & Franciscum ad illius pecuniæ deiectionem, ac vilipendium, vnde eius vita Apostolica incipere debebat; sed mendicatione exequi, ac perfici. Sed neque ista ratione posset conuinci hæreticus Alcoranista. Quare rationes sequentes Vadinghi aptiores videntur ad ipsum conuincendum.

Secunda ratio ad hominem. Secunda ratio fundatur ab authore hoc argumento. Quod scilicet haud constat planè, an illa bona fuerint Francisci castrensia, vel quasi castrensia; de his enim potuit liberè disponere, & in Ecclesiæ structura ea licitè erogare. Quomodo id possit fieri vide ibi ex Cuiac. ad l. 1. §. si is, qui bona, &c.

Tertia etiã ad hominem. Tertia ratio sic affertur. Potest Pater adhuc superstes legitimam, vel eam, quæ filio contingit, bonorum suorum portionem liberè consiguare; vt doctè cum aliis probat Tellus Hernand. in cap. 23. Taur. num. 11. Ita verò Petrum Bernardonis Francisco filio dedisse, non est omninò improbabile. Præsertim cum Franciscus ab aliquot mensibus magno ferretur desiderio, sæculo vale dicendi, suaque pauperibus distribuendi, ad quos tacitos vsus forsan suam à Patre petiit portionem.

Quarta ratio. Quarta ratio. Qui mori voluit sæculo, religiosamque aliquam habuit in mente vitam, potuit causa mortis habito, vel certo supposito Patris consensu aliquo donare, vt docet Cuiac. cit. quem videre potes apud eundem Vading. Qui etiam demonstrat his rationibus obuiari non posse, eo quod Pater ipsius Francisci bona illa tanquam sua postea repetierit. Vide ipsum, si placet, & dum cernis me hanc solam calumniam in vitam illibatissimam, sanctissimam, mundissimam, atque innocentissimam, me hic attulisse, velim putes id effecisse propter Henricũ Sedulium citatum. Licet enim Author iste, adeo probatus, ac pius in suis libris Apologeticis pessimo operi Alcorani prædicti, in librum Conformitatum apprimè perinfesto excidium dederit, vt aduertit Martyrologium nostrum in prologo artic. 19. §. 122. non tamen videtur iuxta eundẽ Vadingum, ita funditus ipsum euertisse, dum prædictæ hæreticorum calumniæ in omnimodæ sanctitatis Francisci præiudicium ita facilè cessit. Aliarum igitur calumniarum euersionem vide apud ipsum Henricum.

SECTIO III.

Conceptus Franciscus per analogiam ad petrã iuxta B. Cyrilli prophetiam idoneus admodum. Mira vtique Francisci, magnaque rationalis anima, ad mira, ac magna creata, suoque corpusculo infusa.

Scripsit nouissime gesta B. Cyrilli P. Lezana. ACta, & gesta, mira fermè cuncta, ac scitu digna B. Cyrilli, natione Græci, professione Eremitæ sub Regula B. Virginis de Monte Carmelo, scripsit nouissimè, ac luculenter P. Ioãnes Baptista Lezana, non solum Ordinis sui Carmelitani, verum etiam Vrbis Romæ (iam promeriti tam docti viri ingenii domicilii, eiusque sapientiæ in sapientiæ schola Theatri) atque Orbis terræ suis libris in hoc nostro sæculo, scriptoribus & authoribus locuplete, ditati, spectabile ornamentum. Habes ea sparsim in 4. Tomo sacrorum Annalium eiusdem Ord. Beatæ Mariæ de Monte Carmelo.

Fuisse autem B. Cyrillum B. Petro Bertholdo, primo Latinis Priori Generali Carmelitarum coæuum ad annum 1141. Fuisse spiritu prophetico clarissimũ, præsertim circa res Franciscanas, Angelico oraculo tabulis argenteis sibi Grecè traditas, nec tamen ex se in Latinum iuxta monitum transpositas, & expositas, sed Abb. Ioachimo, vt id efficeret, & ex humilitate in Ecclesiã Occidentalem, prout cęlitus monstratũ anno 1193. per nunciũ transmissas, quo etiam anno prophetiam ipsam cum eiusdem Ioachimi traductione, ac commentario ex Bibliotheca Vaticana rescriptam reperies: Demum fuisse virum hunc Cyrillum tertium ex Latinis Priorem Generalem Patrum Carmelitarum, refert idem Author ad ann. 1221. Apud quem etiam obitus Cyrilli ad ann. 1210. De Cyrillo autem, ceu eximio Propheta, habes carmen Baptistæ Mantuani Prioris Generalis Carmelitarum, qui fuit doctus, & pius Poeta, & multa carmina scripsit in laude Sanctorum, viuebatque anno Domini 1500. de quo Bellarm. infra citandus. Carmen eius apud eundem Lezanam ad ann. 1192. sic se habet in 5. Fastorum.

Prophetiam de Fran. tradidit B. Cyrillo Angelus Domini.

Cyrillus, diuinus homo cum sacra litaret,
Mane sub Aurora sacra vestitus ab olla
(Res miranda) Puer fulgenti splendidus ore
Astitit ante virum, liquidis suspensus in auris;
Argentoque, docens annorum fata sequentum,
Protulit: & manibus pronis dimisit in Aram,
Adijciens. Deus ista tibi secreta reuelat,
Sancte Pater: Tu fac populis ea nota Latinis,
Continuo mutans Romanus attica verbis
Nomina, ad Abbatem Siculum transmisit, & ille
Confestim in Latium scholijs ad singula iunctis,
Quæ superant, & habentur adhuc, passimque leguntur.

Carm. Bapt. Mant. de B. Cyrillo.

Vide alios Authores de B. Cyrillo apud eosdem Annales ad præfatum annum 1192. Et de Abbate Ioachino satis illa Bellarmini synopsis in lib. de Scriptoribus Eccles. ad sæculum 12. vbi sub anno 1195. ita de ipso. Ioachimus Abbas Florensis Monasterii viuebat anno 1195. scripsit in Isaiam, & Hieremiam, & Apocalypsim, & Concordiam Testamenti veteris, & noui, quæ omnia extant. Circumferuntur quædam vaticinia sub eius nomine de futuris Pontificibus Romanis, quæ quam fidem mereantur, aliorum sit iudicium. Illud mirum est, quod cum ea vaticinia ad solos quindecim Pontifices pertineant, tamen curiositas hominum ad nostra vsque tempora extendere illa conaretur. Hæc Bellarm.

Quis Ioachimus Abbas, ad quem Cirillus misit suam prophetiam.

Igitur quando B. Cyrillus accepit ab Angelo in argenteis tabulis prophetiam illam de B. Francisco sub analogia, seu metaphora lapidis, ac petræ, erat idem Franciscus, cuius conceptio, & ortus anno Christi 1181. annorum ætatis suæ 11. Continuans deinde Pisanus eiusmodi prophetiæ narrationem suam loco citato, sic sequitur. Item cap. 6. in parte illa *Tunc palam, &c.* vocat Cyrillus B. Franciscum *Lapidem insecabilem, &c.* Et ad hunc potissimum lapidem directam eius conceptionem ipse conspicio, veluti ad fundamentum totius opificii tum Seraphici hominis in se solo, tum omnium gestorū suorum in seipsis. Nam, *hoc dicit* (subdit Pisanus) *quia à Sanctæ Paupertatis formula, & charitate nunquam scindi potuit, aut separari, seu in minimo elongari.* Quæ autem mox annectit idem Author circa eandem petræ allegoriam, hæc sunt. Et in omnibus prædictis locis semper loquendo de petra, seu lapide, de quo dictum est supra in prophetia cap. 8. teste Ioachim, de B. Francisco loquitur. Sed in cap. 7. in parte illa, *Ne obliuiscaris filios, &c.* ibi B. Franciscum vocat *Petram, oleo litam* in diffluo. Vbi Abbas Ioachim in Glosa inquit. Ne obliuiscaris, &c. *Hic tangit quorundam religiosorum persecutionem*, & sequitur: Hi sunt filii petræ, oleo litæ in diffluo. Hæc est petra, quæ in superioribus durissima, vt puto, & insecabilis appellatur, cuius filii viam, & sanctitatem deferentes paternam, acerbissimè punientur cum aliis quibusdam plectendis; sed non totaliter destruentur. *Excessus quidem sanctitatis in Patre merebitur, vt vsque ad iudicij tempora filij eius quamquam praui perdurent.* Secabuntur tamen, idest diuidentur plurimi à statu illorum, maximè qui vitæ reprehensibilis fuerint. *O quam gauderem si tantum Patrem cum filijs mererer videre.* Cæteri verò *Religiosi in coccito manebunt*, vt litera innuit, *Coccitus quidem luctus interpretatur, quod dissipationem insinuat.* Hæc Ioachim, ait Pisanus, qui statim sequitur. B. Franciscus petra oleo lita potest verè nuncupari, quia Spiritus Sancti donis, & gratiis copiosè fuit inunctus; sed in diffluo. Quia hæc Spiritus Sanctus oleo, & dono influxit largiter ad tres nidos, idest tres Ordines faciendo; qui oleo Sancti Spiritus inuncti, & sanctificati fuerunt. Hac ergo prophetia Cyrilli apparet excellentia B. Francisci. Apparet quid suus Ordo in principio fuit, quid erit in medio, & in eius fine quoad mores. *Demum apparet iuxta B. Francisco reuelata, quod Ordo Minorum vsque ad diem Iudicij perseuerabit.* Hactenus Pisanus.

Annos 11. habebat Fran. accipiens B. Ciril. ab Angelo prophetiam.

In ea dicitur Franc. lapis insecabilis.

B. Franc. petra oleo lita in diffluo.

Coccitii interpretatio circa Minores.

Ordo Minorum vsq. ad finem mundi duraturus.

Ob hanc Ordinis Minorum perennitatem decebat maximè, vt cōceptus Frāciscus lapidis, seu petræ, octies in suis prærogatiuis inclitæ (quatenus & fortis, & firmæ, & quadræ, & latæ, & planæ, & albæ, & mundæ, & sanctæ) in prophetico Cyrilli oraculo præleferret similitudinem. Super talem namque petram ita solidè, ac durabiliter Franciscana Ecclesia construenda, ac firmanda erat vsque ad extrema Antichristi tempora; sicut constructa, ac firmata iam fuerat Romana Ecclesia, ad cuius reparationem illa ædificari oportebat. Vnde quod promiserat Christus Petro, Vicario suo illis verbis Matth. 16. *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt*

Franc. vt petra respectu ecclesiæ suę perennitatis

lebunt aduersus eam, &c. Promisit quoque sub aliis verbis Francisco, quem petram Cyrilli ore ipsum antea nuncuparat, alloquens eum de Cruce, terque illi præcipiens domus suæ reparationem, sic dicens, *Vade Francisce, & repara Domum meam, quæ vt cernis, tota destruitur.* Misit etenim ipsum, & vt iret mandauit pro huiusmodi reparatione, nec tamen commisso operi aliquod certum tempus præfixit; quinimo nec vlla, ad illud opus exequendum, complendumque temporis mentio. Veluti vllum esset tempus vsque ad Mundi finem, quo Ecclesia Romana suo Euangelico Reparatore per eius Ecclesiam Franciscanam indigeret; ac propterea vtriusque duratio omnem huius vltimæ ætatis tempus amplecti fas erat.

Sub indefinito tempore cur eccl. repar. Franc. commissa.

Demum sub petræ simbolo prophetatus Franciscus à B.Cyrillo, à petra Petri significationem accepit. Propterea quod ad id præcipuè conceptus fuit, vt tria fulmina in Ecclesiæ eradicationẽ in vindicis Christi dextera iam parata, & accensa, retunderet, extingueretque. Franciscus conceptus vnus erat intra Matris suæ vterum, & tamen infallibiles cælestis prouidentiæ influxus, à quibus nostri Mathematici cæcutiunt, vt suo tempore tres esset Apostoli, ipsum præordinabant. Et hi Apostoli potissimum essent, quos veluti à se plus dilectos, ac familiares, secretorumque suorum, haud omnibus concredendorum, fidos seruos secum duxit Christus, vbi se transfigurare decreuerat.

Franc. vnus in conceptu tres Apostoli esse debebat.

Ad quod demonstrandum non me fallit Interpr. doctrina, qua explicans, cur Petrum, & Iacobum, & Ioannem iuxta historiam Euangelicam Matth.17 & non alios elegerit Christus, iter assumens ad Montem Tabor, ita misticè declarat in serm. Sabbati ante Dom.2.Quadr. *Isti tres Apostoli, & speciales socij Iesu Christi, tres animæ nostræ significant vires*, sine quibus nemo potest ascendere ad montem luminis, idest excellentiam sanctæ conuersationis. *Petrus* interpretatur *agnoscens*. *Iacobus supplantator. Ioannes gratia*. Assumpsit ergo Iesus, &c. Assume & tu, qui credis, & speras salutem à Iesu.

Tres Christi socii in Transfiguratione quid misticè.

1 *Petrum*, idest tui peccati notitiam, quod consistit plerumque in tribus. *In cordis scilicet superbia. In carnis lasciuia. In Mundi auaritia*. Assume

2 Et *Iacobum*, idest *supplantatorem* istorum vitiorum, vt *sub planta rationis* conteras tui spiritus nequitiam, & superbiam. Tuæ carnis mortifices lasciuiam. Et fallacis Mundi reprimas vanitatem. Assume.

3 Et *Ioannem*, idest *Domini gratiam, quæ stat ad ostium. & pulsat, vt te illuminet ad cognoscendum mala, quæ fecisti, & te conseruet in bono, quod incepisti.*

Tria prædicta fulmina, hic Romæ per visionem patefacta, tria vitia principalissima (vt ipse Christus declarauit Matri suæ, filium suum extremè indignatum, ne perderet Ecclesiam, exoranti) demonstrabant; nimirum superbiam, luxuriam, auaritiam. Quippe ex his capitalibus criminibus veluti è tribus Auerni canalibus, omnis generis spurcitiis, amplè per totum Christianum Orbem tunc maximè confluentibus, plenis, illud scelerũ diluuium magno impetu ruperat, quod in vniuersæ Ecclesiæ auulsionem, ac perniciem, Ecclesiasticos, Sæculares, Regulares, Principes, Magnates, plebeios, nobiles, cunctumq; sexum irreparabili inundatione vndique, & vbique fermè submerserat. Quare oportebat, vt Reparator Ecclesiæ Franciscus (iuxta axioma illud, *remota causa remouetur effectus*) ad illa extinguenda fulmina, quibus iram Dei in omnis carnis exterminium summè, & meritò excandescere de proximo oportebat, mitteretur. Simulque Petri Apostolorum Principis petræ nominis significationem in se excellenter exprimeret, haberetque simul cum Petri petra Iacobi, & Ioannis simbola, tanto sibi eminenter promerita, quanto per traditum sibi à Christo munus, montem luminis, siue sanctæ conuersationis excellentiam ascendere suo tempore teneretur. Et quemadmodum in fundanda Ecclesia soli illi tres Apostoli prædicti circa Christi familiaritatem peculiares supra cæteros extitere; ita pariter in reparanda Ecclesia solus Franciscus hac præcipua gratia alios excellere deberet. Et iuxta præeminentiam in assumendo sibi Petrum, & Ioannem, & Iacobum (nimirum triplicem, triformemque peccati notitiam, ad ea supplantanda cum Iacobo, & cum Ioanne, scilicet Domini gratia ad cognoscendum mala, quæ poterat facere sine illa, & cum illa, in qua natus non fecit, quia semper conseruatus, & confirmatus in bono, quod cum ipsa incepit) præemineret quoq; ipse præcipuè in Ecclesia in peraltũ luminis, siue excellentẽ sanctæ conuersationis montem, ascendens eum cum iisdem Apostolis, sicut postea biennio antequã obiret mirabiliter contigit. Etenim in Montis Aluerniæ summitate ad tam proximam familiaritatẽ cum Christo, iam adhuc in statu viæ, gloriosè transfigurato, ac transformato admissus fuit, vt fuerit dignus ipsum quoq; glo-

Tria fulmina in Christi dextera aduersus eccles. obtria crimina vniuersalis.

Ad illa retũdenda præor dita Franc. conceptio.

Familiaritas Franc. cum Christo super Aluerniam vnica.

gloriosè intueri: ipsum quatuor vicibus tangere; tot enim ictus ab ipso in actu stigmatizationis per contactum positiuũ accepit, cum ipso os ad os insueto modo (quod prius, etsi aliàs ad illius colloquium pluries introductus, non fecerat) loqui. Et tandem in ipsum, in quem anima solum iam per multum tempus se antea transformauerat, carne, & corpore se quoque transformaret; & in hac prærogatiua nullum alium sibi parem haberet. Hactenus pro nunc de similitudine petræ iuxta propheticum B Cyrilli oraculum, inferius iterum citandum. At modo cum Interprete nostro secretiora arcana perscrutanda sunt, quæ spectant ad solam animam Legislatoris nostri.

Franc. Christus os ad os locutus est super Aluernam.

In illo ergo conceptionis Franc. momento anima Euangelici, triplicisque trium Ecclesiarum in tribus Ordinibus Legislatoris, simulque triformis Catholicæ Ecclesiæ Reparatoris, suo corpusculo in instanti infusa est. Prout illius ideã, cum essentia diuina eandem respexerat intuitiuè ab æterno Deus, proutque in decretis æternis statuerat, vt esset, creauit eam, viditq; eam extra suam causam, & creando, & videndo infudit corpori. Vt talis propriè euaderet, qualem modò delineare non piget, etsi pigritans animi mei deuotio ad id, quod prætendit voluntas, non solum peruenire minime quibit, verum etiam neque à longe prætensam rem attigere poterit. Illam igitur insignem animã idcirco creauit Deus ad Franc. informandum corpusculũ, educens eam è suæ diuinitatis thesauro, vt per eam primariò, ac principaliter magnũ suum thesaurum, sibi valde genuinum poneret, & cum eo simul cor suum poneret in toto homine illo, ex tali anima, & ex tali corpore constructo. *Vbi est thesaurus tuus, ibi & cor tuum erit, Matth. 6.* quem textum exponit Interpres de viro iusto, Dei thesauro effecto, loquens dulci Bernardi ore super illa verba Iob 7. *Quid est homo, quia magnificas eum, aut quid apponis erga eum cor tuum?* Scio, Domine (subdit Bernardus apud Interpretem serm. Dom. 1. in Quadrages.) quia vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. *Qomodo, Domine, nihil sumus, si thesaurus tuus sumus?* Sed qualis, quantusque is Dei thesaurus, scilicet Francisci viri iustissimi anima? Et ad quem locum reponendus is thesaurus, dum propter hunc peculiarissimo supernæ prouidentiæ influxu creauit eam Deus?

Anima Frã. Dei, & cordis Dei ingens thesaurus.

Homo est thesaurus Dei.

Prælibemus responsum argumento à minori ad maius ex doctrina Interpretis nostri, qui per hoc vnum verbum, *Dilige*, ad Dominum Deum relatũ, & ore Christi pronunciatum Lucæ 18. pulchrè explicat quatuor totalitates, scilicet, Totalitatem cordis. Totalitatem animæ. Totalitatem virium. Totalitatem mentis. Has enim ipse Christus prædicto dilige adiũxit, sic dicens cuidam Legisperito, *Dilige Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Et ex tota anima tua. Et ex omnibus viribus tuis. Et ex omni mente tua.* Vbi Interpres Dom. 13. post Trinit. ita scribit de

Quatuor totalitates in vno Deo diligẽdo.

1 *Totalitate*, totum cor comprahendente. *Dilige Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* Nota ista duo, *Dominum, & Deum. Dominum*, quia dominatur cunctæ creaturæ. *Deum*, quia cuncta videt, & percurrit. De quo Iob 11. *Excelsior Cælo est, & facies profundior Inferno.* Post huius textus explicationem, subdit statim Interpres istam thesim. *Dilige ergo Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* Tuum, & ideo plus diligendus est. Plus enim nostra, quam aliena diligimus. Dignus enim à te diligi, qui cum sit Dominus Deus tuus, factus est tibi seruiens, vt tu eius fieres, & ei seruire nõ erubesceres, Isai. 43. *Seruire*, inquit, *me fecistis peccatis vestris.* Triginta tribus annis Deus tuus factus est seruus tuus. Tuus propter peccata tua, vt à Diaboli seruitute liberaret. *Dilige ergo Dominum Deum tuum.* In primo opere cum non esses, te tibi dedit. In secundo opere cum malè esses, se tibi dedit, te tibi reddidit. Datus ergo, & redditus, te debes, & bis debes, & te totum debes. Dilige ergo Dominum Deum tuũ ex toto corde tuo. Qui totum dixit, non tibi partem de te dimisit, sed totum sibi te offerre præcepit. Se enim toto emit totum te, vt solus te totum possideret. Item de

Prima totalitas respicit totum cor.

2 *Totalitate*, totam animam amplectente. *Dilige Dominum Deum tuum ex tota anima tua.* Anima (ait Interpres) est substantia incorporalis, intellectualis, rationalis, inuisibilis. Habens ignotam originem, nil terrenum in se mixtũ. Anima dicta quasi *Anemos*, quod Græcè dicitur *ventus, & motus*: Eo quod semper sit in motu proprio, & corpora moueat. Vel componitur ex *nemo*, quod Græcè *tribuo* dicitur, eo quod tribuit vitam corporibus. Vel ab *Ana*, idest *sursum*, & *aima* sanguis. *Dilige ergo Dominum Deum tuum ex tota anima tua*, vt motum tuum, cognitionem tuam, vitam tuam ad ipsius dilectionem referas. Item de

Secunda totalitas refertur ad totam animam.

3 *Totalitate*, quę cõtinet omnes vires. *Dilige Dominum Deum tuum ex omnibus viribus tuis.* Nota (inquit Interpr.) quod sunt *tres virtutes animæ, scilicet Rationalis.* Con-

Tertia totalitas continet omnes vires.

Concupiscibilis. Irascibilis. Rationali bona à malis discernimus. Concupiscibili ipsa bona desideramus. Irascibili mala detestamur. Has vires amiserunt effœminati, de quibus Iob 21. *Dulcis fuit glareis Cociti, &c.* Prudentia humana trahit rationalem. Voluptas carnis concupiscibilem. Vana gloria irascibilem, &c. Item de

Quarta totalitas claudit totam mentem.

4 *Totalitate*, totam mentem claudente. *Dilige Dominum Deum tuum ex tota mente tua.* Mens (subdit Interpres) est pars animæ quædam, per quam omnis ratio, intelligentiaque percipitur. *Mens vocatur* eo quod emineat in anima, vel quod meminit. Mens enim est non anima, sed quod excedit in anima pars animæ præstantior, à qua procedit intelligentia: *Vnde & ipse homo secūdum mentem imago Dei dicitur*. Ista autem hæc omnia admixta sunt, & adiuncta animæ, vt vna res sit. *Pro efficientia enim causarum diuersa nomina sortita est anima.* Dum viuificat, anima est. Dum vult, animus. Dum scit, mens est. Dum rectum iudicat, ratio est. Dum spirat, spiritus est. Dum aliquid sentit, sensus est. *Dilige ergo Dominum Deum tuū ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex tota mente tua.* Hucusque Interpres, ex quo ipse animaduerto illam causalem, in postrema hac totalitate secundum doctrinam D. Augustiui positam, quæ fuit: *Vnde homo secundum mentem imago Dei dicitur.*

Quod habet melius natura in nobis est imago Trinitatis.

Docet enim idem Augustinus 14. de Trinit. cap. 8. *Imago quærenda, & inuenienda est in eo, quo natura nostra nihil habet melius.* Hæc eadem imago cum ad tres personas diuinas ratione creationis referatur; ex tribus pariter totalitatibus, teste Doctore Subtili, constituitur, nimirum ex tota *Mente*, per respectum ad totum Patrem, qui est in tota Trinitate primus. Ex tota *Notitia*, per respectum ad totum Filium, qui à tota mente Paterna, ceu notitia, seu verbum, substantiæ totius Patris notionem exprimens, loquensq; per actū intellectus naturaliter generatur, & in tota Trinitate secunda Persona est. Ex toto *Amore*, per respectum ad Spiritum Sanctum, qui totus *Amor* est, quique à Patre, & à Filio per actum voluntatis necessariò procedens, ei meritò animæ nostræ assimilatur amor, qui nec sine notitia, nec sine mente esse potest.

Totalitas in Deo respectu creaturarum suos habet gradus.

Hinc cum Deus mirabilis sit totus, vtpotè faciens mirabilia, & inscrutabilia absque numero, Iob 5. hæc in Ipso totalitas suos habet gradus, hosque potissimum quātum ad rerum creatarum, quarum aliæ aliis nobiliores sunt, manifestationem. Totus fuit mirus omnium Opifex in exordio Mundi, ipsum Mundum creando ex nihilo, & cuncta, in ipso Mundo contenta, hæcque innumeris conferta mirabilibus. Sed ipse totus Deus magis totus mirabilis fermè extitit, hominem faciendo *ad imaginem, & similitudinem suam*, quam in conditione aliorum conditorum. Propterea quod duo simul summa, & imperscrutabili arte coniungens, scilicet animam, & corpus, illam vt formam, istud vt materiam, hominem, omnibus creaturis (Angelis exceptis) nobiliorem, superioremque naturali perfectione, cui omnia ceu iusto Principi, ac patrono de iure conditor ipse subiecit, mirandum in modum efformauit. Vnde homo id certè est, *quod continet omnia*, iuxta Interp. nostrum serm. 2. in die sācto Pentecost. *Eest enim*, inquit, *animal rationale, quod continet omnia quatuor elementa*, ex quibus omnia constant. Et fer. 2. hebdom. 2. Quadrag. Alio modo, inquit, homo dicitur Mundus, qui secundum naturalem dispositionem ad instar Mundi est creatus. *Ibi enim* (vt exponit B. Augustinus super Genes.) *est Cælum, & terra, corpus, & anima. Ibi sunt quatuor elementa secundum quatuor humores, in anima autem sunt quatuor Orbes. Hic Mundus Marci vltimo vocatur omnis creatura; prout exponit Gregorius*, Hæc Interpres.

Deus totus magis totus mirabilis in conditione hominis.

In vniuerso Orbe naturali, Cælo, & elementis constante cunctæ res creatæ, quas mixtas vocant, in quinque genera dilterminantur.

Quinque genera creaturarum cōdidit Deus.

Primum genus continet creaturas intellectuales, vt sunt Angeli, nouem ordinibus diuisos, supremumque Cælum, quod nuncupant ex splendore ignis Empireum incolentes.

Secundum genus continet creaturas rationales sub vna specie humana, cuius locus proprius in hac vita sola terra est.

Tertium genus continet creaturas sensibiles, quarum aliæ terram, aliæ mare habitant, aliæ per aerem discurrunt.

Quartum genus continet creaturas vegetatiuas, quæ vel in terra sola, vel in mari solo, vel ibi, & hic pariter vegetant.

Quintum genus continet creaturas omni anima carentes, quæ in omnibus elemētis fortè reperiuntur, siue melius generātur. Solus autem homo ob excellentiam dignitatis suæ, ac Principatus sui, continet in se solo hæc omnia quinque genera creaturarum simul, ipse verò à nullo horum generum, quod ipse non est, scilicet quod rationale non est, potest contineri. Quoniam nec creatura intellectualis in se, nec creatura sēsibilis in se, nec creatura vegetabilis in se, nec creatura, omni

ni anima carente in se potest continere hominem, omnium ex hac parte superiorem, ac principem. Ipse tamen solus homo in suo esse naturali cum habeat intellectum, habeat sensum, vegetet, & in nullo, quod animari capax est, careat anima, prædicta quinque genera simul cum suo continet, & amplectitur. Habens namque esse rationale, ex omnibus aliis generibus aliquid naturaliter habet. Vnde meritò Gregorius hom.29. in Euang. citatus ab Interprete super illud Christi ad suos Discipulos in die suæ Ascensionis in Cælum. *Euntes in Mundum vniuersum prædicate Euangelium omni creaturæ*, Marc.vlt. hæc subiecit. *Omnis creatura nomine signatur homo: Omnis autem creaturæ aliquid habet homo. Habet namque commune esse cum lapidibus, viuere cum arboribus, sentire cum animalibus, intelligere cũ Angelis*. Quod verò melius est, & excellentius in totali hac sua excellentia homo, imago Dei est, vt diximus cum Augustino. *Imago quærenda, & inuenienda est in eo; &c.*

Magna quidem hominis excellentia.

Etsi talis fuit totus Deus, crescens in sua totalitate, nõ in se, sed respectu prioris totalitatis in totalitate creationis hominis, cum, vt omnis veluti creatura ipse solus esset, efficiẽs, alius tamẽ gradus totalitatis, huius quoq; secundæ totalitatis gradu maior reperitur. Hominem condere in esse naturali fuit equidẽ res magna, fuitque vnicum in tota natura totius naturæ miraculum ob imaginem sui conditoris, in qua creatus fuit, *& quo* ipsa hominis natura, cunctas rerũ sibi subiectarum longè superans naturas, *nihil habet melius*. Attamen hominẽ facere sibi similem in esse gratuito, ac supernaturali per sanctitatem, ac perfectionem virtutũ, multò maior res est. *Faciamus hominem* (dixit Deus) *ad imaginem, & similitudinem nostram*, *&c.* Interpres noster digna concordantia septem articulis fidei, scilicet Natiuitati Christi, Baptismati, Passioni Domini, Resurrectioni, Ascensioni, Missioni Spiritus Sancti, Aduentui ad iudicium, applicans septem dies, in quarũ sex creauit Deus omnia, & *in septimo requieuit ab omni operè, quod patrarat*, ita explicat hominis creationem, loquens de sexto articulo. *Sexta die dixit Deus faciamus hominem, &c* Sextus articulus est Spiritus Sancti missio, in qua imago Dei, in homine deformata, & deturpata, per Spiritus Sancti inspirationem, qui *inspirauit in faciem hominis spiraculum vitæ*, reformatur, & illuminatur. Vnde Psalm.4. *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine, &c.* Vultus Patris filius. Sicut enim per vultum quis cognoscitur, sic per filiũ Patrem cognoscimus. Lumen ergo vultus Dei est cognitio Filii, & illuminatio fidei, quæ in die Pentecostes in cordibus Apostolorum tãquam quidam chaeacter fuit insignita, & impressa. *Et sic factus est homo in animam viuentem, &c.*

Tertius totalitatis gradus duobus prædictis maior.

Quomodo Dei vultus signatum su. per nos.

Sed ablata hac supernaturali vita ab imagine naturali animæ, remanet illa necessariò deformata, & deturpata; remanet, inquam, sine lumine vultus Filii Dei, & fidei viuæ, scilicet sine operibus fidei, quorum carentia, vt sua anima careat fides, efficit. Remanet sine vitæ spiraculo, sine charactere iustificationis, sine quo non potest amplius dici *factum esse hominem in animam viuentem*. Ipsa namque naturalis imago à criminibus fœdata, tanquam ad vestigium Trinitatis, quod est in bestiis terræ, pro terra, & non pro Cælo creatis, redacta, eundem cum bestiis terræ efficit hominem, iam indignum Cęlo effectum, etsi ad imaginem Dei productum. Docet Interpres pulchra consideratione, qua discutiens, cur eadẽ sexta die fuerint cœtus bestiarum terræ, simulque homo creati, ita exponit illa verba, *Creauit Deus hominem ad imaginem suam.* Hominem, ait, eodem die, quo bestias terræ formauit, vt compesceret superbiam hominis: *Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Psal.58. Vnde Ambrosius lib.7. in cap.15. Lucæ de Prodigo. Ille viuendo luxuriosè consumpsit omnia ornamenta naturæ. Vnde tu, qui accepisti imaginem Dei, qui habes similitudinem eius, noli eam irrationabili fœditate consumere. Opus Dei es, noli ligno dicere, Pater meus es tu, ne accipias similitudinem ligni, quia scriptum est, *Similes illis fiant qui faciunt ea.*

Sine 3. totalitatis gradu totus fit bestia homo

Igitur gradus totalitatis respectu commẽdationis totius Dei in Trinit. vestigio infimus est, lineatus tantummodo in creaturis inanimatis, vegetabilibus, sensibilibus. Gradus deinde totalitatis circa eandem Dei commendationem per imaginem naturalem summi Opificis, in homine solo repertam, superat primum gradum, & tanto altius superat, quanto ipse homo illis creaturis altior est, atque inde eminentior. Nam dum continet & ipse Trinitatis vestigium, quia est omnis creatura, Trinitatis vestigium eius imaginem continere non potest, quia omnis creatura non est homo. Nam lapis non est homo, planta non est homo, animal non est homo; sed è conuerso. Homo est animal, quia sentit, est planta, quia vegetat, est lapis, *quia habet commune esse cũ*

Tres prædicti totalitatis gradus explicantur.

lapi-

lapidibus. Tertius gradus totalitatis in imagine perfectionali, gratuita, ac supernaturali, quæ à iustificatione, & sanctitate procedit, tãto amplius maior fit duobus gradibus prædictis ad magnificandũ totum Deum, quanto amplius ipse Deo suo appropinquat, assimilatque hominem.

Quales 1. 2. & 3. totalitatis graduũ effectus.

Primus totalitatis gradus per vestigiũ Trinitatis non potest ex se solo extra terram ponere creaturas, in quibus est, etsi ponens naturaliter in ipsarum esse per illapsum naturæ totum esse Dei, cum vt Cæli, & terræ Creatorem demonstrent, laudent, exaltent.

Secundus totalitatis gradus per imaginem Dei, Trinitatis vestigium amplectentem, ponit quidem hominẽ in terra, ex qua, & in qua illũ creatum, sed nõ pro terra creatum, sed pro Cælo (vbi totum Deum per illapsum gloriæ debet appræhendere, & nunquam dimittere) simul ostendit.

Tertius totalitatis gradus non solum continet vestigiũ Trinitatis, & imaginem Dei, sed etiam ipsã reformat, & illustrat, hominemque, terram inhabitantem cæcælestem vitam agere demonstrat, & illud suum commune esse cum lapidibus, commune esse cum arboribus, commune esse cum animalibus, commune esse cum Angelis cum Dei esse, vt gratiæ, & gloriæ authori non solum assimilat, sed in ipsum Deum sæpenumero in hac mortali vita eum transformat, & sic supra cæteros gradus prædictos altiori commendatione ipsum Deum extollit.

Quartus totalitatis gradus prædictis eminentior.

Reperitur etiam & quartus totalitatis gradus, qui tres memoratos longe anteit, superatque. Tres namque prædicti interioris hominis limites dum exire non possunt, quia extra mentem, & animam esse nequeunt; quartus hic vtrumque hominem, scilicet interiorem, & exteriorem totaliter continet, quia vtrique homini interius, & exterius imaginem Dei hominis, vt Deum hominem anima, & corpore exprimat, supereminenter imprimit. Ad maiorem verò tum prædictorum graduum, tum quoque & huiusce quarti intellectum, animaduertendum, quod similitudo Dei prima sui diuisione alia dicitur naturalis, alia perfectionalis. Naturalis itẽ duplex, quia alia impressa nuncupatur, alia verò expressa.

Similitudo Dei in homine multiplex.

Expressa similitudo in creaturis rationalibus propriè, & vt aiunt, secundum sustantiam non reperitur, cum solus Dei Filius à Patre genitus sit in Trinitate imago Dei inuisibilis, & expressa, teste Apostolo ad Hebræos 1. Similitudo autẽ impressa (sicuti exempli gratia esset forma sigilli in cera) reperitur in anima ad imaginem, & similitudinem Dei factam. Quia Deus inspirans in faciem hominis spiraculum vitæ, impressit in hominem imaginem, & figuram suam, Gen. 2.

Similitudo perfectionalis duplex.

Rursus similitudo perfectionalis, quæ & gratuita duplex inuenitur. Quædam dicitur simpliciter imitatiua, quædam verò imitatiua, & transformatiua simul. Prior similitudo simpliciter imitatiua est, de qua Saluator Matth. 6. *Estote perfecti sicut & Pater vester cælestis perfectus est.* Posterior similitudo imitatiua, & transformatiua simul iterum duplex est; nam dum respicit solam animam altera est ab ea, quæ & animam, & corpus inspicit. Illa prout iu via imperfectior est, sed prout in patria perfectior. Imperfectiorem describit Hugo 2. de arrha sponsę, alloquens animam suam illis verbis; *Scio, anima mea, vt dum alium diligis, in eius similitudinem transformaris.* Perfectiorem pandit Ioannes cap. 1. 1. ep. can. *Similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est.*

Similitudo totaliter transformatiua in via quantum ad totum hominem, anima, & corpore constitutum, & in simplici homine nunquam neque in veteri Ecclesia vsque ad aduentum Christi reperta est, neque in noua, ab aduentu Christi vsque ad Franciscum. Nullus enim purus homo neque vsque ad tempora Francisci, neque vsque ad hæc nostra ita expressit Deum Verbum, hominem factum, & crucifixum, sicut expressit Franciscus. Vtraque in eo ista similitudo imitatiua, & transformatiua anima & corpore expressa dicenda, quatenus placuit Deo, vt quod intra Trinitatem exprimebat Filius, vt Patris imago, aliquo pacto etiam exprimeret Franciscus per similitudinem ad filium suum, hominem factũ, & Cruci affixum. Nam sicut decens fuit, vt sola imago expressiua Patris in similitudinem hominum sustantialiter facta per vulnera, & clauos redimeret Mundũ, ita congruum videbatur, vt vnus Franciscus eiusdem imaginem filii, quantum ipsi licebat, anima, & corpore exprimeret, & in hunc modum idoneus esset, vt repararet Ecclesiam. De bina hac similitudine totali, imitatiua, & transformatiua simul loquens Bonau. in vtraque legenda (in maiori cap. 13. in minori in die festo Sacrorum Stigmatum) expressam eam nuncupat, & in toto Francisco, nimirum in eius anima, & in eius corpore demonstrat, eiusque congruentiam indigitat. Inquit enim in eodem festo ad lect. 2. vbi apparuit Christus Fräcisco

Similitudo totalis in anima, & corpore expressiua, & sola in Franc. & congrua.

ſub ſpecie Seraph ſuper Montem Aluerniam, Intellexit quidem, illo docente interius, qui & apparebat exterius. Quod licet Paſſionis infirmitas cum immortalitate ſpiritus Seraphici nullatenus conueniret: ideo tamen huiuſmodi viſio ſuis fuerat præſentata conſpectibus, *vt amicus ipſe Chriſti prænoſceret, ſe non per martyrium carnis, ſed per incendium mentis totum in Chriſti Ieſu Crucifixi expreſſam ſimilitudinem transformandum*. Diſparens itaque viſio poſt arcanum, ac familiare colloquium, *mentem ipſius Seraphico interius inflammauit ardore. Carnem verò Crucifixo conformi exterius inſigniuit effigie: Tanquam ſi ad ignis liquefactiuam virtutem præambulam ſigillatiua quædam eſſet impreſſio ſubſequuta, &c.*

Chriſtus ſub ſpecie Seraph docuit interius Frã.

Cuius rei figura ab exordio Mundi, vt puto, monſtrata quodammodo fuit in illis totius Trinitatis verbis, *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram, & præſit piſcibus maris, & volatilibus Cæli, & beſtijs terræ, Gen. 1.* Vox illa obliqua *hominem*, ſupponit totalitatem hominis, qui ex duobus conſtat, ex anima, & corpore. *Imago* deinde apud Latinos Interpretes ſimulacrum alicuius rei repræſentatiuum denotat, ſpeciem, exemplar. Cicero de Orat. *Demoſtenis imaginẽ ex ære vidi. Similitudo* verò notæ ſignificationis eſt, ſed imago non eſt. Quod enim aſſimilatur alicui, etſi illius imaginem minimè haberet, poſſet tamen in aliis rebus ei conformis eſſe. *Nihil autem amabilius, nec copulatius, quam morum ſimilitudo bonorum. In quibus enim eadem ſtudia ſunt, eadem voluntates, in eis ſit, vt æquè quiſque altero delectetur, ac ſeipſo*, ſcribit Tull. lib. 1. offic. Diſcrimen ergo inter imaginem, & ſimilitudinem illud idem puto, quod eſt inter ſpeciem, & genus, verbi gratia inter hominem, & animal, quia ſicut animal generalius eſt homine, ita ſimilitudo communior eſt imagine. Qui enim habet imaginem Petri, habet & ſimilitudinem; ſed non è conuerſo: quia imago propriè refertur ad vultum, ſimilitudo autem, quæ magis imitatiua eſt, & ad vultum, & ad mores pari modo refertur.

Diſcrimen inter imaginem, & ſimilitudinem.

Similitudo generalior eſt.

Hinc ſacrarum literarum Interpretes, iuxta magnum diſcrimen inter naturam, & gratiam, aliud in hominis imagine, quæ naturalis eſt homini, aliud in eius ſimilitudine cum Deo, quæ illi ſupernaturalis eſt, intelligunt; & in vtraque diſtinctionem, & vnitatem Trinitatis explicant. In imagine naturali per proprietates naturales, quæ ſunt *Memoria, Intelligentia, & Voluntas*, Trinitatis miſterium pandunt; ſed per animæ vnitatem in ſimplici illius ſubſtantia vnitatem Diuinarum Perſonarum in vna ſimpliciſſima eſſentia, quæ ipſa anima ſine vlla comparatione ſimplicior eſt, exprimunt. Plures alias proprietates naturales huius imaginis cum Deo adducit Liranus ex doctrina hebraica ad codicem Biblicũ, vbi nuncupat eas accidentarias. In ſimilitudine ſupernaturali tres virtutes Teologales, quæ ſunt *Fides, Spes, Charitas*; quæque *Dei gratia perficiunt naturam* (inquit Liranus in cap. 1. Geneſ.) ceu dignũ Trinitatis ſimulacrum conſtituunt, cui, ſubdit, pro eſſentiæ diuinę vnitate gratiæ vnitas reſpondit. *Fides repræſentat Filium* (ait Bonau. in opuſculo, vbi ſex declarat terminos Theologiæ) *Spes Patrem, Charitas Spiritum Sanctum. Vnitas gratiæ vnitatem eſſentiæ.*

Dei in homine ſimilitudo perficit imaginẽ naturalem.

Hæc ſacra Theologia dum reſpicit hominem totum in ſua naturali compoſitione animæ, & corporis coniunctim, haud tamen totum ipſum reſpicit, ſcilicet in parte interiori, in qua viuit vita rationali, & in parte exteriori ſimul, qua viuit vita animali, licet exterius Trinitatis veſtigium præleferat. Homo exterior conſtat carne, quæ dum vegetat, ſentit, & in hiſce functionibus non differt à beſtiis, atque à plantis; ſentit, & vegetat per ſolum hominem interiorem, ſcilicet ſpiritum, qui cum ſit anima rationis capax, animas vegetantem, & ſentientẽ in ſe virtualiter continet. In hac parte interiori ſolummodo, tãquam in loco proprio, & capaci, imaginem, & ſimilitudinem ſuam poſuit Deus in primo homine. Faciamus hominem ad imaginem, ſcilicet naturalem, & ſimilitudinem, ſcilicet gratuitam, ſeu perfectionalem, *quia Dei gratia perficit naturam*.

Imago, & ſimilitudo Dei in homine interiori eſt.

Cum verò in efformatione primi hominis de terra terreni habuerit Deus ad ſecundum hominem de Cælo cæleſtem, ſcilicet ad Chriſtum intuitum, vt patet ex D. Pauli doctrina; & cum homo in Chriſto factus ſit Deus per vnionem hypoſtaticam ad verbum Deum, inuenit modum ſummus Opifex, vt eius dictum *Faciamus hominem, &c.* ad totum hominem interiorem, & exteriorem circa eius imaginem, & ſimilitudinem haberet relationem. Verum hunc modum exequutioni demandare debebat poſt Chriſti incarnationem. Ipſe namque Filius, à quo caro aſſumenda erat, dixerat ſimul in ſexta creationis die cum Patre, & Spiritu Sancto, habens cum vtraque ad ſe ipſum vt incarnandum intuitum, *Faciamus hominẽm ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram.*

In efformatione primi hominis Chriſti, & Fran. figura.

nostram. Scilicet faciamus totum hominē, non solum in parte interiori per animā, sed etiam in parte exteriori per corpus ad imaginem, & similitudinem nostram. Nostram, inquam, quatenus in parte interiori totam Trinitatē & naturaliter, & gratuitè ipse patefaceret. In parte verò

Homo exterior similis Christo per vulnera.

exteriori mei solius in corpore assumendo, ac Cruci confodiendo pro generis humani redemptione, imaginem, & similitudinem pro Ecclesiæ meæ reparatione demonstraret. Et me solum, à tota Trinitate ad talem incarnationem, & crucifixionem missum, demonstras in homine exteriori per visibilem, cruentamque confossionem, à me solo in carne eius immaculata imprimendam; ipse etiam solus meipsum cruciformiter exprimeret per simulacrum carnis: & per mentis imaginem, & similitudinem me cum Patre, & Spiritu Sancto, Memoria, Intelligentia, Voluntate, Fide, Charitate in vnitate animæ, & gratiæ Seraphica forma patefaceret. Fauet meam hanc meditationem B.Pisanus, quem post hæc à me adnotata obseruaui lib.1. fruct.2. vbi loquitur de Franc. singulariter in vtroque Testamēto figurato, vbi sic in specie. Prima figura, inquit, est illa Gen.1.& 2. de conditione hominis, facta sexta die ad imaginem, & similitudinem Dei. Ista ad literam est de Adam, & figuratiuè de Christo. *Sed si alteri Sancto debet assimilari, danda est B.Francisco, qui sexta die, idest sexti sigilli aperitione habetur Apocal.7. fuit factus ad imaginem impressam, & expressam Domini Iesu, & eius similitudinem.*

Quomodò in conceptu Franc. totus Deus occupatus.

Ex his licebit mihi vlterius speculari; atque indagare, raptus ad aliud arcanū, quod vbi Tertull. in lib. de Resurrectione carnis monet vnumquemque, vt cæleste Opificem veluti statuarium quendam, in efformatione Adami valde cautum, ac studiosum, consideret, ita humano modo eum alloquitur. *Recogita totum Deum occupatum manu, sensu, opere, consilio, sapientia, intelligentia, & ipsa in primis affectione, qua lineamenta ductabat.* Recogito & ipse totum Deum fermè occupatum in Reparatoris Ecclesię suę conceptione, creans eo in instanti, toti Reipub. Christianæ auspicatissimo, illius animam, eamque simul suo infundens corpusculo.

Totus namque vtique fuit Deus in primo naturæ signo circa Francisci animæ creationem eo modo, quo possumus excogitare ex doctrina Interpretis nostri

Linea dilectionis Dei quæ.

in serm. Dom.13. post Trinit. super caput Iob 38. *Deus,* inquit, *tetendit lineam dilectionis suæ super animam, ut ipsa se extendat vsque ad dilectionem proximi. Super quo, nisi super Iesu Christo bases, idest animæ puræ intentiones, quibus tota fabrica virtutum innititur, sunt solidatæ.*

Quomodo Deus tetendit lineam dilectionis super animā Franc.

Hæc lineæ Dei extensio super Franc. animam, amorem suum vsq; ad amorem proximi, haud iuxta cōmunem modum, sed prout ab ea peculiariter reparandi, extensuram, ab actu suæ creationis, atque infusionis ad corpus secundum designationem quandam, iuxta præfixionē æternam proculdubio incepit. Quæ quidem designatio non poterat certissimè esse, nisi peculiarissima, sicut & peculiarissimū debebat esse illud munus, ad quod dirigebatur. Moles autem tota huiusmodi muneris, ex peregrinis virtutibus, & operibus conflanda bases suas, scilicet intentiones puras tanto altius, profundiusque super Iesu Christo erigere debebat, quanto altius, ac profundius ipse Christus sibi inclinandus erat, occupans totam summam suam condescensionem, totam summam suam pietatem circa salutem suæ Ecclesiæ, quam perdere deliberarat, & ne perderetur, & in ruinam abiret robur animæ Francisci, suo innixa robori præordinabat. *Recogita totum Deum occupatum.*

Cur Deus totus dicatur occupatus in corporis Frā cisci efformatione.

Totus etiam fuit Deus circa corpus Francisci in illo conceptionis actu vsque ad vltimam organizationem, cui statim animæ creatio, & infusio contigit. Imò magis totus fuit, quam vbi mandauit Noe, eique assistentia sua præfuit, vt ædificaret Arcam ad reparandum, renouandumque octo animabus totum humanū genus, ab vniuersali colluoione funditus destruendum. Inquit enim Interpr. noster serm. in die Sancto Pentecostes, Noe vir iustus, cuius *Arca est proprium corpus, quod benè dicitur Arca, quæ sic dicta, eo quod arceat furem. Sic corpus viri iusti à se debet arcere omne vitium, quod venit, vt virtutes furetur.* Nisi tale perfectissimè, ac vnicè corpus Frāc. extitisset (quod vt tale esset, fabricauit natura in conceptu, authore naturæ peculiariter in eum influēte) quomodo ipsumpotius, & non aliud cōgruēter meruisset deinde Stigmata Iesu Christi visibiliter portare, quibus post tres Ordines, & Leges totum reparationis misterium compleret, & à scelerum diluuio totum humanum genus eriperet? *Recogita totum Deum occupatum.*

Duo vasa in efformatione Franc.

Ita est planè, recogita & tu, qui hæc in hoc rudi scripto legis, totum Deum occupatum ad efficiendum in cōceptione Francisci opus illud perrarum, admirandumque, quod suo postea tempore in nouam admirationem vniuersum Mūdum traheret. In illo instanti duo pecu-

Anima vas æneum continens thesaurũ gratiæ in vase fictili corporis.

liarissima vasa, alterum æneum, fictile alerum singulari quadam suæ prouidentiæ assistentia naturæ vires, dispositionesque dignificans, eleuansque, effecit Deus. *Vas æneum anima* (exponit Interpr. in serm. Dom. 3. Quadrag. ex epistola) *in qua thesaurus gratiæ continetur, quia est firmior, & solidior. Vas fictile est corpus, in quo thesaurus conseruatur*, 2. Corinth. 4. Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, &c. *Et bene*, subdit, in vasis fictilibus, *quia de terra fiunt, non solum corruptibilia, siue fragilia ad corruptionem, siue ad mortem; sed etiam ad peccatum*. Pro vtroq; vase affert Interpres illud præceptum ex 6. Leuit. *Vas autem fictile, in qua cocta fuerit Hostia, confringetur. Vas autem æneum defricabitur, & lauabitur aqua*. Affertque illud idem præceptum vt figura illius, quod scribit Apostolus 1. ad Thessalon. 4. *Sciat vnusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione, & honore*. Deinde ita subinfert. Hostia est ardor doloris, in quo agitur pœnitentia, vel feruor deuotionis. Debet igitur vas fictile confringi, idest macerari, & atteri. Et tunc vas æneum defricabitur, dum scilicet ex hoc anima purior redditur à scoria peccati, 2. Corinth. 3. *Licet autem is, qui foris corrumpatur, tamen is, qui intus est, renouatur de die in diem*. Ita ibi Interpres.

Ardor pœnitentiæ, vel deuotionis in vase æneo

Occupatus Deus in effectione vasis ænei animæ Francisci in illo suæ conceptionis puncto, aspiciebat ad duplicem thesarum suum, alterum naturalem, ac præsentem, qui erat imago sua, cum substantia animæ creata; alterum gratuitum, qui ex succedenti gratia sua debebat illũ excellentissimo modo perficere, illustrare, atque vnicè formosum, & sine exemplo in tota Ecclesia reddere. Occupatus pariter in simultanea vasis fictili, scilicet corporis perfectè organizati efformatione, intuitus est eum veluti locum peculiarissimum, huiusmodi bini thesauris sui conseruatiuum, non solum à maximo Francisci pœnitentis ardore, feruoreque deuotionis confringẽdum, verum etiam à seipso confodiendum, vt tota Christiana Respublica, iã memoria Passionis suæ vsq; ad totalem obliuionem depauperata, summè ditaretur.

Vas fictile confringendum.

Vtroque Dei thesauro locupletandus Franciscus, ac propterea meritò in sua conceptione quasi occupatum patefaciens Deum, ostendit postea se quoque à primo suæ conuersionis puncto occupatissimum, ardens assidua pœnitentia, flagrans iugi deuotione circa Deum suũ, pro se ab instanti suæ conceptionis ex sola sua motum pietate occupatum red-ditum. Amorẽ Dei super omnia, & amorem proximi per Deum constituit Deus custodes bini thesauri sui, in æneo Francisci vase repositi. Sub horum tutela adeo creuit postea totus in ipso is thesaurus, vt imagini, ac similitudini Dei anima, ac mente summè adhærens, antequam corpore ipsi per vulnera, & clauos adhæreret, eminentia verè ineffabili ipse intellexerit, summèque perceperit 40. summitates de Iesu suo. Intellectu siquidem verè Cherubico ipse cognouit, affectuque verè Seraphico penetrauit (totam intrans Deitatem dilecti, totusque dilectus totam sui cognitionem, dilectionemque amanti tam vnico imprimens) Iesum suum esse, teste Pisano in 2. Prologo Conformit.

Quadraginta summitates de Iesu.

1 *Summam vitam*, ad viuificandum.
2 *Summè pulchrum*, ad intuendum.
3 *Summum bonum*, ad delectandum.
4 *Summã sapientiã*, ad contemplandũ.
5 *Summam scientiam*, ad informandum.
6 *Summam virtutem*, ad fortificandum.
7 *Summam vitam*, ad liberandum.
8 *Summum cibum*, ad recreandum.
9 *Summum potum*, ad refocillandum,
10 *Summum Dominum*, ad venerandum.
11 *Summum hominem*, ad imitandum.
12 *Summum donum*, ad exoptandum.
13 *Summum bonum*, ad quietandum.
14 *Summè pium*, ad indulgendum, & condonandum.
15 *Summè mundum*, ad purgãdum peccata, & extergendum.
16 *Summum Principem*, ad gubernandum.
17 *Summum fortem*, ad hostem nostrum prosternendum, & superandum.
18 *Summum stabilem*, ad perpetuandum.
19 *Summam laudem*, ad iubilandum.
20 *Summam gloriam*, ad beneficandum.
21 *Summè iustum*, ad retribuendum.
22 *Summum verbum*, ad omne exprimendum, & declarandum.
23 *Summam salutem*, ad sanandum.
24 *Summam hostiam*, ad Deum placandum.
25 *Summum fontem*, ad refrigerandum.
26 *Summum finem*, ad optandum.
27 *Summam visionem*, ad anhelandum.
28 *Summum florem*, ad redolendum.
29 *Summum fructum*, ad degustandum.
30 *Summam ianuam*, ad Cælum intrandum.
31 *Summum candorem*, ad serenandum.
32 *Summum lumen, & lucem*, ad irradiandum.

Has summè appræhẽdit Franc.

33 *Sum-*

33 *Summam pacem*, ad reconciliandum.
34 *Summum pretium*, ad Deo satisfaciendum.
35 *Summum Regem*, ad imperadum.
36 *Summam veritatem*, ad attestandum.
37 *Summam viam*, ad pergendum.
38 *Summam dulcedinem*, qua Beati satiantur.
39 *Summam requiem* laborantium.
40 *Summam spem* omnium, vitam æternam adire cupientium.

Ad tantas, talesque summitates intellectualiter, & affectualiter cherubicè, ac seraphicè summè eleuandus erat Frãciscus in Iesum suum. Et Iesus suus, vt vtroque modo eius seruus ad eas summè leuaretur, quadam peculiari familiaritate quasi cunctis vicibus ipsi præsens efficiendus. Et vt summa vita, eum summè viuificans. Et vt summè pulcher, ipsis variis modis iuxta statum viæ se summè patefaciens. Et vt summum bonum, summum ipsi influens delectamentum. Et vt summa sapientia, summè ab ipso contemplanda. Et vt summa scientia, ipsum summè informans. Et vt summa virtus, ipsum summè fortificans. Et vt summa vita, summus cibus, summus potus, summus Dominus, summus homo, summè ipsum liberans, summè recreans, summè refocillans, summa veneratione erga superna ditans, summaque locupletans imitatione, qua ipsi homini, & Deo superexcellenter conformaretur. Semper summè raptus ad ipsum ad exoptandum summũ bonum. Semper summè ductus ad summè pium, in condonandum, & indulgendum paratum. Semper summè sollicitus ad summè mundum, ad quem se purgaret, & extergeret veluti summum peccatorem, etsi summè purgatus, & extersus veluti mundissimum speculum. Semper summè subiectus ad summum Principem suum, summam curam de eo, & per eum de Ecclesia sponsa sua habiturum. Francisci deinde ad cæteras summitates summitas iam innotuit postea in toto terrarũ Orbe. Omnes fermè quadraginta has summitates per excessum amoris Frãc. ad Iesum suum, & per excessum dilectionis Iesu ad Franciscum suum (illum ei summum prout in puro homine, hunc verò huic summum prout in Deo, & homine, ac propterea vsque ad infinitatem, & immensitatem summũ) breuissimo verborum circulo clausit Bonau. cit. cap. 9. legendæ. *Tam feruido, inquit, in Christum ferebatur affectu, sed & dilectus illi tam familiarem rependebat amorem, vt videretur ipsi famulo Dei quasi iugem præ oculis ipsius Saluatoris sentire præsentiam, sicut aliquãdo socijs familiariter reuelauit.*

Franc. imitatione ad Iesum suũ conformatus.

Ardor Frã. ad Deũ, Deique ad Frã. familiaritas.

Ex tanta, ac tam multiplici ratione summitatum Francisci, erga Iesum suum summè humilis, & Iesu erga Franciscum suum summè clementis, euadendus vtiq; Franciscus summè scius per intelligentiã Cherubicam, & summè amans per voluntatem Seraphicam. Et quò sic scius, & amans, eò studiosior, ac sollicitior, vt binum *vas suum* (scilicet æneum animæ, & fictile corporis) *possideret in sanctificatione, & honore*. Hanc geminam summitatem postea Deus veluti vnicam, nouamq; dono quodam præcipuo demonstraturus in Francisco, ipse deinde Franciscus ad huiusmodi donum accelerationem, cogi liberè debebatur ex superfluenti vasis ænei (in quo ardor doloris, ac feruor deuotionis erga Christum passum limites excederent) repletione, qua nunquã cessaret, macerandi, confringendi, atterendiq; vas fictile corporis sui. Sicq, tali macerationi, confractioni, ruptioni, ex excessiua illa, diurnaq; vasis ænei impletione miro modo prouenieñti, succederet postea cruenta manuum, pedum, laterisque externa illa plagarum ruptio, per quã geminus vasis ænei thesaurus in effosso corpore patefaceret, quod ab instãti sui esse aliquo pacto præindicauerat totam Deioccupationem, quam postea expertus est Franciscus in stigmatizationis suæ sacramento.

Franc. sũmè scius vt Cherub, summe amans vt Seraph.

Denique excogitandus totus Deus occupatus in conceptu Francisci, in ipsum Deum anima, & corpore suo tempore transformandi, quatenus illud admirandum opificium adeo multipliciter exaltandum, multiplices etiam influxus ob peculiares inspectiones diuinas circa propriam efformationem monstraturus esset. Inspexit certè Deus illud perrarum opificium, illum nouũ fœtũ in vtero Matris suæ obtutibus valde singularibus, præcipuè propter septem.

Inspexit Deus opificium Franc. pluribus a. x causis.

1 Quia ipse solus per illam totalem animæ, & corporis transformationem futuram Deo homini crucifixo similis fiendus erat vltima similitudine possibili.

2 Quia ipse solus sic transformãdus ab omni creatura, cernente postea eum summi Regis imagine, & similitudine præ cæteris decoratum; & consequenter eum ab ipso summo Rege plus aliis ex hoc dilectum, & amatum, extolli debebat.

3 Quia ipse solus naturalem appetitum quietare debebat, obtinens quod naturaliter appetebat, scilicet Deo ani-

ma,

Franc. quam terribilis hostibus visib. & inuisib. Eccles.

ma, & corpore assimilari, & copulari.

4 Quia ipse solus hostibus, tum visibilibus, Ecclesiam Romanam vbique infestantibus, tum etiam inuisibilibus, totum humanũ genus, maximè inter Christi fideles persequentibus singulari quadam vi, singulari Reparatori Ecclesiæ peridonea, terribilis, huiusmodi similitudinis effigiem ipse solus gerendo, euadendus erat. Sanctis verò dilectione præcipua amabilis, Dei in ipso bonitatẽ valde expressam, patulamque intuentibus. Viris itidem perfectis imitabilis. Peccatoribus, nouo lumine indigentibus, vnicè irradiabilis, vt possent ad se redire, & ad cor, pariterque ad Deum; talia, tam peregrina, & nondum excogitata in ipso operantem.

Vexillifer, & Cancellarius Christi

5 Quia ipse solus constituendus erat summi Dei *Vexillifer*, illius signum deferens. *Cancellarius* Altissimi, Sigillum Regis Regum, Redemptoris imaginem exprimens, in sua carne impressum, patefaciens.

6 Quia ipse solus futuræ gloriæ spõsione præcipua, annuloque nondum in Ecclesia viso subharrandus erat super sedem primi Angeli, ab eo post mortem adipiscendam.

In ipso vtraque Ecclesia summè exultat.

7 Quia ipse solus futurus vir ille Seraphicus, in quo vtraque Ecclesia, Triumphans scilicet, & Militans nouiter extollenda. Qui enim plus Iesu Capitis in humanis insignendus erat imaginẽ pro dilectione ad vltimum finem, ipse proculdubio plus lucri omnium fidelium in terris, & plus gaudii omnium Beatorum in Cælis esse debebat. Plura alia ad id adduci possent ex Pisano in fructu 31. Sed ex præfatis ipse author loco citato in secundo prologo deducit, stabilitque istam thesim, summum Opificem in omni sua occupatione circa Francisci conceptum exaltans, magnificansque. *Quibus apparet, quod Deus etsi similitudines antedictas imprimendo, & largiendo mirabilis sit. Supermirabilis tamen extitit totum hominem in se transformando.*

CAPVT IV.

Signum cæleste Capricorni, sub quo peculiaribus diuinæ prouidentiæ influentijs conceptus est Franciscus, congruum satis; in eo namque natus Christus, conceptus sub Ariete, cuius symbola explicat pariter & Franciscus.

Vnde conceptio Franc. ad diem 4. Ianuar. sub signo Capricorni deducta.

Signum cæleste; sub quo conceptus est Legislator Franciscus fuisse Capricornum, supponimus tantummodo iuxta communissimum Romani Calendarii supputandi modum. Si enim ipsum natum facimus ea die, qua mortuus est, quaque annum ætatis suæ 45. integra circulatione compleuit, sequitur, quod eius cõceptio contigerit die 4. Ianuar. à quo vsque ad 4. diem Octobris menses nouem interponuntur. In hunc modum deducit Ecclesia conceptionem Virginis ad diem Decembris 8. Similiter & conceptionem Christi ad diem Martii 25. vt superius tetigimus. Porrò signa cælestia influere directè, ac per se, vt aiunt, in omnia corpora sublunaria; indirectè autem, & per accidens in animas rationis capaces, docent omnes Theologi. Vnde est illud vulgatissimum axioma. *Astra inclinant nõ necessitant*, idque respectu illarum operationum, quæ liberum hominis animum, ac voluntatem cõcernunt. Quare in illorum motione Dei potius manus attendẽda, & adoranda, vt scripturæ asserunt, & Patres, Concilia, & Romani Ponifices docent, & tenent. Interpretes sacrorum Bibliorum innumera, iuxta quatuor scripturæ sensus misticè proferunt per concordantiam ad astra, ac signa cælestia de Christo, de Virgine, de Apostolis, de Sanctis, de supernis spiritibus, de Deo in se vno, & trino, & de his etiã, quæ spectant ad mores, vt penes Interpr. nostrum Dom. 5. post Pascha sub illud Iob 9. *Qui facit Arcturum, & Oriona, & Hyadas, & interiora Austri.* Vide ipsum ibi, & alibi in præsenti opere, & paulò infra.

Capricorni signũ, quod in totius Zodiaci circulo, in quo 1. est Aries ad 22. Martii, tenet locũ decimũ post Sagittarium. Incipit à 22. Decembris, duratque vsque ad 22. diem Ianuarii, & per consequens quando fuit conceptus Franciscus prædicta die 4. Ianuarii idem signum domina-

mina-

minabatur. Neque hæc nostra præsuppositio aduersatur illorum sententiæ, arbitrantium, Franciscum natum ad diem 26 Septembris in Dominica, ac propterea die Decembris 26. conceptum præcedentis anni. Nam signum Capricorni incipit die 22. Decemb. Verum circa incertitudinem huius sententiæ loquemur libro sequenti cap. 1. sect. 2. & 3.

Quid Capricornus fabulosè.

Fabulatores inquirunt huius decimi signi originem, ad quem inuestigandum haud cuncti inter se concordant, Astronomi verò numerant eius Stellas per illius corpus, quod figurant, disterminatas. Capricornus, aiunt nonnulli ex illis, cæleste signum, *quod Pana* fuisse existimant, qui in Aegypto repentino aduentu Typhonis Gigantis perterritus, posteriorem partem in effigiem *Piscis*, priorem verò in formam *Hirci* cõmutauit. Cuius ingenium admiratũ Iouem, ferunt hanc figuram in Cælum transtulisse. Alii volunt, *Capricornum Iouis fuisse collactaneũ*, Amalthea enim, cui Iuppiter nutriendus datus erat, cum ipsa lac non haberet, aluit cum lacte Capreæ, quæ duos habebat hædos, quos Iuppiter vnà cum matre in Cælum transtulit. Astronomi, qui in toto Zodiaci ambitu ponunt imagines 48. siue 49. quarum duodecim nuncupant signa, reliquas verò Stellas fixas, lineantes viginti Stellarum ordine, seu positione totum corpus Capricorni, in Zodiaco decimi, ita ferunt. Capricornus Stellam habet in naso 1. in pectore 2. in pede 2. inter scapulas 7. in ventre 6. in cauda 2. Apud Bedam Stellæ, in hoc signo explicatius traditæ per omnes suas partes, præfixæ sunt 26. Inquit enim tomo 1. vbi de signis cælestibus. Capricornus habet in vtroque cornu Stellas duas. In naribus splendidam vnam. In capite duas. In collo splendidam vnam. In pectore duas. In anteriori pede vnam. In summitate ipsius pedis vnam. In dorso septem. In ventre quinque. In cauda duas. Sunt omnes 26. Hæc Beda ibi. Recensiores tribuunt huic signo Sydera 28. sed duodecim esse lucidiora fatentur.

Quid astronomicè, & quotis stellis constet.

Christi conceptio sub signo Arietis, de quo triplex narratio.

Christi Iesu Redemptoris Mundi conceptio *sub signo Arietis* contigit. Aries tum secundum historiam naturalem, tum secundum metaphoricam narrationem, tum demum secundum astronomicam doctrinam inuenitur penes Latinos. Primo modo sic. *Aries* mas ouium est, duxque gregis, qui integer est, & tenetur ad generandum, non sic veruex. *Ab Ara dicitur Aries*, quod aris imponi ad sacrificia soleret. Secundo modo. Ab Aries similitudine *bellica machina Aries* appellatur, de qua ita Vegetius lib. 4. cap. 4 Materia, ac tabularis testudo contexitur: quæ ne flammis exuri possit, corio, siue cilicio vestitur, Intrinsecus recipit trabem; quæ si adunco præfigitur ferro, Falx vocatur, ab eo, quod incuruata est, & ex muris lapides extrahat. Si verò caput ipsius ferro tegitur, *Aries appellatur*, quod instar arietini capitis fieri soleret. Vel quod habet durissimam frontem, qua subruat muros. Vel quod more Arietum retro cedit, vt vehementius feriat. Vide Cæsar. 7. belli Gall. & Plin. lib. 7. cap. 56. Qui nunc Aries appellatur in muralibus machinis, Epeum ad Troiam ferunt inuenisse, &c.

Tertio modo, Aries prout cæleste signum, primum, ac princeps in Zodiaco, incipiens à 22. Martii, duransque vsque ad 22. Aprilis, constat Stellis 17. Habet namque in capite Stellam vnam. In nare tres. In collo duas. In summitate anterioris pedis vnam, In dorso quatuor. In cauda unam. In ventre tres. In lumbo vnam. In summitate pedis vnam. Omnes sunt septemdecim. Beda loco citato. Penes recensiores, Aries habet Astra 13. quorum sex sunt aliis lucidiora. Ortus Christi, & conceptio Francisci conueniunt in signo Capricorni. Signa verò in conceptione, & ortu vtriusque disparia sunt nomine, natura, & loco, vt patet, quia ortus Francisci sub signo Libræ. Possumus tamen ob maximam similitudinem gestorum Francisci cum Christi gestis (pro quibus Pisanus noster integrum, celebremque Conformitatum volumen edidit) insimul in vtriusque conceptione duo signa, Arietis, & Capricorni coniungere. Nam sicut in Christi conceptione inuenitur misticè Aries ipsius Christi cum Capricorno Francisci, ita pariter in conceptione Francisci cum huius Capricorno Christi Aries adiunctus est, In gregum suorum ouilibus, è quorum primo fundanda erat ad generis humani redemptionem Ecclesia, è secundo verò, tripliciter vario instituendi tres Ordines, hisque tres leges tradendæ pro triplici eiusdẽ Ecclesiæ reparatione; Christus, & Franciscus vocantur Pastores, Patres, & Duces, quia ipsi semine Euangelii genuerunt oues, duxerunt greges, ac per consequens ambo simul Arietis symbola ex suæ conceptionis initio iure meritò explicuerunt, Et quia in Ara Crucis veluti duæ Hostiæ viuæ diuersimodè immolandi erant (alter super Caluariæ Montem ad prædictæ redemptionis consummationem, alter super Montem Aluernæ ad præfatæ triplicis repa-

Astra in Ariete septẽdecim.

Ortus Christi, & conceptio Franc. sub eodem signo.

Sub signo Arietis Christi conceptio, Franc. verò simbolicè.

reparationis complementum) idcirco conueniens item fuit, vt Redemptor conceptus sub Arietis signo, Arietis simbola Reparatori Ecclesiæ suæ communicaret, deferens quoque Capricorni insignia cū ipso Francisco sub eo corpore, vt paulò infra dicemus. Ipse Christus, & ipse Franciscus, vterque conceptus, vt Aries immolatione esset, bellica pariter Arietis machina cilicio circumuestita factus est ad quinque Ciuitatum, per quas Satanas atrium suum munitissimum custodiebat, expugnationem. Vide Interpretem in serm. Dom. 3. in Quadrag.

Vel dicamus alio modo. *Aries Christus arietans in verbo* (vt loquitur Chrisol.) & Aries quoq; Franc. ambo longè fortiores in Arietem illum, de quo Interpres noster ibidem super illud Christi apud Lucam 11. *Cum fortis armatus custodit atrium suum in pace sunt omnia: quæ possidet, &c.* Fortis armatus (subdit Interpres alibi datus) est spiritus superbiæ, cuius arma sunt cornua excelsa, quibus ventilat, & impugnat totum Mundum. Vnde Dan. 8 *Vidi Arietem cornibus ventilantem contra Aquilonem, & contra Meridiem. & omnes bestiæ non poterant resistere ei, nec liberari de manu eius; fecitque secundum voluntatem suam, & magnificatus est.* Aries iste, inquit, spiritus superbiæ significat, qui cornibus elationis ventilat contra Occidentem, Aquilonem, & Meridiem.

1 *In Occidente pauperes, & Minores*, in quibus defecit calor superbiæ.

2 *In Aquilone æquales.* Ponam, inquit Diabolus, sedem meam ad Aquilonem, & ero similis, idest æqualis Altissimo. Isaiæ 14.

Amborum Aries in Arietem Diabolum dimicaturus.

3 *In meridie maiores*, in quibus feruet calor dignitatis, & potentiæ. Aries ergo cornutus, idest cornutæ superbiæ spiritus ventilat contra Occidentem, idest conculcat pauperes, & maiores. Et contra Aquilonem, quia contemnit æquales. Et contra Meridiem, quia subsannat, & deridet maiores. *Et omnes*, inquit, *bestiæ non poterant resistere ei, nec liberari de manu eius.* O cornuta superbia; quis de manibus tuis poterit liberari, cum Luciferum signaculum similitudinis, *cuius operimentum*, vt dicit Isaiæ 4. *fuit omnis lapis pretiosus*, in tantæ elationis altitudinem eleuasti? *Cælestis es natione, & ideo mentes cælestium inhabitare consueuisti, latens sub cinere, & cilicio, &c.* In his vltimis verbis, *latens sub cinere, & cilicio*, tangit Interpr. superbiæ Luciferi dolos, ac stratagêmata, qui cum esset Aries, cornibus pauperes, & minores, & æquales; & maiores ventilans, tentans Christum in deserto

Superbiæ natio cælestis est.

ceu vir solitarius, cinere, & cilicio indutus apparuit, vt tali arte tutius in ipsum ter eum inuadens præualeret. Sed Aries Christus tribus vicibus etiam validiori impetu arietauit in illum, atque vt retrocederet impulit.

Rediens postea Interpres ab Ariete Danielis ad Christi verba, quę declaranda proposuerat, scilicet, *Cum fortis armatus custodit atrium suum*, &c. ita sequitur, veluti si describeret tempora Christi, de mēse Martio cōcepti sub signo Arietis, & tēpora Franc. cuius conceptio de mense Ianuarii sub signo Capricorni, illa Christi redemptione, hæc Franc. reparatione ob magnum superbię in mortalium cordibus dominium indigentia. Atrium cornutæ superbiæ est cor superbi, in quo superbia speciale elegit sibi hospitium. Sicut enim in corde principium est venarum, & prima virtus creans sanguinem, sic à cordis superbia procedit omne malum. Hoc atrium cordis fortis custodit, ne aliquis ex eius aduersariis ex aduerso ascendat, & pacem conturbet, de qua Dominus Lucæ 19. *Et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi.* Et Psal. 72. *Zelaui super iniquos, pacem peccatorum videns.*

Propriū superbiæ hospitium cor est.

Igitur contra Arietem superbiæ, vniuersum Orbem (vel tempore, quo mittendus erat Christus, humanum genus per illius expulsionem, ac victoriam redempturus, vel quando destinandus erat Franciscus, Ecclesiam Christi, iisdem armis ipsummet Arietem expellens, ac vincens, reparaturus) ventilantem, & conculcantem, Aries Redemptoris, & Reparatoris armandus erat. Is enim in vtroque debebat erigere *cornua salutis nostræ in domo Dauid pueri sui*, scilicet potentiā, & robur Humilitatis, & sic fortem superbiam fortiori Humilitate vincere, & expellere ab omnium cordibus, vt Redemptoris, & Reparatoris humilitati locum (illa deiecta, & expulsa) præberent, scādalum Crucis amplectentes, & quæ stulta sunt Mundi cum Christo Redemptore, & Francisco Reparatore eligentes.

Ab humilitate Christi, & Franc. expellenda

Patet hæc mea consequentia ex verbis sequentibus, in quibus ipse Christus apud Lucam citatum. *Si autem fortior illo superueniens, vicerit illum vniuersa arma eius auferet, in quibus confidebat.* Vbi Interpr. statim, quasi figurans opus Redemptionis per Christum, & opus Reparationis per Franciscum. *Fortior*, ait, *est Humilitas.* De eius fortitudine dicit Dauid ad Saulem Regem 1. Reg. 17. *Leonem, & Vrsum interfeci ego seruus tuus*, Dauid interpretatur *manus fortis, & significat humilem*,

qui

Arma superbiæ quinque sensus, qui etiam dicuntur quinque vasa.

qui quanto magis humiliatur, tanto fortior efficitur. Iste humilis seruus intersicit Leonem superbiæ, & Vrsum luxuriæ. *Vniuersa arma eius auferet, &c.* Arma, vel vasa (vt dicit Matthæus) spiritus superbiæ sunt quinque sensus corporis, quibus quasi quibusdam armis cæteros impugnat, & in quibus quasi quibusdam vasis venenum elationis mortiferum portat, & aliis propinat. *Superuenit ergo humilitas à Christo*, qui est Deus benedictus super omnia, qui dicit Matth. 11. *Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde*. Et intrat in domum fortis, & in atrium cordis, in quo habitat superbia, & ipsam deuincit, & foras expellit venenum elationis *theriaca Humilitas*. Qua expulsa, omnia arma eius, in quibus confidebat, humilitas aufert, vt de cætero nihil elatum, nihil vitiosum appareat in sensibus corporis, *sed Humilitatis insignia vbique se repræsentent, &c.* Sub his insignibus Pastores, Duces, & Patres, scilicet Christus, & Franciscus, ille Redemptionem Mundi incepit, & consummauit, hic Reparationem Ecclesiæ, ob quam conceptus, & natus, & educatus, missus, & extinctus, atque Redemptori Mundi simillimus effectus.

Hæc abstulerunt Christus, & Frã.

Animaduertenda quoque illa Interpretis apostrophen in laudem Humilitatis, paulò ante prædictę Christi consequētiæ, *Si autem fortior illo, &c.* explicationē pronunciatæ illis verbis. *O Margarita fulgens. O narde recolens. O Humilitatis cinnamomum aromatizans*. Illud verbum, *ò narde recolens*, & illud aliud, ò *Humilitatis cinnamomum*, tempus vernale indicāt, ob Arietis signum, à quo Ver incipit. Aries enim Fauonio sufflat, vt fluant aromata hortorum. Hic est ventus, quem vocant Zephirum, & est ventus ab occasu æquinoctiali spirans contra Subsolanum, teste Plinio lib. 2. cap. 47. *A fouendo Fauonius dictus, quod cuncta foueat*. Est enim genitalis spiritus Mundi. *Mare, Fauonio nascente, purpureum videtur*, ait Tullius in Acad. Ex hoc flatu, seu spiritu Arietis cuncta viridia generantur, vt germinent, floreant, ac fructificent. Sub Arietis signo mares solent gigni.

Aries quia Fauonio spirat, auspicatissimus est, ac proficuus

In Christi conceptione, & in conceptione Francisci mulier Virgo Maria, & mulier Pica, illa concipiens ex Spiritu Sancto, hæc ex viro suo Petro, circumdederunt in vtero virum. Nam vterque sub signo Arietis, etsi non vterque sub illo signo conceptus, *insignia Humilitatis explicaturus*, spiritus, ac flatus Dei vernale tempus Redemptionis Mundi per Christum, & Reparationis Ecclesiæ per Franciscum indicabat. Et per vtriusque sanguinem Mundi mare (nascente Fauonio) purpureum videri fas erat.

Capricornus, in quo conceptus Franc. ob suum australem ventum (ventum meridionalem, ab hauriendis aquis dictum, ventum nubilosum, & humidum) malè sanus fit, calidus, ac pestifer, innumera fulgura, ac nimias pluuias gignit, in mare tempestates excitat, naturalia hominum, animaliumque impedit, grauiaque reddit corpora. Nihilominus in conceptione Francisci, iuxta axioma illud, *Contrariorum eadem est disciplina* id, quod misticè ex opposito demonstrat, videtur cum Arietis simbolis adiungi posse. Quidquid est in Capricorno, ob Australem ventum naturaliter contra corpora sublunaria vitiosum, atque aduersum, potest vtique denotare vitia virtutum, in vitiorum vim contradictoria potentia aduersa. Quid? habentne vitia sua virtutes, quibus genuina hostilitate in vitia destruenda dimicent? Habent equidem, nam si vitium id propriè est, quod virtuti opponitur; ita dictum, quia vitandum est, ac fugiendum; dum vitium docet vitandam esse, fugiendamque ceu hostem sui virtutem, & tamquam sui destructiuam, in ea pariter vitium illud ponit, per quod sibi à virtute excidium moliri experitur.

Capricornus ob ventum australe nociuus est, & infaustus.

Hinc in sacris literis signum Capricorni ratione proprii venti Australis, qui calidè est naturæ, referendum videtur ad Spiritum Sanctum, fontem viuum, Ignē, Charitatem, Vnctionem spiritalem, munere septiformem, de quo conceptus Christus in signo Arietis, vt esset Mundi Redemptor. Et per quem Franciscus, in signo Capricorni conceptus, constitutus est de mandato Regis Christi, qui miserat Spiritum Sanctum in Apostolos, Ecclesiæ Christi Reparator. Iob vnà cum tribus signis celestibus, quæ sunt Arcturus, Oriona, & Hyades, coniungit Austri interiora, sic dicens, alloquens cap. 9. Deum suum. *Qui facit Arcturum, & Oriona, & Hyadas, & interiora Austri.* Explicat pulchrè ad rem nostram hunc textum Interpres citatus in serm. Dom. 5. post Pascha.

Tamen potest referri ad Spiritum Sanctum.

1 *Arcturus, idest Vrsæ cauda*, septentrio à Latinis dicitur, quia septem Stellis constat, quæ propter plaustri similitudinem, plaustrum nominatur. *Quinque Stellæ sunt quinque corporis sensus, quos duæ Stellæ, idest spes, & timor, tanquam duo boues deberent trahere*. Vnde 2. Reg. 6. dicitur, *quod Phylistym tollentes duas Vaccas iunxerunt ad plaustrum, & posuerunt Arcam*

Quid Arcturus astronomicè, ac misticè.

Dei super plaustrum nouum. *Plaustrum* dictum quasi plastrum, quia voluitur. Corpus nostrum significat, quod debet volui in operibus Misericordiæ. *Nouum* satisfactione pœnitentiæ, quod debet ferre Arcam obedientiæ. Hoc plaustrum duæ Vaccæ, *idest spes, & timor* trahunt vsque *Bethsames*, quæ interpretatur *Domus Solis*, idest vitæ æternæ mansionem, in qua habitat Sol Iustitiæ, &c. Recensiores Vrsam maiorem Arcturum faciunt, eique tribuunt Stellas 27. quarum duodecim principaliores. Vrsam verò minorem cũ Stellis septem Cinosuram appellant. Sed ad Interpretem.

Quid Orion vtroq. etiam modo.

2 *Orion est Stella à gladio dicta*. Vnde etiam Latini iugulam vocant, eo quod sit armata vt gladius, & Stellarum luce terribilis, & clarissima. *Orion in ipso pondere hyemalis temporis exoritur, suoque ortu imbres, & tempestates emittit. Orion est cordis contritio, & oris confessio*, quæ cũ oriuntur imbres lachrymarum, & tempestates disciplinæ, & ieiunii, & abstinentiæ emittunt, &c. Orionis astra apud modernos 38. quorum duodecim famosiora.

Quid ita & pariter Hyades.

3 *Hyades sunt quinque Stellæ* in similitudinem y Græci. Hyades sunt illa quinque verba, quæ Paulus scribens Corinthiis ep.1.cap.14. in Ecclesia in sensu suo volebat loqui. Quæ sunt verbũ orationis, laudis, consilii, exhortationis, & confessionis. Tota hæc doctrina ex benedicta Interpretis nostri Lingua procedit. Alii scribunt Hyades esse Stellas septem in capite Tauri.

Quod autem in hisce tribus signis per allegoricam coniunctionem inueniantur Christus, & Franciscus, haud erit difficile patefacere. Stellæ fuerunt quinque sensus in Christo, & in Francisco, quia in vtroque homo exterior in vitæ perfectione stabiles, & splendidi. Sed in Christo, ceu in filio Dei naturali, qui & ex sua natura vt Stella Iacob conceptus, & ortus, & per naturam impeccabilis. In Francisco autem vt in filio Dei per gratiam, & filii Dei strenuo imitatore, qui in peccatis conceptus, sed ab vmbra culpæ læthalis liber. Duæ Stellæ spei, & timoris circa gloriam æternam, cuius vt Deus auctor erat, vt Homo ab instãti suæ conceptionis Beatus, haud esse poterunt in Christo. Timor ille fuit in ipso, qui veritatem humanæ naturæ, cum qua communes defectus assumpserat, demonstraret. Spes vt est virtus Theologica extitit, prout nunc extat, sed vt in radice, cui innititur, quia ipse est fons, & origo theologicarum virtutum, Fidei, Spei, & Charitatis, quæ in baptismate infunduntur.

Duæ stellæ spei, & timoris quomodo in Christo.

Plaustra corporum Christi, & Francisci semper sese voluerunt circa opera Misericordiæ, sed illud vt summè ductor, istud vt ab eo (sine quo nihil poterat facere) excellenter ductum. Hoc in vtroque plaustrum nouum extitit satisfactione pœnitentiæ, qua detulerunt Arcam obedientiæ *vsque ad mortem, mortem autem Crucis*. Sed Christus vt Redemptor Mundi obediens Patri, & Cruci materiali, ac ligneæ duris clauis super Caluariæ montem affixus, atque extinctus. Franciscus verò vt Reparator Ecclesiæ; obediens Christo, & ad corporis proprii Crucem super Montem Aluernam ab ipso Christo confossus, & in ipsa crucifixione, seu cruciformitate post biennium mortuus. Verum satisfactio pœnitentis non sic fuit in Christo, sicut in Francisco fuit. Quia Christus satisfecit æterno Patri pro peccatis nostris, quæ in pœnam ipsorum æternam remedii mediatoris Dei, & hominum carentiam iustè merebantur. Frãciscus autem satisfecit Christo, tum pro se circa personales defectus eo modo, quo in ipso reperiebantur, imò quo ab ipso concipiebantur sine Dei adiutorio, vt est apud Bonau.cap.7. tum pro tota Ecclesia in quantum liberè amplexus est Crucifixi mandatum, & illud opus aggressus, quo sine summa pœnitentia, ac pœna exequi minimè debuisset.

Quomodo Christus, & Francisc. in Arcturo, Orione, & Hyadibus reperiantur.

Item Christus veluti misticus Orion alium Orionem efficit Franciscum. Nam Oriens in Francisci horoscopo, imbrium & tempestatum signum fuit, vt propterea ipse Franciscus eius exprimens similitudinem, suisque influxibus, ac prognognostico respondens, veluti alius Orion apparuerit. Orion, inquam, in cordis cõtritione, orisque confessione, ex quibus exortæ in ipso cum maximo excessu imbres lachrymarum, & tempestates disciplinæ, & ieiunii, & abstinentiæ.

In Hyadibus Christus pro Ecclesia sua, ad quam fundandam missus, & Franciscus pro sua, & pro Ecclesia Christi, ad quam reparandam conceptus, & vterq; quinque plagarum Stellis exornatus, quę Paulus audiri, atque experiri volebat, voluerunt. Sed Christus vt Doctor, & Magister, antequam Paulus esset, illa quinque voluit, & vt sui Apostoli vellent, & facerent, & vt Paulus vellet, & faceret, fecit, & docuit. Franciscus vt edoctus, & directus in omnibus immediatè à Christo, prout docet Bonau. cap. 2. ipsamet quinque verba semper obseruauit, & vt à suis obseruarentur, verbo, & exemplo monstrauit. Igitur ex dictis patet, quod in Arietis signo, in quo conceptus

Coniunctio horum triũ signorũ cum Ariete misticè.

ceptus Christus, illius explicuit insignia, & ex quo Franciscus traxit simbola etsi conceptus sub signo Capricorni, coniungendi sunt Arcturus, Orion, & Hyades. Sub his enim quoq; factus Aries Christus in sua humilitate fortior ad expellendum, & vincendum Arietem spiritus superbiæ, & factus quoque Aries Franc. in Christo, & per Christum ob Christi humilitatem contra illum Arietem fortissimus, vterque pariter in se expleuit quæ de Arcturo, de Oriona, de Hyadibus pro vtroque declarauimus. At videamus modo quomodo in eodem horoscopo adiũgendus Capricornus, sub quo contigit conceptio Francisci, & Christi conceptio pariter referenda ratione venti australis, quo idem signum sufflat, quemque Iob cum tribus signis prædictis immediatè coniunxit.

Auster simbolicè est Spiritus S.

4 *Et interiora Austri* fuit quarta particula, ad totum illum construendum Horoscopum adiuncta. Quam explicans Interpres immediatè, ita annectit. *Auster est ventus calidus, & significat Spiritum Sãctum*, de quo Sponsa Cant. 4. *Surge Aquilo, veni Auster*, &c. Aquilo dictus *quasi ligans aquas* Diabolum significat, qui malitiæ frigore restringit aquas compunctionis in corde peccatoris. Huic dicitur *surge*, idest recede. *Et veni Auster*, idest Spiritu Sancte, *perfla hortum meum*, idest conscientiam meam. *Et fluant aromata illius*, idest lachrimæ, quæ in conspectu Domini redolent super omnia aromata.

Interiora Austri quæ.

Interiora Austri, secretum contemplationis, gaudium mentis, suauitatem internæ dulcedinis significant; quæ Austri, idest *Spiritus Sancti sunt quasi quædam secreta interiora, quibus ipse inhabitat, & habitando sui amoris suaui aura perflat*. Valde eminenter hæc *Austri interiora* fuerunt in Christo, & Francisco, licet in illo sine comparatione, etsi aliunde exemplaria, in Francisco verò imitatoria pro se tantum, & etiam pro tota Ecclesia ad exemplum. In Christo, homine & Deo, & iam influxu, flatu, & opere Spiritus Sancti concepto, fuerunt incomparabiliter (atq; ex hac parte sine exemplo, quia gestis, & actis suis Sanctorum archetypus factus) hæc Austri interiora. Propterea sub signo Arietis, Capricorno per Austrũ, Arcturo, Orioni, atque Hyadibus coniuncto, vt Aries esset in Arietem Diabolum, in ara Crucis passione immolandus erat, ibidemque humilitate exaltandus. In Francisco, puro homine, & in Deum hominem anima, & corpore transformando, ac per hoc sub signo Capricorni, aliis quatuor prædictis iuncto, concepto, Auster diuinus,

Quomodo in Christo, & Franc.

expulso Aquilone (post mundationem ab originali, ob quam in Baptismate, nonnulla peculiaria contingerunt, vt suo loco dicemus) tantò excellentius perflare debebat in hortum conscientiæ suæ, quantò propinquius per redolentes lachrymas, per secretum contemplationis, per gaudium mentis, per suauitatem internæ dulcedinis, per inhabitantem Spiritum Sanctum ad Christi similitudinem cum eleuari. Congruum enim erat, vt Redemptio humani generis cum reparatione Christianæ Reipublicæ, fundatorque Catholicæ fidei cum Catholicæ fidei Reparatore ad inuicem, & sub eodem horoscopo complecterentur.

Dicamus modò in specie de signo Capricorni, quod proprium fuit conceptionis Francisci, & Christi ortus, explicemusq; qualiter etiam Capricornus Christi conceptioni (nõ vt proprium illius signũ, sed proprio signo relatũ per coniunctionem) conueniat. Capricornus mirum, celesteque portẽtum ob Pan, in illud animal, ex duobus naturis conflatum, vna aquatica, alia terrestri, conuersum. Et in Christi conceptione Deus, qui erat Panis Angelorum, vt fieret cibus viatorum hominum, prodigiosissimam cõmixtionem duarum naturarum (cuius altera Diuinitatis Oceanum continebat, altera è terra exorta) in vna persona adinuenit. Totumque admirandum illud commixtum celeste effecit etiam secundum corpulentam substantiam, antequam è sua mortalitate exiret, vitamque immortalem acquireret. Trinitatem substantiarum, scilicet substantiæ diuinæ, & substantiæ animæ, & substantiæ corporis in vna persona increata (quemadmodum ex opposito in Deo tres Personæ increatæ in vna essentia fatetur fides) in Christo explicuerunt Sancti Patres. In productione etiã hominis reperitur similitudo Christi circa duo, quia sicut in vno Christo sunt duæ naturæ, diuina & humana, spiritualis & corporea, & vna persona, sic vna est persona in homine puro, & duæ substantiæ, ex quibus illa persona resultat, scilicet substantia animæ, quæ origine diuina est, quia à Deo immediatè creatur, & substantia corporis, quæ est ab homine. Verum influentiæ cælestes naturales sub signo Capricorni bicorporis sicut ex directione diuinæ prouidentiæ (siue in conceptione per coniunctionem ad signum proprium Arietis, siue in ortu per influxum suum) modo admodũ peregrino referebantur ad Christum, vnicum Redemptorem Mundi: ita pariter

Capricornus bicorpus est.

Ob duas diuersas naturas Christo cõparandus.

ad Franciscum, peculiarissimum Ecclesiæ Reparatorem, & ipsum solum anima, & corpore conformiorem Christo. Sed restringamus rem circa propriora. Bicorpus Capricorni efformant Piscis, & Hircus: quomodo autem sic quoque possit referri & ad Christum, & ad Franciscum simul, audi, si placet.

Mandauit Christus Petro Matthæi 7. *Vade ad Mare, & mitte hamum, & eum piscem, qui primus ascenderit, tolle, & aperto eius ore, inuenies staterem; illum sumens da eis pro me, & pro te.* Interpretatio Doctoris nostri super hunc textum in principio serm. Dom. 15. post Trinit. hæc est. *Piscis est Christus,* in hoc Mari magno, & spatioso moratus, qui primus ascendit, idest morti pro redemptione nostra se obtulit, vt illud, quod in ore eius, idest in confessione fuerat inuentum, pro Petro, & pro Domino daretur. Et benè illud pretiũ, sed diuisum, quia pro Petro quasi pro peccatore datum, pro Christo autem vt pro iusto. *Deus enim peccatum non fecit.* Stater habet duo didrachmata, vt ostenderetur similitudo carnis, dum eodem pretio Dominus, & seruus liberantur. Vel stater in ore Christi est Misericordia, & Iustitia. Misericordia, cũ dicit Matth. 11. *Venite ad me omnes, qui laboratis, &c.* Iustitia cum dicit Matth. 25. *Ite maledicti in ignem æternum.*

Piscis Christus in hoc mundi mare

Stater in ore Christi quid.

Hunc eundem Piscem, captum à Petro iuxta Christi Magistri sui mandatum transfert Interpres in serm. Dom. 7. post Trinit. ad figuram peccatoris, ita dicens. Hic stater inuentus est in ore piscis, de flumine extracti hamo Petri Matth. 17. quo Christus & ipse liberatus fuit à tributo. *Piscis est peccator,* qui hamo prædicationis extrahitur de flumine mundanæ voluptatis. In cuius ore inuenitur stater pœnitentiæ, quæ corpus, & animam liberat à tributo culpę, & pœnæ gehennæ. Sic ibi Interpres, penes quem aduertenda sunt postrema verba, in quibus tacitè ostendit, quod sicut vno statere, in ore piscis inuento, liberatus fuit Christus, & Petrus à tributo, sic vnica pœnitentia dum liberatur corpus, & anima, in qua est Deus vnus, & trinus per imaginem, & similitudinem substantiæ, & est Christus per pretiũ sanguinis sui, quo eam placuit redimere, liberatur quoque seruus, & Dominus, peccator, & redemptor, ille ne damnetur vt reus, hic ne in suo sanguine conculcetur vt Satanæ mãcipium. Quare benè idem piscis potest figurare Christum, peccatorum omnium Redemptorem, & peccatorem, Christi redemptionis conculcatorem. Quia vbi capitur ille à Petro, vt soluetur per pœnitentiam à ferrea Diaboli catena, capitur cum illo & ipse Christus, cuius sanguis liberatur à Satanæ conculcatione. Et sic vnus idemque piscis in solutione, quam offert, est Christus Redemptor, & est peccator redemptus. Est Christus, soluens peccatorem magno, sanguinis sui pretio, & est peccator solutus à Christo, & per staterem pœnitentiæ soluens Christum in seipso, à iugo Satanæ soluto.

Peccator etiam piscis mistice.

Christus piscis, assus in cruce.

Alibi apud Interpretem nostrum inuenitur Christus sub figura piscis, in Cruce assi. In serm. deinde Dom. 4. in Quadrag. ad textum Ioann. 6. *Ducentorum denariorum, &c.* ita exponit. *Alia litera habet trecentorum denariorum, &c.* Quia nec cordis contritio, nec oris confessio, nec operis satisfactio sufficit, nisi adesset *Puer Iesus cum quinque panibus vulnerum suorum, & duobus piscibus, scilicet humanitate, quæ fuit in Mare huius Mundi, & diuinitate, quæ in fluuio Paradisi,* Apocal. vlt. In ser. fer. 5. hebdom. 2. in Quadrages. intelligens pro diuite opulentissimo Christum, & pro Lazaro mendico peccatorem, ita de primo accommodat, adaptatque allegoriam. *Ipse diues in omnes, qui inuocant illũ,* Rõ. 9. *Mecum sunt,* inquit, *diuitiæ, & gloria.* Prou. 8. Omnes thesauri Patris repositi sunt apud eum secundum Apostolum. *Gloria, & diuitiæ in domo eius,* Psal. 111. Induitur autem purpura, & bisso, & hoc quantum ad humanam naturam propter innocentiam eius, & puritatem, & nitore incomparabili. *Si eius passionem considero, ipse procul dubio indutus purpura vestimento intincto, scilicet sanguine piscis, qui in aquis huius Mundi, idest in afflictionibus totus natauit,* Isai. 63. Rubrum est indumentum tuum. Denique è contrario super Num. 11. introducit Hebræos, cibum diuinum nauseantes, memorantesq; septem, septem criminum capitalium explicantia, vt ipse aduertit, hieroglyphica, scilicet *carnem* pro gula. *Pisces* pro lasciuia. *Popones* pro vanagloria, quæ tota superbia est. *Cucumeres* pro inuidia. *Allia* pro ira. *Cepas* pro auaritia. *Porros* pro acidia. Cur autẽ ibi pisces ad lasciuiam flectat, reddit rationem. *Quia,* inquit, *lasciuia ex gula oritur. Quia homo, qui delicatè viuit, postmodum natare cupit in concupiscentijs carnalibus, contra quos est ieiunium inuentum.*

Ex ipso vt piscè purpura sanguinis.

Piscis est etiam peccator ob lasciuiam.

Ex hac aduertentia quomodo conueniat *Hircus* cum *Pisce*, vt simul cum eo signum *Capricorni, & Piscis* efformet, & peccatores figuret, patet per eundem Interpretem super illud Dei ad Principẽ mandatum cap. 4. Leuit. *Princeps, si peccauerit, offeret hostiam Domino hircum de capris*

Oblatio principis peccantis ex hirco.

pris

pris. Cur Principibus, culpis obnoxiis nonnisi hirci oblatio à Deo mandetur? Respondet Interpres super hunc locum in libro de expositione mistica in sacram Scripturam. *Oblatio fieri debet de hirco, quia sicut hircus est animal fœtidum, sic peccatum Principis super omnibus alijs fœtet coram Deo. Quia quanto scientia maior, & status eminentior, tanto reatus grauior*. Hæc ibi. In assumptione humanæ naturæ Christus in vna persona diuina biformis siue in bina substantia, diuina scilicet, & humana vnus, quotquot assumpsit, vt satisfaceret pro Mundi redemptione, crimina, tot in seipso in illorum destructionem explicuit animalia, quibus illa crimina significabantur. Quare ex hac quoque parte referendus ei pariter Capricornus in conceptu, non secus ac in ortu per similitudinem, quamuis in cõceptu Aries extitisse vt proprium signum. Franciscus conceptus sub Capricorno, vt esset etiam Aries cum Christo, ordinabatur ad reparationem Ecclesiæ, & vt Piscis assandus erat in spirituali, & corporali Cruce; & vt rem fœtidam, & abhominandam, etsi agnus innocens, & mundus, ex summa humilitate debebat seipsum existimare, prout à Iudæis fuit existimatus, & tractatus Christus. Franciscus, vt Christum Redemptorẽ in opere reparationis imitaretur, ab ipso Christo mittendus erat, ac proinde alio modo in vno bicorpore signo piscem, & hircum destruere debebat, nimirum ea principalia crimina, quę totam Rempublicam Christianam in excidium posuerant.

Sub Capricorno cõcẽptus Franc. vt piscem, & hircum destrueret.

Inter signa sex imperantia, atq; æstiua in media parte Zodiaci ponunt Astronomi nostri *Arietem*, *Taurum*, *Geminos*, *Cancrum*, *Leonem*, *Virginem*. Totidem quoque in alia media parte collocant, vocantq; ea signa obedientia, & hiemalia. Sunt namque *Libra*, Scorpio, Sagittarius, *Capricornus*, Aquarius, Piscis. Christus summus Imperator, & in signo æstiuo *Arietis* conceptus, & vt *Leo de Tribu Iuda*, imò vt *Sol Iustitiæ*, veniebat sub signo Leonis, & *Virginis*, è qua nascendus die Septemb. 8. ignem mittere in terram, cuius astra visibilia, in omnem terram ab ipsis circuendam lucentia, duodecim Apostoli. In duobus signis hiemalibus, scilicet *Libra*, sub qua ortus Francisci, & *Capricorno*, sub quo cõceptus Franciscus, bis obediens reperitur. Obediens namq; fuit Patri *vsque ad mortem, mortem autem Crucis*. Obediens Parentibus suis, quia *subditus illis* effectus. Franciscus pariter constitutus à Romano Pontifice (dum veluti Solem sanctitatis duodecim Apostolicis discipulis coronatum, dignum vt dominaretur sibiipsi, Satanæ, Mundo, carni, tyrannidi, sceleribus, hæresibus, idolatriæ, Principibus, Regibus, Cæsaribus ipsum intuitus est) summus Rector suæ Religionis. Ipsemet in signis imperantibus, & æstiuis repertus cum Christo, scilicet Ariete, Leone, Virgine. Item & sub signis hiemalibus, & obedientibus potissimum sub duobus, hoc est *Libra*, sub qua natus, & Capricorno, sub quo cõceptus. Etenim & ipse corde, & corpore mundus, ac virgo immaculatus; primam obedientiam præstitit Christo, qui è Cruce eum alloquens, ter ipsi mandauit Domus suę reparationẽ. Rursus secundam obedientiam Vicario Christi præstitit, profitens legem, quam (ipso Altissimo inspirante, ac reuelante) scripserat, suisque tradiderat, incipiensq; arduissimum reparationis Ecclesiæ negotium ex iniuncto à Pontifice *de prædicanda pœnitentia mandato*, vt refert Bonauentura cap. 2. Legendæ pluries allegato.

Signa imperantia, & æstiua in Zodiaco sex. Totidẽ obedientia, & hiemalia.

In quibus ex cunctis reperti potissimum Christus, & Frãc.

Ab ipso conceptionis puncto, in quo perfectè organizato corpore anima simul creatur à Deo, & in illo infunditur, vt de fide tenendum, duodecim Zodiaci signa, ceu duodecim corporis partes dominantia, constituunt Astronomi. Ferunt enim *Arietem* dominari capiti. *Taurum* collo. *Geminos* brachiis. *Cancrum* spleni. *Leonem* cordi. *Virginem* ventri. *Libram* verò, atque *Scorpionem*, necnon & *Sagittarium* aliis partibus. *Capricornũ* genibus. *Aquarium* cruribus. *Pisces* pedibus. Ipsi quoque Astronomi singulis mensibus, quibus sub matris aluo moratur fœtus, singulas constituunt Planetas. Vt exempli gratia ipse in primo mense sit sub cura, ac tutela Saturni, qui ipsi dominatur. In secundo Iuppiter, qui ei vim confert, bilemque. In tertio Sol, à quo colorem, ac membrorum recipit rectitudinem. In quinto Venus, conferens ipsi colorem quoque, sed sibi proprium, eique crescere faciens crines. In sexto Mercurius, tribuens ei intellectum, ac linguam. In octauo iterum Saturnus eius curam gerit. In nono mense Iuppiter eius repetit regimen, ac tutelam, vt nascatur, & viuat. Si enim nascitur mense octauo, difficulter viuere potest. Christus, & Franciscus conueniunt etiam modo in Ariete haud in quantum illi ob naturale imperium subiecti; nam *Sapiens dominabitur astris*, & Christus potissimum, qui author naturæ illis sed quoad certum dicendi modum per allegoricam proportionem cum respectu ad astra cælestia. Sub ipso Ariete cõceptus Christus vt Caput

12. Zodiaci signa, duodecim corporis humani partibus dominantur.

put

put Ecclesiæ fundandæ per opus Redemptionis. Franciscus verò (etsi in tali signo minimè conceptus, sed prout ipsius fert cum Christo simbola) rafertur tamen ad eundem, quatenus electus vt esset caput Ecclesiæ restaurādæ per reparationis opus. Christus, & Franciscus in pluribus aliis signis conueniunt, vt patet. Capricornus verò suscipiens tale quale dominium de genibus Francisci ex sua conceptione principaliter, & iunctus cum posteriori Capricorni parte, quæ est Piscis, Piscibus, quibus respicit pedes eius; in genibus ostendit id, quod supra ex Doctore nostro explicauimus, loquentes de positione membrorum corpusculi in vtero Matris. Inquit enim. *In genibus lachrymarum compunctio, & pænitentia afflictio*, quæ duo ita excelluerunt in Franc. sicut axcelluit in ipso meritū de reparanda Ecclesia. In pedibus verò, prout referuntur ad Pisces, qui velocissimi sunt, excurrentes aquæ elementum, eius velocitas poterit intelligi in aggressione arduorum, de qua fusè locuti sumus sub stemmate Aquilæ grandis magnarum alarum in cap. 7. lib. 7.

Capricorn. genibus, Pisces pedibus

Pisces incolunt Mare, quod cum Cælo maximam habet simboleitatem, atque sympathiam. Vnde vbi sereno Cælo, simile Saphiro Mare assimilatur, Saphirinas eius vndas nuncupant de more Latini Scriptores. Sub pedibus Dei, ac Domini Israel, scilicet Christi, quorum vnus super terram, alius super Mare, inuenimus *Opus quasi lapis saphirini, & quasi Cælum cum serenum est*, Exod. 24. Vbi Interpres in serm. Dom. Reminiscere, de Transfiguratione Domini, sic pulchrè declarat. In hoc quod *Dominum Israel*, ecce diuinitas. In hoc scilicet sub *pedibus eius*, ecce humanitas Iesu Christi, quem debemus credere Deum verum, & verum hominem. De his pedibus Deut. 33. *Qui appropinquat pedibus eius, accipient de doctrina illius*. Et ideo Lucæ 7. *Maria sedebat secus pedes eius, & audiebat verbum illius, &c.* Et dum sedebat (addo ipse) ad Christi pedes vt pœnitens, & vt piscis referens magnæ peccatricis analogiam, & intra lachrymarum suarum mare adnatans, Christus piscis erat, in cuius ore stater pœnitentiæ inuentus est, vt supra diximus cum Interprete. Velocissime currens Franc. & quasi præcurrens seipsū pro se, & pro Ecclesia ad pedes Vicarii Christi, accessit dehinc ad pedes Christi adeò gloriosè, vt ipse solus meruerit ab ipsis tangi in pedibus, & ab ipsis plagari super montem Aluernię. Quidquid accepit de eius doctrina & ab eius ore, à principio suæ conuersionis valde peregrinum fuit, ac Seraphicum, vt demonstrat Bonau. Quod autem locutus est ei Christus, vbi accessit ad eum, offerens manibus eius manus, latus lateri, pedes pedibus tempore stigmationis, adeo arcanum, & secretum extitit, vt non licuerit de eo hominibus loqui. Sic testatur Bonau. cap. 13. illis verbis. *Credendum sanè tam arcana illa fuisse sacri illius Seraph in Cruce mirabiliter apparentis eloquia, quod fortè non liceret hominibus ea loqui.*

Dei, doctrina ex appropinquatione ad eius pedes.

Quāta Frāc. ad Christi pedes appropinquatio.

Sub pedibūs ergo Domini (sequitur Interpres) idest post Incarnationem Iesu Christi *apparuit opus quasi lapidis saphirini, & quasi Cælum cum serenum est*. Lapis saphirus, & Cælum serenum eiusdem coloris sunt. Et notandum, quod Saphirus quatuor habet proprietates. Stellam in se ostendit. Anthracem perimit. Sereno Cælo est similis. Sanguinem restringit. *Lapis sapphirinus Sanctam Ecclesiam significat*, quæ post Christi incarnationem incepit, & vsque in finem sæculi durabit. Hæc in quatuor Ordines diuiditur; scilicet Apostolos. Martyres. Confessores. Virgines. Quos per quatuor proprietates lapidis saphirini rectè intelligimus.

Quatuor in sapphiro proprietates.

1 *Sapphirus in se stellam ostendit*, & in hoc *Apostolos* significat, qui Stellam fidei matutinam sedentibus in tenebris, & vmbra mortis primi ostenderunt.

2 *Sapphirus Anthracem* (aliàs cantharidem) quæ est mortalis, tactu suo *perimit*. Et in hoc significat *Martyres*, qui Anthracem Idolatriæ suo martyrio peremerunt.

Denotant quatuor in Eccl. catholica ordines.

3 *Sapphirus, qui cælesti colori est similis, Confessores* significat, qui omnia temporalia reputantes tanquam stercora, sunt diuini amoris in contemplatione cælestis beatitudinis se suspenderunt, dicentes cum Apostolo ad Philipp. 3. *Nostra conuersatio in Cælis est*.

4 *Sapphirus sanguinem restringit*. In hoc significantur *Virgines*, quæ amore Cælestis Sponsi sanguinem carnalis concupiscentiæ in se omninò restrinxerunt. Hoc est admirabile opus lapidis sapphirini, quod apparuit sub pedibus Domini. Ecce apertè, quod anima tua debet videre, & oculo fidei quod debet credere. Hæc cuncta ex Interprete verbatim.

Sed illud, quod antea ipsemet adnotauerat, attentè perpendendum est. Textus sacer, iam cit. Exod. 24. fatetur, quod Moyses, & Aaron, Nabad, & Abiud, & septuaginta de senioribus Israel viderunt Dominū Israel, & sub pedibus eius opus quasi lapis sapphirini, & quasi Cælum cum serenum est. Explicans Interpres omnes

Moyses primus omniū vidit opus sapphirinum sub pedes Dei.

omnes hos videntes, inter quos meritò primus, & Princeps Moyses, populi Dei Dux, & Legislator, & quasi ipsum referens ap Piscem Capricorni, & ad pisciũ signum, pedibus animæ, ac corporis impigrum, ita scribit. *Moyses interpretatur aquaticus, & significat omnes Religiosos, qui aquis lachrymarum debent perfundi. Ad hoc enim sublati sunt de flumine Aegypti, vt seruirent in hac solitudine horribili in lachrymis, & postea in exultatione metant in terra promissionis.*

Inter cunctos Religiosos, & Religionũ Institutores Franciscus, Dux trium Ordinum, & popoli Christiani per eos, & trium Legum Institutor, tum in ipsorum fundationem, tum & in legis Euangelicę restaurationem. Ipse penè totus aquaticus, à flumine Aegipti ereptus, dum per solitaria loca amica meroribus in principio suæ conuersionis adhuc in habitu sæculari excurrebat. Sed tunc ipse totus oculorum suorum lachrymis aquis perfusus, & in ipsis immersus, cum ad pedes Piscis in Cruce assati orans, scilicet ante imaginẽ Crucifixi in Ecclesia S. Damiani, ter audiuit ab ore Christi, totum opus sapphirinum Domus suæ, scilicet Ecclesię, penè funditus lapsum esse, seque monitũ intellexit, vt eum ita male redactum cerneret, ac repararet. Sic Bonauent. cap. 2. vt supra retulimus. Quare post mentis alienationem per mirabilem raptũ, vix in se reuersus, statim surgens, ad triplicem Domini sui iussionem sine vlla mora posuit pedes suos, piscibus ipsis velociores, ad obediendum. Nondum elapso vnius anni curriculo tres Ecclesias materiales reparauit mendicando. Vix hoc triplici opere materiali peracto, moxque duodecim Discipulis acquisitis, perrexit Romam cum ipsis anno 1209. & an. 1210 approbationem Legis, & Ordinis Minorum obtinuit à Summo Pontifice Innoc. III. Post duos annos Ordinem S. Claræ fundauit, scilicet anno 1212. Post nouem verò alios annos, scilicet anno 1221. instituit Ordinem Pœnitentium; & ab anno 1210. vsque ad annum 1221. cursu annorum vndecim totam fermè Europã penetrauit, perrexit ad Syriam, & vsque in Aegyptum in Asia; intentauit iter ad Regnum Marrochii in Africa. Deus bone, & vnde tam magna, incredibilisque velocitas in pedibus vnius homuncii; despectissimi, pauperrimi, idiotæ, ac simplicis? vis nosce vnde? cogita ipsum vt *Piscis aquaticus* in vndis lachrymarum suarum ad pedes Piscis Christi in Cruce assati. His namque influens pedibus eius curtis, tribuit eis breuitatem quandam, de qua mox, vt cursu suo circa opus sibi commissum, & piscium, & auium celeritatem vinceret. His piscis, in Cruce assus pisces illos duos genuit in Francisco, quos memorat Euangelium Ioann. cap. 6. *Hi* namque *pisces* explicat Intepr. *sunt mundi, & expiati secundum legem. Quia habent squammas patientiæ, & pinnulas, quibus ad alta volant, quia semper in Deum.* Quorum alter etsi assus, alter verò alixus viuidiori tamen volatus ambo eleuabantur, perniciorique cursu properabant. Assus ad exempla Martyrum. Alixus ad exempla Confessorum. Subdit quoque Interpres loco citato. *Vel aliter. Piscis assus exempla Martyrum. Piscis elixus exempla Confessorũ, &c.* Et Frãc. instituens tres Ordines, & vnicuique ipsorum suam propriam legem ferens, per suos nouos Apostolos, Martyres, Confessores, Virgines, quidquid destruxerant crimina in opere sapphirino Ecclesiæ (ad quod fundandum Apostoli, augendum Martyres, muniendum Confessores, decorandum Virgines conuenerant) mirabiliter reparauit.

Pedes in Franc. duo, & sex seorsim: duo curti sicut quorundam volatilium, & iam ipse Vir Sanctus statura mediocris vix erat, & potius breuis. Sex alii pedes in ipso similes pedibus apicularum. Influxus *Semicapricorni*, scilicet *Piscis*, qui efficit mediam partem à parte post in prodigioso illo signo, & influxus etiam Pisciũ, iunctorum Capricorno post Aquarium, ex quo vtrumque signum participat, indicarunt in duobus pedibus Francisci illam curtitatem; quæ in cruribus aliquorum volatilium, ac pedibus data à natura, tollit in volando quodcumque impedimentum. Verum tunc verè huiusmodi influxus indicium istud patefecerunt in Francisco, cum Franciscus ad pedes Piscis, assati in Cruce, quod auribus audiuit à Christo, oculis mox vidit in Sancti Damiani Ecclesia, vndique penè collapsa, licet haud tunc arcana verborum præcipientis Domini, sed postea, ipso Domino reuelante, perceperit, vt ibidem aduertit Bonau. Sunt quædam Aues (refert Interpres super illud Christi apud Matthæi 6. *Respicite volatilia Cæli, &c.* in serm. Dom. 15. post Trinit.) quæ habẽt pedes curtos, & crura curta, & cũ volant constringunt eos ad ventrem, vt non prohibeant eas volare, & à volatu ea breuitas, seu curtitas pedum non prohibet. Ex qua historia ita subinfert, loquendo de secundo modo contemplatiuorum, longè priori sublimiore, quia in nullo ferè vitiosè retardato, aut vanè retento, etsi per vitam mixtam

Franciscus ad pedes piscis assati in Cruce totus aquaticus.

Frãc. vincẽs velocitate piscium, & volatilium.

Pisces duo euangelici in Franc.

Pedes in Franc. duo, & sex seorsim.

Pedes curti in auibus nõ impediunt volatum.

mixtam sibi, ac proximis intendat. *Isti verò*, ait, *qui curtos habent pedes, qui nec alijs, nec sibi intendunt, pedes ad ventrem, idest actus breues, & curtos ad mentem constringunt, se ad se recolligunt, vt mens in vno collecta facilius possit auolare, & irreuerberato lumine in aureo Solis splendore mentis oculum figere, &c.*

Franc. sub figura apiculæ sex pedes habētis.

Cuilibet Apiculæ sex pedes tribuit natura, quos Dei gratia dedit postea Francisco ad pedes Piscis in Cruce assati, vt in aggressione operis sibi præcepti, velox esset vt piscis, in suis lachrymarum vndis excurrens; & volaret simul vt apicula, deferens sex pedibus vbique pœnitentiā, & fructus pœnitētiæ vberrimè proferens, atque apiculæ exercitia peragens. Vis ne intueri Franciscum sub hac apiculæ imagine? Accipe à benedicta Interpretis nostri Lingua, sic loquente, ac simul verbis suis in viro pęnitēte quasi Frāc. Apostol. pęnitentiæ exemplar, excellēter delineante, atq; exprimente in serm. Dom. 11. post Trinit. *Pœnitens*, inquit, *sex habet pedes. Anteriores sunt amor Dei, & proximi. Medij oratio, & abstinentia. Posteriores patientia, & perseuerantia. Flores Sanctorum Patrum exempla, quibus debet colligere ceram, idest mentis, & carnis munditiam, quam his pedibus colligit. Et ad aluearium propria conscientiæ cum ipsa redit. Et incipit operari interius. Et de eo, quod operatur, seipsum reficit, &c.*

Flores sunt Sanctorum Patrum exēpla.

Tertia Ecclesia, ad quam reparandam, se transtulit Franciscus, vt triplici Christi mandato perfectam, completamq; obedientiam præstaret, *Virgini Annunciatæ* sacra erat. Misit Christus ad Matrem suā Franciscum, vt collactaneum suum ad vbera, non Amaltheæ Capreæ, sed Ceruæ carissimæ Genitricis suæ efficeret, ac pariter declararet iam *conceptum sub Capricorno*, quem fuisse Iouis collactaneum fingitur, vt supra diximus. Vt autem intelligatur hæc valde digna, ac peculiaris propositio, ad Arcam Testamenti Interpretis nostri recurrendum est. *Beatus venter qui te portauit, & vbera quæ suxisti*, dixit Christo quædam mulier, in illius;& Matris laudem extollens verba Lucæ 11. Ad illud, *& vbera quæ suxisti*, annectit Interpres in serm. Domin. 3. in Quadrages. textum Prouerb. 5. illis verbis. *Cerua carissima, & gratissimus hinnulus. Vbera eius inebrient te omni tempore*. Perpendens tres huius sentētiæ particulas, quæ valde proposito nostro faciunt, ita inquit.

Franc. collactaneus Christi in Deipara.

1 Nota, quod Cerua (vt dicitur in naturalibus) parit in via trita, sciens, quod Lupus viam tritam fugit propter homines. *Cerua carissima est B. Maria*, quæ in via trita hinnulum gratissimum, quia gratis ex grato tempore datum nobis paruulum filium peperit. Vnde Luc. 2. *Peperit filium suum; & pannis eum inuoluit, & reclinauit eum in Præsepio, quia non erat ei locus in diuersorio.*

2 Huius Ceruæ, toti Mundo charissimæ vbera inebrient te, ò Christiane, omni tempore, vt omnium temporalium oblitus, tanquam ebrius ad ea, quæ ante te fuerunt, & sunt, te extendas. Hoc dictū Interpretis concordat cum illo alio Dominicæ 13. post Trinit. vbi expendens illud, *Alligauit vulnera eius, infundens vinū, & oleum*, Lucæ 10. ait. In *Oleo*, quod illuminat, peccati significatur cognitio. *In vino, quod inebriat, lachrymarum compunctio, quæ animam inebriat, vt temporalium obliuiscatur*. Itaque in lacteo Ceruæ carissimæ Virginis Deiparę vino fit ab eius vberibus qui lactatur in suis lachrymis aquaticus, vt piscis, & ebrius etiam, quia pisces quoque, qui oleo, per vndas sparso videntur, vt capi possint, solent variis modis aliquando inebriari, atque à se alienari.

Cerua carissima B. Virgo, cuius lac inebriat.

Sed valde mirandum est (sequitur Interpres ibi super textum præallegatum de Cerua carissima) cur dixit, *inebrient te. Cum in vberibus non sit vinum, quod inebriet, sed lac iucundissimum.* Audi quare. Sponsus eius filius ipsam laudans Cant. 7 dicit. *Quam pulchra es, & quam decora charissima in delicijs. Statura tua assimilata est palmæ, & vbera tua botris. Quam pulchra es* mente, & quam decora corpore Mater mea, Sponsa mea, Cerua charissima. *In delicijs*, idest vitæ æternæ præmiis.

Cur lac Virginis dicatur vinum.

Statura tua assimilata est palmæ. Nota, quod palma inferius corticibus est aspera, superius visu, & fructu pulchra. Et (vt dicit Isidorus) facit fructum centesimum. Sic B. Maria fuit in hoc Mundo cortice *Paupertatis* aspera, sed in Cælo pulchra, & gloriosa. Quia Angelorum Regina, & fructum centesimum, qui datur Virginibus, ipsa Virgo Virginum meruit adipisci.

Cur Virgo palmæ assimilata.

Vbera tua sicut botris vineæ. Botrus est genus fructus mali, in vnum conglobati, vel vuarum, quæ nascuntur in vite. De qua historia Ioseph Genes. 40. dicit Pincerna Regis. *Videbam coram me vitē, in qua erant tres propagines, crescere paulatim in gemmas, & post flores vuas maturescere.*

Et eius vbera botris vineæ.

Vitis dicta, eo quod vim habeat citius radicandi, vel quod inuicem se innectit. *Est B. Maria*, quæ præ cæteris citius, & altius in Dei amore fuit radicata. Et veræ viti, idest filio suo, qui dixit Ioannis 15. Ego

Vitis est B. Maria.

Ego sum vitis vera inseparabiliter se innexuit. Et de semetipsa dixit Eccl. 24. *Ego quasi vitis fructificaui suauitatem odoris.*

In ea tres propagines.

Partus B. Virginis non habet exemplũ in fructu mulierum, vel sexu; sed habet similitudinem in naturis rerum. *Tres propagines huius vitis* fuerunt *Angelica salutatio. Spiritus Sancti superuentio. Et filij Dei inenarrabilis conceptio.* Ex tribus his propaginibus propaginata *Proles fidelium* quotidie per totum Mundum, fide propaginatur, idest multiplicatur.

Gĕmæ duæ.

Gemmæ in vite sunt Humilitas, & Virginitas B. Mariæ. *Flores*, fœcunditas sine corruptione, partus sine dolore. *Tres botri vuarum in vite* Paupertas. Patientia. Abstinentia. *Hæ sunt vuæ maturæ, ex quibus profluit vinum maturum, & odoriferum, quod inebriat, & inebriando sobrias reddit mentes fidelium.* Ex his pergit Interpres ad

Botri tres.

3 Particulam sententiæ præallegatæ ex cap. Prou. 5. super vltima verba, *Et in amore eius delectare iugiter. Quatenus*, inquit, *ipsius amore falsam Mundi delectationem despicere, & tuæ carnis concupiscentiam valeas conculcare.* Hucusque locutus est *de Virgine Annunciata* (cui Ecclesia Portiunculæ dicata erat) sub figura Ceruæ carissimæ cum Sapiente in Prouerbiis, & sub figura Vitis cum textu Geneseos. Lac huiusce Ceruæ cum inebriet eo modo, quo explicauit Interpres, meritò vino botrorum ab eodem comparatum est Et quia hinnulus Christus in Annunciatæ Virg. vtero conceptus, tum primogenitus naturalis Virg extitit, tũ in multis fratribus per adoptionẽ, ex Virg. spiritualiter genitis, multi quoque fratres cum hoc hinnulo collactanei facti sunt. Verum inter cunctos hosce fratres, & collactaneos nouo quodam modo ob maiorem propinquitatem ad hinnulum Christum collactaneus factus est cum eodem Franciscus, qui simul cum ipso primogenito Christo admodum quoque peculiariter cum Virgine Matre spiritualiter matrizare comperimus.

Sub ceruæ, ac vitis figura Virgo annunciata Eccl de Portiuncula Tutelaris.

Matrizauit cum Matre, æmulans ipsius Christi primogeniti matrizationem, quia ebrius omnimodè effectus ab illius lacte studuit maximè omnium temporalium cum Matre Virgine, & cum eius primogenito penitus obliuisci, atque ex hac parte inter Ordinum Institutores reperiri primus. Matrizauit, quia transformatus in Matris palmam post filium primogenitum, in eandem palmã Matris transformatum, & post Apostolos, fratres, & filios, & Discipulos Christi, fuit in cortice altissimæ paupertatis cum illis asperrimus. In Cælo quoque pulcher, & gloriosus euasit, quia primam Angelorum sedem obtinuit, & fructum centesimum Virginis Virginum filii inter omnes illos in virili sexu Virgines adipisci meruit, qui tantum meritum minimè habuisse videntur, quantum habuit carnis Virginis Francisci mundities, ob quam ipsa sola idonea inuenta est, vt plagis Christi modo admodum prodigioso in cœtu fidelium purpurasceret.

Quomodo Franc. collactaneus Christi matrizarit cũ Christi matre.

Matrizauit demum, quia ex lacteo vino tum vberum Ceruæ carissimæ Deiparæ, tum botrorũ vitis ipsius traxit Humilitatem, Virginitatem, Paupertatem, de qua supra, Patientiam, Abstinentiã, quas cum lacte materno bibit ipse Christus, & per quas dum Franc. omni conatu studuit ambobus appropinquare, meruit etiam ipso Virginis filio ipse solus non solum animo, sed etiam corpore per vulnera, & clauos assimilari. Tandem claudens Interpres totum argumentum suum, restringensq; illud ad propriã Virginis prolem, scilicet ad Christum per redditũ ad principalem propositionem, quæ fuerat, *Et vbera, quæ suxisti.*

Vnicũ Frãc. studium vt Virg. & filio Virg. assimilaretur.

Nota, inquit, quod sugere dicitur sugendo agere. Dum enim Christus sugebat lac, salutem nostram agebat. Nostra salus fuit eius Passio. *Passionem sustinuit in corpore, qui nutritus fuit Virginis lacte:* vnde dicit Cant. 5. *Vinum meum bibi cum lacte meo.* Quare non dixisti, Domine Iesu, bibi acetum meum cum lacte meo? Virginalibus enim vberibus lactatur. Felle, & aceto potatur. *Dulcedo lactis conuersa fuit in amaritudinem fellis, vt eius amaritudo nobis æternam dulcedinem propinaret. Vbera sugit qui in monte Caluariæ lancea perforari voluit, vt paruuli sugerent, &c.* Hactenus Interpres.

Christus sugens lac salutem nostrã agebat.

Consideretur modò Christus, in Matris vtero, ab Angelo annunciatæ ad Vrbem Nazaret conceptus. Deinde ipsemet lactans Virginis vbera in Præsepe Bethleemitico, vbi natus, intueatur. Ibi conceptus, & hic natus, vt Redemptor, & Legislator Mundi esset. Perpendatur aliundè conceptus quoque, & natus Franciscus, non carnaliter, sed spiritualiter *in Domo Virginis Annunciatæ*, vt esset Ecclesiæ, & legis Christi ter Reparator per tres Religiones, & Leges ab ipso instituendas. Nam tum in Christo, tum in Francisco ad Virginis vbera diuersimodè appenso, simulque collactaneo reperiuntur valde similes, paresque effectus *ex Virginis lacte*, eiusq; nutritione fermè deriuati ob magnam respondentiam Redemptionis Mũdi cum Reparatione Ecclesiæ, & Matris

Modus collactaneitatis Franc. cum Christo explicatur.

Christ cum se ipsa. Quatenus gignens Virgo Virginum, & lactans Christum filium suum, vt redimeret humanum genus, & ipsa cum filio suo corredemptrix fieret; genuit quoque spiritualiter, lactauitque Franciscum, quem ipsa designauerat filio suo, in Mundi interitũ indignato ad Mundi reparationem, ad quam & ipsa vt correparatrix principalissima concurrere fas erat. Quare Franciscus, Christi collactaneus sugens in Domo Virginis ab ipsa Virgine lac spirituale, salutem Ecclesiæ per opus reparationis agebat. Ecclesiæ salus fuit eius passio, à qua, factus Virginis filius incepit, in qua perseuerauit, quaque demum vitam clausit, non solum Cruciformem, sed in carne sua visibiliter crucifixam. Passionem sustinuit in corpore, iã in vtroq; homine crucifixus, quia nutritus fuit Virginis lacte. Ipse etiam peculiariter factus cum fratre suo Christo Virginis Filius, potuit & cum ipso dicere: *Vinum meum bibi cum lacte meo*, non autem acetum bibi; quia acetum se habuit ad illud lacteũ, inebriansque vinum ceu effectus ad suam causam. Ex vino enim generatur acetum, & quo illud generosius, eo istud potentius. Itaque virginalibus vberibus lactatus ceu cum Christo suo collactaneus Franciscus, postea felle, & aceto potatus est. Quoniam tota illa lactis dulcedo conuersa fuit in amaritudinem fellis, vt eius amaritudo æternam dulcedinẽ Ecclesiæ ab eo reparatæ propinaret. Vbera suxit Virginis, & cum lacte bibit vna cũ innumeris, & heroicis virtutibus vinum deuotionis feruentis, quæ semper in eius corde excreuit erga Dominam Mundi, amorisque præcipui ad ipsam Matrem Dei. Hinc haud mirum, si virtute huius lactis intimè matrizans cũ Virginis filio, super Mõtem Aluerniæ in Christo fratre suo perforari (iuxta magnanimum desiderium se totum, & totaliter in Christum transformandi, quod in Domo Virginis cum lacte Virginis suxerat) magnanimitèr, lætanterque consensit. Vt ex illis foraminibus, in quorum receptione quater mortaliter cecidit, paruuli sugerent passionis Christi memoriam, ob cuius omnimodam obliuionem penè collapsa cernebatur Ecclesia.

Quid à lacte Virg. biberit Franc. ceu Christi collactaneus, & cõpar.

Quomodo Franc. felle, & aceto potatus.

Ferè hanc ipsammet doctrinam sub aliis verbis expressit Bonau. loquens de Ecclesiæ Portiunculæ, quam tertio loco post restaurationem Ecclesiarum S. Damiani, ac D. Petri Apostoli restaurauit Franciscus. Fert enim (vt alias adnotatum) in fine cap. 2. hæc in specie post tactam deuotionem feruentem, & amorem singularissimum erga Deiparam: *Hunc locum Vir Sanctus amauit præ cæteris Mundi locis. Hic enim humiliter cepit. Hic virtuosè profecit. Hic feliciter consummauit. Hunc in morte fratribus tamquam Virgini charissimum commendauit, &c.* Et in principio capitis sequentis tangens Virginis Annunciatæ prout ibi depictæ, ceu illius ædiculæ Tutelaris, hæc alia subdit, veluti prædictorũ quę sup. dixerat cõsecutionẽ. *In Ecclesia igitur Virg. Matris Dei moram faciente seruo ipsius Francisco, & apud eam, quæ concepit Verbum plenum gratiæ, & veritatis, continuis insistente gemitibus, vt fieri dignaretur aduocata ipsius, meritis Matris Dei concepit, & peperit spiritum Euangelicæ veritatis, &c.*

In Eccl. Portiunc. opus reparationis Eccl. cepit, & consummauit Fran.

Vt coronidem pũcto huic quarto imponamus, placet Stellarum corona circumdare conceptionem Francisci, quem ante eius conceptum annis 2810. vaticinatum reperimus sub figura noui Sideris, seu Stellæ apud Sibillam Erithræam, quæ inter decem Sibillas, quarum prior Persica, postrema verò Tiburtina, habet locum quintum. Vide hanc supputationẽ tom. 1. Hierarch. in principio fol. 6. Sub eodem Horoscopo signorum Arietis, & Capricorni (cui apposuimus ex aliis Zodiaci imaginibus, seu astris fixis Arcturũ, Orionam, & Hyades) paralella aliquot Francisci cũ Christo, inter sese iuxta modicum ingenii nostri, calamiq; inornati ruditatem, ac simplicitatem iã adnotauimus. Signa duodecim, & imagines, siue sydera fixa 36. aliis 37. constant Solis coronam, quam Zodiacum nuncupant. Stellarum siue magis, siue minus lucidarum, ac celebrium, vel principalium numerus, quibus formantur Zodiaci signa prout recentiores calculant Astronomi compleret summam 290. Arieti enim tribuunt 13. Tauro 33. Geminis 18. Cancro 9. Leoni 27. Virgini 26. Libræ 8. Scorpioni 21. Sagittario 31. Capricorno 28. Aquario 42. Pisci 34. Lucidiores, celebriores, principaliores in Ariete 6. in Tauro 12. In Geminis 13. in Cancro 8. In Leone 10. In Virgine 9. In Libra 6. In Scorpione 14. In Sagittario 12. In Capricorno totidem. In Aquario 10. In Pisce 9.

Vaticinatus vt stella an. 2810. ante quam conciperetur.

Stellæ omnes tam magis, quam minus splendidæ, ac notæ in syderibus fixis, vnde Zodiaci imagines figurantur, numerantur 639. Stellis enim 27. Vrsam maiorem efformant. Minorem, Cinosuram dictam 7. Dragonem 31. Cepheum 11. Vrsarum Custodem 22, Coronam sub Arctophilacii humerum 8. Herculem 28. Lyram 10. Cycnum 17. Cassiopeam 13. Perseum 26. Currum 13. Æsculapium 23. Ser-

Stellæ 290. xii. Zodiaci signa configurant.

Serpentem 18. Sagittam 5. Aquilam 9. Delphinum 10. Equum Pegasæum 20. Equum minorem 4. Andromedam 23. Triangulum 4. Cætum, seu Balenam 22. Orionem 38. Eridanum, seu Nilum 34. Leporem 12. Canem, seu Caniculā maiorem 18. Caniculam minorem 2. Nauem, siue Argum 45. Coruum 25. Craterem, seu Vas 7. Coroum item 7. Centaurū 37. Lupum 19 Altare 13. Coronam Gnosiā, seu Ariannæ 13. Piscem australem 12. Pisci autem Australi celebriores, ac lucidiores, quas tribuunt Stellas sunt 10. Coronæ Ariadnę totidem. Altari 7. Lupo 13. Centauro item 13. Coruo 6. Vasi 4. Ceruæ 14. Naui 18. Caniculæ minori 1. maiori 6. Lepori item 8. Eridano 10. Orioni 22. Balenæ 13. Triangulo 43. Andromedæ 12. Equo minori nullam, quia eius quatuor stellæ paruæ sunt, ac parum lucidæ. Equo Pegasæo 12. Delphino 7. Aquilæ 6. Sagittæ omnes lucentes. Serpenti 10. Esculapio 12. Coruo 10. Perseo item 10. Cassiopeæ 8. Cycno 12. Liræ omnes æquales. Herculi 12. Coronæ Arctophil. 6. Vrsarum Custodi 12. Cepheo 8 Draconi 13. Vrsæ minori, seu Cinosuræ omnes pares. Vrsæ maiori 12.

Imagines vero, idest sidera fixa à stellis 639. effinguntur

Itaque omnes stellæ in circulo Zodiaci siue quæ figurant signa, & sunt 298. siue quæ efformāt imagines, scilicet 639. efficiunt numerum 934. Cui si addas septem stellas planetarias essent 941. Tōt ergo in toto Cælo enumerātur ab Astronomis circa eorum munia stellæ per signa 12. per imagines 36. zodiaci, ac per Planetas septem. Tot stellę Astronomichæ (& si quæ aliæ sunt, nam recensiores asserunt numerari stellas 1022. vt inferius declarabitur) exornant Cælum, quarum influentiis sublunaria reguntur circa res corporeas. Omnes simul iuxta misticum intellectum Sāctorum imagines signa, operationes, merita, prærogatiuas, illustrem vitam, gloriosamque mortem, in qua dū occidunt splendidiores oriuntur, præfigurant. Omnesque *claudit Deus* prout Heroum Ecclesiæ simbola patefaciunt, *quasi sub signaculo* apud Iob cap. 9. Quod aduertens Interpres noster serm. Dom. 5. post Pascha, hæc habet. *Stellæ sunt Sancti, quod Christus sub signaculo suæ prouidentiæ claudit, ne appareant, quando velint, semper parati ad tempus, à Deo statutum, &c.* Penės oraculum Sibillinum præfatum *Stella* nuncupatur *Franciscus*, & iam conceptus in Matris aluo, vt orietur ceu stella, teste Bonau. in Prologo Legendæ. Et quia stella extitit matutina in toto progressu annorum suorum, & viuens lucidus, lucidissimus demū euasit

Summa omniū stellarū Zodiaci ac vii. planet. 941.

Sancti sunt stellæ sub signaculo Dei

in morte, in qua eius *beata Anima (ait idē* Bonau. cap. 14. *visa est sub specie stellæ præfulgidæ, à candida subuectæ nubecula, super aquas multas in Cælum recto tramite sursum ferri tanquam sublimis sanctitatis candore prænitidæ, & cælestis sapientiæ simul, & gratiæ vbertate repletæ.*

Franc. in ortu, in vita, & in morte vt stella.

Discrimen ponunt Latini Scriptores inter stellas, & sidera, Stellæ, aiunt, à stando dictæ, quod stare videantur, differunt à syderibus; quod illæ singulæ sint, sydera verò ex pluribus stellis composita, quæ & signa cælestia vocantur, cuiusmodi sunt Aries, Taurus, &c. Idem discrimen ponunt inter astrum, quem vnam stellam faciunt, & astrum, quod congregationē significant stellarum, vt est Leo, Libra, &c. Apud Græcos etiam eadem obseruatur differentia. Stella extitit Franciscus, quatenus in cætu aliorum Sanctorum sic lōge ante conceptionem vaticinatus, sic natus, sic in omni cursu vitæ suæ sublimi perfectione stabilis, sic tādem defunctus. Attamen quatenus ex omnibus Sanctis ipse immediatè voce sensibili electus à Christo ad Ecclesiæ reparationem, cuius inceptio statim post approbatam ab Inn. III. Minorū legem, nō solum vt sydus respectu Solis Iustitiæ Christi, cui extitit corona, explicans vt omnis perfectionis exemplar omnium Sanctorum stellas, verum etiam vt alius Sol in virtute Solis Christi lucens, à stellis, & astris, & syderibus virtutum Sanctorum omnium coronandus. Hinc seriò adimaduertenda visio illa, quam refert Bonauentura c. 3. postquam Innocentius ipse Franciscum Lateranensem Basilicam humeris suis sustentantem inspexerat, deque eo publicè coram tota Curia Romana contestatus fuerat illis verbis, ex c. 2. in fine. *Verè hic est ille, qui opere, & doctrina Christi sustentabit Ecclesiam.* Et postquam omnia ipsi concesserat, primum Ministrum Generalem instituerat, dederat ipsi & duodecim eius sociis de pœnitentia prædicanda mandatum, tenerrimè ipsum, & suos amplexerat, benigneque omnes dimiserat.

Stella & sidus differūt sicut aster, & astrum.

Corona Frāncisci omnes Sancti.

Vix enim his completis, vixque Francisco Vallem Spoletanam vna cum duodena illa, atque Apostolica Fratrū tui bagresso, & ad Vrbem Assisium reduce, quod ex stella non in astrum, non in sydus mutatus est; sed in Solem, quasi non amplius post approbatam Regulam, & Institutum suum, & iam inceptum opus, quod ipsi ter de Cruce mādauerat Christus, haud simplicis sanctitatis officium, omnium Sanctorum Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum,

Post approbatam Reg. Franc. fit ꝗ. lius.

Confessorum, Virginum exempla imitādo; sed Reparatoris Ecclesiæ ab ipso peragendum erat. Ac proinde ad ipsū Christum Ecclesiæ Caput, ei oportebat propinquissima imitatione virtutum peculiariter peruenire. Veritatem hanc sic describit Bonau.cit. Cumque in quodam tugurio, sito in horto Canonicorum, Vir Deo deuotus, in oratione Dei, more solito, pernoctaret; corporaliter absentatus à filiis, ecce ferè media noctis hora, quibusdam ex Fratribus quiescentibus, quibusdam perseuerantibus in orādo, *Currus igneus mirandi splendoris, per ostium domus intrans, huc, atque illuc per domicilium tertio se conuertit, super quem globus lucidus residebat, qui Solis habens aspectum, noctem clarere fecit, &c.* Ex qua visione liquet planè, quod missus Franciscus à Christo ad Ecclesiæ reparationem, sicut ipse Christus fuerat missus à Patre ad Mundi redemptionem, iam illius *Solis iustitiæ* gerebat similitudinem, qui dixit de se, *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi vt accendatur?* Et ipse Franciscus in huiusmodi Solis virtute veluti alter Solis globus effectus, à Curru igneo idcirco vectabatur, vt per ipsum iterum Christus mitteret ignem suum in terram, ne Ecclesia sua, iam in amore cælesti, atque lumine fidei penè extincta, penitus funditusque occideret.

In officio reparatoris eccles. meritò Francisc. ex stella mutatus in solem

Demus ergo Francisco Reparatori Ecclesiæ, concepto iam sub 28. stellis Capricorni, cui adiuncti pro Horoscopi constellatione & Aries, & Arcturus, & Orion, & Hyades, demus, inquam, Francisco Repar. Eccles. iam sub specie Solis, & ad Christum Solem simillimo omnes stellas, & astra, & sydera Sanctorum pro Corona, quia certè dignus est. *Signum magnum apparuit in Cælo. Mulier amicta Sole, Luna sub pedibus eius, & in capite eius Corona stellarum duodecim,* Apocal. 12. Allegoricè, & moraliter exponit hoc magnum, cælesteque signum Interpres noster in Ferm. Dom. 2. post Pascha, de quo alias. In expositione allegorica iuxta sensum literæ describit Ecclesiam, mulierem dictam *propter multorum filiorum fœcunditatem, quos ex aqua, & Spiritu Sancto regenerauit.* Cuius *Sol* vestiens eā, habitansq; lumen inaccessibile *Christus*. Cuius *Luna sub pedibus* (qui sunt omnes Prælati, qui Ecclesiam, tanquam pedes corpus, debēt sustentare) rerum caducarum prospera mutabilitas, à Prælatis tanquam stercora conculcanda. Cuius capitis *duodecim stellarum Corona duodecim Apostoli*, illuminantes noctem huius sæculi. Duodecim stellarum Corona est fides duodecim Apostolorum. Hæc Interpres quantum ad sensum allegoricum, & literalem.

Mulier amicta sole ecclesia.

Quantum verò ad sensum moralem, *Mulier amicta Sole*, ait, *est fidelis anima*, de qua Prou. 31. &c. Hæc mulier, subdit, est amicta Sole, quia in Sole sunt tria, candor, splendor, & calor. In candore Castitas, in splendore Humilitas, in calore Charitas designatur. *Ex his tribus fit pallium fidelis animæ cælestis sponsæ.* In Lunæ macula intelligit vel cōceptionem communem in peccato originali, vel impudicitiam. In illius obscuritate, quia ex se est corpus opacum, intelligit vel infirmitatem, vel superbiam, quæ excœcat. In eius frigiditatem intelligit vel vltimam corporis incinerationem, vel odii, ac rancoris gelicidium. *Hanc Lunam*, inquit, *debet habere mulier sub pedibus suis, idest mentis affectionibus, vt caro spiritui, sensualitas seruiat rationi.*

Item & anima, & maximè Franc.

Explicans quartò Coronam stellarum duodecim, ita breui, ac pulchro ordine ipsam declarat, ac declarando intexit. Stellæ à stando dictæ, quia fixæ sunt semper in Cælo, & cum Cælo motu perpetuo feruntur. Nam dum videntur stellæ labi, non sunt stellæ, sed igniculi, ex aere lapsi, qui fiunt dum ventus altiora petens, æthereum ignem secum trahit. In capite, idest *mente animæ debet esse Corona stellarum, idest virtutum duodecim*, In fronte tres, idest *Fides, Spes, Charitas*. A dextris tres. *Temperantia, Prudentia, Fortitudo.* In posteriori, *Mortis memoria, Iudicij dies amara, indeficiens Inferni pœna.* A sinistris, *Patientia, Obedientia, & finalis perseuerantia.* Hactenus Interpres, prout alibi explicatum est.

Corona stellarum 12. moraliter.

Mulier amicta Sole, prout est Ecclesia, fœcunda prolibus, & Mulier amicta Sole, prout est anima Francisci fœcunda virtutibus, & meritis, & Ordinibus, & Legibus, sicut sunt inter se in illo Interpretis nostri commentario immediatè connexæ, ita quoque & in re nostra debent esse inseparabiles. Christus suam fecit Ecclesiam Catholicam ratione fundationis, ac redemptionis, ac propterea seipso Sole eam vestiuit, coronauitque simul duodecim Apostolis, quibus eam fundauit, redemitque. Pariter ipse Christus tradidit Francisco eandem Ecclesiā, vt eius claritate Solis, suo admodum similis, ac vita Apostolica, ab ipso profitenda, renouanda, propaganda, illius claritatem, illiusque coronam repararet, restauraretque. In duodenario stellarum numero propter eius vniuersalitatem, nō solum duodecim Apostoli intelligendi sunt, verum etiam Sancti omnes, coronantes

Eccles. cathol. faciens suam Christus, fecit postea propter Franciscum iterū suam.

nantes in Ecclesia Christũ Solem iustitiæ, eius Redemptorem. Quare haud mirum si eandem coronam attribuimus vniuersaliter Francisco Reparatori. Franciscus enim sicut ratione officii Solem iustitiæ sibi in actis, & gestis effecit simillimum, ita & ipse vt nouus Sol, in Christo Sole exortus, solarem Ecclesiæ vestem, stellatamque coronam reparans, pari zodiaco coronari, fecit seipsum quodammodo dignum; licet Christo impar vt seruus remotissimè. Sed vt Reparator, & imitator conformis admiraculũ. Dixi ratione officii per respectum ad statum Ecclesiæ, quẽ iure reparationis debebat post Christũ ita penè facere suam, sicut suam fecerũt Apostoli, eam cũ Christo minus principaliter prædicatione, ac martyrio fundantes. Status Ecclesiæ illius temporis conceptionis Francisci (de quo superius in alio proposito) percipi poterit ex doctrina Bonau. in cap. 5. par. 4. de Ecclesiastica Hierarchia. Loquens enim ibi Seraphicus Magister sub cælorum nomine de Doctoribus Sacræ Scripturæ. *Item* (ait quarto loco) *cælesti decorantur sicut Cæli ornatu, quantum ad vitæ perfectionem, & virtutum decentiam, & cælestem in moribus disciplinam*. Probat multimodè, præcipuè ex illo Sap. 18. *In veste poderis eius* (scilicet summi Sacerdotis) *erat descriptus totus Orbis terrarum*. Sed subdit statim ex opposito.

Cæli, & ornatus cælorum tẽpore cõceptionis Franc. quam obtenebrati.

Cælique non sunt, vbi tales ornatus desunt, sicut est videre in peruersis Sacerdotibus. In quorum vita non relucet *Sol feruentis Charitatis*. Nec resplendet *Luna misericordiæ, & pietatis*. Nec refulgent *Stellæ munditiæ, & castitatis*. Non comparent etiam *constellationes duodecim signorum*, idest non relucet in eis, nec apparet vestigium *vitæ, & conuersationis duodecim Apostolorum*. *Non Hyades, non Plaiades, non Oriona cum interioribus Austri*, quoniam nec *Virtutes interiores*, scilicet purgati animi *ad contemplatiuam* pertinẽtes. Nec *exteriores*, videlicet purgatoriæ, & politicæ, vitã exteriorem quoad *actiuam* dirigentes, iam in Ecclesiæ Doctoribus vix inueniuntur. *Et ideo totius Ecclesiæ species in tenebram, & deformitatem est mutata*. Ideo dicit Iob cap. 9. *Qui præcipit Soli, & non oritur, & claudit stellas quasi sub signaculo*. Sequitur. *Qui facit Arcturum, Orionam, & Hyadas, & interiora Austri*. Et in Hierem. 4. *Aspexi cælos, & lux non erat in eis*. Et ideo multa imminent Mundo pericula, quia vbique deficiunt in Doctoribus, & Sacerdotibus huius Mundi cælica ornamenta, sicut dicitur in Act. 27. *Neque Sole, neque syderibus apparentibus per plures dies, & tempestate non exigua ingruente, omnis spes salutis ablata est*. Hucusque Bonauent.

Sol, Luna, stellę Zodiaci signa, & alia sidera mistice.

Quando totius eccles. species tenebrescit, ac deformatur

In priori statu extans Ecclesia tempore Sancti Francisci, equidem non poterat is idoneus fieri ad eam ter reparandam completissimè per tres Ordines, ac totidem Leges, nisi in ipso oriretur totus ornatus misticus Cælorum prædictorum, imò & omnium Sanctorum, imò & Virginis, & Christi, quantum tali homini, Reparatoris munere à Christo dignificato, possibile erat. Decebat igitur, vt Frãciscus *Sol* quoque feruentis charitatis effectus, pariter & Luna miræ pietatis, ac misericordiæ coronatus appareret *Stellis* munditiæ, & castitatis excellentissimæ, quæ idonea foret ad recipiendam quinque stellarum sacrorum stigmatum à manu Christi impressionem. Appareret item redimitus Signis duodecim, vitam & conuersationem duodecim Apostolorum per vniuersum Orbem influentibus. Atq; à suæ conceptionis *Capricorno* quatenus conficeret totum eius cum Ariete conceptionis Christi, & cum *Arcturo, & Oriona, & Hyadibus, & interioribus Austri Horoscopum*, auspicarentur omnes omnium Sanctorum veteris, ac noui Testamenti, interiores virtutes purgati animi ad *Contemplatiuam*, & exteriores itidem purgatoriæ, & politicæ ad vitam exteriorem quoad *Actiuam* dirigentes. Ne vlterius Ecclesiæ species in maiorem tenebram, & deformitatem cum periculo totalis interitus abiret, sed è regione ad pristinum ornatum, sicut tempore Christi, & Apostolorum rediret. Sicque è regione quoque vsurpari posset illud Act. 27, Sole, & syderibus in Francisco apparentibus per plures annos, & in suis Ordinibus, & Legibus, & professoribus, & imitatoribus per plura sæcula, nec amplius tempestate non exigua ita ingruente, omnis fermè desperatio salutis ablata est.

A Franc. in pristinũ statum redacta.

Ornatus cælorum Fran, & suorũ restituit totius eccl. ornatũ

CAPVT

CAPVT V.

Horoscopus conceptionis Francisci simul cum Vrbe Hierusalem, triformiter vna, & multiformiter trina in latere cordis eiusdem Francisci mysticè inscribendus.

OBseruaui apud Historicos prophanos, quos refert, ni fallor, ex nostratibus Cartagena, & est apud Suetoniū in vita Cæsaris, Diogenem Cinicum Genesim, Horoscopumque Cæsari Augusto efformasse. Est propriè *Genesis* apud Latinos generatio. Accipitur etiam & pro sydere natalitio, quod antiqui Mathematici Horoscopum nuncupabant, Astrologi nostri temporis Ascendentem dicunt. Quod circumuolutione Cæli oritur eo momento, quo quis nascitur. Vnde *Genethliaci*, & *Horospipi*, qui ex die, & hora natiuitatis, quos Horospipos vocant, fortunā hominis, & successum pronunciant, Gel. lib. 13. cap. 1. Sed de his (*hominum genus, sperantibus insidum, potentibus fallax*, teste Tacito, efformantibus, & ab Ecclesia maximè circa Principes iure merito pluries anathematizarum) Iuuen. sat. 14. *Nota Mathematicis genesis tua*. Et sat. 6. *Inspecta genesi colyria possit*. Igitur Diogenes delirans & ipse cum alijs sui temporis Mathematicis, delineansque Augusto Cæsari Horoscopū, sub quo natus fuerat, posuit in illius figura animal quodam, quod semipiscis, & semicapræ simul exprimebat formam. Quo simulacrō demonstrare voluit, duo signa cælestia, scilicet Capricorni ac Piscis adnascenti Cæsari pari cōcursu, atq; coniunctione exorisse. Ad pedes illius animalis addidit quoque Diogenes tres alias figuras, in quarum prima Nauis clauus, seu gubernaculum, in altera verò globus quidam, sed in postrema Cornucopia cernebatur. Quasi sub illo bicorpore signo totius Orbis, in globi icone ostensi Imperium, maxima abundantia rerum, in Cornucopia præmonstrata, clauo Nauis, scilicet sceptro suo regendum, gubernandumq; Illi prognosticaretur. At relinquamus vanorum iudicia, assertiuaque Mathematicorum deliramenta, deceptoria, cauillosa, ac mendacii conferta, toties ab Apostolica Sede censuratarum sententiis fulminata. Sequamurq; vt decet, Sāctorum Patrum vestigia, qui ab astris in arcana sacris literis conformia explicuerunt, quæ ad imperium vtriusque hominis circa vitam suam in rectum erga Deum, & ad proximorū regimen perfectè informarunt mores, influxibus syderum bonorum operum actus misticè conformantes.

Genesis, seu horoscop Cæsaris Augusti à Diogene figuratus.

Mathematicorū Astrologorum deliramenta.

Francisci vita à cōceptione incipiens sub signo Capricorni, habens etiam misticè & alia cum illomet signa, de quibus fusè dictum, ad illud spirituale imperium directa fuit à summo omnium rerum Conditore, ac Rectore, qui *contra folium, quod vento rapitur ostendit potentiam suam*, sine quo non poterat à tyrannide errorum, schismatum, scelerum Ecclesia Romana liberari, & ad pristinum suæ libertatis imperium restitui. In qua materia delineauerit Diogenes, in tabula scilicet an in tela, vel papyro, vel alibi Cæsaris genesim, nondum legimus. Genesim verò, seu Horoscopum conceptionis Francisci figurandum esse in materia lateritia (haud cum Nauis clauo, globo, & Cornucopia Cæsaris, sed cum Ciuitate Hierusalem) colligo ex illo Dei mandato ad Ezechielem 4. *Et tu, fili hominis, sume tibi laterem, & scribes in eo Ciuitatem Hierusalem* Super quem textum Intepr noster serm. in Dom. Septuages. in principio, ita pulchrè. *Later significat cor pœnitentis, propter quatuor proprietates, quas habet*. Primò inter duas tabulas formatur. Ad latitudinem ducitur. Igne solidatur. Rubicundus efficitur.

Misticus cōcept. Franc. horoscopus super laterē cum Vrbe Hierusalem lineandus.

Cor pœnitentis lateritiū ob quatuor.

1 *Cor peccatoris inter duas tabulas formatur* vtriusque Testamenti. *Inter mediū enim montium*, idest duorum Testamentorum, vt dicit Psalmista *pertransibunt aquæ*, scilicet doctrinales. Et benè dicitur formatur. Peccator enim, peccato deformatus formam recipit vtriusque Testamenti prædicatione.

2 *Ad latitudinem ducitur*. Latitudo enim charitatis ampliat cor angustum peccatori. Vnde Psal. 118. *Latum mandatum tuum nimis*. Idest aqua charitatis latior Oceano.

3 *Igne solidatur*. Augustinus. Tribulationis igne mens humerosa, & dissolubilis solidatur, ne effluat in amorem temporalitatis, &c.

4 *Rubicundus efficitur*, in quo notatur sancti zeli audacia, de quo Psal. 78. *Zelus domus tuæ comedit me*. Domus scilicet Ecclesiæ, vel fidelis animæ. Et Helias 3. Regum 19. *Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum*. In latere ergo ista quatuor notantur. *Vtriusque Testamenti scientia* ad proximum instruendum. *Charitatis* abundantia ad ipsum diligendum. *Tribulationis patientia* ad opprobrium pro Christo

Potissimum vero cor Franc. in illis quatuor notum.

Christo sufferendū. *Audacia zeli* ad omne malum ferendum. Hæc Interpres, & in his, quadrifariè ab eo distributis rebus tot equidē Horoscopi conceptionis Frācisci Parentis sui figura quadrilateraliter in latere efformata ad viuum inspicitur. Quale namq; cor humanum (ad ardua, ac peregrina aggrediēda facinora haud ab astris inclinatum, sed ab astrorum auctore, ac rectore ab æterno prædestinatum, & ab ipso deinde conceptionis suæ puncto præfixum, ac designatum in tempore) ad hæc quatuor post corda Christi, Virginis, præcursoris Christi, & Apostolorum Christi, ita vnquam nouiter formatum extitit, iam à culpæ originalis deformatione vel ante ortum, vel in Baptismate liberum, & in posterum ab omni læthali culpa alienum; sicut Seraphici hominis, ac Reparatoris Ecclesiæ cor, omni imperio sui ipsius, & hostium Legis Christi, & Ecclesiæ ob ista quatuor dignum?

SECTIO I.

Vrbs Hierusalem, hoc est Ecclesia Militans in latere cordis Francisci cum septem fidei articulis primò scribatur.

Constructio eccles. christianæ per Christū, & eius reparatio per Frā. à pœnitētia incepit

A pœnitentia, à Ioanne Baptista primò, deinde à Christo prædicata, sumpsit exordium Ecclesia Christiana, generisque humani redemptio, vt patet ex Euangelio. Sic enim opus fuit, quia quod funditus in lege veteri culpa originalis destruxerat cursu annorum 5020. vsque ad Christi aduentum iuxta supputationem Ecclesiæ; Pœnitentia deinde prædicationis Christi, virtute Incarnationis suæ, effusione sanguinis, & sacramentorum institutione funditus etiam in lege gratiæ construxit; & recedente, ac cessante veteri Hebræorum Ecclesia, noua Christianorum Ecclesia fundata est. Idem quoque, cæteris paribus, videtur contigisse in reparatione eiusdem Ecclesiæ per Franciscum, iam per plura lustra, ac sæcula culpis, & peccatis vniuersaliter percussæ, & penè ad postremam ruinam redactæ. Hinc approbans Innocentius III. Francisco Regulam, simul & semel *dedit ei, & suis* (ait Bonau) *de pœnitentia prædicanda mandatum*. Nam si à pœnitentia, à Præcursore Christi, & à Christo Redemptore prædicata inceperant Ecclesiæ Catholicæ Christianorum fundamina, par quidem erat, vt ab eadem, ab eo prædicanda, qui Præcursoris Christi, & Christi Redemptoris *per imitatoriam similitudinem* (vtor verbis Bonau.) vitam & gesta præsentare debebat, inciperent quoque Ecclesiæ reparandæ initia. Et quidquid destruxerant in ipsa Ecclesia crimina, & scelera, falsa dogmata, Præcursorumque Antichristi violentiæ, ac tyrannides, Francisci, & suorum trium Ordinum restauraret pœnitentia. Ad hoc propositum definitur pœnitentia ab Interprete nostro fer. 4. in cap. Ieiunii ex D. Anselmo super Matth. hom. 4 in minori. *Pœnitentia est constructio Templi conscientiæ, quod per peccatum destruitur, ad susceptionem Christi præparans humana præcordia*. Destructiones templorum particularium conscientiarum minantur ruinę toti Ecclesiæ Templo molique, quam nō ædificant ligna, vel saxa, vt ait Augustinus, sed fideles, & christiani.

Pœnitentia [illegible] culpa [illegible]

Igitur sub præfato Horoscopo formās Deus Francisci pœnitentis cor pro reparatione totius Tēpli Ecclesiæ inter duas tabulas vtriusque testamenti veluti misticū laterē, ab Ezechiele tot sæculis ante quodammodo prophetatum, haud quidē mirum, si in vtriusque Testamenti scientia; diuinitus infusa ad proximum instruendum, vnicè fecerit illud excellere; ipsum & Cherubicum, & Seraphicum efficiendo. Haud mirum si charitatis abundantia ad ipsum diligendum cordi suo simillimum in pluribus cōstituerit. Haud mirum si tribulationis patientia ad opprobrium pro Christo sufferendum tam excessiuè exornauerit, quam peculiariter elegerit ad opus reparationis, in quo nō alia patientia, nisi patientia Christi necessaria erat. Haud denique mirum, si ita rubicundum ipsum efformauerit in zeli audacia tum pro vniuersa Ecclesia penè collapsa, pro qua destinatus fuerat, tum pro Domino Deo exercituū, in maximū contemptum redacto delectus. Hinc factum, vt biennio antequam vita priuaretur totum in flammas prorumperit ex transformatione in amoris Christi ardoribus. totum incenderit Aluerniæ montē tempore suæ stigmatizationis: Totumq; Solem Christum (vt bonam partem noctis in diem transformaret, vicinis, ac longinquis populis istud spectaculum cernentibus, & transformatio cordis Francisci in corpus transiret, adminicū ad opus ipsius Christi artificium) de Cælo ad se traxerit sub specie Seraphica, ac Cruciformi.

Scientia cælestis in corde Franc. abundans charitas. Patientia [illegible]

Zelus Domus Dei, & pro Domino Deo excedens.

Sume ergo tibi laterem, subinfert, me alloquens, Interpres, & Magister meus,

cui

In Fran.cor de scribit author triplicem Hierusalem.

libenter obedire oportet, habens præ manibus cordis Franc.laterem, *& scribes*, ait, *in eo Ciuitatem Hierusalem*. *Nota*, sequitur, *quod triplex est Hierusalem spiritualis. Militans Ecclesia. Fidelis anima. Cælestis patria*. Et quia in illo admirando sermone texit, orditurque dignam concordantiam inter sex animæ virtutes cũ sex dierũ operibus, addit hæc alia verba, quæ ori, & calamo meo mutatis mutãdis dignatur præstare ex sua liberalitate, ac gratia. *Sumam ergo, ait, in nomine Domini laterem, idest cor cuiuslibet auditioris*, ipse nunc dicerem cor solius Reparatoris Ecclesiæ. *Et scribam in eo triplicem Ciuitatẽ, idest articulos fidei Ecclesiæ. Virtutes animæ. Præmia cælestis Patriæ sub septenario numero ex vtroque testamento authoritates inducendo, & easdem exponendo, &c.* Itaque dum cum Interprete meo in cordis Frãcisci latere scribam priorem Hierusalem, idest Ecclesiam militantem, quæ septiformis erit, ipsam edere oportet ex septem.

Prima Hierusalé eccl. militans, cui 1. pars ex luce, Christi Natiuitas.

I *Ex luce primæ diei*, ob primum articulum fidei, quod est prima lux, ex qua prodiit Sol iustitiæ, scilicet Natiuitas Domini, cui assimilata Francisci natiuitas in Præsepe peracta, vt postea dicemus; & quam eius feruida fides Seraphico informata incendio ipsa primum celebrauit in Ecclesia eo modo, quo scribit Bonau.cap.10. Et ob cælestem visionem quandam, habitam de Francisco in ea solemnitate, exemplũ dedit, ad fidẽ, & ad pietatem excitatorium, vt a multis Principibus tum ecclesiasticis, tum sæcularibus in suorum domorum sacellis, quinimò & in pluribus Ecclesiis particularibus per integram octauam celebraretur. Quod videtur tangere idem Bonau. ibidem ipsammet visionem ita deuotè referens, quam etiam & ipse alibi retuli. Miles autem, ait, quidam virtuosus, & verax, qui propter Christi amorem sæculari relicta militia, viro Dei magna fuit familiaritate coniunctus *Dominus Ioannes de Grecio*, se vidisse asseruit puerulum quendam valdè formosum, in illo Præsepio *dormientem*. *Quem Beatus Pater Franciscus ambobus amplexans brachys excitare videbatur à somno*. Hanc siquidem deuoti Militis visionem non solum vidẽtis sanctitas credibilem facit: sed & designata veritas comprobat, & miracula subsecuta confirmant. *Nam exemplum Francisci consideratum à Mundo excitatiuum est cordium* in fide Christi torpentium. Et fęnum Præsepii reseruatum à populo mirabiliter sanatiuum fuit brutorum languẽtium, & aliarum repulsiuum pestium diuersarum, glorificante Deo per omnia seruum suum, sanctæque orationis efficaciam euidentibus miraculorum propigiis demonstrante. Scribatur ergo prima vice in latere cordis Francisci Ciuitas Ecclesiæ Militantis cum Infante Christo intra Præsepium, infanti Francisco in pręsepe adnascenti simillimo, & in celebrando suæ natiuitatis misterio modo, & exemplo in Ecclesia primo.

Pietas Fran. erga Christũ in præsepe toti orbi exemplaris.

II Edenda est Ciuitas Ecclesiæ militantis, in latere cordis Francisci scribendæ, ex *firmamento in medio aquarum aquas ab aquis diuidente in secunda die creato*. Et istud ob secundum articulum fidei; quod est Baptismus, in quo, ceu in quodam primordiali firmamento omnium credibilium, firmatur Ecclesia. Fides cordis Francisci ad Sanctam Trinitatem per Baptismum in construenda triformi Ecclesiæ militantis reparationem per institutionem trium Ordinum, triumque Legum lationem videtur in ipsius fundamentis posita, sicut posuit eam Christus in fundamentis Ecclesiæ conditæ. Audi misterium ex Bonau.cap.3. vbi de initiatione B. Bernardi Quintauallensis, qui fuit primus lapis primi Ordinis Frãcisci, à quo incepit prima Ecclesiæ reparatio. Intrauerunt proinde, ait, Ecclesiam S.Nicolai mane iam facto, & oratione præmissa *cultor Trinitatis Franciscus, ter Euangeliorum librum aperuit, trino exposcens à Deo testimonio*, sanctum Bernardi propositum confirmari. In prima libri aperitione illud occurrit Matth. 19. *Si vis perfectus esse, vade & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus*. In secunda. *Nihil tuleritis in via*, Lucæ 9. In tertia verò. *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat Crucem suam, & sequatur me*. Matth.16. Hæc est, ait vir sanctus, *Vita & Regula nostra, omniumque, qui nostræ voluerit societati coniungi*. Vade igitur, si vis perfectus esse, & perfice quæ audisti.

Secũda pars eccles. mil. ex firmamẽto, Baptismus.

In fide ergo SS.Trinitatis, quam acceperat in Baptismate antequam scriberet Legem Minorum Franciscus Altissimo eam ipsi inspirante, ac reuelante, dedit ipsi præludium, siue exordium, cepitque argumentum illis verbis, *Hæc est vita, & Regula, omniumque, &c.* Inceptio enim eiusdem Regulæ in scripto eadem est, vbi ait, *Regula, & vita Fratrum Minorum hæc est, scilicet sanctum Euangelium D.N. Iesu Christi obseruare, &c.* Hanc veritatem contestatus deinde est Romanus Pontifex Nicolaus III. qui Minorum Legem iuxta puram mẽtem sui Institutoris declarans, atque vt rem verè sanctam, ac diuinam in corpore Ecclesiastici iuris primus inferens

Cultus Trinitatis iecit primũ lapidem Ord. Min. fundationi,

ferens de verb. signif. in 6. cap. *Exijt qui seminat*, postea Clemens V. in Clement. *Exiui de Paradiso*, in hæc profundissima verba, totus in Deum trinum & vnum alta cogitatione immersus, Apostolico spiritu prorupit. *Hæc est apud Deum, & Patrem munda, & immaculata Religio*; quæ descendens à *Patre* luminum per eius *Filium* exemplariter, & verbaliter Apostolis tradita; & demum per *Spiritum Sanctum* B. Francisco, & eum sequentibus inspirata, *Totius in se continet testimonium Trinitatis*.

Ex fluminis Baptismatis fide tunc magis ac magis accensus Franciscus, vt vnicus Trinitatis cultor euaderet, & ad Baptismata alia duo, scilicet flaminis, & sanguinis intermissiuo accremēto inhiaret, cum ter ipsi ab Auctore Baptismatis Christus crucifixus ei demandata domus suæ collabentis reparatio. Quare sympathia quadā cælesti ductus Vir sanctus, tot Ordines, inter se diuersos instituit, totque pariter eis tradidit leges, quot Baptismata sunt in Ecclesia, scilicet tria, fluminis, flaminis, sanguinis. Quilibet etiam Ordo, ab ipso Francisco fundatus habet suum Baptismum misticum in actu professionis per regenerationem à vita sæculari, in qua moritur, ad vitam regularem, in qua renascitur, & fit vetus homo homo nouus.

Fides Baptismalis in Franc. quomodo simpatica.

Sæpè deinde numero Baptismatibus flaminis, & sanguinis lauantur, & renouantur professores trium Ordinum, Minorum, Clarissarum, Fratrum de Pœnitentia. In Ordine Minorum arctius noui lauacri mandatum. In Ordine verò Clarissarum mitius, etsi vota paria, sed ibi præcepta præter vota plurima. In Ordine demum de Pœnitentia communius, & etiam suauius, quia & nullam conditionem personarum excludere, & suorum professionem, nec sub voto, nec sub præcepto astringere opus erat. In fide baptismali valdè vetustata, ac debilitata, & veluti cadens, imò à malis, nefariisque operibus vniuersaliter oppressa, iam vt mortua iacebat Ecclesia, *quia fides sine operibus mortua est*. Baptismus flaminis, & sanguinis penè nullus amplius in ea, & sic magis ac magis ex hac parte in omni hominum statu, in omni sexu quasi tripliciter baptizari oportebat, haud ad repetendum Baptismum fluminis, sed ad se, vel flamine, vel sanguine per alia Baptismata renouanda. Hæc autem iuxta numerum renouandorum esse debebant fundamentaliter tria, adeout in quolibet eorum reperirentur etiam alia duo, scilicet flaminis, & sanguinis; & ab

In omni Ordine Franc. triplex Baptismus.

vnoquoque eorum fides, in Baptismate fluminis infusa cum ipsa Ecclesia (trina militia saluandorum iuxta triplex Baptisma, scilicet professionis, flaminis, sanguinis triumphatura) repararetur, ac renouaretur, & ad vitam nouam, sicut tempore Apostolorum, restitueretur. Id fermè videtur demonstrare Bonau. ad fin. cap. 2. tangens arcanum, ex reparatione materiali trium Ecclesiarum, à Francisco peracta pulchrè deductum illis verbis. Diuinæ namque prouidentiæ nutu, qua Christi seruus dirigebatur in omnibus, tres materiales erexit Ecclesias antequā Ordinem inchoans Euangelium prædicaret. Vt non solum à sensibilibus ad intelligibilia, à minoribus ad maiora ordinato progressu conscenderet: verum etiam vt quid esset facturus in posterum sensibili foris opere misterialiter præsignaret. *Nam instar reparatæ triplicis fabricæ ipsius sancti viri ducatu, secundum datam ab eo formam, regulam, & doctrinam, Christi triformiter renouanda erat Ecclesia, trinaque triumphatura militia saluandorum, sicut & nunc cernimus esse completum*. Scribatur ergo secunda vice in latere cordis Frãcisci Ciuitas Ecclesiæ militantis cum fide Baptismali Baptismata professionis, flaminis, & sanguinis in triplici forma, quæ quemlibet eius Ordinem, Minorum, Clarissarum, Tertiariorum simul inspiceret.

Hic ad triplicem fidei catholicæ reparationem ordinatur.

III Constabit figura Ciuitatis Ierusalem, seu Ecclesiæ militantis in latere cordis Francisci, ex his, quæ producens Deus tertia die, suo verbo explicauit, dicens: *Germinet terra herbam virentem, & facientem semen, lignumque pomiferū, &c.* Et hoc ob tertium articulum fidei circa Christum passum. *Tertius articulus*, inquit Interpres, *est Passio Domini*. Iste quidem articulus totos artus terræ cordis Frãcisci (ad noua germina patientis Redemptoris edenda, quæ omnem hortum Ecclesiæ, vndique circa Christi passionis memoriam aridum, ac siccum, renouarent) occupaturus, atque per cunctas rimulas penetraturus, ab ipsa penè conceptione cum pietate illa ingenita, de qua superius ex Bonauentura, ingenitus & ipse euasit in illo Reparatoris corde, non adhuc cum corpore genito. Terra cordis Frãcisci in homine interiori qualis deinde extitit, à terra corporis hominis exterioris monstrata fuit. Habemus argumentum ex eodem Interprete, ita articulum hunc tertium explicante, loquente de Christi carne, & corde in passione, & in Christi carne, & corde ipse ad viuum Francisci patientis carnem, & cor intuens. *Germinet terra, &c.* & Interpres,

Tertia pars eccl. militantis ex plantis, & lignis pomiferis Christi passio.

Cor, & caro Christi in ea passione, in qua cor, & caro Franc.

pres. *Terra*, quæ dicitur à tero teris, *est Corpus Christi*, quod fuit *attritum*, vt dicit Isaia 54. *propter scelera nostra*. Et hæc terra fuit clauis, & lancea fossa, & exarata. De qua dicitur,

Fossa dabit tellus optato tempore fructus.
Fossa caro Christi, Cælica regna dedit.

Ab instanti conceptionis, in quo etiam diuina hypostasis coniuncta est homini; tale fuit cor corporis Christi, scilicet voluntas, qualis debebat esse caro in sua passione. Nam ab illo instanti quoque per deliberatam, hilaremque omnium pœnarum acceptationem cum esset cor illud in parte superiori beatum, & compræhensor simul, & è regione, hoc est, in parte inferiori viator, & passibile, verè seipsũ ex tunc in carnem suam passurã, ob vehementẽ amorem patiẽdi pro redimendo homine, transformauit, atque in carne crucifigẽda, veluti in cruce quadam animata semetipsum etiam spiritualiter crucifixit. Patet ex breui illo Interpretis nostri commentario super Cant.8. in quo verbum alloquens cor hominis, à se assumpti, dixit ei ab illomet instanti. *Pone me vt signaculum super cor tuum, vt signaculum super brachium tuum*. In corde (subdit Interpres) voluntas, in brachio notatur operatio, *quæ duo signaculo passionis Christi debent insigniri*. Ita Interpres ibi. Duo in Christo fuerunt signacula circa suam passionem, alterum super cor in homine interiori fuit, *Pone vt signaculum super cor tuum*, alterum verò super brachium, scilicet in operatione ad carnem per hominem exteriorem, *vt signaculum super brachium tuum*.

Quomodo Christi cor in carne, seu corpore à suo conceptionis puncto crucifixum.

Prius signaculum crucifixionis in corde Christi per acceptationẽ, & transformationem extitit. Posterius autem crucifixionis signaculum, priori conforme, fuit in carne, ac corpore per realem, sensibilemque passionem. Vtrumque signaculum in solo Christo vt Redemptore Mundi per passionem, & crucifixionem, & in solo Frãcisco vt Reparatore Ecclesiæ, vtroque modo Christo Redemptori conformando, à quo & consignando. Cor namque Francisci, à sua ferè conceptione ingenita superfusum pietate (vel potius in ipsa fermè pietate conceptum, vt dixerat Basil. de Sãpsone per respectũ ad ieiunium maternum, quasi ipsum ieiunium virum illum adeò strenuum concepisset, sicut aliàs superius adnotatum) & ad eam, ceu sui ipsius interius, & carni corporis sui exterius vnicè transformatiuam circa Christum passum, directũ fuit, prout deinde in toto eius vitæ cursu à principio suæ conuersionis praxis ipsa monstrauit. Eius binæ Crucis, cordis scilicet per compassionem ad Christi Crucem & Ecclesiæ persecutiones, & corporis per austerissimã afflictionem baiulatio, tendens ad binam Christi Crucem, iugis fuit, constantissima vsque dum ad effectum suum perueniret, figeretque Herculeas columnas, illo vulgatissimo dicterio inscriptas, *Non plus vltra*, circa nouũ dumtaxat martyrii modum, puræ creaturę ponibilem. Hinc semper corde, & corpore patiens, & crucifixus, & vtroque semper magnanimus, ceu verus amans, quia nec de difficultate accipiebat solatium, vt retrocederet, ne amplius cruciformiter amaret. Nec de impossibilitate remediũ sumebat, quasi sic deberet haud vlterius pregredi, ceu si ipsi sufficeret illa gemina crucifixio incruenta, cum iam cruentam toties tentarit, & semper frustra, & ipse iam viribus exinanitus reperiretur. Audi Bonau. cap.13. describentẽ Franciscum, super montem Aluerniæ ieiunantem in illa Quadragesima, quæ quantò ad honorem Archangeli Michaelis tunc maximè supra morem, & supra vires austerior, tantò postrema crucifixione cruentissima dignior. Sanè, inquit, cum in trina libri aperitione semper Domini passio occurreret, intellexit vir Deo plenus, quod sicut Christum fuerat imitatus in actibus vitæ, sic conformis ei esse deberet in afflictionibus, & doloribus passionis, antequam ex hoc mundo transiret. *Et licet propter multam austeritatem vitæ præteritæ, Crucisque Dominicæ baiulationem continuam imbecillis iam esset corpore; nequaquam est territus, sed ad martyrij sustinentiam vigorosius animatus*. Excreuerat quidem in eo insuperabile amoris incendium boni Iesu in *lampades ignis, atque flammarum*, Cant. 8. vt aquę multæ charitatem eius tam validam extinguere non valerent, &c.

Binum in cruciformitate Christi, & Franc. signaculum.

Magnanimitas Franc. corde, & corpore Crucifixi, ad nouã stigmatũ crucifixionem.

Hanc magnanimitatem Francisci ad illam pietatem reducimus veluti ad suam originem, in qua conceptum eius cor antea, deinde gratia Dei informatum est, vt neque in vita sæculari, neque regulari vnquam, neque ab impetu occasionum ad labendum, neq; à superueniẽtibus motiuis, ad noua, ac maiora patiendum superaretur, etsi viribus corporis destitutus, & quasi ad nihilum redactus. Quamobrem idem Bonau. loquens de viscerosissimo cordis Frãcisci ingenitæ pietatis affectu, tria officia illi tribuit, vnum ratione deuotionis, aliud ratione compassionis, tertium ratione condescensionis.

nis. Ratione deuotionis vim talem, ac tantam ei imprimebat pietas, quod miras pennas præstabat Francisco, vt ipse in Deum suum sursum eleuaretur.

Ratione autem compassionis per mirabilem transformationis in Christum operationē, ipsum mirabiliter crucifigebat, vt crucifixo Christi cordi in homine interiori assimilaretur. Ratione demum condescensionis eum versus proximum ingenti pondere deorsum impellebat.

Tria officia pietas in Franc. exercebat.

Hæc pietas, inquit Bonauent. *ipsum per deuotionem sursum agebat in Deum. Per compassionem transformabat in Christum. Per condescensionem inclinabat ad proximum.* In quibus verbis videtur aliquo pacto expressisse, vel saltem delineasse Bonauent. imaginem speciei illius Seraph, qui postea super montem Aluerniam illam interiorem cordis Francisci crucifixionem exterius in carne visibilibus, sanguineisque characteribus figurauit. Et signaculum cordis per signaculum corporis patefecit multis concurrentibus miraculis. Seraph namque ille habens in specie illa ipsum Christum, summa pietate in genus humanum affectum, dum sursum eleuabatur in Deum, transformatum se patefaciebat in Christū crucifixum. Condescendens mox alatu celerrimo, vt ait Bonau. ad Franciscū corde sibi propinquissimum, & iam corpore vicinum, ipsumque ex se immediatè corpus suum corpori serui sui reali, & vt aiunt physica coniunctione approximans, crucifigens, summam quoque monstrauit condescensionē ad genus humanum tunc potissimè; quia tunc maximè completissimum declarabat Reparatorem Ecclesiæ suæ Franciscum, tribuens ei, vt deferret, sicut ipse in opere Redemptionis detulerat duplex signaculum sui ipsius Crucifixi, alterum in corde, alterum in corpore. Sicque cor & caro Francisci in corde, & in carne Christi confossa cælica regna daret reparandis, ac saluandis per ipsum.

Quot visum est exercuisse Christum sub specie Seraph. in Franc.

Vnde vbi Interpres sequens, declaransque totam similitudinem de hoc tertio articulo cum opere tertiæ diei, profert hæc alia per concordantiam ad priora. *Germinauit* (scilicet caro Christi fossa) *herbam virentem in Apostolis, facientem semen prædicationis in Martyribus. Lignum pomiferum faciens fructum in Confessoribus, & Virginibus.* His quatuor Ordinibus veluti Ciuitatem in quadro positam constituit Hierusalem militantem, scilicet Ecclesiam suam Christi passio, vt alibi docet Interpres. Quia verò tempore conceptionis Francisci herba illa virens, semen Apostolicum per Martyres, Lignū pomiferum per Confessores, & Virgines non solum languebant, verum etiam penè ad omnimodā exsiccationem deuenerant visum est summo, altoque Dei consilio mittere suum Reparatorem, Redemptori cordis, & corporis, crucifixione simillimum, vt per suos Apostolos, Martyres, Confessores, Virgines triplici Ordine, ac triplici lege Apostolorum, Martyrum, Confessorum, Virginum herbam virentem, semen Euangelicum, lignumque pomiferum ad pristinum germen reduceret. Scribatur ergo tertia vice in latere cordis Francisci Ciuitas Hierusalem Ecclesiæ militantis cum duplici ipsius Christi per duplex signaculū crucifixione.

Germina à confossi cor de, & carne Christi producta, renouarūt cor, & caro Franc.

IV Constabit scriptura Ciuitatis Ecclesiæ militantis in latere cordis Francisci ex Sole, Luna, & Stellis, & ex Christo, iam per resurrectionem glorificato. In quarta enim die dixit Deus, *Fiant luminaria in firmamento Cæli, &c.* Additque contestus, *Fecitque Deus duo luminaria magna, luminare maius, vt præesset diei, & luminare minus, vt præesset nocti, & stellas.* Vbi Interpres coniungens constructionē textus cum sua declaratione sub eadem loquendi forma, ita annectit, simul & postillat. Fiant luminaria duo in Firmamento: *Idest in Christo iam per resurrectionē glorificato*, fuerunt duo luminaria, *claritas* scilicet *Resurrectionis, quæ notatur in Sole*: Et *Incorruptibilitatis, quæ notatur in Luna*, habito respectu ad statum Solis, & Lunæ ante lapsum primi parētis, propter cuius inobediētiam omnes creaturæ patiuntur detrimentum. Vnde Apostolus Rom. 8. *Omnis creatura ingemiscit, & parturit vsque adhuc, &c.*

Quarta pars eccl. militāt. ex Sole, Lum, & stellis Christi Resurrectio.

Ex quo cor Francisci (haud in ventre matris post lapsum, iuxta mentem Bonauent. sed extra post Baptisma, vt fides Catholica tenet) surrexit in Christo, qui surrexit propter iustificationem nostram, nunquam mortuum est per læthale crimen, vt probatum est aliàs. Claritas eius ex huiusmodi in ipso valde præcipua ac spirituali resurrectione multoties (vt plurima probant exempla, quæ nunc mittimus, sed illud inter cuncta peculiarissimum de curru igneo, in quo vt globus Solis apparuit in aere Frāc. & de quo supra) se diffudit per corpus, quod in homine exteriori & ipsum pariter cum anima moraliter semelque surrexerat, ne amplius in mortali vita morsu illius mortis, quæ intrat per fenestras sensuum, interiret, fieretque aliquando mortis æternæ reum. Eadem cordis immortalitas, quam peperit spiritalem incorruptibilitatem, communicauit non solum morali-

Resurrectio spiritualis, & moralis quando in Franc.

ter corpori, adhuc vita rationali, animali, ac vegetatiua per vnam animam viuenti, sed etiam post mortem, iam ab eo anima disiuncta, atq; in Cælum translata. Et adeo eam corpori extincto communicauit, vt de eo Bonau. cap. 15. quod est *De Canoniz. Francisci, & translatione eius*, scriberet immediatè post illa verba textualia, quæ huic libro 8. apposuimus veluti quodam omnium in eo scribendorum argumentum, hæc mirabilia.

Crucifixa Franc. caro surrexit quodammodo post mortē, transiens in nouam creaturam.

Beato namque viro migrāte à sæculo, spiritus ille sacer domum æternitatis ingrediens, fontisque vitæ haustu plenario gloriosus effectus, *expressa quadam in corpore futuræ gloriæ signa reliquit, vt caro illa sanctissima, quæ crucifixa cum vitijs in nouam iam creaturam transierat, & passionis Christi effigiem priuilegij singularitate præferret, & nouitate miraculi resurrectionis speciem præmonstraret*. Cernebantur quidem in membris illis felicibus *claui, ex eius carne virtute diuina mirificè fabrefacti*, sicque carni eidem innati, quod dum à parte qualibet præmerentur, protinus quasi nerui continui, & duri ad partem oppositam resultabant. Inuenta quoque fuit patentius in ipsius corpore (non inflicta humanitus, neque facta) *plaga vulneris lateralis instar vulnerati lateris Saluatoris, quod redemptionis, & regenerationis humanæ in ipso Redemptore nostro protulit Sacramentum.* Erat autem *similitudo clauorum nigra quasi ferrum. Vulnus autem lateris rubeum, & ad orbicularitatem quandam carnis contractione reductum, Rosa quædam pulcherrima videbatur. Caro verò ipsius reliqua*, quæ prius tam ex infirmitate, quam ex natura ad nigredinem declinabat, *candore nimio reniuiscens illius secundæ stolæ pulchritudinem prætendebat*. Membra ipsius adeò mollia, & tractabilia se præbebant palpantibus, *vt conuersa viderentur in teneritudinem puerilis ætatis, & quibusdam cernerentur euidentibus signis innocentiæ decorata*. Cum igitur *in candidissima carne claui nigrescerent: Plaga verò lateralis vt vernans roseus flos ruberet, mirandum non est si tam formosa, & miraculosa varietas iucunditatem, & admirationem contuentibus ingerebat, &c.* Adhuc hæc diuina spectacula resurrectionis, & incorruptionis, & claritatis, & pulchritudinis, & candoris carnis, & vulnerum corporis Christi resurgentis aliquo pacto præmonstrantia, perseuerant in tumulo. Et eò ibi prodigiosiora extant, quò ibi corpus Reparatoris Ecclesiæ non extensum vt tempore mortis, sed erectum sicuti si adhuc viueret (nullo artificio humano concurrente) ea repræsentat, vt suo loco demonstrandum.

Plaga lateralis vt vernans rosa.

Similitudo clauorum in carne Fran.

Caro ipsius post mortē.

Miraculosa in ea varietas.

Sed mirabilior in tumulo, quam in morte.

Scribatur ergo quarta vice in cordis Francisci latere Ciuitas Hierusalem, scilicet Ecclesia militans cum Luminare maiori, & Luminare minori, & Stellis sui Horoscopi, quatenus crucifixioni carnis eius (in quam cordis crucifixio influxerat, Christi tamen crucificione exterius cooperante) contigit postea Christi resurrectio in claritate, & incorruptibilitate corporis eo modo, quem diximus cum Bonau.

Quinta pars eccl. militantis ex auibus cæli, Domini Ascensio

V Dabimus etiam scripturæ, Ciuitatem Ierusalem Ecclesiæ militantis in latere cordis Francisci exprimentis, quas fecit Deus in quinta die *aues Cæli, &c.* Huic namque quintæ diei *benè consonat* (ait Interpres) *quintus articulus, scilicet Ascensio, in qua Dei Filius tamquam auis cum carne assumpta ad dextram Patris auolauit*. Vnde ipse per Isaiam dicit. *Vocans ab Oriente auem* (alias iustum) *& de terra longinqua virum voluntatis meæ. Vocans ab Oriente*, scilicet Monte Olíueti, qui est in Oriente, de quo Psal. 67. *Qui ascendit super Cælum Cæli ad Orientem*, super Cælum Cæli, idest ad æqualitatem Patris. *Auem*, idest filium meum, *de terra longinqua*, idest Mundo. *Virum voluntatis meæ*, quia dixit Ioann. 3. *Meus cibus est, vt faciam voluntatem Patris mei*. Ita Interpres ibi de illa quinta concordātia operis quintæ diei cum fidei articulo, in quo Christi Ascēsionem post dies quadraginta à Resurrectione confitemur.

Cordis Frā. leuitas ad superna virtute paupertatis.

Cordifera Seraphici hominis ascensio; nimirum quoad cor, & quoad totum hominem interiorem per intelligentiam, memoriam, voluntatem, mentem ad superna, ab Oriente gratiæ super Cælum Cæli ad similitudinē Patris Christi multimoda extitit, & in pluribus celerrimo volatu, alis sex Seraphicis peracto, peregrina admodum, ac noua. Cor eius leuissimum effectum, ac fermè pennatum ob altissimam, & egregissimā, quam primus ipse professus est in Ecclesia, paupertatem. Hæc tam primitiua in ipso paupertas, supernaturalibus donis, & dotibus abundè conferta hominem quoque exteriorem, iam mole carnis ponderosum, qua ex sua natura deorsum descēdere, & non sursum ascendere, & esse grauem, & non leuem oportebat, ipsum efficiebat celerrimum. Et in rei veritate, quomodo potuissēt Franciscus, & eius sectatores, & imitatores, omni subsidio humano priuati, tam celeriter, potentissimis vndique deuictis obstaculis, totum Orbem circuire, & ipsum tribus institutis, & legibus adimplere, nisi Francisci, & sequacium corda noua agilitatis altissimæ paupertatis

Transfusa talis leuitas ad corpus

tatis dote, ad agilia reddenda corpora, ditata essent? Et nisi proinde diuino igne essent plena, quo leuissimum in progressibus etiam corporalibus vtrumque hominem in Seraphico Duce, & eum sequentibus ferè ad miraculum efficerent?

Ignem veni mittere in terrã, & quid volo, nisi vt ardeat? Lucæ 12. Interpres in hunc locum serm. Dom. 18. post Trinit. ita pulchrè. Attende, quod in terram, non aliò se dicit ignem mittere, & benè. *Venerat enim contraria contrarijs curare*. In igne sunt tria. *Calor. Splendor. Leuitas*. In terra sunt tria. *Frigiditas. Obscuritas. Ponderositas*. Et ista tria sunt opposita primis tribus. *Ignis est amor Dei*, in quo sunt tria. *Calor Humilitatis. Splendor Castitatis. Leuitas Paupertatis*. In terra, idest terrenis sunt tria. *Frigiditas superbiæ. Obscuritas luxuriæ. Ponderositas auaritiæ*. Venit ergo ignem mittere in terram.

Tria in igne & tria in terra.

1 Quia opponit *Calorem humilitatis frigiditati, vel gelicidio superbiæ*. Psal. 147. *Emittet verbum suum, & liquefaciet ea*. Verbum scilicet, *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde*. Liquefaciet ea, scilicet corda superborum.

Calorem humilitatis frigiditati superbiæ opposuit Christus.

2 Quia opponit *Splendorem castitatis obscuritati luxuriæ*, Act. 12. *Angelus Domini astitit, & lumen refulsit in habitaculo carceris, percussoque, &c. In Angelo, qui natura virgo est, gratia castitatis significatur*, cuius lumen illustrat habitaculũ carceris, idest cor peccatoris, tenebris luxuriæ excæcati. *Carcer dictus mundus*, quo & arceris. Luxuriosus enim à se arcet quidquid luxuria extinguere potest; sed cum Angelus percutit eius latus lancea timoris, excitat à somno mortis, & admonet, vt surgat per contritionem, velocius per confessionem; & tunc catenæ malæ consuetudinis cadũt de manibus, idest operibus

Splẽdorẽ castitatis obscuritati luxuriæ.

3 Quia opponit *Leuitatem paupertatis ponderositati auaritiæ*. Vnde Matth. 8. *Si vis perfectus esse, vade, & vende, &c.* Vt Hierem. 2. *Cursor leuis explicans vias suas*. Cursor, idest *Pauper spiritu currens cum Gigante geminæ substantiæ. Quanto pondere se alleuiat, qui nihil habere amat: & ideo vias suas explicat*. Ignem ergo veni mittere, &c.

Leuitatem paupertatis ponderositati auaritiæ.

Tria illa in Christi dextera, in genus humanum, & in Ecclesiam indignati ardentia fulmina, seu igneas sagittas, ad quas extinguendas designatus fuit à Deipara, patrocinante Rempublicam Christianam, Franciscus, quis accenderat, nisi tria hæc vitia principalia, vnde cætera alia veluti è prompta scaturigine in omnes virtutes, imò & in ipsam catholicam fidẽ, quæ omnium bonorũ in legis euangelicæ professoribus radix est, furenter irruebant? *Frigiditas superbiæ*, quæ in Ecclesia omnem penè humilitatis christianæ calorem extinxerat (ac per consequens Ecclesiasticæ molis fundamentum minabatur ruinam) priorem sagittam accenderat. *Obscuritas luxuriæ*, per quam *omnis caro corruperat viam suam*, atque vniuersæ carnis finem (eliminata sine vlla reuersionis spe castitate) venisse præmonstrabat, accenderat posteriorem sagittam. Postremam tandem sagittam nonnisi ponderositas auaritiæ accenderat. Hæc nanque cum leuitate paupertatis spiritus per multa sæcula in Ecclesia destruxisset, vt citius Ecclesiæ moles rueret, ipsam maiori vi impellebat.

Quareidcirco, vt præmonstrauit visio iuxta verba Christi ad Matrem suam, prima sagitta in superbos minabatur vindex Dominus ruinam. Secunda in luxuriosos, tertia in auaros. Et quia ex his, & ex aliis ab his progenitis tota fermè tũc tẽporis constabat Ecclesia, tota quoque Ecclesia illis erutis eruenda erat. Vnde haud mirum, si tam proximam ruinæ Christi Vicarius Innoc. III. ipsam viderit, & illi ruinæ, ne vlterius transiret pernicies, appositos Frãc. humeros simul conspexerit.

Visioni de Christo, Ecclesiæ excidium minitante, alia visio Innoc. 3. respondit.

Hinc priori visioni, de qua communiter Scriptores, respondens posterior, quam refert etiam Breuiarium Romanũ die 4. Octobr. in festo S. Francisci, vtraque deinde monstrauit, quod per Ecclesiæ suę Reparatorem, huiusque sequaces iterum Christus debebat mittere illum ignem in terram, quem pro fundanda Ecclesia ipse immediatè vna cum suis Apostolis miserat. Vt iterum per suum Reparatorem, extinctis prædictis tribus ignitis fulminibus, idem ignis mutans alienam iraicentis iudicis formam in propriã miserentis Patris naturam, calore humilitatis frigiditatem superbiæ, splendore castitatis obscuritatem luxuriæ, leuitate paupertatis ponderositatem auaritiæ destrueret, & sic per nouum hominem Franciscũ omnia renouaret. Leuitas paupertatis in calore humilitatis feruens, in splendore castitatis impigra affectu, & effectu præoccupans in altissimo gradu Francisci cor, ac sequacium, & in suum, suorumq; corpus miranda quadam vi se transfundens, sibi, & suis veluti si pennas præstaret, cuncti deinde vt cursores leuissimi cũ Gigãte geminæ substãtiæ, scilicet Christo paupere, explicabant vias suas. Currebat in eis cor, paupertate spiritus informatũ ascendens expeditè ad Deum, vt velocius descenderet ad proximum, quia ab omni pondere se alleuiauerat, dũ nihil habere in

Leuitas paupertatis in corde, & corpore Franc. & sequacium nota in eccl.

ter corpori, adhuc vita rationali, animali, ac vegetatiua per vnam animam viuenti, sed etiam post mortem, iam ab eo anima disiuncta, atq; in Cælum translata. Et adeo eam corpori extincto communicauit, vt de eo Bonau.cap.15.quod est *De Canoniz. Francisci, & translatione eius*, scriberet immediatè post illa verba textualia, quæ huic libro 8. apposuimus veluti quodam omnium in eo scribendorum argumentum, hæc mirabilia.

Crucifixa Franc. caro surrexit quodammodo post mortē, transiens in nouam creaturam.

Beato namque viro migrāte à sæculo, spiritus ille sacer domum æternitatis ingrediens, fontisque vitæ haustu plenario gloriosus effectus, *expressa quadam in corpore futuræ gloriæ signa reliquit, vt caro illa sanctissima, quæ crucifixa cum vitijs in nouam iam creaturam transierat, & passionis Christi effigiem priuilegij singularitate præferret, & nouitate miraculi resurrectionis speciem præmonstraret*. Cernebantur quidem in membris illis felicibus *claui, ex eius carne virtute diuina mirificè fabrefacti*, sicque carni eidem innati, quod dum à parte qualibet præmerentur, protinus quasi nerui continui, & duri ad partem oppositam resultabant. Inuenta quoque fuit patentius in ipsius corpore (non inflicta humanitus, neque facta) *plaga vulneris lateralis instar vulnerati lateris Saluatoris, quod redemptionis, & regenerationis humanæ in ipso Redemptore nostro protulit Sacramentum.* Erat autem *similitudo clauorum nigra quasi ferrum. Vulnus autem lateris rubeum, & ad orbicularitatem quandam carnis contractione reductum, Rosa quadam pulcherrima videbatur. Caro verò ipsius reliqua*, quæ prius tam ex infirmitate, quam ex natura ad nigredinem declinabat, *candore nimio reuinijscens illius secundæ stolæ pulchritudinem prætendebat*. Membra ipsius adeò mollia, & tractabilia se præbebant palpantibus, *vt conuersa viderentur in teneritudinem puerilis ætatis, & quibusdam cernerentur euidentibus signis innocentiæ decorata*. Cum igitur *in candidissima carne claui nigrescerent: Plaga verò lateralis vt vernans roseus flos ruberet, mirandum non est si tam formosa, & miraculosa varietas iucunditatem, & admirationem contuentibus ingerebat, &c.* Adhuc hæc diuina spectacula resurrectionis, & incorruptionis, & claritatis, & pulchritudinis, & candoris carnis, & vulnerum corporis Christi resurgentis aliquo pacto præmonstrantia, perseuerant in tumulo. Et eò ibi prodigiosiora extant, quò ibi corpus Reparatoris Ecclesiæ non extensum vt tempore mortis, sed erectum sicuti si adhuc viueret (nullo artificio humano concurrente) ea repræsentat, vt suo loco demonstrandum. Scribatur ergo quarta vice in cordis Francisci latere Ciuitas Hierusalem, scilicet Ecclesia militans cum Luminare maiori, & Luminare minori, & Stellis sui Horoscopi, quatenus crucifixioni carnis eius (in quam cordis crucifixio influxerat, Christi tamen crucificione exterius cooperante) contigit postea Christi resurrectio in claritate, & incorruptibilitate corporis eo modo, quem diximus cum Bonau.

Plaga lateralis vt vernans rosa.

Similitudo clauorum in carne Fran.

Caro ipsius post mortē.

Miraculosa in ea varietas.

Sed mirabilior in tumulo, quam in morte.

Quinta pars eccl.militantis ex auibus cæli, Domini Ascensio

V Dabimus etiam scripturæ, Ciuitatem Ierusalem Ecclesiæ militantis in latere cordis Francisci exprimentis, quas fecit Deus in quinta die *aues Cæli, &c.* Huic namque quintæ diei *benè consonat* (ait Interpres) *quintus articulus, scilicet Ascensio, in qua Dei Filius tamquam auis cum carne assumpta ad dextram Patris auolauit*. Vnde ipse per Isaiam dicit. *Vocans ab Oriente auem* (alias iustum) *& de terra longinqua virum voluntatis meæ. Vocans ab Oriente*, scilicet Monte Oliueti, qui est in Oriente, de quo Psal.67. *Qui ascendit super Cælum Cæli ad Orientem*, super Cælum Cæli, idest ad æqualitatem Patris. *Auem*, idest filium meum, *de terra longinqua*, idest Mundo. *Virum voluntatis meæ*, quia dixit Ioann.3. *Meus cibus est, vt faciam voluntatem Patris mei*. Ita Interpres ibi de illa quinta concordātia operis quintæ diei cum fidei articulo, in quo Christi Ascēsionem post dies quadraginta à Resurrectione confitemur.

Cordis Frā. leuitas ad superna virtute paupertatis.

Cordifera Seraphici hominis ascensio, nimirum quoad cor, & quoad totum hominem interiorem per intelligentiam, memoriam, voluntatem, mentem ad superna, ab Oriente gratiæ super Cælum Cæli ad similitudinē Patris Christi multimoda extitit, & in pluribus celerrimo volatu, alis sex Seraphicis peracto, peregrina admodum, ac noua. Cor eius leuissimum effectum, ac fermè pennatum ob altissimam, & egregisimā, quam primus ipse professus est in Ecclesia, paupertatem. Hæc tam primitiua in ipso paupertas, supernaturalibus donis, & dotibus abundè conferta hominem quoque exteriorem, iam mole carnis ponderosum, qua ex sua natura deorsum descēdere, & non sursum ascendere, & esse grauem, & non leuem oportebat, ipsum efficiebat celerrimum. Et in rei veritate, quomodo potuisset Franciscus, & eius sectatores, & imitatores, omni subsidio humano priuati, tam celeriter, potentissimis vndique deuictis obstaculis, totum Orbem circuire, & ipsum tribus institutis, & legibus adimplere, nisi Francisci, & sequacium corda noua agilitatis altissimæ paupertatis

Transfusa talis leuitas ad corpus

tatis dote, ad agilia reddenda corpora, ditata essent? Et nisi proinde diuino igne essent plena, quo leuissimum in progressibus etiam corporalibus vtrumque hominem in Seraphico Duce, & eum sequentibus ferè ad miraculum efficerent?

Ignem veni mittere in terrā, & quid volo, nisi vt ardeat? Lucæ 12. Interpres in hunc locum serm. Dom. 18. post Trinit. ita pulchrè. Attende, quod in terram, non aliò se dicit ignem mittere, & benè. *Venerat enim contraria contrarijs curare.* In igne sunt tria. *Calor. Splendor. Leuitas.* In terra sunt tria. *Frigiditas. Obscuritas. Ponderositas.* Et ista tria sunt opposita primis tribus. *Ignis est amor Dei*, in quo sunt tria. *Calor Humilitatis. Splendor Castitatis. Leuitas Paupertatis.* In terra, idest terrenis sunt tria. *Frigiditas superbiæ. Obscuritas luxuriæ. Ponderositas auaritiæ.* Venit ergo ignem mittere in terram.

Tria in igne & tria in terra.

1 Quia opponit *Calorem humilitatis frigiditati, vel gelicidio superbiæ.* Psal. 147. *Emittet verbum suum, & liquefaciet ea.* Verbum scilicet, *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.* Liquefaciet ea, scilicet corda superborum.

Calorem humilitatis frigiditati superbiæ opposuit Christus.

2 Quia opponit *Splendorem castitatis obscuritati luxuriæ*, Act. 12. *Angelus Domini astitit, & lumen refulsit in habitaculo carceris, percussoque*, &c. *In Angelo, qui natura virgo est, gratia castitatis significatur*, cuius lumen illustrat habitaculū carceris, idest cor peccatoris, tenebris luxuriæ excæcati. *Carcer dictus mundus*, quo & arceris. Luxuriosus enim à se arcet quidquid luxuria extinguere potest; sed cum Angelus percutit eius latus lancea timoris, excitat à somno mortis, & admonet, vt surgat per contritionem, velocius per confessionem; & tunc catenæ malæ consuetudinis cadūt de manibus, idest operibus

Splēdorē castitatis obscuritati luxuriæ.

3 Quia opponit *Leuitatem paupertatis ponderositati auaritiæ.* Vnde Matth. 8. *Si vis perfectus esse, vade, & vende, &c.* Vt Hierem. 2. *Cursor leuis explicans vias suas.* Cursor, idest *Pauper spiritu currens cum Gigante geminæ substantiæ. Quanto pondere se alleuiat, qui nihil habere amat: & ideo vias suas explicat.* Ignem ergo veni mittere, &c.

Leuitatem paupertatis ponderositati auaritiæ.

Tria illa in Christi dextera, in genus humanum, & in Ecclesiam indignati ardentia fulmina, seu igneas sagittas, ad quas extinguendas designatus fuit à Deipara, patrocinante Rempublicam Christianam, Franciscus, quis accenderat, nisi tria hæc vitia principalia, vnde cætera alia veluti è prompta scaturigine in omnes virtutes, imò & in ipsam catholicam fidē, quæ omnium bonorū in legis euangelicæ professoribus radix est, furenter irruebant? *Frigiditas superbiæ*, quæ in Ecclesia omnem penè humilitatis christianæ calorem extinxerat (ac per consequens Ecclesiasticæ molis fundamentum minabatur ruinam) priorem sagittam accenderat. *Obscuritas luxuriæ*, per quam *omnis caro corruperat viam suam*, atque vniuersæ carnis finem (eliminata sine vlla reuersionis spe castitate) venisse præmonstrabat, accenderat posteriorem sagittam. Postremam tandem sagittam nonnisi ponderositas auaritiæ accenderat. Hæc nanque cum leuitate paupertatis spiritus per multa sæcula in Ecclesia destruxisset, vt citius Ecclesiæ moles rueret, ipsam maiori vi impellebat.

Quareidcirco, vt præmonstrauit visio iuxta verba Christi ad Matrem suam, prima sagitta in superbos minabatur vindex Dominus ruinam. Secunda in luxuriosos, tertia in auaros. Et quia ex his, & ex aliis ab his progenitis tota fermè tūc tēporis constabat Ecclesia, tota quoque Ecclesia illis erutis eruenda erat. Vnde haud mirum, si tam proximam ruinæ Christi Vicarius Innoc. III. ipsam viderit, & illi ruinæ, ne vlterius transiret pernicies, appositos Frāc. humeros simul conspexerit.

Visioni de Christo, Ecclesiæ excidium minitante, alia visio Innoc. 3. respondit.

Hinc priori visioni, de qua communiter Scriptores, respondens posterior, quam refert etiam Breuiarium Romanū die 4. Octobr. in festo S. Francisci, vtraque deinde monstrauit, quod per Ecclesiæ suę Reparatorem, huiusque sequaces iterum Christus debebat mittere illum ignem in terram, quem pro fundanda Ecclesia ipse immediatè vna cum suis Apostolis miserat. Vt iterum per suum Reparatorem, extinctis prædictis tribus ignitis fulminibus, idem ignis mutans alienam irascentis iudicis formam in propriā miserentis Patris naturam, calore humilitatis frigiditatem superbiæ, splendore castitatis obscuritatem luxuriæ, leuitate paupertatis ponderositatem auaritiæ destrueret, & sic per nouum hominem Franciscū omnia renouaret. Leuitas paupertatis in calore humilitatis feruens, in splendore castitatis impigra affectu, & effectu præoccupans in altissimo gradu Francisci cor, ac sequacium, & in suum, suorumq; corpus miranda quadam vi se transfundens, sibi, & suis veluti si pennas præstaret, cuncti deinde vt cursores leuissimi cū Gigāte geminæ substātiæ, scilicet Christo paupere, explicabant vias suas. Currebat in eis cor, paupertate spiritus informatū ascendens expeditè ad Deum, vt velocius descenderet ad proximum, quia ab omni pondere se alleuiauerat, dū nihil habere in

Leuitas paupertatis in corde, & corpore Franc. & sequacium nomina in eccl.

in hoc mundo amplius amabat nec in communi, nec in particulari; id quod vt nouum in Mundo meritò admirabatur Ecclesia. Currebat in iisdem pariter corpus & pro Deo, & pro proximo cordis instinctum sequens, imò ab eo vt curreret leuissimum factum, quia nulla vis contraria poterat, ne expeditissimè curreret, impedire. Audi Bonauent. cap. 4. Multi etiā non solum deuotione compuncti, sed & perfectionis Christi desiderio inflammati, omni mundanorum vanitate contempta, Francisci vestigia sequebantur. *Qui quotidianis succrescentes profectibus, vsque ad fines orbis terræ celeriter peruenerunt. Faciebat namque Sancta Paupertas, quam solam deferebant pro sumptibus, ipsos ad omnem obedientiam promptos. Robustos ad labores; & ad itinera expeditos. Et quia nihil terrenum habebant, nihil amabant, nihilque timebant amittere, securi erant vbique.* Nullo pauore suspensi. Nulla cura distracti. Tamquam qui absque mentis turbatione viuebant; & sine sollicitudine diem crastinum, & serotinum hospitium expectabant. Sed ascensio leuissima cordis Francisci (in altum ad Deum suum, cuius igne repletus erat, ascendentis, & *quasi captiuam ducentis captiuitatem*, scilicet Ecclesiam Catholicam, ab ipso vt Reparator captā, ac restauratā, & ad superos ductā) in ipsa corporis mole quam mira, atque peculiaris extiterit, pluribus miraculis patefacta est. Ascensio visibilis, ac corporalis Eliæ per raptum super currum igneum, Ascensionis Christi figura quædam fuit. Sed ascensio Francisci etiam per raptū, & super currum igneū, in quo ipse visus est à suis ceu lucidus *globus, Solis habens aspectum*, vt diximus aliàs cum Bonau. cap. 3. cit. non solum se venisse in spiritu, & virtute Eliæ, ostendit, verum etiam fidei articulum de Christi Ascensione illo miraculo, argumento à minori ad maius comprobauit. Imò clarum fecit, quod congruum erat, vt in hoc etiam misterio, Redemptori Mundi proprio, Redemptori Mundi Reparator Eccles. ex speciali gratia, quātum fas erat mortali homini, aliquatenus assimilaretur. Nam Ascēsio animæ, & corporis Reparatoris in Cælum non poterat ante communem resurrectionem contingere. Sed Ascensio Redemptoris debebat post dies quadraginta esse iuxta sacræ scripturæ oracula.

Celerrimè circuit mundum vsq. ad fines orbis terræ.

In ascendendo per miros raptus cor, & corpus Franc. le[uissimum].

Cōgruebat, vt ex hac etiam parte Redēptori assimilaretur.

Aliis vicibus ascendit corpus Franc. sursum, ductum per vim supernaturalem, cordi eius alienati ab homine exteriori primitus impressam, & ita altè, vt fertur in Chronicis, quod aliquādo nullus oculus ipsum poterat amplius cernere, quia sursum vectum ipsas nubes penetrabat. Illum verò ascensum, seu raptum, quem narrat Bona. cap. 10. magnam exprimit cum ascensu Christi, in Cælum abeuntis analogiam. Vbi namque sacer Textus 1. Act. capite ait de Christi ascensu. *Videntibus illis, eleuatus est, & nubes suscepit eum ab oculis eorum.* Bonau. ex alia parte loco cit. agens de studio, & virtute orationis Francisci, & post victoriam de Dæmonibus in solitudine, & ab illis, territis, & fugatis ibi relictus, hæc subdit. Vir autem Dei solitarius remanens, & pacatus, *Nemora replebat gemitibus. Loca spargebat lachrymis. Pectora manu tundebat*, & quasi occultus secretarius nactus, confabulabatur cum Domino suo. *Ibi respondebat Iudici. Ibi supplicabat Patri. Ibi colloquebatur amico.* Ibi quoq; à Fratribus, ipsum piè obseruātibus aliquotiens auditus est clamorosis gemitibus apud diuinam pro peccatoribus interpellare clementiam, deplorare etiam alta voce, *quasi coram se positam Dominicam Passionem.* Ibi visus est nocte orans manibus, ad modum *Crucis protensis toto corpore subleuatus à terra, & nubecula quadam fulgente circumdatus, vt illustrationis mirabilius intra mentem mira circa corpus perlustratio testis esset.* Ibi, &c. Scribatur ergo quinta vice in cordis Francisci latere (lumen, & leuitatem effundentis in frequētes ascensus corporis eius) Ciuitas Ierusalem, idest Ecclesia Catholica, quatenus in misterio de Ascēsione animæ Christi, in præfatis Viri Sācti raptibus miro modo solidata est.

Franc. in solitud. orans post victoriam de Dæmonibus.

Eius corporis ascensus per mirum raptum ibidem.

VI Scripturæ lateritiæ cordis Franc. ad penultimam Vrbis Ierusalem, seu Eccle. Romanæ formā, seu partē sextæ diei inter prędicta opera opus lōge mirabilius apponendum est cum eius ad sextū fidei articulum concordantia. *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, &c.* Sextus articulus (subdit Interpres) *est Spiritus Sancti missio, in qua imago Dei, in homine deformata, & deturpata per Spiritus Sancti inspirationem, qui inspirauit in faciem hominis spiraculum vitæ, reformatur, & illuminatur.* Sicut dicitur Act. 2. *Factus est repente de Cælo sonus, &c.* Et nota, *quod bene dicitur Spiritus Sanctus vehemens idest sursum vehens mentem.* Vnde Psal. 4. *Signatū est, &c.* Vide superius.

Sexta pars eccl. militātis ex formatione hominis Spiritus Sācti missione.

Opus vtriusque hominis in Francisco, ex quo viuificatum ab anima rationali eius cor, reformataque imago per gratuitæ similitudinis Dei cōfigurationem, effecit summus Opifex, vt esset specialiare Spiritus Sancti domicilium. Quod domicilium non alibi efformatum, nisi *in con-*

Quomodo Christus iterum miserit Spiritum S. in reparatione eccl. per Franc.

conflatorio diuini spiritus, vt habet Baron. tom.12.ad ann.1282. ordinauit Christus ob communem Ecclesiæ reparandæ bonum, veluti vnicum instrumentum ad nouam quandam Spiritus Sancti missionem, deturpatissimam peccatorum imaginem nouiter reparantem, ac restaurantem. Sicut enim in fundanda Ecclesia necessaria extitit illa prima Spiritus Sācti missio, ita quoque oportebat secunda missio eiusdem in eadem Ecclesia reparāda, licet hæc suo modo, illa autem visibilis, & non adhuc omnimodè parē habēs. Quādo mādauit Christus de cruce Franc. vt iret, & repararet domum suam collabentem, tunc nouum Apostolum eum constituit; & quos dedit ei discipulos. Mittens ipsum primò, misit per ipsum Spiritum Sanctum, quo eius cor impleuerat, ad alios, quos ipse conuertit, vt ipse & consodales iam Apostolici effecti per ipsius Diuini Spiritus impletionem possent Orbem terrarum replere. Sicque in toto terrarum Orbe diuino igne, de quo paulò ante, Ecclesia penè extincta viuificaretur. Christus ex se immediatè misit Spiritum Sanctū in Collegio Apostolico, vbi erant congregati cum aliis Discipulis in vnum. Visibilis facta est illa missio, quia *apparuerunt dispertitæ linguæ tamquam ignis, seditque super singulos eorum*. Plurima scitu digna, quę proposito nostro idonea multum essent, scribit Interpres noster in 1.& 2.serm.in die sancto Pentecostes. Verum in præsentialibus nonnulla sufficere possunt. *Discipuli erant in eodem loco*, ait sacer Textus. Interpres verò sic in ser.1. Discipuli sunt viri iusti affectus rationis, & puræ cogitationes mentis, quæ verè tunc sunt pariter in eodem loco, *cum dies Pentecostes*, idest quinque sensuum perfectio adimpletur. Nota ista duo *pariter & in eodem loco*.

Discipuli in eodem loco, qui, mistice, & quid Pentecostes.

1 *Pariter* idem est, quod æqualiter, simul. *Illæ mentis cogitationes pariter sunt, quæ sub æquali regula rationis ordinatè componuntur*, & discretè procedunt, vt vna non altior altera, nec inferior alia in mente appareat. Quod si non fieret, ipsa inæqualitas fieret causa ruinæ virtutum fabricæ. *Omnia*, inquit Apost.1. Cor.14. *honestè, & secundum ordinem fiant in vobis*. Vt dicat *huic vade, & vadit, & alio veni, & venit*; *& seruo*, idest corpori, *fac hoc, & facit*. Sint etiam Discipuli pariter, vt cogitationes mentis similiter & in vnum congregatæ tanquam acies militum aereas potestates valeant tutius impugnare.

Pariter esse discipuli mistice dupliciter exponitur.

2 Sint etiam *in eodem loco*, non in diuerso, quia mens diuisa non imperat. Vnde Eccl.11. *Fili ne sint in multis actus tui*. Et iterum Act. 20. *Vah peccatori, terram ingredienti duabus vijs*. Gregor. *Fluuius, qui in multos riuos diuiditur, à suo alueo desiccatur*. Et B. Bernard. *Animus distinctus per multa, multis laceretur curis necesse est*. Si *dies Pentecostes* (claudit Interpr. illum primum sermonem, seu priorem eius partem) *primum fuerint completi, pariter & in eodem loco erunt omnes discipuli, parati ad suscipiendum gratiam Spiritus Sancti*.

Et in eodem loco esse quid mistice.

In secundo deinde sermone in principio explicat illud Ioann. 3. *Spiritus vbi vult spirat*, quia, inquit Interpres, potestatem habet cuius cor illustret. *Et vocem eius audis, sed nescit vnde veniat, aut quo vadat*. Vox Spiritus Sancti (subdit Interpres) est compunctio, loquens in corde peccatoris, quam etsi audis, nescis vnde veniat, idest quomodo cor illius intrauerit, vel quomodo redierit, quia natura est inuisibilis.

Item vlterius in eodem ser.2. ad illud Ioann.14. *Paraclitus autem Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia*. Et Interpres ad literam. *Pater misit Paraclitū* in nomine filii, idest in gloriam filii, & ad gloriam filii manifestandam. Ille quidem *vos docebit*, vt sciatis. *Suggeret*, idest subministrabit, vt velitis. *Gratia enim Spiritus Sancti dat scire, & velle*. Vnde cantatur Psalm.103. *Emitte Spiritum tuum, & creabuntur*, tua scientia. *Et renouabis faciem terræ* bona voluntate. De his duobus Thren. 1. *De excelso misit ignem in ossibus meis, & erudiuit me*. Pater *de excelso*, idest Filio, *misit* hodierna die *ignem*, idest Spiritum Sanctum, *in ossibus meis*, idest Apostolos, dicit Ecclesia, *& per ipsos erudiuit me, vt sciam, & velim*. Hucusque Interpres.

Spiritus S. vbi vult spirat.

Pater misit Spiritum S. in nomine filii.

Christus mandauit de Cruce Frācisco; vt iret pro reparanda domo sua semicollapsa, in semidiruta S. Damiani domo præmonstrata. *Vade, Francisce, & repara*. Mittens eum, constituit & ipsum primū Apostolum, ac Principem aliorum virorum Apostolicorum, cum quibus per vitę Christi, & Apostolorum renouationem illud nouum opus aggrederetur. Mittens eum vt talem, & vt talem ipsum constituens, nec ante misit, nec constituit, quin simul & semel miserit in eis corde Spiritum Sanctum, eoque totum eius cor impleret. Per illam Sancti Spiritus affluentē immissionem vngens eum, & quasi consecrans in officio Reparatoris Ecclesiæ suæ, per ipsum deinde incepit mittere in cordibus aliorum Spiritum Sanctum, vt facti eius Discipuli, ac sequaces, cuncti deinde

Franc. vnctus à Spiritu S. & quasi consecratus in Reparatoré eccl.

deinde in omnem terram Sanctum ipsum Spiritum diffunderent, sicque opus reparationis operi redemptionis, vt par erat, similitudinem præseferret.

Hinc Bonau. loquens de priuata prædicatione per Vrbem tantum Assisii, & cõuersatione Francisci, per quam inuitans alios ad pœnitentiam, dedit ei Dominus de Fratribus numero duodecim antequã ipsis legem traderet, hancque approbaret Apostolica sedes, & postquam obtemperans Christo tres ędiculas reparauit, ita scribit c.3. *Cœpit ex hoc vir Dei* (scilicet audito, & ab eo exequuto illo monito Christi Iesu ad Discipulos suos, ne possideant aurum, vel argentum, nec in zonis pecuniam, nec peram in via, &c.) *diuino instinctu euangelicæ perfectionis æmulator existere, & ad pœnitentiam cæteros inuitare. Erant autem ipsius eloquia non inania, nec risu digna, sed virtute Spiritus Sancti plena erant, medullas cordis penetrantia; vt in vehementem stuporem audientes cõuerterent, &c.* Per illud verbum *virtute Spiritus Sancti plena*, &c. ostendit quid diuinus ignis Sancti Spiritus, plenè immissus in cor Francisci à Christo crucifixo, illum mittente (scilicet Apostolum, & caput apostolicorum virorum efficiente) operatus esset, quidque circa alios, quorum cordis medullas penetrauerat, operabatur. Missio Franc. è Cruce fuit ei mandata, ab ipso Crucifixo, mittente in cor ipsius Spiritus Sãcti plenitudinem. Oportebat, vt ea missio, seu immissio Spiritus Sancti talis virtutis esset, qualis potens foret, vt missum transformaret in Christi Crucem, è qua mittebatur.

Per Franc. misit Christus Spiritũ S. in ecclesf. reparandam

Etenim non antequam crucifigeretur Christus, fieretque perfectus Redemptor, expedit ei, vt daret Apostolis suis Spiritum Sanctum, sed postea, & postquam resurrexit, & in Cælum ascendit, vt Crucis robore per immissum ignem solidati, ac in gratia confirmati, Principem Mũdi, scilicet Diabolum expellerent, & fidem Christi, & nouam Ecclesiam per vniuersũ mundum fundarent, propagarentque. Discrimen tamen fuit inter illam Spiritus Sancti missionem ad Apostolos, & Discipulos, & hanc ad Franciscum, quæ idcirco immediatè effecta est à Christo, in Cruce confosso, vt ostenderet, quod virtus Spiritus Sancti prius cor Francisci transformare debebat in Crucẽ Christi, ex suo igne formatã, vt postea per Crucis robur, plenitudo ignis diuini medullas cordium penetrans, Draconem antiquum, in destructionem Ecclesiæ Christianæ insurgentem maximè terreret, penitusque fugaret. Et sic eiusdem Ecclesiæ reparationis primordia inciperet, prosequeretur, ac tandem per externam Crucem, & crucifixionem (non ab alio effectam, quam ab illo, qui eum è Cruce miserat, sed haud amplius in lignea Cruce depictus, sed sub Seraphica specie cõfossus, & vndique ignescens, inflãmansq; montis verticem) consummaret.

Cur Christus è Cruce miserit illũ, & immiserit in eius cor plenitudinẽ Spiritus S.

Ad quod probandum efficax argumẽtum est visio illa, quam ter B. Syluester, Sacerdos sæcularis inter duodecim Frãcisci discip. vndecimus, habuit de eodem, antequam ipsi adhæreret, quamq; refert Bonau. cap. eodem his verbis. Illo quoq; tempore cuidam Sacerdoti Ciuitatis Assisii *nomine Syluestro*, honestæ conuersationis viro *quædam a Domino fuit ostensa visio non tacenda*. Cum enim modum, & viam Francisci, Fratrumque suorum humano spiritu abhorreret, ne periclitaretur pro temeritate iudicii, respectu fuit supernæ gratiæ visitatus. *Videbat namque in somnis totam Assisij Ciuitatem à Dracone magno circumdari, præ cuius magnitudine nimia tota regio videbatur exterminio subiacere.* Contuebatur post hæc *Crucem quandam auream ex ore procedentem Francisci, cuius summitas Cælos tangebat, cuiusque brachia, protensa in latum vsque ad mundi finem videbantur extendi. Ad cuius etiam aspectũ præfulgidum Draco ille teter, & horridus penitus fugabatur.* Hoc dum sibi tertiò monstraretur, diuinum existimans esse oraculum, viro Dei, & fratribus per ordinem enarrauit. At non multò post tẽpore mundum relinquens, vestigiis Christi sic perfectè adhæsit, quod vita ipsius in Ordine authenticam reddidit eam, quam in sæculo habuerat visionem, &c.

Visio B. Syluestri xi. sãcti Francisci socii antequam adhæreret Frãc.

Aurea, & fulgida erat illa Crux à Beato Syluestro, nec visa in fronte Francisci, sicut visum signum Thau à B. Pacifico, sed ex ore Francisci procedere. Aurum namque charitatem, Spiritui Sancto appropriatam cõmuniter in scripturis significat. Splendor, deinde igni, qui est Spiritus S. proprius est. Igitur cruciformitatẽ cordis Franc. ignitam, ignita prædicatione patefaciendã, tale signũ indicabat. Sed tunc maximè ipsi per flammas Spiritus S. impressam, cũ Crucifixus Dñs suo mandato misit ipsum ad Domus suæ reparationẽ, immisitque in cor eius Spiritus Sancti plenitudinem, virtute cuius plena eius verba, inuitantia homines ad Crucem Christi baiulandam per pœnitẽtiam, medullas cordis penetrarent. Cur autem signum Thau in fronte Francisci apparuerit varietate colorum distinctũ, reddit rationem Bonau. inferius cap. 4. Correspondentia illa ceu causæ cum suo effectu,

Cur visa à B. Syluestro crux aurea, & fulgida, & cur non in fronte, sed in ore Franc. visa,

effectu, ſcilicet cordis Franciſci, aureis, ac ſplendidis ignis charitatis Spiritus Sancti characteribus Cruciformis cum Cruce illa aurea, ac ſplendida, deduci debet ex illis verbis Bonau. in quibus ſuperius referens raptum mirabilẽ Franciſci, nubecula fulgente circundati, ſic concluſit; *Vt illuſtrationis mirabilis circa mentem mira circa corpus perluſtratio teſtis eſſet*. Vrbs Aſſiſias à Dracone, ob cuius magnitudinem nimiam tota regio videbatur exterminio ſubiacere, denotabat ſimbolicè totam Chriſtianitatem, in qua Eccleſia omnis à Satanico Dracone in exterminium in dies conabatur. Sicut à pari Eccleſia S. Damiani, quæ ad Aſſiſiates ſpectabat, in ſua ruina ruinã totius Domus ſuæ miſticè oſtendit, mandans ibi Chriſtus Franciſco (non materialis illius Domus reſtaurationem, prout tunc intellexit Franciſcus, ſed poſtea, ipſo Chriſto reuelante, verum ſenſum verborũ agnouit) ſed Eccleſiæ Catholicæ reparationẽ. Ibi iuremeritò figurabatur Chriſtianitas omnis, vnde totius Chriſtianitatis Reparator exire debebat.

Vrbs Aſſiſias à Dracone magno circundata totius chriſtianitatis figura.

Illud poſtea aliud verborum Bonau. ſcilicet; *Vt in vehementem ſtuporem audientes conuerterent*, exprimit clarè, parem admodum extitiſſe virtutem in immiſſione Spiritus Sancti in cor Franciſci, à Chriſto Cruci affixo ſibi mirabiliter effecta, quã receperunt Apoſtoli in die Sancto Pentecoſtes, vt in vehementem ſtuporem audientes conuerterent. At quid propriè denotet hæc oratio, recurrendum ad textum Act. 1. vbi legimus, *Factus eſt repentè de Cælo ſonus tanquam aduenientis Spiritus vehementis, & repleuit totam domum, &c.* Explicat pulchrè Interpr. loco cit. ferm. 2 *Et nota, quod vehemens dicitur Spiritus, ideſt vah æternum adimens, & ſurſum mentem vehens.* Vnde dicitur in introitu Miſſæ, *Spiritus Domini repleuit Orbem terrarũ.* Orbis dicitur à rotunditate circuli. Eſt terra obſcura, frigida, & immunda. Orbis eſt cor peccatoris, qui in circuitu tãquam in rota ambulat. Mundum circuit, qui eſt *Superbia* obſcurus, *Auaritia* frigidus, *Luxuria* immundus. *Sed Orbem terrarum Spiritus Domini replet*, dum cordi peccatoris gratiam compunctionis infundit, *& ſic ei vah æternũ adimit.* Et paulò infra. *Et ſic ſurſum mentem vehit.* Vnde Philoſophus deſcriptionem ſpiritus dicit. *Spiritus eſt vehiculum virtutum, per quod virtutes exeunt ad ſuas peragendas operationes.*

Spiritus ex ore Franc. progrediens ſic vehemẽs vt deſcenderat Apoſtolis.

Orbis eſt cor peccatoris in circuitu ambulans

Quid Spiritus ex Philoſopho.

Quomodo autẽ intelligãtur quæ ſupra adduximus ex Interp. noſtro, explicante in 1. & 2. ſerm. quatuor textus ſcripturales præallegatos de Spiritu Sancto, ipſe Bonau. paucis indicat, loquens de Frãciſco poſt confirmatam à Sede Apoſtolica ſibi legem. Tunc enim publicè declaratus à Romano Pontifice Vir ſanctus ceu verus Eccleſiæ Catholicæ ſuſtẽtator, prout ad id muneris eum miſerat Chriſtus, ipſum alloquens de Cruce, mandataque ipſi publica à Chriſti Vicario pœnitentiæ prædicatio, ſtatim dies illa Pentecoſtes, media nocte iam in diem conuerſa, miſticè illuxit, quam paulò ante tetigit Interpres. Quippe miſſus Franciſcus ad ſuos duodecim Diſcipulos in ſpecie globi perlucidi, aſpectum Solis præbentis, & totus ignitus, & ſuper currum igneum fulgoribus irradiatus, totus ardens, ac ſplendidus, cum eſſent illi *pariter in eodem loco* eo modo, quo expoſuit Interpres, ſecuti ſunt in illis iidem penè effectus, quo idem Interpres ſuperius explicauit. Sic enim, ſubdit Bonauentura cap. 4. veluti ſi illis duodecim pateſaceret in Eccleſia reparanda, quæ in ea fundanda contigerunt Apoſtolis in die Sancto Pentecoſtes, in quo eorum quinque ſenſuum perfectio adimpleta eſt, miſticaque peracta Pentecoſte. *Obſtupefacti ſunt*, inquit, *vigilantes*, excitati ſimul, & exterriti dormientes, & non minus ſenſerunt cordis claritatem, quam corporis. Dum ex virtute mirandi luminis alterius alteri conſcientia nuda fuit. Intellexerunt namque concorditer omnes, videntibus inuicem vniuerſis in cordibus ſingulorum, Sanctum Patrem abſentem corpore, præſentem ſpiritu, tali transfiguratum effigie, ſupernis irradiatum fulgoribus, & ardoribus inflammatum ſupernaturali virtute, in Curru ſplendente ſimul, & igneo ſibi demoſtrari à Domino, vt tanquam veri Iſraelitæ poſt illum incederent, qui virorum ſpiritualium & alter Elias factus fuerat à Deo currus, & auriga. 4. Regũ 2. Credendum ſanè, quod ille horum ſimplicium aperuit oculos ad preces Franciſci, vt viderẽt magnalia Dei, qui oculos quondã aperuerat pueri ad videndum montem plenum equorum, & ignecrum curruum in circuitu Heliſæi, 4. Reg. 6. Regreſſus autem Vir sãctus ad Fratres, cepit conſcientiarum ipſorũ ſecreta rimari. Confortare ipſos de viſione illa mirabili, & de profectu Ordinis multa futura prædicere. *Cumque pateſaceret plurima, quæ ſenſum tranſcendebant humanum, verè cognouerunt Fratres, ſuper ſeruum Franciſcum Spiritum Domini in tãta plenitudine quieuiſſe, quod poſt ipſius doctrinam, & vitam erat ei proficiſci tutiſſimum.*

Miſtica quædam Pentecoſtes celebrata à 12. Franc. diſcipulis, apparens eis vir ſanctus in curru igneo

Magna in Franc. Spiritus S. plenitudo.

In illa primitiuæ Ecclesiæ Pentecoste conueniebat, vt Spiritus Sanctus sub linguarum ignearum specie plenissimè descenderet ad Apostolos, & Discipulos Domini, à quo illis missus, vt per eos deinde Orbem terrarum repleret. In hac verò Pentecoste agens Christus de reparandæ Ecclesiæ negotio, mittensque plenissimè per Franciscum spiritum suũ illis, quibus ipse Franciscus postea eum vbique diffunderet, mutauit formam: sed ignem, splendorem, flammas, ardorẽ illarum linguarum sub specie currus in tota sua essentia, ac perfectione reliquit. Illius Pentecostes celebratio prima, ac noua fuit in Ecclesiæ Catholicæ initiis; pariter & istius Pentecostes in Religione Frãciscana solemnitas; in qua vita Christi, & Apostolorum renouationis, & cum ea tota quoq; Catholica Ecclesia suæ reparationis exordia sumebat. Apparitio Spiritus Sancti in illa Pentecoste sub dispertitis linguis igneis varietatem linguarum, Apostolis, per varias gentes mittendis tribuendam, ceu simplex, externumque indicium denotabat. Quippe illorum in variis linguis allocutio ex repletione Spiritus Sancti tamquam ex propria causa immediatè prorupit. Ait enim Textus sacer Act. 2. *Et repleti sunt Spiritu Sancto, & cœperunt loqui varijs linguis, prout Spiritus Sanctus dabat eloqui illis*, quem locum explicat Interpres ex cap. 14. Ioannis, vt supra. Quare etsi apparitio in illa Pentecoste fuerit alia, repletio tamen eadem videtur fuisse in hac mistica Pentecoste, in qua decebat, vt sub noua forma, scilicet ignei currus, mitteretur Domini Spiritus per Franciscum, ob rationem ibi allatam à Bonau.

Allocutio Apostol. in variis linguis ex plenitudine Spiritus S. immediatè exorta est.

Hæc Pentecostes mistica erat, sed Spiritus S. repletio realis, & per signũ extrinsecum etiam foris ostensa. Inde sequuta est etiam cõmunis linguarũ varietas, sed primũ Franc. per quem Dominus Spiritu suo, quo impleuerat illum, impleuit quoque discipulorum eius, & seruorum suorum, in omnem terram mittendorum pectora, *vt loquerentur varijs linguis, prout Spiritus Sanctus daret eloqui illis*. Hæc tamen allocutio, vt misticè responderet Pentecosti, materialis esse non debuit per verba, sed moralis per virtutes, & exempla. Hæc quidem efficacior est illa materiali, ipsa namque varietati linguarum vim, & robur tribuit in Apostolis, vt conuerterent vniuersum Mundum. Quem etiam conuertit Franciscus cum suis Minoribus, nouis quibusdam linguis variè loquens, quas Spiritus Dei plenitudo illis dabat, & penè à tempore Apostolorũ nondum auditas ab Eccles. Hanc doctrinam hausi à magno Theologo Minorita, scilicet ab Interprete nostro, per quem ostendit Deus, quod etiam in reparatoribus Ecclesiæ, inter quos ipse extitit ceu dextrum Francisci brachium, gratia linguarum non defuit, sicut in illius fundatoribus. Ipse namque Intepres prædicans multoties hic Romæ coram Papa Gregorio IX. & tota curia Romana, imò & tota Vrbe, & de mandato Pontificis peregrinis pluribus, tunc ex variis nationibus confluentibus semel concionem habens, *linguam sic mouit* (refert Hartmannus Scheydel Norimburgensis historicus sexta ætate Mundi ex nostratibus, & aliis communiter) *vt tam Græci, Latini, Francigenæ, Theutonici, quam Anglici, omnes, qui audiebant, clarè intelligerent*, &c. Quod nouum donum Antonio, correparatori Ecclesię cum Francisco, & eius sequacibus à Spiritus Sancti plenitudine, sicut tempore Apostolorum concesso, benè respondit nouo, ac promerito nomini, quod illi publicè tribuit prædictus Gregorius IX. *Arcam Testamenti* eum nuncupans.

Misticæ Pẽtecostes variæ linguæ debent misticè responde re

Variarũ linguarũ realis allocutio cõcessa etiam Minorib. in Ant. de Pad.

Sed audiamus ex eius *Benedicta Lingua* sub nostram Pentecosten miram linguarum varietatem in Francisco, & suis Discipulis, ex repletione Spiritus Sancti sine verborum strepitu multis verbis loquentibus, multumque suadentibus. *Qui Sancto Spiritu replentur* (ait ad fin. ser. 2.) *varijs linguis loquuntur. Variæ linguæ sunt varia de Christo testimonia; vtpote Humilitas. Paupertas. Patientia. Obedientia. Quibus tunc loquimur, cum eas in nobis ipsis alijs ostendimus. Viua est loquela cum loquuntur opera. Cessent, obsecro, verba, loquantur opera. Verbis sumus pleni, sed operibus vacui.*

Virtutes, & facta apostolica sunt variæ, ac potissimæ linguæ.

In Spiritus Sancti plenitudine, quam in die Pentecostes acceperunt, verbis & operibus initiatores primordialis Ecclesiæ fuerunt pleni. Viuacitas loquelæ per opera, in quibus potentissimè suadebat Christi ipsorum Magistri Humilitas, Paupertas, Patientia, Obedientia, vitalitatem quã maximam, imò virtutẽ omnem eorũ verbis præstitit. In hunc quoque modũ incepit reparare Frãciscus, plenus gratia, & Spiritu Sancto cum suis sectatoribus Ecclesiam. In cunctis prius, & plus loquebantur opera, & exempla, quam ora. Nam de Christo, virtute Spiritu Sancto concepto, & gratiæ, & veritatis pleno legitur, quod in negotio Redemptionis ab operibus inceperit, non autẽ à verbis. *Cœpit Iesus facere, & docere*, Act. 1. sicque factus est *opere, & sermone potens*, Lucæ 24.

Hæc in Christo Redemptore, & in Franc. Reparatore fuerunt.

Quo.

Quomodo in negotio reparationis congruum pariter fuit, vt suus efficeret Franciscus, iam ab eius gratia spiritualiter conceptus, & educatus, & Spiritu Sancto repletus. Vnde Bonau. cap. 9. de feruore charitatis Francisci ita scribit, *Charitatem feruentem, qua sponsi amicus Franciscus ardebat, quis enarrare sufficiat? Totus namque quasi quidam carbo ignitus diuini amoris flamma videbatur absortus, &c.* Quæ seraphica verba, supra etiam adducta cum acciperet Bonau. à Domini spiritu (in quem, scribens Francisci vitam, in Christi vita, eiusque præcordiis insitam, assiduis raptibus transformabatur, sicque idoneum se reddebat ad illam Seraphico stilo exarandam) haud mirum si deinde idem, licet sub aliis verbis, reuelauerit S. Birgittæ post transactam annorum cēturiam. Bonauentura namqua edidit Legendam maiorem cum esset Generalis Minister ad instantiam Patrum Ordinis in Capitulo Generali, ipse autem electus est 1256. Sancta verò Birgitta, vera animo, & habitu S. Francisci filia, obiit hic Romæ anno 1373 *Franciscus amicus meus* (dixit Christus cap. 2. Extrau. filiæ suæ Birgittæ) *fuit quasi lapis ignitus, & igneus. Quia habuit me in se, qui sum ignis.* Sic Deum ignem in sua profundissima Humilitate, altissima Paupertate, inuictisſima Patientia, strenuissima Obedientia, ceu in igneo curru, corde & lingua variis loquens, plenus non verbis, sed virtutibus, detulit. Sic Spiritus Domini repleuit Orbem terrarum, cum tribus suis Ordinibus, ac legibus in virtute Sanctæ Trinitatis adimplens. Vnde haud mirum si hic carbo ignitus, hic lapis ignitus, hic ignis diuinus totus sēper à diuini amoris Spiritus Sancti flamma absortus, ob quam tandem anima, & corpore totum se transformauit in Christū crucifixum, passim quos tangebat, calefaciebat, eosq; pro quibus orabat, apostolicum ignem vsque ad mentis excessum immittebat.

Totus Frāc. carbo ignitus erat.

Et lapis quoque ignitus.

Id probat exemplo Bonau. cap. 10. ita referens. Contigit tempore quodam, Abbatem Monasterii S. Iustini de Episcopatu Perusii obuiare famulo Christi. Quo viso, Abbas deuotus celeriter de Equo descendit, vt & Viro Dei reuerentiam faceret, & de salute animæ aliqua cum ipso conferret. Tandem habita collatione suaui, Abbas ascendens, orari pro se humiliter petiit. Cui Vir, Deo charus respondit. Orabo libenter. Parum itaq; discedente Abbate, dixit fidelis Frācīscus ad socium. Expecta, frater, modicū, quia debitum volo soluere, quod promisi. *Orante autem illo, subitò Abbas insolitum calorem, & dulcedinem hactenus inexpertas sensit in spiritu. Ita quod in excessu mentis effectus, totus à seipso in Deum defecit. Parua morula substitit, & in se reuersus, virtutem orationis S. Francisci agnouit, &c.* Scribatur ergo sexta vice in cordis Francisci latere Ciuitas Hierusalem, idest Ecclesia Catholica in imagine hominis, sexta die creati, per eundem Franciscum noua quadam Spiritus Sancti missione deinde reparata.

Passim quos tangebat calefaciebat.

Calefaciebat vsq; ad excessum mentis.

VII Tota scriptura lateritia cordis Francisci circa omnimodam Vrbis Hierusalem, scilicet Ecclesiæ Catholicæ cōplementum, claudenda est in illa septimæ diei quiete, de qua sacer Textus apud Interpretem, *Septima die requieuit Deus ab omnibus operibus*. Et Ecclesia, subdit, Interpres septimo articulo (nimirum de Aduentu Domini ad Iudicium, in quo requiescimus ab omnibus operibus nostris, & laboribus, vt dixerat superius) requiescet ab omni labore, & sudore. Quoniam, vt dicitur Apocal. 2. *Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum*, idest omnem causam lachrymandi. Tunc ipsa à Sponso suo laudabitur, & audire merebitur. *Date ei de fructu manuum suarum, & laudent in portis opera eius*. Prou. 31. Cum audiet ipsa cum filiis suis sibilū auræ tenuis, Matth. 25. *Venite benedicti*. Quies Ecclesiæ, per eius reparationem, atque renouationem in terris peracta, & in Cælis consummata, nonne & ipsa in corde Francisci eius Reparatoris, ac renouatoris vltimo conscribenda? Omne complementum huiusmodi reparationis, ac renouationis per tres Ordines, ac Leges Frācīsci efficienda erat, vt propterea tres Ecclesias materiales principiò repararit, ac renouarit Franciscus. Igitur Ecclesiæ reparatæ, ac renouatæ quies æterna tripliciter ad suum Reparatorem atque renouatorem referenda est. Intuere hanc postremam scripturæ partem ex Bonau. ad finem cap. 2. & iam superius allegati. Sed non piget iterum eius verba repetere, quia multum faceſſunt in hunc locum. *Nam*, inquit, *instar reparatæ triplicis fabricæ ipsius Sancti viri ducatu, secundū datam ab eo formam, regulam, & doctrinam, Christi triformiter renouanda erat Ecclesia*. Ecce imago Ecclesiæ, labore, & sudore Francisci, triumque ipsius Ordinum reparatæ, ac reformatæ in terris, *Trinaque triumphatura militia saluandorum, sicut & nunc cernimus esse completum*. Ecce eiusdē Ecclesiæ reparatæ, ac reformatæ imago, non amplius in terris, sed in Cælis, & in requie per triumphum trinæ militiæ partim saluatæ, partim saluandæ vsque ad finem

Septima pars eccles. militātis ex Dei requie aduent Domini ad iudicium

Quomodo hæc etiam in latere cordis Franc. scribenda.

finem Mundi. Scribatur ergo septima, ac vltima vice cum septimo articulo Vrbs Ierusalem, scilicet Ecclesia Catholica in latere cordis Francisci. Et ab eo scribatur, qui mihi indignissimo famulo, & confratre suo administrauit materiam, & intellectum quoq; vt omnes eius partes patefacerem, atq; argumento meo adaptarem, aperuit. Quique modo, vt alias duas Vrbes, in vna Ierusalem misticè quoque contentas breui enuclearem, dabit cum ipsis rebus principalibus rerum ordinem.

Prædictorũ conclusio.

SECTIO II.

Secundò, ac tertiò Vrbs biformis Ierusalem, hoc est anima fidelis moraliter, & Ecclesia Triumphans anagogicè in latere cordis Francisci, die Ianuarij 4. concepti, conscribendæ.

Omnis moralis Vrbis Ierusalem structura in textuali Interpretis nostri litera, quæ est de Anima, consistit in perpulchra, ac valde ingeniosa concordantia operum sex dierum cum sex horis Euangelicis, & sex animæ virtutibus iuxta propositum in principio illius sermonis argumentum, cuius secundæ partis explanatio in præsenti per synopsim tradenda est. Secunda Ierusalem, inquit, *Anima fidelis*, quæ Matth.20. nuncupatur *Vinea*, qualiter fodienda, & paxillis satisfactionis sustinenda, sub compendio pertractemus. *Dixit Deus fiat lux, & facta est lux*; quia vt dicit Ezech. 1. *Rota erit in medio Rotæ*, idest nouum Testamentum in veteri. *Et cortina trahit cortinam*, idest nouum exponit vetus. *Ideo sex horas Euangelicas cum operibus sex dierum moraliter exponentes nouum cum veteri pertractemus.* Nota, quod *sex sunt virtutes animæ*.

Rota in medio rotæ est nouum Testamentũ in veteri.

1 Cordis contritio.
2 Oris confessio.
3 Operis satisfactio.
4 Dei, & proximi dilectio.
5 Vitæ actiuæ, & contemplatiuæ exercitium.
6 Finalis perseuerantiæ consũmatio.

1 Ergo die *dixit Deus, fiat lux, &c.* Audi concordantiam primæ horæ Matthæi 24. *Simile est Regnum Cælorum Patri familias, qui exijt primo mane, &c.* Cum super faciem abyssi, idest cordis, sunt tenebræ mortalis peccati, homo patitur ignorantiam diuinæ cognitionis, & suæ fragilitatis, & nescit discernere inter bonum, & malum. Et hoc est triduum, de quo dicitur Exod.10. *Quod tribus diebus factæ sunt tenebræ palpabiles in terra Aegypti. Vbicumque autem habitabant filij Israel, erat lux*, de qua *dixit Deus, fiat lux, & facta est lux*. Hæc est *contritio cordis*, animam illuminans. Dei cognitionem, suæ infirmitatis notitiam, boni, & mali discretionem ostendens. *Hoc est primũ mane, & prima hora, qua exijt Pater familias, idest pœnitens ad conducendum operarios, ad excolendum viam suam, sicut dicitur in Euãgelio*. Et post alia, super illud verbum *Mane*, ita annectit sequentia. His *de prima die, & primo mane contritionis* prælibatis, ad secundam diem, & horam confessionis transeamus.

Opus 1. diei cum cordis contritione, & 1. mane siue hora euangelica.

2 Die *dixit Deus, fiat Firmamentum in medio aquarum*. Firmamentum, inquit, est *Confessio*, quæ firmiter religat hominem, ne affluat in deliciis; & infra. *Aquæ superiores sunt fluentia gratiæ, aquæ inferiores fluentã concupiscentiæ, quæ debent esse sub homine*. Vel aliter. *Mens iusti habet aquas superiores, scilicet rationem, quæ est vis animæ superior*, quæ semper hominem ad bonum prouocat. Habet aquas inferiores, idest *sensualitatem, quæ semper tendit ad occasum*. *Diuidit ergo Firmamentum confessionis aquas superiores ab inferioribus*, vt confitens egressus à Sodomis, ascendens ad montana, non respiciens retro, ne cum vxore Loth conuertatur in statuam salis, quam animalia, idest dæmonia cum magna auiditate lambendo consumunt. *Fiat* ergo, obsecro, *Firmamentum*, vt data Confessori cautione firmi propositi non relabendi in ipsa *Confessione*, quasi *in hora tertia* cum Apostolis Spiritus Sancti musto inebriari, & tanquam vter per confessionem nouus, nouo vino impleri mereatur, &c.

Opus 2. diei cum oris cõfessione, & 3 hora euangelica.

3 Die *dixit Deus, Germinet terra herbam virentem, & faciat fructus iuxta genus suum, &c.* Nota, quod *tertia dies satisfactio vocatur*, quæ consistit in tribus. Oratione, Ieiunio, & Eleemosyna. Dicatur ergo, *terra germinet, &c.* Herba virens Orationem significat, &c. Vide cætera apud ipsum, in quo super sequentia verba, *& facientem semen suum* inuenies Ieiunium. Et super illa alia, *Lignum pomiferum faciens fructum*, Eleemosynam habebis. Et paulò post explicans tres partes eleemosynæ, scilicet personalis, pro seipso, spiritualis, & corporalis per aliis, hæc tria, inquit; satisfactionem perfectam faciunt, quod benè significatur *per sextam horam*, scilicet Misericordiæ, circa quam Pater familias exiens

Opus 3. diei cum operis satisfactione & 6. hora euangelica.

exiens conduxit operarios in vineam excolendam, &c.

Opus 4. diei cum Dei, & proximi dilectione, & 9. hora euangelica.

4 Die *dixit Deus fiant luminaria magna &c.* Quinta virtus est *dilectio Dei, & proximi*. Dilectio Dei in Solis claritate. Dilectio proximi in Lunæ mutabilitate designantur. *Nonne videtur tibi quædam mutabilitas, gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus?* Et paulò infra. Hæc duplex dilectio *in hora nona*, circa quam Pater familias exiit, designatur. Perfectio enim geminæ dilectionis perducit ad perfectionem Angelicæ beatitudinis, quæ in nouem Ordinibus ab Ezech. 28. sic distinguitur, vbi loquitur ad Luciferũ sub typo nouem lapidum. *Omnis lapis pretiosus operimentum tuum, Sardius, Topatius, &c.*

Opus 5. diei cum vitarũ actiuæ, & contempl. exercitatione, & 11 hora euangel.

5 Die *fecit Deus pisces in Mari, & Aues super terram, &c.* Quinta virtus, & exercitatio *vitæ actiuæ, & contemplatiuæ*. In qua vir *actiuus tanquam piscis* perambulabat semitas maris, idest Mundi, vt proximo necessitatem patienti etiam valeat subuenire. *Et contemplatiuus, tanquã auis* penna contemplationis in aere eleuatus, pro modulo suæ capacitatis Regem in decore suo speculatur, &c. Et infra. Huius geminæ vitæ exercitatio *in hora vndecima*, circa quã Pater familias exiit, designatur. Vndecima hora est ex vno, & decem. *Vita contemplatiua ad vnum refertur.* Quia vnum Deum, vnum gaudium speculatur. *Vita actiua ad decem* præcepta Decalogi, quibus ipsa vita actiua in huius exilii vita plenariè perficitur.

Opus 6. diei cum finali perseuerantia, & vltima hora euãgelica.

6 Die *dixit Deus, Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram.* Sexta, & vltima virtus Animæ est *finalis perseuerantia*, quæ est cauda Hostiæ in sacrificio. Tunica Ioseph talaris polymita, sine qua quinque supradictæ virtutes inutiliter habentur, cum qua vtiliter possidentur. In qua tanquam rebus sexta die imago, & similitudo Dei, nunquam deturpanda, nunquam fœdanda, faciei animæ imprimitur æternaliter. Hæc in Euãgelio *vltima hora* vitæ humanæ, quo Pater familias per dispensatorem, idest Filium suum in vinea benè operanti reddit denarium. Per sabbatum, quod requies interpretatur, &c. Hic dum terminat egregiam illam harmoniam Interpres, reducitque ad Sabbatum perseuerãtiæ finalis virtutem, quoniã ipsi immediatè requies æterna succedit, coniungit statim morali Ierusalem Ierosolimam anagogicam, scilicet Animam humanam, in Ecclesia militanti viatricem, Ecclesiæ triumphanti, ad quam debet citò transire post finalem perseuerantiam in bono. Sed de hac postrema Ecclesia paulò infra.

Quodlibet opus sex dierum in suo genere primum fuit, ac nouum.

Scripta, seu impressa, aut verius à Deo infusa in corde Francisci, Franc. Anima cum naturali Dei imagine, quæ est sibi substantialis, postea superfusa à cælesti gratia per similitudinẽ auctoris gratiæ, eius dotes naturales plurimę quidem extiterunt, quarum nonnulla refert Bonauentura in principio cap. 1. Sed dotes supernaturales, excellentes in ipso peregrina excellentia, ac plenitudine quodcumque virtutum genus, apud eundem Bonau. innumeræ. Cum autem in prædictis sex virtutibus excellere debebat ad miraculum Franciscus, idcircò congruũ erat, vt Christus ipsum solum in Ecclesię suæ reparationem modo admodum peculiari, pluries eum os ad os alloquens, designaret. Designauit iã ipsum expressè in Reparatorẽ suũ è Cruce Christus, mãdauitque ei ter opus tam arduum, præcipuumque tanquam viro ita ferè primo, ac nouo in cordis contritione, in oris confessione, in operis satisfactione, in Dei, & proximi dilectione, in vitæ actiuæ, & contemplatiuæ exercitatione, in finalis perseuerantię consũmatione, sicut quodlibet opus in creatione Mundi in suo genere primum, & nouum fuit, licet iuxta dierum seriem, ordinemque alterum alteri successerit.

Sic etiam in Franc. in off. reparatoris sex virtutes animæ.

Ierusalem ergo moralis, sub figura Vineæ scribenda in corde Francisci in officio Reparatoris Ecclesiæ per concordantiam ad sex dierum creationis Mũdi opera, atque ad sex horas Euangelicas, & sex virtutes Animæ, non tantum exprimet Animam propriam suam, sed etiã quamcunque aliam animam, ab eo principio, postea à suis per tres Ordines, aut à sæculo liberatam, vt salua fieret in eius Arca tricamerata, de qua D. Antoninus, aut in sæculo saluam factam. Vel dicamus alio modo. Vinea, & vitis tali discrimine inter sese secernuntur, quali totum à parte distermìnatur. Etenim Vinea est multitudo vitium simul consitarũ Colum. lib. 3. cap. 2. Vinearum apud Plin. lib. 17. cap. 22. quinque sunt genera. 1. sparsis palmitibus humi repens. 2. pedatum, simplici adminiculo sustentatum. 3. iugatum. 4. compluuiatum. 5. arbustiuũ; quæ omnia latius ibi exequitur. Vitis autem planta est, quæ veluti pars cum multis aliis vitibus simul vineam efficit Ecclesia Catholica iuxta sensum vniuersalem siue in veteri Testamento, & hoc secundum literam, siue in nouo, & hoc per allegoriam, intelligitur à Sanctis Patribus

Inter vineã, & vitem discrimen.

tribus sub figura vineæ. Ad quam constituendam, omnes Iudæi, quorum quilibet vitis erat, ibi concurrebant, hic vero omnes Christiani. Sed iusta sensum particularem vinea est anima, cuius vites principaliores essent tres eius potentiæ, scilicet Memoria, Intelligentia, ac Voluntas, quibus eius substantia spiritualis (non ab aliis manibus plantanda, nisi Dei, Patris familias per actū creationis) constituitur. Harum vitium palmites essent earundem potentiarum operationes. Omnes tres hasce vineas, scilicet Sinagogæ Hebraicæ, iam radicitus conuulsæ, Ecclesiæ Catholicæ, iam tempore Sancti Francisci penè deperditæ, & Animæ humanæ, iam nunquam destruendæ, explicat Interpres noster super cap. 21. Matth. in serm. fer. 6. Dom. 2. Quadrag. cuius argumentum *De spirituali vinea, sub parabola vineæ, Agricolis locatæ*.

Vires spiritualiter triplex est.

Demonstrans autem statum vineę Ecclesiæ Catholicæ eo tempore, quo degrassantibus sub Federico II. tyrannide hæresibus, sceleribus, impietatibus in omnimoda Romanæ fidei conuulsionē, ipse strenuè laborabat inter innumera libertatis Religiosæ, quinimò & propriæ vitæ discrimina, pro eius reparatione, ita scribit ibidem ad finem sermonis, explicans eius plantationem, muros, torcular, turrim, &c.

Eccl. catholicæ singularis Dei vinea

1 Vel potest dici, ait, quod *Vinea est Ecclesia Catholica*, quam Deus singulariter plantauit, Psalm. 79. *Plantasti radices eius, & impleuit terram*.

2 *Murus* est robur, & magnitudo potentiæ, Hierem. 1. *Ecce ego dedi te hodie in Ciuitatem munitam, & columnam ferream*.

Torcular

3 *Torcular* est cursus mercationum, de quo exprimitur vinum deliciarum, & multarum commoditatum. Prou. 2. *Vino torcularia redundabunt*.

Turris.

4 *Turris* est celebritas, quia est vndique diuulgata. 1. Paralip. 14. *Diuulgatū nomen eius in vniuersis regionibus*. Post hæc statim Interpres perorans, eademque epilogans mutando sensus, iuxta axioma illud, *Contrariorum eadem est disciplina*, ita claudit totum sermonem.

Ecclef. cath. vinea tēpore D. Ant. de Padua in miserrimum statum redacta.

Muri eius sunt de peccatis. Turris superbia, & hæc Turris confusionis, vbi confusum labium, Gen. 11. Ex hac superbia, quæ vnusquisque vult alteri præesse, confusa est lingua. Vnus enim loquitur de oppressione proximi. Alius de vsuris. Alius de falsis contractibus. Immò verè confusum est labium, quia vnus alium intelligere nō potest. Dicant, & narrent hi, qui vadunt ad curias, vbi causæ proponuntur.

Torcular est violentia, quæ pauperibus infertur, vbi premitur sanguis viduarum, pauperum, & pupillorum. Torcular crudelitates, & odia quando fiunt indebitè super innocentes. Imò in hoc Torculari calcatur miserabilis communitas, quæ exaruit. Et ideo timendum est iudicium, quod sequitur. Malos malè perdet, *idest malo penæ, cum tradiderit eos in manu Romanorum.* Hactenus Interpres, & egregiè satis.

Ad reparandam, restaurandamque hanc Vineam ex tribus partibus, ordinauit summa Dei clementia tres alias complantari vineas, vt reparatio sine mora fieret, vndique fieret, parique fieret dilatatione. Hæ tres vineæ, quælibet in suo genere diuersa, dici possunt tres Ordines à Francisco instituti, quia idcirco sub ternario numero instituti, vt per eos tripliciter quoque Ecclesia ipsa repararetur, testante Bonau. pluries citato ad finem cap. 2. illis verbis. *Nam instar reparatæ triplicis fabricæ ipsius Sancti Viri ducatu secūdum datam ab eo formam, regulam, & doctrinam, Christi trifurmiter renouanda erat Ecclesia, &c.* vt supra. Hinc idem Bonau. referens initia huiusce renouationis, ipsique Tertii Ordinis institutionem annectens, ita scribit loquens de Ecclesia Romana sub metaphora vineæ cap. 4. *Cepit ex hoc Christi vinea germinare germen odoris Domini, & productis ex se floribus suauitatis, honoris, & honestatis vberes fructus afferre.* Nam prædicationis Viri Sancti feruore succensi quamplurimi, vtriusque sexus in coniugali pudicitia Domino famulantes, secundum formam à viro Dei acceptam, nouis se pœnitentiæ legibus vinciebant, *quorum viuendi modum idem Christi famulus Ordinem Fratrum de Pœnitentia nominari decreuit.* Nimirum sicut in Cælum tendentibus pœnitentiæ viā omnibus constat esse communem (*sed hic status Clericos, & Laicos, Virgines, & Coniugatos in vtroque sexu admittens*) quanti sit apud Deum meriti ex pluribus per aliquos ipsorum patratis miraculis innotescit, &c.

Tribus vineis Franciscanis tota eccl. vinea renouata est

In ipsis cœpit Vinea eccles. germinare.

Mira profectò res! vix vineæ Ordinis Minorum, Ordinis S. Claræ, illa anno Christi 1210. hæc verò 1212. plantata, illa decennium, hæc octennium vsque ad tertii Ordinis de Pœnitentia primordia, quæ contigerunt anno Christi 1221. excesserant, quod iam, *iam ceperat Christi vinea germinare germen odoris Domini* contra tot errorum, criminumque fœtorem, per quem vinea Domini Sabaoth vndiq; & vbiq;

Quā celerrima huiusmodi renouatio

Labrusca est vitis agrestis.

& vbique siluescens, suffocataque à vepribus, spinis, ac tribulis non amplius vuas eiu germina, quæ in prauum conuersa, & aliena effecta Isa. 5. producebāt, sed labruscas, vt dicit Ierem. 2. Est labrusca vitis agrestis, quæ & erratica dicitur. Labrusca dicta, teste Seruio, quod in agrorum labris, hoc est marginibus, & sæpibus nascatur. Inceptio autem prædictæ germinationis odoris Domini statim erupit in *flores suauitatis, honoris, & honestatis,* quia vepres, & spinæ, ac tribuli in defectionem accelerabant. Vix floribus eruptis, illicò Christi vinea, ab ipso Christo, ceu Patre familias plantata, tribus nouis vineis, quibus reparanda erat, *cepit vberes fructus afferre.* Quarum vinearū plantator principalis Christus, minus principalis Frāciscus, *nam viri sancti prædicatione, &c.* Vnde sicut in Francisci corde scribenda Vrbs Ierusalem totius Ecclesiæ militantis prout ab ipso restauratæ sub vineæ figura, ita pariter & quælibet anima, quæ veluti vinea particularis se habet in seipsa, & vt vitis, prout est pars totius vineæ Ecclesiæ, quam vndiq, & vbique renouauit triformiter Franciscus.

Quælibet anima eccl. restaur. in corde Franc.

Quā reparationem vineæ Christi, adeo celerrimam, ac penè incredibilem ipse Imperator Federicus II. cuius genium in eius omnimodam direptionem tēdebat, admiratus est. Ipse namque, & Petrus de vineis eius Cancellarius, & Gibellini omnes improperabant Fratribus Prædicatoribus, & Minoribus, quod ad Ordinem Pœnitentium vix institutum cuncti ferè confluerent. *Duas nouas Fraternitates creauerunt* (inquit Petrus de Vineis vineæ Ecclesiæ cū suo Cæsare inuidus lib. 1. ep. 37.) *ad quas sic generaliter mares, & fœminas receperunt, quod vix vnus, & vna remansit, cuius nomen in altera non sit scriptum.*

Federic. II Imp. Ord. Prædic. & Min. hostis.

Porrò animaduertenda accurata Romani Pontificis Leonis X. loquendi forma, in qua per Bullam suam de an. 1517. circa reformationem Ordinis, à Regulari obseruantia vniuersaliter inceptā, ac peractā, non alia voluit vti similitudine, nisi ea, qua vsus est ipse Christus in Euangelio, loquens de Ecclesia sua sub vineæ figuram. Quod autem continet percelebre illud diploma, potest in quinque puncta diuidi.

1 *Leo Episcopus seruus seruorum Dei* ad perpetuam rei memoriam. Ite vos in vineam meam, ait homo ille Pater familias, qui plantauerat vineam mundi, Saluator, atque Redemptor, Dominus noster Iesus Christus: qui etiam etsi curam gerat de omnibus cunctaque dirigat, quæ ipse fecit; attamen inter cæteras plantationes, quas per ipsum Pater cælestis in solo plātauit Militantis Ecclesiæ, vineam quandā tam ardenti prosequutus est amore, vt suam velut propriam vbiuis illam appellet: hanc siquidem vineam sic assiduis solertibus, ac fidelibus excoluit agricolis, vt alios primo mane, alios hora tertia, sexta, nona, decima verò, & vndecima, quasi incessanter cultores transmiserit.

Diploma Leon. X. de B. Franc. religione.

2 *Hæc est sacra illa Minorum Fratrum Religio*, quæ virentibus cæremoniarum folijs, per viros Apostolicos, tamquam per palmites extensos à mari vsq, ad mare, & à fluminibus vsque ad terminos orbis terrarum, imò aqua sapientiæ, & scientiæ, irrigauit montes, & impleuit terram. Hæc est Religio sancta, & immaculata; in qua per speculum sine macula Redemptoris contemplatur præsentia vitæ Christi, & Apostolorum inspicitur forma, per quam priorum Ecclesiæ fundatorum ante oculos Christianæ plebis reducitur norma. Quæ demum nihil, nisi Diuinum, Angelicum, omni perfectione refertum, Christoque nihil, nisi conforme, vt non immeritò sua dicatur repræsentat.

Eius extensio, ac dilatatio in toto mundo.

3 *Ad hanc vineam excolendam primo mane, oriente iam Sole,* misit ipse pater familias Angelum illum ascendentem ab ortu Solis, habentem signum Dei viui B. Franciscum, qui comitantibus miræ sanctitatis viris, prima vitis huius iaceret fundamenta. His successerunt viri Religiosi, qui Duce Bonauentura, muros huius vineæ, iam vtrinque ruinam minantes, hora tertia, Trinitatis Sanctæ virtute, & adiutorio, reparauerunt. Post hos, veluti hora sexta, prodiderunt spiritu feruentes Fratres nonnulli, qui à sacro Viennensi Concilio, tanquam à Deo missi, & confortati, eneruatam pęnæ disciplinæ censuram, ad sua principia reuocarunt. Hora verò nona moriente Domino suo, gentibus in die, malis, & scandalosis, huius vineæ agricolis, suscitauit spiritum adolescentis pau corum videlicet Fratrum, qui signifero nominis Iesu, Bernardino Ductore, & Præside, sacri Concilii Constantiensis freti præsidiis, languentem, imò penè mortuum, per orbem vniuersum Ordinem viuificarunt.

S. Fran. Angelus ascendens ab ortu Solis.

S. Bernardinus Reformatorū Dux

4 *Nouissimè verò diebus istis, quasi hora vltima* apparuerunt viri alii, qui zelantes pro domo Israel succiderunt lucos, & demoliti sunt delubra; ac vbi abundabat peccatum, adiuuante Domino, curanerunt per introductā reformationis normam,

mã, vt superabundaret & gratia. Sed veluti inter parabolicos euangelicos illos villicolas, quia nouissimi æquabantur prioribus, murmur surrexit non parum. Sic acclamantibus Regibus, Principibus, Communitatibus,& Populis,graues lites, & iurgia, ac dissentiones, occasione superioritatum, & perfectionis graduum, inter aliquos huius Religionis professores, per totum mundum magis,ac magis augeri dietim accepimus.

Principum conquestio.

Subdit paulò post eos Christianos Principes, quorum summa cura, ac studium, vt Vinea Franciscana firma, ac vigens in sua cultura persisteret (ne à sua continuanda reparatione Vinea Ecclesiæ desisteret) ac propterea paternali Romanorum Pontificum vigilantiæ, ac sollicitudini commendanda.

Quare Nos (ait) *cuius zelus ab ætate tenera ardenti deuotione efferbuit ad huius Ordinis professores*,& Ordinem ipsum totum: nunc verò ex communi cura procurationis, & pastoralis regiminis,quam immeriti sustinemus, ad componendas huiusmodi agricolarum lites, & scandalosas murmurationes, illius euangelici Procuratoris more tantò prouocamur ardentius, quantò frequentius intenta mente recolimus fructus vberes, quos ex eorum exemplari vita, & salubri doctrina vniuersali Ecclesiæ continuè cernimus prouenire; nec minus continuis Principum Christianorum, præsertim charissimorũ in Christo filiorum nostrorum Maximiliani Imperatoris electi, & Frãcisci Christianissimi Francorum, & Caroli Catholici Hispaniarum, Henrici VIII. Angliæ, & Emanuelis Portugalliæ, Algarbiorum, & Ludouici Vngariæ, & Bohemiæ, ac Sigismundi Poloniæ, necnon Cristierni Daniæ Regum Illustrium, necnon nõnullorum Principum aliorum, Ducum, Comitum, Populorum, & Communitatum piis prouocamur supplicationibus, & precibus, quibus pro pacandis huiusmodi diuisionibus,in Ordine D.Franc.exortis,non cessant vsque hodie apud nos postulare. Deputatis igitur à nouis,&c.

Zelus verè diuinus, & Apostolicus Leonis X.

Imperator, Reges, & Principes,no minatim.

Scribãtur ergo secũdò cum suis sex partibus in cordis Francisci latere Vrbs Ierusalem, non solum quoad sui ipsius animæ sub vineæ symbolo expressionem, verum etiam quoad quamcunque animam fidelem. Hæc namq; per se vinea misticè dicitur, licet in Ecclesiæ Christi vinea,à Francisco renouata, vitis est.Et vt vinea, & vt vitis extant in ipsa

1 *Per cordis contritionem* opus primæ diei, quod fuit *Lux*, & primum mane, siue prima hora Euangelica.

2 *Per oris confessionem* opus secundæ diei, quod fuit *Firmamentum*, & tertia hora Euangelica.

Peroratio siue epilogus huius vrbis Ierusalẽ.

3 *Per operis satisfactionem* opus tertiæ diei, quod fuit *germinatio terræ*, & hora 6.Euangelica.

4 *Per Dei, & proximi dilectionem* opus quartæ diei, quod fuit *Solis, & Lunæ, Stellarumque creatio*, cum hora 9.Euangelica.

5 *Per vitæ actiuæ, & contemplatiuæ exercitationem* opus quintæ diei,quod fuit *auium, pisciumque productio* cum 11. hora Euangelica.

6 *Per finalis perseuerantiæ consummationem* opus sextæ diei, quod fuit *hominis effectio* cum vltima hora Euangelica.

Tertio, & vltimo scribenda in latere cordis Francisci Vrbs Ierusalem, scilicet Ecclesia triumphans. Huiusce omnem secundę scripturę molem adiungens structuræ Interpres, ita breui declarat, coniungens prememoratæ orationi hæc alia. Per Sabbatũ, quod requies interpretatur, significatur requies,de qua Isaiæ 66. *Erit mensis ex mense*, idest perfectio gloriæ in perfectione vitæ, *& Sabbatum ex Sabbato*, idest requies æternitatis ex requie peccatoris, quæ consistit in duplici stola, animæ,& corporis. Anima tribus,& corpus quatuor dotibus glorificabitur. *Anima sapientia, amicitia, & concordia decorabitur*.

Ecclef. triumphans in duplici stola, animæ, & corporis cõsistit.

1 *Sapientia Dei* in Animæ facie resultabit, & videbit Deum sicuti est. Et cognoscet sicut cognita est.

Dotes animæ tres.

2 *Amicitia erit ad Deum*. Vnde Isaiæ 31. *Cuius ignis in Syon*, idest Ecclesia militanti, *& caminus*, ardentissimi scilicet amoris, *in Ierusalem*, idest Ecclesia triumphanti.

3 *Concordia ad proximum*. De cuius gloria tantum gaudebit, quantum de sua.

Quatuor etiam erunt dotes corporis, scilicet claritatis, subtilitatis, agilitatis, & immortalitatis, de quibus Sapientia, *Fulgebunt iusti*. Ecce claritas. *Et tanquam scintillæ*. Ecce subtilitas. *In arundineto discurrent*. Ecce agilitas. *Et regnabit Dominus illorum in perpetuum*. Ecce immortalitas. Non est enim Deus mortuorum, sed viuentium, Matth. 22.&c. Vnde autẽ oriantur hæ 4. dotes in corpore Beati, vide si placet dignam explicationem Interpretis in serm. 2. Dom. 2. Quadragesimæ. Eadem Ecclesia militans,cuius reparatio per Franc. & suos tres Ordines non solũ consistit in trina militia saluandorum, vt ait Bonau. cit.verum etiam in ea parte,quæ in statu sæculari huiusmodi reparatio-

Dotes corporis quatuor.

rationis beneficium participabit. Hæc inquam Ecclesia in Cælis erit simul cum tota Curia cælesti Ecclesia triumphans, vbi duplicem stolam recipiet post vniuersalem resurrectionem. Omnis enim, qui à statu viæ transit ad statum patriæ, non est amplius viator, sed comprehensor, ac proinde non amplius militat in terris, sed in Cælis triumphat. Igitur in corde Francisci, cuius nunc anima, teste Bonau. cap. 6. cit. Luciferi sedem meritò possidet, tanquam quæ in eius corpore manens, reparatrix extitit multarum sedium, cum ipso Lucifero corruentium) hoc pacto scribenda est quoque Vrbs Ierusalem Ecclesiæ triumphantis, vt clarè liquet. Hæc deinde Anima Francisci in tribus illis dotibus, quas enumerat Interp. nunc sublimissima, in cōmuni deinde resurrectione viuificans suum propriū corpus, illi quoque quatuor dotes, sibi debitæ excellentissimè, traduntur eo modo, quo docent PP. Theologi in 4. sentēt. Verum quemadmodum Vir tantus, ac talis, innumeris prærogatiuis priuilegiandus, & maximè illa vnica, ac peregrina, qua Anima, & corpore in hac mortali vita Redemptori Mundi simillimus constituendus erat; ita pariter videbatur cōgruum, vt in terris quoque (ad firmandam circa officium Reparatoris, à Christo sibi ter mandatum fidem illorum, cū quibus huiusmodi reparatio fieri debebar) aliquo pacto corpori Redemptori secundum aliqua talium dotum signa peculiariter assimilaretur.

Quomodo hæc 3. eccl. in Fran. corde scribēda.

Signa nonnulla 4. dotū corporis glorificati in corpore Frācisci.

Hinc apparens super currum igneum, vt dictum est, mediæ noctis tempore tria signa corporis glorificati quodammodo suis primis Discipulis patefecit. Nam intrans ianuis clausis, signum dotis, quē dicunt subtilitatem, ostendit. In forma illa globi perlucidi, Solis aspectum profetentis, signum dotis, qua in Cælis corpora Beatorum splendida erunt sicut Sol, aperuit. Vectum Francisci corpus in aere super illum currum igneum, signum quodam dotis agilitatis protulit. Cur autem hoc miraculū voluerit efficere Deus in exordio reparandæ Ecclesiæ, tribuens prius cordi Francisci spiritus plenitudinem, rationem reddit Bonau. haud dissimilem ab ea, quam Sancti Patres asserūt de Christo Redemptore, qui talia signa dotum corporum Beatorum in corpore suo complacuit suis in principio fundationis Ecclesiæ indicare Discipulis, haud per aliquod nouum miraculum, sed potius per cessationem miraculi, vt benè docet Ioannes Scotus. Ratio Bonauent. fuit illa; *Vt tanquam veri Israelitæ post illum incederent,* qui virorum spiritualium, vt alter Elias *factus fuerat à Deo currus, & auriga, &c.* Et paulò infra post regressum Francisci ad suos coapostolos. *Cumque patefaceret plurima,* inquit, *quæ sensum transcendebant humanum, verè cognouerunt Fratres, super seruum suum Franciscum spiritum Domini in tanta plenitudine quieuisse, quod post ipsius doctrinam, & vitam erat eis proficisci tutissimum.* Aliàs visum est Francisci corpus clarum, & agile in suis raptibus mirabilibus, & in aliis euentibus.

Vide sup. ex Bonau.

Eorundē signorum congruitas.

Franc. factus suis currus igneus, & auriga.

Nec defuit illi ex tanta in eius corde spiritus plenitudine aliquod signum impassibilitatis in corpore. In Apulia enim, vbi Apostolica libertate prædicauerat coram Cæsare Federico II. à quo & inuitatus ad cœnam (vt scribit Pisanus lib. 1. Confor. fruct. 2.) fuit instigatus ad turpia à quadam impudica fœmina, secretò introducta in eius cubiculum apud Arcē Vrbis Barij, à familiaribus præfati Feder. II. id illis mandantis, vt experirētur, nūm quæ tam magnanimiter in faciem eorum, imò & Cæsaris prædicabat homo ille, operibus responderent. Ipse autem illicò inuitauit audacem mulierem, vt cum ipso iaceret in illum rubrum, ignitumque lectulum, quem suis manibus in camino extenderat, accommodaratque, seq; nudum, habentē tantum femoralia, proiecerat, itaq; extēderat super ardentes prunas, sicut si extaret super plumas morbidissimas. Quid simile quoque contigit Francisco in Ægypto, vt fertur communiter; & tàm ibi, quàm hic remanens nudum Viri Sancti corpus in medio carbonum ignitorum illæsum, omnem læsionem Ignis impudicitiæ in vtriusque mulieris pectore integrè curauit, vtrāq; conuertit ad Christum.

Corpus Frācisci nudatū super prunas ardentes iacet illæsum.

At longè quidem peculiarius supramemoratum prodigium, in quo caro Francisci statim post animæ discessum ita incorrupta, atque illæsa, impassibilisque remansit, vt simul cum claritudine, teneritudine, ac cicatricum, clauorumque splendore, *candoreque nimio renitescens,* vt (ait Bonauent.) *illius secundæ stolæ pulchritudinem prætenderet.* Simulque *tam formosa, & miraculosa in ea varietas iucunditatem, & admirationem contuentibus ingereret.* Adhuc etiam huiusce secundæ stolæ prætensio, quatuor corporis Beati dotes complectens intra tumuli sinum mirabiliter perseuerat, vt suo loco plenè tractabitur. Igitur conceptio cordis animati Francisci (in quo iam scriptas ostendimus triplicem Ierusalem, priorem septiformem, posteriorem verò sex partibus, quarum quælibet tria sibi annectit,

Cælestis varietas in corpore Franc. post obitum

Conceptus Franc. die 4 Ianuar.

constructam, postremam iterum septiformē scilicet ex septem conflatā, quarum tres animam Beatam, quatuor verò corpus declarant) die 4. mensis Ianuarij contigit sub signo Capricorni, in signum Imperii spiritualis ipsius, de quo superius. Hæc sententia nostra vulgarissima est, quia ex illa historia deducta, quæ fertur communiter ab omnibus Franciscū obiisse 4. die Octobris anno Christi 1226. ætatis suæ 45. Quem numerum annorum ætatis Francisci dum completum præsupponimus, ad eundem diem 4. Octobr. reducimus exinde ipsius natiuitatem, & ad 4. diem Ianuarii eius itidem conceptionem præfigimus.

Ianuarius apud Latinos noui anni principiū est.

Ianuarius etsi apud omnes nationes nequaquam sit noui anni principium, in Calēdario tamen priscorum Latinorum, quod Romana Ecclesia sequitur, ipse semper primus, & princeps inter duodecim menses constituitur. Qui ei primum locum tribuerit, Numa Pompilius extitit, idemque sacrauit *Iano* veluti bicipiti Deo, à quo & cognominaretur, eo quod ipse transacti anni finem, & succedanei principium respicit, prospicitque. Cui mensi *Iuno* præsidebat, vti & Calendis omnibus, indeque Calendaris nuncupata. Apud Latinos Typus, Protypus, Ectypus, Archetypus ita inter se differūt iuxta Græcorum voces, vt *Typus* dicatur forma quædam, adumbratio rudis, exemplarq; vmbra, atq; imago alterius rei. Cic. ad Att. lib. 1. *Typos tibi mando*, *Protypus* verò, qui & prototypus opus illud nūcupatur, quod ante typum factum est. *Ectypus* autem, quod ex ipso est formatus typo Plin. lib. 35. cap. 12. *Archetypus* demum dicitur primum, & principale exemplar, quod non aliunde est desumptum, neque ad aliorum similitudinem effectum. Eiusmodi vulgus appellat Originale.

Christus protypus Franc.

Christus ergo, Deus & homo, respectu Francisci puri hominis, quem sibi simillimum in quamplurimis efficere complacuit, sicut decebat vt Ecclesiæ Reparator, ad quam ab ipso mittendus erat, Fundatori illius conformaretur, erit Protypus, seu Archetypus Francisci; Franciscus verò typus Christi, ex quo tot deinde Ectypi formandi, quot ipsi Francisco conformandi erant imitatores, ac sequaces.

Mensis Martius, in quo Christus conceptus anni princ. apud Hebræos.

Vtrum verò Christus vt Protypus, seu Archetypus conceptus de mense Martio ad diem 25. cum Francisco typo suo, concepto de mense Ianuario ad diem 4. possit habere aliquam correspondentiam, prout fas videtur ratione conuenientiæ Ecclesiæ, in Oriente fundandæ cum Ecclesia reparanda in Occidente, nunc breui perpendendum. Christus Protypus, seu Archetypus apud Hebraicam gentem conceptus est in Ciuitate Nazareth, natus verò ex regia stirpe Dauidica in Ciuitate Dauid, scilicet Bethleem; Franciscus autem, Christi typus, apud Latinam gentem, ex stirpe Moriconum in Vmbriæ Vrbe Assisio conceptus, & natus. Martius, & Ianuar. respectu ad exordia nouorum annorum ita conueniunt, vt quemadmodum apud Hebræos, qui distinguunt inter annum sacrum, & prophanum, *Nisan*, idest *Martium* primum conditi Orbis statuunt, primumque in suo Calendario, iuxta sententiam Mariani, Serarii, Genebrardi, & aliorū ponunt; ita Latini primum faciunt, principemq; totius anni Ianuarium. Quamobrem ad Ianum Latinorum, qui est apud Hebræos Noe (qui veniens in Italiæ Regnum & Ecclesiam, cultumque veri Dei, quam postea destruit Idolatria, fundauit, & Parens etiam Latinorum, quemadmodū Hebræorum potest dici) spectaret Martius Hebræorum, & ad eūdem Noe apud Latinos Ianuarius. Cum autem ipse Noe, Ianusque effecerit Arcam, ne cuncta viuentia in diluuio perirent, ipseque primus post diluuium plantauerit Vineam; perscrutemus modò arcanum quoddam haud certè vulgare ad faustitatem mensium Martii, & Ianuarii, quibus vt Numen tutelare præest.

Sacrandus & ipse Iano, qui est Noe

Super illam parabolam Matthæi 13, *Exijt qui seminat seminare semen suum, &c.* Comparat Interpres noster serm. Dom. in Sexages. Christum seminatorem verbi sui in campo Ecclesiæ, vel quempiam alium prædicatorem Christi cum Noe, viro etiā agricola, qui ex Dei mandato fabricauit Arcam, quæ est figura Ecclesiæ. In hoc Euangelio, ait, sex valde notabilia notantur, Seminator, Semen, Via, Petra, Spinę, & bona opera. Noe Arca habet quinque cameras. Prima fuit stercoraria. Secunda apothecaria. Tertia immitium, idest ferocium animalium. Quarta mitiū. Quinta hominum, & volucrum. Sed attende diligentissimè, quod quarta, & quinta pro vna tantum camera in ista concordātia accipiuntur. *Exijt qui seminat, &c.* Seminator est Christus, vel Prædicator ipsius. Semen est verbum Dei. Via luxuriosi. Petra falsi Religiosi. Spinæ auari, & vsurarii. Bona terra pœnitentes, & iusti. Quia hoc sit verum, authoritatibus comprobemus, &c. Vide probationes omnes per extensum ibidem apud Interpr.

Christus seminator cū Noe, & prædicator Christi cū vtroq.

Certum est, Interpretem in toto illo sermone, vbi discurrit de vi, & efficacia

Verbi

verbi Dei, super tres Ecclesias locutum esse, quarum primam fundauit Christus per semen verbi sui, & eam fundando fabricauit Arcā pro iis, qui saluandi erant à diluuio criminum. Secundam Ecclesiā fundauit impiorum malignitas in destructionem Ecclesiæ Christi, sicut contigerat in prima Mundi ætate, in qua, ne tota periret Ecclesia Dei, vndique ab iniquorū Ecclesia concussa, de qua Psaltes; *Odiui Ecclesiam malignantium, & cum impijs non sedebo*, iussit Deus Noe vt fabricaret Arcam, in qua paucissimas prioris Ecclesiæ, ab vniuersa colluuione mergendæ saluaret reliquias, quibus in secunda ætate illa renouata vsque ad Christi aduentum duraret. Tertiam Ecclesiam in reparationem Ecclesiæ Christi, eiusque restaurationem fundauit Prædicator ille Christi, quem immediatè ponit Interpres post Christum; & dum de Christo iuxta sensum literæ explicat præpositam parabolam, *Exijt qui seminat*, misticè etiam explicari debere de Christi prædicatore insinuat. Dicit namque simul, & semel, *Seminator est Christus, vel prædicator ipsius.*

Tres Ecclesiæ, secunda in destructioné, tertia in reparat. primæ.

Inter Ecclesiam fundatam à Christo, & ab Ecclesia malignantium penè ad excidium deductam, & Ecclesiam reparandam à Christo per Franciscum immediati sint Redemptor, & Reparator. Redemptor ter de Cruce vocaliter præcipiens soli Francisco (qui solus ibi erat in Ecclesia S. Damiani semidestructa) Ecclesiæ suæ reparationem: & Reparator, ter ipsū crucifixū sibi id operis mandari audiens. Quo pacto dicendum, Christo vt seminatori in plantatione Ecclesiæ, in qua etiā ceu misticus Noe fabricauit Arcam, sicut explicat ibi Interpres, successisse Franciscum Prædicatorē Christi, & vt seminatorem, & vt fabricatorem Arcæ in Ecclesiæ Christi reparationem. Dicamus primò de Christo cum Interprete, & de eius Ecclesia, ab ipso fundata semine verbi sui, & fabricata veluti noua Arca Noe, ex mandato Patris sibi dato.

Immediati sunt Redemptor, & Reparator

Habes ergo apertè, inquit, quod seminator est Christus. Hic est Noe, cui dixit Pater, *Fac tibi Arcam de lignis leuigatis*, Gen. 6. *Noe* interpretatur *requies*, & significat Christum, qui dicit Matth. 11. *Venite ad me omnes, qui laboratis* in Aegypto in luto luxuriæ, & latere auaritiæ. *Et onerati estis* iugo superbiæ. *Et ego reficiam vos*, idest requiescere faciam. Hic, vt dicitur Genes. 5. consolabitur nos ab operibus, & laboribus manuum nostrarum in terra, cui maledixit Deus. Huic dixit Pater, *Fac tibi Arcam*, idest Ecclesiam.

Noe interpretatur requies.

Exijt ergo seminator Christus seminare semen suum. Exiit etiam fabricare *Arcam*, scilicet Ecclesiam suam.

1. Ecclesia quam fundauit Christus Arcæ Noe similis.

1 *De lignis leuigatis*, idest operibus sanctis, puris, & perfectis.

2 *Et liniuit bitumine* charitatis, & misericordiæ. *Intrinsecus* in affectu. *Extrinsecus* in operum effectu.

3 *Cuius longitudo est triginta cubitorum* propter *tres ordines*, qui sunt in ea. Prælati, continentes, & coniugati.

4 *Latitudo ad quinquaginta cubitorum* ad pœnitentes ipsius Ecclesiæ refertur. In quinquagesimo enim die à Pascha per Spiritum Sanctum collata est Apostolis gratiæ infusio, &c.

Quod declaratur quinq; parallelis.

5 *Altitudo triginta cubitorum* ad eius Ecclesiæ fideles refertur propter fidem SS. Trinitatis. *Exijt ergo Christus à sinu Patris, & venit in Mundum, vt seminaret, & Ecclesiam suam fabricaret, in qua populum non corruptibilem, sed permanentem in sæculum sæculi conseruaret.* Hucusque Interpres, Ecclesiam Catholicam, Apostolicam, Romanam, vnam, sanctam, à Christo cum suis Apostolis, & Discipulis semine euangelicæ prædicationis, humilitate, paupertate, obedientia, castitate fundatam, & veluti Arcam fabricatam describens, ac patefaciens.

Quid altitudo 30. cubitorum.

Mox post hanc Ecclesiam impiorum colluuionem Ecclesiæ aduersissimam à Diabolo per semen zizaniæ, & criminum, & errorum, & pressuræ, & dissidiis constructā in illius ruinam, ita statim subnectit, concordans alias partes Euangelii de semine cū tribus cameris Arcæ Noe, ex quibus omnis Satanæ congregatio tum tempore Christi, quem Ecclesia Hebraica, siue Synagoga acceptare renuit, imò persecuta est, & occidit; tum tempore cōceptionis, & aduentus Francisci, quem principio Romana Curia indignāter expulit, conflabatur. *Sed quia*, inquit, *non omnium est fides, & non omnes obediunt Euangelio*; ideo sequitur

Omnis Satanæ congregatio tempore concept. Franc.

1 *Et dum seminat, aliud cecidit secus viam, & conculcatum est, & volucres Cæli comederunt illud.* Prima *Camera in Arca Noe fuit stercoraria.* Via ergo, & stercoraria luxuriosos significat. Ecclesiast. 9. *Mulier fornicaria quasi stercus in via.* Et Isa. 51. improperat Dominus luxuriosæ. Audi paupercula, & ebria (non vino) *Posuisti vt terra corpus tuum, & quasi viam transeuntibus*, idest Dæmonibus, qui dum transeunt conculcant semen, ne germinet. Et infra explicans Virgo mundissimus, non absque maxima viscerum suarum candoris torsione, quatuor vermes ex stercore luxuriæ generati, qui sunt, inquit,

2. Ecclesia in interitu primæ.

simplex fornicatio. Adulterium. Incestum. Peccatum contra naturam, ita claudit illam periodum. *Omnes isti sunt via, à Dæmonibus conculcata, & camera stercoraria. Et ideò verbum, vel verbi Domini semen in eis deperit, & quod seminatum fuerat, Diabolus rapit.* Hoc lasciuiæ vitium prouocans extremè Dei vindictam, in Hebraicæ Ecclesiæ interitum tempore aduentus Christi, & Ecclesiæ Christianæ tempore aduentus Francisci, illa funditus corruit, hæc excitata Dei pietate fundata est, per quam postea ne corrueret, eius reparatio seruata est Francisco.

Ob vitium luxuriæ quà driforme.

2 *Aliud cecidit supra petram, & natum aruit, quia non habebat humorem.* Et secunda camera *in Arca Noe fuit apothecaria.* Petra, & apothecaria *falsos Religiosos significant.* Hi tempore Christi in septem hæreses in Ecclesia Hebraica disterminabātur. Eas Christus ipse inuenit, vt alias scripsimus ex Epiphanio, omnesque aduentu suo dissipauit, ac per hoc Ecclesia vetus defecit; sed omnibus potentior, & religiosior sub ouina tamen humilitatis pelle secta Pharisæorum, quæ in Christi humillimi ruinam adeo superbè præualuit, & ex qua fuit D. Paulus, vt ipse testatur in Act. Apost. Qui idcirco adeo efferuens ob suæ Ecclesiæ zelū, & in Ecclesiæ Christi exterminium ita efferus: sed optimè humiliatus à Christo, & ex rapaci lupo in agnum mansuetissimum commutatum,

Ob vitium iactantis superbiæ Religiosorum.

Tempore verò S. Francisci hi pariter falsi Religiosi diuersimodè in maximam Ecclesiæ perniciem plurimi, præter illos, qui erroribus immersi se vanè, palamque iactabant esse in vera Ecclesia; & reuera Satanæ sinagoga erant. *Petra,* sequitur Interpres, quia gloriantur de excellentia suæ Religionis. *Camera apothecaria,* qui vendunt suæ vitæ mercimonia pro denario humanæ laudis. Dicitur ergo, *& aliud cecidit supra petram.* De qua Abdias ca. 1. improperans Religioso superbo. *Superbia,* inquit, *cordis tui extulit te, habitantem in scissuris petræ.* Superbia dicitur *à super, & eo, is, quasi super se iens.* Superbia ergo (ò Religiose) cordis tui extulit te, idest *extra te tulit*, vt inaniter ires super te: *habitantem in scissuris petræ.* Petra est quælibet Ecclesiæ Religio, de qua Hierem. 18. *Numquid deficiet nix de petra agri?* Ager est Ecclesia. *Petra agri Religio,* supra petram fidei fundatam. Nix est munditia mentis, & corporis, quæ nunquam debet deficere de Religione. Sed heu quantæ scissuræ? Quanta schismata? Quante diuisiones, & dissensiones sunt in Petra, idest Religione? super quā

Superbia vnde dicta, & quam inter Religiosos perniciosa.

si ceciderit diuini verbi semen, non fructificat, quia non habet humorem gratiæ Spiritus Sancti. Qui non in scissuris discordiæ, sed in vnitatis habitat mansione. Hæc Interpres de peccatoribus in interitum iustorum, quia in Ecclesia, vt sequitur, *Multitudinis credentium erat anima vna, & cor vnum,* Lucæ Act 4. &c.

3 *Aliud cecidit inter spinas, & simul exortæ spinæ suffocauerunt illud, &c.* In tertia camera Arcæ Noe sunt immitia animalia. Vide quam benè spinæ, & ferocia animalia concordant, quia auaros, & vsurarios significant. *Spinæ,* quia auaritia compungit, & sanguinem elicit. *Animalia ferocia,* quia auaritia vsura capit, & tranglutit. Dicat ergo Dominus, *& aliud cecidit inter spinas*, quæ, vt ipse glossat, *sunt diuitiæ,* quæ capiunt hominem, & retardant; quibus ne Petrus retardaretur, ait Domino. *Ecce nos reliquimus omnia, &c.* Ibi Bernardus *Rectè, Petre, fecisti, non enim currentem sequi poteras oneratus.* Spinæ etiā pungunt, similiter, ait, diuitiæ, ab auaris, & vsurariis magna sollicitudine congregatæ. De quibus (subdit paulò post) Isai. cap. 33. *Spinæ congregatæ comburentur igne.* Spina ergo, concludit, pungit, & pungendo, sanguinem elicit.

Ob vitium auaritiæ, atque vsuræ.

Omnis anima (dicit Moyses Leuit. 17.) *est in sanguine.* Sanguis animæ est virtus, in qua anima viuit. Animæ vitam, idest virtutem auarus perdit, dum diuitias congregare cupit. Vnde Eccles. 16. *Nil iniquius, quam amare pecuniam. Hæc proijcit intima sua,* idest virtutes in vita sua. De his spinis subdit Dominus. *Et simul exortæ spinæ suffocauerunt illud.* Hucusque Interpres. Qui post nonnulla alia circa concordantiam spinarum auarorum cum animalibus immitibus, ac ferocibus, & explicata tria genera vsurariorum, ita concludit, terminatque secundam impiorum Ecclesiam; *Sed peccatis nostris exigentibus spina diuitiarum, & ferocia animalia vsurariorum suffocant verbum Dei, tam assiduè seminatum, & ideo pænitentiæ non faciūt fructum.*

Omnis anima est in sāguine quorū intelligatur.

Ista suffocatio penè suffocarat Arcam Ecclesiæ, à seminatore, & Noe Christo plantata, ac fabricata. Nam illa ferè cuncta degenerarat in istam, tota namq; reducta fermè erat ad tres prædictas cameras, nimirum *stercorariam* per immunditiæ scelus, iam veluti publica via effectum, secus quam semen Euangelicum partim conculcatum, partim à volucribus Cæli deuoratum videbatur. *Apothecariam,* ex petra quasi constructam ob iactantium Religiosorum superbiam, quæ plus illa sæcularium in præcipuum Ecclesiæ

Ecclef. Christi tunc penè tota in malignantiū degenerarat Ecclef.

sitæ fundamentum, scilicet Christi humilitatem, à Religionibus tunc eliminatam, & multò magis à sæculo, mortalibus ictibus concutiebat. *Proh dolor!* plorat ibi Interpres: *Religio, quæ deberet seruare species virtutum, aromata morum, destruitur, & efficitur forensis apothecaria*. Vnde Ioel deplorans ait cap. 1. *Demolita sunt horrea* (idest claustra Canonicorum) *Dissipata sunt apotheca* (idest Abbatiæ Monachorum) *Quoniam confusum triticum*. *In tritico*, quod albet interius, & rubet exterius, *notatur Castitas*, quæ munditiam ad se, vel charitas, quæ amorem Dei ad se conseruat, & ad proximum. Hoc triticũ ideo confusum, *quia cecidit supra petram, & natum aruit*, quia non habebat radicem *humilitatis, nec humorem gratiæ septiformis*. Reperiebatur quoq; Arca Ecclesiæ Christi ad tertiam *Cameram immitium animalium* cum spinis, inter quas solent harum bestiarum per syluas, & antra esse cubilia. His spinis (repetit ibi Interpres; concordans cum ipsis animalia ferocia) de quibus Psalm. *Hoc mare magnum, &c.* Sequitur. *Illic*, idest in Mundo, *Reptilia, quorum non est numerus*. Hoc mare magnũ; *idest hic Mundus*. *Mundus* amaritudine plenus. *Magnus* diuitiis. *Spatiosus* deliciis, *quia spatiosa est via, quæ ducit ad mortem*. Sed quibus? Non Christi pauperibus, qui intrant per angustam portam, *sed vsurariorũ manibus, quibus totum Mundũ iam ceperũt*. Aduersus hæc tria vitia, ceu vniuersalissima ad omnia scelera, Christi dextera armata, vt pluries dictum est, vt cum Ecclesia impiorum, ob quam Christi Ecclesia semi eruta penè ad exterminium sicut tempore Noe cernebatur, redigeret illis tribus ignitis fulminibus, de quibus paulò ante.

Quid est triticum confundi.

Mundus mare magnum.

Vbi autem ex Iudice mutatus est Christus à Virginis Matris precibus in Patrẽ, & ex Cruce postea in plenitudine tẽporis statuit mittere Franc. eique oretenus cõmittere, præciperque reparationem Ecclesiæ suæ, quæ se totam fermè in impiorum Ecclesiam ita fœdè transformarat, sumpsit exordium Ecclesia Franciscana. Hancque immediatè simul cum suo Institutore, ac Legislatore Euangelico post secundam Ecclesiam tacitè describit Interpres, addens residuum parabolæ, illique duas reliquas Arcæ Noemicæ cameras, vt sequitur. *Et aliud cecidit in terram bonam, & ortum, fecit fructum centuplum*. Quarta camera Noe fuit, inquit, mitium animalium. Et quinta hominum, & volucrum. Videte, carissimi, quod in tribus supradictis, scilicet *Via luxuriosorum*, qui sunt camera stercoraria,

3. Ecclesia Franciscana in interitum secundæ, & reparationis primæ.

Terra bona cum 4. & 5. camera Arcæ Noemicæ.

Petra superborum Religiosorum, qui sunt apothecariæ; & *Spina auarorum*, & vsurariorum, qui sunt ferocia animalia, semen verbi Dei non poterit fructificare. Ex his immediatè adducit Interpres clamores fidelium Ecclesiæ Christi ad Deũ in destructionem per Ecclesiam à Francisco fundandam, horum triformis Ecclesiæ impiorum, quæ septiformem Christi Ecclesiam in direptionem posuerunt. Quique aliquo pacto ita eos coegerant ad expetendum, expectandumque Reparatorem Ecclesiæ, sicut antiquitus coegerunt Sanctos Patres ad optandũ Redemptorem Mundi, exclamantes, *Veni Domine, & noli tardare, &c.* Audi, si placet, benedicta Interpretis Lingua, sic immediatè rem nostram inferentem. Ideò, inquit, Sanctæ Ecclesiæ fideles in introitu Missę de Sexagesima clamãt ad Deum. *Exurge, quare obdormis Domine? Exurge, & ne repellas in finem, &c. Exurge Domine, adiuua nos, & libera nos.* Psal. 43. Nota, ait, quod ter dicunt, *exurge*, propter ista tria, quæ sunt, *Via. Petra. Spinæ*.

Auari, & vsurarii sunt ferocia animalia.

1 *Exurge ergo, Domine, contra luxuriosos*, qui sunt *via Diaboli*, qui, quia in peccatis dormiunt, te dormire credunt.

2 *Exurge contra falsos Religiosos*, qui sunt quasi *Petra* sine humore gratię.

3 *Exurge contra vsurarios*, qui sunt quasi *Spinæ* pungentes. *Et adiuua nos, & libera nos* de eorum manibus. In his tribus semen verbi tui, ò Domine, non potuit fructificare, sed cum cecidit in terrã bonam, fecit fructum.

Clamores fidelium ad Deum, optãtes Ecclesiæ suæ reparatorem.

Ex his transit citò ad demonstrandam miserentis Dei, clamores fidelium exaudientis clementissimam pietatem, illorũ adimplentem desideria per fundationem illius religionis, à viro iusto instituendæ, quæ ad interitum impiorum, & reparationem Ecclesiæ ea tempestate necessaria erat. Vnde sequitur; & vide quam bene concordant, *Terra bona, Mitia animalia, Homines, & Volucres*, quæ significant Iustos, Pœnitentes, & Actiuos, & Contemplatiuos. Hæc ibi, & hæc sunt, quæ constituunt propriè Religionem Franciscanam, tribus Ordinibus conflatam.

Tribus Ordinibus Ecclesia Franciscana conflatur.

Ex viris enim actiuis, & contemplatiuis constat Minorum Ordo, qui vtramq; vitam profitetur. Pœnitentes vocantur tertii Ordinis professores. Et in D. Claræ Ordine, in iustitia, & sanctitate fundato, iustissimos spiritus iustus Dominus, qui iustitiam diligit & æquitatem, perabundè semper inuenit.

Pergit mox Interpres, & duplici modo explicat terram bonam, particulariter, & generaliter, quatenus primo modo ostẽdat

ostendat fundatorem tertiæ Ecclesiæ, secundo modo tres Ordines vniuersæ Ecclesiæ Christianæ, iam ab illa Ecclesia Francisci in interitu secundæ fundata, mirabiliter instauratos.

Explicatio primo modo ita se habet, annectens secum fructum bonæ terræ trigesimum, sexagesimum, centesimum. *Bona terra*, cui benedixit Dominus, est *Mens Iusti*, de qua Psal. 65. *Omnis terra adoret te, & psallat tibi, psalmum dicat nomini tuo*. Nota, quod omnis terra est Orientalis. Occidentalis. Aquilonaris, vel Australis. *Mens siquidem iusti debet esse*,

1 *Orientalis* per considerationem sui ortus.

Quatuor partes magni orbis in viri iusti microcosmo.

2 *Occidentalis* per considerationem sui exitus.

3 *Aquilonaris*, considerando tempestates, & miserias huius Mundi.

4 *Australis*, per speculationem æternæ beatitudinis. Omnis ergo *Terra, idest mens iusti bona*.

1 *Adoret te, Deus*, in spiritu, & veritate cordis contritione. *Hic est fructus trigesimus*.

2 *Et psallat tibi* in tui nominis confessione, & sui criminis acceptatione. *Hic est fructus sexagesimus*. In his duobus diebus vitæ laboriosæ debemus psallere.

3 *Et psalmum dicat nomini tuo*, in operis satisfactione, & finali perseuerantia. *Et hic est fructus centenarius, & perfectus*. Hucusque Interpres de priori terra particulari, in qua viri iustissimi Francisci Mens omnis terra, & noua terra Deum suum in spiritu Seraphico, ac veritate Euangelica quadrifariè, & eminenter adorans, meritò effectus est ratione nouæ imitationis Christi, & conformitatis ad ipsum. Hinc dignis quidem clamoribus ab omni Ecclesia ipse expostulatus, & expectatus, vt eam in partibus Orientali, Occidentali, Aquilonari, Australi (destructa eodem tempore impiorum multitudine) repararet.

Quomodo viri iustiss. Franc. mens omnis terra facta sit.

Demum explicans statim Interpr. generaliter bonam terram, Arcæ Noemicæ per tres postremas cameras iunctam, intelligit in ea omnem Ecclesiam Catholicam, hancque in tot Ordines distinguit, in quot tota Ecclesia Seraphica distinguitur. Quatenus per Ordinum paritatem, necnon & immediationem ipsius Ecclesiæ Catholicæ cum Ecclesia Seraphica patefaceret simul, vnde proximè reparationis beneficium ad illam descenderit ob suorum trium Ordinum, tribus Ordinibus Franciscanis mediantibus restaurationem. *Alia terra bona*, inquit, *est Sancta Ecclesia, & Arca Noe*, quæ in se continet *mitia animalia. Homines. Volucres*.

Bona terra generaliter est Ecclesia catholica.

1 *Mitia* significant fideles coniugatos, qui piis operibus intendunt, sua pauperibus tribuunt, & neminem lædũt; de quibus Apostolus 2. Corinth. 11. *Libenter suffertis insipientes, cum sitis ipsi sapientes. Sustinetis enim si quis vos in seruitutem redigit. Si quis deuorat. Si quis accipit. Si quis extollitur. Si quis in faciem vos cadit*. Hi faciunt fructum trigesimum.

Tres Ord. in Eccl. iuxta tres Arcæ Noem. cameras.

2 *Homines* significant continentes, & actiuos, qui verè sunt homines, idest ratione vtentes. Hi vitæ actiuæ labori se submittunt. Pro Christo periculo se exponunt. Vitam æternam prædicant. Sibi, & suis subditis inuigilant. Isti, sicut Apostolus subdit, sunt *in labore, & ærumna, in vigiliis multis, in fame, & siti, in ieiuniis multis, in frigore, & nuditate*. Et hi faciunt fructum sexagesimum.

3 *Volucres* in superiori parte Arcæ significant Virgines, & contemplatiuos, qui pennis virtutum in aera eleuati contemplantur Regem in decore suo. Isti, non dico in corpore, sed mente rapiuntur in contemplatione vsque ad tertium Cælum, Trinitatis gloriam in spiritus subtilitate contemplantes. Vbi audiunt aure cordis ea, quæ verbis non possunt exprimere, nec etiam mente compræhendere. *Et hi sunt, qui afferunt fructum centesimum*. In hoc centesimo, ac postremo fructu clausit Interpres totum illum sermonem. Primus Ordo ex his tribus respondit iam tertio Ordini de Pœnitentia, vt patet, quia illum per hunc reparatum. Secundus Ordo respondit primo Ordini Minorum, qui cum contemplatiua vita & actiuam vitã pariter profitetur. Et hic Ordo, tẽpore & excellentia primus illum secundum Ordinem reparauit. Tertius Ordo secundo Ordini D. Claræ respondet, prout principaliter contemplationi addictus. Hic secundus Ordo tertium in serie Interpretis reparauit. Ex quo meritò D. Bonau. ratione horum trium Ordinum Franciscanorum, triplicem Reparatorem Ecclesiæ nuncupat Franciscum, triformiterque esse ab eo Vineam, Arcamque Ecclesiæ reparatam asserit, vt dictum est ex cap. 2. in fine.

Eos reparauit per suos tres ordines Franc.

Perpende nunc, quæso, mi lector, ex prænotatis quam accuratè Nicolaus III. de verbis significatione in 6. inserens in corpore Iuris Ecclesiastici, Regulam Minorum, eamque ad literam explanans, illis iisdem parabolicis verbis incipiens, quibus incepit Interpres noster, scilicet, *Exiit qui seminat seminare semen suum*, de sinu Patris in Mundum (sequitur Christi

Nicol. 3. in 6. in parabola, Exiit, qui seminat, duas pandit Ecclesias.

Vica-

Vicarius) veste scilicet humanitatis indutus Dei Filius, Iesus Christus. Verbum Euangelicum saturus in singulos, probos, & reprobos; insipientes, & gnaros, studiosos, & desides; & iuxta Prophetam, *Colonus futurus in terra*. Semen suum, doctrinam scilicet Euangelicam sine delectu dispersit in omnes. Qui omnia tracturus ad se, omnes saluare venerat. Qui tandem seipsum Deo Patri pro salute omnium in redemptionis humanæ pretium immolauit. Hucusque Pontifex locutus est de Christo Redemptore sub figura Patrisfamilias, atque Coloni circa plantationem, ac fundationem Ecclesiæ suæ. Sed quæ inde sequuntur, spectant ad diuersimodā impiorum multitudinem sub symbolo *Terra mala* circa tempus S. Frācisci, cuius Ecclesiam sub terræ bonæ figura prædictę statim coniungit Pontifex, & ita subdit.

Qui non receperint semen euangelicum.

Licet autem *hoc semen*, in singulos cōmunicatiua Dei charitate dispersum, *Aliud ceciderit secus viam*, super corda scilicet, Dæmonum suggestionibus peruia. *Aliud suprà petram*, corda scilicet nullo fidei vomere penetrata. *Aliud inter spinas*, corda scilicet hominum diuitiarum solicitudinibus lacerata: & ideo vnum prauis affectionibus conculcatum; aliud aridum, quia gratiæ carebat humore; reliquum verò legitur inordinatis solicitudinibus suffocatum (ista impiorum diuersitas) *Aliud tamen mite cor, & docile, terra bona suscepit*:

Hæc est Minorum Fratrum mitis, & docilis in paupertate, & humilitate, per almum Christi Confessorem Franciscum radicata Religio. Quæ ex illo vero semine germinans, germen illud sparsit per Regulam in filios, quos sibi, & Deo per suum ministerium in obseruatione Euangelij generat, &c. In his verbis planè declaratur, quod sicut eodem semine fundata est Ecclesia Christi Redemptoris, & Religio Francisci Reparatoris; ita pariter quotquot idem semen sparsum per talem Regulam in Euangelii obseruantia generat, tot Euangelicam Legem, in Ecclesia impiorum contemptā, restaurabant.

Eodem semine fundatæ Ecclesiæ Romana, & Frāciscana.

Sed additis Ordini Minorum Vineæ alios duos Ordines, scilicet Dominarum Pauperum, Fratrumque, Sororumque de Pœnitentia, ad totius reparationis complementum, simul & semel Christo vt primo ceu Patri familias, & Noemo vineæ, & Arcæ Ecclesiæ Christianæ plantatori, ac constructori, reperitur Francīscus vtroque modo simillimus. Et reperitur quoque vt vineæ plantator cum Interprete nostro, quem postea secutus est Leo X. de quo superius. Et vt Arcæ tricameratæ constructam ob tres Ordines cū D. Antonino titul. 24. cap. 1. §. 2. Hist. orbi hæc ad rem per similitudinē admodum concinnam. *Hinc fraterna dilectione deuictus B. Franc. ad instar Patriarchæ Noe Arcam fabricauit, & tricameratam fecit, idest Religionem scilicet Fratrum Minorum, Monialiū, & Tertij Ordinis. Vt habitantes in ea præseruaret à diluuio vitiorum, & morte infernorū, omni flatui cupiens dilectione prouidere.*

Arcā eccles. Seraphicæ tricamerata, est.

Religio Minorum cum Arca Noe tricamerata.

Igitur maximam faustitatem, ac felicitatem menses duo, nimirum Martius, & Ianuarius, ambo principes in suis Calendariis cum primo plantatore vineæ, & fabricatore Arcæ, scilicet Noemo sacro, præsagierunt terrarum Orbi ob duas cōceptiones. Harum altera fuit Christi Redemptoris, qui plantauit vineam, & fabricauit Arcam Ecclesiæ Catholicæ. Altera verò fuit Francisci, illius vineæ, & illius Arcæ per suam triformem Ecclesiā, ab ipso vt vineam plantandam, & vt Arcā Noe fabricandā Reparatoris. Martius in Christi conceptione nouum annum multis sæculis confertum ob nouam legem, nouamque Ecclesiam ab eo fundādam, auguratus est mortalibus. Obtulit namque in eo Christus Strenam iuxta morem magnorum Principum. *Strena* apud Latinos (si fides Festo) *est munus, quod datur die festo omnis boni gratia. Qualia sunt, quæ passim dantur quotannis circiter Kalend. Ianuar. in bonum omen anni noui*: Dicta à numero, quo significatur alterū, tertiumque venturum similis commodi, veluti *Trena*, quæ proposita, s, litera dicitur *Strena*. Quemadmodum in lite solebant antiqui, dicentes Stilitē. At contra Nonius, aiens, *Strena dicta est à strenuitate*. Pomponius pictoribus, *Asside si qua ventura est alia strena strena*. Sueton. in Calig. cap. 42. *Edixit & strenas ineunte anno se recepturum*. Verum quia strenuitas nihil aliud importat, quam illa diligentia, sollicitudo, dexteritas, qua quis in aliquam rem peragendam se gerit, potest etiam hæc ad strenam referri; licet strena, ac trena idem sint. Strena enim cum in praxi munus prædictum denotet, ad quod mos semper inualuit cum multa solicitudine, ac cura, vt quotannis die 1. Ianuarii efficiatur, potest etiam à strenuitate sic nuncupari.

Strena à magnis principibus, calendis 1. mensis anni elargita.

Vnde strena sic [illegible]

Strenam magnificam profectò, sibique parem; quam gratis effudit Rex Regum Christus in sua conceptione de mense Martio, annuncians mortalibus nouum omen anni noui cum suis quatuor temporibus, fuit eius Incarnatio, in qua vita Christi Dei, & hominis temporaliter incepit, & iam ex tunc ordinata fuit ad mor-

Strena Christi de mense Martio ad diem 25. toti Orbi e[illegible]

mortem super lignum Crucis, sine quo non poterāt aquæ amaræ, è Mari inexhausto culpę primi hominis egressę, in aquas dulces per sanguinem Redemptoris conuerti. Hinc aduertendum altissimū Dei consilium circa diem conceptionis Christi pro strena anni noui. Non enim facta est die Nisan, siue Martij 1. sed 25. vt ex proprio eorum Kalendario conuinceret suos Hebræos, quod ipse erat verus Messias, redempturus Israel, longè ante in Moyse figuratus, quem misit Deus Faraoni, vt populum suum ab illius tyrannide liberaret. Hebræi enim in die 25. Martij (notante Abb. Gabriele Bucelino, de quo aliàs tom. 1. de rebus Austriacis, in suo Nucleo historiali, vbi de Kalendario Hebræorum cum Rituale, & Ceremoniale) ita scribunt. *Moyses ligno, in aquas misso, eas dulces reddit.*

Nouus annus ex Christi incarnatione

Omnem nouitatē anni illius per mensem Martium (in quo conceptus Christus, omnia per suam vitam, & mortem renouaturus, incepit sua exordia sexta ætas) haud obscurè describit Interpres noster loco citato cum sua *strena*, *trena*, *& strenua*, quia ad totam placandam Trinitatem strenuè toti Orbi effecta, habenteq; in suo magno, nouoque donario remissionem, & benignitatem. Ponamus eius verba. *Et nota*, ait, *quod tota vita Christi dicitur annus remissionis, & benignitatis.* Sicut enim in anno quatuor sunt tempora, Hiems, Ver, Æstas, Autumnus, sic in vita Christi fuit

1 *Hiems sua persecutionis*, ob quam fugit in Ægyptum.

Quatuor tēpora anni in vita Christi strenā anni noui elargientis:

2 *Ver prædicationis*, tunc enim *apparuerunt flores*, idest vitæ æternæ promissiones, *& vox turturis*, idest filii Dei, *audita est in terra nostra*. Pœnitentiam agite, appropinquabit Regnum Cælorum.

3 *Aestas Passionis*, de qua Isa. 27. *Meditatus est in spiritu suo duro per diem æstus*, idest suæ passionis. In spiritu duro, *idest inflexibili ad sustinendam passionem*. Meditatus est *dum penderet in Cruce*, *qualiter Diabolus damnaretur, humanum genus de eius potestate eriperetur, & peccatoribus obstinatis pœnam æternam infligeret*. Vnde iterum dicit idem Propheta 42. *Dies vltionis in corde meo, &c.*

4 *Autumnus Resurrectionis*, in qua exufflatis paleis pœnalitatis, & puluere mortalitatis illa Humanitas Verbi gloriosa, & immortalis reposita est in cellario, idest ad dexteram Dei Patris, &c.

Strena Francisci in mense Ianuarii concepti.

B. Franciscus, Redemptoris Mundi typus, conceptus est de mense Ianuarii. Præmonstrauit ob id omnium Conditor, quod per eum reparaturus esset Ecclesiā suam, ad quam reparandam ipsemet immediatè longe ante Mundi constitutionē iam illū designauerat, vt in suo nomine amplam, ditissimamq; strenam reparationis huiusmodi toti Orbi largiretur. Et hac de re plantaret nouam vineā suam ad vineæ Christi restaurationem, eamque ceu Arcam fabricaret sub tutela Noe sui ipsius, qui erat Deus, & homo, & ipse quoque vt alter Noemus in Christi adiutorio appareret. Prisci Latini apud Romanos die 4. Ianuarii quatuor in Republica adnotarunt.

1 In die 4. Ianuarii *Dies atros*, scilicet funestos, aduersos, & infelices, quibus Romam insignem aliquam cladem accepperat. Gell. lib. 5. cap. 17. Magnam, maximamq. cladem accepturi erat à Franc. haud populus vnus, sed qui omnē Christianā Rempub. quam per omnem terram diffusam dominabantur, Mundus, Caro, ac Diabolus. Vt suos funestos dies, infaustos, felicesq; commutans, ab horum trium tyrannorum perdura seruitute subtracta, in Apostolicam rediret libertatem. Adnotarunt

4. Ianuar. die quatuor adnotata à Romanis.

Dies atri, scilicet funesti.

2 In die 4. Ianuarii *Extinctionem* per P. Clodium Tribunum *Legis Aeliæ*, quæ 100. annis durauerat, Claudiorum familia apud Romanos percelebris à M. Aur. Claudio Imperat. qui summa integritate, morum grauitate, bellicisque virtutibus, quique optimas leges condidit, Principum omnium decus dictus est. Quippe in eo Traiani virtus, Antonini pietas, Augusti moderatio lucidissimè emicuere. Decessisse fertur A.V.C. 271. post triū annorum Imperii sui. Sed familia Ælia & ipsa plurimis celeberrima longè antiquior est prædicta Claudiorum. Aelia namque ad P. Aelium Petum Quæst. A.V. 415. deriuatiuè referunt. De vtraq; Elias Reusnerius par. 1. operis sui Genealogici. Publius Clodius adeo degener familiæ suæ Claudiorum turpiter extitit, vt Ciuis factiosus fuerit, & notissimæ libidinis, tres sorores per incestum pollutus, & in sacris Bonę Deę muliebri veste depræhēsus. Hic parum curans suæ stirpis dedecus, vt magis posset in Ciceronem inimicum suum, & in legem Aeliam vsque ad interitum aduersari, Tribunatum plebis petiit. Cum verò per leges non posset obtinere, quod patritius esset, Fonteio cuidam ex plebe se adoptandum dedit. Quare Tribunatum viliter nactus, non quieuit donec Ciceronem per vim Ciuitate expelleret, & legem Aeliam sublaret.

Abolitio legis Aeliæ per P. Clodium.

Quis stirpe, & moribus, & munere P. Clodius.

Exularat ab Ecclesia Romana eloquētia illa Apostolica, legeque illa Euangelica

lica in contemptum maximum vniuersaliter habebatur, quia Christus ad eam fundandam aperuerat rudium, idiotarūque virorum ora, vt expulsa vana, ac superstitiosa sapiētia, vilem quoq. Tribunum satanicum, quascumque optimas leges persequentem, ac destruentem expulerat. Ne autem sine ea, & sub potestate huius tandem periret, ordinauit ipse die 4. Ianuarii Francisci conceptionem, sicque per eam auguratus est, Ecclesiæ suæ reditū talis eloquentiæ, qua mox per eundem ceu triplicem Legislatorem, triformiter reparata Lege Euangelica, iterū Satan vilesceret. Adnotarunt

Votum pro salute principis.

3 Quarta Ianuarii *Votum pro salute Principis*. Nuncupare vota pro imperio apud Cicer. 6. Verr. idem est, ac nominatim aliquid vouere, quod Republica periculo liberata, sis persoluturus. Est etiam votum pro salute Principis, optare, precarique ipsi salutem pro Reipublicæ bono. Clamores prædicti fidelium Ecclesiæ optantes Reparatorem Ecclesiæ, scilicet Franciscum, nonne erant ceu vota quædam pro salute Principis totius Reipublicæ Christianæ, scilicet vel Christi Vicarii, à tyrannide vniuersali diuexati, vel ipsius Christi, qui in perditione salutis animarum suarum infirmabatur, imo maledicebatur, imo in corpore Ecclesiæ, suę crucifigebatur? Et in earū morte mortequadam, & morte Crucis opprobriore per interitum gratiæ suæ spiritualiter afficiebatur? De Christi Vicariis est illud Exod. 22. *Principem populi tui non maledices*, quasi diceret, votum debet fieri pro salute Principis, non autem eum maledicere. Cui annectit Interpr. illud Matth. 26. *Tunc expuerunt in faciem eius, & colaphis eum ceciderunt*. Facies Christi, inquit fer. 6. in Parasc. sunt Ecclesiæ Prælati, per quos tanquam per faciem cognoscimus Deum. *In hac facie perfidi Iudæi, idest perfidi subditi conspuunt, cum ipsis Prælatis detrahunt, & maledicunt*, prohibente Domino Exod. 22. *Principem populi tui non maledices.*

Quid est in Christianis principē populi maledicere.

De ipso Christo, qui est Ecclesiæ caput, ad finem illius sermonis paulò post expendens illa Christi ad Patrem verba, *Pater in manus tuas commendo spiritum meum* Lucę 23. ita suspirat, ploratque Interpr. Heu iterum corpus Christi totum misticum, quod est Ecclesia, crucifigitur, & occiditur. In quo alii sunt caput, alii sunt manus, alii sunt pedes, alii sunt corpus. Caput sunt Contemplatiui. Manus Actiui. Pedes Prædicatores sancti. Corpus, omnes veri Christiani. *Hoc vnum corpus Christi quotidie milites, Dæmones scilicet, suis suggestionibus quasi quibusdam clauis crucifigunt. Iudæi, Pagani, Hæretici blasphemant, felle, & aceto doloris, & persecutionis potant*. Hæc tota tragedia per vniuersam Ecclesiam dum præsentabant tyrannides, errores, & scelera, iustè equidem desiderabatur Reparator, simulque votū pro salute Principis vndique, & vbique nuncupabatur.

In corpore Eccles. suæ crucifigitur Christus eius caput.

Christus Redemptor omnium ex Hebræis, ac Gentilibus (faciens tamen ex primis nouissimos, & ex nouissimis primos) fundauit Ecclesiam suam. Quare haud mirum si carnem assumens humanam in ipso Dei filius ex Hebræa, regiaque stirpe in gratia Hebræorum concipi complacuerit de mense Martio, & in gratia Gentilium, quorum Imperium apud Latinos, eiusque in Vrbe Roma sedes, voluerit die 1. Ianuarii circumcidi. Ibi per inpretiabilem anni noui strenam, scilicet donum, & beneficium Incarnationis se consecraturum initia gentis suæ patefecisse: Hic verò per primariam sui sanguinis effusionem, veluti per aliam magni pretii strenam se renouaturū gentilitatem præmonstrasse videtur. Eodem quoque sanguine, prima Ianuarii die ab eo effuso in Circumcisione aliquo pacto mensem conceptionis Francisci, Ecclesiā suam reparaturi & suas plagas, & clauos ab ipso recepturi, faustitatem auguratus est. Etenim in ipsamet sanguinis sui effusione *vocatum est nomen eius Iesus*, quod nomen per Franciscum in Ecclesia exaltatum reperitur; deinde à suis strenuissimè diffusum, atque ab aliis Ordinibus in insignibus, & vexillis explicatū, exempla à Francisco, & suis desumentibus. Cuius publicum festum eodem mēse Ianuario, die scilicet 14. celebrant Minores. Sed circa rem hanc in Hierarchia, & infra suo loco. Item circumcidi voluit Christus, vt impleret legem gentis suæ, quæ per suum sanguinem pondus tandem huius legis, quod præcipuū erat in Circumcisione, in Baptismo cessaret.

Cur Christus de Martio cōceptus, de Ianuario circumcisus.

Exaltatū nomen Iesu in eccl. à Minorib. exēplo Franc.

Die quarta Ianuarii, in qua triumphi Sāctorum innocentum octauam colebat Ecclesia, fuit conceptus Franciscus, qui primos quinque Martyrum suorū flores (sic quoque suos Martyres Innocentes nuncupat ipsa Ecclesia) Christi sanguinis tropheo, quo suæ conceptionis mensem per circumcisionem consecrarat, ad sextum decimum mensis Ianuarii offerre, dicareque debebat. Igitur (vt cuncta paucis verbis perstringamus) *strena noui anni extitit Christus*, de mense Martio cōceptus, & de mense Ianuario circumcisus. *Strena pariter anni renouandi fuit Frā-*

ciscus in mense Ianuario conceptus, cũ respectu ad Martium ratione conceptionis & incarnationis Christi, ad hoc concepti, & incarnati, vt non solum per se veluti redemptionis authorem fundaret Ecclesiam, verum etiam vt ipse quoque mandaret è Cruce Francisco huiusmodi Ecclesiæ reparationem. Ob hanc etenim ordinauerat, vt eodem mense viuere inciperet per conceptionem in ventre matris suæ, quo ipse incepit effundere sanguinem suum post dies octo ab egressu ex Virginis vtero. Inuitans ex tunc ad magnam sanguinis effusionem Reparatorem suum, iam ab ipso ceu vniuersam, nouamque restaurandæ Christianitatis strenam, constituendum.

Christus ceu strena anni noui in fundanda eccl. Franc. vt talis in eã renouandam.

Hinc Interpres noster haud alio Principi Hebræorum statuit comparare Franciscum, nisi Matathiæ, de quo 2. Machabæor. Ratio apud ipsum, figuræ figurati concordantem, ita affertur in sermone 3. Dom. 1 Quadrages. *Matathias* interpretatur *Donatus à Domino*, vel *Donum*. Et significat virum iustum, & religiosum, specialiter tamen *Religionis Fundatorem*, *vt B. Franciscum*. *Talis namque ex speciali dono Dei datus est Christianis ad liberandum de manibus inimicorum*. In his verbis (antequam ad sequentia progrediamur) aduertenda Interpretis locutio, dum in ipsa ter vt Dei donum demonstrat Franciscum, ex interpretatione nominis Matathiæ. Strena, vt diximus, est munus, quod datur die festo boni ominis gratia, & idem est, quod *Trena* per demptionem primæ literæ s. ratione terni muneris, seu doni. Annus nouus ter augurandus à Christo crucifixo per Franciscum, cui ter mandare Domus suę reparationem debebat, referendus erat ad strenam ipsius Francisci per triplex donum trium Ordinum, Reipublicæ Christianæ largiendum. Sic namque effecta est Ecclesiæ Christi reparatio, vt scribit Bonau. pluries cit. cap. 2. Igitur meritò donatus à Domino dicitur primò Franciscus à suo Episcopo, & Interprete nostro, postea Domini donum, tertio *ex speciali dono Dei datus Christianis ad liberandum de manibus inimicorum*, eos tripliciter cum omni Ecclesia reparans, innouansque.

Franc. Matathiæ comparandus, quia triplex donũ Dei fuit.

Ann. nouus ter augurandus à Christo per Fri.

Vnde humilis Franciscus (pergit Interpr. alludens eidẽ triplici donario per tria sequentia parallela) intellexit se ad hoc missum à Deo, vt animas lucraretur, quas diabolus conabatur auferre, propter quod ipse *tanquam alter Matathias*

Sciebat Frã. se missum à Deo propter tria.

1 *Destruxit aras mundana vanitatis*, in quibus peccatores Dæmonibus immolabant.

2 *Circumcidit per reuocationem ad vita veritatem*, & puritatem illos, qui habebant præputium peccatorum.

3 *Insuper legem operibus instaurauit*.

Hic igitur Matathias virum religiosum significat, qui habebat filios quinque, idest sensus, quos Mundum fugiens, ad mõtem Euangelicę perfectionis secum ducit. Reliquit in Ciuitate huius Mundi, quæ iniquitate, & cõtradictione plena est, omnia, quæ videbantur temporaliter possidere. *Hunc igitur tamquam iustum*, *& robustum Pastorem*, *& Principem multi sequũtur*, *descendentes per humilitatem vita*. Statuentes Testamentum, *quod in mortis, idest in abdicatione temporalium*, *& abnegatione propria voluntatis*, *ex quibus homo moritur*, *suum firmantes propositum*, in desertum, idest *in Religionem*, quærentes iudicium, *scilicet mundi*, *corporis*, *& mentis* facere, & iustitiam, *& vita consequi perfectionem*, *&c.*

Quinque sẽsus pro quinque filiis Matathiæ

Talem ergo Matathiam Pastorem, ac Principem, & donatum à Deo, & donum Dei, & datum à Deo, vt conciperetur ad 4 mensis Ianuarii diem, veluti ditissimam strenam ipse Christus designauit, qui postea è Cruce sic eum declarauit, annũcians per ipsum Ecclesiæ suæ annum nouum triplicis eius reparationis, illis verbis. *Vade Francisce, & repara Domum meã, qua vt cernis, tota destruitur*. Quasi diceret ei ista sex, iam præsenti lib. explanata.

Epilogus quinque cap. cum vltima præsentis libri sectione.

1 *Vade Francisce*. Quia ad hoc conceptus anno Incarnationis meæ 1181. & primus conceptus, vt in cunctis per gratiam meam existens nouus homo, idoneus euaderes, qui terna legislatione triformiter reparares, *Domum meam*, *qua vt cernis tota destruitur*. Et primus esses, qui mihi, te ex hac Cruce ter propterea alloquenti, & ad arduum opus, operi Redemptioni persimile mittenti, anima & corpore simillimus fieres.

Ter Frãc. vt à gratia Dei concepto mandatur repar. ecel.

2 *Vade Francisce*; Quia idcirco conceptionem tuam ad maris procreationem in tuæ matris vtero ipse vt Author naturæ, & gratiæ ordinaui, vt in anima tua gratia mea conciperet masculum. Pica (me primum fœtum suum fauente) concepit te; tu quoque in conceptu gratiæ meæ eris Picus Martialis; eris, inquã, auritissimus Griphus. Vade ergo vt talis in adiutorium Equi albi, Vicariorũ meorum figuram præferentis, sed infestus tribus Equis solummodo, rubro, nigro, pallido. Et sic aduersus hos fortiter dimicando, hosque terrefaciendo, debellando, *Repara Domum meam*, *qua vt cernis*, *tota destruitur*.

Missus vt Picus martialis.

3 *Vade Francisce*. Quia corpusculi cui anima rationalis à me peculiari cura crea-

Tribus Frã. concep. cæli nus ordinat.

ereata, illique infusa, conceptio sub Vicario meo Alexandro III. & hoste meo Federico I. Cæsare ad me ipsum ordinata per ipsum fuit: ad Vicarios meos: ad te ipsum in auspicatissimum totius Reipublicæ Christianæ præsagium; quatenus in ea à me per te reparetur *Domus mea, quæ vt cernis, tota destruitur*.

Sub eodem cælesti signo natus Christus, & conceptus Frãc.

3 *Vade, Francisce*. Quia ab ipso matris vtero te inspexi sub illo cælesti signo, sub quo ipse nasci volui. Explicabis symbola mea, portabis nomen meũ, imò & meipsum crucifixum, in teipso iterum Cruci affixum portabis coram Regibus, & gentibus per totum Orbem. Sicque complectissimè reparabis *Domum meam, quæ vt cernis, tota destruitur*.

5 *Tota*, inquam; *Francisce, ruit, vt cernis domus mea*, iam in sua vetustate tota penè collapsa. Indiget renouatione, aliàs quamcitius in interitum ibit. Vade ergo tu vt nouus homo, nouo miraculo, à me in alia Cruce confosso insignien. dus; *Et repara domum meam*. Explicans in tuæ conceptionis Horoscopo cor tuum, in quo etiam appareat veluti in latere, scripta Vrbs Ierusalem, trifo miter vna, & vnica, & multiformiter trina.

Franc. vt nouus homo nouo miraculo cõfossus

6 *Vade* demum, ò mi *Francisce*, iam ego mitto te, & vt vadas ter tibi præcipio *Domus mea, quæ tota, vt cernis, destruitur, reparationem*, ac renouationem. Propterea enim ipse statui conceptionem tuam de mense Ianuario, vt esses in Latina, & Romana Ecclesia, à te per omnem terram Orientalem, Occidentalem, Australem, Aquilnnarem restauranda *Strena anni noui*, sicut ipse de mense Martio conceptus, & de mense Ianuario circumcisus strena extiti Hebræis, & Gentilibus, qui omnia noua tradidi, omnia noua feci; veteribus abolitis, omnia renouaui beneficio Incarnationis, & Redemptionis meæ. Hæc à me nouiter condita, iam vetusta facta sunt; nam veteris hominis spolia, expoliantes nouum hominem, iterum induerunt mortales. Vt autem ipsa renouarem, ego te mitto. Vade ergo, ceu nouum renouandæ Ecclesiæ Matathiam, donatum à me, donum meũ, & à me datum tanquam iustum, & robustum Pastorem, & Principem. *Vt destruas aras mundanæ vanitatis, in quibus peccatores* per omnem statum, & sexum *Dæmonibus immolant*. *Vt circumcidas per renouationem ad vitã veritatem, & puritatem illos, qui habent præputium peccatorum*. *Vt legem* meam Euangelicam, vitamque Apostolicam *operibus*, quibus tres leges condes; *instaures*.

A Christo missus, & donatus vt strena anni noui

Vt nouus ecclesiæ Rom. Matathias.

Pro harum trium rerum exequutione conceptus est *Franciscus*, & inde vt nouus in cunctis factus est *seruus*, *& amicus Altissimi* (loquor cum Diuo Bonauentura, vt ipse, qui dedit huic libro principium, ipse quoque finem imponat) *Ordinis Minorum Fratrum*, Dominatum Pauperum, Fratrum, & Sororum de Pœnitentia *Institutor, & Dux*. *Paupertatis professor*, *Pœnitentiæ forma*. *Veritatis preco*. Sanctitatis speculum, & totius Euangelicæ perfectionis exemplar.

LIBER IX.

S. PATER, AC PATRIARCHA FRANCISCVS.
Italus. Vmber. Assisias.

Veluti nouus supernæ Gratiæ filius. Primitiuus ad multa in triplici vita, Christiana an. xxv. Eremitica ann. ij. Regulari annis xviij. per sex tempora, quæ fuerunt in ipso. Infantia. Pueritia. Adolescentia. Iuuentus. Virilitas. Limen Senectutis, in quo etsi gloriosè decessit, non tamen destitit Deus, quin circa clariora in morte, & post mortem ipsum in pluribus nouiter illustraret.

Textus Seraphici Historici.

Superefflu-it in Franc. Dei misericordia.

PPARVIT *Gratia Dei Saluatoris nostri* diebus istis nouissimis *in seruo suo Francisco* omnibus verè *Humilibus*, & *Sanctæ Paupertatis* amicis. Qui superaffluentem in eo Dei misericordiam venerantes, ipsius erudiuntur exemplo. Impietatem, & sæcularia desideria funditus abnegare, Christo conformiter viuere, & ad beatam spem desiderio indefesso sitire non desinunt.

Franc. euangelicæ perfectionis Dux

In ipsum namque vt verè pauperculum, & contritum tanta Deus excelsus benignitatis condescensione respexit, quod non solum de mundialis conuersationis puluere suscitauit egenum; verum etiam Euangelicæ perfectionis professorem, *Ducem*, atque Preconem effectum, *in lucem dedit* credentium, vt *testimoniũ perhibendo de lumine*, viam lucis, & pacis ad corda fidelium Domino præpararet:

Datus in lucem credentium.

Hic etenim quasi *Stella matutina in medio nebulæ* claris vitæ micans, & doctrinæ fulgoribus, *sedentes in tenebris, & vmbra mortis*, irradiatione præfulgida direxit in lucem.

Quasi stella matutina.

Et tanquam *Arcus refulgens* inter nebulas gloriæ signum in se Dominici fœderis repræsentans, *Pacem, & salutem euangelizauit hominibus.*

Et tanquam arcus refulgens.

Existens & ipse *Angelus veræ pacis*, secundum imitatoriam quoque similitudinem *Præcursoris* destinatus à Deo, vt *viam parans in deserto altissimæ paupertatis* tam exemplo, quam verbo pœnitentiam prædicaret.

Angelus veræ pacis.

Primum supernæ gratiæ præuentus donis, dehinc virtutis inuictæ adauctus meritis, prophetali quoque repletus spiritu, necnon & Angelico deputatus officio, *incendioque Seraphico totus ignitus*, & VIR HIERARCHICHVS *curru igneo* sursum vectus, sicut ex ipsius vitæ decursu luculenter apparet, rationabiliter comprobatur, *venisse in spiritu, & virtute Eliæ*.

Præcursor altissimæ paupertatis Christi.

Vir Hierarchicus.

Ideoq: alterius amici sponsi Apostoli, & Euangelistæ Ioannis vaticinatione veridica sub similitudine Angeli, ascendentis ab ortu Solis, signumque Dei viui habentis, astruitur non immeritò designatus. Sub aperitione namque sexti sigilli; *Vidi*, ait Ioannes Apocal. 7. *alterum Angelum ascendentem ab ortu Solis, habentem signum Dei viui*.

Angelus habens signum Dei viui.

Hunc Dei Nuncium, amabilem Christo, imitabilem nobis, & admirabilem Mundo, *seruum Dei fuisse*

Imitator puritatis angelicæ, in imitatoribus Christi exemplum.

Fran-

Franciscum, indubitabili fide colligimus: Si culmen in eo eximiæ sanctitatis aduertimus, quam inter homines viuens, *imitator fuit puritatis Angelicæ, qua & positus est perfectis Christi sectatoribus in exemplum*.

Officiũ Francisci quale. Ad quod quidem fideliter sentiẽdum & piè, non solum inducit officium, quod habuit vocandi ad fletum, & plantum, caluicium, & cingulum sacci, *signandique Thau* super frontes virorum, gementium, & dolentium signo pęnitentialis Crucis, & habitus Crucis conformis: verum etiam irrefragabili veritatis testificatione confirmat *Signaculum similitudinis Dei viuentis, Christi videlicet Crucifixi, quod in corpore ipsius fuit impressum, non per naturæ virtutem, vel ingenium artis, sed potius per admirandam potentiam spiritus Dei viui*.

Signum Dei viui in eius corpore impressum.

Ad huius tam venerabilis viri vitam, omni imitatione dignissimam describendam, indignum & insufficientem me sentiens, id nullatenus attentassem; nisi me *Fratrum feruens incitasset affectus. Generalis quoque Capituli concors induxisset instantia, Et ea, quam ad Sanctum Patrem habere teneor, deuotio compulisset*. Vtpote qui per ipsius inuocationem, & merita in puerili ætate, sicut recenti memoria teneo, à mortis faucibus erutus, *si præconia laudis eius tacuero, timeo sceleris argui, vt ingratus*.

Causæ tres scribendæ vitæ S. Franc. penes Bona.

Et hæc penes me causa præcipua hunc assumendi laborem, vt ego, qui vitam corporis, & animæ à Deo mihi conseruatam recognosco per ipsum, & virtutem eius in me ipso expertus agnoui: vitæ illius virtutes, actus, & verba quasi fragmenta quędam, partim neglecta, partim dispersa, quamquam plenè non possem, vtcumque colligerem. Ne morientibus ijs, qui cum famulo Dei conuixerant, deperirent.

Vltima apud ipsum.

Tria continet tota Bonau. legenda

Vt igitur vitæ ipsius veritas ad posteros transmittenda certius mihi constaret, & clarius, adiens locum originis conuersationis, & transitus viri Sancti, cum familiaribus eius, adhuc superuiuentibus collationem de his habui diligentem, & maximè cum quibusdam, qui sanctitatis eius & conscij fuerunt, & sectatores præcipui. Quibus propter agnitam veritatem, probatamque virtutem fides est indubitabilis adhibenda.

Diligentia maxima Bonau. circa suæ legendæ ordinem.

In descriptione autem eorum, quę per seruum suum Deus dignanter effecit, curiosum styli ornatum negligendum esse putaui, *cum legentis deuotio plus simplici sermone, quam phalerato proficiat. Nec semper historiam secundum ordinem temporis texui propter confusionem vitandam*. Sed potius ordinem seruare studui magis aptæ iuncturæ, secundum quod eodem peracta tempore diuersis materiis, vel diuersis peracta temporibus eidem materiæ congruere videbantur. Initium autem vitæ ipsius, progressus, & consummatio quindecim distincta capitulis describuntur, inferius annotatis.

Stili ornatũ negligendũ putauit, ne legentiũ deuotio offenderetur.

Reliquit ordinem chronologiæ, ne confunderet materias.

Ita Bonauent. in Prologo Legendæ maioris vitæ S. Francisci, in quo pauca sunt verba, sed arcana, & sacramenta quamplurima; quorum nonnulla multimode suis locis innotescent.

APPENDICVLA.

Intra Crucifixi Charitatis præcordia perquirens, & inueniens S. Francisci vitam Bonauentura, ibique eam conscribens, inde potissimum exijt vt vir inclytus, iuridica Doctoris Seraphici nomenclatura promeritus.

CVncta profectò verè pia sunt, & quo pia, eò alta contemplatione profunda, & haud paucis arcanis, misterijsq; conferta, quę scripsit Bonau. in Prologo maioris de vita B. Francisci Legendæ. In intimiora viscera Redemptoris Crucifixi, qui iam Franciscum, Ecclesiæ suæ Reparatorem in trabea virgineæ carnis eius Cruce ex seipso immediatè nouo, obstupendoque modo confixerat, totam illam Legendam inuenit magnus, vnusque in phrasi illa Historicus, tunc Generalis Minister, & septimus à B. Francisco, vt ipse testatur in prolog. illius Opusc. cui titulus, *Itinerarium Mentis in Deum*, quem edidit

Legẽda vitæ S. Franc. ex Christi præcordiis traxit Bonau.

edidit super Aluerniæ montem ad annum 1259.ante Legendam. Septimus inquam, non tam numero, quam tanti Patris Patriarchæ, atque prædecessoris sui imitationis perfectione. Dum ibi itinerabatur ad Deum perdeuoti Præsulis mens, Dux sibi erat Franciscus, abs se iam totus transfusus intra eadem Christi præcordia inuentus, cuius intrans vulnera totus atq. intra ea totus manens, totus passim eum audierat per ipsa vulnera veluti per tot ora dulciter sibi, intimè illi inuisceratum sic loquentē. *Volauit ad me vnus de Seraphim, & in manu eius calculus, quem forcipe tulerat de altari*, Isai. 6. Explicat enim Interpres noster in serm. Domin. 12. post Trinit. de Christo Redemptore, vt nouo in sua incarnatione, vita, & passione, in hunc modum. *Filius ad humani generis redemptionem volauit, vt qui erat in diuinitate Dei, fieret Hominis filius.* Et paulò post. Iste Seraphim, vt ibidem præmittit Isaias, sex alas habuit. Quæ sunt illa sex, quæ idem Propheta enumerat, dicens cap. 9. *Vocabitur nomen eius Admirabilis. Consiliarius. Deus. Fortis. Pater futuri sæculi. Princeps pacis.*

Christus Seraph habens in manu calculū ignitū.

1 *Admirabilis fuit in Natiuitate.* Vnde Hierem. 3. Nouum faciet Dominus super Terram, &c.

2 *Consiliarius in Prædicatione.* Vnde dixit. Si vis perfectus esse, &c.

3 *Deus in miraculorum operatione.* Vnde Isai. 35. Deus ipse veniet, & saluabit nos.

Sex eius alæ quibus ad redemptionem volauit.

4 *Fortis in Passione.* Manibus enim in Cruce ligatis aereas potestates debellauit. Quæ tanta fortitudo potest esse, quanta manibus promptum deuincere inimicum?

5 *Pater futuri sæculi* in Resurrectione. Resurgens enim à mortuis certā nobis cōtulit spem resurgendi in futuro sæculo, in quo nobis erit Pater, quia suscipiet nos suos filios ad seipsum. Vnde Apostolus Philipp. 3. *Saluatorem expectamus, &c.*

6 *Princeps Pacis erit nobis in æterna beatitudine*, in qua faciet nos discumbere, & transiens ministrabit nobis.

Post harum sex alarum concordantiā cum sex aliis rebus ex cap. 36. Ecclesi. explicat Interpres sequentia verba Isaiæ; *Et in manu eius calculus, quem forcipe tulerat de altari.* Calculus, ait, est lapillus, terræ admixtus, dictus, eo quod propter sui breuitatem conculcetur. Sed hic ponitur pro carbone. *Calculus est Humanitas Christi*, qui propter sui humilitatem terræ, idest peccatoribus admixtus, à Iudæis fuit calcatus. *Sed nobis fuit ignitus carbo, vitia nostra purgans. Hunc habuit in manu, idest potentia diuinitatis suæ, quem forcipe duplicis dilectationis tulit de altari gloriosa Virginis.* Hæc ibi Interpres.

Calculus ignitus Christi humanitas.

Alloquens ergo multotiens, quinimò semper Franciscus Bonau. suum, septimū à se iam sibi successorem, iamque intra sua viscera, vulneraque per estaticam meditationem positum super Aluerniæ montem, quasi hæc eadem (præter multa alia) plagarum linguis ipsi explicauit, ita dicens. Volauit, ò fili, ad me, & hic ad me volauit Seraphim Christus, omnia Paradisi mirabilia secum deferens; atque sex alis volauit, inter quas, iam ad modum Crucis extensas & ipse mihi Crucì affixus apparuit. Et tunc maximè *apparuit Gratia Dei Saluatori Iesu Christi omnibus hominibus*, erudiens eos, vt abnegantes impietatem, & sæcularia desideria, iustè & piè viuerent per memoriam passionis eius, cuius iam antea penitus obliuiscebantur. In suo volatu vno, vnicoq. sex explicans alas cruciformes.

Franc. allocutio ad Bonau. super Aluernam.

Volauit primò *ad me Seraphim Christus, vt Admirabilis* in sua Natiuitate. Quia sicut per eam *nouum fecit Dominus super terram*, ita pariter factus & ipse super hunc montem in illa apparitione nouus, nouum hominem me fecit, vt nouo quoque modo nouā in me crucifixionis suæ imaginem imprimeret, aliam à sua iuxta eius effectionem, ac formam, & eandem cum sua iuxta similitudinis expressionē. Suam, & non suam, & meam, & non meā, & suam, & meam simul, & vtriq. eandem, & ambobus imparem.

1. Volauit Seraph Christus Franc. vt admirabilis.

Volauit secundo *ad me vt Consiliarius* in prædicatione, mihi soli facta, in qua quæ mihi dixit, ac prædixit arcanis illis similia admodum fuerunt, quæ postquam raptus vsque ad tertium Cælum viderat Apostolus Paulus, non liceret ea homini loqui, testatus est.

2. Vt consiliarius.

Volauit tertio *ad me vt Deus* in miraculorum operatione, admodum noua. Nam veniens è Cælo Deus ipse in Christo homine in illa noua forma, vt saluaret completissimè Ecclesiam suam beneficio reparationis, quot in carne mea infixit profunda foramina, sanguinem multum per biennium emanantia, quot creauit clauos, tot inexpectata effecit prodigia, quorum singula, & cuncta simul seorsim, & coniunctim plura miracula, veluti gloriosa infinitæ suæ potentię ac pietatis trophea patefacerent.

3. Volauit vt Deus.

Volauit quarto *ad me vt Fortis in Passione.* Quis enim fortis sicut Deus noster in passione illa, quam tunc in sua carne haud per immissam imaginariam visionē dignatus est oculis meis aperire; verum

4. Volauit vt fortis.

præ-

præsentia sua reali in carne mea passibili plagarū suarum robore ipsam suam crucifixionem in noua Satanæ, aerarumque potestatum debellationem fabrefacere?

5. Volauit vt pater futuri sæculi.

Volauit quinto *ad me vt Pater futuri sæculi* in sua resurrectione, nno amplius corporea, sed spirituali in tot animarum resurrectione per deuictam peccati mortem (quæ simul cum Christo salutem crucifigit, memoriamque Christi passionis interimit) quot gratia reparationis Ecclesiæ restituit, ac restitutura est ad vitam vsque ad Mundi finem.

6. Volauit vt princeps pacis.

Volauit sexto *ad me Seraphim Christus vt Princeps Pacis* in æterna beatitudine, in qua nunc facit me in altissimo gradu inter accumbentes lautissimè discumbere, & transiens ministrat mihi. Ministrans quoque & innumeris aliis, quibus ipse æternam pacem per mea Stigmata & promisit in terris, & tribuit in Cælis. Hic idem Seraphim hisce sex alis ad me volatu celerrimo veniens, detulit ad me sua manu ignitum suæ humanitatis calculū, quam suæ diuinitatis potentia insueto artificio, & à primo longè dispare quasi denuò exinaniuit, humiliauitque sicut in Cruce. Vt descendens ad me humillimum seruum suum, ne vlterius descenderet humanum genus, vilesceretque sub Diaboli seruitute, exaltaret semetipsum, & acquireret nouum nomen in illo nouo crucifixionis modo, in quem seraphicè transformans seipsum, me in seipsū seraphicè transformauit. Ac me pariter nomine, & re primum Seraphinum sub mortali puri hominis spolia & vt calculum, ignitum totum in Ecclesia effecit.

Reciproca inuisceratio inter Christū, & Frāc.

Ergo, fili mi, dum super hunc montem ad Deum cum me, & per me itineraris, meque in Deum quæris, & Deum in me, iam scis, quod vita mea, opera mea, gesta mea, iugiter crucifixa in Christo crucifixo, & in eius calculo ignito vndiq; ignita, quærenda sunt intra præcordia Crucifixi, qui me in seipsum, intra mea viscera ad miraculum effusum transformans, totum me intra seipsum ad miraculum inuiscerauit: In hac schola edoctus Bonauentura nonnisi in Crucifixo, rimans Francisci vitam, Franciscum totū perscrutatus est, semper penè introrsus illius vulnera per mentis raptum positus, sicut ipsum inuenit, viditque eam scribentem D. Thomas, retroque cessit illa pronuncians verba, *Sinamus Sanctum, quia laborat pro Sancto*.

Forsan toto illo tempore, quo laborauit pro Sancto (& maximè in prædicto euentu D. Thomæ) scribens Francisci Legendam, ad miraculum peregrinans, ille ipse erat Bonau. quem suo catissimo Ioanni Eucharistio fuisse fatetur in opusculo Stimuli Amoris ad caput 1. vbi hæc in specie. *O amantissima vulnera Domini nostri Iesu Christi! Nam cum in ea quadam vice oculis subintrarem apertis, ipsi oculi sanguine sunt repleti. Sicque nihil aliud videns, cæpi ingredi, manu palpans, donec perueni ad intima viscera charitatis suæ, quibus post vndique circumplexus, reuerti nequiui. Ideoque ibi inhabito, & quibus vescitur cibis vescor, ac inebrior suo potu. Ibi, ait, tanta abundo dulcedine, vt tibi non valeam enarrare.* Et qui prius fuerat pro peccatoribus in vtero Virginali, nunc dignatur me seruum suum intra viscera sua comportarè. Sed multum timeo, ne veniat partus eius, & ab illis delicijs excidar, quibus fruor. *Sed certè etsi me peperit, debebit sicut Mater me lactare vberibus. Leuare manibus. Portare brachijs. Osculari labijs. Ponere gremijs.* Aut certè, quid faciam, scio. Quantumcumque me pariat, *scio quod semper sua vulnera sunt aperta, & per ea in eius vterum iterum introibo, & hoc totiens replicabo quousque ero sibi inseparabiliter conglobatus, &c.*

S. Bonau. ad intima viscera Crucifixi scribens S. Franc. legendam.

Vide, Lector, quomodo hic Bonauent. vt mirabilis S. Francisci imitator, morē, geniumque Patris sui, se scilicet totum circa Christi vulnera per impigrum, ignitumque mentis excessum in charitatem Crucifixi transformandi secutus sit, & consequutus. Quam transformationem tunc maximè ei cōtigisse haud obdubito, cum ipsius S. Patris sui ediderat Legendā, quia tunc maximè Christi vulnera per frequentes raptus, sese intra eius præcordia, & per hæc in Francisci viscera intrans, eam exarans, totus Seraphicus euasit. Totusque ibi à Christi charitatis cibis, & potu nutritus, & inebriatus. Semel, & bis, & ter, & semper cum ipso Francisco in nouam lucem ab ipsa charitate editus, & effusus, à suis vberibus lactatus, leuatus manibus, portatus brachiis, osculatus labiis, fotus gremiis, & in aperta Christi vulnera veluti in eodem charitatis vtero iterum, atque iterum introductus, ibique vnus cum Christo in Francisco effectus. Et tunc maximè dignus Seraphici Doctoris, & Historici nomenclatura scribens gesta, & acta Francisci, quæ strenuè imitabatur. Quemadmodum dignus Seraphici Patriarchæ nomine Franciscus in Christo Crucifixo, cuius exempla seraphico spiritu penè solus terens, meruit, vt in Seraphim Christum ipsi sub specie Seraphica apparentem, ipsumq, stigmatizantem, ipse solus transformaretur, & ex hoc potissimum Seraphici

A Franc. didicerat Bonau. se totū in Crucifixū transformandi.

Scribēs eius legendā Doctoris, & historici seraphici acquisiuit nomen.

phici

phici cognomentum nancisceretur. Fraciscus ergo intra viscera charitatis Crucifixi inueniens Bonau. (qui pauló ante Francisci stigmata meruit infantulus in illius vlnis suscipi, ab illius brachiis constringi, ab illius ore osculari, atque vt vir magnus in Ecclesia prophetari) ibi semet quærentem inuenit, dum eius gesta scribebat. Inuenit, inquam, ibi, & taliter, ab ipso assiduè, ac diligenter quæsito, se inuenire fecit, vt ipsi soli vitam suā peculiari munere donarit, ac peculiarem etiam intitulationem Doctoris, atque Historici Seraphici.

Franc. intra Christi vulnera inuenit Bonau. & è contra.

Intra viscera charitatis Crucifixi inuenit cum Christo Seraphino Seraphinum Parentem suum, taliter in illum transformatum, vt oculis suis intuitus sit ipsum, iisdem sex prædictis alis volantem, quibus volauerat ad eum Christus. Nam in ipsum Christum, ad humani generis redemptionem seraphicis pennis vt auctorem Seraphinorum volantem, admirabilem in natiuitate, & consiliarium in prædicatione, & Deum in miraculorum operatione, & fortem in passione, & Patrem futuri sæculi in resurrectione, & Principem pacis in æterna beatitudine se totum transformarat Franciscus. Sicq; in quantum Reparator Ecclesiæ Christi, & vnicus imitator Christi, ad quem alis quoque seraphicis volauerat, prædictas sex alas explicuit, vt alibi adnotauimus. Vnde in vtrumque Seraphinum debebat seipsum transformare Bonau. scribens Seraphini Reparatoris Ecclesiæ vitam, eam perquirens, perscrutansque intra præcordia charitatis Seraphini Redemptoris, vt qualis reapse erat Franciscus, intra viscera charitatis Crucifixi conceptus, natus, educatus, vir effectus, & crucifixus, & extinctus, talē scriptis suis ipsū demādaret. Talemque deinde huiusmodi scripta conditorem suum in eo genere scribendi patefeceret, qualis euaserat in illa edenda per seraphicam, duplicemque transformationem, alteram in Christum, intra cuius præcordia iure merito vitam Francisci expetierat, & ibi inuenerat, alteram in ipsum Franciscum, in Christi vitam seraphicè transformatum. *Sinamus Sanctum, quia laborat pro Sancto*; scilicet, sinamus Bonauenturam in S. Francisci elaboranda vita occupatum, & in ea elaboranda, ante imaginem Crucifixi per mirabilem raptum suspensum.

Scribens Bonau. legend. S. Franc debuit intra Crucifixi viscera eam perquirerè.

Dupliciter seraphicè transformatus edidit vitam S. Fran. Bonau.

Relinquamus amicum nostrum Bonauenturam (quasi diceret D. Thomas) dum ipsū oculis apertis, & lacrymis sanguinis repleti foramina intrauit iā, peruenitq. ad viscera charitatis Christi. Ab illis vndiq; circumplexus, & in illis vndiq; à Franc. complexus nequit ad se proculdubio reuerti, donec illud pereminens scire circa rem historicam, quam modo aggreditur, hauriat, quod maximè oportet ad eam eloquendi formam circa acta, & gesta Francisci, quæ digna esset, vt cherubicè illuminaret, & seraphicè inflammaret. Acta enim Francisci Cherubica, & Seraphica extitere, & nunc Bonau. qui in cunctis rebus suis Cherubicus, & Seraphicus adhuc repertus est, nouum opus, quod modò assumpsit, & certè coactè nouo quoq. modo ipsum edere satagit. Librum suum solitum Christi Crucifixi nunc maiori spiritu, maiori applicatione, perspicaciori acie, atque firmiori mente reuoluens. Conscius profectò, quod vt scripta sua finem suum sortirentur, cohibent ipsum, vt gesta Francisci intra illius viscera perquirant, qui sedet super Cherubim, quique sub specie Seraphim totum in seipsum transformauit Franciscum, & per Franciscum cuncta, quæ fecit Franciscus fecit sua, & suum fecit Franciscum, cuius etiam totum se fecit inseparabiliter. Hæc voluit dicere in præfatis verbis Angelicus amicus Seraphicum Doctorem, moribus & doctrina coniunctissimum inuisens. Quibus respondent illa verba Bonau. ad finem prologi, demonstrans authorē gestorū Franc. Deum. *In descriptione autem eorum, quæ per seruū suum Deus dignanter effecit, &c.*

Quid voluit dicere Diu. Thom. illis verbis Sinamus Sanctū, &c.

Sinamus Sanctum, &c. & dum non amplius laborat pro Sancto, sed cum Sancto in Cælis regnat, per quem & vita, & doctrina seraphicus extitit, qualem se circa sufficientiam in componenda sui Patris, & Patriarchæ legenda existimauerit, & quibus, & quotis motiuis in ea scribenda se induxerit, repetamus.

Sufficientiam suam explicauit illis verbis. *Ad huius tam venerabilis viri vitam, omni imitatione dignissimam, describendam, indignum, & insufficientem me sentiens, id nullatenus attentassem, &c.* Motiua sua ad tria capita reduxit, ita connectens. *Nisi me Fratrum feruens incitasset affectus.* Hoc fuit primum motiuū. *Generalis quoque Capituli concors induxisset instantia.* Hoc fuit secundum motiuum ad annū 1260. in Comitiis Generalibus, Narbonæ anno sui regiminis tertio ab eo celebratis. Et post tres annos scilicet 1263. in Capitulo Generali Pisano, tam Legēdam maiorem, quam minorem obtulit Ordinis Patribus. Vide Vading. de Scriptor. fol. 75. Porrò tertium motiuum, quod apud ipsum maioris ponderis videtur, ita mox subditur. *Et ea, quam ad Sanctum Patrem habere*

Tria motiua D. Bonau. in conscribēda legenda Sancti Franc.

habere teneor, deuotio compulisse. Vtpote qui per ipsius inuocationem & meritũ in puerili ætate, sicut recenti memoria teneo, à mortis faucibus erutus, si præconia laudis eius tacuero, timeo sceleris argui vt ingratus. Et hæc penes me causa præcipua hunc assumendi laborem, vt ego, qui vitam corporis & animæ à Deo mihi conseruatam recognosco per ipsum, & virtutem eius in me ipso expertus agnoui, vitæ illius virtutes, actus, & verba quasi fragmēta quædam, partim neglecta, partimque dispersa, quamquam plenè non possem, vtcumque colligerem, &c.

Tertium penes se peculiare fuit.

Motiuum hoc postremum vsque ad illa verba, *vt ingratus*, meum in toto hoc opere totum certè facere possem, & in aliquibus etiam ex verbis sequentibus. Duo priora penes me ita profecto nulla, sicut penes omnes indignitas mea pernota. Hæc domus ad ripam Transtyberinam (vbi pergi anno Christi 1660. feria 2. Hebdomadæ sanctæ, & iam hodie eadem feria est, in qua hæc aduerti) S.P. Francisco dicata est. Dedi ipse prælo in hac æde sacratissima, ac perantiqua, præcipuũque ipsius S.P. Francisci domiciliũ, Scalam tropologicam, quam scripseram Germaniæ; tradidique etiam prælo, ac milioratum Poema D. Antonii de Padua cum sua subsequenti Prosa: quod opus incepi in Italia, sed perfeci, ac impressi prima vice in Germania ad Oenum. Hierarchiam verò Franciscanam hic scripsi, & typis tradidi ex me; & tam hoc opus, quam prædicta ad S.P. Franciscum me in adolescentia, antequam eius legem apud Reformatos profiterer, à mortis faucibus eruentem, & sub pallio suæ protectionis in agone positum, dum mihi, cũ aliis adolescentibus aufugienti, patriam meam à Turcis inuasam depopulari videbatur, colligentem, principaliter spectant. Scripsi denique præsens opus, & quidem cæteris laboriosius, & nonnulla alia etiam, & tamen penes me duo prima motiua D. Bonau. plusquam nulla. Sicut nec vlla incommoda adhuc passa est Religio pro horum librorum impressionis expensis. Scripsit Henricus Sedulius sua Commentaria super totam vitam Sancti Francisci iuxta Legendam S. Bonauent. quam in sua Historia Seraphica ipse exarauit. Quæ autem ipse in præsenti opere adnotaui, & maximè in hoc quarto Tractatu, valde diuersa sunt, ac diuersi generis Sacramenta.

Refert hic auctor quid sibi acciderit in sæculo.

Quæ dedit Bonauent. in sua Legenda maiori, eadem penè videntur cum illis, quæ ad finem prologi 1. Stimuli Amoris scripsit ad Fr. Ioannem Eucharistium Minoritam, qui in illud scribendum opusculum repetitis precibus, & instantiis rogauerat, sollicitaueratque. Vnde enim suscepit Amoris stimulum, suscepit & Legendam. *Aperi, inquit, os tuum, & tibi quamuis rudis incorpora infrascripta. Ipsa enim præseruatiua sũt, & cõseruatiua humidi radicalis: quia ea de ligno vitæ suscepi. Caue ergo, ne lignum scientiæ retrahas ab hoc esu, & nudus apparere verearis coram Deo; insipidaque tibi sapida, & sapida tibi insipida videantur. Hic verò modum orandi, viuendi, & meditandi inueniet vir deuotus. In istis iustus ab infimis eripitur. Ad intima tollitur. Ad summa erigitur cum dulcore. Qui ergo voluerit vsque ad perfectum crescere, legat, & impleat quæ scribam, gratia crucifixi irrigante.* Hæc ibi, quæ possunt cuilibet persuaderi circa Legendam S. Francisci, à Ligno vitæ susceptam, gratia Crucifixi irrigante. In vita enim, & gestis Seraphici Hominis, per quem noua facit omnia in Ecclesia reparanda Deus, totum id, quod in Stimulo Amoris scripsit Seraphicus Doctor, practicè inuenitur, vt patet.

Quæ continentur in legenda S. Bonau. docent in praxi quę in stimulo Amoris scripsit.

CAPVT I.

Apparuit Gratia Dei, multimode noua in Francisco infantulo, ac præcipuo gratiæ Dei filio, sicut ex eius ortus Nuncio, & loco, & tempore apparebit.

EGimus de vita sæculari Franc. cursu nouorum mensium in vtero Matris suæ expleta; nunc agendũ ex consequenti de eadem ipsius vita quatenus extra prędictum vterum posita, antequam per Baptisma infans fieret Christianus.

Vita sæcularis Franc. quæ ex mente authoris.

Apparuit Gratia Dei Saluatoris nostri omnibus hominibus, &c. ad Tit. 2. His propriis verbis incepit Bonau. Prologum Legendæ vitæ S. Francisci, quibus vtitur Ecclesia in epistola primæ Missæ in nocte Natiuitatis Domini. Et fortè idcircò illis vsus est, vt ostenderet dignam, nec silentio prætereundam concordantiam inter nascentem Iesum, vt redimeret Mũdum, & nascentem Franciscum, vt Christi Ecclesiam repararet. Ortus Christi totus gratia Dei extitit, totusq; gratiæ Dei filius ipse Christus fuit. *Vir Oriens nomen eius* vocatur *Verbum Caro factum vt habitaret in nobis* apud Zachariam. *Iesus, & vir benè consonant*, explicat Interpres in serm. Dom. 23. post Trinit. *Iesus, ait, Saluator.*

Christus totus Dei gratiæ filius.

tor. Ecce vir, *qui virtute sua saluum fecit populum suum. Christus à crismate dictus.* Ecce Oriens, *qui illuminat sedentes in tenebris. Illius viri manus ipsius est Misericordiæ.* Hæc Interpres, in quibus dum ostendit Christum & vt Saluatorem, quia virum, & vt illuminatorem omnium sedentium in tenebris, & vmbra mortis, quia vt Orientē; & vt Christum à Chrismate dictum ob gratiæ Spiritus Sancti vnctionem, & vt misericordem in sua natiuitate, totum pariter ipsum vt gratiæ Dei filium in Virginis vtero ex gratia Spiritus Sancti conceptum, & ex Spiritu Sancto è Maria Virgine natum patefacit. Quare in eius ortu iure meritò canit Ecclesia, *Apparuit Gratia Dei Saluatoris nostri, &c.*

Bellum inter peccatū, & gratiam tēporib. Christi, & Franc. aduentus.

Peccatum & gratia sunt duo inter sese contradictoria, seu contraria perenni certamine ad inuicem pugnantia. Peccatum temporibus aduentus Christi, & Francisci, vnius ad redimēdum hominem à Patre missi, alterius missi à Christo ad suam reparandam Ecclesiam, pari lege contrariorum id operabatur contra Dei gratiā, quod operabatur Dei gratia contra peccatum. *Sanus factus est Homo, & sustulit grabatum suum*, Ioann. 5. Idem homo vel redimendus à Christo, vel reparandus à Francisco, in homine illo triginta & octo annos habente in infirmitate sua, intelligendus est iuxta Augustini, & aliorum veterum Patrum doctrinam. Et hoc ratione diuersarum operationū inter peccatum, & gratiam, dum pari hostilitate, natiuoque discrimine ad inuicem digladiantur. Explicat namque Interpr. noster fer. 6 Dom. 1. in principio in hunc modū historiam illam. *Sicut peccatum*, inquit, *habet eneruare vigorem, effugare splendorem, generare torporem, sic diuina gratia habet sanitatem inducere.* Ecce sanus factus est. *Claritatem immittere.* Homo, inquo. *Fœtidam tepiditatem excludere.* Et sustulit grabatum suum.

Tria facit peccatum, & tria etiam gratia.

Certum est, Gratiam Dei (exortam siue in Christo summo auctore, & filio primogenito Gratiæ; siue in Francisco, quem Gratia Authoris, & primogeniti gratiæ concepit, & peperit veluti secundogenitum in multis fratribus) prædicta tria operata esse contra peccatum. Peccatum enim tum in Mundo redimendo, tum in Ecclesia reparanda eneruarat (imò destruxerat, quantum erat ex parte sua, quæ ad Dei destructionem intrinsecè tēdit) diuinæ pietatis vigorem. Effugarat clementiæ splendorem. Genuerat maximum torporem circa omnimodam legis, & mandatorum Dei obliuionem.

Peccatum quam destruxerit fideliū temp. ortus Franc.

Ratione huius pugnæ, in qua gratia diuina militat contra peccatum, tum Sanctorum Patrum clamores, tum fideliū suspiria, illi in veteri Testamento expectantes Redemptorem, hæc in nouo optantes Reparatorem, toto tempore implorauerunt gratiam Redemptoris in Christo, & gratiam Reparatoris in Francisco.

Gratia redēptionis indiguit mundus in Christo, & gratia reparationis per Franc.

Indigebat enim homo, tunc maximè in gratuitis eneruatus, obtenebratus, fœtidus, vtraque gratia, vt vel redemptus, vel reparatus benignius inuitaretur ad ipsam, salutem sibi inducentem, vtilius regularetur per immissam claritatem, & mentaliter expiaretur, vel consecraretur per exclusam fetidam tepiditatem. Vnde idem Interpres noster fer. 4. Dom. 1. Quadrag. in principio, *Diuinam gratiā*, inquit, *debet homo omni tempore implorare triplici ratione, videlicet,*

1 *Quia homo ad ipsam benigniter inuitatur*, ad illam nimirum procurandam in anima sanitatem, quam dum expulit peccatum, ipsam potentissimè eneruat.

Diuina gratia omni tēpore ob tria imploranda.

2 *Quia ad ipsam vtiliter regulatur* sui splendoris radiis, quos vbi effugat peccatum, aduersus omnem regulam, siue legis Dei, siue conscientiæ vt cœcus irruit homo.

3 *Quia ad ipsam mentaliter expiatur, vel consecratur.* Prius namque peccatum torporis fœditate templum Dei, quod est ipse homo, spurcitiis suis sacrilegè profanarat.

Apparuit ergo gratia Dei ex oriente Christo, primogenito gratiæ Dei, adnascēte Frāc. secundogenito gratiæ Dei. Ortus est enim Christus vt gratiā Redēptionis ceu author gratiæ elargiretur mundo. Ortus est etiam Franciscus, vt gratiam Reparationis ex mandato Redemptoris, ceu authoris gratiæ Dei, & primogeniti gratiæ Dei humillimus seruus effunderet Ecclesiæ. Et dum in vtriusque ortu apparuit hæc gratia Dei, tria operata est contra peccatum in animabus, vel à Christo redemptis, vel à Francisco in Christo renouatis. Hæc tria possunt esse illa, de quibus Interpres feria 5. in capite Ieiunii in principio. *Gratia diuina*, inquit, *tria habet facere in anima. Culpam expiare. Vitam renouare. Mentem confirmare.*

Quomodo gratia Dei in ortu Christi & Francisci apparuerit.

Apparuit denique *gratia Dei Saluatoris nostri* diebus illis, in quibus natus est seruus Dei Franciscus. Nam ad hoc natus, vt esset gratiæ Dei filius, quomodo eum nuncupat cap. 2. Bonau. in principio suæ conuersionis, vbi pulchra antithesi, qui eum, nomine Petrus genuerat, dicitur ab ipso *Pater carnis*. Genitum verò (relicto illius nomine, quod ab ipso acceperat

Franciscus filius gratiæ dictus à Bonau.

genitore) *filium gratiæ* appellat. Ad hoc pariter gratiæ genitus effectus est Franciscus.

1 *Vt Ecclesia, ab eo reparanda venerans* in tali Reparatore superaffluentem Dei misericordiam, ipsius erudiretur exẽplo. Impietatem, & sæcularia desideria funditus abnegaret. Christo, à quo fundata, sed à malis Christianis penè eruta, conformiter viueret; & ad beatam spem desiderio indefesso sitiret.

Euangelicæ perfectionis Antesignanus.

2 *Vt Ecclesia, Euangelico Duce destituta, & à lucis, & pacis via miserrimè aberrans*, respiceret in Franciscum, in quem idcirco tanta Deus excelsus benignitatis suæ condescensione respexerat. Fecerat ipsum Euangelicæ perfectionis professorem, ducem, atque preconem. In lucemq; dederat credentium, vt testimonium perhibendo de lumine, viam lucis, & pacis ad corda fidelium Domino præpararet.

3 *Vt Ecclesia, multis in partibus, ac tota* nocturnis peccatorũ tenebris obscurata, inimica Deo, in quem dirum bellum impudenter gerebat *oculos suos in Franciscum dirigeret*, veluti in quandam *stellam matutinam* in medio nebulæ, claris micantem vitæ, & doctrinæ fulgoribus. Nouiter planè exortam, ad dirigendos in lucem irradiatione præfulgida sedentes in tenebris, & vmbra mortis. *Franciscum intueretur* veluti *peregrinum quemdam Arcum præfulgentem inter nebulas gloriæ* Signum in se Dominici fœderis repræsentantem.

Multimodè tenetur eccles. inspicere in Franc.

Pacem & salutem euangelizantem hominibus. *Franciscum cerneret* veluti & ipsum *nouum Angelum vera pacis* existentem secundum imitatoriam quoque similitudinem Præcursoris, in cuius ortus nomine (quo etiam fuit Franc. vocatus in baptismate à matre, scilicet Ioannes) nomine, inquam, & re gratia Dei apparuit. Nam Franciscus quoque destinatus à Deo, vt viam pararet in deserto altissimæ paupertatis, & tam exemplo, quam verbo pœnitentiam prædicaret. Prophetali quoque repletus spiritu, necnon & Angelico deputatus officio (iam ante supernæ gratię præuentus donis, dehinc virtutis inuictę adauctus meritis) incendio Seraphico totus ignitus, *& vt vir Hierarchicus*, de quo paulò infra, Curruque igneo sursum vectus, ipsum venisse in spiritu, & virtute Eliæ Orbis comprobauit vniuersus.

Franc. Angelus Apoc. 7. descẽdens ab ortu Solis.

4 Vt demum Ecclesia, quæ signũ Dei viui, quod Christus viuus per vulnera, & clauos in Cruce acceperat, perdiderat, iam à suorum filiorum mente obliteratũ, intelligeret, designatum ipsi fuisse Franciscum sub similitudine illius Angeli, de quo Apoc. 7. scilicet ascendentis ab ortu Solis, signumque Dei viui habentis. Quo signo passionis Christi memoriam, in suis deperditam, per impressam in carne sui Reparatoris visibilem, profundamque vulnerum, & clauorum signaturam, mirabiliter renouaret. Hęc omnia scripsit Bonau. in prologo veluti cõsequentia illius, quod præposuerat principio illis verbis, *Apparuit gratia Dei*, &c. Respiciens vtique ad ea, per quæ talis Dei gratia, quæ apparuit in ortu Christi, nasci voluit Franciscus. Quæ autem in præsentialibus scribere nunc intendo, & nonnulla noua, ac peculiaria arcana simul patefacere, ad tria argumenta, iam præsignata in huius capitis titulo, reducere consului. Cuius primum respiciet locum, ad quem cælitus annunciatus vt nasceretur, & quo natus Franciscus, & ab vtero matris suæ effusus. Secundum, Principes sub quibus natus. Tertiũ, tẽpus, & signum sui ortus.

Tria in sequẽtibus tractãda venisse

SECTIO I.

Franciscus Assisias, peculiarissimus gratiæ Dei filius, natus est in Præsepio in medio duorum animalium. Ibi namque, Dei Legato id admonente, Pica Puerpera primogenitum suum enixa est, tribus Hierarchijs, Diuina, Angelica, & humana simul collætantibus, Satanica verò Monarchia summè è regione sese attristante.

ET *ego natus accepi communem aerem; & in similiter factam decidi terram, & primam vocẽ similem omnibus emisi, plorans, &c.* Sap. cap. 7. Sequens Interpres noster analogiam suam cõceptus naturalis cum conceptu spirituali, quam libro antecedenti fusè, ac fundamentaliter cum ipso enucleauimus, perueniensque ad tempus partus vtriusque concepti, ita scribit loco citato serm. 2. Dom. 3. post Pascha. *Et quando embryo parturiretur, subito vadit manibus ad os, &c.* Embryo, vt diximus, fœtus est in vtero conceptus, antequam lineamenta suæ speciei accipiat, quod ferè solet accidere circa quadragesimum secundum à conceptu diem. Sed Interpr. per illud aduerbium *quando*, futuro tempori ab eo directũ, demonstrat embryonem,

Fœtus ad perfectionẽ redactus subito manib. vadit ad os.

nem, seu conceptum fœtum, & iam ipsum ad suam perfectionem redactum, & ad tempus quo parturiretur. Cur autem subitò vix editus fœtus humanus vadat manibus ad os, reddit rationem inferius in concordantia fœtus spiritualis cum naturali, illis verbis. *Et cum paritur, subito vadit manibus ad os. Per hoc signatur, quod quilibet suæ natiuitatis memor debet manum superponere ori suo, ne delinquat in lingua sua. Quia vt dicit Salomon Prou. 21.* Qui custodit os suum, & linguam suam, custodit ab angustia animam suam, &c.

Fœtus (vix editus cur ad os manibus vadat.

Memoria humanæ natiuitatis in ortu infantuli per illam impositionem manus ad os, os ipsum patefacit in priori voce, inter clamores & fletus pronunciata, vt ait Rex Salomon, *& primam vocem similem omnibus emisi plorans.* Prima enim vox illa est, quæ in puerorum abecedario princeps est apud Hebræos, Græcos, Latinosque, eamque Hebræi *Aleph*, Græci *Alpha*, Latini *A.* nuncupant. Puellæ autē nascentes haud A primum pronunciant, sed E. Lyranus apud Glossam postillarē. *Masculus nascens, gemendo profert A. fœmina verò E. Quasi conquerentes de primorum Parentum transgressione, propter quam nascuntur filij, & filiæ iræ, & miseriæ. Vnde versus.*

Masculus nascens profert a. fœmina vero E.

Omnis masculus A *nascens*. E *fœmina profert*.
A *dat Adam genitor*. E *dedit Eua prior*.

Dum ergo vix natus infantulus, vixque infantula exorta vadunt manibus ad os, osq; infantuli A. illud verò infantulæ E. statim emittunt plorantes, instruuntur ab ipsa natura, vt memores sint Adæ, & Euæ linguarum. Parentum enim primorum lingua tum esu fructus prohibiti (gustus enim in lingua est) tum excusatione circa patratum scelus peccauerunt contra Dominum.

Primam ergo vocem omnibus cōmunem, quam emisit Franciscus in ortu suo, A. extitit. Cum illa egrediens ab vtero matris pariter & ab ipso pietatem traxit, quæ pietas prior fuit in infantulo, quam ploratus, vel si non prior, saltem cum ipso. Litera A. in Alphabeto princeps; erat apud Romanos boni ominis nota, dicebatur enim litera salutaris. Cicero pro Milon. Erat enim nota *absolutionis*, sicut C. *condemnationis*. Natus est Franciscus, vt esset Legislator, & Reparator Euangelicus, liberansque ab illis ligaminibus, quibus soluerat Satan omnia mala, vt ipsam sic ligatam, pedibusque, manibusque catenis ferreis constrictam, in postremum excidium securè impelleret.

Litera a nota salutaris est.

Igitur in eius ore gignens eum Natura posuit cum oculorum prolatu literā A. vt nunquam sui ortus obliuisceretur, memor omnium ærumnarum, quas Adam, ore, & lingua dupliciter peccans, intulit posteritati. Gratia autem Dei parturiens Franc. annunciauit per primam ipsius vocem bonum omen Ecclesiæ, lachrymosis oculis, oreque Apostolico ab eo salutariter absoluturæ.

... per primas voces, & lacrimas bonum omen annunciauit Eccl.

Hanc, ni fallor, meditationem annuere voluit Bonau. in prologo, vbi propriè introducens se ad opus illud legendæ condendum cum præfatis verbis Apostoli, *Apparuit gratia Dei, &c.* ortum Francisci mirabili arte, paucis verbis, plurimisq; arcanis refertum, videtur haud obscurè indigitare. Explicans verò literaliter apparitionem, & aperitionem sexti sigilli, intelligensque per Angelum ascendentem ab ortu Solis, habentemque signū Dei viui ipsum Franciscum, subdit in specie pro maiori huius veritatis robore illa verba. *Ad quod quidem fideliter sentiendum, & piè, non solum inducit officium, quod habuit vocandi ad fletum, & planctum, &c.* vt supra. Officium, quod habuit Franciscus fuit circa trium Legum institutionem, vt sic, & ceu Angelus ascendentis ab ortu Solis, & ceu Apostolus nouus, ab ipso Christo immediatè mittendus, simul cum Lege Euangelica triformiter repararet Ecclesiam. Quare primam vocem emittens in ortu per literam A. ipsum declarauit & Angelum, & Apostolum salutarem, à quo, flente vix nato, ad fletū & planctum à fletu suo, & planctu suo vocari debebat Ecclesia.

Litera A: quam primò emisit Fran. quam salutaris eccl.

PVNCTVM I.

Patria ortus Frācisci Assisium, Vrbs Vmbrica, in parte orientali sita.

B. Bartholom. Pisanus noster per illa verba, *ab ortu Solis*, vnde ascendere debebat Angelicus vir Franciscus, haud immeritò intelligit duo, scilicet Christū Iustitiæ Solem, & istud misticè, & Vrbem Assisiatem exorti infantuli patria, & istud iuxta chorographiā Prouinciæ Vmbriæ. Sic legitur apud ipsum lib. 1. Conform. fructu 1. pro secunda parte, vbi prophetiam, seu reuelationem de Francisco ex Apocal. 7. annectit cum postremis verbis cap. 6. quæ etiam spectant ad sexti sigilli aperitionem. Exinde infert statum miserabilem totius Ecclesiæ tempore Frederici II.

ci II. necnon & Francisci ad reparandam Ecclesiam missionem. Cum autem hunc eundem Ecclesiæ statum in præcedenti libro sub aliis figuris sufficienter retulerimus, solum hic aduertimus Lectorem, Pisanum ibi in hoc confundisse historiã; quòd Summi Pontificis Alexandri Tertii, arripientis ad Venetos fugam haud persecutionibus Federici I. sed tyrannidi Federici II. attribuerit. Electio Federici II. in Romanorum Imperatorẽ contigit post annos 30. scilicet anno Christi 1212. post obitum Alexandri III. anno 1181. defuncti. Paritas forsan inter alterum, & alterum Federicum potuit faciliter decipere Pisanum, licet possint eadem Federici II. tempora ad ortum Francisci referri, imò ad illius conceptionem, vt iam diximus. Ex quo enim incepit Francisci, siue concepti, siue exorti vita (imò ex quo siue ante nouum Testamentum, vel in veteri, vel in sibillinis oraculis, siue in nouo, & in aliis probatis Scripturis vaticinata) ad omnem tyrannidem Ecclesiæ vsque in Mũdi finem, primò à præcursoribus Antichristi excitatam, postremò ab ipso Antichristo excitandam, reperitur ordinata.

Mendum historicum corrigendum.

Igitur Pisanus expendens verba illa Apocalip. *Ascendentem ab ortu Solis* circa personam Francisci, ita interpretatur: *Sed vnde venerit?* scilicet Franciscus. Ad quod respondet dupliciter. *Dicit Ioannes*, ait, *quod ab ortu Solis: quia à Sole Iustitiæ Christo transmissus. Vel ab ortu Solis, quia de Ciuitate Assisij, ad ortum Solis posita.* Vtraque responsio consona admodum videtur illis aliis verbis, *habentem signum Dei viui*. Signum apud Scriptores Latinos multiplicem habet intelligentiam, etsi sit parua quædam nota, indicans totius rei qualitatem, teste Donato, ad illud Terentianum And. *Vide num eius color pudoris signum vsquam indicat?* Et Ouid. 2. Metamor.

Signũ quid propriè sit, & ad quæ referri possit.

Sed silet, & læsi dat signa rubore pudoris.

Signa etiam ad salutem sunt apud ipsos prognostica. Sunt & notæ illæ, quæ pecudibus inuruntur. Hinc duodecim *illa sidera*, quæ in Zodiaco animalium figuris imaginamur, signa dicuntur. Sunt enim notæ quædam, quæ ad naturam Solis referuntur. Eorum nomina sunt. Aries. Taurus. Gemini. Cancer. Leo. Virgo. Libra. Scorpius. Sagittarius. Capricornus. Item signum dicitur Vexillum ab effigie animalium, quæ in vexillis fieri consueuerunt. Statuæ quoque, & sigilla, & miracula, & alia sub signi nomine venire solent. Signum pariter, & signaculum pro eodem solent vsurpari; Licet signaculum sit nonnunquam veluti effectus sigilli, quod est diminutiuum à signo. Propriè autem signaculum, quocumque modo effectum, & à quacumque causa ortum habens, est signum alicui rei impressum vt lateat, quousque reseretur. Quod benè explicauit etiam Interpres super illud Iob, loquens de sanctis viris. *Et stellas clausit quasi sub signaculo.* Quid simile item dixit super Cãt. 8. de Christo, habente signum Dei viui, cum esset Deus, & homo: eumque ceu summi Amoris sui miraculum in quinque plagarum signis, veluti in suæ passionis vexillo, vt essent salutis prognostica, exprimente sponsæ suæ animæ dilectæ, illis verbis. *Pone me vt signaculum super cor tuum, vt signaculum super brachium tuum.* Explicat enim, vt dictum est superius, *In corde voluntas, in brachio notatur operatio, quæ duo signaculo passionis Christi debent insigniri.* Istud tamen insigne tam interius, quàm exterius debet esse signaculum, scilicet secretum, ne videat dextera tua quid faciat sinistra tua, &c.

Cur 12. Zodiaci sidera signa appellentur.

Discrimen inter signũ, & signaculũ.

Signum filii Dei viui ab ortu Solis, vbi conceptus, & natus, & Cruci affixus ascendit; nam vbique ab ortu vsque ad obitum exaltatum fuit. Oriens Franciscus veluti Angelus ab ortu Solis Iustitiæ, scilicet ab ortu Christi ascendit. Ortus nãq; Christi insignia tulit ab ipsa sua natiuitate. Ab hac incipiens Christo suo Frãc. assimilari, vt mox videbitur, incepit quoq; ab illis signis, ac mirabilibus, quæ prognostica euidentia fuerunt, ipsum talem futurum in Ecclesiæ reparationem, iuxta possibilitatem puri hominis, qualis ab ortu suo vsque ad signa passionis suæ Christus extitit, redimens Mundum.

Signa, siue insignia ortus Christi explicuit ab ortu suo Frãcisc.

Alio modo. Ascendit ab ortu Solis nascens Franciscus, *quia de Ciuitate Assisij, ad ortum Solis posita.* Immò & Vrbi Orientali Ierusalem conformi, vt scribunt aliqui apud Vadingum in App. ex quo ipse leuiter, ac transeunter adnotaui in primo Tomo Hierarch. fol. 17. & 19. Sed in tom. 2. fol. 421. vbi Assisiatem Ciuitatẽ nuncupo nouam in Occidente Ierusalem, quæ scripsi haud existimo contemnenda. Nonnulla etiam arcana legi possunt in 3. tract. huius operis, vbi de D. Clara, nec vt puto vulgaria, neque à re præsenti aliena. Inferius etiam ad punctum 3. §. 4. fortè pandemus Vrbem Assisiam in Mundi speculo, scilicet Francisco ita nuncupato in inscriptione liminari Sacelli ibi erecti, vbi prius erat stabulum, quo natus vir Seraphicus in medio duorum animalium. Ascendit ergo ab ortu Solis Franciscus non solum quia

Vrbis Assisii præconia

Vrbs

Vrbs vnde ascendit ad ortum Solis in illa Vmbriæ regione sita; sed quia etiam ipsa Vrbs Assisias similitudinem Vrbis orientalis Ierusalem positione sua, & ambitu suo haud parum conformis videtur.

Ipsa quoque Regio, seu Prouincia Vmbriæ in statu ecclesiastico cum in nomine vmbram exprimet, & in significatu (tempore maximè natiuitatis Francisci) vmbram illam indicarit, illud suo modo verificari fecit in Francisci ortu, quod in Christi ortu canit Ecclesia ore Isaiæ ex cap. 9. *Populus*, inquiens, *qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam. Habitatibus in regione vmbra Mortis, lux orta est eis.* Magna lux claruit in ortu Christi, & in ortu Francisci. Sed lux in Christi ortu magna ex se per excessum infinitum. Lux verò in ortu Francisci magna in Christo, & per Christum, & per accessum ad ipsum maxima similitudine eminens, quãuis infinite à luce Christi recedẽs. Illa lux essẽtia magna, & primò, & nouissimè magna in Redemptore Deo, & homine. Hæc participatione, magna in Reparatore, puro homine, & à primo, & nouissimo prima, & nouissima effecta, quia in pluribus vnica, adhuc aliquam aliam lucem sibi parẽ non vidit Ecclesia.

Regio Vmbriæ vmbrã patefecit in ortu Franc.

Hac magna luce, in oriente Prouinciæ Vmbriæ exorta, interpretationem, quæ fertur de *Ierusalem*, vbi dicitur *visio pacis sua*, in significatione suæ similitudinis Vrbs quoque deferebat Assisias in Franc. ortu. Nam tota Ecclesia, quæ Ierusalem militans etiam dicitur, videns, & admirans postea lucem magnam, in Francisco ex Vrbe Asisias exortam, *Visionem* quoq; *pacis sua* hic in terris intuita est, per quã reparata est. Per quam, scilicet, cessante criminũ, scelerũ, errorum, tyrannidumque bello, in quo reperiebatur, sub Seraphicæ, Apostolicæque lucis ductu in viam pacis, & cælestis pacis visionem pedes filiorum suorum direxit, prout hucusque dirigit, dirigetque postremò contra ipsum tenebrarum principem Antichristum, à tot, tantisque præcursoribus longè ante præmonstratum. Ad hæc apertè faciunt verba Bonau. ex duobus locis. Priora verba sunt illa, quæ rescripsimus ex prologo, & spectant ad ortum Francisci, vt diximus. Incipiunt. *In ipsum namq; &c.* & terminant, *per admirandam potentiam spiritus Dei viui*. Ibi namque legimus, datum esse ab ortu suo Franciscum *in lucem credentium, vt testimonium perhibendo de lumine, viam lucis, & pacis ad corda fideliũ Domino prapararet*. Ibi exortum eum reperimus quasi *stellam matutinam in medio nebulæ*, claris inde vitæ micantem, & doctrinæ fulgoribus sedentes in tenebris, & vmbra mortis irradiatione præfulgida dirigentem in lucem.

Magna lux in Fran. ortu exorta est.

Orta lux Franc. ad totius Eccl. directionem.

Ibi quoque propter duo natum Franciscum audimus, primum vt *tamquam arcus refulgens* inter nebulas gloriæ signum in se Dominici fœderis repræsentaret. Pacem & salutem euangelizans hominibus. Secundũ, veluti ex illo priori consequens, vt & ipse infantulus existeret postea debito tempore *Angelus vera pacis*, secundũ imitatoriam quoque similitudinem Præcursoris, &c. Ibi demum noscimus omnia, eò scripta à Seraphico historico, reducẽda esse ad aperitionem sexti sigilli, quando vidit Ioannes *alterum Angelum ascendentem ab ortu Solis, habentem signum Dei viui, &c.*

Demonstratur ex verbis Bonau.

Posteriora Bonau. verba, quæ superius libro antecedenti retulimus, sunt ad finẽ secundi capituli *in illa visione super Domum Portiunculæ, super quam ingens de Cælo splendor adueniens, seque vndique diffundens* per innumeros homines, cœcitate percussos, facie in Cælum directa, & genibus flexis in huius Ecclesiæ stantes circuitu (qui omnes prætensis manibus in altum, lachrymabiliter clamantes ad Deum, misericordiam postulantes, & lumen) *vnicuique lumen imbuit, & salutem desideratam concessit*. Ad hæc, quæ statim subdir, vt verificatum ostendunt clamorẽ Angeli, ascendentis ab ortu Solis, de quo sic in textu cap. 7. Apocal. *Et clamauit voce magna quatuor Angelis, quibus datum est nocere terra, & mari, dicens, nolite nocere terre, & mari, neque arboribus quoad vsque signemus seruos Dei nostri in frontibus eorũ.* Inquit enim sic. *Hic est locus, in quo Fratrum Minorum Ordo à S. Francisco per diuina reuelationis instinctum incboatus est.* Reparationem Domus suæ mandauit Christus Francisco *in Domo S. Damiani*. Reparatio Ecclesiæ inde incepit è Domo Virginis. Quotquot in huius Domus circuitu clamabant ad Deum, misericordiam postulantes, & lumen, denotabant Catholicæ Ecclesiæ clamores, optantes à Deo per Matris Virginis intercessionem remedium, ne amplius adeò cęcè Christiani Christi fidem in interitum præcipitarent. Et quia exorta erat lux Francisci in regione Vmbriæ ad plagam orientalẽ Ciuitatis Assisii, & diffundenda primario erat ad omnem Ecclesiam per institutionem Ordinis Minorum, ideo conueniens fuit, vt in eo loco exaudirentur Ecclesiæ clamores, Deus ex Iudice mutaretur in Patrem, cœci sanitatem, & lumen reciperent, ex quo Ecclesiæ reparatio exordia susciperet. Satis de priori loco,

Id monstrauit visio super ædiculã de Portiuncula.

Repar. Domus Dei in eccl. S. Damiani mãdata Franc.

co, vbi natus Franciscus, qui fuit Vrbs Assisias.

PVNCTVM II.

Locus proprius ortus Francisci præsepium, seu stabulum fuit, Domui suæ vicinum.

Fran. primogenitus in multis fratrib. repar. eccl.

PRæcipuum, singularéque admodum locum, in quo Domina Pica enixa est, effudens non solum primogenitum suum, & hæredem domus suæ, sed etiam domus Christi (qui in eam reparandam primogenitum constituit in multis Fratribus, & suorum vulnerum, & clauorum primum hæredem Franciscum) extitisse *præsepe*, seu *stabulum*, vbi erant *Bos*, & *Asellus*, communiter fertur. Quam veritatem Scriptores plurimi, teste Vadingo in apparatu, concorditer fatentur, commendantque simul, vt par est, altissimum Diuinæ Prouidentiæ consilium, dum etiã à stabulo, à quo exordia suscepit Redemptoris vita, & vitam Reparatoris Ecclesiæ suæ incepisse demirantur. Angelus Domini, Dominique sui Legatus formam, speciemque peregrini mendici assumens, accedensque ad ostium palatii, vbi Domina Pica doloribus peracerbis vsque ad mortis periculum cruciabatur, vt pareret, nec tamen poterat parere, monuit ipsam per illius ancillam, certioremque effecit tum de periculi euasione, tum & de celeri ac felici editione prolis, si tamen aliquod vicinum stabulum quæreret, quia ibi, & nõ alibi fœtus gignendus nasciturus erat. Quod cum Pica absque mora id fecisset, vixque stabulum domus suæ vicinum, vbi erat fœnum, & duo animalia prædicta, intrasset, superque iacuisset, fœnum, aluo, & animo grauescens, & plus angoribus, & doloribus pressa, mira celeritate, & sine fere vllo labore, vel aliarum fœminarum adiutorio, Franciscum enixa est. Adhuc iure mutatum in sacellum (vt aliquo pacto assimilaretur stabulo, in quo natus Christus) extat illius stabuli Franciscani memoria, ita literis aureis in superiori ostii lapide sculptis expressa. *Hoc Oratorium fuit Bouis, & Asini stabulum, in quo natus est Franc. MVNDI SPECVLVM.*

Angelus sub forma peregrini.

Stabulum, in quo natus Franc. mutatum in sacellum.

In Angelo illo, Dominæ Picæ intra Præsepe in medio duorum animalium Francisci ortum suadente (id quod de nullo alio Institutore Religionis adhuc legitur) erant tria, nimirum Persona, propria ipsius Angeli. Persona impropria, seu fantastica in illo corpore assũpto sub aspectu hominis peregrini. Et officium, siue exercitium mendicandi.

I.

Persona propria Angeli, suadentis Dominæ Picæ ortum Francisci in stabulo. Indicantisque tum cælestis & creatæ, tum supercælestis, & increatæ Hierarchiarum ob illius nouum ortum gratulationem.

QVantum ad personam propriam, Angelus ille totam Hierarchicham Spirituum supernorum Rempublicam, nouem ordinibus distinctam, tunc proculdubio præsentasse haud inconsultò coniecto. In ortu namque Francisci, *vir Hierarchichus* natus est, inquit Bonauent. loco allegato in prologo. Quid autem denotet talem encomium, profundissimè, ac æquè proprijssimè de Francisco pronunciatum, perquirendus eius intellectus (& quidem alius ab illis, quos superius posuimus) perquirendus, inquam ex eiusdem Bonauenturæ doctrina in op. de Ecclesiast. Hierarchia cap. 1. par. 1. Cũ secundum Dionysium, inquit, Hierarchia sit sacrarum, & rationalium rerum ordinata potestas, debitum in subditis retinens principatum; manifestum est, *triplicem esse Hierarchiam, secundum triplicem ordinatam à Deo potestatem, scilicet Diuinã, Angelicam, & Humanam.* Est itaque

In Angelo D. Picæ misso tria contemplanda.

Prima Hierarchia supercelestis, siue Diuina, quæ consistit in tribus increatis Personis. Huic statim subdit.

Secunda est cælestis, siue Angelica, quæ completur in bonis Angelis, & Beatis.

Tertia est subcælestis, scilicet Humana, quæ in prædestinatis hominibus perficitur, & præcipuè in Prælatis. Hæc Bonau. qui statim ordinans Hierarchiam humanam per correspondentiam ad Angelicã iuxta tres ordines saluandorum, scilicet Religiosorum, Prælatorum, & Actiuorũ, priori ordini constituit figuraliter *Danielem*, veluti typum claustralium, contemplationi addictorum, ac virtuti abstinentiæ, non solum ab illicitis, verum etiam à licitis. Posteriori *Noemum*, Arcæ gubernatorem, qui formam gerit Prælatorum, assignat. Postremo verò ordini proponit *Iobum* veluti cœtus actiuorum, & coniugatorum symbolum circa pietatis, & misericordiæ opera. Iob enim fuit coniugatus.

Hierarchia triplex, supercælestis, cælestis, subcælestis.

Itaque ex hac Bonauenturæ doctrina in Diuina Hierarchia *Deus*, in essentia vnus, & in Personis trinus, erit in seipso

per

per essentiam, & ex seipso ordinatis processionibus *supercælestialiter Hierarchichus*. In Angelica Hierarchia, tribus Hierarchijs distincta, & nouem Ordinibus compacta, totus ille Beatorum Spirituum *cætus* erit à Deo, & in Deũ *cælestialiter Hierarchichus*. Demum in humana Hierarchia *Populus Christianus* saluandus erit in ordine ad Hierarchiam Angelicam quoad gestorũ conformitatem (& ad Hierarchiã Diuinam tum quoad summum exemplar, tum quoad fruendorum originem) *subcælestialiter Hierarchichus*, & Hierarchichus tripliciter.

Populus christianus in vita religiosa sũmè hierarchichus.

Hierarchichus primò, quia si ex ordine claustralium, & Religiosorum est, primis ordinibus Hierarchicis, in quorum 1. Seraphim. 2. Cherubim. 3. Throni, assimilabitur. Angelis horum trium ordinum (ait Bonauentura loco cit. ad finem) qui officio, & dignitate sunt cæteris sublimiores, comparabiles sunt viri summæ perfectionis, Religiosi videlicet, & claustrales. Qui tanto maiores meriti æstimantur, quanto ad altiorem vitæ perfectionem ex voti proposito obligantur. Et ideò nomen, & officium Angelorum, qui Deo sunt viciniores, sibi vendicant. Qui amoris incendio inflammati, ac sapientiæ dono præditi, diuinæ iustitiæ se conformant. Vnde dicuntur

1 *Seraphim*, idest ardentes, vel incendentes, propter incensionem, & feruorem Charitatis.

2 *Cherubim* propter plenitudinem cælestis sapientiæ, & cognitionem diuinę veritatis.

3 *Throni* verò propter amorem iustitiæ, & perpendiculum æquitatis.

Hierarchichus in prelatione, sed minus altè.

Hierarchichus secũdò erit Populus Christianus saluandus. Si est de ordine Prælatorum triplicem ordinem Hierarchichũ secundæ Hierarchiæ per expressam similitudinem repræsentabit. Nam (inquit Bonau. ad fi. cap. 4. par. 1.) media Hierarchia continet Dominationes. Virtutes, & Potestates, secundum Dionysij ordinationem. Nam *Dominationes* vsum dominandi edocent. *Virtutes* vigorem conformandi se Deo inferioribus viriliter exhibent. *Potestates* malitiam aduersariorum cohibent, atque arcent. Istis tribus Angelorum ordinibus, quorum nomina sonant in dominium, virtutem, & potestatem, omnis prælationis authoritas correspondet.

Omnis prælatio est propter tria.

Nam omnis Prælatio est propter tria principaliter à Domino ordinata. 1. Quia per ipsos vult Deus homines per fidem veritatis, & mores sanctitatis ad Dei similitudinem reformare. 2. Vel lites rescindere, ac discordes ad concordiam reuocare. 3. Aut coercere rebelles, & malitiam reformare.

Ad morum disciplinam, & correctionem est instituta *Dignitas Sacerdotalis*.

Ad reformandam concordiam inter homines, & pacem conseruandam ordinata est *Authoritas iudiciaria*.

Triplex authoritas.

Ad malitiam coercendam concessa est *Potestas sæcularis, Imperialis scilicet, & regalis*. Prima auctoritas est purè spiritualis. Tertia est purè temporalis. Sed media est mediocris, scilicet partim spiritualis, partim temporalis.

1 Illi igitur, qui præeminent *in ministerio Pontificali*, siue *Sacerdotali* assimilantur *Ordini Dominationum*.

2 Qui verò ex officio præcellunt in authoritate iudiciali, conformitatem habent cum *Ordine Virtutum*.

3 Sed qui altiores transcendunt in potentia sæculari, cõfigueantur *Ordini Potestatum*, &c.

Hierarchichus infimo loco in subiectione.

Hierarchichus tertiò erit Christianus Populus saluandus, si est in illo infimo ordine, qui ad statum Actiuorum, ac subiectionis pertinet. Vltima Hierarchia secundum Dionysium (ait Bonauentura in exordio cap. 1. p. 3.) continet Principatus. Archangelos, & Angelos. Et hi tres Ordines referuntur ad statum subiectionis, sicut præcedentes tres respiciunt statum Prælationis. In subditis autem tria considerantur, scilicet *Obedientia* respectu Dei, & Prælati. Et vitæ *Innocentia* respectu sui. Et *Misericordia* respectu proximi. Vt sic viuant iusti quoad ad Deum, & Prælatis, eis exhibendo obedientiam debitam, & reuerentiam. Sobriè quoad se, innocenter viuendo, & conseruando vitæ munditiam. Et piè quoad proximũ, ei liberaliter subueniendo, & impartiendo misericordiam. Vnde qui

1 *Maiorum suorum imperio humiliter acquiescunt, Principatibus configurantur*. Qui verò

2 *Vitæ innocentiam seruant, & innocenter viuunt, Archangelis assimilantur*. Sed illi, qui

3 *Operibus pietatis, & eleemosynæ sua peccata redimunt, & indigentibus liberaliter subueniunt, Angelos imitantur*.

Subiectio hierarchica circa tria est.

Subditi igitur (claudit Bonauentura) humiles, & verè obedientes Principatibus. Continentes, siue Innocentes Archangelis. Misericordes, & Pœnitentes, Angelis comparantur, &c.

Totus vitæ sæcularis Francisci cursus; infantia, pueritia, adolescentia, & principio iuuentutis terminatus, in illa perbreui, miraque duarum partium synopsi

cap. 1.

ap. 1. Legendæ à D. Bonauent. inclusus Ibi in statu subditi, patri terreno vt filii carnis, sed à laqueis carnis circa lapsus mortales liberi, & Patri cælestis vt filii gratiæ obedientis, adeo vt vir *Hierarchichus* per comparationem ad Principatus, ad Archangelos, ad Angelos inuenitur Franciscus, vt penè antonomasticè illi tale encomium Bonauentura tribuerit. Id quod ex prædictis in libro præcedenti, & etiam prædicendis in sequentibus potest quilibet sibi facillimè persuadere. Dixi antonomasticè respectu circumstantiæ status sæcularis, in quo reperiebatur Frãciscus antequam vocaretur à Deo, & de quo sufficienter est dictum superius.

Franc. vita in sæculo prodigiosè hierarchicha

Igitur vita sæcularis Francisci, a qua incepit per subiectionem esse vir Hierarchichus, excellenter, & prodigiosè Hierarchicha inuenta est ob assiduam præuentionem auxiliorum Dei, de qua ibidem Bonau. Hinc postea vitam huiusmodi congruè ordinauit Deus, vt in prælatione sub Diaconatus ordine (quem ordinans Hierarchiam Eccles. Bon. tertio loco ponit loco cit. cap. 1. par. 1. post Episcopos, & Presbyteros: Deinde ponit Subdiaconos, Acolytos, Exorcistas, Lectores, Psalmistas, Ostiarios) etiam hierarchicè emineret, vt in cunctis ferè sine exemplo reperiretur. Atque eò eminentior in Prælatione fieret, quò subiectior exemplo Christi & videri, & esse exterius, interiusque voluerit. Tertio modo, quam summè Hierarchichus euaserit per supremæ Hierarchiæ imitationem ex se patet.

Itidẽ & extra sæculum

Vt vir deinde, triplex & per excellentiam Hierarchichus Franciscus iuxta doctrinam Bonau. (nam alibi ex doctrina Interpretis talem, seu alio modo ipsum diximus) tripliciter quoque Hierarchichus euasit, triplicem ordinem instituendo. Quippe in quolibet Ordine S. Francisci extat vita Religiosa, & Claustralis, licet non ita proprie in tertio ab ipso immediatè fundato. At hic ab aliis postea ad dignitatem clausuræ redactus est. Extat demum in vnoquoque Ordine Franciscano hierarchicha Prælatio. Extat & hierarchicha subiectio. Et denique in vnoquoque vita actiua ancillatur côtemplatiuæ. Per hanc triplicem Hierarchiam Seraphicam renouata est, ac reparata à viro Hierarchicho Franc. Hierarchia Ecclesiastica, ac per consequens reparatæ sedes trium Hierarchiarum cælestium. Ad has quippè reparandas per Redemptionem, ac fundationem Ecclesiæ, missus est à Deo Christus vt Dominus; sed ad reparandas per renouationem, & restaurationem Ecclesiasticæ Hierarchiæ, missus est à Christo seruus suus Francisc. Id planè demonstrat Bonau. passim et ad finem cap. 2. illis verbis. *Nam instar reparatæ triplicis fabricæ ipsius sancti viri ducatu, secundum datam ab eo formam, regulam, & doctrinam Christi trifoimiter renouanda erat Ecclesia, trinaque triumphatura militia saluandorum, sicut & nunc cernimus esse completum.*

Christus per redempt. & fundat. eccl. reparauit sedes Angelicas, Fra. per reparationẽ ecclesiæ.

Angelici Legati D. Picæ missi dotes,

Angelicus ille Legatus, quem vt præcipuum Nuncium suum Dominæ Picæ misit Deus, dotes, & simbola explicabat illius alterius Angeli, de quo Ioannes in Apoc. c. 10. *Vidi alium Angelum fortem, descendentem de Cælo. Amictum nube, & Iris in capite eius, &c.* Hunc Angelum pro Christo, transfigurato in corpore mortali, sumit Interpres noster ser. 2. Dom. 2. in Quadrages. Ipse autem pro eodẽ Christo, etiam transfigurato, sed non amplius mortali, sed glorificato, & à Iudice in Patrem per ortum Francisci mutato nunc accipio. *In Angelo* (inquit Interpres) *notatur plenitudo munditiæ. In alio* (*scilicet à malis, quos anteviderat Ioannes*) *iustitiæ fortitudo, valetudo potentiæ. In descensu magnitudo clementiæ, &c.*

Angelus præmonens ortũ Franc. in stabulo alio Apoc. Angelo similis.

Illa tria, ab Angelo, de quo nunc sermo, præsentata (prout in Christo indignato aduersus humanum genus tunc erant) nimirum *plenitudo munditiæ, iustitiæ fortitudo, & valetudo potentiæ*, posuerant in illius dextera tria fulmina ad idẽ humanum genus in cinerem redigẽdum. *Plenitudo munditiæ suæ* dederat Christi dexteræ primum fulmen contra luxuriosos. *Iustitiæ fortitudo* dederat secundum fulmen contra superbos. *Valetudo potentiæ* dederat tertium fulmen contra auaros. Verum quod quarto loco ostendit Angelus, præmonens ortum Francisci in præsepio in medio duorum animalium, fuit *Magnitudo clementiæ Christi*. Hæc enim transfigurans ipsum à Iudice in Patrem, annunciabat mundo per Legatum suum in nascente infantulo illum virum Hierarchichum.

Huius Angeli legatio congrua fuit

Qui fortè dandus eiusdem Angeli in custodiam, deberet omnem Ecclesiasticam, Christianamque Hierarchiam renouare, ac proinde adimplere reparationẽ sedium Angelicarum, vt posset dicere cum D. Paulo, *Adimpleo ea, quæ desunt passioni Christi*, quantum scilicet ad exequutionem, non autem ad superplenam sufficientiam; quia *copiosa apud eum redemptio*.

Qui meritò ab Angelo annunciandus, vt in stabulo oriretur. Nam ipse infantulus ibidem ad similitudinem Christi, seruum suum clementer mittentis, Ange-

lus esse debebat, Iride coronatus, ad eam pacem annunciandam Ecclesiæ, quam Hierarchici spiritus cęlestes in ortu Christi, supercælestialiter Hierarchici annunciarunt Mundo.

Qui ob hanc ab ipso annunciatam pacem lætitia communi tum Ecclesiasticam, tum Cælestem Hierarchiam (iam huius sedes per illius reparationem à viro Hierarchicho, & Angelo Pacis Iride coronato reparandæ) adimpleret. Ad hanc suadendam veritatem statim in apparitione Gratiæ Dei, quam in Christi ortu cantat Ecclesia, annectit duo Bonau. in prologo post ortum stellæ matutinæ in Franc. scilicet Arcum refulgētem inter nebulas gloriæ, & Angelū veræ pacis nuncium, illis verbis. *Et tamquam Arcus refulgens inter nebulas gloriæ signum in se Dominici fœderis repræsentans, pacem & salutem euangelizauit hominibus. Existens & ipse Angelus veræ pacis, &c.*

Arcus cælestis, & nuncupatio Angeli pacis, cur in Fran. immediatè legantur.

Quid autem significare voluerit Bonauentura per illa verba, adiuncta Arcui refulgenti, scilicet *inter nebulas gloriæ*, possumus intelligere ex Interprete nostro paulò ante adducto. Nam vbi explicat de alio Angelo Apocalip. prædicto, qui erat amictus nube, illa verba vltima, *Et Iris in capite eius*, ita scribit loquens de Christo transfigurato, ac glorioso. *Iris erat, idest, vidi eum coronatum dotibus quatuor corporis, in quatuor coloribus Iridis figuratis*. Sunt enim in Iride quatuor colores, correspondentes quatuor elementis. Et figurant quatuor dotes. Homo enim cōpositus ex quatuor elementis, ex quolibet trahit vnam dotem; quando scilicet trahentur elementa ad optimam proportionem. *Nam nunc ignis offuscatur ex aliorum permixtionem. Sed tunc conuerteretur in claritatem. Aer prægrauatur, graui infectus admixtione. Sed tunc cōuertetur in agilitatē. Aqua inspissatur ex turbulenta admixtione. Sed tunc conuertetur in subtilitatem. Terra etiam nunc multis scissuris exposita tunc permutabitur in impassibilitatem.* In hac doctrina nequaquam vult demonstrare Interpres causas efficientes radicales, & primarias, & proximas quatuor dotum corporis glorificati (de qua eò egregius, quò subtilius, & euidentius B. Ioan. Duns Scotus in 4. dist. 49.) sed effectus harum causarum, vnde illæ quatuor mutationes iuxta numerum quatuor elementorum deriuantur in corpore glorificato.

Quatuor colores in Arcu cælesti pro quatuor corporis beati dotes.

Christus ponens suæ similitudinis formam, seu imaginem propter modum nascendi in Francisco, se transfiguratum demonstrauit à Iudice in Patrem. Seque Angelum veræ pacis constituit, Iride coronatum inter nebulas gloriæ, amictū nube, ex qua transitur ad cælestem gloriam, quadrifariè ad corpora Beatorum in æternæ pacis Regno transfundendam. Antea enim assiduū scelerum bellū, in suæ fidei, ac religionis destructionem cōmotū belligerantem Deum, & Deum vltionum ipsum constituerat. Et quia agendum erat de renouatione totius Ecclesiasticæ Hierarchiæ, quam ipse sanguine suo fundauerat, & consequenter de reparatione sedium Hierarchiæ cælestis, descendit ipse de Cælo per similitudinem in Frācisco suo ceu Angelus fortis, amictus nube, cum Iride in capite suo. Nam Franciscus ceu Arcus cælestis, & veræ pacis Angelus ad debellandam, & expugnandam impudicitiam missus, munditiæ plenitudo sibi à Christo fuit collata. Missus ad debellandam, & expugnandam superbiam, iustitiæ fortitudo per summę humilitatis robur illi pro fundamine totius operis exequendi elargita est. Missus ad debellandam, & expugnandam auaritiam valetudo potentiæ inuictæ, in altissima, ac noua paupertatis vi posita, insueto vincendi modo ipsi primitus concessa ad miraculum. Talis verò Christi descensus sub figura Angeli pacis in Francisci ortu ex magnitudine clementiæ suæ ortum habuit.

Christus quomodo in Franc. ortu transfiguratus à Iudice in Patrem.

S. Fran. plenitudo munditiæ. Iustitiæ fortitudo, Valetudo potentiæ

Congruum igitur fuit, vt Angelus Domini ortus Franc. in stabulo prænuncius esset, tamquam is, qui particeps cum suis cælestibus conciuibus, communis, & nouæ lætitiæ, succedaneos, nouosque euentus, vtique Hierarchiæ terrestri, necnon & cælesti per Franciscum virum Hierarchichum, ac veræ pacis Angelum auspicatissimos præmonstraret. B. Pisanus noster generaliter, specialiter, & magis propriè ostendens Franciscum in veteri, ac nouo Testamēto simul cum Christo multimodè figuratum, astruit primò ibi in 2. par. fructus, & conformitatis 1. hanc communem doctrinam, loquens de virtutibus, & gratiis B. Franc. & nomine Seraphico illi proprio in Ecclesia. *Insuper, ait, cum in Ordine Seraphico vt in supremo omnis perfectio reluceat inferiorum Ordinum: Ideo B. Franc. qui ipsis Saraphim fuit similis, per ipsos, & eorumdem figuras, & consequenter omnium inferiorum Ordinum, scilicet Cherubim, Thronorum, Dominationum, Virtutum, Potestatum, Principatuum, Archangelorum, Angelorum, potest designari, & figurari.* Hæc ibi Pisanus, in quibus videtur vt vir Hierarchichus cælestialiter Franciscus, &c.

In cælesti Hierarchia omnis perfectio relucet ex Ordine Seraphico.

Deinde idem Author fruct. 3. lib. 1. in 2. parte scribit hæc alia, in quibus distinguit

guit duas Hierarchias, alteram cælestem, terrestrem alteram. Circa priorem Hierarchiam (de posteriori inferius) hæc subdit. Ad propositum nostrum, inquit, de ortu, & natiuitate Francisci, tam in esse naturæ, quam gratiæ. Quidam lætificati sunt, ipsum futurum agnoscentes; & hi dupliciter distinguuntur. Quia quidam sunt supercælestes, & superiores, vtpotè cælestes spiritus. Alii sunt inferiores, & terrestres, idest homines. *Superiores, & cælestes cum B. Franciscum in speculo illo Diuinò cernerent cum suis perfectionibus (ipsum enim non puto eis absconditum fuisse) proculdubio de eius ortu, & aduentu lætati sunt.* Sic constituta Cælesti Hierarchia in lætitia de ortu Francisci viri Hierarchici à Pisano ob rationem prællegatam, confestim distinguit huiusmodi lætitiam in generalem, & specialem. In generalem, quia supercælestes, & superiores spiritus lætati sunt propter quinque. Primò, inquit, in zelo animarum. Secundò in amore ad Dominum. Tertio in obseruantia diuinorum mandatorum. Quarto in puritate. Quinto in abiectione terrenorum omnium. De quibus ipsi in se nihil habent. Ex hac generali Cælestis Hierarchiæ lætitia transit mox idem Doctor ad peculiarem eiusdem exultationẽ, huiusque pandens causam, ita ordinatè procedit, incipiens ab Ordinibus supremis, & descendens gradatim ad medios, & ad infimos. *Et quia*, inquit, *in agnitione adhibitorum fuit eis similis, & conformis*, scilicet Franciscus. *Et specialiter*

Quinq; motiua generalis lætitiæ cælestis hierarchiæ de ortu Franc.

In Hierarchia suprema lætati sunt

1 *Seraphim*, quia ipsum sciebant eorum incendio igniendum, & consortio copulandum: ac in sede Luciferi ipsum pro premio locandum. Prout reseratum est Fratri Pacifico, & Fratri Leonardo de Assisio, & Diabolus, vt supra dictum est, confessus est. Si ergò gaudent de aliquo, qui ad eorum ordinem assumitur, & eorũ reparatur ruina: Multò fortius de Beato Francisco, qui ita futurus erat in re quãdoque, & aliquando in esse gratiæ. Quia tamen futura sunt eis præsentia, lætati sunt meritò in B. Francisci ortu, & natali.

Alia motiua specialia, primo in supremis ordinibus.

2 *Cherubim* quoque lætati sunt, eum agnoscendo diuinorum arcanorum misteriis imbuendum.

3 *Throni*, in ipso præuidentes; Deo præparari habitaculum singulare. Et Deo totaliter vniendum.

In media Hierarchia læta celebrarunt.

1 *Dominationes*, concipientes per ipsum Franciscum carnis supercilium spiritui subiiciendum. Secundo in mediis

2 *Virtutes*, per ipsum miracula fienda.

3 *Potestates*, per eum intelligendo, Dæmones, & ipsorum virtutem, ac dominium prosternendum.

In infima Hierarchia lætati sunt.

1 *Principatus*, ipsum Franciscũ Principem, singulari Christi insignitione tam in Ecclesia militante, quam triumphante instituendum. Tertio in infimis.

2 *Archangeli* per eum secreta cælestia hominibus intimanda.

3 *Angeli*, eius prędicatione, & suorum agnoscendo ad Dominum conuertendos. *Quare* (concludit Pisanus) *Beati Spiritus perpendentes in arte prima, & speculo diuinali, per B. Franc. & suos ob prædicationem, vitam, & exemplum Mundum conuertendum, quo ipsorum ruina reparatur, de B. Francisci ortu, & aduentu mirum in modum sunt gauisi*. Hucusque B. Pisanus, cuius excursus innititur doctrinæ Interpretis nostri, vt infra patebit in §. vltimo puncti sequentis.

Verùm fons, & origo omnis Angelicę Hierarchię hilaritatis vnde in Francisci, viri Hierarchici ortu? Nonne ex diuinæ Hierarchiæ summæ Trinitatis, Angelum mittentis, iubilo? *Vltimo* (inquit idem Pisanus ad finem tertii fructus) *cælestis gratulatur, & gloriam recipit ipsa B. Trinitas, Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus ex effectibus mirandis in B. Francisco peragendis, & per ipsum B. Franciscum actitandis. Sicut artifex in suo artificiato; & ex eo commendatur, & laudatur, ac in ipso complacet, & delectatur*. Vide inferius §. vlt. puncti 3. præsentis sectionis.

Omnis Hierarchiarum Angelorum iubilus in Franc. ortu vnde.

II.

Persona impropria Angeli in illo corpore assumpto peregrini formam iure meritò patefaciebat.

ET hæc personata in Legato illo cælesti apparentia non caruit suis sacramentis. Vox ista *Peregrinus* vel in sua propria significatione, vel in aliena, & vt aiunt translatitia, seu metaphorica, à Latinis vsurpatur. Primo modo. Peregrinus propriè dicitur aduena, qui extra eam versatur regionem, ita appellatus à

Peregrinus propriè differt ab hospite.

peragrando. Et differt ab hospite, quod Peregrinus simpliciter eum significat,qui in sua Ciuitate non est. Hospes, qui in aliena Ciuitate est. Quæ differentia patet melius ex propria significatione hospitis. Hospes namque ille dicendus, vt differat à peregrino, qui vel alterum hospitio suscipit, vel ab eo excipitur. Propriè autem dicuntur hospites amici diuersarum patriarum, qui se mutuò recipiunt cum alter in alterius patria peregrinus est. Ouid. lib.1. Metam. & Cicer. pro Deiotato. *Per dexteram istam, quam hospes hospiti porrexisti*. Hospes item pro peregrino accipitur, vt apud eundem Ciceronem Acad. 1. paulò infra adducendum.

Peregrinus per translationem

Secundo modo per translationem peregrinus habet quoque duplicem intellectum. Nam primò dum dicimus peregrinas arbores, quæ ad nos aliunde sunt aduectæ, ipsas sic demonstramus veluti à propria regione, vbi plantari solent ac nasci, peregrinari. Secundo vbi exprimimus peregrinas aues, peregrinam faciē, has res idcircò ita nuncupamus, quia à quotidianis nostris auibus, ac faciebus longè aliæ sint; quasque apud nos non sumus soliti videre.

Christus Messias in hoc Mundo dupliciter peregrinus

Messias Christus vtroque pariter modo fuit *peregrinus, & solus peregrinus*, sicut eum nuncuparunt duo Discipuli; quibus se iunxit in itinere Emmaus. Fuit peregrinus primo modo, & quidem dupliciter, scilicet origine, & ortu. Origine, quia eius patria, ac sedes, non terra, sed Cælum erat. *Cælum mihi sedes est. Ego non sum de hoc Mundo*. Ortu peregrinus itidem extitit, quia in aliena terra natus; nam *à summo Cælo egressio eius*.

Item secundo modo peregrinus Christus ipse primus fuit, & solus, & nouus, nec habebit secundum. Ipse namque solus vt homo & Deus redemit Mundum, tradidit legem Euangelicam, fundauit Ecclesiam Catholicam. Hanc quoque peregrinationem suam communicauit in plurimis Francisco, vt à principio sui ortus Reparator Ecclesiæ suæ peregrinus appareret, atque etiam in propria patria ipsi Redemptori Mundi similis. Et ortui Francisci, cui debebat à principio sui esse non patria esse terra, sed Cælum (qui vt alienā terram existimare debebat Mundū etiam in ipso mercaturæ exercitio) meritò in loco alieno, & adhuc inter homines diuites, & ciuiles minimè excogitato præsepium in medio duorum animalium destinandum. Sic quemadmodum Christo, Deo & homini, Mundum redempturo, peregrinanti in vtero Matris extra patriam suā peregrinum extitit pro eius ortu præsepium: ita Franc. puro homini, Ecclesiā Christi reparaturo, & peregrino tum intra patriam, tum intra Matris aluū effecto, peregrinum fuit stabulum, à domo sua alienum, necnon & ortui suo valde idoneum. *Nos in nostra Vrbe peregrinantes, errantes, tanquam hospites tui libri quasi domum deduxerunt*, legimus apud Tullium supra citatum.

Communicauit suam peregrinationē Francisco

Insuper in forma illa Angeli peregrini Christi peregrini, euntis in Emmaus formam, quam post resurrectionem phantasticè assumpserat, & in hac Christi forma exordia vitæ infantuli Francisci, in stabulo bis peregrini, reperio. Vbi Christus se nihil scire demonstrauit de his, quæ circa personam suam facta fuerant in Hierusalem, interrogatus à duobus Discipulis, in Castellum Emmaus euntibus, vnus ex illis, cui nomen Cleophas, dixit. *Tu solus peregrinus es in Hierusalem, & non cognouisti, quæ facta sunt in ea his diebus?* Lucæ 24. Super quem textum ita Interpres noster ad literam serm. fer. 2. Paschæ. Ly, *solus* non facit exclusionem aliorum peregrinorum, cum multi alii peregrini tūc essent in Hierusalem, *Sed notat exclusionem cognitionis ab illo, sic apparente*, vt sit sensus. *Cum multi peregrini venerint in Hierusalem his diebus, mirum est, quod tu solus inter eos ignoras, quæ facta sunt in ea. Beda. peregrinum putabant, cuius vultum non cognoscebant*.

Cur Christus post Resur. solus peregrinus

Christus Dominus patria & moribus, iam natus in peregrino stabulo, peregrinus, & solus peregrinus in Hierusalem semper extitit ab ortu vsque ad obitum. Item & vt peregrinum à se semper tenuit, & vt talem cōtempsit Mundus, quem ipse contempsit, & contemnendum docuit; quia *Mundus eum non cognouit. Qui peccatum non fecit, nec dolus inuentus est in ore eius*, quomodo poterat esse ciuis Ierusalem, vbi potuit pati, & crucifigi corpore ab inimicis, sed non anima à Satana, qui ad eius deicidiū Pharisęos, & Scribas inuitarat? Corpore, & anima crucifixus fuit cum eo malus latro. Corpore à Iustitia, anima à Dæmone per scelerum carnifices. Verùm ita solus peregrinus extitit moraliter Christus circa vitia, quibus carens, aduena & peregrinus fuit in Mundo, ipsum ob id minimè cognoscente, & contemnente, & crucifigente, vt nullus possit ei substantiuè, & totaliter assimilari, sicut potest comparatiuè, & aliqualiter, vt possit etiam veluti solus, & peregrinus moraliter inueniri, & nuncupari.

Peregrinatio duplex corporalis & moralis

In Hierusalem, quæ erat Ecclesiæ militantis symbolum, quidquid contumeliæ, passionis, & mortis sustinuit Redemptor

noster

noster, opera Pharisæorum ipsi contigit. *Peccata* (exponit misticè Interpres serm. fer. 3. Hebdom. 2. in Quadrag.) *vocari possunt Pharisci, non solum ratione, qua diuidunt, verum etiam ratione, qua condemnant. Item etiam quia adscribunt hominem familiæ Dæmonis*. Vnde in Ap. 19. vocantur character Bestiæ. Hæc ibi. Et in sermone Dom. de Passione, loquendo de immanitate, moraliter sacrilega Pharisæorum, & Scribarum, scilicet peccatorum, quam committunt in Templo conscientiæ, vbi Christus disputat, & docet, ait. *O quot sunt hodie, qui lapidant Christum, idest salutem, & ipsum fugant de Templo conscientiæ*. Alibi etiam demonstrat in anima, à Diabolo, cuius familiæ ascripta est, spiritualiter per crimina crucifixa, atque in ea simul crucifixum & Christum.

Peccata sũt pharisæi

Nascens Franciscus, intra propriam patriam in Matris vtero antea aliquantò peregrinans vsque ad alienum stabulum, ibi in loco alieno vt peregrinus, à principio sui ortus nesciuit, quæ ibi gesta erant, vel fiebant circa plures peccatores: Et quæ Diabolus, circa personam suam maximè eò tutior, vix expleto anno septimo ætatis suæ, quo nascebatur ad mercaturæ exercitium, facere expectabat. Vrbs Assisias & ratione partis orientalis, quò sita est, & ratione ipsius situs figurâ Hierusalem (& in ortu Francisci totius Ecclesiæ militantis in toto Orbe diffusæ, & à Francisco renouandæ) præseferebat, vt supra dictum est. In educatione inter vanos, ac lasciuos iuuenes diffusus ad gaudia, & intentus negotiis mercaturæ, quam prodigiosè, ac peregrinè Franciscus excelluerit, eo quod *superno sibi assistente præsidio*, lætaliter minimè peccauit, vt colligitur ex D. Bonau. cap. 1. Legendarum maioris, ac minoris, superius demonstratum est. Itaque vt peregrinus, & solus peregrinus, natus in alieno stabulo, vt peregrinus etiam, & solus peregrinus à principio extitit circa ea, quæ in Hierusalem occidentali Ciuitatis Assisii, imò & totius Orbis, Caro, Mundus, & Diabolus parabat aduersus animam suam, inhiantes vt eam moraliter crucifigerent in immanibus lasciuiæ, & auaritiæ patibulis. Ipse etiam peregrinus, & solus peregrinus iuxta doctrinam, & exemplum Christi, & Apostolorum iam à principio post emundationem culpæ originalis Ciuis Sanctorum effectus, etsi inter vanos, & lasciuos iuuenes nutritus, & in mercaturæ negociis intentus. Etenim, inquit Bonau. supra adductus, & infra iterum adducendus. *Nec inter lasciuos iuuenes quamuis effusus ad gaudia post carnis petulantiam abijt. Nec inter cupidos mercatores, quamquam intentus ad lucrum, sperauit in pecunia, & thesauris*. Solus deinde peregrinus Franciscus tum ex quo maiori impulsu statuit totaliter peregrinus esse in Mundo per omnimodum contemptum sui ipsius, & rerum caducarum. Nam statim Vrbs Assisias non amplius eum cognoscens, velut stultum luto, saxis, clamoribus eum pertractauit. Tum postea vix incepta ab eo vita regulari, in condenda Fratr. Min. lege, in qua scripsit illa verba. *Sint aduenæ, & peregrini*.

Peregrinatio moralis in Franc. incepit ab ortu suo.

Quam peregrina in Frãcisco moralis peregrinatio in vita sæculari

Quando vere in patria sua peregrinus Franc.

Tum demum eo modo, quo exposuit Interpres ex Beda, quia in illa forma, quam ex triplici Christi mandato assumpserat, vt repararet Domum suam, adeò ceu peregrinum, & nouum intuitus est cũ Romanus Pontifex, vt expulerit illum à se indignanter, peregrinum putans, cuius vultum interiorem nequaquam tunc cognoscere poterat, sicut paulò post cælesti visione monitus, perfectè cognouit.

Et vt paucis cunctam Francisci ab ortu vsque ad obitum peregrinationem, qua actis, & gestis solus peregrinus fermè in omnibus tanquam vnicus typus Christi, visus est, concludam: *vt solus peregrinus in sua patria, natus est in stabulo in medio duorum animalium*. Nam sicut Christus sic quoque natus est, vt ceu in omnibus rebus suis solus peregrinus redimeret Mundum; ita Franciscus, vt in Christo, & cum Christo, solo peregrinante ab vtero Matris suæ, repararet Christi Ecclesiam, & ob id in gestis suis peregrina quadam assimilatione esset Christi peregrinus imitator. Natiuitas peregrina Redemptoris respondit peregrinæ morti per crucifixionem, qua redemptio consummanda erat. Illa contigit in Præsepe Bethlemitico; hæc super Caluariæ montem. Pari modo alibi peregrinatus est Franciscus, ortus in stabulo intra Vrbem Assisium, à qua in vtero Matris adhuc clausus peregrinatus est. Alibi deinde crucifixus ab ipso Christo, scilicet super Alueruiæ montem. Peregrina illa natiuitas tum circa locum, tum circa modum nascendi, peregrina quoque crucifixio circa vtrumque. Iure ergo Angelus ille Legatus peregrini formam assumpsit, vbi quæ tractare debebat, circa illum infantulum versabantur, qui vt aptus esset in reparanda Christi Ecclesia, ab ipso loco ortus sui vsque ad vitæ finem solam Christi Redemptoris peregrinationẽ imitari debebat.

Solus peregrinus in patria sua Frã. nascens in stabulo

Peregr solus cum Christo Fran. in Assisio, & Aluerniæ monte

Hanc certè peregrinationem explicare voluit Bonauentura in cap. 14. vbi agens de patientia Francisci, & transitu mortis, & hora

& hora illa extrema Parentem, & Legislatorem suum nudum super terrã, manu sinistra thesaurum pectoris sui, scilicet laterale vulnus abscondentem, profunda mente contemplans, sic accensus corde, & lacrymosis oculis admirabundus prorupit. *O verè Christianissimum virum, qui & viuens Christo viuenti, & moriens morienti, & mortuus mortuo perfecta esse studuit imitatione conformis, & expressa promeruit similitudine decorari.* Francisci vita extra Matris suæ vterum à loco alieno, & à stabulo incepit, ac per consequens inde sola incipiens esse loco, & natiuitate peregrina cum sola vita peregrina Christi, in alieno stabulo quoq; exorti, consentaneũ fuit, vt ex quo incepit viuere, vt Reparator fieret Ecclesiæ, & viuens Christo, viuenti vt redimeret Mundum, & moriens morienti, & mortuus mortuo eò peregriniis assimilaretur in omnibus, quò perfectius studere debebat, ipsi in cunctis conformari, & expressa illius promereri similitudine decorari.

Vita Franc. ab eius ortu incepit esse peregrina.

III.

Angelus ille, Dei Legatus, & peregrinus, meritò quidem vt mendicus videri voluit.

Misit Nuncium suum Deus *ad Virginem desponsatam Viro*, vt annunciaret illi, Dei Filiũ è suis visceribus carnem assumpturum, ac nasciturum. Ex hac annunciatione de aduentu, & ortu Christi, & Christi & Apostoloru mendicitas post nouem mensium impletionẽ statim ditissima Paupertatis suæ insignia, in terra aliena peregrinans, super Bethleem Præsepe cum maxima totius cælestis Curię admiratione, & multa pompa explicauit.

Mendicus ille propriè nuncupatur, qui victum ostiatim quæritat. Et, vt refert Festus, Verrius dictum putat à tribus. Vel à mente, quod mentem eius fefellerit fortuna. Vel à medendo, quod precetur omnes, vt vitæ suæ medeantur cibo. Vel quod manu indiceret. Cum ergo mendicare idem propriè sit, quod alimenta expostulare ostiatim, potest etiam ille appellari mendicus, qui aliena hospitia quæritat. Mendici enim pari solertia victum, quo sustentari, & locum vbi diuerti possint, postulant. Quid simile contigit Christo Redemptori tempore ortus sui. Ipse namque nasci in Patria sua nolens, voluit, in Virginis aluo adhuc clausus, ortuique viciniſſimus, & peregrinationem cum illa, ac nutricio suo suscipere, & quodam specimen mendicitatis ostendere in quæritando, & non inueniẽdo locum in diuersorio, vt ait Euangelium, & in nascendo intra præsepium extra diuersorium in medio duorum animalium ad publicam viam. Imò ex ipso loco alieno, quæsito, inuento, & liberè accepto, quia nullius patroni erat; eò magis suæ mendicæ paupertatis (nondum ipse natus) peregrina trophęa innotuerunt. Mendicitatis, mendiciue ethimologia, à Verrio tertio modo explicata, vtitur Interpres noster, loquens de cæco illo mendico Lucæ 18. qui clamorosis vocibus, positus secus viam, postulabat à Iesu, vt misereretur sui. Ibi namque in fer. Dom. 1. in Quinquages. agens de materiali, ac spirituali mendicitate, ita inquit, alloquens vnumquemque nostrum, & rationem reddens, cur hodie adeo importunè, & clamorosè mendicẽt pauperes. Et cum interrogaueris, ait, clamabis, *Miserere mei fili Dauid.* Allega propriam calamitatem, & implora diuinam benignitatem. Et quia tibi non sufficit, pete subsidium aliorum. Vnde de hoc cæco dicitur, quod erat *mendicans, idest quasi manu indicans. Antiquitus enim non erant pauperes ita importuni, sicut modò sunt. Quia solum manu indicabant suam paupertatem. Sed nunc facti sunt importuni clamoribus, quia refriguit charitas subuenire debentium.* Igitur tu mendica, idest manuali opere, aut exercitio indica tuam miseriam. *Quia sola lingua non sufficit, nisi adsit conformitas operis, &c.* Hucusque Interpres.

Mendicitas in Christo nascente in præsepio sua trophæa explicauit.

Cur hodie mendici adeo importuni, ac molesti sint.

Mendicus vnde dictus.

Christi, nondum nati mẽdicitas.

Vix conceptus Christus intra paupérculæ Virginis aluum, statim duplex pondus ad illam paupertatem impulit ipsũ, quæ ad opus Redemptionis amplectendum, incipiendum, prosequendum, & complẽdum videbatur ipsi magis idonea, atque conueniens. Vnum equidem pondus prouenit ex suæ ditissimæ pietatis visceribus. Alterum verò ex præcordiis maternis. Illud maius isto, ac proinde mendicitatem, quæ antea non erat in Matre, sicut inerat paupertas, tanto auidius amplecti curauit, quantò adiutorio Matris suæ locum, vbi nasceretur, voluit mendicare. *Pauper Christus est* (inquit idẽ Interpres serm. fer. 5. Hebdom. 2. in Quadrag.) *quia filius hominis non habet vbi caput suum reclinet. Mendicus est, manu indicans, & petens à te beneficium, &c.* Loquitur ibi Interpres de spirituali mendicitate Christi per comparationem ad Lazarum mendicum, vlceribus plenum. Sed potest etiam transferri ad eius corporalẽ mendicitatem, quam incepit ex paupérculæ

Duplex pondus Christũ nondum natum impulit ad paupertatem mendicam.

culæ Matris vtero, vt dictum est. Tunc enim adeo mendicus apparuit, vt neque puerulus, & infantulus proprium locum habere voluerit, vbi haud suum caput solummodo, sed totum corpusculum reclinaret. Eum namque Mater sua, à qua petiit istud beneficium, factus apud Matrem suam, & Nutricium suum mendicus, & faciens Matrem suam, & Nutriciũ suum mendicos, *reclinauit in Præsepio, quia non erat eis locus in diuersorio*.

Mendicitas Christi pauperrimi ab eius incunabulis incepit

De mendicitate Christi ab eius fermè incunabulis nonnulla prælibauimus ex Bonauentura super cap. 6. Regulæ lib. 3. sect. 1. cap. 2. Alia eiusdem Doctoris, ad eandem materiam spectantia, habes, Lector, in opusculo de Paupertate Christi contra Magistrum Gulielmum, ex quo fortè etiam alia pauca inferius adnotabimus. Ibi tractat Author duas quæstiones, alteram de Paupertate eius vel quãtum ad abrenunciationem, vel quantum ad mendicationem. Alteram de pauperibus validis præcipuè regularibus, an ad opera manualia sint adstricti. Mendicitatem Christi, ante ortum suum alienũ locum, & locum iumentorum, vt ibi nasceretur, petentis, aliquo pacto, tangit Bonau. art. 1. primæ quæst. super illud Luc. 9. *Vulpes foueam habent*, &c. Ait enim Glosa in persona Christi (inquit Author) *Ego tantæ paupertatis sum, vt nec hospitium quidem habeam, nec meo vtar tecto*.

Ita & Francisci mendicitas.

Exemplum Christi, & Matris Christi, atque Discipulorum Christi quantum ad paupertatem mendicam, & Euangelicam transiit meritò per mirabilem, nouamq; imitationem in Francisco, & eius Regulæ, vbi præscribitur huiusmodi mendicitas, professoribus. Sicut enim melius fuit Christo in tali paupertate, ac mendicitate redimere Mundum, ac fundare Ecclesiam suam, quam in diuitiis, & cõmoditatibus sæculi, sic melius quoque esse iudicauit, eandem paupertatem, ac mendicitatem Reparatori Ecclesiæ suæ ante ortum quoque communicare, & huiusmodi Ecclesiæ reparatio iisdem fundamentis Euangelicis, atque Apostolicis, quibus illam ipse fundauerat, ac firmauerat inexpugnabili stabilitate admoneret. Fuisse deinde Franciscum in Ecclesia reparanda propagatorem Euangelicæ, & Apostolicæ paupertatis, ac mendicitatis, sicut Christus fuit in ea fundãda, inferius explicabimus. Igitur meritò etiam Angelus, Dei Legatus, sub peregrini, & mendici forma videri voluit, vt Francisci mendicitatem Christi mendicitati simillimam ab ipso in alieno stabulo ortu præmonstraret. Eumque veluti Ecclesiæ Christi Reparatorem, ac Christianæ Reipublicæ renouatorem promeritum.

PVNCTVM III.

Pica Puerpera in medio Bouis, & Asini super stabuli fœnũ cũ primogenito suo enixa est primogenitũ, et hæredem mercaturæ Christi. Itẽ prouidum humilitatis exemplar, triplicem sapientiæ Christi Museum. Fragmen molare, & paruũ lapidem, & Mundi speculum, cum maxima Ecclesiasticæ tum veteris, tum noui Testamenti Hierarchiæ hilaritate.

A, a, a, clamãs & plorans Franc. signa boni ominis præsonabat.

NAtus Franciscus à Domina Pica, ceu martialis Picus, vt in præcedenti libro adnotauimus, natusque ad ditissimæ, ac locupletissimæ domus suæ primogenituræ titulum, natus est etiam vt exerceret Mercaturam, quæ eò maximè tempore (quomodo etiam ex nunc in pluribus Europæ Vrbibus apud viros nobiles, nedum ciuiles, ac semipatritios) in vsum erat, & morem. Bos vnus in illo ortus sui stabulo, & Asinus vnus dũ ligati erant, & vix nati infantuli, lingua soluta, & clamitans a, a, a, a, hæc in abecedario puerorum princeps litera, inter infantiles gemitus repetita, boni ominis voculas exprimebat. Denotabant enim illa absolutionis prognostica, quæ eò in mercatoribus ad exaltandam Dei miserentis trophea prodigiosiora, quo difficiliora ad dissoluendum, ac rumpendum ligamina, quibus tum veluti Boues miserè constringuntur sub Diaboli iugo mercatores, inter quos Petrus Bernardoni ex Moriconum stirpe, ac Francisci Genitor, erat peculiarissimus, ac pinguissimus Bos. Tum etiam insinuantur, vt ad tumulum Asini sepeliantur.

I.

Sub ipso temporalis Mercaturæ vexillo militaturus Franciscus, Eum Christi mercaturæ explicaturum insignè ipsius ortus in medio duorum animalium præmonstrauit.

OMnem Mercatorum cateruam sub Boum ad iugum, arãtium terram è

qua

qua, dum rumpitur, exeunt talpæ. Et Piscatoris ad fluminis ripam. Et tumulis, in quo legitur hæc inscriptio *Sepultura Asini*, vexillo, congregat Interpres noster. Nam explicans primò moraliter figuram Boum, quos flagello suo eiecit de Templo Dominus, vt scribitur in cap. 2. Euangelij Ioannis. *Moraliter qui per Boues intelliguntur?* interrogat, & statim ita respondet in serm. fer. 3. Dom. 4. Quadrag. *Dediti Mundi delectationibus*, & qui solum de consolationibus curant corporis, animam negligentes: & isti sunt per illos stultos mercatores figurati, de quibus Luc. 14. *Iuga Boum emi quinque. Emunt Boues 2. quos probat stultos esse mercatio; quia dant conscientiam, & animam suam pro pretio.* Prouer. 7. *Mulier*, idest sensualitas, pretiosam animam viri rapit. *Isti ad morem Boum semper arant terram, Cælum negligentes. Quia ad morem talpæ excœcati*, in terrenis versantur, nec vnquam mentem suam erigunt ad superna. Et certè puluis terrenæ affectionis excœcat eorum oculos. Isti semper paleas comedunt, de quibus fornax Inferni est succedenda.

Mercatorum vexilli hieroglіphicū, ex quatuor conflatum.

Cur Bobus mercatores comparandi

Paleas, inquam illas, quas filii Israel in Ægypto colligere cogebantur, ad constituendum lateres terrenos, idest opera immunda. Vnde cocti in fornace cordis igne inordinati desiderii, fabricant inde habitacula diuersa Pharaoni, idest Dæmoni. Insuper spreto iugo Dei, iugo se subijciunt inimici, de quo Psal. *Dirumpamus vincula eorum, & proijciamus à nobis iugum ipsorum.* Imò si aliquando iugum Domini imponatur ipsis, vt portent, & Arcam scilicet pœnitentiæ, in qua lex cōtinetur, calcitrant, nec eam vsq; ad terminum perducunt: sicut benè figuratum fuit 2. Reg. Faciunt ipsam cadere, siue abijciunt, vt iam non in domo Domini, deponatur; sed in domo *Obededon*, qui interpretatur *Seruus sanguineus*, Prouerb. 7. *sequitur eam*, scilicet mundanam consolationem, *quasi Bos ductus ad victimam, & ignorat, quod ad vincula trahatur stultus.* Isti sunt illæ Boues macie confectæ, qui pascebantur in ripa fluminis Ægypti, &c. Huculque Interpres.

...centes Arcam Domini, recalcitrans.

Qui dum tales Boues in ripa fluminis Ægypti pascere dicit, proditur secundò tertia pars stemmatis propositi, explicans simul in Mercatorę vexillo Piscatorem ad ripam fluminis. *Merebuntur Piscatores*, ait Isaiæ 19. *& lugebunt omnes, in flumen mittentes hamum. Et expandentes rete super faciem aquæ emarcescent. Confundentur, qui operabuntur linum, plectentes, & texentes subtilia.* Super quem textum aggregat Interpres quatuor hominum genera, quæ etsi inter se circa negotia sua diuersa sint, militant tamen omnia sub mercaturę vexillo.

Quatuor genera hominū ad lucrum inhiantium

1 *Piscatores sunt huius Mundi amatores*, solliciti, & curiosi circa diuitias, & delicias.

2 *In flumen mittentes hamum sunt Mercatores falsi*, qui quasi esca falsæ pulchritudinis cooperiunt hamum suę mentis, vt capiant eum, qui emere cupit.

3 *Expandentes rete super faciem aquarum sunt maledicti vsurarij*, qui in rete vsuræ magnos, & paruos comprahendunt.

4 *Qui operantur linum, plectentes, & texentes subtilia*, scilicet argumenta, *sunt praui Legistæ, & Decretistæ, & Aduocati.* Hi omnes in fine vitę suę, cum iam non potuerunt villicare, lugebunt, quia diuitijs, quas solliciti acquisierunt, tam ardentes amauerunt, ita miserrimè denudantur, marcescent. Quia eorum animæ à corpore egressæ Dæmonibus tradentur, æternaliter puniendæ. Ita Interpres ibi; qui ideò hæc quatuor hominum genera simul ponit, quia vbi mercatura inualescit, ipsa potissimum huius Mundi amatores mercatores suos efficit, sollicitos, & curiosos circa delicias, & diuitias. Ipsa quos capit, & hamo, & rete passim capit. Ipsa indiget Legistis, Decretistis, & Aduocatis circa plura.

Hęc quatuor improborū hominū genera cū mercatura inueniuntur

Tertio, imò quarto loco pro omnimoda intelligentia totius vexilli mercaturæ stemmatis fauet idem Interpres loquens de diuitis Epulonis sepultura, super illum Luc. 16. *Mortuus est diues, & sepultus est in Inferno.* Cui addit Hier. 32. aiente de filio Iosiæ, qui fuit Ioachim Rex Iudæ, *Sepultura Asini sepelietur extra portas Hierusalem proiectus.* Nota, inquit Interpres, Sepultura Asini talis est. Dominus eius pellem retinet; & carnes canes deuorant; ossa nuda in sterquilinio remanent. Per ossa, quæ diu durant, anima significatur, Pellem, idest bona exteriora filij retinent. Carnes vermes deuorant. Animam Dæmones rapiunt. Vnde Eccl. 19. *Cum morietur homo, hæreditabit bestias*, idest bestiales filios hæredes habebit. Et serpentes, idest Dæmones, & vermes. *Talem sepulturam habuit iste diues, qui in Inferno sepultus est.* Hæc Interpres totum aggregatum mundanæ mercaturæ vexilli quatuor rebus cōflati referans, incipiens à Bobus symbolo, terminansque ad Epulonem pinguissimum Bouem, Asini sepulturæ tumulatum.

Sepultura Asini in diuitum stemmate quæ

Vnā Petri Bernardoni domum Mercaturæ vexillū altè, ac fastu plurimo explicantem, hæc quatuor hominum genera fre-

frequentabant. Peperit Pica eius coniux dũ ille vt Bos veteranus, & pinguis trahebat iugum vsque ad Gallos, expectabatq; sepulturam Asini (licet nonnulli putent, ab ea liberatum fuisse per Francisci primogeniti sui merita, quorum sententiæ non contradico) peperit inquam extra domum suam in stabulo coram Boue, & Asino, ibi ligatis infantulum Franciscum, primogenitum domus paternæ, & negotijs, & hæreditati illius legitimum successorem. A terrenis vnguiculis, vt aiunt, educarunt ipsum, vt post aliqualem literarum peritiam, mercaturæ intenderet, Sicque vt militaret sub Mercaturæ vexillo, sicut de facto sub illo militauit vsque ad annum ætatis suæ 25. Bouinam, asininam, piscatoriam insapientiam, atque talpæ cœcitatem, quamuis in vexillo paterno Frã. corporaliter explicaret, sub illo tamẽ animo, ac moribus nequaquã militabat, sed sedulo exercitio tantummodo.

Ob meritis Fran. Petrus eius pater saluatus est

Intendebat profectò sollicitè ad lucra, sed nunquam eiusmodi eius intentio maculauit animam. Nunquam potuit ad talpæ cœcitatem eum reducere, vt fieret Piscator circa illicitos ad res mundanas amores. Vt in flumen mitteret hamum, & caperet eos per fraudem, & dolum, qui ab eo emebant. Vt expanderet rete super faciem aquarum per maledictam viuram. Vt se cum plectentibus linũ, & texentibus subtilia per nefarios contractus immisceret. Vt fieret Bos ad imitationem Patris, & cum eo deinde expectaret Asini sepulturam. Idcirco enim inter hæc iumenta in præsepe eum nasci voluit Christus, qui etiam natus est in medio eorumdem iumentorum, vt ipsius mercaturæ tactus primogenitus, & hæres, sub ipso paterno vexillo ipsius Christi expli. caret insigne. Haud damnans mundanam mercaturam in se, sicut nec eam damnauit Christus, sed mercaturæ pericula euitaus ad miraculum, & licitæ quoque mercaturæ trophæa extollens ad prodigium. Sic enim decebat, vt quemadmodum Christus in fundanda Ecclesia sua spiritalem, euangelicamque mercaturam primus amplexus est, ita in reparanda Ecclesia mercatorem vnum eligeret, qui veluti vir nouus sub potentissima, ac peregrina gratiæ suæ tutela adhuc intentus ad lucra, nullo modo in pecuniæ, & thesauris speraret. Sed sub mercatoris, ac negociatoris Christi insigne, in Christo speraret, *in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientia Dei &c.* Istud peculiarissimum gratiæ miraculum, istud nouum in Ecclesia prodigium voluit demonstrare Bonau. illis verbis, pluries superius adductis, sed nunquam, vt puto molestè. *Cum iuuenili ætate post aliqualem literarum notitiam lucratiuis mercationũ negotijs intenderet superno tamen sibi assistente præsidio, inter cupidos mercatores; quanquam intentus ad lucrum, nõ sperauit in pecunia, & thesauris.*

Mercaturæ licitæ trophæa extulit Franc mercator ad stuporem

Sub ipso mercaturæ paternæ vexillo, Christi insigna explicauit Franc,

Sub hoc adeo miro præsidio superno eius proprium vexillum, licet nondum ita notum sibi, sicut postea, signari certè ex tunc poterat imagine Pici martialis, seu Gryphi, qui eleuans vnguibus in aere corium Bouis, lapidibus plenum, & in sua forma Bouis fictè accommodum, præcipitem fieri inter montis saxa relinquit. Picum, & Griphum idem esse apud Latinos, iam supra fusè explicatum est. Griphos infestos esse Equis, itidem ibidẽ dictum. Ferunt etiam alij scriptores, Griphes, Boues, quibus pascuntur, persequi. Capiunt ipsos vnguibus, & ob ingens, quo potiuntur robur, altè subleuant, dantque mox præcipites, vt per saxa, ac rupes ictu vehementiori frustratim collisos, commodius, ac citius deuorentur. Montes inaccessibiles, quos hæ feræ immanissimæ incolunt, lapidibus pretiosis abundare scribitur. Hinc Mercatores percelebres excoriantes nonnunquam Boues, implent coria eorum lapidibus, & ita accommodant per campestria, montibus illis vicina, ac si viui essent, ibique pascerent. Rapiunt & hosce Boues voracissimi, ac fortissimi Griphes iuxta solitum; sed dum illos casui relinquunt, ex collisione, ac ruptione coriorum dispersi hinc inde lapides, cadentesque super lapides pretiosos, qui ibi sunt magni, & multi, plurima ipsorum particulas, ac frusta impellunt deorsum, vt possint absque multo labore, nec tanto periculo colligi. Verùm an hæc enarratio fabulosa sit, an vera, quemadmodũ an Griphes sint veri, vel fabulosi, lector iudicet. Nam mihi in præsentibus sufficiet veram demonstrare huiusce relationis allegoriam circa rem, quam nunc pertracto.

Griphes bobus pascuntur.

Montes, quos incolunt, abundant gẽmis.

Natus Franciscus à parente Mercatore inter symbola Mercatorum, & sepulturæ Mercatorum, scilicet inter Bouem, & Asinum, & in stabulo in medio illorũ super fœnum effusum, ab vtero Picæ puerperæ exiuit vt Picus, & vt Griphus, sicut superius monstratum est. Ergo præsefe. rens Griphi similitudinem ab ipso ortu, præseferebat quoque genuinam quandã inimicitiæ paritatem aduersus illicitam mercaturam. Locus enim eius natiuitatis, & modus nascendi palã indicarunt, ipsum non Petro parenti suo carnali, in mercaturæ negotiis assimilandum, sed parenti suo Christo, cuius gratiæ filius erat.

Locus, in quo natus Franc. indicauit ipsum vt mercaturæ Christi hæredem.

erat. Euectus, vix factus idoneus ad mercaturam, id statim deinde probauere, vt dictum est. Hostis ipse declaratus illicitę mercaturę à principio, eam primo in suo Boue excoriauit, ceu iustus, sincerusque Mercator natiui odii cultro. Impleuit corium eius lapidibus operum contrariorum, constanter solidorum, quibus eam dilapidare semper intendit. Deinde vt generosus, robustissimusque Griphus altè eam eleuans, vt funditus præcipitaret, iam miserrimo casu eam inter saxa proiecit, ex quorum scissione collegit tãdem lapides pretiosos innumeros in ipsa vita sæculari. Inter quos inueniens pretiosam margaritam Euangelicam, Christi mercaturam (cuius paulò post in altissima paupertate effectus est primogenitus, & hæres) exercere incepit à Mundi contemptu. *Cum autem* (ait Bonau. cit. cap. 1. post medium) *ex frequenti orationis vsu flamma desiderij cælestis in eo vehementer succresceret, & iam pro amore supernæ patriæ terrena omnia despiceret quasi nihil, thesaurum sentiebat se reperisse absconditum; ac velut prudens negotiator Margaritam inuentam excogitabat, venditis omnibus, comparare. Adhuc tamen qualiter id ageret ignorabat: nisi quia ipsius suggerebatur spiritus, quod spiritualis mercatio à Mundi contemptu sumat initium, &c.*

Franc. natus ad licitam mercaturã ceu hostis in illicitam

In altissimæ paupertatis mercaturæ primogenitus, & hæres Christi Frã.

Audiuimus hucusque pueriles Francisci plorantis voces, iam super fœnum stabuli effusi, ceu prognostica salutaria ad Christi negociationẽ, & eò in magnũ illicitæ mercaturæ excidium, quò in maximum licitæ, atque iustæ decorem. Audiamus modò eundem infantulum quasi aliunde Boui illo blandientem: Imò & admiremur ipsum, & voculis suis, & clamoribus suis, & lachrymis suis auspicatissima sui ipsius, & totius Ecclesiæ prognostica in Boue illo, coram quo natus est, exprimentem.

Infantulus Franc. blanditur Boui

Cognouit Bos possessorem suum, Isaiæ 1. Hoc dictum spectat ad Christi natiuitatem, in Præsepio Bethleemitico contingẽtem. Si autem potest aliunde alicui Ecclesiæ viro sancto applicari, non videtur magis adaptandum, quam Francisco, intra præsepe Vrbis Assisij super fœnum in medio duorum animalium edito, & ex ipso ortu nascenti Christo simillimo. Quomodo autem vt possessorem suum cognouerit Bos ille Franciscum, possumus dicere, quod cognouerit vt suæ moralis similitudinis dignum patronum. *Boues*, inquit Interpres noster loco citato fer. 3, Hebdom. 1. Quadrag. *signant statum Pœnitentium, qui vomere proscindunt terrã proprij corporis, vt radificent scientiam virtutum, &c.* Isai. 1. *Cognouit Bos possessorem suum*. Item. Bos Bethleemiticus cognouit possessorem Christum, quia veniens vt Agricola in Mundo ad seminandum Euangelicum semen quo plantaret Ecclesiam suam, Bobus proculdubio indigebat. Ipse quoque ante omnes in ara Crucis ad complementum totius operis immolandus erat. Postea Apostolici Boues, eius consodales, coadiutores, & discipuli, ad martyria trahendi. Idipsum possumus dicere de Francisco, vt ex prædictis in libro antecedenti planè liquet. Et nunc amplius planum fit ex pulchra Doctoris nostri interpretatione super illud Christi Matth. 11. ad Discipulos suos. *Tollite iugum meum super vos*. Et Interp. serm. 8. de Apostolis. *Ergone Boues sunt? Sunt qui mare, & lutres, idest Baptisterium Templi sustentent*, 3. Reg. 7. *Fecit & bases decem, & lutres decem super bases, & mare æneum, & boues 12. subter mare, &c.* Mare æneum, idest baptisterium in introitu Templi ponebatur, quia Baptismus est ianua sacramentorum. *Hunc Apostoli tamquam Boues duodecim vbique portauerunt*, quia per vniuersum Mundum baptismum Christi prædicauerunt. *Euntes, docete omnes gentes, baptizantes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, docentes eos seruare omnia, quæcumque mandaui vobis*. Marci, & Matth. vltimo. Hæc Interpres, qui illis verbis *per vniuersum mundum* tangit misterium non solum numeri duodenarij, sed etiam distributionem 12. Boum sub mare æneum. Nam in textu habetur. *Et stabant super duodecim Boues, è quibus tres respiciebant ad Aquilonem. Et tres ad Occidentem. Et tres ad Meridiem. Et tres ad Orientem.*

Boues prò pœnitentibus.

Pro Apostolis Christi agricolæ bobus.

Hocquoque modo distribuit suos 12. Apostolicos Boues Franciscus, iam ipse ab ipso Christo è Cruce, & à Christi Vicario authoritate Apostolica missus, vt vbique repararet Ecclesiam. Iuit ipse ad gentes barbaras, & paganas, & ad nationes christianas, & eius discipuli cum ipso, & sine ipso, sed ab ipso missi ierunt: & cum baptismate Christi & doctrinam Christi, & vitam Christi, & Apostolorum Christi tria quoque baptismata religiosa detulerunt, & contulerunt, & propagarunt. Atque in hunc modum per totum Mundum vel prædicantes vnum baptisma fluminis, vel dilatantes tria pœnitentiæ baptismata iuxta tres Ordines à Francisco institutos quadriformiter repararunt Catholicam Fidem, restaurarunt Religionem Christianam, renouarunt Legem Euangelicam. Prout adhuc per triũ Legum Franciscanarum professores Seraphici

Et pro discipulis Franc. agricolturæ Christi hæredis

raphici eadem apostolicè prosequi in quantum possunt, & prout ipsis his temporibus datum, minimè desistunt, iàm per vtrumque Orbem veterem, nouum ad Americanos, & Indos amplè diffusi.

II.

Sapienter iugandam vnicam Francisci Humilitatem, binamque superbiæ stoliditatem sub Christi iugo mansuescendam, erudiendamque, Bos & Asinus, in quorum medio ille natus est, indicarunt.

Hieroglyphica de Asino omnia penè vituperanda

VOcibus suis clamorosis infantulus Franciscus dum iacens supra fœnum præsepis principem literam alphabethalem, *A*, repetitis fletibus naturaliter promebat, illa eadem litera & Bouem, & Asellum simul, in quorum medio positus erat puer, demonstrabat. Iuxta vetustum Ægyptiorum morem circa sacra hieroglyphyca agit Pierius Valerianus de vtroque iumento, de Boue scilicet, & Asino, & quæ de vtroque refert, valde inter se diuersa sunt. De Boue scribit lib.3. De Asino lib.12. In hoc iumento ferè omnia, quæ exponit, infelicia explicant prognostica tum in politica, tum in christiana, ac religiosa vita, ludibrio, ac vituperio promerita. Ibi rerum, arcanorumque commixtio vilitatem, vili animali, à Deo, & sacris alieno respondentem, vndique spirat. Conflatur enim ex ignauia, petulantia, impudentia, populi Iudaici schemate, egregio principio citò destituto. Stoliditate, ludibrio, indocilitate, irrisione. Sophistarum nugis. Adulatorum illecebris, & similibus, quorum figura Asinus est. Duo tantum sunt apud eundem Scriptorem inter tot infelicia, quæ de Asino ibi explicantur, aliquãto digna, illud scilicet, quo per ipsum vitam eremiticam, & solitariam intelligit author, licet eò loquatur de Onagro, Asino siluestri. Aliud est, quia cap.19. ceu boni ominis tale iumentum affert, explicans in simulacro Asini ab Augusto dicati, quatenus idem Augustus ab huiusmodi iuměto victoriæ præsagium ceperit. Et in augurali, inquit, si quis ægrotat vidisse Asinũ, qui à lapsu se sustulerit, iudicat eum conualiturum in omnibus, dicente quopiam. *Viden vt Asinus sese erexerit decumbentem indicat surrecturum.*

Duo tantum videntur boni ominis.

Quæ autem feruntur de Boue, omnia pene felicia sunt.

Bos autem ferè in cunctis tum inter scriptores sacros, tum prophanos, rerum bonarum imago est. Habes etenim figuratas in Boue apud Valerianum præfatũ Temperantiam, & Modestiam. Habes & petulantiæ frenum, & amatorios obtutus, & bonorum obsequium, & auditum promptum, & terræ frugiferæ lætitiam, & frugum opulentiam, iustitiam. Denique multa alia optimè auspicata, faustaque in Boue habes. potissimũ Christum, Apostolos, inter quos præcipuus est S. Lucas euangelista, cunctosque viros illustriores, qui in Ecclesia virtutibus & gestis apostolicis floruerunt. Alibi tamen Interpres vbi per Asinum intellexit luxuriæ vitiũ, per Bouem etiam in malam partem explicuit vitium superbiæ, ita in sermone Dom.17. post Trinit. super illud Christi Lucæ 19. *Cuius vestrum Asinus, & Bos* &c. Et Franciscus quoq, in hæc vitia principaliter dimicaturus nascebat, eaq, simul iugaturus erat sub triplici Obedientiæ, Paupertatis, Castitatis iugo firmis pluriũ præceptorum ligaminibus. Sed reuertamur ad propositum argumentum.

Bos Christi, & Apostolorum simbolũ est.

Litera A. pronunciata à Christo, in stabulo vagiscente, ad Asinum & Bouem potest referri.

Primam vocem, quam infans Christus, misticus Salomon, *emisit plorans* in præsepio, *A*, extitit. Qua litera & Asinum expressit, & Bouem, in quorum medio nasci voluit. Etenim non solum in vocabulo Asini prima litera est A (eo quod nascens homo siue in palatio, siue in quolibet alio loco pretioso, viliue, nascitur vt filius iræ ad laborem Asini, & ad stoliditatem, ignauiãq, asininam, bestialem, impudentem, petulantem, ferocem, & superbam culpæ, quæ dũ insolescit in Deũ, Asino peiorem tractat hominem) verum etiam in Boue eadem vocalis prima inuenitur, vt ipse Valerianus ibidẽ ad cap. 12. demonstrat. Phœnices populos Syriæ, Iudæis conterminos ingenij acumine plurimum valuisse, primosque literarum, & nauigandi artis primos inuentores extitisse, putarunt Rufus ex Dionysio, Lucan. lib.3. & alij. Hi quoque populi primæ vocalis nomen Bouem appellabant, eo quod sicut à matre natura infantilis ætatis ab ipso ab vtero exitu prima litera alphabeti ori ponitur; ita etiam terra mater communis, cuius simbolum Bos, prima omnium humanæ consuluit infirmitati. Prima alimenta subministrauit. Prima omnium rerum vsus, vtilitatem, & varietatem elargita est. Vide eundem Valer. ibidem.

Literadictio non est geminanda in prima sillaba.

Moneo tamen obiter lectorem, vt in literis liminaribus me id hic facturũ ipsi promisi, ferè in cunctis scriptis meis istam dictionem *litera* haud duplici *tt*, sed simplici adnotatam reperiri. Quamuis enim ratione etymologiæ primam syllabam videatur debere corrigere (creditur enim *litera* dicta quasi *litura*) vbique tamen apud veteres Poetas eandem producit.

Superflua itaque anxietas eorum potest videri, qui primam huius dictionis syllabā producere non audent, nisi geminata consonante. Insignis autem illorum temeritas, qui eam nullo veterum exemplo corripiunt, friuoloque, ac incerto etymo freti, ab vnanimi veterum omnium consensu non dubitant discedere. Hunc morem hodie potissimum sequuntur sinceræ, candidæque Romanæ latinitatis (quæ apud Italos semper solidior, viuidiorque extitit, vt fatetur Augustinus) haud quidem tam ignari, quam sicut & Nationis inuidi. Vide Manutij dictionarium Romæ impressum anno 1580.

Igitur litera, A, tum in ore Redemptoris Mundi, tum in ore Reparatoris Ecclesiæ, vtrius in stabulo super fœnum in medio duorum animalium, Bouis, & Asini effusi, & Bouem, & Asinum indicabat. Nam vtriusque liganda felicissimè primū erat leui onere, suauique iugo obedientiæ iugo summa Humilitas. Et postea cum eadem super aram Crucis vario martyrij genere sacrificanda. Illius à Patre vt Dei & hominis missi, vt redimeret Orbē. Illius à Christo missi ceu puri & noui hominis, vt renouaret Orbem. Christi, iam Patri obedituri vsque ad mortem, mortem autem Crucis. Francisci, iam Christo passione obedientiam præstaturi. Sic constricta amborum iuxta Bouis simbolum, quod in litera, A, exprimebant, obedientiæ iugo Humilitas, hoc absoluere debebat (vt optimum præsagium in eadem litera A, pro signo absolutionis à Romanis assumpta, præfiguratum) miserrima Asini simbolici ligamina, quibus Christi tempore genus humanum, Francisci tempore Ecclesia Romana peruiliter detinebantur. Hoc ergo facto tam Christi, quam Frācisci hanc Asini absolutionē principales, multiplicesque, futurasque vtriusque victorias ab ipso ortu videtur demonstrasse. Christus namque non solum nascens in præsepe habere voluit Bouem vt suæ iugandæ humilitatis, sacrificandæque obedientiæ simbolum, verum etiam & Asinū voluit habere veluti suarū victoriarum simulacrum. Propterea sedens super Asinam, & pullum Asinæ noluit triumphalem ingressum Hierosolimis celebrare, nisi prius iumenta illa solueret. Pariter & voluit Deus, vt in stabulo, loco iā ortus Reparatoris Ecclesię simul cum Boue extaret & Asinus; huncque deinde illo ascenderet, in vna iam reparata Ecclesia absolutum, post recepta sacra stigmata. Hisque circuiret Vrbes, & Oppida, & Pagos per biennium. Hisque deferret secum, ceu renouatum in sua carne sanguineum Christi triumphum, super Caluariæ montem longe ante à Redemptore celebratum, & post sæcula duodecim super Aluerniæ montē in Reparatore Ecclesiæ suæ Franc. noua inuentione ab ipso Redemptore renouatum. Quo triumpho idem iugum ferreū posuit Christi hostibus Franciscus, ab eo deuictis, quod idem Christus antea posuerat. Et vt denuo quasi pari vi, ac robore vincerentur, & ad pristinam vilitatem asininam (iam denuo impudenter, stultè, ignauè insolescentes in maximam Ecclesiæ ruinam) redigerētur, Francisco pro eadem reparanda Ecclesia reseruauerat.

Analoga quædam paritas literæ A tum in ore Christi infantuli, tum Francisci.

Asinus victoriarum principaliū Christi, & Franc. simulacrum.

Post sacra stigmata super asellum circuit Vrbes Franc.

Super historiam de Christo, funiculorum flagello Oues, & Boues, & Columbas, &c. è Templo Hierusalem expellente, vt habetur Matth. 21. quæ moraliter exposuit Interpr. noster fer. 3 Hebdom. 1. Quadrag. videntur tres Ordines à Francisco (Christi ouē præcipua, quia excellēter misericorde, Christi Boue singulari admodum, quia apostolica pœnitentia excelso, Christi Columba perunica, quia immaculata virginitate, & sublimi contemplatione egregio) institutos, haud obscurè patefacere, *Moraliter*, inquit, *quid per oues, quid per boues, &c. nudanda est vna expositio*. Nudat statim, diuiditque iuxta ordinem Euangelicum trifariè hanc vnā, & verè vnicam expositionem in hunc modum.

Franc. Christi ouis, bos, & columba præcipua.

1 *Oues*, ait, *signant opera misericordiæ*. Quia cibant carne. Potant lacte. Induunt lana. Et breuiter, *Ouis secundum se tota vtilis est*. Psal. *Oues eorum fœtose*.

2 *Boues signant statum pœnitentium, qui vomere proscindunt terram proprij corporis, vt radificent scientiam virtutum*. Isaiæ 1. *Cognouit Bos possessorem suum*. Sed circa id paulò ante.

3 *Columbæ signant illos, qui per contemplationem ad Deum volant*, non inuenientes in diluuio huius Mundi vbi pes suus, idest affectus quiescat. Quia nihil inueniunt, nisi cadauera putrida peccatorum. Hæc Interpres, ex cuius doctrina possumus per Boues intelligere Fratres, & Sorores Tertij Ordinis S. Francisci, in quo Misericordiæ opera semper fœcunda, vt oues fœtosę extiterunt. Per Boues verò Ordinem Minorum, cuius alumnos antea Fratres de Pœnitentia nuncupauerat Institutor. Ipsi namque vitam Apostolorum, qui per Bouem significantur, vt diximus, profitentur. Demum per Columbas D. Claræ Ordinem congruè capimus, cum Columba Virginum claustralium, pennis contemplationis volantium genuinū simbolum extet.

Tres Ordines S. Franc. tribus rebus comparati.

Sed

Sed dices, idem Interpr. declarans statim seipsum, ita subdit. Hæ tres differentiæ sunt, quibus respondent tres fructus. *Bobus*, idest coniugatis tricesimus, quia implent præcepta in fide Trinitatis. *Ouibus*, idest viduis sexagesimus, quia multiplicant opera præceptorum per opera misericordiæ, in quibus insistunt. *Columbis*, quæ sunt pueri, idest virgines debetur fructus centesimus. Ergo pro Bobus iuxta mentem Interpretis illo in loco nõ possumus rectè Fratres Minores intelligere. Respondeo, quod idem Bos apud ipsum est Apostolorum simulacrum, vt paulò supra dictum est. Imò ex eodem loco colligitur istud idem ex alia immediata de Bobus interpretatione, quę talis est, & quidem Minorum vitæ, tribus votis, & multis præceptis, quæ alii Religiosi non habent, iugatæ valde propria. *Nota*, ait, *de Bobus, quibus imponitur iugum, scilicet obligatio præceptorum. Quia vinculum signat charitatem, quæ ligat membra cum capite Christo. Et ex charitate vnitur, & coniungitur homo cum proximo.* Alis huius geminæ charitatis Bos Apostolicus Frãciscus altè volans, factus est Seraph, & Ordo Minorum Seraphicus, tamquam qui ligat, eleuatque membra sua tanto Christo propinquè, quantò Seraphim, & Apostoli sunt ipsi Christo vicini. Et tantò propensiori pondere ea impellit ad proximum, quanto illa eleuatio maiorem vim ipsis addit, vt ad illum celerius descendant.

Obiectio quædam soluitur:

Obiectionem verò, quæ posset fieri Interpreti aduersus suam interpretationem super historiam allegatam ipse proponit, & soluit illis verbis. *Sed si hæc ista signant, cur Saluator expellit ea de Templo? Responsio. Ista sunt diuinæ oblationi deputata. Non enim in Templo vendi debent, sed liberè offerri*, Leuit. 20. Omnis oblatio, quæ offertur Domino absque fermento, *scilicet inordinatæ intentionis*, fiet. Vnde & Augustinus. *Sine macula, & simila, sine fu fure sibi præcepit offerri*. Hactenus Interpres.

Obiicit in seipsum Interpr. & statim respondet.

Iugata ergo in Boue Apostolico Francisci eadem prorsus humilitas (quæ se in Christo per obedientiæ votum, vt placet Suarez, & aliis, adstrinxit ad Patrem) iuga tria instituit per trinam legem, triplici Ordini ab ipso fundato traditam, Christus ipse iacens in præsepio in medio duorum animalium tanquam Rex humilis, & mitis corde & ex tunc eligens stultitiam Crucis, vt sapientes mundi confunderet, in literæ A expressione prædicabat Apostolis, à quibus sequendus erat, & cũ quibus redimere debebat genus humanũ, & fundare Eccl. Christianam. Nec aliud prædicabat, nisi illud. *Tollite iugum meum super vos, & discite a me, quia mitis sum, & humilis corde*, Matth. 11. Et etiam Franc. ad eiusdem Ecclesiæ reparationem mittendus ex ipso stabulo Christo assimilatus, idipsum prædicabat suis apostolicis consociis per eandem literam A, sibi ad eundem finem adiungendis. Et tam ille, quam hic iugo humillimè obedientiæ subijciendi, Christus iugo obedientię Patris, Franciscus iugo obedientiæ Christi, illud prædicabant propter septem, quæ explicat Interpres serm. 8. citato de Apostolis. *Tollite iugum meum super vos.*

Per lit. A. idem prædicabat Franc. quod & Christus in stabulo.

1 *Quia zelatio, vel pœnitentia*, siue tribulatio est iugum suaue, & leue propter multam societatem, quia omnes Sãcti in tribulatione fuerunt, 1. Petr. 5. Act. 14. Quia ergo multos habemus socios in tribulationibus, leues debent videri, quia & Christus est socius, Psal. 90. Cum ipso sum in tribulationibus, &c. Tollite iugũ meum super vos

Leue Christi iugũ propter patientiam

2 *Propter amoris coniunctionem*, quoniam omnia amara dulcia facit amor. Et eum extinguere possunt quasi nulla. Cãt. vlt. *Aquæ multæ*, &c. Vnde leue fit, quod benè facit onus. Tollite iugum meum super vos

Ob amoris coniunctionem.

3 *Propter admixtam consolationem*. Psal. 93. 2. Corinth. 1. *Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi, &c.* Tollite iugum meum super vos

Ob admixtã consolationẽ

4 *Propter expectantis præmiationem*, Gregor. *Consideratio, vel expectatio premij imminuit vim flagelli*. 2. Corinth. 4. Genes. 49. Tollite iugum meum super vos

Ob præmii expectationem.

5 *Ad gehennæ*, vel Purgatorii comparationem, Iob 6. *Qui timent pruinam, irruet super eos nix*. Tollite iugum meum super vos

Ob purgatorii comparationem

6 Propter vitiorum exigentiam. *Quia quidquid patimur* (vt dicit Gregor.) *peccata nostra meruerunt. Et leuiter ex merito quidquid patimur ferendum est*. Tollite iugum meum super vos

Ob vitiorũ exigentiam

7 Quia iugum Diaboli est importabile. Ierem. 16. *Seruietis dijs alienis die, ac nocte, qui non dabunt vobis requiem*.

Ob iugum Diaboli importabile.

Hæc prædicabat Christus in stabulo, nascens mitis, & humilis corde in medio duorum animalium, respiciensque, exprimensque in litera A, quam flens, & clamans formabat Bouem & Asinũ. Bouem ratione suæ magnæ humilitatis onere leui, & iugo suaui obedientiæ obligandæ. Asinum ratione diabolici iugi, vndique grauis, & amari, sub quo genus humanũ eo vilius apparebat, quò ignauius, stultius, impudentiusq; recalcitrabat contra Deum. Nec sine Bouis iugo ab ipso Domino

mino assumendo, alijsque imponendò, ab importabili Diaboli iugo poterat liberari, transformarique ex Asino in Ouem, Bouem, & Columbam ob dignos fructus pœnitentiæ, ab ore Christi prædicandæ, & ab eo amplectendæ iuxta triplicem eius statum. Quia Bobus scilicet coniugatis debetur fructus tricesimus. Ouibus, idest viduis debetur fructus sexagesimus. Columbis, idest virginibus debetur fructus centesimus. Idem possumus philosophari de Francisco, pariter & in stabulo nato, & in medio duorum animalium ad similitudinem Christi, ex cuius mandato eius Ecclesiam reparare debebat. Explicans in scuto vno trium Ordinum ab eo instituendorum simbola, scilicet Ouem pro Ordine Pœnitentium. Bouem pro Ordine Minorum. Columbam pro Ordine clarissarum, quibus triplicem fructum prædictum pœnitentiæ ab ipso prædicatæ per vniuersam Ecclesiam renouaret. Frangeretque asininum iugum, quo Diabolus omnem Christianitatem premebat.

Quomodo asinus in peccatore transformandus in ouem, bouem, & columbam.

Apparens in Francisci ortu eadem *Gratia Dei Saluatoris nostri*, quæ apparuit in Christi natiuitate, sicut scribit Bonau. in prologo: Iacensque Franciscus super stabuli fœnum in medio duorum animaliũ, sicut antea iacuerat Christus, præter alia, ad quæ Francisci ortus dirigebatur, quæque ibidem affert Bonau. singulare admodum, atq; præcipuum est illud circa rem nostram, quo probat Angelum sexti sigilli ascendentis ab ortu Solis Franciscũ ad literam significasse. Ibi namque memorat Francisci *Officium, quod habuit vocandi ad fletum, & planctum, caluitium, & cingulum facci, &c.* Hanc autem vocationem prognosticatam fuisse in fletibus & lacrimis, & vocibus ipsius Francisci iacentis in præsepio, possumus sic suadere ex Interprete nostro. Ipse namque in serm.Dom.1.Aduentus explicans misticè illud Lucæ 21. *Erunt signa in Sole*: addensq; illud aliud Apocal. 6. *Factus est Sol niger vt saccus cilicinus*, sacco, inquit, nostræ humanitatis cooperuit lucem suæ diuinitatis. *Posui* (ait Psalmista) *vestimentum meum cilicium*.

Arcanũ quodã singulare inter alia in Franc. ortu.

Et quid tibi, Dei fili, & cilicio? Hac veste non Deus, sed reus. Non Creator, sed peccator meritò debet indui. Pœnitentis, non peccata dimittentis est vestimentum. Quid ergo tibi, & cilicio? Multum quidem & per omnem modum peccatori homini necessarium. *Quia pœnitet me fecisse hominem*; idest pœna tenet me pro homine, Isai.43. *seruire me fecistis*, &c. & Isaiæ *Laboraui sustinens*. Factus est ergo Sol niger quasi saccus cilicinus. Sub cilicio carnis abscondit se candor Lucis æternæ. *Verè tu es Deus absconditus*, Isai.45. *Quasi absconditus vultus eius*, Isai. 53. Et benè dicitur abscõditus, hamus enim diuinitatis absconditus fuit esca humanitatis. Vt (sicut dicit Isaiæ 27.) occideret cœtum, idest Diabolum, qui est in mari, idest in mundo salso, & amaro. Vnde Iob 40. *In oculis eius quasi hamo capiet eũ*, scilicet Behemoth. Hucusque Interpres, qui statim ostendens locum huiusmodi capturę, & materiã visibilẽ hami, capientis huiusmodi cętũ, statim subdit hæc alia,

Filius Dei sub cilicio carnis in præsepio.

Sub quo absconditus occidit cętum.

Humilis capit superbum, Isai.11. *Delectabitur infans ab vbere super foramine aspidis, & in cauerna Reguli, qui ablactatus fuerit, manum sam mittet*. Noster infans pannis inuolutus. Præsepio reclinatus, manu suæ potentiæ traxit Aspidem Regulum, idest Diabolum de foramine, vel cauerna, idest peccatorum conscientia. Factus est ergo Sol niger quasi saccus cilicinus. *O primus. O nouissimus. O sublimis, & humilis, & vilis*. Hacce admiratione clausit Interpres illam pulchram imaginem, in qua sub figura Solis, sacco cilicino induti, ostendit intra præsepium, & inter duo iumenta humillima, ac vilia infantulum Iesum Christum Deum, & Hominem, vt primum, & nouissimum, vt sublimem, humilem, & vilem. Et consequẽter vt talem, obedientiæ paternæ mandato iugatum, hamo suę diuinitatis sub esca humanitatis humiliatũ, capientem Aspidem Regulum, scilicet Diabolum. *Humilis capit superbum, noster infantulus serpentem antiquum*. Sic capiens Diabolum delusit Diabolum veluti stolidum Asinum; nam ipse Interpres asininam stoliditatem superbiæ, & ferocitati Luciferi attribuit. Quamobrem vna humilitas, vna vilitas Christi, obedientia paterna iugati, & ad pœnitentiæ prædicationem addicti sub sacco cilicino suæ humanitatis, quæ in sua quoque veste hominis pauperis, & vilis, & pœnitentis indicabat personam, dupliciter stolidam Luciferi elusit superbiam. Primò in seipso, simplicem formam hominis humilem, vilemq; illi obiiciens. Secundò in illis, in quarum conscientiæ foramine ceu aspis, & in eiusdem cauerna ceu regulus commorabatur.

Humilis infantulus cepit superbũ Diabolum.

Sub iugo obedientiæ delusit asininã satanæ superbiam.

Nouitas gratiæ Saluatoris nostri Iesu Christi, apparentis in Francisci ortu intra præsepium in medio duorum animalium, vt humilitatem, & vilitatem Saluatoris Mundi ipse ceu Reparator Ecclesiæ participaret, erudit nos, sic dicens. Hic est ille infantulus, ortus vt stella matutina inter nebulas gloriæ, in quo, sacco cilicino induto erunt signa Solis Iustitiæ,

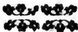
Nouitas gratiæ Dei apparens in ortu Franc.

quæ

quæ ab eius pœnitentia, Orbi prædicata incipient apparere. Sub ipsomet sacco cilicino absconderur tamquam vir diuinus, licet in propria existimatione vt reus damnandus. Tanquam renouator Christiani Orbis, licet apud se ceu maximus peccator, ab ipso Orbe expellendus. Tamquam alter Christi Præcursor, Deiq; Præco pœnitentiam in remissionem peccatorum prædicaturus, licet pœnitentis magna criminum mole pressi exprimet formam. Dum iste infantulus taliter nascitur ad Christi similitudinem, qualiter ad Christi imitationem esse debebit, ipse quoque absconditus sub visibili cilicio, iam abscondens sub carne spiritum quemdam diuinum, occidet cœtum, idest Diabolum, qui in Mundo falso, & amaro penè cuncta bona, quæ in Ecclesia reliquerant Christus, & eius Apostoli, deuorarat. Iste idem infantulus humillimus capiet serpentem antiquissimum, & superbissimum, & sub apostolici Bouis iugo tam in seipso, quam in alijs asininã Luciferi impudentiam illudet. Hic demũ infantulus positus nunc in præsepio *delectabitur ab vbere super foramine Aspidis, & in cauerna Reguli, qui ablactatus fuerit manum suam mittet.* Dumque ab ipso ortu incipit ascendere ab Oriente vt Angelus, habiturus signum Dei viui, officium suũ erit, fulgẽtibus in ipso Solis Iustitiæ signis *vocandi ad fletum, & planctum, caluicium, & cingulum sacci.* Sic namque effectus deinde interius, & exterius Christo similis, erit ipse & primus, & nouissimus, & sublimis, & humilis, & vilis, vt eo amplius elideret Luciferum, quò sublimius euectus ad sedem illius vnde corruit, & ex Angelo factus est Diabolus, & ex Diabolo ad asininam translatus stoliditatẽ, in quã potissimum, ipso infantulo aduersus ipsũ nunc adnascente, suos sequaces transformat. Formans cum tanta scelerum, errorumque diuersitate monstruosum, nouumque quodam portentum, in quo Asinus vnus aliam vultuum quadriformitatem vltra propriam formam exprimit. Nimirum formam Cœti, seu Behemoth. Formam Serpentis. Formam Aspidis. Formam Reguli.

Sub cilicio carnis infantulus Franc. qualis

Quomodo Franc. erit & primus, & nouissimus, & sublimis

III.

Pica Puerpera super stabuli fœnum in medio duorum animalium nouem Picas canoras peperit in vno Primogenito, quo renouauit, fundauitque in Ecclesia triplex Christi, Apostolorumque Museum.

HAud mirabitur Lector, si explicans tertiò punctum hoc tertium, ex Poetarum figmentis, fabellisq; nonnulla prælibare cohibeor. Domina Pica, pia, ac nobilis mulier Assisias, quem peperit in stabulo primogenitum suum, Propheta fuit, Vates, & Poeta, & Orator, Theologusque Seraphicus, auctorque opusculorum, quæ tribus tomis ordinauit Vadingus, suæque scholæ fundator, vt diximus in primo Hierarchiæ tomo. Eius Poesis Lyrica & poetica, & poemata apostolica inter opuscula ad tom. 3. impressa stilo Italico illius temporis (quem Dantes aliquantò expoliuit, sed Petrarca structura, numero, phrasi, vocibusq; decorauit, ampliauitque) inueniuntur. Fuisse Franciscum bonum, optimumque Poetam, haud ex eius metri constructione, constitutione, aut mensura, carminũque elocutione deducendum; sed ex cordis eius inflammatione, quæ ignitam medullam sub duris, impolitisque versuũ corticibus contegit. Patet ex Cicerone, Oratorum Latinorum Principe, gnaro quidem in poetices theorica, secus autẽ in praxi. *Bonus Poeta*, inquit lib. 2. de Orat. *nemo sine inflammatione animorum existere potest, & sine quodam afflatu quasi furoris.* Talis inflammatio tum in diuina, tum in humana, sacra, prophanaque poesi, Amor est, operibus ostendendus. *Hoc enim amore*, ait Interpres noster fer. 6. in Passione, *ligantur mentes, & animæ*; & paulò infra, *sed debet ostendi operibus.*

Franc. fuit propheta, & vates, & poeta, & orator, & theologus seraphicus, &c.

Bonus poeta nemo sine inflammatione, ac furoris afflatu

Tria B. Francisci cantica poetica tantum occurrerunt Vadingo; alia namque vel ad B. Claræ primogenitæ suæ, eiusque sectatricum solamen modulata, vel similia huius generis, temporis, inquit, iniuria, vel verius Fratrum incuria periere. Canticum primum intitulatur, *Canticum Fratris Solis*, sed caret numero, ac metro poetico, spectatque potius ad solutam poesim, licet in pluribus ob multarum vocum consonantiam melodiam referat. Canticum secundum, seu Cantiuncula, epodis decem singulis suis versiculis conflatis, rimulisque alternatim distributa, omnis, quã format harmoniam, ex æstuãti Diuini Amoris igne erumpit. Composuit

Tria solummodo cãtica inter alia à B. Fran. edita inueniũtur

fuit namque eam Franciscus in actu stigmatizationis. Incipit, *In foco l'Amor mi mise, &c.* deciesque ad numerum epodorum, in fine cuiuslibet epodi hunc eundē versiculnm repetit, *In foco l'Amor mi mise.*

Canticum 2. quale

Tertium cāticum constat epodis 32. carminibus verò 364. ad summum longius secundo, cuius versiculi (qui in singulis epodis sunt 7. exceptis 1. cuius sunt 9. & 10. cuius sunt totidem) solum complent numerum 74.

Canticum 3. quā lōgius 2.

Cantiuncula illa secunda metro, & vocibus regulatior videtur cantione tertia. Hæc post ruptam Frācisci carnem, quinque partibus à Christo perforatam, composita est à Francisco. Ruptio illa cruenta non minuit Seraphici hominis incendium, etsi hoc foras erupuerit, sed magis auxit, quemadmodum interior illa flamma, qua ignea Francisci anima Christo suo igneo assimilabatur, vbi antea erat vna, facta est deinde bina in exteriori similitudine. Sicque vterq; totus homo in Francisco euadens in Christo, summo Seraphinorū Seraphim, Seraphicus, duplex illa cum Christo similitudo duplicauit necessariò amoris incendium. Vehemens huiusce geminati amoris accrementum describens postea Seraphicus Poeta, haud mirum si minus regulatè modulatus est, quamuis valde maiori carminum mole. Vehementia enim Amoris, teste Bernardo serm. 9. in Cant. excessu, impetuque desiderii, rationis, consilii, iudicii, pudorisque reparaculum frangit, vt postea dicemus. Incipit,

Amoris Dei vehementia qualis in amātibus

Amor de Caritate, perche m'hà si ferito? &c. Finit,

Amor, Amor la morte te domando, &c.

Vtramque rescribemus infra simul cum traditione latina, prout rescripsit in tertio opusculo citato Vadingus.

Hunc Prophetam, & Vatem, & Poetam Pica Puerpera peperit in stabulo in medio Bouis, & Asini. Et aduertendum. Quod post recepta sacra stigmata, super Asellū (vt dictum est) ibat Franciscus quasi Poeta Seraphicus, à Christo plagis suis, & clauis laureatus: qui publicum triumphum splendida humilitate, ac purpurea vilitate circumfertum celebrans, super idem ipsius Christi triumphi iumentum, denuo in ipso Crucis stultitiam sub Bouis Apostolici iugo cunctam impudentiæ, ac petulantiæ stoliditatem Luciferi, Mundi, Carnis, à qua liberauerat Ecclesiam, subiugasse declarabat. *O præclaram emendatricem vitæ Poeticam* exclamauit, Tull. 3. de Oratore. Sed Poetica sua Franciscus, se præclarè transformatum in Christum, cecinit,

Franc. poeta plagis, & clauis Christi laureatus

Amor, Amor Iesu si pietoso,
Tu me te dai in te trasformato.

Ac proinde totam Ecclesiam emendasse, ac renouasse. Christo iam igitur Cruci cōfixus Franciscus tam carne, quam spiritu, non solum seraphico amore ardebat in Deum; verum etiam sitiebat cū Christo crucifixo multitudine saluandorum. *Faciebat proinde quoniam propter excrescentes in pedibus clauos ambulare non poterat, corpus emortuum per Ciuitates, & Castra circumuehi, vt ad Crucem Christi ferendam cæteros animaret.* Ita Bon. cap. 14. in princ. Sed Francisci, ita publicè ducti vehiculū Asellus erat, vt communiter ex ipso Bonau. fertur. Super hunc currum triumphalem tot ora Christi triumphum harmonicè acclamabant, quot erant in circumducto Francisco vulnera. Et in Francisco, vt Vate in Ecclesia canebat illud poeticū epodi 24. cant. 2. citatæ, Christum alloquens, vt infra.

Et me fecere Poetam Pierides, cantauit Virgil. 9. Ecl. Pieria est Regio in finibus Macedoniæ inter Axium, & Aliacmonē fluuios. Plin. lib. 4. cap. 10. & Strab. lib. 10 teste Plinio ibidem. Hinc Pierides Musæ, quod in Pieria ex Ioue, & Mnemosine natæ sint. Dies Pierij, quos impendimus literarum studiis, leguntur apud Statium 1. Sil. Nuncupantur etiam Musæ *Castalides* à fonte Castalio, non procul à Delphis in Phocide ad radices Parnassi Montis. Vnde & Apollinis, & Musis sacer creditur. Ita dictus à Virgine Castalia, quæ Apollinem fugitans, præcipitata, in fontem versa est. Dicuntur quoque *Camenæ* hæ Musæ, Iouis & Memoriæ filiæ, vel à cantus amœnitate cum Varrone, qui testatur appellatas esse ab antiquis *Carmenas*, & *Casmenas*, postea, adiecta r, & s, Camęnas. Vel ob tria cum Festo, aut à carminibus, aut quod canunt antiquorū laudes, *aut quod sint castæ mentis præsides*.

Cur Musæ dicantur Pierides, & qui earum parētes.

Cur etiam & Camænæ appellitētur

Pari modo dicuntur hæ Musæ Parnassides, Heliconiades, Hipocrenides, Pegasides, Aonides ab Aonia, Focidi confine. Citherides, vel Citheriades ab Acticæ regionis Monte, qui Citheron dicitur. Thespiades à Thespia, Oppido Heliconæ vicino. Pimpleides à Pimpla Traciæ Mōte, vel à fonte Pimpleo, in radice eius Mōtis sito. Libethrides à fonte Macedoniæ in ea regione, quæ Magnesia dicitur. Item demum Aganippides dicuntur Musæ.

Parnassus Mons est in Phocide, vt scribit Plinius lib. 4. cap. 3. & Strabo lib. 8. & 9. Duos habet vertices, teste Herodoto in Vrania, alterum Pithorea, alterū Hyampeum. Citheron, & Helicon haud sunt iuga Parnassi, vt malè putauit Seruius, sed

De Parnasso monte synopsis

sed sunt duo montes diuersi, & disiuncti. Citheron procul est à Parnasso circiter triginta passuum millia. Helicon verò quindecim. Parnassum sacrum faciunt Baccho, & Apollini. Hic esse scribunt Apollinis Delphici Templum. Hinc fons Castalius Musis sacer. Hic habitauere Pieres, natio Thracia. Vnde Pierius Mons & Pierides Musæ. Sub Parnasso habitauerunt etiam Hiantes Populi, vnde aqua Parnassi fontis Hiantida dicunt. Hinc fontes Atticam versus Hipocrene, & Aganippe. Hi duo fontes, Boetiæ prior, à Cadmo monstratus, posterior non procul ab Helicone. (Vterque Musis sacer; vtrumque factum esse à Pegasi Equi alati vngula (vnde & fontem Caballinum Hipocrenem nuncupat Persius ad verbũ reddens vocem græcam) Poetæ fabulantur. Et Apollinem dicunt Musarum Patrem, Principemque eò auctorem fuisse carminis, Præsidem Vaticinii, Citharæq; Lyræque, quæ nobis cælestis harmoniæ imaginem monstrant, inuentorem. Idcirco in medio Musarum semper ponitur.

Montis Parnassi præconia.

Bacchus, cui etiam Parnassus sacer, Deus vini putatur, nuncupaturque etiam Liber Pater, quod nomen Ioui, eius Parenti attribuunt, & Apollo Liber etiam appellatur. Vis vini maxima quidem, & tam in sacris, quam in prophanis rebus potentiæ, & fortitudinis, & roboris plurimi simbolum est. Hinc sicut Mons idem & Baccho, & Apollini, & Musis sacer est, ita & Bacchus, idest fortitudo strenua, diuinusque furor, & Apollo, & Musæ benè simul stare possunt. *Bonus namq; Poeta*, vt diximus cum Tullio, *nemo sine inflammatione animorum existere potest*. Hac puto de causa Romanos in eodem Altari statuam Herculis, & Musas collocasse. Reciproca enim videtur sympathia inter virtutem heroicam, cuius simbolum vinum, & Herculem, & Poesim. Virtus namque heroica materiem Poesi frequẽter administrat. Poesis vero virtuti heroicæ splendorem, nomenque tribuit. Altera ab altera immortalis fit. Altera tuba alterius est, altera huiusce tubæ flatus est. Vide Eumeniũ apud Alexandrum Taxonium lib. 9. quæst. 12. contra Plutarchum.

Cur etiam Parnassus Baccho sacer

In eodem altari Hercules cum Musis apud Romanos

Musæ nouem finguntur, nec plures, nec pauciores. Musa latinè cantus, & Musica à Musa deducta. Plato autem in Cratylo Musas dictas putat quasi *aio tu Musas*, ab inquirendo. Vnde ab antiquis interdum vocatæ sunt Mosæ. Alij Musas dictas putant quasi *Omo iusas*, quod inter omnes disciplinas similitudo sit. Vnde & Musæ ita pingi solent, vt se mutuo tenentes, Choros ducant. Sunt etiam qui dictæ putent *Apotumutin*, quod est bona, honestaque disciplina instituere. Cur autem sint nouem, explicant ex obiectis, circa quæ versantur, & ob quæ græcanica nomina ipsis imposita.

Musæ nomẽ vnde deductum

Variæ sent. super etim. Musæ.

1 Dixerunt *Calliopen* à bonitate vocis, ob quam

Carmina Calliope libris heroica mandat.

2 Dixerunt *Clio* à gloria, & celebritate rerum gestarum.

Clio gesta canit transactis tempora reddit.

3 Dixerunt *Erato* vel à canẽdis amoribus, vel quod cantus ab omnibus desideratur. Nam

Plectro gerens Erato, saltat pede, carmine, vultu.

4 Dixerunt *Thaliam* à voluptate, ac lasciuia cantus.

Comica lasciuo gaudet sermone Thalia.

5 Dixerunt *Melpomenem* à canendo, & modulando, hoc est à concentu faciendo. Sed quomodo?

Musarum nomina, & officia

Melpomene thragico proclamat mœsta boatu.

6 Dixerunt *Terpsicorem*, scilicet à delectandis choreis. Vnde à quibusdam dicitur Citharistria.

Terpsicore affectus citharis mouet, imperat, auget.

7 Dixerunt *Euterpem* à suauitate concentus.

Dulciloqui calamos Euterpe flatibus vrget

8 Dixerunt *Polyhmniam* à multitudine vel cantus, vel memoriæ.

Signat cuncta manu, loquitur Polyhmnia gestu.

9 Dixerunt *Vraniam*, vel à cælestium rerum cantu, vel à cantus diuinitate.

Vrania Cæli motus scrutatur & astra.

Hæ sunt nouem Musæ fictæ quidem, sed factæ ab inuentione ad significandas bonas disciplinas. Hæ, inquam, sunt nouem Poetarum Musæ cum suis interpretationibus, adiunctis totidem carminibus Virgilianis, quibus immediatè sunt hæc duo alia.

Apollo in medio Musarũ ponitur

Mentis Apollineæ vis has mouet vndique Musas.

In medio residens, complectitur omnia Phœbus.

Locus ille Musis, & studijs consecratus in Macedonia circa Olympum montem *Museum* communiter appellant: vide Steph. Transfertur nihilominus ad omnia loca, studijs dicata: Vnde Strabo scribit, apud Alexandriam fuisse celeberrimum *Museum*. Plin. lib. Epist. ad Fũdan.

Museũ quid significet

O mare, ò littus, verum, secretumque Museon.

Iam superius in principio libri antecedentis ad sect. 1. cap. 1. adnotatum est, fabulari, in Aues Picas mutatas esse Pieridas, scilicet nouem Musas. Vide ibi, & hic tātùm inspice Ouidianam metamorphosim in 6. sic decantatam.

Musę cur mutatæ in Picas

Plangere dumque volunt, per brachia mota leuatæ,
Aere pendebant nemorum conuitia Picæ.
Nunc quoque in alitibus facundia prisca remansit,
Raucaque garrulitas studiumque immane loquendi.

Pica igitur Puerpera, & Pica fœmina Musarum simbola explicans in nomine, quem fudit super stabuli in medio duorum animalium fęnum, Picas cunctas in se solo patefecit. Ipse namque solus canens etiam illud Virgilianum; *Et me fecere Poetam Pierides*, Museum illud nouū, peregrinumque apparuit, apperiens omnes cælestes Musas, scilicet gratias cælestes, & virtutes inclitas secum habens, in quo renouatam in seipso Christi, & Apostolorum vitam, pari voce, atque harmonia tales Musæ cecinere. Propterea Christi, & Apostolorum Museum haud inconsultè Franciscum nuncupauimus. Apollo, seu Phębus in hoc Museo Deus verus, & nō fictus ab ipsa infantia audire fecit suarum Musarum cantum illum, & melodiam illam, quam in eius adolescentia explicauit Bonau. cap. 1. illis verbis, loquens de Francisco. *Aiebat*, inquit, *post cum iam perfectè Christum induerat, quod etiam existens in habitu sæculari, vocem diuini expressiuam amoris audire vix vnquam sine cordis immutatione valebat, &c.* Ista immutatio simpatica in corde Francisci musicam illam faciebat, quam iuxta adagium cōmune ipse docet Diuinus Amor. Qui ipsum Franciscum Poetam suum effecit, trahentem ab vtero Picę cum pietate (ob quam veluti ex consonanti corda eadem immutatio oriebatur in eius corde, vt dixit ibidem Bonau. paulò supra immediatè) cælestes Picas, in moribus illius hanc apud ipsum Bonauenturā formantes harmoniam. *Porrò*, inquit, *mansuetudinis lenitas cum elegantia morum. Patientia, & tractabilitas supra humanum modum. Munificentiæ largitas vltra suppetentiam facultatum, quibus bona indolis adolescens certis florere conspiciebatur indicijs, quædam videbantur esse præludia, quod copiosior super eum foret in posterum diuinæ benedictionis abundantia effundenda.*

Verum verſ Dei, triplexque Museum Franc.

Morum harmonia in Franc. adolescente

Hæc abundantia deinde ad facūndiam illam priscam, quam tradunt de Picis, in quas Musas mutatas refert Ouid. prorupit, studiumq; immane loquendi (immane inquam ob dulcem amoris diuini, teste Nazianzeno, & ob amaram in amorem prophanum tyrannidē) quo in Christo, & in Apostolis fundauerat Ecclesiam, quam postea ab immane loquendi, & operandi studio amoris mundi in excidium positā, in Francisco reparauit. Sed hoc vocabulum *immanis* est etiam apud Latinos *ingens*, *immensus*. Et in Museo Francisci tota eius Poesis, diuinitus inspirata, inflammata, infusa, & ingenti superfusa plenitudine charitatis; & sapientiæ Dei, nouo Theologiæ cantico (de quo Interpr. vbi *Theologiam canticum nouum appellat, in auribus Numinis resonans*) supernam Apostolorum ebrietatem patefecit, sicut legitur in Actis, & poeticè canit Ecclesia.

Diuini amoris facundia in prophanū amorem immanis.

Musto madere deputant,
Quos spiritus repleuerat.

Sed audiamus ex Bonauentura quales deinde in vita Regulari in Apostolico Francisci Museo Picæ, seu Pierides loquaces; qualis harum Picarum cantus, & harmonia, & qualibus vocibus musicalibus hæc harmonia efformata. *Inaudita*, inquit, *deuotionis affectu fontalem illam Bonitatem in creaturis singulis, tamquam in riuulis degustabat, & quasi cælestem concentum perciperet in consonantia virtutum, & actuum eis datorum à Deo ipsas ad laudem Domini more Prophetæ Dauid dulciter hortabatur.*

Franc. ceu verus Orpheus, et Amphion, à quo reparanda ecclesia

De Poeta Thrace Orpheo fabulatur, quod cum esset Calliope, & Apollinis filius, à Mercurio, siue cum aliis à Patre Apolline Lyram acceperit, eaque tantum valuerit, vt illius cantu syluas, & saxa mouerit, fluuiorum cursum prohibuerit, feras mitiores reddiderit, vxorem Euridicem descendens ipse ad Inferos de manu Proserpinæ liberauerit. Quid simile autem fingitur de Amphione, Iouis, & Mercurii filius, à quo accepta Lyra adeo suauiter canebat, vt saxa ad struendos muros Thebanos traxisse dicatur. Quod ideo fictum, quia eloquii suauitate homines rudes, & incultis moribus ad obsequij ciuilis pellexit disciplinam.

Quis Orpheus, quis Amphion

At Franciscus ex Picæ Matris suæ vtero trahens pietatem, hancque colens ab infantia cum virtutum Musis, hisque percutiens Lyram, quam Deus, cuius filius erat, tradiderat, canensque creaturis singulis inanimatis, vegetantibus, insensibilibus, illas hortabatur ad Dei laudem. Quo pacto corda peccatorum siluescentia, ac saxea ita mouebat, vt deperditam rationalitatem ipsis restituerit, & ad culturam virtutum Christi, & Apostolorum reduxerit. Prohibuit fluuiorum, inundantium Ecclesiam vniuersam impetum. Feras humanas mansuefecit. Sponsa

Christi

Christi è Satanæ manibus potentissimè eripuit. Lapides dispersos ad constructionem reparandæ Ecclesiæ mirabiliter traxit, eloquijque suauitate ob earundéque virturum consonantiam, cælestemque concentum (vnde & ipse verè diuinus vates inauditæ deuotionis affectu, cui originalis fomes materna pietas, in fontalem illam bonitatem per ipsas creaturas immersus) homines rudes, & incultis moribus ad obsequii non solum ciuilis, sed etiam euangelici, apostolici, seraphici pollexit disciplinam.

Quis in portatile Fran. Museo Apollo

Hoc diuinum, seraphicumque Museũ portatile per totum Orbem, in quo Apollo verus, scilicet Sol iustitiæ Christus cum disciplinarum cælestium Musis, mirabilis doctrinæ copia affluentibus, & maxima vi, & potentia callentibus, quodammodo ostendit Bonau. cap. 12. illis verbis. *Aderat equidem seruo suo Francisco, ad quacumque pergeret is, qui eum vnxerat & miserat spiritus Domini, & ipse Dei virtus, & sapientia Christus, vt sanæ doctrinæ verbis afflueret, & magnæ potentiæ miraculis coruscaret.* Musas dici eo quod *sint castæ mentis præsides*, supra attulimus ex Festo. Et de Francisco tradit Bonauent. cap. 11. *Penetrabat ab omni labe purum eius ingeniũ misteriorum abscondita. Et vbi magistralis scientia foris stat, affectus introibat amantis* Sicque Amor Diuinus musicam in ipso faciens, docens, colens. In totius Ecclesiæ tractionẽ, & oblectamen eius Museũ montes eminentiores meritorum, fontes limpidiores gratiarum, cum Equo, pennis seraphicis alato, alboque Christi, cui simillimus Franciscus, continebat, vnaq; cum Camœnis suis, cum Picis suis, quas ex pietatis vteri materni Picæ Puerperæ deduxerat.

Musæ castæ mentis præsides.

Franc. adolescens, & poeta, laureatus iugo, triumphat super asellum

Verum dum adhuc contemplor natum Franciscum in stabulo in medio Bouis, & Asini, oportet etiam eum perscrutari, admirari, obsequi vt nouum Christi Vatem, non solum prout habentem in se cæleste Museum, sed etiã prout coronatum iugo obedientiæ Christi, quo illi respondit in vrbe Augubi, *Domine quid me vis facere*, vt diximus cum Bonau. cap. 3. Simulque cernere ipsum triumphantem super dorsum Asini, qui nouo triumphatori, ad Capitolium, ad quod ab infantia pergit Christus, pergenti, erit currus, & quadriga, & hostes victi, & apparatus, & applausus publicus. Describit aliquo modo, tametsi communibus verbis, Interpres noster sub nomine Viri iusti istum Francisci triumphum, retrahens ipsum ex triumphis Christi, in die Palmarum triumphanti imaginẽ. Intueamur quæso triumphantẽ Poetam nostrum, audiamusque choros musicales, illius triumphum celebrantes, omnemque triumphi pompam inspiciamus. *Moraliter*, inquit, *Rex, sedens super asinam, & pullum eius est Iustus, carnem reprimens, & appetitum eius refrenans*. Vnde Hierem. 31. *Virgo Isreal adhuc ornaberis timpanis tuis, & egredieris in choro ludentiũ.* In timpano, quod est pellis mortua, in ligno extensa, carnis mortificatio. In choro, vbi voces resonant vnitæ, concordantia designatur. *Anima ergo timpanis ornatur, & in choro ludentium egreditur, cum carnis mortificatione, & virtutis concordia decoratur.* Vnde Dauid Psalm. 150. *In timpano, & choro laudate Deum.*

Quis verè Rex, sedens super asinã, & pullum.

In illum Poetæ nostri diuini, iugo obedientiæ ad Deum ab adolescentia in statu sæculari obligati (iamque positi super Asinam carnis, & pullum Asinæ, idest appetitus) celebrandum triumphum, mirandum virtutum Museum magna põpa concurrit. Imo ex quo puerulus, specimen quodam triumphi Christi per Vrbis Assisii vias mirandum in modum pluries ipsi contigit. Refert enim Bonau. cap. 1. post vltima illa verba præallegata *diuinæ benedictionis abundantia diffundenda*, istud exemplum immediatè. *Quidam sanè vir de Assisio valde simplex, vt creditur eruditus à Deo, cum aliquando per Ciuitatem eunti obuiaret Franciscus, deponebat pallium, sternebat ipsius pedibus vestimentum, asserens omni fore Franciscum reuerentia dignum. Vtpote qui esset in proximo magna facturus, & ob hoc ab vniuersitate fidelium magnificè honorandus.*

Publicus Fran. triumphus, mirusque in pueritia

Spiritus Domini repleuit Orbem terrarũ, & hoc, quod continet omnia, scientiam habet vocis, Sapient. 1. Medietatem huius sententiæ ita exponit Interpr. noster serm. 2. in die S. Pentec sicut iam aliàs diximus. Et hoc, quod continet omnia habet sciẽtiam vocis, *idest homo animal rationale, quod continet omnia quatuor elementa, ex quibus omnia constant, habet scientiam vocis, quia intelligit, quando Spiritus Sanctus loquitur.* Vnde Bernardus, *Totiens spiritus loquitur, quotiens bona cogitamus*: vnde Psalm. 84. *Audiam quid loquatur in me Dominus.* Sic legimus contigisse in solemnissimo Christi Vatis summi, ac Prophetæ magni in die Palmarum triumpho. *Plurima enim turba strauerunt vestimenta sua in via, &c. dicentes: O sanna filio Dauid, benedictus qui venit in nomine Domini*, Matth. 21. Hæc siquidem acclamans, publica, tam noua, insueta, miranda, festiuaque collocutio puerorum, rusticorum, plebeiorum, hominum rudium, ac simplicium ex præcipua Spiritus Sancti motione oriebatur, vt

Homo continẽs omnia scientiam habet vocis

vt communiter Sancti Patres declarant. *Osanna (*ait Doctor noster) *interpretatur salus, vel salua obsecro. Osanna ergo, idest salus, est filio Dauid, vel à filio Dauid, vel filio, idest per filium. Benedictus, idest immunis à peccato. Et ideo singulariter benedictus es, ò tu Christe, qui venis in nomine Domini*: idest qui venturus es. Nam qui primum in forma serui apparuisti, tandem in gloria Domini apparebis: *Osanna in excelsis*, idest salua in excelsis, quasi diceret, qui saluasti redimendo in terris, salua obsecramus nos in Cælis. Hæc Interpres ibi.

Osanna in excelsis quid denotet

Ille vir admodum simplex de Assisio quotiens ad pedes Francisci pueri, deponens pallium, sternabat vestimentum, vt super ipsum transiret, totiens eruditus interius à Deo per scientiam infusam vocis, qua Spiritus Sanctus per eum loquebatur, afferebat duo. Vnum vt effectum, aliud verò vt causam talis effectus, & vt causam duplicem, alteram influentem in eius gesta personalia. Alteram in bonum vniuersitatis fidelium, vt propterea ab eadem vniuersitate publico honore exaltandus esset Franciscus ab ipsa sua pueritia. Dicebat primò vir ille simplex, proijciens vestimentum suum ad pedes Francisci, quod Franciscus foret omni reuerentia dignus. Addebat secundò, *quod esset in proximo magna facturus*, ecce prior causa, quam diximus. *Et ob hoc ab vniuersitate fidelium magnificè honorandus*. Ecce posterior causa prædicta. Ni fallor sicut his verbis, in quibus per os hominis rudis, & simplicis loquebatur Spiritus Sanctus, haud obscurè demonstratus fuit Vir Sanctus veluti Reparator totius Ecclesiæ, Christo in gestis, & actibus simillimus; sic suo quoq; modo per vestimēt. ad illius pedes, ea loquendi forma illi festiuè acclambatur. *Osanna fili Dauid, benedictus qui venit in nomine Domini*. Salus namque in tota Ecclesia à Francisco benedicto, qui ab omni culpa læthali immunis venit. Ipse saluauit in excelsis, & ipse filius Dauid, idest Christi crucifixi, valde vnicus dupliciter, missione, & similitudine. Missione, quia è Cruce immediatè eum misit Christus, ter ei mandans, vt iret, & repararet domum suã, quę tota destruebatur. Similitudine, quia ab alia Cruce ipse pariter Christus immediatè præter internam sui ipsius conformitatem in mente, tribuit quoque & conformitatem in carne per plagas, & clauos.

Vir simplex sternebat pedibus Fran. vestimēt duplici excausa.

Dicitur 1. Reg. 24. *quod Dauid habitauit in deserto Engaddi*. Vbi Interpres distinguens triplex desertum, scilicet vterum Virginis, illud Euangelicum Matth. 4. & desertum Crucis, & in quolibet demonstrans introductum Christum, ita inquit in principio super figuram Dauid, loquēs de deserto Crucis. Dauid manu fortis est Christus, qui manibus in Cruce affixis aereas potestates debellauit. *Ecce quam mirabilis fortitudo, ligatis manibus proprium deuincere inimicum*. A duplici deserto Crucis Dauid Christus filium gratiæ suæ Franciscum constituit ceu alterũ Dauidem sibi admodum conformem, vt per eum pari modo, quo in fundatione Ecclesiæ suæ debellauerat hostem, & in eiusdem reparatione ipsum debellaret. In priori deserto intra Eccl. S. Damiani apud Assisium super Crucem ligneam antiquã vidit Franciscus depictam Crucifixi Domini imaginem solummodo, & audiuit simul corporeis auribus, cuius corde etiã percepit, allocutionem. Sed in posteriori super Aluerniæ montem apud Florentiam, oculi corporeis intuitus est Franc. ipsum Christum sub specie Seraph Cruci affixum, & auribus mentis audiuit illius verba ineffabilia. In priori contuitu, atque perstupendo auditu, totus in ingētem obstupectionem conuersus fuit, totus à sua quoque mente alienus effectus aliquantisper apparuit. *Tremefactus Franciscus, cum esset in Ecclesia solus, stupet ad tam miranda vocis auditum*, cordeque percipiens diuini virtutem eloquii, mentis alienatur excessus. Bonau. cap. 2.

Magna vtiq; fortitudo ligatis manibus hostem vincere

Dauid manu fortis Christus est

Ea tunc tēporis obstupefactio, atq. alienatio alium fecit Franc. tum ratione officii sibi à Christo ter demandati, tum ratione idoneitatis ad eiusmodi officium, quod tandem requirebat valde præcipuã similitudinem ipsius Francisci cum Christo. Hinc in posteriori contuitu alienatio Franc. rursus alium à se fecit ipsum, eumdemque cum Christo, à quo perfectissima similitudine corde, & carne, spiritu, & corpore, interiusque exteriusque crucifixus est. Tuncque Dauid Christus (qui in lignea Cruce super Caluariæ montem totaliter de hoste triumphans, consummauerat Redemptionem, ita dicens, *consummatum est*) in Cruce carnis Francisci consummatam ostendit nouam hanc, de qua loquimur reparationem Ecclesię suę. Sicque vbi prima vice in adolescentia iugo obedientiæ laureatus Franc. triumphauit, sedens super Asinam, & pullum Asinæ per mirandam carnis, & appetitus subiugationem: Secunda vice laureatus plagis, & clauis Christi, super Asellum circuiens Vrbes, & Castra, non amplius carnis, & appetitus triumphum sui ipsius deferebat, sed Christum triumphantem, iterum de hoste suo in seipso victoriam obti-

Alienatus Franc. ad vocem Christi è cruce alius factus est.

Iterumque magis alius factus est in stigmatizat.

Quales nouem Camęnæ in illo Franc.triumpho

obtinentē. Sed quale tunc in illo triumpho in Francisco Museum, scilicet Musarum applaudentium concursus? Qualis Calliopen, circa heroica Francisci triumphatoris gesta bonitate vocis conspicua? Qualis Clio, à celebritate rerum gestarum Francisci gloriosa? Qualis, inquam, Erato à canendis amoribus inter Christum, & Franciscum ab omnibus concupita? Quæ in illo triumpho Francisci Vatis Thalia, haud voluptuoso, ac lasciuo sermone comicè gaudens, sed amatorio, ac virgineo, quo liber canticorum plenus est? Quæ Melpomenes concentuosa, ac melodica? Quæ Terpsicore in delectandis Choreis vnica, ac Citaristria mirabilis? Vbi Euterpen, cantu suauissima, Polyhmnia quantò multimoda cantu, tantò varietate cantus delectans. Vrania, res cælestes, ac diuinas in illo triumpho celebrans? Visne cernere, ac videre, & audire hasce Camęnas cum Apolline, & Phębo veluti in vno Museo in vnico Frācisco sacris stigmatibus laureato, atque triumphatore vectas, intuere ipsum quęso primo super montem Aluernā circa actum stigmatizationis, deinde post stigmatizationē super Asellū circumuectum. Atqui ore suo diuinas Camęnas tam ibi, quam hic auscultare non pigeat.

PRIMVM MVSEVM SERAPHICVM super Montem Aluernam celeberrimum.

Textus Historiæ D.Bonau.

Fran. imperterritus circa amoris diuini conflictus

ET licet propter multā austeritatem vitæ præteritæ, Crucisque Dominicæ baiulationem continuam imbecillis iam esset corpore, nequaquam est territus, sed ad martyrij sustinentiā vigorosius animatus. Exercuerat quidem in eo insuperabile amoris incendium boni Iesu *in lampades ignis, atque flammarum, vt aquæ multæ charitatem eius tam validam extinguere* non valerent. Cant.8.

Tempus, & locus apparitionis Christi sub specie Seraph

Cum igitur seraphicis desideriorum ardoribus sursum ageretur in Deum, & compassiua dulcedine in eum transformaretur, qui ex charitate nimia voluit crucifigi; quodam mane circa festum Exaltationis Sanctæ Crucis, dum oraret in latere montis, vidit Seraph vnum, sex alas habentem tam ignitas, quam splendidas, de Cælorum sublimitate descendere. Cumque volatu celerrimo peruenisset ad aeris locum, Viro Dei propinquum, apparuit inter alas effigies hominis crucifixi, in modum Crucis, manus & pedes extensos habentis, & Cruci āffixos. Duę alæ super caput ipsius eleuabantur. Duæ ad volandum extendebantur. Duæ verò totum velabant corpus.

Forma illa Christi Seraph qualis.

Hoc videns, vehementer obstupuit; mixtumque mœrore gaudium cor eius incurrit. Lætabatur quidem in gratioso aspectu, quo à Christo sub specie Seraph cernebat, se conspici. Sed Crucis affixio compassiui doloris ipsius animam pertransibat. Admirabatur quamplurimum in tam inscrutabilis visionis aspectu; sciens, quod passionis infirmitas cū immortalitate spiritus Seraphici nullatenus conueniret. Intellexit tandem ex hoc, Domino reuelante, quod ideo huiusmodi visio sic Diuina prouidentia suis fuerat præsentata conspectibus, vt amicus Christi prænosceret, se non per martyrium carnis, sed per incendium mentis totum in Christi crucifixi similitudinem transformādum. Disparens igitur visio, &c. vt paulò infra.

Cur Dominus in illa forma Frāc. apparuerit

Reuelatio Christi Frā. effecta circa illam formā

Hæc scripsit Bonau.cap.13. Legenda maiori, quæ postea Seraphicum Francisci Museum cantauit, referens actum stigmatizationis.

CAN-

CANZONETTA.

Conflitto d'Amore trà Francesco: è'l suo Serafino Christo in stimmatizarlo.

I.

Calliope Heroica.

Qual cosa più heroica in questa vita

In foco l'Amor mi mise,
In foco l'Amor mi mise.
In foco d'Amor mi mise
Il mio Sposo nouello,
Quando l'Anel mi mise
L'Agnello amoroséllo,
Poiche in prigion mi mise,
Ferimmi di coltello,
Tutto il cor mi diuise.
In foco l'amor &c.

I I.

Clio Gloriosa.

Qual più gloriosa, ch'esser da Christo stimmatizato

Diuisemi lo core,
E'l corpo cadde in terra,
Quel quadrel de l'amore,
Che balestra disserra,
Percosse con ardore,
Di pace fece guerra.
Moromi di dolciore.
In foco l'Amor.

I I I.

Erato desiderata.

Qual più desiderata.

Moromi di dolciore,
Nè ven marauigliate,
Ch'ai colpi mi son date
Da lancie innamorate;
E'l ferro è lungo, e lato
Cento braccia, sappiate,
Che m'hà tutto passato.
In foco d'amor.

I V.

Talia Comica.

Comico spettacolo di Amor celeste.

Poi si fer le lancie spesse,
Che tutto m'agonizaro:
All'hor presi vn pauese,
E i colpi più spessaro,
Che niente mi difese;
Tutto mi fracassaro
Con tal forze le stese.
In foco d'amor.

V.

Melpomene tragicamente Armoniosa.

Concento in sua lieta mestitia più harmonioso

Distesele sì forte,
Ch'io diffidai scontarle,
Onde campai da morte,
Ti moui contra ragione,
Gridando molto forte,
Vn trabucco rizzoe,
Che mi diede nuoue sorte.
In foco d'amor.

CANTIVNCVLA.

Conflictus Amoris inter Franciscũ, & eius Seraphinum Christum illum stigmatizantem.

I.

Calliopen Heroica.

Quæ res plus in vita hac heroica

Vssit ardenti mea corda flamma,
Vssit ardenti mea corda flamma,
Vssit ardenti mea corda flamma,
Gratior Sponsi species nouelli,
Annulum quãdo dedit Agnus insons.
Ast vbi me carcere clausit arcto
Ilicet ferro feriens acuto,
Rupit impresso mea corda telo.
Vssit ardenti me corda flamma
Ignis Amoris.

I I.

Clio Gloriosa.

Quę glorio sior, quam à Christo stigmatizari.

Rupit impresso mea corda telo,
Corpus ingenti cecidit sub ictu:
Lectus è pulchra calamus pharetrâ,
Viribus missus validis, quiete
Pacis excussa, tulit arma belli:
Torreor dulci exanimatus æstu.
Vssit ardenti mea corda flamma
Ignis amoris.

I I I.

Erato desiderata.

Quæ desiderabilior,

Terreor dulci examinatus æstu.
Mitte mirari, fuit hic amantis
Impetus teli, quod acuta ferro
Cuspis oblongo tegit, atque lato;
Percutit pectus, pedibusque centum
Extat infixo grauis hasta ligno.
Vssit ardenti mea corda flamma
Ignis amoris.

I V.

Thalia Comica.

Tragicomicum Diuini Amoris spectaculum

Inde telorum subiere nimbi,
Et procellosæ furit ira pugnæ:
Munior velox rutilante parma;
At magis crebro feriente ferro,
Lucido incassum tego pectus ære,
Me nimis fortis lacerante dextra.
Vssit ardenti mea corda flamma
Ignis amoris.

V.

Melpomene tragicè Harmonica.

Concentus in sua læta mestitia magis harmonicus.

Tam potenti ardore vibrabat ictus,
Duxerim vt vanũ excipere ingruentes,
Fugerim & certæ occubuisse morti.
Bella non æqua ratione tentas,
Clamo: at is fortes iterando pugnas
Mouit inuicta noua bella dextra.
Vssit ardenti mea corda flamma
Ignis amoris.

V I.

VI.

Terpsicore Citarista.

Così forma i balli dilettevoli l'Amor di Dio.

Le fotti, che mandaua
Eran pietre piombate,
Che ciascheduna grauaua
Mille libre pesate.
Si spesse le gittaua,
Non le harei mai numerate,
Nulla mai mi fallaua.
In foco d'amor.

VI.

Terpsicores Citharistria.

Saxa plumbato iacit acta missu,
Saxa quæ pondo grauiora mille,
Sicut æstiuæ rabies procellæ,
Densa non vllo numeranda sensu
Vndique expetum patiere pectus,
Irrito nunquam recidente nisu.
Vssit ardenti mea corda flamma
Ignis amoris.

Sic format placidas choreas Dei Amor

VII.

Euterpe Soaue.

Soauità come senza anima, e però ineffabile

Non m'haurebbe mai fallato.
Sì ben tirare sapeua:
In terra ero io sternato,
Aita non mi poteua,
Tutto ero fracassato.
Niente più mi sentiua,
Com'huomo, ch'era passato.
In foco d'amor.

VII.

Euterpes Suauis.

Irrito nunquam cecidere nisu,
Missa tam docta iaculantis arte.
Iamque prostratos vigor omnis artus
Liquit, & corpus lacerum refracti
Fugerant sensus, iacui supinus,
Pallida exanguis velut vmbra mortis.
Vssit ardenti mea corda flamma
Ignis amoris.

Suauitas veluti exanimis, ac proinde ineffabilis

VIII.

Polinnia Varia, e molta.

Quì il breue è vario, & è molto

Passato non per morte,
Ma da diletto ornato.
Poi rimessimi sì forte
Dentro il corpo tornato,
Che seguì quelle scorte,
Che haueuano guidato
Nella superna corte.
In foco d'amor.

VIII.

Polyhimnia Varia, ac multa.

Non tamen dulci fugiente vita
Gaudio, at cunctos inhibente sensus,
Fortis hinc vires reuoco priores,
Et citius vestigia sector alma,
Quæ viam celsi reserant Olympi.
Vssit ardenti mea corda flamma
Ignis amoris.

Varia hic breuitas est & intellectu multa

IX.

Vrania Celeste, e Diuina.

Quì il canto mira al Rè del Cielo, e il Cielo

Poiche tornato fui,
Tosto armato mi fui,
E à Christo feci guerra,
Caualcai in sua terra,
Scontrandomi con lui.
Tostamente l'afferro,
Mi vendico di lui.
In foco d'amor.

IX.

Vrania Cælestis, ac Diuina.

Pristinæ postquam redière vires,
Armor, & Christo pia bella porto,
Fertiles eius peragrando campos,
Obuium amplectens auidis lacertis,
Implico nunquam pereunte nexu,
Impetus tanti generosus vltor.
Vssit ardenti mea corda flamma.
Ignis amoris.

Hic cantus Cæli Regem Cælumque respicit

X.

Apolline in mezo alle noue Muse.

Christo amante la guida delle sacre Muse

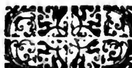
Poiche fui vendicato,
Io feci con lui patto.
Perche prima era stato
L'Amor molto verace:
Di Christo innamorato.
Hor son fatto capace,
Sempre lo cor formato
Di Christo consolato,
Infra l'Amor mi mise
In foco.

X.

Apollo in medio nouem Musarum.

Vindice at postquam pia bella dextra
Ritè confeci, propero citatus,
Pacis immotæ stabilire leges.
Namque sinceri meus igne amoris
Arserat Christus: placida in quiete,
Iam fruor solamine, iam perenni
Roborat mitis mea corda Christus.
Vssit ardenti mea corda flamma,
Vssit ardenti mea corda flamma,
Ignis Amoris.

Christus amans sacrarum Musarũ Dux est

S T-

SYNOPSIS

De argumento, auctore, tempore, necnon & traductore huius Cantiunculæ.

Habet Christianus amor sua prælia.

1 PArabolicis, & obscuris verbis edidit hoc Canticũ Seraphicus Poeta, integrum, mirandumque Museum in peramanti pectore gestiens, amoris modulamine. Expressit eo nihilominus quos cælestis Cupido ictus inflixit, & quos vicissim habuit cum Christo acriores, sed dulciores cõgressus. Habet enim & amor Christianus sua prælia, suas admittit, & emittit sagittas, quibus hinc inde amoris faces incenduntur. Amori condonanda est præsumptio, cum Christo ineundi duellum, & ad pugnam velle, quem honori, vel timori debuit habere. Nam *Amor* (teste Bernar. serm. 83. in Cant.) *reuerentiam nescit. Non horret. Non stupet. Non timet. Non miratur. Vacant hæc omnia penes amantem. Cæteros in se omnes traducit, & captiuat affectus.* Et serm. 44. ibid. *Quæ amat, amat, & aliud nouit nihil.* Profectò *calix inebrians est amor Christi*, & extra se rapit amantem donec plenè potiatur amato.

Quæ amori vehementi propria.

2 Descriptionem hãc Poeticam præcipuè referendam iudicat cum Senensi, statim citando Vadingus vbi supra, ad ineffabiles illos in monte Aluernæ conflictus, quibus amoris pugil Franciscus ab ipso amore quino sauciatus vulnere, totus amor euasit. Id quod singillatim patere potest ex epodo 2. iuxta scriptionẽ meam nondum impressã, in limine huius operis cũ aliis opusc. adnotatã. Intus ardens, & exterius suũ amorẽ repræsentans. Illã habes Tom. 4. operum D. Bern. Senen. serm. 4. extrau. in fine, vbi expressè Francisco tribuitur. Et qui author est indicis eiusdem tomi, illam ita indicauit, *Francisci Canticum*.

Huiusce poetices seraphicæ materies

3 Latinũ fecit metro sapphico Chifellius Antuerpiensis, qui erudito, & planè heroico carmine Bellum Granatense descripsit. Singulis epodis additis antea vtrinque intitulationibus, suam ipse vnicuiq; Camenam accommodaui. Postremò Apollinem apposui, vt totum compleẽ Museum, Picis suis, seu Musis nouem Ducem Phœbum, scilicet Christum sequentibus (quem Pica Puerpera supra fœnum in medio duorum animalium effudit) consertum admiraculum,

Author traductioni latinæ quis.

Secundum Francisci, Sacris Stigmatibus laureati Musum Christi triumpho, ab illo super Asellum publicè circumuecto, quadrifariè ex D. Bonauentura applaudit.

Textus Historiæ D. Bonauenturæ.

Causa efficiens sacr. stigm. Christus.

DIsparens igitur visio, mirabilẽ in corde ipsius reliquit ardorem; sed & in carne non minus mirabilem signorum impressit effigiem. Statim namque in manibus eius, & pedibus apparere cæperunt signa clauorum, quemadmodum paulò ante in effigie illa viri Crucifixi conspexerat.

Causa materialis caro Franc.

Manus enim, & pedes in ipso medio clauis confixæ videbantur, clauorum capitibus in interiori parte manuum, & superiori parte apparentibus, & eorum acuminibus existentibus ex aduerso. Erantque clauorum capita in manibus & pedibus rotunda, & nigra, ipsa verò acumina oblonga, retorta, & quasi repercussa, quæ de ipsa carne surgentia, carnem reliquam excedebant. Dextrum quoque latus quasi lancea transfixum rubra cicatrice obductum erat, quod sæpè sanguinem sacrum effundens, tunicam, & femoralia respergebat.

Causa formalis quinque vulnera & quatuor claui.

Cernens autẽ Christi seruus, quod stigmata carni tam luculẽter impressa socios familiares latere nõ possent; timens nihilominus publicare Domini sacramentum, in magno fuit positus dubitationis agone, vtrum videlicet quod viderat, diceret, vel taceret. Vocauit proinde aliquos ex Fra-

Franc. cruciatus corpore, agonizat anima pro stigmatum absconsione.

Fratribus, & generalibus verbis loquens, dubium coram eis proposuit, & consilium requisiuit.

Consulit magis familiares quid agẽdum.

Quidam verò ex Fratribus, gratia Illuminatus & nomine intelligens, quod aliqua miranda vidisset, pro eo quod videbatur admodum stupefactus, dixit ad Virum Sanctum. Frater, non solum propter te, sed etiam propter alios, scias tibi ostendi aliquando sacramenta diuina. Timendum propterea iure videtur, ne si quod pluribus profuturum accepisti, celaueris, pro talento abscondito repræhensibilis iudiceris. Ad cuius verbum motus Vir Sẽctus, licet alias dicere solitus esset, *Secretum meum mihi*; tunc tamen cum multo timore seriem retulit visionis præfatæ. Addens, quod is, qui sibi apparuerat, aliqua dixerit, quæ nunquam dum viueret, alicui hominum aperiet. Credendum sanè tam arcana illa fuisse sacri illius Seraph in Cruce mirabiliter sibi apparentis.

Reuelat sacramentum B. illuminato, & aliis.

Postquam igitur verus Christi Amor in eandem imaginem transformauit amantem, quadraginta dierum numero, iuxta quod decreuerat in solitudine consummato, superueniẽte quoque solemnitate Archangeli Michaelis, descendit Angelicus Vir Franciscus de Monte, secum ferens Crucifixi effigiem, non in tabulis lapideis, vel ligneis manu figuratam artificis; sed in carneis membris descriptam digito Dei viui. *Et quoniam sacramentum Regis abscondere bonũ est.* Tob. 12. Ideo secreti Regalis Vir conscius, signacula illa sacra pro viribus occultabat. Verum quia Dei est ad gloriam suam magna reuelare, quæ facit Dominus ipse, qui signacula illa secretè impresserat, miracula quędã apertè per ipsa monstrauit, vt illorum occulta, & mira vis stigmatum manifesta pateret claritate signorum, &c.

Causa finalis sacr. stigm. Bonum vniuersæ Eccl.

Hactenus Bonau.cap.13.Legendæ Maioris.

FErens ergo Crucifixi effigiem Franciscus (patefaciensque eiusmodi, vnicæque effigiei causas quatuor, scilicet efficientem, materialem, formalem, & finalé, de quibus fusius in peculiari opusculo) ferebat quoque secum, patefaciebatque simul lauream certaminis Christi. Siquidem Christo crucifixo laureatus super montem Aluernam tamquam super nouum Dei, iterum in carne Christi patientis Parnassum ipse quoque dicebat nobile triumphum Crucis, celebrans alteram Christi victoriã de Principe huius Mundi super Caluarię Mõtem subiugato. Sed ibi in lignea per seipsum Redemptionem, hic verò in carnea Cruce per Franciscum consummando Reparationẽ (alteram ab Apostolis, & successoribus, alteram à tribus Ordinibus prosequuturã, hancque illius executionem adimpleturam) hostem suum vicit Saluator. Poterat proculdubio altera vice Francisci Museum quadriformiter, scilicet ex eius causis quatuor Christi triumphum, quem ipse circumuectabat per Vrbes, & Castra super Asellum, illa Ecclesiæ in Dominica de Passione hymnodia celebrare, ac modulari.

Pange lingua gloriosi
Lauream certaminis.
Et super Crucis trophæo
Dic triumphum nobilem,
Qualiter Redemptor Orbis
Immolatus vicerit.

1 Idque poterat equidem haud alia bonitate vocis per carmen heroicum cũ sua *Calliope* seraphica arte celebrare, eiq; applaudere.

2 Haud alia *Clio* gestorum Christi extollere gloriam.

3 Haud alia *Erato* reciprocos inter se, & dilectum suum canere amores.

4 Haud alia *Thalia* comico, virgi neoque metro huiusmodi triumphi nouũ sacramentum exprimere.

Quale Francisci Museũ sacr. stigmat. laureati & super Asellum circũ uecti.

5 Haud alia *Melpomene* modulamine plurimo currum triumphalem cum aliis comite Camenis.

6 Haud alia *Terpsicore* illis Choreatum addere delectamentum.

7 Haud alia *Euterpe* cunctarum suauitatem sua vim accrescens melodiæ.

8 Haud alia *Polyhmnia* omniũ cantum multitudine magnum, ac varietate plus placidum efficiente.

9 Haud demum alia *Vrania* celestẽ, ac diuinum illius peregrini triumphi spectaculum commendare, quam illa, ab ipso cum aliis Seraphicis Pieridis non vocali sermone circumuecta, sed illo, quẽ exprimebant vulnera, & claui. His tamen sermo vt cordis, & corporis auribus perne-

pernotesceret ex quatuor inter sese valde respondentibus prorumpebat ad certam peculiarissimam concordiam, quæ sine vllo vocis sonitu, id quod ex illius celebritate triumphi Crucifixi Dei Amor in Fracisco laureatus prætendebat, efficacius suadebatur mortalibus. Explicat Bonauentura ibidem singula horum quatuor argumenta, quibus Interpres concordat.

Quadriformiter harmonicus Fr. explicans Christi crucifixi triumphum.

I *Faciebat proinde, quoniam propter excrescentes in pedibus clauos ambulare non poterat, corpus emortuum per Ciuitates, & Castra circumuehi. Vt ad Crucem Christi ferendam cæteros animaret*. Hoc primum, quod prætendebat Amor crucifixus, triũphans super Asellum per Franciscũ plagis quinque, & clauis quatuor laureatus, principalissimum fuit, vt canit Ecclesia Franciscana in festi Sacrorum Stigmatũ Oratione. Sed qualis hæc animatio, & à quibus ferenda Christi Crux? *Signa Thau super frontes virorum gementium, & dolentium*, Ezech. 9. Vbi Interpres Dom. infra oct. Natiuitatis Domini. *Isti soli signo Dominicæ Passionis no contradicunt, quia ipsum in fronte deferunt. Qui sunt isti gementes, & dolentes, nisi pœnitentes, spiritu pauperes, qui in Cruce gloriantur, & super abhominationibus, quæ fiunt in Mundo, dolent, & gement*. Infideles verbo, & opere contradicunt. Vnde Apoc. 1. Corinth. 1. *Prædicamus Iesum Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam*. Falsi Christiani contradicunt.

Qui signo Crucis non contradicũt

II *Fratribus quoque dicebat. Incipiamus, fratres, seruire Domino Deo nostro, quia vsque nunc parum profecimus*. Hoc secundum, quod prætendebat Amor Crucifixus, triumphans super Asellum per Frãciscum plagis quinque, & clauis quatuor laureatus; iustitiæ, ac sanctitatis naturã in viris maximis demonstrabat per comparationem ad Christum. Opera viri iusti comparat Interpres noster pomis Solis, & Lunæ, explicans illud Deuter. 33. *De pomis fructuum Solis, & Lunæ terra Ioseph repleatur*. Poma, inquit, opera iusti significant propter rotunditatem perfectionis. Pulchritudinem puræ intentionis: Odorem bonæ operationis. *Hæc poma sunt Solis, & Lunæ, idest dilectionis Dei, & proximi, quæ duo quemlibet perfectum faciunt*. Ita Interpr. in serm. Dom. Septuag. Vide etiam ipsum serm. Dom. 4. post Epiph. Cum verò poma sint parum durabilia, cito corrumpantur, deficiant; nunc sint, nunc desint; ideo ipsis viri iusti, ac perfecti opera comparauit, vt ostẽderet iustitiæ, ac sanctitatis naturam. Alibi namque docuerat, iustum semper sibi

Opera viri iusti sunt poma Solis, & Lunæ.

incipientem videri, tamquam si cuncta opera ab ipso effecta, etsi magna fuerint, peregrina, ac valde eminentia, veluti poma ita euanuerint ab eius existimatione, ac desiderio progrediendi ad noua, meliora, ac maiora, vt transacta tamquam si nunquam fuerint extiterint, & ad profectum nihil valuerint, nihilque soliditatis, ac durabilitatis habuerint.

Cur autem poma, quæ breui marcescunt.

Nec Franciscus poterat melius ore suo declarare missum esse in mundum, & in Christo passo, & crucifixo, vt passum, & crucifixum venisse vt passum, & crucifixum Christum circumferret, illum vt Redemptorem Ecclesiæ, seipsum vt eius Reparatorem, illi simillimum, quam talibus verbis, *Incipiamus fratres, &c* Nonne etiam veluti incipientem, vel incipere optantem in opere redemptionis seipsum demonstrauit Christus duobus discipulis Emmaus, vbi ad illam Cleophæ responsionem, & interrogationem, *Tu solus peregrinus es in Ierusalem, & non cognouisti ea, quæ facta sunt in illa his diebus*, hoc solo verbo *quæ*? respondit, & iterum simul interrogauit, vt audiret ab illis quæ passus fuerat illis diebus in Ierusalem? Demonstrauit ignorare, quæ in passione, & crucifixione effecerat, & quibus redemptionem protecerat, & simul se ceu solum peregrinum sub mortali forma se patefecit. Quasi iterum peregrinans à Patre, optansque incipere quæ ad optatum, optimumque finem reduxerat, sit solius Redemptoris Mundi, omnis iustitiæ ac sanctitatis capitis egregium facinus. Atq; illorum etiam, qui ipsi maximè assimilantur, vt fuit præcipuè Franciscus, Ecclesiæ suæ Reparator. *Incipiamus fratres, &c.*

Egregiũ facinus circa bona opera quod erit

III *Flagrabat etiam desiderio magno ad humilitatis redire primordia, vt leprosis, sicut à principio ministraret, corpusque iam præ labore collapsum reuocaret ad pristinam seruitutem*. Hoc fuit tertium, à Diuino Amore, triumphante in Francisco super Asellum, & in eo clauis, & plagis Christi laureato prætensum, quod aliam analogiam Francisci cum Christo exprimit. Interpres noster, nuper citatus, loquens etiam de duobus discipulis præfatis, Luca & Cleopha, tres conditiones vt Christus ad nos veniat, & appropinquet, ab ipso proponuntur. *Prima*, inquit, *est conditio deuotæ affectionis. Secunda est conditio sanctæ recordationis. Tertia est conditio piæ lamentationis*. Circa primam conditionem, ex interpretatione huius vocabuli *Emmaus*, quod est *desiderium consilii*, demonstrat sancti desiderij proprietatem, ob quam vtitur illo D. Bernardi, *Bonum desiderium, seu bona voluntas, origo est, & mater omniũ bono-*

Qui importet bonum desiderium.

bonorum. Desiderium est de re nondum obtenta. *Desiderium est libido eius, quæ nondum adsit videndi*, ait Cicer. 4. Tuscul. Dum istud desiderium manet in sua origine, seu radice, semper videtur in suo principio, quamuis ad optatum finem illorum, ad quæ antea ferebatur, peruenerit. Illa tamen vt possessa, & obtẽta quia transierunt, reliquerunt in voluntate maiorem cupidinem vt denuo desiderarentur. In hũc modum, *Omnia desiderata magis quam assiduè perspecta delectant*, testatur idem Cicero post reditum ad Quir.

Magis delectant desiderata, quam prospecta

Hinc Christus, vt sequitur Interpres in secunda conditione, vbi *illi duo discipuli de morte eius loquebantur, ad memoriam reducentes passionem, iunxit se cum illis*. Cur autem id fecerit, explicat in tertia conditione ex ipsamet associatione Christi cum illis, & ita subdit. *Præterea considera Domini humilitatem, quo humiliter vadit cũ eis tanquam socius, neque dedignatus est hos discipulos inferioris gradus*. Adde modo, si placet, hanc interpretationem, cum altera immediata super illud verbum Christi, *Quæ?* & dum ibi quodam nouum desiderium veluti semper in origine, ac principio incipiendi, quæ profecit in Redemptione, in eo reperies, hic verò quodam specimen humilitatis redeundi ad pristinum, & multiplicare Cruces, vtrumque veluti præcipuè hereditarium illi reliquisse ne dubites, cui ceu hæreditariam effecit suæ Crucis baiulationem, suiq; triumphi per clauos, & plagas gestationem. Flagrans extitit desiderium in Christo *ad humilitatis redire* primordia; similiter & in Francisco. In Christo autem substantiuè post consummatam redemptionem, & post resurrectionem. In Francisco verò comparatiuè & ante obitũ post recepta sacra stigmata, quibus declaratus fuit completissimus Ecclesiæ Reparator. In vtroque idcircò flagrabat huiusmodi desiderium, quia, vt diximus, *Omnia desiderata, magis quam assiduè perspecta, delectant*.

Christi humilitas post resurrectionem.

hoc Franc. ecit hære diriam.

IV *Proponebat, Christo Duce, se facturum ingentia, & fatiscentibus membris spiritu fortis, & feruidus nouo sperabat certamine de hoste triumphũ. Neque enim languor, vel desidia locum habet, vbi amoris stimulus semper ad maiora perurget.* Hoc fuit quartum, quod prætendebat Diuinus Amor, velans in Francisci Asello cum ipso Francisco, plagis, & clauis Christi laureato Christi triumphum; scilicet certamini noua certamina, victoriis victorias nouas, suosque triumphos triumpho annectere. Illa duo verbi, *Christo Duce*, in ducto ab Asello Francisco stigmatibus laureato explicanda veniunt ex Interprete nostro,

Flagrans desiderium in Franc. post sacr. stigm. quid prætenderit.

qui in fine serm. Dom. 13 post Trinit. super illud Dauidicum, *vt Iumentum factus sum apud te, &c.* ita explicat, apponens Regis Dauidis iumento Regis Christi asellum. *Iumentum dictum quasi iuuamentum, est obedientia, quæ dicit, vt iumentum factus sum apud te, &c. Dum enim alienæ voluntati anima supponitur, tunc adiuta superfertur. Dum enim portat, portatur.* Et paulò infra. *Et nota, quod nullus potest reuerti in Hierusalem, nisi super iumentum obedientiæ imponatur.* Vnde Dominus sedens super Asinum ingressus est in Hierusalem. De hoc iumento Neem. 2. *Et iumentum (vel iumentum) non erat mecum, nisi animal, cui sedebam.* Corpus nostrum, quod debet esse quasi iumentum humile, obediens, & abiectum, cui supersedere debet anima, in hoc Mundo non debet habere locum, quia locus hominis est super omnia. Vnde in Psalm. *Constituisti eum super omnia, &c.* Hæc docuit ibi Interpres sub simbolo Asini.

Iumentũ vnde dictũ, & quod significet.

Christus Dominus, Dei filius naturalis, formam serui accipiens, sub Patre Duce ratione virtutis obedientiæ peregit omnia, consummauitque pro Mundi redemptione. Super Asinum ingressus est triumphans in Hierusalem, & sub peregrini specie non refugit cum Luca, & Cleopha ire, & itinerari humiliter; vt quæ passus erat in Ierusalem, Patri suo obediens, audiret; quasi iterum cupidus reuertendi ad pristina. Sed ad hæc reuerti iam multò ante concupierat, imò & dum pēdebat in Cruce, viribus exinanitus, ac destitutus, & à suis derelictus, prout ostẽdit illo solo verbo, *Sitio*. Nam spiritu fortis iterum sitiebat ad pristinam subiectionem, & abiectionem Patris cælestis, Matris terrenæ, & nutricis sui deuenire, in cuius rei indicium inter Bouem, & Asinũ nasci voluit, infans quoque super Asinũ in Ægyptum fugere, & ante triumphum Crucis super Asellum triumphans intrare, nunquam in hoc Mundo habens locum proprium, ac permanentem.

Christus resur. humiliter itineratur cũ Luca & Cleopha.

Quid in Cruce sitiendo optauerit.

Sitiebat istam subiectionem, & abiectionem iam confixus in Cruce repetere; nam *se facturum* denuò *ingentia cupiebat, & facescentibus membris*, in ipso mortis agone *spiritu fortis, & feruidus nouo sperabat certamine de hoste triumphum. Neq; enim languor, vel desidia locum habet, vbi amoris stimulus sēper ad maiora perurget.* Quod tamen non potuit per se obtinere sitiens in Cruce Christus tempore redemptionis Mundi, obtinuit tempore reparationis Ecclesiæ per Franciscum, integro biennio crucifixum, & Christi doloribus vndique circumductum. Et Franciscus obtinuit

Sed quod ibi sitiendo non obtinuit, obtinuit in Franc.

etiam in Christo id, quod fitiebat in Cruce Christus, vt in nullo esset illi dissimilis.

Hæc sunt illa quatuor, quæ est Bonau. rescripsimus, appositis postillaribus Interpretis nostri concordantiis, vbi Franciscum super Asellum, Christi plagis, & clauibus laureatum, Christique crucifixi triumphum in seipso celebrantem contemplati sumus. Ex ipsorum inter sese ad inuicem correspondentium resultat vtique alterū harmonicum, seraphicumq; Museum, eundemque celebrans triumphum, eique applaudens, vt patet. Quod videtur etiam demonstrare idem Bonau. ibidem, vbi statim per substentatiuam coniunctionem, quæ est *autem*, ita annectit prædicta. *Tanta autem in eo carnis ad spiritum erat concordia, tanta obedientiæ promptitudo, quod cum ille ad omnem niteretur sanctitatem pertingere, ipsa non solum nō repugnaret, sed præcurrere niteretur.* Quare omnes concorditer seraphicæ Musæ in solo Francisco laurea Crucifixi donato, & super Asellum circumuecto, coram quo super fœnum in stabulo à Pica Puerpera effusus est, non cessabant carminibus haud metricis; sed ab omni numero solutis, per Ciuitates, & castra.

Quanta in Franc. carnis ad spiritum concordia.

1 *Ad Crucem Christi ferendam cæteros animare*. Non cessabant.

2 *Dicere Fratribus. Incipiamus fratres seruire Domino Deo nostro, quia vsque nunc parum proficimus*. Non cessabant in Francisco

3 *Flagrari etiam desiderio magno ad humilitatis redire primordia, vt leprosis sicut à principio ministraret, corpusque iam pro labore collapsum reuocare ad pristinam seruitutem*. Denique non cessabant proponere Francisco

4 *Se, Christo Duce, facturum ingentia, & fatiscentibus membris spiritu fortis, & feruidus, nouo sperare certamine de hoste triumphum, &c.*

Tametsi istud in Franc. Museum haud Poeticū metro, sed soluta oratione, habemus tamen aliud metricè Poeticum circa eundem triumphum ex tertia Cantione, ab eo modulata post recepta sacra stigmata. Verum tale Museum videtur respondere nouis Choris, seu Ordinibus Angelorum, in tres Hierarchias dispositis; adeo vt singulis Choris singulæ Musæ aliquo pacto consonent. Cantio illa constat epodis, seu partibus 29. quā 27. distribuendæ pro cunctis Ordinibus Hierarchicis, nouem Angelicis Francisci Musis adiunctis. Postremæ verò pro Christo Iustitiæ Sole, omnē Angelorum Principe, & propheta, qui etiam est Sol, omnium Musarum Præside, relinquēdo, progrediendo ab imis ad summas, & ab his ad increatam, & supercælestem Hierarchiam. Vbi autem reperiet Lector, testari Franciscum in epodis 2.3.17. & 21. nunc cor suum perdidisse, nunc Christū eum se furatum esse, nolim credat id ea dixisse, Seraphicum virum iam vtroque homine in Christum transformatum ex vehemēti imaginatione, siue iuxta vulgarem loquendi modum, sed reapse, ac verè. Quid simile enim fertur de D. Catharina Senensi, sacris stigmatibus & ipsa interius tantum donata, vt legitur in eius vita. Sed Catarinæ restituit postea cor suum Christus; at Franciscus biennio integro viuens in Christo solo, vnde vita eius viuebat. Quod autem canit Franciscus in illa cantione, concordat antiphonæ 2. vesperarum in festo Sacr. Stigmatum illo rithmo.

Distributio Musarum in 3. Museo efficienda.

Franc. cor traxit Christus eū stigmatizans.

Crucis apparet Hostia
Tensis in Cruce brachijs,
Sex alis tecta varijs,
Tum vultus elegantia,
Quæ Francisci cor attrahit,
Augens ei charismata.
Suaque Sacra Stigmata
In eius carnem protrahit.

Tertium

Tertium Francisci Museum. Ad idemmet celebrandum triumphum Cælesti Hierarchiæ, hæcque supercælesti respondens. Sed ore Francisci, Stigmatibus sacris laureati decantatum.

INFIMA GERARCHIA.

Angeli. Vrania.

I.

Amor de Charitate,
Perche m'hai sì ferito?
Lo cor tutto partito,
Et arde per amore.
Arde, & incende,
Nullo troua loco.
Non pò fugir, perche l'è ligato;
Si se consuma come la cera al foco.
Viuendo more, languisce stemperato;
Domanda poter fugire vn poco,
E in fornace trouase locato.
Oime eo o sun menato
A sì forte languire,
Viuendo così morire,
Tanto monta l'ardore.

Gli Angioli in sù amando Dio, in giù gouernando gli huomini

II.

Innanzi ch'io prouasse, domandaua
Amor, à Christo pensãdo pur dolzura.
In di pace di dolzezza star pensaua
For d'ogni pena, e poi sede in altura.
Prouo tormento, qual non cogitaua,
Che'l cor me se fende per calura.
Non posso dar figura
De que sostegno semblanza,
Ch'io moro in dolceranza.
Et viuo senza core.

Han virtù, che sempre viuifica, corrobora, e nõ mai manca.

III.

Hò perduto core, e senno tutto,
Voglia, e piacere, e tutto sentimento.
Ogni bellezza mi par fango brutto
Deliicie, e ricchezze perdimento.
Vn arbore d'amor cun gran frutto
In cor plantato ma dà pascimento.
Che fè tal mutamento
In mi senza demora,
Iettando tutto fora
Voglia, e sonno, e vigore.

Han virtù di sempre prouocare à cose diuine.

Arcangeli. Polinnia.

IV.

Per comperar l'amoretutto, hò dato
Lo Mundo, e mi ho tutto per baratto.
Se tutto fosse mio quel ch'è creato
Darialo per amor senz'ogni patto.
Et trouomo d'amor tutto ingannato,
Che tutto hò dato, e non sò o io son tratto.

Gli Arcãgeli annunciaro cose maggiori, e molte.

Per

INFIMA HIERARCHIA.

Angeli. Vrania.

I.

Versus Iambici Trimetri.

Quid vulneratum perdis, ò amans Amor?
Mihi cor reuulsũ facibus æternis flagrat,
Facibus amoris. Nusquiam tutum malè
Reperit quietem: vincula præcidunt fugam.
Vritur, & ardet; qualiter ceræ solet
Populante flãma mollis absũi globus.
Et vita mors est: moritur, viuens perit;
Languetque moriens: dumque meditatur fugam,
Fornace media conditum sese videt,
Quo rapior eheu, qui dolores me manent?
Tanti est amoris ignis. O amor, ò amor.

Angeli sursum diligunt Deum, deorsum gubernant homines.

II.

Nescius amorem, nempe inespertũ mihi,
Olim expetebam, melleũ credens bonũ,
Dulcedinisque pace poscebam frui.
At pœna, quæ me torquet insontem, insciuml?
Tantos dolores ego ne sperauì miser?
Diræ perusta corda discindunt faces.
Aperire nequeo voce, quod patior malum.
Amore morior, cordis & viduus gemo.

Eorũ virtus viuificat, roborat, nũquã deficit.

III.

Anacreontici.

Mihi corda vulsa nuper
Abiere, passa vulnus
Manibus superni amoris,
Et viuo mentis expers,
Expersque sentiendi.
Iam forma sordet omnis,
Et pulchritudo sordet
Dites valete campi,
Lautæ valete mensæ,
Luxusque delicati.
Post hac valete gemmæ,
Aurique fulgurantis.
Et fulminantis orbes.
Me sola amoris arbor
Plantata corde summo,
Fructu beat beato
Hic me repentè totum
In alterum nouauit,

Angeli habent virtutẽ motiuã semper in diuina procedentem.

Reiecit

Per amor son desfatto,
Pazzo si sun creduto;
Ma perche io son venduto,
Demi non hò valore.

V.

Credeuame la gente reuocare,
Amici, che sono for de questa via;
Ma chi è dato più non se pò dare;
Nè seruo fare, che fuga Signoria.
Innanzi la petra porriase mollare,
Chè l'amore, che me ten in soa balia.
Tutta la voglia mia
D'amor si è infocata,
Vnita, trasformata,
Che li torrà l'amore.

VI.

Foco, nè ferro non la può parrire.
Non si diuide cosa tanto vnita.
Pene, nè morte iam non pò salire
A quell'altezza doue stà rapita.
Sotto si vede tutte le cose zire,
Et ella sopra tutte stà grandita.
Anima com'è salita
A posseder tal bene,
Christo, da cui te venne,
Abrazal con dolzore.

Principati. Euterpe.

VII.

Io non posso veder creatura,
Al Creator grida tutta mente.
Celo, nè terra me dà dolzura,
Per Christo amore tutto m'è fetente,
Luce del Sole si me pare oscura,
Veggendo quella fazza resplendente.
Cherubin son niente
Belli per ensegnare,
Seraphin per amare,
Chi vede lo Signore.

VIII.

Nullo donca mai me reprenda
Se tal'amore mi fà pazzo zire.
Iam non è core, che più se defenda
D'amor si preso, che possa fuggire.
Pensi zascun como cor non si fenda;
Cotal fornace como possa soffrire.
S'eo potesse inuenire
Anima, che me intendesse,
De me pietate hauesse,
Che me se struzze'l core.

IX.

Che Celo, terra grida, e sempre clama,
E tutte cose ch'io dibbia amare
Zascuna dice: Cuu tutto core ama
L'Amore, che n'hà fatto briga d'abbrazzare;
Tutte nui hà fatte per ti à se trare,
Vego tanto abundare
Bontade, & cortesia
Da quella luce pia,
Che se splande de fore.

Destinati à più degne cariche.

Vnitissimi cō Dio per ispecial famigliarità.

Il soaue della riuerenza spetta à i Principati massimamente.

Lo stesso dono communicano all'inferiori.

E li soggettano alle leggi d'obbedire con farli liberi.

Reiecit & priorem
Mentem, vigorem, amorem.

Archangeli. Polymnia.

IV.

Item Anacreontici.

Mercarer vt tenellum,
Nihil mihi reliqui,
Quin & creata cuncta,
Gazas, opes, & aurum,
(Si gazas, opes, & aurum;
Et quidquid est bonorum
Rex ipse possiderem)
Darem volens, libensque.
Mercarer vt tenellum,
Sed me fefellit ille
Amore sauciatum.
Quid, stulte, quid querelas,
Quid vana verba fundis?
Emancipatum amori,
Diuenditumque iam me
Pretium reliquit omne.

V.

Elegiaci.

Dulcis amicitiæ iūcti mihi fœdere quōdā
Insanis dudum vocibus vsque sonant.
Ah gressum reuoca, infelix, quo pergis amice?
Nescia turba Dei est, turbaque amoris inops.
Parcite clamosi me diuexare sodales.
Nam qui ego Dñi seruus amoris agam?
Mōtani ante rigor pōterit mollescere saxi,
Quā Rex è nostro corde recedat amor.
Vrit amor, me torquet amor, sum factus amori,
Alter amor: nostri est victor amoris amor.

VI.

Hinc mihi non vnde, non flamma, nec auferet ensis;
Nō dolor hunc nexū dissoluisse queat;
Quo rapior? via nulla parat, mortique doloríque,
Et subtus celso è vertice cuncta iacent.
O anime, ad culmē qui te vexere bonorū!
Christus amor, Christi pectora dulcè te.

Principatus. Euterpe. (nc.

VII.

Versus Anapestici.

Omnia sordent, quidquid & æther
Magno circum ligat amplexu,
Et quidquid humus fœcunda patit,
Diuite vena. Dulcis Iesu
Propter amorem nil dulce mihi est.
Aurea Phœbi lampas, amœnæ
Regia lucis, iubare exuta
Pęnè videtur. Facit hoc Christi
Nitidus multo lumine vultus.

VIII.

Arguat ergo nullus amatorem,
Si videt inopem mentis amentem:

Archangeli maiora annūciant, & multa.

Dignioribus ministeriis destinantur.

Deo ob præcipuā familiaritatem vnitissimi sunt.

Suaue reuerentiæ donū Principatib. præ cæteris spectat.

Idem donū cōmunicant inferioribus

MEDIA Iam

MEDIA GERARCHIA.

Potestà. Terpsicore.

X.

Amor voglio plu, se plu podesse.
Ma como plu à mi lo cor iã non troua
Plu che me dare con ciò che volesse,
Non posso questo è certo senza proua.
Tutto l'hò dato, perc'io possedesse
Quell'amatore, che tanto me renoua
Bellezza antiqua, & noua,
Dapoi che t'hò trouata.
O luce smesurata
De si dolce splendore.

Le Potestà riducono potentemente alla somiglianza di Dio, mouendo gli affetti.

XI.

Vegando tal bellezza si son tratto
For de mi, non sò, ò sun portato.
Lo cor se strugge como cera desfatto;
De Christo se retroua figurato.
Iam non se trouò mai tal baratto,
Per vestir Christo tutto, ò spoliato
Lo cor sì trasformato,
Amor grida, che sente,
Anegata è la mente,
Tanto sente dolzore.

Traggono alla bella luce, e bótà diuina i cuori

XII.

Ligata è la mente cum dolcezza,
Tutte se destende ad abbrazzare.
E quanto plù resguarda à la beleza,
Tanto for de se plù fà zetare.
In Christo tutta posa cum ricchezza,
De si memoria nulla pò seruare.
Ormai ad si plu dare,
Altra cosa non cura,
Nè può perder valura
De si omne sentore.

Ogni anima è suddita, e ligata alle potestà superiori.

Virtù. Melpomene.

XIII.

In Christo trasformata quasi è Christo,
cum Dio vnita tutta stà diuina,
Sopra ogni altura è si grãde acquisto
De Christo, e tutto'l suo, stà Regina:
Or dunca io potesse star plù tristo,
De colpa domandando medicina.
Nulla ce plù sentina,
Doue troui peccato.
Lo vecchio ne mozato,
Purgato ogni fetore;

Le Virtù virilmente, e armonicamẽte serbano il moto della Deiformità.

XIV.

In Christo è nata noua creatura,
Spogliata homo vecchio è fatto nouello,
Ma tanto l'amore monta cum ardura,
Lo cor par che se fenda cum coltello.
Mente cum senno tolle tal calura;
Christo se me tra tutto tanto bello.
Abrazo me cum ello,
E per amor sì clamo,
Amor che tanto bramo
Famme morir d'amore.

Presiedono à i defensori della santità, che fà ogni cosa noua.

XV.

Per ti amor me consumo languendo,
Et

Iam nullo valent vulnus amoris,
Nulla catenas pellere corda.
Quin age quisquis miserum incusas,
Reputa tecum quid cor possit
Diuina pati tela, vel ignes.
O si quisquam conscius esset
Vulneris huius! Sique doleret
Miserans nostros pectoris æstus.

Subduntque dulcibus obedientiæ legibus.

IX.

Sapphici.

Clamat æternum Polus, atque tellus,
Omnia & clamant: Amor.O Amorem
Quisquis est pleno bibe cordis haustu.

MEDIA HIERARCHIA.

Potestas. Terpsicoren.

X.

Item Sapphici.

Plura donare, modo plura possem
Omnium nudus, tibi blandienti,
O verus semper noua pulchritudo,
Pulcher Iesu.

Potestates impelluntur effectibus ad diuina.

XI.

Item Sapphici.

Tu rapis mentẽ mihi: cor liquescit.
Instar & ceræ fluit innocenter.
Mercium quale est genus hoc? Iesu
Induant vt se mea corda semet
Exuunt! nosco genus: est amoris
Aurea merces.

Trahunt ad pulchrã Dei lucem, & bonitatem.

XII.

Iambici Dimetri.

Dulcedo mentem collicat,
Et mens in amplexu ruit,
Quantoque pulchritudinem
Magis intuetur, vritur,
Christoque semet induit
Oblita semet; omnia
Exuta, sed non indiga.

Omnis anima potestatibus sublim. sit subdita.

Virtutes. Melpomẽne.

XIII.

Item Iambici Dimetri.

Induta Christum, numini
Coniuncta, penè numen est,
Omnemque supra verticem
Ditata Christi gratiis
Regina sceptra possidet.

Virtutes immutabili virilitate Dei formẽ motũ modulanter conseruant.

XIV.

Nunc ergo mœror diffuge
Sentina namque est criminum
Exhausta: priscus occidit
Homo: recessit pestilens
Fœtor: medela constitit.

Præsunt sanctitatis in crimina propugnatorib.

XV.

Christo innouatus exui
Antiqua vitæ nomina;
Sed nempè tanti flammeus
Amoris ignis est mihi,
Cor penè cultro finditur,
Dum mens calore absumitur.
Me Christe pulchrè attrahis,
Ample-

Et vò stridento per ti abrazare.
Quando te parti, si more viuendo,
Sospiro, e plango per ti ritrouare.
E ritornando e'l cor se và stendendo,
Che in ti possa tutto trasformare.
Donca più non tardare,
Amor or se me soueni,
Ligato si me tiene,
Consumame lo core.

fanno agonizare per la giustitia, che trasforma il cuore.

Dominationi. Talia;

XVI.

Resguarda dolce amore la pena mia,
Tanto calor non posso soffrire.
L'amor m'à preso, non sò o io me sia,
Que faza, ò dica, non posso sentire,
Como smarito si vò per la via,
Spesso strangosso per forte languire.
Non sò como sostegnere
Possa tal tormento,
Lo qual cum passamento
Da me fura lo core.

Le Dominationi signoreggiano, e e instruiscono con spettabil piacere

XVII.

Cor me furato, non posso vedere,
Che diba fare, e que spesso faza,
Et chi me vede dice vol sapere,
Se amor senza acto à ti Christo plaza.
Se non te plaze, que posso valere?
De tal mensura la mente malaccia.
L'amor, che si m'abbraccia
Tolme l'operare,
Voler, & operare
Perdo tutto sentore.

Tolgono ogni atto scostumato, riformando à Deiforme somigliaza.

XVIII.

Sappi parlare, or sun fatto muto:
Vedeua, e mo son ceco deuentato.
Sì grande abisso non fù mai veduto,
Tacendo parlo, fugo, e son ligato.
Scendendo salgo, tengo, e son tenuto
De fora sun dentro, caccio, e son cacciato.
Amor smesurato,
Perche mi fai impazzire,
E in fornace morire
De si forte calore Christo.

Ordinano alla somigliãza di Dio. Cõfondono le cose humane.

SVPREMA GERARCIA.

Troni. Erato.

XIX.

CHRISTO.

Ordena questo Amore, tu che m'ami.
Non è virtù senza ordene trouata,
Poiche trouare tanto me brami,
Sia la mente con virtù renouata,
Ad mi amare voglio che tu chiami
La Charitate, qual sia ordenata.
L'arbore si è prouata
Per l'ordene del frutto,
Lo qual demonstra tutto
Doni cosa e'l valore.

Li Troni togliono l'estremità. Nella Virtù si desidera il mezo.

XX.

Amplector illum, & clamito,
Amore da da vt occidam.
Amore victus langueo,
Et semiuiuus ardeo.
Tu si recedis, ò Amor,
Non lacrymis, non fletibus,
Suspiriis singultibus
Cor inquietum temperat,
Donec redibis, ò Amor.

Faciunt agonizare pro iustitia, quæ cor transformat.

Dominationes. Thalia.

XVI.

Item Iambici Dimetri.

Quid ergo, quid moraberis,
Ah vulneratum respice.
Tantos dolores perpeti,
Mens sauciata pernegat.
Qui sim, vel vbi, vel quid loquar,
Mediterque, agamque, nescio.
Vt mentis expers compita
Peterro, sæpè spiritum
Languore fractus vix traho.

Dominationes dominãtur, informant, instruuntque spectabili voluptate.

XVII.

Imparque iam doloribus
Mihi cor meum furantibus.
Quæ sint agenda, nescio.
Quin & rogatus audio,
Num Christo amorem comprobes
Non actuosum? Si improbas
Esse actuosus non queo.

Actus malos tollunt, reformant enim ad Deiformem similitudinẽ.

XVIII.

Asclepiadei.

Iam facundus eram: nunc taciturnitas
Vocem surripuit. Quin vigiles modo
Conniuent oculi. Dum taceo loquor,
Euinctus fugio. Desilio simul,
Atque vnà salio. Deprimor, opprimo.
Pro rerum facies monstraque maxima,
Nullis visa locis! Quid patior miser?
Diuinis pereunt corda coloribus.

Ad Dei similitudinẽ ordinant, humana cõfundunt.

SVPREMA HIERARCHIA.

Throni. Erato.

XIX.

Ad prædicta numero antecedenti, ita Christus per hos versus hexametros respondet.

Pone modum tu quisquis amas malesanus amoris
Ordine gaudet amor, nam gaudet & ordine virtus,
Quæsitum inuenias, qua me ratione docebo
Carpe viam virtutis amans: Comes addita virtus,
Dux erit vna viæ: veterem obliuiscere cultum,
Virtutisq; sacram generosior indue vestẽ,
Me

Throni ab omni extremitate remoti ob mediationem quã virtus optat.

XX.

Sono immediatamente congionte à Dio, in cui non c'è estremità.

Tutte le cose, che aio create
Sun fatte cun numero, e mensura,
Et allor fin son tutte ordenate,
Conseruase per orden tal valura;
E molto più ancora Charitate
E ordenata in la sua natura.
Donca com per calura
Anima tù se impazzita?
Fora d'ordene tu se vscita,
Non te infrenò el feruore.

XXI.

Animo ò Francesco.

Il loro ministerio non è di necessità, ma di felicità in ogni eccesso.

Christo lo cor tu mi hai furato,
E dici che ad amare ordin la mente,
Como dapoi, che in ti sum mutato
De mi pò esser remaso conuenente?
Si come ferro, che tutto è infocato,
E aere dal Sol fatto relucente,
De lor forma perdente
Son per altra figura,
Così la mente pura
De ti è vestita Amore.

Cherubini. Clio.

XXII.

Deiuidi sono i Cherubini per la gloriosa influenza del diuino lume

Ma da che perde la sua qualitate,
Non pò la cosa da si operare,
Como è formata si ha potestate
Opera com fructo si puote fare.
Donca si è transformata in veritate
In te sol Christo, che se dolce amare.
A ti si pò imputare,
Non a mi quel ch'io fazo.
Però seo non te plazo,
Tu n'à non placi amore.

XXIII.

Riceuono l'occulto lume della suprema sapiéza, e lo communicano.

Io son ben questo, che feo sum impazzito,
Tu summa sapienza me l'hai fatto,
Et quo fo da ch'io fui ferito,
Et quando cum l'amor feci baratto.
Che mi spogliando fui da te vestito,
A noua vita non sò como fui tratto,
De mi tutto disfatto:
Hor sun per amor forte,
Rotte son le porte,
Et iazo teco amore.
A tal fornace perche me menaui,
Se tu voleui, che hauesse temperanza,
Quando si smesurato me te daui
Tolleui da me tutta la mesuranza.
Poiche picciolello tu me bastaui,
Tenerti grande non aggio possanza;
Onde se ce fallanza,
Amor l'è tua, non mia,
Perocche questa via
Tu la facesti Amore.

XXIV.

Sono vnicamente pieni d. alimento deifico.

Tu dal'amor non te defendesti,
De Celo in terra e'l te fè venire,
Amore á tal baissezza descendesti,

Me mulcet moderatus amor: compesce furentem.
Sic decus arboribus præbent sua pendula poma;
Et pretium sobolis frondosæ est gloria matris.

XX.

Deo, in quo nulla extremitas immediatè iuncti sunt.

Aspice cuncta manu & verbo fabricata petenti,
Ponderibus dimensa suis, numeroque, modoque,
Et finẽ sortita suum. Sic vertitur ordo.
Legibus his, atque hunc seruat Natura tenorem,
Hunc mage seruat amor. Nimiis cur ignibus ergo
Deripis, aut quæ te dementia cepit amantem? (stus.
Cõprime vesanos malesani pectoris æ-

XXI.

Subijcit Anima, vel S. Franciscus.

Pentametri.

Eorum ministeriũ haud necessitatis est, sed felicitatis.

Cor mihi furatus cogis habere modum?
In te mutato quid superesse potest?
Sic igne in medio ferrea massa calet.
Aere sic vestit Sole micante iubar.
Sic perit ipse aer, sic perit ipse chalybs,
Haud aliter mẽtẽ Christe resoluis amor

Cherubini. Clio.

XXII.

Item Pentametri.

Deiuidi sũt Cherubim ex gloriosa diuini luminis influẽtia.

Quid mens quid faciat, nõ potis ipsa sui?
Si te, Christe, refert mens mea, facta tua,
Culpa tua est, quidquid victus amore gero.
Desipio? per te sum rationis egens,
Mentis inops? Amor est, qui facit esse inopem.

XXIII.

Anacreontici.

Occultũ supremæ sapiẽtiæ lumen recipiunt, aliisque communicant

In igne cur locabas,
Si temperantem amabas?
Tenelle me coquebas,
Quid grandior patrabas?
Hanc semitam parasti
Amor mihi. Quid errem.
Tua omnis ergo culpa.

XXIV.

Deifici alimenti vnifica repletione superfusi.

Tu vulneratus ipse
Amoris os sagittis.
Te deuocauit ethra,
Terrisque collocauit.
Nudumque, pauperemque;
Non tecta, non agelli
Nouere possidentem;
Vt diuites egestas
Tua, Christe, nos bearet.
Ardes amore viuens,
Et occidens amore.

Com'homo despetto per lo Mōdo zire.
Nè casa, nè terre non volesti,
Tal pouertate per mi arricchire.
In vita & in morte
Mostrasti per certanza
Amor desmesuranza,
Che ardeua in lo to core.

Serafini. Calliope.

XXV.

Com'ebrio per lo Mondo spesso andaui,
Amor te menaua com'homo venduto,
In tutte cose amor sempre mostraui
De ti quasi niente perceputo;
Che stando per lo templo si gridaui,
A beuer vegna chi hà sostegnuto.
Sete d'amor hauuto,
Chel gli sera donato
Amor smesurato,
Che pasce con dolzore.

I Serafini sono gl'Heroi i più infiammati in se, e infiammatiui degl'altri

XXVI.

Con sapienza non te contenesti,
Che'l tuo amore spesso non versasse:
D'amor, non de carne tu nascesti
Humanato amor, che ne saluasse:
Per abbracciarne in Croce si corresti,
Io credo che però tu non parlasti,
Nè te amor scusasti
Dauanti à Pilato,
Per compir tal mercato
In Croce dell'amore.
La sapienza vego, che celaua,
Et solo amor si podea vedere;
Et la potenza iam non si mostraua,
Che l'era la virtute in dispiacere.
Grāde era quell'amore che se versaua,
Altro che amore nō potendo hauere,
Nel viso, nè il volere,
Amor sempre legando,
Et in Croce abbracciando
L'homo con tanto amore.

Solleuano à Dio quelli, che accendono col foco della carità.

XXVII.

Donca Iesu s'io son sì innamorato
Inebriato per sì gran dolcezza,
Che me reprende, s'io vò impazzato,
Et in perdo senno, & ogni fortezza?
Poiche l'amore t'hà sì ligato,
Quasi priuato d'ogni sua grandezza.
Come saria mai fortezza
In me di contradire,
Ch'io non voglio impazzire
Per abbracciar te amore?

Son fissi, e immobili alla cōtemplatione delle cose eterne.

Saraphini. Calliope.

XXV.

Item Anacreontici.

Ibas amore victus
Ceu ebrius per orbem:
Prædaque te triumphans,
Amor superbiebat.
Amore nil vacabat;
Tuque ipse te vacabas.
Et templa cum subisses;
Sic voce personabas:
O qui sitis, adesto,
Ades huc; sitim leuabo;
Mercede qua bibendi?
Amore, amore, amore.

Seraphini sūt Heroes cælestes inflammati, & inflammatiui.

XXVI.

Horatiani.

Non sempiternæ vis sapientiæ.
Celauit ignes pectoris aureos,
Quin sæpè versaris amoris
Largus opes, grauidumque cornu.
Te lapsum Olympo Virginis in sinum
Amor puellum non caro vestiit.
Amore captus tu subisti
Quadrifidæ mala signa quercus.
Hæsere voces, verbaque faucibus
Amoris ergo; cum taciturnior
Causam tueri denegasti
Iudicio expositam prophano.
Tu nempè amoris victima nobilis
Esse expectabas. Insuperabilis
Sic robur immortale dextræ
Vinxit amor latebrisque clausit.

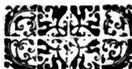
Quos igne charitatis accendunt, sursum ducunt.

XXVII.

Glyconici.

Ergo si facit ebrium,
Si mentis facit inopem,
Si vires amor eripit,
Amor te quoque perdidit,
Iniecit tibi vincula,
Ademitque potentiam
Contra queis ergo viribus
Nitar? Quid mihi roboris
Has vt sustineam faces?

Sunt ad fixā & immobilē æternorum contemplationem.

Super-

Supercæleſtis, & increata Hierarchia Chriſtus Sol Iuſtitiæ. Apollo Sol materialis, atq. illius typus. Vſque illuc aſcendit Franciſci Amor, tripliciter in ſuo triplici Muſeo Hierarchichus.

XXVIII.

Et quell'amor, chi mi fà impazzire,
Pari che à ti toleſſi ſapientia.
E quell'amor che sì me fà languire,
A te per me ſi tolſe la potentia.
Non voglio ormai, nõ poſſo ſofferire,
D'amor ſon preſo, non fazzo retinẽtia.
Datame la ſententia,
Che d'amor io ſia morto,
Iam non volgo conforto,
Se non morir d'amore.

L'amor di Dio più ſtrauagante, oue più vario.

XXIX.

1 Amor, Amore, che sì m'hai ferito,
Altro, ch'amor non poſſo cridare.
Amor, amore sì forte m'hai rapito,
Lo core ſempre ſpande per amore,
Per te voglio ſpaſimare.
Amor che core conoſcerà,
Amor per corteſia
Fame morir d'amore.

Più auuiua oue più fa apparir la morte.

2 Amor, amore Ieſu ſon zonto à porto.
Amor, amore Ieſu dammi conforto.
Amor, amore Ieſu ſi m'hà infiammato.
Amor, amore Ieſu io ſon morto.
Fammi ſtar amor ſempre abbrazzato,
Cum teco traſformato
In caritate, & in ſomma veritate.
Amor, amor, amor,
Ogni coſa clama amore.
Amor tant'ei profundo,
Che più t'abbraccia,
Tanto più ti brama.
Amor, amor, tu ei cerchio rotundo
Cõ tutto el core, che tẽcia ſẽpre t'ama;
Che tu ſei ſtrame, e trama per veſtire,
E coſi dolce, che ſempre crida, amor, amor, amor.

Traſforma con carità, e verità.

3 Quãto tu mi fai amor, no'l poſſo fare;
Amor, amor tanto amo de ti
Amor, amore ben credo morire;
Amor tanto preſo m'hai.
Amor, amore fammi in te tranſire.
Amor dolze languire,
Amor mio deſioſo,
Morir sì dilettoſo,
Anegami in amor.
Amor, amor, lo cor mio ſe ſpezza.
Amor, amor, tal ſente ferita.
Amor Ieſu tramme alla tua bellezza

Quanto più ſi nomina, tãto più prouoca a chiamarſi.

XXVIII.
Glyconici.

Qui me deſipere impulit,
Hic mentem eripuit tibi,
Qui me languidulum facit,
Te imbellem quoque reddidit.
Nolo, nec queo perpeti
Amoris fera prælia.
Viciſti Pater optime.
Do manus, Amor accipe.
Iam ſententia conſtitit,
Amore vt peream breui.
Iam ſolamina reſpuo,
Amore at cupio mori.

Dei amor quanto effectibus magis varius, eò magis præter ordinem & inſuetior.

XXIX.
Iambici Trimetri.

Amoris vnum os, & cor ſonat,
Amore cor liqueſit. O Amor, mori,
Amor me permitte. Ieſu Amor, ò Amor!
Iam teneo portus, æquoris vici minas
O Amor Ieſus, ò Amor quantas faces!
O Amor Ieſus, ò Amor, vita aufugit.
Da, da beatos dulcis amplexus amor.
Muter in amorẽ: deſeram memet, mihi
Mortuus, amori viuus, atque amor nouus.
Amor, ò amor, amor, omnia exclamãt amor.
Magis expetitus, quò magis amanter ſtreples.
O circulus
Tu cordis es.
Tu veſtis es.
Et dulcis es.
O amor, amor,
O amor, amor!

Mutat amantem in amorem.

Omnia exclamãt amor

Iambici.

Moriar amore, moriar. O languor meus;
Beata mors, æquorque dulcitudinis
Immerge memet, ingrue profundo, obrue.
Cor diſſipatur, ò amor, ò amor, ò amor!
Tu vita cordis huius, ò amor! animæ
Spõſus es Ieſus dulcis. Amplexu in tuo
Moriar amor mi. Si pius, ſi dulcis es,
Fac muter in te. Moriar: ò felix dolor!
Vbi sũ? Quid hoc eſt? Spes mea, ò Ieſus amor.
Quieſce amor,
Et dormi amor;

Amoris qui es, & dormitio.

Rapisce l'amore, e distrugge.

Amor, amor, per te sonto rapita.
Amor, amôr, viua non me desprezza;
Amor, amor, l'anima teco vnita.
Amor, tu sei sua vita,
Iam non se pò partire,
Perche la fai languire,
Tanto strugendo amor:
Amor, amor, de Iesu desideroso.
Amor voglio morire,
Te abrazando.
Amor dolce Iesu meo Sposo,
Amor, amor, la morte te domando:
Amor, amor, Iesu si pietoso
Tu me te dai in te trasformato.
Pensa, che eo vò spaiemando.
Non so o io me sia,
Iesu speranza mia,
Ormai và dormi in amore.

Dormire in amore è vn riposo senza quiete.

HIc finis tertii, ac postremi Musei ex omnibus, quæ proposuimus, & iam Picam Puerperam in vno infantulo, primogenito, viro Hierarchicho euasuro, effudisse super fœnum in stabulo in medio duorum animalium, satis demonstratum est, nec vt puto contemnendis argumentis, ac paralellis. In hoc vltimo Museo respondentiam nouem Camænarum cum nouem Cælestis Hierarchiæ Ordinibus postillariter, tum italicè, tum latinè apposuimus ad margines, prælibando aliquantò concordantiam ex D. Bonauent. doctrina in opusculo de Ecclesiastica Hierarchia. Quam concordantiam possem modo fusè explicare, nisi viderem rem superuacaneā fore, & melius amittendam, quam adducendam. Ibi etiam Seraphicus Doct. quadrifariè distinguit Hierarchiam (& iam supra dictum) secūdum triplicem, vt ait, ordinatam à Deo potestatem. Scilicet Diuinam, Angelicam, & humanam. *Est itaque* (sequitur statim par. 1. cap. 1.) *prima Hierarchia supercælestis, siue diuina, quæ consistit in tribus increatis personis, Secunda est cælestis, siue Angelica, quæ completur in bonis Angelis, & Beatis, Tertia est subcælestis, scilicet humana, quæ in prædestinatis perficitur, & præcipuè in Prælatis, &c.*

Triplicem Hierarchiā ordinauit Deus.

Apollo, vt Deus fabulosus (ita nuncupatus, quia abigit mala) idem est ac Phœbus, Iouis, & Latonæ filius: qui eodem partu cum Diana redditus, diuinationis, & sapientiæ Numen à Poetis existimatus est, dictus *Phœbus quasi lux vitæ*. Huic, vt fertur ex Macrobio, & aliis, variæ fuerunt potestates. Nam fuit auctor carminis. Præses vaticinii. Sagittandi peritiam habuit. Artem medicinæ, qua percelluit, & citharam adinuenit. Hic Apollo dicitur *Liber*, quod liberè vagetur per aerem. Dicitur & *Nomius*, idest Pastor, quod Admeri Regis pascerit armenta. Teste Porphyrio illud idem Numen apud superos Sol est. Liber pater in terris. Apud Inferos verò Apollo. Quare triplici insigne eius effingebatur simulacrum; scilicet *Lyra*, quæ nobis cælestis harmoniæ imaginem monstrat. *Gryneo*, nemore iuxta Ciuitatem Asiæ Clazomenem, in quo colebatur, & hoc modo terrenum Numen demonstratur. *Sagittis*, quibus infernus Deus iudicabatur & noxius, licet id non ei ita proprium. Vnde hæc vox *Apollo* nunc *perdo* apud Latinos denotat, nunc *iuuo*. Perdo, quod non paucos nimio æstu crederetur extinguere. Iuuo ab abigendis morbis. Hac de re spicula, quæ ei assignabat vetustas, haud dexteræ ponebat, sed sinistræ, quasi ad iuuandum promptiorem, quam ad nocendum, ipsum demonstrans.

Apolli, ac Phœbi fabula, potestates insignia.

Vox Apollo duo importat.

Dum Sol est Apollo, *solus ipse est obscurans suis splendoribus cætera sidera*, ait Interpres noster Dom. 11. post Trinitatem, vbi mox addit, explicatq; Poetarum, Pictorumque inuentionis arcanum, ita scribens. *Depingitur autem cum quatuor Equis, & secūdum illos habet quatuor naturas; nam quando oritur, splendens est; cum ascendit, calidus, quando est in meridie, ardens; cum declinat ad occasum, tepescens. Sol est Christus*, sequitur & cætera Vide ibi paralella, quæ & alibi nos aliàs transcripsimus. Nemus propriè sylua est, voluptatis causa comparata, plena amœnitatis. Nemora (inquit Nonius) significant syluas amœnas. Nemoribus & Musæ, & Nimphæ ponuntur, sonantes ibi, saltantes, cantātes, choreas ducentes, carmina edentes, Apollinem sequentes. Nemus etiam, teste Sipontino, appellabatur Locus quidam haud longè ab Aricia, in quo lacus est, quod Speculum Dianę dicitur. Veri Apollinis Christi in Cælo adest nemus, in quo est Dei speculum, *tamquam Mare vitreum simile christallo.* Ibi etiam cum ipso Apolline extant Pierides angelicæ, & apostolicæ, & omnium Sanctorum cum lyris, & tympanis, & citharis suis. Ibi magnum illud Museum, & tripliciter ingens celebrans præconia filii Dei, constanti amoris sagittas vibrantis, cui proprium est semper iuuare, perdere vero impropriissimum. Ipsum quoque Apollinē lyra sua citharizantem sequuntur, hymnosque dulces personant tria illa æterna Musea.

Apollo, Phębus, & Sol idem sunt.

Quod In cælis diuini Apollinis nemus.

Expli-

Explicat id pulchrè, & ferè totum pandit Interpres noster super cap. 55. Isaiæ. *In lætitia egredimini*, scilicet à corpore. *Et cum pace deducimini* ad Patriam cælestem. Montes, *idest Angeli*. E colles, *idest Apostoli*, cantabant coram vobis laudes. *Et omnia ligna regionis*, idest animæ Sanctorum, *plaudent manibus* de vestro consortio. *Exultantes, & Dei filium laudantes*. Hæc ibi Interpres, & quidem valdè egregiè.

Amor Dei, & proximi omnem perfectionem dicit etiam in Angelicis Ordinibus, quibus talis amor communis est, tametsi diuersa sint eorum munera, officia, gradus. Hinc opera viri iusti dum comparat Interpres *Pomis Solis, & Lunæ, idest*, ait, *dilectionis Dei, & proximi, quæ duo quẽlibet perfectum faciunt*, statim subdit hæc alia. *Hæc duplex dilectio in hora nona, circa quam Paterfamilias exijt, designatur. Perfectio enim geminæ dilectionis perducit ad perfectionem angelicæ beatitudinis, quæ in nouem Ordinibus ab Ezech. 28 distinguitur, vbi loquitur ad Luciferum sub typo nouem lapidum, &c.* Vide superius. Ex nouem ergo lapidibus pretiosis totus Olimpi creaturarum Parnassus cælestis, ac perennis constat. Ibi *Amor* per omnes Ordines *Musicam* docet, ac carmina construit. Præest cunctis, inferis, terrestribus, cælestibus; nam *si ascenditur in Cælum illic est, si descenditur in Infernum adest* Sol Iustitiæ Christus. Qui dum harmonico concentu rapit illud triplex, æternumque, hierarchichumque Museum, eleuatque vsque ad illam summè vnam, supercælestemq; & increatam Hierarchiam, audiri vult eius melodia à suis, hic in terris adhuc degentibus. Imo ipsemet cum ipsis vult esse, & mansionem apud ipsos facere, & non ipse solus tantùm, sed simul cum eo tota supercælestis, & increata Hierarchia, nimirum Trinitas omnis, cui obsequitur cuncta Hierarchia cælestis, scilicet Angelorum, Apostolorum, Beatorum, vt habetur ex Interprete nostro in sermone de multiplici cœna super illud Lucæ 15. *Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus*, scilicet ego & Pater, & Spiritus Sanctus, vt explicat Glossa.

Triplici Museo cælesti præest Christus.

Increata, atque supercælestis Hierarchia in viatoribus.

Sic introductus verus Apollo Christus in viatoribus cũ increata Hierarchia, cura est Spiritus sapientiæ, quæ à Patre, & Filio, & Spiritu Sancto inseparabilis est, tametsi Verbo approprietur, vt quilibet introducatur super illum æternum Parnassum, quo per cælestium contemplationum sonat etiam auribus Dei eius vox dulcis, ex omnium Camænarum virtutũ miris carminibus efformata. *Homo introduci debet à spiritu sapientiæ per contemplationem cælestium*, docet Interpres serm. 2. Dom. 1. Quadrages. Iste autem sapientiæ spiritus *Amor est*, & tota Trinitas Amor, licet appropriatè dicatur de tertia Persona. Is Amor dilectio est, & dilectio, ait Interpres serm. Dom. 12. post Trinitatem, *Deum, & proximum ligat*. Quomodo autem fiat istud ligamen, ita declarat immediatè. Hæc est linea (ait) de qua Dominus Iob 30. *Quis tetendit super eam lineam, super quo bases illius solidatæ sunt?* Deus, inquit, tetendit lineam dilectionis suæ super animam, vt ipsa se extendat vsque ad dilectionem proximi, *Super quo nisi super Iesu Christo bases, idest animæ puræ intentionis, quibus tota fabrica virtutum innititur, sunt solidatæ*. Videne omne virtutum Museum super Christi bases fundari debere?

Introductio veri Apollinis Christi in nobis.

Homo introducendus est a spiritu sapientia ad cælestia.

Bases virtutum animæ Christu

Modum exercendi, vt perueniatur ad sapientiam veram per meditationem, & orationem, docet Bonau. in opusc. quod inscribitur, *Incendium Amoris*, cap. 1. & 2. In 3. vero cap. agens de contemplatione, qua ad veram quoq; sapientiam perueniẽdum, *Per contemplationem* (inquit in principio) *transit mens nostra ad supernam Hierusalem, ad cuius instar Ecclesia est formata, secundum*, Exod. 25. Inspice, & fac secundum exemplar, quod tibi monstratum est in monte. *Necesse est enim*, subdit, *Ecclesiam militantem conformari triumphanti, & merita præmijs, & viatores Beatis secundum quod possibile est. In gloria autem triplex est dos, in qua consistit perfectio præmij, scilicet, Summæ Pacis tentio. Summæ veritatis visio. Summæ charitatis fruitio*. Hæc ibi Bonau. qui statim constituens in anima cõtemplante summam Hierarchiam, cuius tres Ordines Throni, Cherubim, Seraphim, eam construit ex tribus, scilicet ex sopore Pacis respectu Thronorum. Ex splendore veritatis respectu Cherubinorum. Ex dulcore Charitatis respectu Seraphinorum. In hac etiam Hierarchia cælesti, ac summa, sed Angelica, & creata, ponit quoque Hierarchiam supercælestem, diuinam, & increatam, haud per excrescentiam, sed per spiritalem existentiam, siue pereminentem sessionem, velut in proprio throno. *In his enim tribus*, ait, *requiescit Deus, & habitat tamquam in solio proprio*. Ascensus autem *ad soporem pacis* fit per gradum *viæ purgatiuæ, quæ consistit in expulsione peccati*. Ascensus *ad splendorem veritatis* fit per gressum *viæ illuminatiuæ, quæ consistit in imitatione Christi*. Ascensus ad dulcorem charitatis fit per gressum *viæ vnitiuæ, quæ consistit in susceptione Spiritus Sancti*. Itaque (infert Doctor)

Quomodo in anima cõtemplante summa Hierarchia reperiatur.

In tribus Ordinibus requiescit Deus.

In sũma hie rarchia requiescit in creata ceu in folio proprio.

ctor) *qualibet via habet gradus suos, per quos ascenditur ab imo, & tenditur vsque ad summum*. Priori viæ assignantur ab ipso gradus septem, quibus perueniri possit ad soporem pacis. Quorum

1 *Pudor in recordatione flagitij* quãtum ad magnitudinem, multitudinem, turpitudinem, ingratitudinem.

2 *Timor in circumspectione iudicij*, & hoc quadruplicis, scilicet dissipationis operis. Excæcationis rationis. Obdurationis voluntatis. Condemnationis finalis.

3 *Dolor in æstimatione damni*, quantum ad amissionem diuinæ amicitię. Ad perditionem innocentiæ. Ad vulnerationem naturæ. Ad dissipationem vitæ præteritę.

4 *Clamor in imploratione subsidij* quadruplicis, scilicet Dei Patris. Filii Redemptoris. Virginis Matris. Ecclesiæ triumphantis.

Gradus viæ purgatiuæ quibus ascẽditur ad soporem pacis

5 *Rigor in extinctione fomitis, sine incentiui* quadruplicis. Ariditatis, quæ est desidia. Peruersitatis, quæ est malitia. Voluptatis, quæ est concupiscentia. Vanitatis, quæ est superbia.

6 *Ardor in appetitu martyrij*. Propter perfectionem remissionis offensæ. Propter purgationem maculæ. Propter satisfactionem pœnæ. Propter perfectionem sanctificationis, vel vt habent alia exemplaria exactionis concupiscentiæ.

7 Loco occurrit *Sopor in obumbratione Christi*, vbi est status, & requies, quando homo sentit, se protegi sub vmbra alarum diuinarum, vt non vratur ardore concupiscentiæ, nec timore pœnæ. *Ad quod non potest perueniri, nisi per appetitum martyrij. Nec ad appetitum martyrij, nisi extinxerit incentiuum. Nec ad extinctinem incentiui, nisi implorauerit subsidium. Nec ad implorationem subsidij, nisi deploret damnum. Nec ad deplorationem damni, nisi timeat iudicium. Nec ad timorem iudicij, nisi recordetur, & erubescat flagitium.*

Post hæc statim enumerat septem alios gradus perueniendi *ad splendorem veritatis* in via illuminatiua per Christi imitationem.

Gradus viæ illuminatiuæ, quibus ascẽditur ad splendorem veritatis.

In primo gradu, *per affectum rationis* consideratur *quis est*, qui patitur. In secundo *per affectum compassionis, qualis est*, qui patitur. In tertio *per admirationis aspectum, quantus est, qui patitur*. In quarto *per deuotionis excessum, qua causa patitur*. In quinto *per assimilationis amictum, qualis forma patitur*. In sexto *per amplexum Crucis, quanta sint* quæ patitur. In septimo *per intuitum veritatis*, quod ex hoc consequitur, quod patitur. Percurrens breui calamus Seraphicus horum septem graduũ explanationem, in septimo gradu septem alia declarat his verbis. Septimo considera, quid ex hoc consequitur, quod patitur, & veritatis radium intuere per contemplationis oculum. *Quoniam ex hoc, quod Agnus passus est, septem signacula libri aperta sunt. Liber iste est vniuersalis rerum notitia, in qua septem erant clausa homini, quæ quidem sunt per passionis Christi efficaciã reserata, scilicet. Deus admirabilis. Spiritus intelligibilis. Mundus sensibilis. Paradisus desiderabilis. Infernus horribilis. Virtus laudabilis. Reatus culpabilis.* Cuncta autem hæc septem manifestata esse per Christi Crucem, ibi mox ostendit Doctor, qui transiens deinde statim ad viam vnitiuam perueniendi ad dulcorem charitatis spiritus, sub numero pariter septenario proponit, & exponit. Vt exempli gratia

Gradus viæ vnitiuæ, quibus ascenditur ad dulcorem charitatis.

Sit primus gradus *Vigilantia sollicitans* propter Sponsi pulchritudinem.

Sit secundus gradus *Confidentia confortans* propter Sponsi certitudinem.

Sit tertius gradus *Concupiscentia inflammans* propter Sponsi dulcedinem.

Sit quartus gradus *Excedentia eleuans* propter Sponsi celsitudinem.

Sit quintus gradus *Complacentia quietans* propter Sponsi pulchritudinem.

Sit sextus gradus *Lætitia delectans* propter Sponsi plenitudinem.

Sit septimus gradus *Adhærentia conglutinans* propter amoris Sponsi fortitudinẽ. *Hoc ordine, inquit, progredi debes qui vis ad perfectionem charitatis, & amorem Spiritus Sancti pertingere.*

Gradus proficiendi triplicẽ secundum triplicem hierarchiam.

Huiusce ordinis expositionem quære apud ipsum, apud quem etiam ibidem inuenies gradus perficiendi aliter distinctos secundum triplicem differentiam triplicatam, triplici Hierarchiæ consonã. In eo ordine inuenies amaritudinem, gratitudinem, similitudinem, & singulas circa tria, vt omnia sint nouem. Vbi autem loquitur de perfectione gratitudinis, videtur ibi constituere quodam spiritale Museum, in quo sacræ Camænæ cantant, lætantur, amplexantur: inquit enim. *Sequitur perfectio in gratitudine, in qua est vigilantia exurgens ad canticum propter beneficiorum vtilitatem. Lætitia exultans ad iubilum propter donorum pretiositatem. Beneuolentia accedens ad amplexum propter dantis libertatem.* Ex his immediatè redit ad similitudinem iam propositam, & declaratam per aspectum veritatis eleuatũ ad superiora; per affectum charitatis dilatantẽ ad exteriora, per actum virilitatis ordinatum ad interiora. Quod facit, ni fallor, vt prædictum Museum ad diuinam referat, eleuetque Hierarchiam, sibiq;

Perfectio in gratitudine, constituit quodã Museum.

sibique Deum constituat præsidem. *Nota, inquit, quod aspectus veritatis debet esse erectus ad incomprahensibilia, & hæc sunt misteria Summæ Trinitatis, ad quæ erigimur contemplando ea, & hoc dupliciter. Vel per positionem, vel per ablationem. Primum ponit Augustinus. Secundum Dionysius, &c.*

Trinitatis misteriũ trifariè consideratur.

Vtramque viam, positiuam scilicet, & ablatiuam, siue, vt nuncupant alii apud ipsum, affirmatiuam, & negatiuam declarat Bonau. Sed negatiuam, & modum quoque exercendi circa eam eminentiorē ostendit. Aspectus autem veritatis per statum erectionis ad incomprahensibilia Trinitatis misteria, siue communia, siue propria, siue appropriata, siue media inter hæc, & illa, & tam per viam affirmationis, quam negationis declaratur ibidē à Bonau. sed appropriata tripliciter hierarchicha, iuxta triplex eorum discrimen positiuè constituit, sicque ponit duo, quorum alterum ordinat in Deo, alterum docet vt directiuum ad illud per exercitationem iuxta triplicem supernorum spirituũ Hierarchiam, De priori ita scribit. *Deinde in diuinis sunt appropriata secundum triplicem differentiam.*

Appropriata positiua in diuinis triplicia.

I Prima appropriata sunt Vnitas. Veritas. Bonitas.

1 *Vnitas* attribuitur *Patri*, quia origo.

2 *Veritas* attribuitur *Filio*, quia imago.

3 *Bonitas* attribuitur *Spiritui Sancto*, quia connexio.

II Secunda appropriata sunt. Potestas. Sapientia. Voluntas.

1 *Potestas* attribuitur *Patri*, quia est principium.

2 *Sapientia* attribuitur *Filio*, quia est Verbum.

3 *Voluntas* attribuitur *Spiritui Sancto*, quia est donum.

III Tertia appropriata sunt. Altitudo. Pulchritudo. Dulcedo.

1 *Altitudo* attribuitur *Patri propter vnitatem, & potestatem.* Nihil enim est aliud altitudo, quam singularis, & vnica potestas.

2 *Pulchritudo* attribuitur *Filio propter veritatem, & sapientiam*. Nam sapientia multitudinē idearum, veritas autē æqualitatem includit. Pulchritudo autem nihil aliud est, quam æqualitas numerosa.

3 *Dulcedo* attribuitur *Spiritui Sancto* propter bonitatem, & voluntatem. Vbi enim summa bonitas iuncta est cum volũtate, ibi est summa charitas, & summa dulcedo. Est igitur in Deo *Altitudo terribilis*, & hic est erectionis. *Pulchritudo mirabilis*, & hic est status contemplationis. *Dulcedo desiderabilis*, & hic est status glorificationis. *Hæc est igitur erectio per viam affirmationis. Sed alia est eminentior per viā negationis. Quoniam, vt dicit Dionysius, Affirmationes incompactæ sunt. Negationes verò, licet videantur minus dicere, plus tamen dicunt.* Post breuissimam huius secundæ viæ declarationem, in qua, inquit, *modus ascendendi tanto est vigorosior, quanto vis ascendens est intimior: tanto fructuosior, quāto affectio proximior*, statim subdit alterũ vt directiuum ad illam diuinā, & increatam Hierarchiam, in suis nouem appropriatis affirmatiuis triplicem, triplicemq; pariter circa viā negationis; inquit enim Bonau. ibidem. *Et hic modus erectionis est per abnegationem trium, ita quod in negationibus illis sit ordo, incipiendo ab inferioribus vsque ad superiora.* Inspiciamus tale directiuum, quo ipse Seraphicus Doctor terminat totum illud opusculum, cōcludens eius caput tertium. Vt ergo, inquit, in hac eleuatione veritatis aspectus se valeat exercere, nota, quod

Tria in Deo & triplex status erectionis ad illa.

Modus erectionis in Deũ per viā negationis triplicitervigorosior, & intimior.

In prima Hierarchia veritas est

1 *Aduocanda* per gemitum, & orationem, & hoc est *Angelorum*.

2 *Audienda* per studium, & deuotionem, & hoc est *Archangelorum*.

3 *Annunciãda* per exemplum, & prędicationem, & hoc est *Principatuum*.

Veritas in 1. Hierarchia quomodo reperiatur.

In secunda Hierarchia Veritas est

1 *Adeunda* per refugium, & commissionem, & hoc est *Potestatum*.

2 *Apprahendenda* per zelum, & æmulationem, & hoc est *Virtutum*.

3 *Associanda* per sui contemptum, & mortificationem, & hoc est *Dominationum*.

Quomodo in 2. Hierarch.

In tertia Hierarchia Veritas est

1 *Adoranda* per sacrificium, & laudē, & hoc est *Thronorum*.

2 *Admiranda* per excessum, & contemplationem, & hoc est *Cherubim*.

3 *Amplexanda* per osculum, & dilectionem, & hoc est *Seraphim*.

Quomodo & in tertia.

Nota diligenter prædicta, quoniam in illis est fons vitæ.

Verum cui scribit Bonau. eique suadet, vt hæc diligenter ab eo adnotentur, ipse explicet in prologo, & me solum confundat, me solum arguat, me solum damnet, nec desinat tamen mei commisereri, meque emollire, & suorum verborũ igne saxeum hoc pectus scindere. *Istum librũ, ait, offero intuend um, non philosophis, non mundi sapientibus, non magnis Theologis, infinitis*

Opusculum incēdii amoris cui directum.

finitis quaestionibus implicatis. Sed rudibus, & indoctis. Magis Deum diligere, quã multa scire conantibus. Non enim disputando, sed agendo scietur ars amandi. Arbitror autem ea, quae hic continentur, ab istis quaestionariis, & in omni scientia summis, sed in amore Christi inferioribus, non posse intelligi. *Vnde nec eis scribere decreui, nisi postpositis & oblitis cunctis, quae ad mundum pertinent, solis Conditoris inardescant desideriis mancipari. Primo quidem, vt omnem terrenam dignitatem fugiant. Omnem ostentationem scientiae, & vanam gloriam odiant. Demum Paupertati altissimae se conformantes, orando, & meditando diuinae dilectioni iugiter assistant.* Vide reliqua post epistolam dedicatoriam in limine huius operis.

Ars amandi Deum non disputando, sed agendo addiscenda.

Huic diuinae dilectioni, atque amoris Dei incendio iugiter assistens Franciscus in suo triplici Museo, Praesidem semper habuit verum Apollinem Christum, Solẽ Iustitiae, ceu vitae fontem. Rudis ipse, & imperitus ita agendo didicit amandi artem, vt amando summam veritatem Christum, in ipsum tandem anima, & corpore se totum transformarit. Ipseque euaserit in tali arte amandi Deum (summum hierarchicantem; & in sua Hierarchia supercaelestem, & increatum) per amorem Crucifixi vnicus Magister, primitiuus, & nouus. Quilibet vir iustus vt Solem repraesentat Interpres noster propter tria: ait enim in serm. Dom. 12. post Trinitatẽ. *Sol lucidus est, calidus, & rotundus: & vir iustus lucet proximo. Calet Deo. Rotundus est in seipso.* Hoc est, quod dicit Apostolus: *Sobriè, & iustè, & piè viuimus in hoc saeculo.*

Vir iustus Sol est propter tria.

Sed Frãciscus in suo vero Iustitiae Sole, iam sui Musei, hierarchicè triplicis vero Apolline, factus est valde excellenter Sol. Quia valde excellenter lucidus proximo, valde excellenter calidus Deo, valdè excellenter rotundus in seipso admiratus est. Eleuatus cum tali Sole inter suas Camaenas ad supremum increatae Hierarchiae amorem per amorem Crucifixi, in quem totaliter iam transformatus fuit per eius plagas, & clauos, totus amor euasit. Ex tanto amore seraphicè, vehementerque edoctus simplex, idiotaque Franciscus ad rusticanam poesim, musicamq; excitatus à suis diuinis Camaenis, post verum Apollinem cursitantibus, alteram hymnodiam illam, priori longè rudiorẽ, cecinit. In qua nec vnus fermè epodus est & nonnunquam nec vnus versiculus est, in quo non resonaret amor: imò passim in vno versiculo totus numerus metricus solo amore ex maiori parte constare videtur. At in postremis epodis totus absortus intra camina Diuini Amoris reperitur, ardens totus vehementer in seipso. Ardens totus vehementer transformatus in Christum. Ardens totus vehementer immersus in Diuinitatis fornacẽ. Ardens totus vt vir Hierarchichus, & cũ triplici Hierarchia, caelesti & creata vsq; ad supercaelestem, & increatam Hierarchiam vehementia ineffabili effusus per genitum, & orationem cum *Angelis*. Per studium & deuotionem cum *Archangelis*. Per exemplum & praedicationem cum *Principatibus*. Per refugium & commissionem cum *Potestatibus*. Per zelum & aemulationem cum *Virtutibus*. Per sui contemptum & mortificationem cum *Dominationibus*. Per sacrificium & laudem cum *Thronis*. Per excessum & contemplationẽ cum *Cherubinis*. Per osculum & dilectionem cum *Seraphinis*. Sicque à vitae fonte absortus, vbi dixit, *Non sò ò io mi sia, Iesu speranza mia, Ormai và dormi in amore*, in hac ipsa veluti irrequieta quiete amplius ardebat *vt Angelus, vt Archangelus, vt Principatus*. Amplius ardebat *vt Potestas, vt Virtus, vt Dominatio*. Amplius ardebat *vt Thronus, vt Cherubinus, vt Seraphinus*. Atq; vlterius amplius ardebat intrans totus, & totaliter Hierarchiam increatam. In huiusmodi requie melodica irrequietè ab ipso amore stimulatus, ita prorumpebat (siue vigilans, siue dormiens, siue comedens, siue bibens, siue vel exteriori, vel interiori operans homine) ita inquam prorumpebat, addens vltimo versiculo Bonau. in cap. 8. par. 2. Stimuli Amoris.

Sed Franc. in Sole Iustitiae Christo Sol excellenter effectus.

Franc. vt vir tripliciter hierarchichus vsq; ad increatam hierarchiam effusus.

Melodica in Franc. requies irrequieta.

1 *Và dormi in Amore. O Amor quid tibi tribuam, qui me fecisti diuinum?* Viuo ego iam non ego, viuit autem in me Christus. Gal. 2.

2 *Và dormi in Amore. Inenarrabilis est virtus tua ò Amor*, qui lutum in Deum transfiguras. Quid ergo te potentius? Quid dulcius? Quid iucundius? Quid & nobilius obsecro?

3 *Và dormi in Amore. Bone Amor*, qui terrena ponis in Caelum: deficio tui memor, & facio me vniri dilecto.

4 *Và dormi in Amore. O felix Amor*, qui nos facis languidos, sponsi nostri amplexibus sustentari.

5 *Và dormi in Amore. O desiderabilis Amor*, qui summis delicijs reples gentes. *Sed si liquefacta es ad verbum eius (ò anima mea.) quomodo sustines amplexus eius*, quomodo non es consumpta ad oscula eius? Si liquefacta es ad affatum eius, quomodo nõ es absorta cum intras per vulnera, & per venas ad cor eius? Sed ò mira dulcedo, & mira iucunditas, vt quod non meremur nominare, possimus masticare.

Stimulus vehemẽtissimi amoris Frãcisci, amorẽ alloquentis circa sex.

Và

Amans anima quid sit amare, nescit

6 *Và dormi in Amore. Non mereor esse ancilla, & facta sum in delicijs clarissima. Quis sufficit tanti amoris etiam scintillam modicam intueri? Quid est hoc? Nescio. Capere nequeo, inquit, sed obstupesco admiratione, iucundior delectatione, inebrior exultatione.*

Non sò ò io me sia.
Iesu speranza mia,
Ormai và, dormi in Amore.
Vbi sum, quid est hoc?
Spes mea, Iesus Amor,
Quiesce Amor, dormi Amor.

Obseruatio synoptica super argumento, tempore, auctore, atque traductore huius alterius Cantici. Necnon & monstrosa diuersorum vocabulorum conflatione.

CVncta hæc paucis enucleat vnà cum portentosa vocabulorum mixtione Vadingus citatus, ita scribens.

Diuini amoris vehementia non ratione fertur, sed desiderio.

1 Hoc cantico, ait, describit eleganter (*Franciscus*) Amoris vehementiam, quæ (teste Bernard. serm 9. in Cant. post principium) *desiderio fertur non ratione. Quæ nec iudicium præstolatur. Nec consilio temperatur. Nec pudore frænatur. Nec rationi subijcitur.* Dulcique inito colloquio cum Christo, ostendit nullas esse amoris metas, nullam mensuram. Seque totum, disruptis rationis reparaculis, in amoris potestatem redactum.

Canticũ tertium post stigmatum receptionẽ edidit.

2 Post stigmatum receptionem modulatum hoc carmen iudico. Ex eo quod sæpius se percussum meminerit, & clarius sibi iam ostia aperta esse recenseat, quod ad vulnerum hiatus retulisse videtur. Acceptum refero secundo Codicis MS. Assis. & Bernardino Senensi dum Tom. 4. eius operum serm. 16. extraordinario, qui est de D. Fräcisco, ante finem habeatur principium eiusdem sub eius nomine, & pro reliqua parte remittatur Lector ad sermonem feriæ 6. Parasceues, vbi integrum habetur. Non me latet, in aliquibus editionibus repositum hoc Canticum inter cætera B. Iacoponi. Sed multa habet de inflictis vulneribus, de apertis sibi ostiis, aliaque id generis, quæ magis propria Francisci videntur.

Transtulit illud in Latinum P. Iacobus S. I.

3 Illud vario carminis genere latinũ reddidit in suo in Franciscum affectu *Iacobus Lampugnanus* Italus ex Societate Iesu, ita vt verba ipsa secutus sit in plurimis. Aliquãdo tamen institerit soli sententiæ, & pauca quædam contraxerit, vel dilatarit, stylumque aliquando demiserit, prout ad sensa viri amantissimi explicanda visum est commodius. Cæterum obscurissima quædam interpretatus est ex ingenio, cum nesciret quæ vis, & notio subesset vocabulis illis antiquis. Hactenus Vadingus.

Mixtio vocabulorũ portentosa in hoc 3. cant.

Adde, vocabula illa antiqua in præscripta cantione vsque huc sparsa reperiri per varias nationes. Ibi enim voces, & notæ omnes mixtione quadam extrauaganti & Latinæ videntur esse, & Hispanæ, & Gallæ, Prouenzales, Lombardæ, & Etruschæ, & Neapolitanæ, & Siculæ, Calabræ, & Appulæ, ad extremos Salentinos, seu Hidruntinos nostros, & similes, &c. Eundem stylum lingua rudissima tenuit B. Iacoponus Minorita, nobilis Tudertinus, vir doctus tum iuris prudentia, tum literis humanis, & eruditione clarus. Fuit Dantis Aligeris, Poetæ sui tẽporis idiomate Etrusco maximi non solũ contemporaneus, sed etiam illi amicitia coniunctus. Claruit sub Bonifacio VIII. obiit sub Clemente V. anno Domini 1306 Nouam Francisci scholam ingressus, adeo in ea profecit, vt & ipse, vt diximus in 1. tomo Hierarchiæ, nouæ pariter scholæ princeps euaserit. Circa mundi, & sui ipsius contemptum, & in sequendam Crucis Christi stulticiam vnicus extans.

Natio, professio, & sæculum B. Iacoponi Minoritæ.

Poterat quidem Franciscus exemplo Dauidis, Vatis, ac Poetæ eximii (qui, teste Britone in defensione Lirani nostri contra Burgensem, materiem Psalmorum aliis tradidit, vt metro harmonico componerent, vel, vt ipse puto tradidit rudem illorum compositionem, vt meliorem, & cultiorem efficerent) poterat inquam Franciscus idipsum efficere, tradens carmina sua siue ante siue post sacra stigmata scripta, socio suo Fratri Pacifico Piceno, qui cum egregius, præcipuusque ea tempestate Poeta esset in sæculo, meruerat coronari ab Imperatore Federico II. Et vir ille doctus, & sanctus illam Magistri sui poesim saltim ad meliorem, etsi non ita politiorem phrasim (ablatis ab ea tot vocabulis vilibus, contemptibilibus, & ad risum vt plurimum prouocantibus, relicta tamen religiosa, ac pia simplicitate) faciliter redigere. Sicut iam fecerat B. Cæsarius de Spira, cui Franc. tradidisse primam Regulam suam, ornandam sententiis Euangelicis, vt appareret ex illis, quod tota Euangelica erat, non autẽ exponendam, sed reliquendã in verbis suis simplicibus, quibus eã scripserat, prout ipsi Altiss. reuelauerat, cõmuniter ferunt nostrates, vt aliàs pluries adnotatum est. Quare quod effecerat B. Cæsarius

Cur noluerit Franc. sua aliis tradere, vt expolirent.

rius circa sententias ad ornamentum Regulæ, fecisset quoque B. Pacificus circa vocabula carminum Francisci. Attamen voluit vir Dei, vt sicut Regula in sua simplicitate, ac ruditate latina, prout inspirauerat vt sic eam scriberet Altissimus seruabatur, ita & carmina italica remanerēt. Nā idem Diuinus Amor dum quæ stulta sunt Mundi, quæ vilia, quæ ignobilia, quæ contemptibilia, quæ infirma, quæ paupera in vita, in veste, in habitaculis, in suppellectile, in verbis & factis, ac demum in omnibus & cunctis elegerat, eligere quoque complacuit in ipsius Ecclesiæ Reparatore Francisco. Alias quomodo potuisset vtroq; idem Diuinus Amor hanc Ecclesiam aut diuinitus fundare, aut cælitus reparare, nisi Dei odium expugnaret, huiusmodi fundationē, hancque reparationem impediens? Sed istud odium Dei vnde? Nonne ex superbia vitæ? Sed hæc superbia vitæ quæ contra Dei Amorem, eiusque facinora digniora eligit tanquam Dei odium fouentia? Nonne quæ Mundi sapientiam amplecti docent, quæ pretiosa, quæ nobilia, quæ existimabilia, quæ fortia, & quæ verbis & factis locupletissima sunt non minus, quam vanissima? Hoc est illud D. Pauli ad Corinth. 1. cap. 1. *Fratres, videte vocationem vestram, &c.*

Vilia, & cōtemptibilia diuini amori genuina.

Hanc Apostolicam doctrinam in sua schola docuit Diuinus Amor per Christū fundans Ecclesiam Catholicam; hanc docuit per Christi discipulos, rudibus & humilibus verbis, & variis linguis, vt omnium captaret beneuolentiam. Hanc ipsam postea doctrinam, reparans eandem Ecclesiam per Franciscum, & eius sectatores, renouauit, nouam scholam per ipsum erigens. Quare haud mirum si Francisci Museum eiusmodi Amoris Dei loquens lingua, & ipsius explicans vehementiam, eandem tenere voluit in verbis vilitatem, quam in aliis tenebat. Vt ita ab eo edoctus, qui vilia in ipso elegerat, & illo mixto idiomate, omnia in omnibus etiā in verbis factus, omnes quoque amanti Christo lucrifaceret.

Cur voluit illū monstruosum stilū in illo Cant. Franciscus.

Porrò Diuini Amoris artificii, & virtutis, & ostensionis spiritus ignari dum prouocantur ad risum, & ad derisionem Poesis Francisci (in quem defectum longe ante inciderat ipse Augustinus nondū catholicus effectus, nec baptizatus, codicē Biblicum contemnens) ipsis dicendum cū D. Paulo totum id, quod Corinth. 1. c. 2. scribit Apostolus. Quodque deinde B. Iacoponus (ita voluit nuncupari ex contemptu) obseruare studuit, factus discipulus, & imitator S. Francisci, addensque nouum stultitię Crucis Christi genus, nouamque Apostolicæ, necnon & Seraphicæ vilitati vilitatem, ceu admirabilis nomine, gestis, & carminibus Minorita.

Derisoribus Poesis Franc. quid enunciandum.

Poterat ex se Iacoponus, qui mira dixit, fecit, & scripsit, ex culta, & polita elocutione iuxta Etruscam illius tempestatis linguam, qua vsus est Dantes eius amicus, cui & ipse eruditione quoque, & peritia in Poesi Italica haud quidem impar, edere carmina. Cur autem noluerit id efficere, sed potius sequi Patris Francisci stylū, vt melius impetu spiritus Spiritus S. atque Amoris Dei, & Prophetiæ doni velaret misteria, mouit ipsū vilitatis amor, & contemptus sui ipsius, & Mundi, vt videtur aduertere Vadingus in libro de Scriptoribus Ordinis Minorum fol. 180. vbi sic loquitur de eius poetandi genio, & arte. Rithmos, & Poemata multa lingua rudi Etrusca mixtis crassioribus verbis Tudertinis, Calabris, Siculis, Neapolitanis, *vilem vestem tum in corpore, tum in carmine affectans*, composuit, quæ libris septem distinxit, & notis illustrauit Franciscus Fresatus Minorita. Prodierunt Romæ anno 1558. deinde auctiora Ven. in 4. ann. 1617. &c. Sic sub illa vili corporis, & carminum veste nouā affectans B. Iacoponus humilitatē, pretiosam margaritam spiritus Prophetici, amorisque diuini sub rudibus corticibus contegebat.

B. Iacopon. carminibus suis voluit imitari parē tē suū Franc.

Disputat Alexander Taxonus Mutinēsis lib. 9. quæst. 15. idiomate Italico; Num *ab hinc annis trecentis melius quam præsenti ætate Italicè scriberetur*. Ante responsum ad eam quæstionem, inuehitur in Linguæ Latinæ propugnatores, stabilitque veluti axioma, thesimque irrefragabilem, ac pro bono publico vniuersalem, atqui indubitabilem, vtilius longe esse omnes cuiusuis generis professiones, artes, doctrinasq; illa scribi lingua, qua communiter loquitur, vti faciebant Græci, ac Latini, & iam Hispani efficere inceperunt. Hoc Taxoni dictum adeo vniuersaliter pronunciatum ita iuxta politicam sæcularem, & disciplinas humanas intelligendum venit, vt omninò remoueat à se codicem Biblicum, quamuis non absolutè, sed quia ita expedit eo modo, quo explicat Bellarminus tom. 1. controuer. lib. 2. cap. 15. de editionibus vulgaribus verbi Dei. Dogma commune est omnium hæreticorum nostri temporis in hoc vnanimiter concurrentiū, oportere scilicet scripturas omnibus permittere, imò & tradere in sua lingua. Et cum publicè leguntur, & cantantur, vt in sacris officiis id quoque fieri lingua propria, & materna. Ita Ioannes Brentius non minimus inter Con-

Lingua Italica Etrusca quo tempore floruerit.

Explicatur quædā Alexandri Taxonis thesis.

Dogma hæreticorũ cõmunissimum circa libros sacros.

Confessionistas Lutheranos in Confess. Vvirtemberg. cap. de horis canonicis. Caluinus lib. 3. Instit. cap. 20. §. 33. Kemnitius in exam. 4. sess. Concil. Trid. Quod idem alii omnes reipsa docent, dum passim vertunt scripturas in linguam Germanicam, Gallicam, Anglicam, & iisdem linguis publicè scripturas legunt, & canunt. Et hodie ob maximam imprimendi scripta commoditatem ferè vbique sacros libros quadam monstrosa vocum mixtione vertunt hæretici (non secus ac eadẽ mixtio legitur in Iacoponica poesi) vt sic maternis abundet sub vna, eademq; radicali lingua idiomatibus, exempli gratia, Saxonicis, Sueuis, Augustanis, Tigurinis, & sic de similibus.

Vulgaris translatio sacrorum librorũ haud omnino oli prohibita.

Catholica Christi Ecclesia non prohibet omninò vulgares translationes, vt Kemnitius impudenter mentitur. Nam in indice librorum prohibitorũ à Pio IV. edito Reg. 4. videtur concedi lectionem eiusmodi librorum iis, qui facultatem ab Ordinario obtinuerint. Prohibetur tamen, ne passim omnibus sine discrimine concedatur eiusmodi lectio: & ne in publico, & communi vsu Ecclesiæ scripturæ legantur, vel canantur vulgaribus linguis, vt in Cuncilio Trident. sess. 22. cap. 8. & can. 9. statuitur. Ita Bellarminus citatus. Verum hodie iure merito nullam per hanc quartam regulam impressionẽ, atque editionem de nouo tribui facultatem Episcopis, vel Inquisitoribus, aut Regularium Superioribus concedendi licentiam, emendi, legendi, aut retinendi Biblia vulgari lingua edita, declarat Index de anno 1663. ad Regulas Indicis Clem. VIII. circa 4. Regulam. Cum hactenus, inquit, mandato, & vsu S. Rom. & Vniuers. Inquisit. sublata eis fuerit facultas concedendi huiusmodi licentias legendi, vel retinendi Biblia vulgaria, aut alias Sacræ Scripturæ tam Noui, quam Veteris Testamenti partes quauis vulgari lingua editi. Et insuper Summaria, & Compendia etiam historica eorundem Bibliorũ, seu librorum Sacræ Scripturæ quocumq; vulgari idiomate conscripta, quod quidem inuiolatè seruandũ est. Ita Index ibi.

Hodie verò penitus interdicitur.

Igitur, sequitur Bellarminus, contenti simus illis tribus linguis, quas Dominus titulo Crucis suæ honorauit Ioan. 19. & quæ omnium consensu antiquitate, amplitudine, & grauitate omnibus aliis præstant. Ac demum quibus ipsi libri diuini ab auctoribus suis initio scripti fuerunt, hoc est Hebræa, Græca, & Latina. De quibus S. Hilar. præfat. in Psalm. penès eundem Bellarm. citatum, qui ad finem eiusdem cap. 15. circa irreuerentiã, & contemptum hodie maximè practicatũ ex vulgaribus sacrorum librorum traductionibus adducit duorum grauissimorũ Patrum testimonia, Basilii Græci, & Hieronymi Latini. Hi quidem, ait, non iudicabant expedire, vt omnes homines sine delectu scripturas tractarent, etiamsi id non posset eo tempore facile impediri, cum Græca, & Latina lingua, quibusdam populis adhuc essent vulgares. Refert Theodoretus lib. 4. Histor. cap. 17. cum Præfectus Culinæ Imperat. nescio quid de scripturis protulisset, eo à Magno Basilio reprehensum audiuisset, *Tuum est de pulmentis cogitare, non dogmata diuina decoquere*. Quid obsecro nunc diceret S. Basilius si pharmacopolas, sutores, caupones, tabernarios, agasones, mulierculas, cæteros opifices etiam è pulpitis sacra eloquia tractare apud Lutheranos, Caluinistas, Anabaptistas videret. Lege Hieronymum in epist. ad Paulinum de studio scripturarum, & Hieronymi querimonia nunc maximè locum habere ne dubites in tota Germania, & Gallia. Omnes enim opifices non solum viri, sed etiam fœminæ scripturas habent in manibus, & ex earum lectione, ad imperitiam suam adiungunt indocilitatem, & arrogantiam. Quia enim possunt verba Apostoli recitare, & allegare libros, & capita, putant se omnia scire, nec vllo modo doceri se patiuntur. Vide Ioannem Cochleum in libro de vita, & actis Lutheri ad an 1522 Nec facile illud Taxonicum pronunciatum concede, ne præter sacros libros humanas quoque siue scholasticas, siue morales, siue politicas disciplinas, quas latinè scribi consultius visum est, in contemptum iri coneris asserere.

Quid senserunt antiqui Patres circa vulgares scripturæ traductiones.

Corruptelæ recensiorum hæreticorũ circa rẽ hãc monstrosæ.

Ergo Taxonus respondens quæstioni principali haud acquiescere placet sententiæ illorum, asserentium, aurei sæculi authores in Etrusca, seu Tusca lingua eos extitisse, qui ab anno Domini 1300. vsque ad 1400. vel parum vlterius scripserunt. Tunc enim temporis scripsere (& hoc putat huiusce sententiæ fundamentum Taxonus) Bocaccius, Petrarcha, Ioannes Villani, Dantes, & quos nos Patres huius linguæ vocamus, ceu primos, qui illi esse præstiterint, eamque illustrarint. Vnde concludunt, quod sicut ea tempestate in sua suprema puritate floruit hæc lingua, ita nunc in maiori parte corrupta sit, ac deteriorata. Quod autem non esse id verum, ibi Taxonus ad oculum demonstrat, nec ipse ab eo dissentio. Etsi enim linguæ quemadmodum & homines rudes adnascantur, & eo rudiorem nostram Italicam adnatam esse

Aurei sæculi authores in Etrusca lingua iuxta sẽten. Taxoni.

credendum, quò ex Latinæ linguæ, aliarumque extranearum, ac barbararum simul in miserrimis Italiæ excidiis admixtam corruptione, sua initia acceperit; nihilominus magis ac magis cultu, politia, vocibus selectissimis, ac significatiuis, & in multa copia quam ante, eloquentiori, gratiori, ac candidiori stylo hodie florere, ditioremque esse, & ferè à cunctis nationibus in existimationē, praxis ipsa demonstrat. Itaque in prædictis Auctoribus veneramur huiusmodi linguę culturæ originem, eosque pariter vt Patres, & Magistros colimus. In hoc tamen sæculo apud eruditos melioratam, locupletatam, expurgatam à pluribus vocabulis, quæ penes eosdem auctores remanserant, ac subinde ab innumeris vocibus vulgi, ac plebeis, monstrosisque subtractā, illustriorem redditam, & non amplius corruptam, deturpatam, obscuratam eiusmodi linguam, pro comperto habemus. Et iuxta illud Fauorini Philosophi, *Viue moribus præteritis, loquere verbis præsentibus*, melius videtur tum soluta oratione, tum matrica loqui, ac scribi lingua Etrusca præsenti, quam præterita, moderna, quam antiqua.

In præsenti sæculo lingua Etrusca apud eruditos quam floruit.

Tempore ergo S. Francisci ad ann. circiter 1225. quo edidit Seraphicus Vates præscriptas cantiunculas (nam eius stigmatizatio contigit anno præterito 1224. obitus verò 1226.) lingua Italica ad Tuscos communis rudis erat, & qua loquebantur viri nobiles, vel qua scribebant viri docti, atque eruditi siue prosa, siue versu, in quo clarebat B. Pacificus noster prædictus, inceperat aliquantum expoliri vocum meliorum electione. Sæculis deinde succedaneis, ab anno scilicet 1300 vsque ad annum 1400. & aliquantò vltra adeò respectu temporum præteritorum facta est in sua elocutione expolitior, atque elegantior, ac nobilior apud Bocaccium, ac Ioannem Villani soluta oratione, carmine verò apud Dantem, & Petrarcham (sed hic longe Dante accuratior, & illa gloria emeritus, qua multa pompa hic Romæ triumphauit ad instātiam Regis Neapolis Roberti, veri doctorum virorum, eruditorumque scriptorum Mecenatis) vt alia omninò visa sit à transacta, & veluti ad summam perfectionem redacta; sed haud nostra melior. Iacoponus noster florebat Dantis tempore, vt ex dictis patet. Franciscus Petrarcha viuebat ad annum 1350. obiitque piè, sanctèque (teste Bellar. de Scriptor. Eccl. ab anno 1300. ad 140.) anno Christi 1374. ætatis suæ 70. Igitur Poetæ nostri, Franciscus & Iacoponus carmina apostolica, Diuini Amoris sacramenta velantia, viliter scripserunt ob rationes supra adductas, cum vterque potuisset ad illam politiam, ac stylum ea reducere, quæ illis temporibus apud meliores scriptores vigebat. Dogma namque apostolicum est 1. ad Corint. cap. 1. Verbum Crucis pereuntibus quidem stultitia est. Iis autem qui salui fiunt, idest nobis, Dei virtus est. Scriptum est enim. *Perdam sapientiam sapientum, & prudentiam prudentium reprobabo. Vbi sapiens? Vbi scriba? Vbi conquisitor huius sæculi? Nonne stultam fecit Deus sapientiam huius Mundi? &c.* Et verè stultā fecit hanc Mundi sapientiam, verè sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobauit, vbi in monstroso illo Francisci, & Iacoponi poetandi modo, amoris vehementia in quandam prorumpens amentiam desiderio, non autem ratione ferri poterat. Nec iudicium præstolari. Nec pudore frenari, nec consilio temperari, quin variis linguis loqueretur, & viliter loqueretur, & contemptibiliter loqueretur, vt sic dici poterit: *Vbi sapiens?* in poesi scilicet Francisci, & Iacoponi, *Vbi scriba? Vbi conquisitor huius sæculi?* At nos conquęramus cum Interprete nostro fragmen molare, & Mundi speculum in ortu Francisci super stabuli fœnum in medio duorum animalium; simulque in vtraque perquisitione lætitia magna cum omni Ecclesiastica, & humana Hierarchia perfundamur.

Lingua Etrusca tempore S. Fran. qualis erat.

Sæcula B. Iacoponi, & Fran. Petrarcæ.

Cur. Fran. & Iacoponus tam ruditer ediderint sua carmina

I V.

Pica Puerpera super stabuli fœnum effudit cum infantulo primogenito suo, iecitque tum fragmen molare, & Satanæ ceruicem confregit. Tum paruum lapidem, in quo fundans Ecclesiam Franciscanā, et reparans Romanam filius suus. corruit Mundi statua.

HOc itidem argumentum in huius puncti tertii titulo cum præcedentibus aliis tribus iam explicatis quarto loco propositum, nunc breui, Deo fauente, per Interpr. nostrum enucleandū est. Ad quod faciendum, iuxta prophetiam B. Cyrilli de Francisco, ad similitudinem petræ, ac lapidis vaticinato, vt superius declaratum est, duabus parabolis Euangelicis, totidemque veteris Testamenti histo-

historiis, & vna visione per misticum intellectum iactam propositionem explanabimus.

Iuga boum emi quinque, & eo probare illa, ideo habe me excusatum Lucæ 14. Hanc puto rusticanam, vilemque oxcusatione totus Orbis Christianus reperebat Christo eo tempore antequam mitteretur ei Franc, quando, inquam, reparatione, instauratione, reformatione maxima indigebat. Quod ita probo ex glossa Interpretis nostri in serm. Dom. 2. post Trinit. Quinque iuga, inquit, sunt quinque corporis sensus. Sicut enim boues in iugo combinantur, ita duo instrumenta sensus nobis seruiunt. Duæ enim sunt aures, duo oculi, duæ nares. In gustu etiam duo instrumenta, lingua & palatum. In tactu duæ manus. *Hi sunt decem Principes*, de quibus Eccl. 7. *Sapientia confortauit sapientem super decem Principes Ciuitatum*. Sapientia est amor, & contemplatio Dei, *qui confortat sapientem*, idest anima, quæ amoris saporem degustat, *super decem Principes Ciuitatis*, idest super omnem delectationem quinque sensuum corporis. *Illa enim verè satiat, ista totum euacuat. Illa indulcat, ista amaricat. Qui illi seruit, liber est. Qui isti, miser & seruus*. Iuga quinque boum emit, qui infelici commercio, sopore amoris Domini contempto, se quinque sensuum delectationi infelici subiicit miserabili seruituti. *Vtinam tolleret homo super se iugum Domini suaue, & non Diaboli*.

In quolibet corporis sensu sunt duo instrumenta

Hæc instrumenta dicūtur boues, & principes.

Primo Regum. 11. dicitur. Ascendit Naas Ammonites, & pugnauit contra Iabes Galaad. Sequitur. *In hoc feriam vobiscum fœdus, vt eruam omnium vestrum oculos dextros*. Sequitur. Insiluit spiritus Domini in Saul, &c. Nota figuram. *Naas interpretatur Serpens, quod benè conuenit Diabolo, qui in Serpente primos Parentes decepit. Ammonites interpretatur populus mœroris, vel comprimens, vel coangustans*. Naas ergo est Ammonitarum Pater, qui antiquus serpens, qui & Sathanas, princeps est malignorum, qui sunt in mœrore tristitiæ, qui secundum Apostolum *mortem operantur. Hi comprimunt, & coangustant vitam Sanctorum. Vnde quod fornax auro, quod lima ferro, quod flagellum grano, id tribulatio iusto*. Impius viuit impiè, idest ad vilitatem pii, *quia contubernia malorum frixoria sunt iustorum*.

Naas serpentis Diaboli simbolum.

Maligni cōprimunt vitam iustorū, & ponunt in frixorio.

Naas ergo pugnat contra Iabes Galaad aceruus testimonii. *Hæc est anima, quæ prius à vitijs habet exsiccari, postmodū Dominica passione repleri*. Contra hos pugnat Naas, vt eruat oculos dextros, sciens quod oculo dextro eruto, vnusquisque ad bellum minus vtilis existat. *Oculus dexter est visus discretionis, quem Diabolus nititur eruere, & sinistrum, idest amoris mundani respectum relinquere, sciens quod qui æterna non desiderat, terrenam prosperitatem amat. Si per terrena tenetur quis, de facili in bello cadit*. Qui animam suam ab obsidione, & infestatione Diaboli voluerit liberari, necesse est, quod sequitur.

Diabolus nititur eruere oculū dextrū idest virtutē prudentiæ, seu discretionis.

Insiluit spiritus Domini in Saul, &c. Saul interpretatur *inunctus*, qui in sui Regni principio, qui hanc Ciuitatem liberauit, bonus fuit. Ideo virum iustum significat, gratia Dei inunctum, in quem cum spiritus Domini, idest contritio cordis insilit, tunc peccatis suis præteritis irascitur, & sic vtrumque bouem in frustra concidit. Qui oculos, quibus illicita concupiuit, lacrymis conterit. Vtrumque bouem occidit, qui duas aures, nè de cætero audiant detractionem, vel adulationem, timoris diuini spinis sepit, & sic de cæteris sensibus. *Vt quot in se habuit oblectamenta, tot de se inueniat holocausta*, &c.

Iustus dicitur vir inunctus.

Omnia hæc concordat, & exponit loco citato Interpres noster, quæ ad duo capita reducta, primo loco apparet quidē imminens excidium Ecclesiæ, per serpentis, ac Satanæ molimina tempore ortus S. Francisci excitatum, ac fermè peractum. Secundo verò loco eiusdem Ecclesiæ reparatio planè videtur per pœnitentiam, ad quam prædicandam Franciscus nascebatur, ceu illius Reparator. Qui mutando Mundi commercium in cōmerciū Christi, & quærendo cum Christo, mercatore cælesti, bonas animarum saluandarum margaritas (inter quas inueniens vnam margaritam, scilicet fidem catholicam, & Ecclesiā Romanam, daret omnia sua) se totū, & suos totos cum ea emeret &c. Eisque restitueret principatum decemuiratus per amoris Dei, & contemplationis Dei sapientiam, cui delectabili, saturabili, dulcique libertate deseruirent, excussa prius quinque iugorum boum miserrima sarcina, infamique tyrannide Qui insurgens in Naas, liberaret Iabes Galaad, scilicet animas, exsiccans eas à vitiis, postmodum Dominica passione, quam in omnimodam oblitionem vniuersa Christianitas posuerat, repleret. Nec solum hoc, verum etiam restitueret toti Ecclesiæ, Naas Diaboli ceruice confracta, oculum dextrum præfatum, vt propterea ceu fragmen lapis molaris à prouidentia Dei per Picam Puerperam super stabuli fœnum in medio duorum animalium (super quem, & in medio quorum Virgo Maria lapidem Christū proiecit) proiiceret.

Quomodo sensib. quinque principatus decēuiratus restituendus.

Huius

Huius veritatis demonstratio pendet à parabola de vinea, Matthæi 21. quæ est Ecclesia Hebraica, iuxta sensum literæ,& est Ecclesia Catholica iuxta sensum misticum, & est Anima iuxta sensum moralem. *Hanc vineã* (exponit Interpres serm. fer.6.Dom.2.in Quadrag.) *Deus vallauit muro, & antemurali, quod est Temperantia,* &c. A Temperantia transit statim Interpres sub simbolo muri ex sepe, ad *Fortitudinem* haud corporalem, *quæ habetur à bestijs, sed mentis, & animæ, quæ non concutitur ex aduersis*, Mox loquens de huiusce vineæ torculari: *Torcular*, inquit, *est iustitia, quæ premit omnes vuas*. Nota, *Vuæ sunt delectationes*, quarum quædam albæ, quia spirituales; quædam nigræ, quia corporales. *Omnes autem præmuntur in torculari Iustitiæ. Vinum eis rubrum, idest charitatis exprimitur dulcedo, fæcibus vtique procul pulsis.* Vbi postea declarat immediatè Interpres significatum Turris, in hac eadem vinea ædificatæ, ita subdit.

Vineam suã vallat Deus temperantiæ muro, fortitudinis sepe.

Dat quoque torcular iustitiæ, interim prudentiæ.

Turris est prudentia, vulgariter enim prudentia est lux directiua, &c. Et est discretio. Hæc est *Turris Libani*, quæ cãdidatio interpretatur, Cant.7. *Quia candida, & clara est prudentia,& nunquam marcescit. Contra Damascum*, idest contra peccati tentationem. Damascus interpretatur propinans sanguinem, idest peccatum, & est tentatio, quæ peccatum generat. Vel Damascus sanguinis poculum, &c. In hac Turri speculatrix est Prouidẽtia, Memoria,& Inspectio, quæ sunt partes prudentiæ. Principalis est prouidentia.

Hæc prudentia discretio est.

Quod si dicas, muliere armasti,& muniuisti hanc Turrim, quare eam mulieri commisisti? *Respondeo; immo ipsa est, quæ dat tibi victoriam de hostibus*, Iudicum 4. *In hac vice victoria non reputabitur tibi, quia in manu mulieris tendetur Sisara*, idest exclusio gaudii, scilicet Dæmonis. *Per manum fæminæ percussit illũ Dominus Deus noster.* Iud.13. De hac figura Iudicum 9. *De Abimelech, qui expugnabat oppidum, siue Ciuitatem Thebeam, in qua Turris alta, ad quam confugerant Ciues, &c.* Vide historiam.

Prudẽtia vt mulier fortis, dans victoriam de hostibus.

1 *Abimelech*, idest Patris mei Regnũ, *Diabolum*, qui Regnum Dei supplantare nititur, fratribus interemptis, significat. Hic oppugnabit oppidum Thebes, quæ facta mea interpretatur, idest anima, vel conscientia, in qua facta, & merita collocantur.

Abimelech Diabolus est

2 *Turris est prudentia, siue discretio*, ad quam oportet confugere.

3 *Propugnaculum* est circumspectio, in qua oportet homines commorari, si volunt pugnare cum Dæmone.

Propugnaculum est circumspectio.

Mulier, quæ fragmen molæ desuper iaciens, illisit capiti Abimelech, & confregit cerebrum eius, est prouidentia, quæ debet videre illa, quæ procul sunt, quæ scilicet ventura, vel quæ procul venire possunt. Procul quidem non prospera solum, sed & aspera. Igitur *dum Abimelech nititur supponere ignem*, idest feruorem inordinati desiderii, & fumum facere, idest vanam gloriã immittere, quæ licet ad modum fumi citò euanescat, tamen interdum excæcat oculos sapientum.

Mulier confringens caput Abimelech fragmine molari, est prouidentia.

4 Debet igitur hæc *Mulier iacere Molã*, *idest Christum*, vt exponit Petrus Damianus in epistola de continentia clericorũ. Est enim, vt ibidem dicit, lapis ille, de quo loquitur Euangelium præsens, quod *super quem hic lapis cadet, confringet eum. Tunc autem mulier, idest prouidentia hunc accipit lapidem, quando considerat seueritatẽ diuinæ sententiæ, & tunc percutit, & frangit caput Abimelech, idest Dæmonis, & sic oppidum liberatur, hoc est vinea sic munita.*

Molaris lapis est Christus.

Ex tota hac Interpretis nostri doctrina clarè apparet, quod eruto à Diabolo dextro oculo, scilicet prudentia, ac discretione, simulque memoria, prouidentia, & inspectione à vinea siue Ecclesiæ, siue animæ, cuncta in direptionem, & interitum abire necesse est. Capta enim turris, statim temperantia diruitur, fortitudo desinit, iustitia non amplius consistit. Hæc omnia contigisse tempore suo, declarat immediatè Interpres, continuans allegoriæ expositionem, sicque dolenter loquens cum Propheta. Sed proh dolor! quod dicit Hierem.5. *Ego*, inquit Deus, *plantaui te vineam electam, omne semen verum*, quia seminauit temporalia, corporalia, & spiritualia. *Quomodo igitur*, inquit, *conuersa es mihi in prauum, vinea aliena?* Nonne conuersa est in prauum, quæ nuncios Domini perimit, & extinguit?

Capta à Dæmone turri prudentiæ, cuncta diripiuntur

1 Nota. *Primi nuncij sunt lex naturæ*, quam habes scriptam in mente. Isti nuncii nunquam venient, nisi tempore debito, quia nunquam, nisi postquam homo venit ad annos discretionis, tunc incipiũt fructum petere. Sed isti perimuntur, dum scilicet rationis iudicium per passionem aliquam delectationis, iræ, ac ambitionis excæcantur.

Primi nuncii in lege naturæ.

2 *Secundi nuncij sunt diuina præcepta, & illi sunt plures.* Illos nuncios Deus mittit, quando studendo, vel audiendo informaris. Sed de istis peius agitur, quam de primis.

Secundi legis scriptæ

3 *Tertiò mittitur Filius Dei, dum scilicet ibi occurrit crucifixus pro te ante oculos cordis tui.* Sed in veritate tu facis peius, quam fecerunt isti, de quibus in Euangelio.

Missio filii Dei crucifixi in lege euang.

gelio. Quia saltem isti permiserunt intrare vineam, licet postmodum eiecerint. Sed tu nullo modo permittis. Quinimmo ipsum perimis antequam huic vineæ per inspirationem valeat propinquare, & ideo timendum iudicium, quod sequitur. *Malos malè perdet, & vineam suam dabit alijs cultoribus, qui facient fructum eius.* Quia tradetur finaliter peccator in manu inimici. *Et si dicas, quem fructum faciet inibi Dæmon? Respondeo, quod faciet fructum iustitiæ, & vindictæ, quæ est fructus, in quo Dominus delectatur. Istis fructibus finaliter Deus pascitur, qui modo pascitur fructu misericordiæ, &c.*

Iustitiæ, & vindictę Dei dulces sunt fructus.

Hæc postrema Interpretis verificata sunt deinde in Ecclesiæ Orientalis vinea, ex quo Dæmon occupata ibi Turri prudentiæ, ac discretionis, circumspectionis, & prouidentiæ, erutoque simul oculo dextro genti illi à maximo vsque ad minimum, tradita est vinea barbaris agricolis, facientibus ibi iustitiæ, & vindictæ fructus. Ad quod excidium cum proximissima esset vinea vtriusque Ecclesiæ, & iam Diuina vindicta ad ipsam similibus agricolis quamprimum tradēdam accinxerat sua fulmina, Saracænorum colluuie simul cum scelerum, errorumque colluuione malè eam infestantibus, Deus tamen mutatus ex Iudice in Patrē per Matrem suam Virginem, prouidit de vna fœmina, vt lapidis molaris fragmine, scilicet Francisco, lapidi Christo ab ipso ortu simillimo, illideret capiti Abimelech, & confrigeret cerebrum eius. Sic enim recuperato oculo dextro in liberata à Dæmone Turri, restituta temperantia, fortitudine, iustitia, remissisque nunciis legis naturæ, ac legis Euangelicæ, atque ecclesiasticæ, suscitata, ac propagata, ac propugnata Christi Crucifixi memoria per tres Ordines, & totidem leges à Francisco instituendas, *instar reparatæ triplicis fabricæ* (verba sunt Bonauenturæ ad finē cap. 2. Legendæ pluries superius repetita) *ipsius sancti viri ducatu, secundum datam ab eo formam, regulam, & doctrinam, Christi triformiter renouanda erat Eccl. sia, trinaque triumphatura militia saluandorum, sicut & nunc cernimus esse completum.*

Fragmen molare Franc. in mola Christo ad reparat. Ecclesiæ

Explicatis parabolis Euangelicis, atq; historiis veteris Testamenti, nunc remanet iuxta promissa vnica visione explicāda, ex veteri & ipsa Testamento deprompta.

Vix effuso Francisco Ecclesiæ Reparatore super stabuli fœnū in medio duorū animalium, super quem etiam & in medio quorum effusus fuit & Christus Redemptor omnium, & fundator Ecclesiæ, sic eum allocutus est Deus ipsa ortus sui die per Hieremiam. *Ego quippe dedi te hodie in Ciuitatem munitam. Et in columnam ferream. Et in murum æneum super terram Regibus Iuda, Principibus eius, & Sacerdotibus, & populo terræ. Et bellabunt aduersum te, & non præualebunt. Quia ego tecum sum, ait Dominus, vt liberem te.* Ierem. in fine cap. 1. cuius etiam maior pars quadrant valde Francisco ante eius ortum, & in ortu, & post ortum circa aggressionem operis, sibi præcipuè de reparanda Ecclesia ter à Christo commissi, ac mandati. Sed præallegata verba adducit Interpres ad declaranda Ecclesię Catholicę arcana sub figura statuæ Nabuchdonosor Reg. cuius postremitas ex ære, & ferro &c. Aduertendum tamen, quod vbi dupliciter explicat eandem figuram, scilicet allegoricè, & moraliter, primo modo pro Ecclesia Christi, secundo pro Mundo, Ecclesiæ Christi aduersario; ad admirabilem illius statuæ erectionem, huius miserrimum casum statim annectit, non aliunde contingentem, quam ex vnius parui lapidis, abscissi de Monte percussione. Molem ergo, structuramque omnem statuæ allegoricæ ita breui describit Interpres in serm. Dom. 22. post Trinitatē, super illa varba Matth. 18. de seruo rationem cum Rege suo reddente; *Cum non haberet vnde redderet, iussit eum Dominus eius venundari, & vxorem eius, & filios, & omnia quæ habebat, &c.*

Allocutio Dei ad Frāciscū super stabuli fœnū effusum.

Vxor peccatoris, inquit, est cupiditas Mundi, filii, falso ac malè acquisita, malè retenta, ac malè consumpta. Hæc est Statua Nabuchdonosor, de qua Dan. 2. Huius statuæ caput ex auro optimo erat. Pectus autem, & brachia de argento, &c. Nota historiam. *Statua ista allegoricè est Sancta Ecclesia.* Quæ

Peccatoris vxor, ac familia.

1 *In Apostolis habuit caput aureum.* Cant. 5. *Caput eius aurum optimum.*

2 *Brachia, & pectus,* in quibus maior est virtus, habuit Ecclesia de argento tēpore *Martyrum*, qui in certamine fortes perstiterunt. Vnde eidem Ecclesiæ sponsus ait Cant 1. *Murenulas aureas faciam tibi vermiculatas argento.* Murenulæ sunt catenæ, quæ virgulas auri, & argenti texuntur. *Murenulæ Ecclesiæ fuerunt Humilitas, & Paupertas, quas habuit tempore Apostolorum, & Martyrum.* Quæ vt decorę magis essent, ipsorum sanguine quasi argento fuerunt vermiculatæ. idest rubricatæ. *Argentum cum auro sanguis Martyrum, in quo stolas suas dealbauerunt, cum humilitate, & paupertate Apostolorum mentis nostræ oculis mirabilem exhibent pulchritudinem.*

Statua Nabuchdonos. pro Ecclesia catholica.

Humilitas & paupertas tempore Apostolorū & Mart. Murenulæ Eccl.

Item

Æs, & ferrũ in statua Ecclesiæ pro Cõfessorib.

3 Item Ecclesia *æs*, *& ferrum habuit in Confessoribus*, qui sono suæ prædicationis prauitatem hæreticam confregerunt. Vnde Moyses Deuteronom. 33 *Ferrum*, *& æs calceamentum eius*, scilicet *Aser*. Aser interpretatur beatus, *& significat Chorum Confessorum, qui æré prædicationis*, *& ferro constantia inuincibilis calceati*, *calcauerunt super serpentes*, *& scorpiones*, *idest Hæreticos, & Schismaticos*. Ad id immediatè probãdum adducit Interpres præfatam Dei ad Hieremiam allocutionem, quam vtitur Ecclesia in festo Præcursoris Christi, propter illius sanctificationem in vtero Matris suæ, cui assimilatus & Franciscus à Bonauentura, vt planè superius dictum est. Vnde (ait statim Interpres) Hieremiæ loquitur Dominus. *Dedi te in Ciuitatem munitam. Et in columnam ferream. Et in murum æneum super omnem terram*, *&c.* Nota ista tria, subdit Interpres. Ciuitatẽ. Columnam. Murum.

Ciuitas munita humilitas.

In Ciuitate munita Humilitas, quæ verè munit, & muniendo custodit.

Columna ferrea charitas.

In Columna ferrea fraterna Charitas, quę sustentat.

Murus æneus patientiæ inuincibilitas & prędicat. assiduitas.

In Muro æneo patientiæ inuincibilitas, *& prædicationis assiduitas*. Quia eius Sancti Confessores, Hieronymus, Augustinus, Ilarius, cæterique Ecclesiæ Doctores habuerunt ista, ideo fabricatores mendacii deuicerunt. Post hæc statim Interpres considerans in huiusce statuæ pedibus ferrum, & lutum simul, qualis erat in pedibus, quibus tunc debiliter innitebatur Ecclesia (vt meritò eam collabentem Innocentio III. monstrauerit visio) annectit hæc pauca.

Item Ecclesia paupercula tempestate conuulsa, in fœcibus Mundi quasi in pedibus habet ferrum, *& lutum, tam in Clericis*, *quam laicis*. *In ferro auaritia. In luto luxuria.* Sub eadẽ visione statuæ Nabuchdonosor fuit ab Angelo præmonstrata, ac declarata Francisco Minorum Religio, ab eo fundata, ob maximam similitudinem Religionis Franciscanæ cum Ecclesia Romana, ab eo reparanda. Nec explanatio illa Angelica multũ differt ab hac Interpretis nostri, vt videri potest apud Vading. tom. 1. Annal. Istud tamen aduertendum, quod vbi Minorum Religio, & Ecclesia Cathol. habet ferrum, & lutum in pedibus, videtur significari, quod in seipsa semper durabit vsque ad finem Mundi, juxta promissa, facta à Christo, vel Petro Vicario suo, vel Frãcisco Reparatori suo. Nam pedibus suis in illis, qui eam in seipsis sustinebunt, paruo lapidi Christo, & minutis lapidibus Apostolorum per humilitatem, & paupertatem Euangelicam constantissimè veluti in tutissimis basibus inhærentibus calcabit ferrũ, & lutum eorum, per quos eam Satan præcipitem ire indefesso studio, ac labore quolibet tempore conabitur.

Ferrum auaritiæ simbolum, lutum vero luxurię

Statua prædicta mũdi, Ciuitatis Babiloniæ, & Sinagogæ Satanæ simbolum.

Porrò ostendens moraliter Interpres ex consequenti Statuæ Mundi, in Ciuitate Babilonica, ac Satanæ Sinagoga peremineutis miserum casum, ad statuę Ecclesiæ Catholicæ erectionem, siue in maiori parte, siue in particulari in quolibet mũdano sequutum, ita subdit. Moraliter à principio Mundi duæ fuerunt Ciuitates, scilicet Ecclesia, & Babilonia. Statua ista significat Mundum, Ciuitatem Babilonię, Synagogã Satanæ, quæ quasi imago est. Os habet, & non loquitur, quia habet ramunculum auaritiæ in ore. Oculos habet, & non videt, quia stercus luxuriæ excœcauit eam. Aures habęt, & non audit, quia tamquam serpens vnam auriculam applicuit ad terram, aliam cauda obturat, ne audiat vocem incantantis.

Quid in tali statua aurũ.

1 *Cuius caput* ex auro erat. *Aurum significat sapientiam Mundi*, *vel carnis*, quæ insipida est, quia stultitia est apud Deũ.

Quid argentum.

2 *Argentũ eloquentiam*, quæ est Ægypti viua rana. De his duobus dicit Dominus Ezech. 16. *Tulisti vasa decoris tui de auro meo, quæ dedi tibi*, *& fecisti tibi imagines masculinas*, & fornicata es in illis, &c. *Tunc sibi facit idola*, *quando gratiam sensus*, *& eloquentiam vitæ prauitate corrumpit*. Et fornicatur in eis, scilicet Prælatus, quãdo vanam gloriam in Mundi prostibulo ex ipsis quærit.

Quid æs, tal de resonans

3 *Æs, quia multum sonat*, vanam gloriam significat. Vel in ære diuitiæ notantur, quæ valde sonant. *Vocauerunt* (inquit Psal. 48.) *nomina sua in terris suis*. Vnde Ezech. *Egressum est nomen tuum in gentes*. Non in Angelos. Non enim exprimitur nomen *Diuitis*, *& purpurati*, *sed Lazari pauperis*, *& vlcerosi*.

Quid ferrũ.

4 *Ferrum obstinationem significat*. Vel in ferro potentia designatur, qua confrigit pauperes. *Sed tu, Domine, dentes peccatorum contriuisti.* Hæc est illa *Bestia terribilis*, de qua Daniel. 7. *quæ dentes ferreos habebat*, &c. *Lutum* significat amorem temporalium. Vel in luto intelligitur misera caro.

Lapis paruus Iesus Christus hanc mũdi statuã contriuit.

Hanc statuam contriuit lapis paruus Iesus Christus, qui, vt subditur, *abscissus est de monte*, idest natus de Virgine, *sine manibus*, idest sine opere virili, *& percussit statuam in pedibus*, *& comminuit eos*. *Tunc pariter contrita sunt ferrum, testa, æs, argentum, & aurum*, *& redacta quasi in fauillam, quæ rapta sunt vento, nullusque locus inuentus est in eis*.

Sic

Sic Christus in primo aduẽtu suo percussit statuam Mundi, quam non ex toto destruxit, sed in die iudicii ex toto destruet. Hucusque Interpres de statua Mundi vniuersaliter per sensum moralẽ redemptionem respicientem, etsi nõ vniuersaliter quantum ad suum esse naturale siue humanum, siue elementare, ac cæleste, ab vno parui lapidis Christi ictu in fauillam redacta, quemadmodum in extremo die funditus eruenda. Sed per eundem sensum quantum ad vnumquemque virum mundanum quantumuis magnum in suo paruo mundo, in quo mũdus magnus veluti monstrosa quadam statua videtur totus consurgere, ita sequitur immediatè, coniungens visionem Danielis parabolæ Euangelicæ de seruo præfato. Vel adueniente, inquit, lapide, idest mortis duritie, percutietur, & conteretur, & tunc aurum sapientiæ, argentum eloquẽtiæ, æs diuitiarum, ferrum potentiæ comminuetur, & in nihilum redigetur, & à vento dispergetur, quia caro vermibus, diuitiæ parentibus, & anima Dæmonibus tradetur. Vnde Apocal. 14. *Cecidit, cecidit Babilon illa magna*, scilicet meretrix, quæ à vino iræ fornicationis suæ potauit omnes gentes. Idest inebriauit mundum. Benè ergo dicitur. *Iussit eum Dominus venundari, & vxorem, & filios*. Quia, vt ibi dicit Glossa, *pro cupiditate mundi, & carnis operibus malis quasi vxorem, & filios pœnas æternas exsoluet*. Hactenus pro re nostra Interpres.

Lapis paruus etiã mortis statuas singulas mundanorũ destruit

Certum est, Christũ vt lapidem paruũ humilitate, paupertate, modicitate, despectione, de monte humillimæ Ancillæ excisum duo in fundatione Ecclesiæ suæ simul & semel effecisse. Alterum fuit in eius erectione ad formam statuæ, ex auro, argento, ære, ferro, &c. conflatæ, iuxta primam explicationem Interpret. nostri. Alterum verò in mortali percussione statuæ mundi, & mundanorum; nisi enim statuam hanc in eius aduentu prosterneret, nullo modo illam statuam fundare potuisset. Sic ex paruulo lapide super illius stabuli fœnum in medio duorum animalium viliter proiectus, factus est *Ciuitas munita*, ob inexpugnabilẽ humilitatis arcẽ, atque inuictũ huius virtutis præsidiũ. Factus est *Columna ferrea* ob fraternam charitatem, qua natus ipse vt primogenitus Virginis, iam extans vnigenitus Patris æterni, omnes electos suos fratres, & veluti secundo genitos per adoptionis gratia declarauit. Factus est *Murus æneus* ob *patientiæ inuincibilitatem*; quæ tunc maximè inuincibilis visa est, cum eius caro in Caluariæ Monte super Crucis patibulum ceu omnis sceleris rea confossa fuit, & eius vita inter sceleratos occubuit. *Ob prædicationis assiduitatem*, cuius vltimis in lignea Cruce verbis Redemptionis consummationem, quam in pœnitentiæ Cruce prædicare inceperat, declarauit, dicens, *Consummatum est*.

Christus duo fecit vt paruus lapis in fundanda Ecclesia,

Sic factus Ciuitas munita. Columna ferrea. Murus æneus

Franciscus & ipse natus vt petra, siue lapis modicus, paruulus, despectus, & vilis, in stabulo vt talis inter vilissima, atque humillima iumẽta effusus est. Nam de ipso prophetatus est B. Cyrillus, sub simbolo petræ, vt dictum est in præcedenti libro. Pari enim modo se gerere debebat in Ecclesiæ reparatione, eo quod statua Ecclesiæ à Mundi statua vndique fermè oppressa erat pedum ferro, scilicet superbiæ, crudelitatis, & auaritiæ. Atque testa, & luto impudicitiæ vniuersaliter conculcata, ac vilis reddita. Vnde oportuit; vt in erectione illius statuæ hanc statuam idem homuncio fero ictu percuteret, & mortali casu prosterneret. Renouans eas virtutes, quibus Christus, & Apostoli illam fundauerant, & in fraternitate cum Christo, ac per Christum ex eius fratre factus primogenitus non solum Picæ Puerperę (ex qua in Monte Vrbis Assisiatis in stabulo inter Bouem, & Asellum vt lapis paruulus, lapidi Redemptoris persimilis genitus) sed ipsius Matris Christi, quæ prima spiritualiter Franciscum ad hoc dum peperit, in Ecclesiæ reparationem ipsa designauit. Quam postea veritatem tempore approbationis Regulæ visio cælestis Romano Pontifici Innocentio III. monstrauit. Expellens namque antea Christi Vicarius Franc. plus humilitate, vilitate, paupertate quã corpore, ac statura paruũ, veluti si tunc illi obijceret lapidem offendiculũ. vidit mox ipsum sub ijsdem prioris expulsionis motiuis, & ceu firmã basim appositam Catholicæ Ecclesiæ statuæ, in Laterana Basilica figuratæ, ne ea funditus rueret. Atq; ex consequenti inspexit quoque Dei famulum vt lapidem paruũ, Mundi, & mundanorum statuam, quæ in statuam Ecclesiæ Romanæ præualebat, mortali ictu percutientem, ac prosternentem. Videbat namque (refert Bonauent. cap. 3. in fine, & ex eo Breuiar. Romanum) *in somnis Pontifex, vt retulit, Lateranensem Basilicam, fore proximam iam ruinæ, quam quidem homo pauperculus, modicus, & despectus proprio dorso submisso, ne caderet, sustentabat*. Quid est hoc, ò Christi Vicari Innocenti? Nonne tu idem ille nunc es, qui in Franciscum vti in paruum, durũ, asperumque lapillum paulò ante, scilicet preterita die ita malè offenderas, vt ceu talẽ longe

Quomodo in his Fran. cũ Christo conuenerit.

Fran. vt pauperculus, vt paruulus, & modicus, & despectus sustinet immẽsum Eccles. colossum.

longè à te indignanter proijceres? Cur modo hic ipse paruus lapis, haud oculis tuis prius diues, & pretiosus ceu adamas vel carbunculus constitutus, quia in illius interiori homine non statim potuisti Dei thesaurum, ab oculis tuis tunc absconditum intueri, idoneus tibi apparet, vt sua eadem paruitate, nuditate, duritie, paupercula modicitate, ac despectione, ob quam heri expuleras, sustinere possit ingentem Lateranensis Basilicæ columen, & in ea totius Ecclesiæ molem, miserrime ruinæ propinquissimam? Num tibi monstrauit Deus, quod ipse Franciscus vt lapis offensionis, non amplius pedibus, & capiti tuo, sed capiti, tum Abimelech Diaboli, tum statuæ Mundi ad illius cerebri, & ad istius plantarum fractionem, atque ad vtriusque casum (& vt lapis mutatus in tria, scilicet *in Ciuitatem munitam, & in Columnam ferream, & in murum æneum*) tribus ordinibus, totidemque legibus pristinæ erectioni sicut tempore Apostolorum statuam Ecclesiæ releuabit, non solum eam reparando pro tunc, sed in posterum perenniter sustentando? Hæc vtique monstrata mihi fuere, responderet Innocentius, illis ijsdem verbis, quibus statim vocatus coram se Frãciscus, toti curiæ ita testatus est, eo præsente: *VERE HIC EST ILLE, QVI OPERE, ET DOCTRINA CHRISTI SVSTENTABIT ECCLESIAM.*

Sic vidit eũ Inn.III.sicq. testatus est de eodem.

V. & VI.

In stabulo in medio duorum animalium ortum cum Francisco Mũdi Speculum. Coram ipso tota humana, noui, veterisque Testamenti siue terrestris, siue Cælestis Hierarchia plurimum gauisa est. At Satanæ Regnum ingenti mœrore turbatum.

HÆc duo fuerunt postrema argumẽta, in præsenti puncto supra posita, & examini solito exposita. Prius argumentum inscriptum legitur in limine superiori Sacelli ad locum stabuli, vulgariter nuncupati, *San Francesco il piccolo*, hoc est S. Franciscus paruus, vel infantulus, & quò ortus Franciscus erecti. Epigraphen est, prout adhuc aureis notis legitur, & iam supra rescripsimus in principio. *Hoc Oratorium fuit Bouis, & Asini stabulum, in quo natus est* FRANCISCVS MVNDI SPECVLVM. Quæ inscriptio distincta est duobus inconcinni metri versiculis. Sacellum verò, ait Vading. §.3. in App. non longè distat ad finem eiusdem plateæ ab ædibus paternis, eiusque curam & possessionem habent Patres Conuentuales Tradidimus à principio nonnulla sub metaphora Speculi, vbi de Francisco, in loco, qui dicebatur Speculum à summo Pontifice expulso. Vide lib.3. cap.1. pro primo euentu. Quare nunc Speculum Francisci super stabuli fœnum in medio Bouis & Asini sub aliis reflexibus, & paucis breui contemplandum, & haud iisdem arcanis, de quibus supra, patefaciendum.

Inscriptio sacelli in loco ortus Franc.

1 *Candor est lucis æternæ, & Speculũ sine macula, &c.* ait Sap.7. de Christo Redemptore. In quem locum Interpres feria 6. in Parasceuen. *Sicut videmus, inquit, quod Speculum clarificatur sputo, sic Christus fuit Iudæorum sputo clarificatus, at contemptu, ac contumelia.* Sed hæc eadem diuini speculi clarificatio per contemptum, & cõtumeliam nonne incepit à stabulo, immunditijs, tenebris, & omni mœrore pleno? Ab ipso enim stabulo, super quod noua stella trium Regum Magorum Dux stetit, nocte media, *Circumfulsit Dei claritas*, in cuius medio stans Angelus, dixit Pastoribus Lucæ 2. *Nolite timere, ecce enim euãgelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus est vobis Saluator, qui est Christus Dominus in Ciuitate Dauid. Et hoc est vobis signum; inuenietis infantem pannis inuolutum, & positum in præsepio*, &c. Quid est illud, *& hoc erit vobis signum*? Est, ni fallor, signum clarificationis diuinæ Speculi Christi, ex ipsa humilitatis, contemptus, vilitatis obscuritate præsepij admirandum in modũ erumpentis. Christus enim, sputis Iudæorum, & cõtemptu, & cõtumeliis clarificandus, longè ante ab ortu suo in tam vili loco clarificatus est.

Speculum Christi ab ortu super fœnum præsepis clarificatum.

Agens Bonau. cap.6. Legendæ de Francisci humilitate, ita incipit. *Omnium virtutum custos, & decor humilitas copiosa virum Dei vbertate repleuerat. In propria quidem reputatione nihil erat, nisi peccator, cum in veritate* SPECVLVM *esset, &* SPLENDOR *omnimodæ sanctitatis.* Verum Sicut hæc Humilitas Francisci ortum habuit à stabulo, à quo & Christi humilitas incepit, ita pariter & huiusmodi omnimodæ sanctitatis speculum, & splendor, in stabulo apparere, ac micare debeat. Et licet ex tunc non tam manifestè in terris eius candor, ac fulgor innotuerit, innotuit tamen supernis spiritibus, vt propterea Dei Legatus sub peregrini mendici specie Franciscum super stabuli fœnum nasci-

Ita pariter & Francisci speculũ, omnimoda sanctitate clarũ

naſciturum annunciauit Matri, doloribus partus cum vitæ periculo laboranti.

Decuit, vt Chriſtus, in ſtabulo natus, ſpeculum illud eſſet ſine macula, & illius bonitatis imago, qui vt ſic miſerat ipsũ ad reſtituendum, redimendumque illud rationis ſpeculum, quo fracto, imaginem Dei genus humanum ob peccatum in iumentinam formam turpiter, viliterque mutauerat. Quamobrem eum natum legimus, & credimus in præſepio in medio duorum iumentorum. Diuina imago relucens in ſpeculo immaculato humanitatis eſſumptæ, iacuit inter iumenta, vt irrationalem ſpeciem, in quã culpa transformauerat hominem, ab homine tolleret, daretque ei rationis ſpeculum, in quo inſpiceretur Dei imago mirum in modũ reſtituta. Similiter idipſum videtur decuiſſe in opere reparationis per Franciſcum, & per ſuos incipiendæ, proſequendæ, perficiendæ, conſummandæ. Ac per cõſequens pari loco naſci debebat Chriſtus Redemptor, *Speculum ſine macula, & imago bonitatis* paternæ; & Franciſcus Reparator *Speculum Mundi, & omnimodæ sãctitatis ſplendor*, & imago bonitatis Chriſti tam mente, quam corpore. Imago namque Dei Patris, & Dei Filij, & Dei Spiritus Sancti bonitatis idcirco in vtroque Incarnati Verbi homine ineffabiliter eluxit, quia vterque homo in Chriſto expreſſit illam non ſolum interius per animam, ſed etiam exterius per carnem. Nec voluit ſine iſta (licet cum illa ſola potuiſſet) totius Trinitatis bonitate deperditam imaginem Dei, per culpæ malitiam deſtructam, in homine reſtituere. Eodem modo ſe geſſit idem Redemptor per Franciſcum, reparans eandem imaginem, ſpeculumque rationis vndique obſcuratum, deformatum, ac pene confractum reſtituens.

Natus Chriſtus in med. iumentorũ vt ſpeculum ad reſtituendum in homine rationis ſpeculũ.

Similiter & Franc. mũdi ſpeculum.

Oſtendite mihi numiſma cenſus, dixit Ieſus cauilloſis, calumnioſiſque Phariſæis, qui conſilium inierant, vt caperent eum in ſermone Matth. 22. At illi obtulerunt ei denarium Et ait illis Ieſus. Cuius eſt imago, & ſuperſcriptio? *Nota iſta tria* (exponit Interpres in ſerm. Dom. 23. poſt Trinit.) *denarium, imaginem, & ſuperſcriptionem. Sicut denarius imagine Regis, ſic anima noſtra Sãctæ Trinitatis imagine ſignatur.* Vnde Pſal. 4. *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine*. Ideſt lumen gratiæ, qua reformatur imago tua in nobis, qua tibi ſimiles ſumus. *Signatum*, ideſt impreſſum rationi, quæ eſt ſuperior vis animæ, qua ſimiles ſumus Deo, *cui impreſſum eſt lumen illud vt ſigillum ceræ. Vultus ergo Dei ratio noſtra accipitur, quia ſicut per vultum quis cognoſcitur, ita per ſpeculum rationis agnoſcitur Deus. Hæc autem ratio per peccatum deformata eſt, propter quod homo diſſimilis factus eſt Deo, ſed per gratiam Dei reparata*. Vnde Apoſtolus Epheſ. 4. *Renouamini ſpiritu mentis veſtræ*.

Per rationis ſpeculum agnoſcitur Deus.

Gratia iſta Dei apparuit tum in Chriſti ſpeculi ſine macula natiuitate, vt canit Eccleſia, tum in Franciſci, Mundi ſpeculi ortu, vt fert Bonauent. in prologo Legendæ. Sed in Chriſti natiuitas Saluator miſſus fuit, vt hac ipſa gratia redimeret hominem, eique reſtitueret rationis ſpeculum. In Franc. autem ortu Reparator miſſus, vt per eandem gratiam ipſum hominem repararet, vt exprimunt vltima verba Interpretis noſtri, *Hæc autem ratio per peccatum*, &c. Alia arcana, de Franciſco vt ſpeculo ſupra adnotata loco citato, poteſt Lector huc facillimè flectere.

Eadem Dei gratia apparuit ſuper Chriſti præſepium, & Franc. ſtabulum.

II Editum Mundi Speculum ſuper ſtabuli fœnum, cauſa potiſſima extitit, vt Mundus orthodoxus fermè totus, ad quẽ reparandum, reformandum, decorandũq; naſcebatur Franc. in terrena Hierarchia gauiſus eſſet, & è conuerſo tota Diaboli Monarchia turbaretur, iam in maximam cõfuſionem redacta. *Dico autẽ vobis, quod gaudium erit Angelis Dei ſuper vno peccatore pœnitentiam agente*, Lucę 15. Vbi Chriſtus parabolis parabolas intexens, parabolam de oue perdita, & à ſuo Paſtore magno labore, nec minori hilaritate inuenta, declarat, comprobatque lætitiam Angelorum ſuper vno peccatore, &c. Parabolam deinde de drachma item perdita, ac lætanter à Muliere poſt laborioſam perquiſitionem inuenta, alia parabola de filio prodigo, quæ eſt tertia, & vltima ibidem patefacit, atque enucleat. Quas tres parabolas ſicut Redẽptioni generis humani, ſimul & fundationi Eccleſiæ Catholicæ, iuxta literam referre neceſſe eſt, ita quoque cogit congruentia, eas applicandas cæteris paribus reparationi, ac reſtaurationi eiuſdem Eccleſiæ, vt ex multis argumentis, ſupra adductis in pluribus præſentis voluminis locis, apertè liquet. Circa cæleſtis Hierarchiæ gaudium in Franciſci viri Hierarchici ortu, diximus cum Piſano ad finem §. 1. punct. 2. Nunc verò applicando allegatum textum in hoc loco, vtimur doctrina Doctoris noſtri ita ipſum interpretantis per reſpectum parabolæ de oue perdita in ſerm. Dom. 3. poſt Trinit. eique parabolas de filio prodigo, ac de drachma egregia concordantia connectentis. *De bono communi*, ait, *commune debet eſſe gaudium*. Cum enim innocentia reſtituitur, gratia reparatur, non eſt mirum ſi homini, & eius conſcien-

Tres parabolæ euangelicæ fundatio ni eccleſ. & eius reparationi reſpondent.

De communi bono, cõmune debet eſſe gaudiũ.

tiæ est gaudium. Vnde etiam sequitur. *Dico autem vobis, quod gaudium erit Angelis super vno peccatore pœnitentiam agente*, idest innocentiam recuperante.

De quo gaudio ibidem. *Cito proferte stolam primam, & induite illum, & date annulum in manu eius*, &c. In stola prima Baptismus, vel innocentia. In annulo fidei formatæ signaculum, quo illuminatur anima. In calceamentis carnis mortificatio, peccati abominatio, mundi despectio. Hæc filio pœnitenti dat, super cuius pœnitentia *maius gaudium in Cælo, quam super nonaginta nouem iustis*, scilicet tepidis, qui se reputant iustos. Vnde Eccl. 7. *Noli esse multum iustus*. Sequitur tertium.

Tepidi etiã dicuntur iusti

Aut quæ mulier habens drachmas decem, si perdiderit drachmam vnam, nonne accendit lucernam, & euertit domum, & quærit diligenter donec inueniat eam. Mulier hæc significat animam, de qua concordantia 2. Regum 14. in historia de Muliere Thecuite, quæ superius lib. 7. explicata est iuxta mentem Interpretis, qui deinde rediens ad hanc parabolam, ita annectit. *Drachma est nummus certæ quantitatis, habens imaginem Regis*. Nota, quod per decẽ drachmas decem Decalogi præcepta designantur. Quæ mulier, idest anima suscepit à Domino obseruanda, quod si obseruasset vtique permansisset. Vnde interroganti, quid faciendo vitam æternã haberet, respondit Dominus Matth. 19. *Serua mandata*. Mandatorum obseruatio est ad vitam ingressio. Sed quia refriguit charitas, & abundauit iniquitas, ideo sequitur. *Etsi perdiderit drachmam vnam*. Drachmam perdit, qui charitatem dimittit, *in qua est imago sui Regis, sine qua ad octauam beatitudinem nullus peruenire poterit*. Hæc Interpres, hilaritatem Hierarchiæ Cælestis cum gaudio Hierarchiæ terrenæ ita coniungens circa ouem perditam, & drachmam, & vtramq; magno gaudio inuentam, & filium prodigũ iam & ipsum perditum, & penè extinctũ, sed à patre festiuissimè receptum, & in pristinum statum exsuscitatum & restitutum, sicut in Christi ortu eandem vtriusque Hierarchiæ hilaritatem, ad gaudium pro illorum trium inuentione ordinatã, coniunxit Euangelium Lucæ 2. Quam concordantiam aduertens vt necessariam Bonau. paulò ante allegatus scripsit cap. 3 in opusculo Incendii Amoris. *Necesse est Ecclesiam militantem conformari triumphanti, & merita præmijs, & viatores Beatis, secundum quod possibile est*.

In decẽ drachmi præcepta decalogi.

Drachmam perdit, qui charitatem dimittit.

Ad eandem inuentionem ouis perditæ, & drachmæ perditæ, & prodigi perditi vtique prædestinatæ & natiuitas Christi Fundatoris, & natiuitas Francisci Reparatoris Ecclesiæ. Hæc namque sine huiusmodi ouis, huiusmodi drachmæ, huiusmodi prodigi inuentione nec fundari poterat à Christo per redemptionẽ, nec ad pristinum statum reduci à Francisco per reparationem, vt manifestè patet. Igitur tam in illius, quam in huius ortu *Apparens Gratia Dei Saluatoris nostri*, gaudium magnum factum est in Cælo, & gaudium magnum factum est in terra, quia per Speculum sine macula Redemptoris mundi, & per mundi Speculum Reparatoris Ecclesię lux magna orta est cælestibus, ac terrestribus, imo & ipsis infernalibus. Sed illis ad exultationem quammaximam, istis ad mæstitiam quammultam.

Ad tria prędestinatæ natiuitas Fundatoris, & natiuitas Reparatoris eccl.

Hanc concordantiam, ac conuenientiam aduertens consultissimè Pisanus citatus fruct. 3. pro 2. parte: Ibi circa Francisci ortum duos distinguit ortus, & circa de ambobus gratulationem tres etiam gratulationes meditatur. Ortus illos duos (alterum de genitrice Pica, alterum de matre Religione, quãdo omnibus dimissis, Christo totaliter inhærendo spiritualiter Cælo, & Ecclesiæ quis nascitur) ponit in Francisco Pisanus proportionaliter per respectum ad ortus naturæ, & gratiæ, naturę per egressionem carnalem ab vtero matris, gratiæ per baptismum primum, ac demum per perfectam Christi imitationem. Nam vtroque modo renascitur Deo, seu ortus primo modo perficitur in secũdo, licet haud pari gradu in cunctis gaudiũ deinde de aliqua re prout in scriptura legimus, ad tria capita reducatur. Tale igitur gaudiũ vel respicit obiectum futurum, vel obiectum præteritũ, vel obiectum præsens.

Duo in Frãcisco ortus, & tres pro his hilaritates.

Tres hilaritates ex sacra pagina.

1 Gaudiũ de obiecto futuro expressit Abacuch 3. *Gaudens gaudebo in Domino*, & Ioãnes 16. vbi Christus dixit discipulis suis, *Iterum videbo vos, & gaudebit cor vestrum*.

Prior de re futura.

2 Gaudium de obiecto præterito Anna Mater Samuelis patefecit 1. Reg. 21. *Exultauit cor meum in Domino*. Et Psalmista. *Exultauerunt filiæ Iudæ propter iudicia tua Domine*. Et Actuum 5. dicitur. *Ibant Apostoli gaudentes à conspectu consilij*, &c. Sic & Apostoli gaudent, & lætantur, viso Domino. Sic & Mariæ Ioannis 21. Iacob de Ioseph Gen. 46. *Lætus moriar, quia faciem tuam vidi*. Hester 8. *Iudæis noua lux oriri visa est gaudium*, &c.

Posterior de re præterita

3 Gaudium de obiecto præsenti habetur apud Ioann. 10. in suscitatione Lazari, quando dixit Christus, *Gaudeo propter*

Postrema de re præsenti.

pter vos. Et ad Philipp. 3. vbi Apostolus *gaudeo, & congratulor vobis*. & apud Luc. 2. Angelus Domini ad Pastores, *Annuncio vobis gaudium magnum*. Cuncta Ecclesiasticæ, humanæque Hierarchiæ tum veteris, tum noui Testamenti lætitiam ad tria prædicta obiecta Pisanus reducit post enarratum cælestis Hierarchiæ iubilum vniuersum. *Gaudium de futuro* videtur ex quatuor concludere. Sunt, ait, & lætitia perfusi inferiores, & terrestres B. Francisci ortũ tam in esse naturæ, quam gratiæ, cum talem scientes futurum. Vtpotè

1 *Prophetæ veteris Testamenti*, qui tẽpora futura agnouerunt. Et consequenter sanctos futuros inspexerunt, quia sic ipsis à Deo iam reuelatum fuit.

Gauisi sũt de futuro in Franc. ortu Prophetæ veter. testam.

2 *Multi etiam in nouo testamento*, habentes spiritum propheticum. Nimirum Ioannes Apostolus, & Euangelista, qui statum totius Ecclesiæ vsque ad finem diuina reuelatione agnouit. D. Paulus, B. Cyrillus, & Polycarpus Diaconus, & Abbas Ioachim, & alii, de quibus fructu 1. & conformit. par. 2. Hi agnoscentes ipsum B. Franciscum destinandum, & stigmatibus decorandum, & diem ipsius præuidẽtes, iuxta dictum Christi Ioan. 8. *Abrahã vidit diem meum, & gauisus est*, lætati sunt, & gauisi. In signum cuius Abbas Ioachim super cap. 7. prophetiæ Cyrilli, afflatu diuino, atque cælesti iubilo repletus, erat namq; vir sanctus, ac pius, ita penè extra se raptus iteratis vicibus hilariter suspirabat. *O quã gauderem, si tantum patrem cũ filijs mererer videre*. Videbat eum spiritu, tamen & corporaliter eũ optabat videre. Et quemadmodũ fertur de Ioachimo, ita pariter & de aliis dicendum est. *Quomodo enim homo existens in gratia, facta sibi aliqua reuelatione de aliquo sanctò futuro, & miris per ipsum fiendis posset gaudio priuari, & lætitia, sic agnoscendo? Quare nec præfati de ortu B. Francisci tam in mundum, quam in Religionem non potuerunt non lætari*. Et inferius idem fermè sub aliis verbis repetens, & magis explicans, ita subdit.

Item multi alii noui testamenti viri sancti.

Probatur ratione ex Dei reuelatione.

3 Hi omnes diuina insinuatione Beatum Franciscum, & sanctitatem eius sciẽtes, de vtroque eius ortu, & natiuitate sunt lætati. Dauid clamat *se lætatum in his, quæ dicta sunt ei*. Quare & isti dicentes cũ Psalmista, *Lætabor super eloquia tua sicut qui inuenit spolia multa*. Quomodo, inquã, habentes charitatem Dei, scientiam Dei, & diuinæ voluntati conformes, possent de B. Francisci ortu non gaudere? Ex quo videbant eum

1 *A Deo Patre directum, vt Mundum renouaret*.

2 *A Deo Filio electum, vt suam vitam perageret, & Crucem baiularet*.

3 *A Spiritu Sancto, cuius Templum debebat esse, perfectum per sanctificationẽ, & virtutum ornamentum*.

B. Fran. quomodo in sua missione ad totam Trinitatem referatur.

Humanam vtriusque Testamenti Hierarchiam distinximus in titulo præsentis paragraphi in cælestem, ac terrestrem iuxta duas Ecclesias, militantem scilicet ac triumphantem. Nam quotquot saluantur ex militibus Ecclesiæ viatorum, vnde cõstat Hierarchia Ecclesiastica terrestris, aggregantur facti comprænsores in Hierarchia cælesti humana. Hæc quoque de Francisco (Patriarcha, & Propheta, & Apostolo, & Martyre per noui martyrii genus, vt Bonau. ait, & Doctore, & Confessore, & Virgine, & omnium Sanctorum imitatore) lætata est exultatione de futuro, quod declarat statim idem Pisanus, sic annectens, & potest etiam lætitiæ de præsenti applicari.

Quare si Angeli in Paradiso lętati sũt, atque homines id degentes, à Deo inspirati: Quid homines in Patria cum Angelis, & Deo coniuncti? Certè & ipsi gauisi sunt de destinatione, & natiuitate Beati Francisci vtraque.

I *Gauisi sunt Patriarchæ* in filiis electis Beatum Franciscum eis fore coæquandum.

II. *Gauisi sunt Prophetæ* attendentes, eum spiritu prophetico radiandum.

III. *Gauisi sunt Apostoli*, eis vita & Mundi contemptu conformandum.

IV. *Gauisi sunt Martyres*, voluntate & opere eis sociandum.

V. *Gauisi sunt Doctores*, per eum cętũ informandum.

VI. *Gauisi sunt Confessores* in eorum numerum, & collegium computandum.

VII. *Gauisæ sunt Virgines*, virginali puritate decorandum.

VIII. *Gauisi sunt Sancti omnes*, scientes per B. Franciscum eorum numerum multiplicandum. Etsi de ortu iusti recti gaudent & iusti, vt dicit B. Ambros. quare & de ortu B. Francisci vtroque præfati sunt gauisi, & lætati: vtpotè *in Speculo Diuino* de B. Francisco magnalia intuentes.

Lætitia octo ordinũ Hierarchiæ humanæ veter. & noui test. in Cælis de Franc. ortu.

Gaudium de præsenti, & de futuro simul refert deinde Pisanus ad duo, quorum primum respicit Picam Puerperam, secũdum verò Henochum, & Heliam. De præsenti, inquit, & de futuro.

1 *Gaudium habuit, & lætitiam Mater ipsius B. Francisci, vocata Domina Pica. Quæ morum præclaritate, & virtute velut altera Elisabetha, spiritu irradiata diuino, cũ B. Franciscum concepisset, sciens quæ fienda erant per ipsum filium suum, non solum læta ta est, vt Elisabeth in ortu eius; sed ipsum* Ioan-

Gauisi sunt de præsenti, & de futuro simul primò Pica Puerpera.

Ioannem in sacro Baptismo vocauit. Dans intelligere, B Franciscum puerum filium suũ Sancto Ioanni Baptistæ similandum in pluribus, & conformandum. Si enim B. Franciscus similis factus est filio Mariæ Domino Iesu Christo; à fortiori S. Ioanni Baptistæ. Istud à fortiori probat Pisanus paralellis duodecim, nunc excedentibus, nunc conuenientibus, in quorum septimo ad Matris Picæ encomium sic dicit. *Sanctus Ioannes Matrem intercessiuè spiritu prophetico repleuit. B. Francisci Matrem Dominus Prophetam fecit. Quæ admiratibus vicinis de filio suo, scilicet Francisco, eum futurum gratia prædixit filium.*

Picæ Puerperæ encomia iuxta legendã B. Thomæ de Cellano.

Id concordat cum antecedentibus, quę scripserat idem Pisanus fruct. 1. pro 2. par. vbi sic. *Vndecimo B. Franciscus qualis esset futurus declaratus fuit à sua Matre, prout narrat Thomas de Calano in Legenda B. Frãcisci.* Nam Francisco adhuc existenti in habitu sæculari, magnanimitate, & morum honestate; admirantibus conuicinis Ipsa Francisci Mater diuinitus instructa dixit. *Quid putatis iste filius meus erit? Meritorum gratia Dei filium ipsum noueritis affuturum.* Fuit Thomas de Cellano Prouinciæ Pennensis, S. Francisci discipulus & socius, qui ex Crescẽtii Æsini Generalis Minist. & generaliũ comitiorũ Ianuensiũ præcepto, ampliauit librũ de vita & miraculis S. Francisci, quem Gregor. IX. eidem Sancto familiaris approbauerit. Incipit. *Placuit Sanctæ vniuersitatis vestræ.* Communiter vocatur a Patribus *Legenda antiqua.* Alteram *Legendam Minorem* prius ediderat, quæ legebatur in Choro. Vadingus de Scriptor. quem quoad legendæ maioris approbationem cõsulat Lector ad an. 1244. n. 10.

Et etiam D. Bonauent.

S. Bonau. alloquens de Pica Puerpera Franc. c. 2. circa incarcerationẽ filii sui dilectissimi in propria domo à parente suo effecta, ait. *Post modicum verò tempus Patre à patria discedente, Mater eius (scilicet Francisci) factum mariti non approbans, & inflexibilem filij constantiam emolliri posse non sperans, à vinculis absolutum, abire permisit,* &c. In quibus verbis commendans Bonauent. Dominæ Picæ pietatem, ostendit simul ex inflexibili filii sui constantia infallibile eiusdem nobilis, & piissimæ fœminæ (spiritu irradiatæ diuino, nec ignaræ de fiendis per filium suum) dictum suum, ac vaticinium suum, de eo quamcitius verificandum.

Secundò gauisi sunt Enoch, & Elia in terrestri Paradiso.

2 Gaudium de præsenti, & de futuro refert Pisanus ad Enochum & Eliam, alterum in prima Mundi ætate ad annum, iuxta Chronologiam Bellarmini 622. scilicet annos ante diluuium 1034. à Deo translatum; alterum longe post diluuium nimirum in quinta Mundi ætate, sub Rege Iuda Ochozia, quem ponit idem Bellarminus ad annum Mũdi 3090. De Enochi translatione cap. 5. Gen. de Eliæ verò cap. 2. Reg. 4. Hi duo magni veteris Testamenti fuerunt, & adhuc sunt Heroes, quorũ prior septimus ab Adam Patriarcha, adhuc viuente Adamo, cuius erat Trinepos; posterior verò Propheta, in cuius virtute missi duo Christi Præcursores, scilicet Ioannes Baptista, ac Franciscus: *Et hi quoque ortum, missionem* (ait Pisan.) *& natiuitatem B. Franc. in Mundũ in esse gratiæ, & Religionis agnoscentes: maximo gestiere gaudio, maximaque lætitia lætati sunt.* in terrestri Parad. vt probat hist. de B. Ben. Aretino. Sic ergo vir Sanctus Enoch, & Elias Prophera pręclarus, vnusquisq; eorũ de B. Francisco est lætatus. Nec immeritò cum simile simili gaudeat, & lætetur. B. enim Pater Franciscus cũ fuerit Enoch in oratione, voluntatis diuinæ impletione, & Dei beneuolentia: Ac Elias verbo ignito, zelo, vitæ austeritate, contemplatione: Ac in curru igneo subleuatione, & transfiguratione. De cuius ortu vt sancti & iusti gauisi sunt. *Sic ergo apparet quomodo aliqui de præsenti gauisi sunt, & lætati de B. Francisci ortu, & natiuitate, tam in esse gratiæ, quam naturæ.*

Ibi Enoch, & Elias gauisi sunt, audientes venisse Franc. in mundo.

Si autem quis ad historiam de B. Benedicto de Aretio eneruandam, infirmandamque opponeret sententiam Benedicti Pererii Societatis Iesu, asserentis, probantisque validis rationibus, vt ipse existimat, terrestrem Paradisum primorum Parentum dirutum fuisse ab vniuersali diluuio, atque Enochum, & Eliam in vitam aliam à vita nostra translatos, vt loquitur Augustinus, non autem in prædictum Paradisum, haud erit difficile obiectioni eius satisfacere; imò hac nostra historia, quam certam esse non ambigimus, communem antiquorum Patrum sententiam affirmatiuam, quam minus conformem suæ particularis sacræ Script. ipse putat, tam de terrestri Paradiso à diluuio præseruato, quam de Enocho, & Elia inibi translatis, validiorem reddere asserimus. Quam historiam si Pererius legisset, fortè melius excogitasset, pendissetque illam tractationem, placitum Iansenii, & aliorum paucorum recentiorum in sua singularitate relinquens. Disputatio Pererii, *an Paradisus terrestris etiam nunc extet,* potest legi in lib. 3. super Genesim quæst. 5. Alia deinde, *vtrum Enoch sit in Paradiso terrestri,* reperitur lib. 7. quæst. 7.

Adhuc extare Paradisũ terrestrem, probatur.

Subscribo Pererio non versari circa disputationem de fide alias duas quæstiones, quemadmodum dogma fidei est,

Obiectioni principali Pererii satisfit.

Deum

Deum creasse Paradisum terrestrem, atq; Enochum, & Eliam in alteram vitam transtulisse. Verum haud satis rationabiliter, vt ipse opinatur, posse admitti priorem ex tribus responsionem, quam ipsemet adducit)& ipse meliorem puto in suam obiectionem, quæ est totius cërtaminis Achilles) quod scilicet iuxta literã Sacræ Scripturæ Genes. cap. 5. Diluuium omnia deuastauerit, præter terrestrẽ Paradisum, à Deo ob plures congruentias, quas nunc mitto, iure meritò reseruatum, minimè concederem. Cum non viderim, maiorem vim in allegata propositione illa, quam continet circa vniuersalissimũ culpæ originalis diluuiũ ea Apostoli propositio, *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur*, 1. Cor. 15. A diluuio illo aquarum anno vno totam terram occupantem, seruauit octo animas rationales, irrationales plurimas intra Arcam Deus, vt habemus ex Sacra Scriptura; à diluuio autem culpæ originalis seruauit Deus solã Deiparam, quod non ita expresse habemus ex scripturis, sicut ex sacris scriptoribus, & hodie ex communi consensu Ecclesiæ Catholicæ. Igitur vniuersalius dicendum culpæ originalis diluuium diluuio illo aquarum ex culpa actuali causato. Mors enim diluuii ob culpam primorum parentũ omnes animas rationales euertit, excepta Virginis Mariæ animam.

Diluuiũ mysticum, culpæ originalis, diluuio Geneseos vniuersalius est.

Nunquam autem ratione carentem Concilia Oecumenica, Romanique Pontifices existimauerunt clausulam exceptiuam super illud adeo vniuersale, ac catholicum Apostoli axioma, agendo de originis puritate Matris Christi, licet aduersa sententia id tot sæculis tenuerit. Ergo communis SS. Patrum sententia de Paradisi terrestri à diluuio seruati duratione rationabilior, quam sententia aduersa existimãda, cum clausula exceptionis versetur circa propositionem Scripturæ non tam amplè vniuersalis, sicut est illa Apostoli Pauli. Congruentia illa de reseruatione peculiari Paradisi terrestris à cataclysmo Geneseos, vt locus cõgruus vitarum Enochi, & Eliæ vsque ad finem Mundi tollit locorum multiplicationem sine necessitate, si non concederetur alia regio pro habitatione Enochi, & Eliæ, sed illa eadem solummodo, quæ fuit Adami, & Euæ. Et licet Augustinus dicat, ad aliã vitam à vita nostra traslatos esse Enochũ & Eliam, haud exinde concludendum, aliam horum Patrum vitæ fuisse regionem, aliam vitæ primorum Parentum ante peccatum, quę in Paradiso longè alia fuit à vita nostra. Fuisse Enochum & Eliã in aliam regionem à regione Paradisi translatos, & inibi non extitisse terram, quæ est propria, ac naturalis habitatio hominis viatoris etiam ante peccatum, & in statu innocentiæ, quo Enoch & Elias carebãt, quia in Adã peccauerant, nõ credo, quod rationabiliter excogitari posset.

Exceptio de reseruatione Paradisi a diluuio, rationabilior est, quã sententia aduersa.

Enochum & Eliam ibi nunc esse probatur.

Rupertus lib. 3. comm. in Genesis cap. 33. *Enoch & Eliam ductos esse*, inquit, *in secretam quandam, & amœnissimam terræ regionem, vbi in magna carnis, & spiritu quiete viuant, quousque ad finem Mundi redeant, & communem debitum soluant*. quod sumpsit ex D. Gregorio, vt aduertit Perer. cit. quæst. 3. lib. 7. vbi etiam quæstione 5. vtrum Enoch in terris viuens nunc videat essentiam Dei, vtramque sententiam probabilem demonstrat. Illam tamen terram adeo amœnam, ac beatam Enoch nequaquã fuisse Paradisum terrestrem, contendit Cornelius à Lapide, attamen durasse Paradisum terrestrem vsque ad diluuium, ex duobus probat. Primò, quia Deus expulso inde Adam posuit super ostiũ eius Cherubinum. Secundò, quia in Ecclesi. 44. Enoch raptus legitur in Paradisum, non cælestem, addit ipse, sed terrestrem. Mox dicit fortè probabilius esse nunc Paradisum terrestrem non extare, quia dirutum à diluuio. Quare ex Cornelio necesse est dare duas translationes Henochi, alteram ante diluuium, & hanc in Paradisum terrestrem, alteram post dirutum Paradisum, hanc verò in aliam terrã Vel saltem haud hac altera translatione concessa, necesse esset affirmare remansisse ibi seruatã à diluuio, & solum iterum Paradisus illò restitutus, quod esset contra Pererium, & seipsum, sententiam Pererii probabiliorẽ, licet hesitanter facientem. Igitur melius ac rationabilius apparet axioma scripturale allegatum à Pererio minimè extendi ad Paradisum terrestrem in Mundo elementari, & in parte orientali quoad locũ, & situm præcipuũ nobis ignotũ, vbi sicut tempore Adæ alia vita à vita nostra, & longè meliori Enoch & Elia fruuntur.

Sentent. Cornel. à Lapide.

Demum Pisanus loquens de tertio modo gaudendi quantum ad obiectum præteritum, ita concludit illam conformitatem 3. *Fuerunt*, inquit, *& sunt multi, qui lætantur, & gaudent de B. Francisci ortu vtroque, & natiuitate pro præterito*. Gaudet enim

Qui lætati sint de præterito in vtroque Fanc. ortu.

1 *Mater Ecclesia*, ad cuius directionẽ, & operationem, vt Christus dixit, B. Franciscus erat à Deo destinatus, & directus. Gaudet

2 *Ierusalem superna*, idest Ciuitas cælestis, cuius Ciuitatis factus habitator, & Ciuis, eam nobilitat sua gloria cum

cum comitiua suorum. Gaudent

3 *Omnes Angeli, & Sancti cæteri*, quorum consortio insertus, inter ipsos stigmatum impressione præcellit priuilegio speciali. Gaudet

4 *Sancta Dei Genitrix* semper Virgo Maria, cui deuotissimus seruus fuit, & filius. Et per eius obtentum multas gratias à Domino Iesu Christo obtinuit. Gaudet

5 *Ipse Ordo Fratrum Minorum* cum Ordine Sororum, & Fratrum de Penitentia, quorum Pater, & Institutor fuit ipse B. Franciscus, cuius institutionibus optimis dirigitur, & protectionibus quotidie adiuuantur. Gaudet

Alia ab ante dictis Vrbis Assisi præconia.

6 *Assisij Ciuitas*, quæ hunc peperit Orbi, cuius sanctitate, & miraculis diuulgatur in Mundo, & declaratur, &c. Huius sexti loci occasione, excurrat iterum calamus circa nonnulla alia Ciuitatis Assisii, antiquæ, inclitæ, felicisque preconia.

1 Assisii clara Vrbs apud priscos scriptores, eius namque meminerunt Plinius, Ptolemeus, Procopius, aliique. Et ex vetustissimis inscriptionibus colligitur fuisse, *Romanorum municipium*. Erant antiquitus *Municipia Ciuitates suo iure, & legibus vtentes*. Muneribus tamen Populi Romani, & honoribus fungentes. Erantque municipes melioris conditionis, quam coloni. Propriè *Municipes* dicuntur, qui in Ciuitatem Romanam recepti, munerũ participes fiunt. Sub Romanorum Imperio tamdiu feliciter conquieuit Assisium, quamdiu Romanis Pontificibus à Magno Constantino dono data est. Illam deinceps Longobardorum gens barbara, qui eius opes miserabiliter depopulati sunt, in Ducatum Spoleti adnumerarunt, donec à Romanis Pontificibus recuperata, eorundem imperium, optima pace florens, decorat, veneraturque.

Assisiũ erat antiquitus Romanorũ municipium

2 Christi Euangelium ab Apostolorũ temporibus iam inde amplexa est Assisiũ, cum scilicet eorum missi Crispoldus, Britiusque in Vmbria, nobili Prouincia Christi fidem plantauerunt. Tametsi altiores radices egerit *Ruffino* inuicto, sanctoque Episcopo prædicante, quem Fabianus Papa ad hoc ipsum illuc direxerat anno 237. nobilique martyrij gloria est coronatus.

Tẽpore Apostolorũ amplexa est Christi fidẽ.

3 Assisium (ait Vghellus Abbas in sua Italia sacra tom. 1. fol. 540. in princ.) tametsi satis clara Ciuitas, quod antiquissimum Romanorum Municipium. Quod eam supini colles ad spectaculum extulere: Quod antiquorum scriptorum illam doctissimi calami celebrarunt: Quod armis, opibusque olim fuit insignis: *Nullus tametsi arbitror inficias ierit, multo clariorem videri debere, quod illa duo Christianæ Paupertatis lumina cæcutienti Orbi effudit, CLARAM scilicet, atq; FRANCISCVM, eo præsertim tempore, cum tria illa, Orbis ingentia mala, concupiscentia scilicet carnis, oculorum, ac superbia vitæ penè omnes obruissent mortales.* Hæc Vghellus breui, satis luculenter, & verè.

Quàm clara effecta in orbe DD. Francisci, & Claræ.

Municipium Romanorum fuerat olim Assisias, sed per Franciscum, & plures vtriusque sexus eius sequaces Assisiates facta est Imperii Ecclesiastici munimen. Edidit enim in stabulo in medio duorum animalium mundissimum *Mundi Speculũ*, ad Ecclesiæ reparationem, & Christi bonitatis imaginem ordinatum. Nã Christus *Speculum sine macula, & imago bonitatis paternæ*, penè pari modo, vt ita exordiretur redemptionis opus, ortus est. Assisiũ ergo per ortum Francisci, & per ipsum Franciscum trinam basim, ne funditus exciderct Ecclesia, trium Ordinum, triumque legum institutione cælitus apposuit. Decem Fratres Minores, quorum duos genuit sæculo, & Francisco, vidit Assisium suæ celeberrimæ cathedræ Antistites.

Munimẽ Imperii Ecclesiastici nuncupandum.

Vghellus qui supra à S. Ruffino, à quo Ecclesia illa Episcopalis nomen accepit, vsque ad annum 1641. numerat Episcopos 46. Anno 1206. erat, inquit, sacer Præsul *Simon Vanduccius* Assisias Vindoni, quando accepit Franciscum expoliatum, & nudatum, inter brachia sua recollegit illum, habentem supra nudam carnem cilicium, suoque sacerdotali pallio cooperuit, materiemque primi eius facci vilissimi dari iussit. Deinde Romæ, vt aduertit Vadingus, domui Ioãnis Cardinalis S. Pauli introduxit, sub cuius tutela Regulę confirmatiònem obtinuit ab Innocentio III. Franciscus, vt fusè scripsimus tum 1. tomo Hierarchiæ, tum in 1. libro huius operis. Idem Præsul etiã anno 1223. publicauit Indulgentiam de Portiuncula. Et 1228. Ecclesiam S. Georgii Monialium S. Claræ tradidit 1228. Vindoni successit

S. Ruffinus martir 1. Ecclesiæ Assisi Episc. eiusq. Titularis.

1 *Fr. Crescentius Aesinus*, aut Narniensis, Generalis Ordinis Minorum Minister, electus illius Vrbis Episcopus ab Innocẽtio IV. 1247. Successor Crescentii.

2 *Fr. Nicolaus Anglus* Minorita, Alexandri IV. prædicti à confessionibus, & ab eodem electus 1258. Huic successit

3 *Fr. Illuminatus Theatinus* Ordinis Minorum, electus ab Ecclesiæ Capitulo, confirmatus à Gregorio X. anno 1274.

Decẽ habuit Episcopos Minoritas.

4 *Fr. Simon*, Illuminato consodali in Religione, successit 1281. à Martino IV. sublatus.

5 *Fr. Pastor* Senascuderius Gallus, electus 1337. postea S.R.E.Cardin.1350. Cui successit

6 *Fr.Nicolaus Fuccis*, Petri filius, Assisias 1339. Hic fuit Romæ Vicarius.

7 *Fr.Iacobus*, antea Episcopus Fundanus, translatus ad Assis. Ecclesiam 1369.

8 *Fr.Thomas de Recanio* Amerinus, ad ann.1369.

In quibus vrbs Assisias Franc. vt mũdi speculum contemplata est.

9 *Fr.Nicolaus* Petri, successit Thomę, electus 1379.

10 *Fr.Nicolaus Vaminius* Assisias, Innocentii VII.Pœnitentiarius, electus Episcopus 1405. Hosce Præsules decem Minoritas rescripsit Vghellus ex Vadingo, quos Mundi Speculum Frãciscus traxerat antea ad institutum, & professionem Ordinis Minorum. In his etiam Ciuitas Assisias Franciscum, Speculũ Mundi, illorumque Patriarcham, & parentem contemplata est, vt magis ac magis in dies cresceret circa materiam lætandi, quod ipsa tale Mundi Speculum, super stabuli fœnum effusum pepererit Orbi. Gaudet

7 *Tota Italia* (sequitur Pisanus) cum Prouincia Tusciæ, quę in Franc celebris habetur vbiq; Et eius factis. & gestis prę aliis patriis honoratur, & eruditur. Gaudent

Aliorũ gaudia in ortu Franc. ex Pisano sub numer. 8.

8 *Animæ in Purgatorio degentes*, quæ eius natalitio (& præsertim si de aliquo trium Ordinum ab eo institutorum fuerunt) à pœnis liberantur, & ad gaudia volant Paradisi. Gaudent

9 *Omnes malè habentes*, & variis detentis infirmitatibus, cuius inuocatione cum precibus à Deo perfectissimè liberantur, & curantur. Gaudent

10 *Mortui*, qui eius meritis resuscitãtur à Deo, de quibus conformitate, & fructu 39. tractatur. Gaudent

11 *Peccatores*, qui eius precibus de morte ad vitam suscitantur, vt pœnitentiam peragant. Qui gratiam inueniunt in præsenti, & misericordiam, & gloriam in futuro, iuxta promissa à Christo Beato Francisco. Gaudent

Infidelium lætitia.

12 *Infideles*, quorum terra filiorum B Francisci, ac fratrum insigni martyrio coronatur, & sanguine irroratur; ac per filios B.Francisci ad lumen veræ fidei deducuntur. Gaudent

13 *Ipsius deuoti*, cuius patrocinio in præsenti proteguntur ab hostibus, & demum cælestium bonorũ participes fiunt. Gaudet

14 Et vltimò, & gloriam recipit *ipsa Beata Trinitas, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus*, vt supra dictum est.

Omnia gaudia simul sũt quatuor & decem.

Hæc quatuordecim gaudia veluti quidam mihi reflexus erumpunt à *Mundi Speculo Francisco*, super fœnum stabuli in medio duorum animalium effuso. Erumpunt, inquam, versus Matrem Ecclesiam. & Ierusalem supernam.

Versus omnes Angelos, & Sanctos, Sãctarumq; Christi, & Francisci Puerperam Virginem Mariam.

Versus Ordines Minorum, Clarissarũ, ac Tertiariorum, necnon & Vrbem Assisiatem.

Versus Italiam, & animas Purgatorii: Et omnes malè habentes.

Versus mortuos, & peccatores, inter quos ipse *Fr.Didacus*, cui dignum cognomentum *Res putrida*, ab omnibus abiiciẽda, omniumque sceleratorum sceleratior.

Patefiunt veluti reflexus quidam ex mundi speculo Franc. erumpentes.

Versus infideles, & deuotos, & ipsam Summam Trinitatem, in Cælis regnantẽ, cunctorumque spiritualium gaudiorum fontem, & originem. At tot ingentis lætitiæ reflexus versus Satanæ Regnum, tenebrosum, & cunctarum afflictionum eruptio hiatusq; ipsi sũt, qui maximè sola ortus Francisci reminiscentia augent in dies mœrorem, & confusionem orci spiritibus. Ex hac Satanæ, suique totius regni tristitia potissimũ per legem contrariorum, argumentatur Pisanus, vbi supra de gaudio de præsenti, hilaritatem Angelicæ hierarchiæ circa ortum Francisci, & iam aliàs diximus. Primò, inquit lætati sunt Angeli. Sicut enim in Christi ortu tripudium gessere magnum, sic piè credendum est factum in B. Francisci natiuitate. Quod etiam astruitur per locum ab oppositis. *Angeli, & Dæmones etsi natura sint conformes, difformes tamen sunt gratia, merito, & voluntate. Et quod vni placet, alteri displicet. Et de quo vnus, scilicet Dæmon, deflet & plorat, alius, scilicet Angelus, cantat, laudat, & iubilat. Sed in B.Francisci natiuitate Dæmones infernales maximo sunt affecti terrore, & dolore.* Ergo patet, quod Angeli lætati sunt. Hæc Pisanus.

Tandem cõcluditur cũcta hæc lætitia per Satanæ tristitiã.

Quod autem id verum sit de Dęmonibus, probat hoc exemplo, quod fr. ¿cta 1. pro 2.parte his verbis adducit. *Decimo octauo fuit B. Franciscus à Dæmonibus declaratus qualis esset futurus.* Nam vt habetur in legenda antiqua, dæmoniaco à Francisco liberato, ipse Diabolus interrogatus de sanctitate B.Francisci (antequam ipse B. Pater vbi erat ipse inuasus accederet) Sacerdoti & aliis inter alia dixit. *Quod in hora natiuitatis B.Francisci tanta facta est in Inferno commotio, quod omnes crediderunt, iudicium futurum aduenisse.* Et tandem videntes, quod iudicium non pata-

In hõra ortus Fran. totus Infernus cõmotus est.

parabatur, dixerunt, pro certo aliquem esse natum, qui ipsum commoueret Infernum, & destrueret. Et tunc à Principe tenebrarum missi in omnem terram, *hunc B. Franciscum natum in illa hora reperierunt, pro certo tenentes per ipsum eos fore, & suos destruendos*. Sicut fructu 3. & conformitate plenius dicetur, &c. In quo loco addit Pisanus. *Et tunc, vt dixit præfatus Dæmoniacus de extinctione pueri B. videlicet Francisci ordinarunt. Statuentes, si ipsum nequirent superare, contra ordinem ipsius se- uituros, &c.* Diaboli coniecturam illam magis auxit, certamq; reddidit circumstantia loci, & modi nascendi B. Francisci, loco & modo nascendi Christi similium. Non enim natus est super alieni stabuli fœnum Franciscus in medio alienorum iumentorum, Bouis & Asini ex necessitate, sed ex consultatione Angeli, sicut contigit Christo, qui etiam ita nasci voluit, sicut oblatus est, quia ipse voluit.

Christus in præsepio vt speculum solare ad speculum Frãc. in stabulo directum.

Commouit Diaboli Regnum *Mundi Speculum*, super stabuli fœnum habens tã propè inde Bouem, hinc Asellum, quorũ simbola humilitatem, ac mansuetudinem explicantia ipsum magis clarificabant, vt magis tenebras tartareas terreret. Christus in præsepio Bethleemitico in speculo suo se ostendit lucem Mundi, & iustitiæ Solem, ignem missurum in terram, vt ipsam accenderet. Ex tunc vt talis, & vt simul Redemptor habuit (ni fallor) præcipuum quondam respectum ad Franciscum, cuius ortum in præsepio præordinauerat. Nascens enim ibi Mundi Speculum idoneum admodum, vnicumque inde repertum est ad speculi solaris Christi recipiendos radios, quibus valuit in reparandam Christi Ecclesiam ingruentissimas criminum tenebras dissipare, terram accendere, fugareque Dæmonia, totumque Infernum noua, ingentique commotione turbare.

Christus lux inflammatiua cordium.

Patet ex doctrina Interpretis nostri, ita aientis de Christo in serm. Sabb. Dom. 4. Quadrag. *Sic verè lux Christus inflammatiua cordium, ignem venit mittere in terram, nec vult aliud, nisi vt ardeat*. Ita se ostendit in ipso præsepio, &c. Sed hic ignis (sequitur Interpres) non accenditur, nisi vbi eius lucis radii aggregãtur. *Hoc autẽ solum fit in humilibus, qui tenent locum centri, quia æqualiter à tumore circumferentia tenentur*. Quia ad circumferentiam qui sunt habent cor tumidum, & inflammatũ. Insuper semper ambulant in magnis in corde suo, & circumferuntur hinc inde variis tentationibus cogitationes.

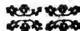
Humilitas tenet locum centri.

Solus autem humilis stabilis, & ad instar centri. Ibi fit aggregatio radiorum diuinorum. Ibi fiunt inflammationes. Exemplum huius de Speculo concauo. Sunt enim speculum, quia ipsorum vita est *speculum, & terra* ab omni macula polita *per mansuetudinem*, quia nullam continet austeritatem. *Concauum per humilitatem, & ideo ex eo ignis accenditur, sicut experientia docet*. Vide Interpretem supra lib. 3. euentu 1. fol. 46. Et quam benè in suis verbis Parentis sui speculum Mundi (in stabulo Assisiatis exortum, ac speculo solari Christi, intra præsepium Bethleemiticum nati recta lineã, vt suos radios, ignem, & inflammationẽ per miros, nouosque reflexus reciperet, expositum) delineauerit, perpende obsecro. Sicut ergo Aselli humilitas, Bouisq; mansuetudo præmonstrarunt Christum in præsepio vt *Speculum*, humilitate *concauum*, aggregans in se per reflexũ ad Patrem totum ignem diuinum, *mansuetudine* terreum ab omni macula liberum, nullam continens austeritatem; ita pariter idem in Francisco eadem iumenta simbolicè patefecerunt, vt typus prototypo conformis esset, & vterque speculum Mundi appareret in medio illorum animalium. Alter vt Deus & Homo, alter vt purus homo. Ille vt Mundi Redemptor, à Patre ceu speculum concauum, & terreum missus, vt mitteret ignem in terram, ipsumque accenderet; hic verò vt Mundi Reparator, quem Christus misit, speculumque sibi simillimum effecit, vt extinctum ignem, ab ipso antea accensũ, exsuscitaret. Meritò ergo inscriptum limen Oratorii Francisci *Hoc Oratoriũ fuit Bouis*. Ecce *mansuetudo* terrenæ, ac virgineæ substantiæ speculi nati infantuli Frãcisci, lenitatem ac pietatem è Matris vtero trahentis. *Et Asini*. Ecce *Humilitas* Francisci, per quam eius speculum concauum euasit ad miraculum. *In quo natus est Mundi Speculum*. Ecce tota Speculi Francisci fabrefactio ab ipsis iumẽtis, in medio quorum natus Christus, hieroglyphicè patefacta.

Est veluti speculum concauum, & terreum.

Humilitas, & mansuetudo in speculis Christi, & Francisci.

Contemplãda hæc conclusio.

SE-

SECTIO II.

Tempus ortus Francisci in stabulo quoad tria. 1. Quoad Principes, sub quibus natus. 2. Quoad statum Ecclesiæ Romanæ, per quā natus. 3. Quoad annum, mensem, diem, horam, quando natus.

EXplicata prima Sectione, iuxta antea præmissa, ac principio promissa, de Nuncio, & loco ortus Francisci, nunc resoluimus, ne scriptitatio adeò fusè excurrat secundam hanc sectionem de tempore ortus Francisci omni breuitate possibili pertractare, eaq; pariter, quæ in cunctis hisce quatuor argumentis primitiua, ac noua videtur per synopsim, iactis hinc inde punctis nonnullis ad tollendum è medio tedium, apetire,

PVNCTVM I.

Lucius III. Optimus Pontifex in pace viuens cum Imperatore Federico I. Aenobarbo, natus est Franciscus.

SVbitò, vix natus Christus in Præsepio Bethleemitico cum Domini Angelo desuperannunciante Pastoribus magnum pro ortu Saluatoris gaudium, *Facta est multitudo militiæ cælestis laudantium Dominum, & dicentium. Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Lucæ 2. Illa cælestis vox *Pax* benè tunc sonuit, tum ob natum infantulum, qui erat Rex pacificus, vt canit Ecclesia, pœnitentiam, & pacem toti Orbi annunciaturus, tum ob statum Imperii Romani sub Octauiano Augusto, qui cunctis per Orbem ab eo domitis gentibus, totum Orbem vniuersali vbique, & tranquilla pace composuit, sicut ipsa Ecclesia die 25. Decembris in Martyrologio solemniter intonat. Itaque tempore publicæ pacis sub Cæsare, qui omnia politicè pacificauerat, natus est Christus Rex Pacificus in præsepio.

Pax in Christi ortu statim cælitus insonuit.

Persimile arcanū reperio in ortu Francisci, intra præsepium Assisianum nati. Nam si ad infantuli nascentis personam respicimus, cum ipsum nuncupet Bonau. in prologo, vt diximus, *Angelum veræ pacis*, tuba illa Interp. nostri, quæ Num. 10. tertiò conuocabat ad festum, tunc cælitus personuit verbis illis Naum 1. *Ecce super montes pedes euangelizantis, & annunciantis pacem. Celebra Iudas festiuitates tuas.* In quo textu Interpres veluti Regem pacificum (ad regendum haud regnum temporale, quod aborruit Christus, sed seipsum in Christo, & pro Christo, & tribus Ordinibus, ac Legibus ad triformiter erigendum Christi regnum spirituale per reparationem Ecclesiæ suæ) explicat Franciscum eo penè modo, quo ipse illius ortus modum antea præmonstrauerat. *Qui cælestis gloriæ*, ait, *festiuitatem euangelizat, vt fecerunt Angeli in ortu Christi, verè pacem annunciat.* Quam qui prædicat (vt prædicauit Christus vt Redemptor Mūdi, & Franciscus vt Reparator Ecclesiæ) *non in valle stat voluptatis, ad quam feces decurrunt, sed super montes vitæ excellentis, quia ibi steterunt pedes Domini.* Sed vbi ceperūt stare pedes Domini, orientis ex alto ob vitæ excellentis altitudinem, ceperunt quoque & stare Franc. pedes, ad sublimissima montium virtutum Christi iuga peruenientes. Ex alto enim & Franc. ortus, quia ex imo stabuli & ipse patefactus.

Pariter & in ortu Franc.

Pacem annūciat qui cælestis gloriæ festiuitatem euangelizat.

Si postea respicimus personas Principum, qui tunc in Francisci ortu regebant Orbem, alter vt Romanus Pontifex in Monarchia Ecclesiastica, alter vt Romanorum Imperatore, in Monarchia Augusta sæculari, reperimus Lucium III. Lucensem eodem anno 1181. in quo natus Franciscus, vix elapso vno mense, creatū Papam, scilicet die 3. Septemb. & Federicum I. Ænobarbum, cuius Imperiū, quod durauit annos 37. ad annum 29. peruenerat. Mira res certè circa euentum horum duorum Principatum in ortu Francisci. Nam conceptus vir sanctus, inita pace inter Alexandrum III. & Federicum, Lucius etiam in pace vixit cum hoc Cæsare, adeo Vrbi, & Orbi Christiano pergraui. Itaque tota Ecclesia Occidentali, inter Pontificem, & Imperatorem in pace posita, conceptus est Franc. in vtero Matris suæ, sub Alexandro III. & natus in stabulo sub Lucio III Quamuis animi Lucii, & Federici haud ita semper pacifici essent, atque abundè ipse Pontifex Lucius multas vrbanas calamitates passus sit, ob quas haud in sede sua Romana, à qua expulsus obiit; sed Veronæ, in cuius Ecclesiæ Cathedrali Mausoleo hoc funerale epigramma incisum legitur.

Pacis christiani orbis in conceptu, & in ortu Franc. insignia explicata

Luca dedit Lucem tibi, Luci, Pontificatum
Ostia. Papatum Roma. Verona mori.
Imò Verona dedit tibi Lucis gaudia. Roma
Exilium. Curas Ostia. Luca mori.

Obijt S.P. DD. Lucius Papa III. Anno MCLXXXV.
Die XXV. Nouembris.

PVNCTVM II.

Signum vocale Lucij III. miserabiliorem vtriusque Ecclesiæ, potissimum Orĩẽtalis statum, ad quem felicitandũ Franciscus oriebatur, quamcitò fiendum præmonstrabat.

Eccl. orientalis ærumnæ.

Discrimina, & ærumnæ Eccles. Orientalis sub Lucio III. qui in pace vixit cum Cæsare Federico I. Aenobarbo præfato, & militia Cruce signatorũ eam succurrere sedulo incumbebat, breui scripsit Ciacconius in illius vita, & gestis tom. 1. ad annum 1181. Sub Pontificatu Lucii (ipso etiam Ciacconio adnotante) Alexius Imperutor mense Octobri 1183. occisus est. Cui successit Andronicus, qui annis duobus nondum exactis imperans, coactus abdicauit. Signum vocale, quod assumpserat Lucius illud fuit. *Adiuua nos Deus salutaris noster*. Respiciebat profectò hac oratione Christi Vicarius ad statum Ecclesiæ, quam perplurima mala, præsertim orientalia vexabant. Tractabant Veronæ Lucius, & Federicus simul sũma cura negotia pro bono statu vtriusque Ecclesiæ, & Imperii. Federicus autẽ sua potius quærebat, in malefactis persistens, quam Ecclesiæ commoda, quã sacrilegè incõmodare per schismata, tẽporaliter, ac spiritualiter tãtopere studebat, vt ob id præfatus Alexand. III. in Conc. Claram. eũ excõmunicarit. Exorauit nihilominus Federicus Lucium post alias expostulationes parum iustas, & post iustissima postulata à Lucio, sed à Cæsare non concessa, vt Henricum filium suum, iam in Germania Regem appellatum, & Aquisgrani coronatum, Imperiali diademate ornaret. Pontifex verò se id facere recusauit, quoniam neminem alium, eo superstite, Imperatorio nomine honestari debere cõueniens esse dicebat. Hoc enim hæreditarium Imperium filii per successionem demandare esset. Quod cunctis Principibus Christianis grauissimum fore cognoscebat. *Quare* (subdit Ciacconius) *simultates inter vtrumque paulatim exortæ, in aliquam perniciem publicam erupturæ videbantur, ni fato cessissent, atque ita exulceratis vtrinque animis, Concilium est dimissũ. Fridericus Imperator magno rerum apparatu Henricum filium per Lambertum Archiepiscopum, Regem Italiæ, fauentibus Mediolanensibus, coronauit. Lucius Romanos auersatus, Veronæ sibi subsistendum putauit.* Hæc ibi Ciacconius, sub anno 1184. annis duobus nondum expletis antequam Pontifex obiret.

Acta Lucii cum Feder. circa negotia Eccles. & Imperii.

Simultates inter Luciũ 3. & Feder. 1. in Conẽtu Veronẽsi.

Imperator Federicus obiit post sex annos ab obitu Lucii, scilicet anno Domini 1191. cui successit Henricus, & Lucio successit Vrbanus III. Calamitates subsequẽtes temporales, ac spirituales vtriusque Ecclesiæ, & Imperii, & Ecclesiæ Orientalis sub Federico, quæque sub Lucio eodẽ imminebant, superius indicauimus. Quare etsi simultates inter Lucium, & Federicum non statim ob decessum Lucii in aliquam perniciem publicam erupuerint, vix tamen illo extincto, illicò apud Vrbanum VI. successorem adeo iterum turbauit Christianam Rempublicam Imperator, resque Ecclesiasticas confudit, vt ipse Christi Vicarius Veronæ resoluerit eum anathemate plectere, sed in gratiam Veronensium, ipsum super hoc humillimè rogantium, Ferrariæ detulit anathematis promulgationem, quam ibi, morte præuentus, exequi non potuit.

Post obitum Lucii in maximum Christianitatis detrimentum eruperunt.

Euentus deinde succedanei in successoribus Cæsaribus, maximè sub Federico II. vndique ibi excidium bonorum morũ, Religionis, & Fidei Catholicæ nedum boni regiminis politici iam aliàs enarrati sunt. Itaque signum vocale Lucii in illis verbis ex Ps. 43. *Adiuua nos Deus salutaris noster*, hosce quoq; euentus inspiciebat, indicabatque illo iuuamine à salutari Deo Ecclesiam extremè indigere, quò vniuersaliter repararetur, ac reformaretur.

Vidi per noctem, & ecce vir ascendens super Equum rufum. Et ipse stabat inter mirteta, quæ erant in profundo, Zachar. 1. Vbi

Inter-

Interpres sermone secundo post Pascha.

Nox pro misticorū profunditate.

1 *Per noctem*, in qua cernitur visio, significatur misticorum profunditas.

2 *Vir super Equum rufum* Saluator est, cuius vestimenta, idest *caro rubra sanguine Passionis*, qui captiuo populo in *Equo rufo* ostenditur in Apocal. Ioannis.

Christus Equus rufus inter mirteta.

3 *Hic stat inter myrteta*, idest, *Angelicas potestates*, quæ ei etiam *in profundo*, idest in carne posito ministrabant, Matthæi 4. *Et accesserunt Angeli, & ministrabant ei.* Vel Myrtetum est locus, vbi Myrti nascuntur. Myrtus est species arboris boni odoris, & temperatiuæ virtutis: dicta, eo quod magis sit littor ea. *Myrtus significat viri iusti munditiam*, quæ odoris boni quoad proximum, temperatiuæ virtutis quoad seipsum, quæ in littore, idest cordis compunctione magis se habet. De qua Isa. 55. *Pro saliunca ascendet abies. Et pro vrtica crescet Myrtus. Saliunca*, inquit, est salsa, genus arbusti, vel salicis. *Abies* dicta, eo quod præ cæteris arboribus altius eat.

Myrtus Angelorum, & iustorū simbolum.

Saliunca est auaritia amara, & infructuosa, de qua cum Dominus gratiam menti infundit, *Abies* cælestis contemplationis ascendit. *Vrtica* dicta, eo quod tactus eius corpus adurat. Est enim igneæ naturæ, & *significat carnis luxuriam*, pro qua Dominus inter myrteta, idest inter illos, qui virtute munditiæ, odore bonæ famæ in profundo humilitatis Deo seruiunt. *Notandæ hic quatuor sunt virtutes. Pudor bonæ famæ. Munditia vitæ. Compunctio mentis. Profundum humilitatis.* Hic illius Interpretis nostri commentarioli finis.

Saliunca pro auaritia.

Abies pro contempl. cælesti.

Vrtica pro luxuria.

Quatuor virtutes, inter quas moratur Christus

Subdendum modo è regione disticon illud, ex probatissimo authore, tempora ortus Francisci in Federico I. & Cæsaribus sequentibus, & in sceleribus communibus, conculcātibus cum Pastoribus Ecclesiæ, & viris probatis Ecclesiam ipsam, patefaciens.

Quam malè conculcat Myrteta odorosa Caballus.
Pascitur vrticis vilis onager Equus.

Desumptum videtur, seu potius effictum ad imitationem alterius distici prouerbialis, ac documentalis, quo Horatius epist. 14. ad Villicum suū (ab eo reprehensum, ob desiderium viuendi ad lupanar, & popinas in Vrbe, & iam fastidientem rura, quæ antea tacita prece petierat) ita claudit.

Optat ephippia Bos piger: optat arare Caballus.
Quam scit vterque, libens censebo, exerceat artem.

Instituit Horat. Villicū suū suis moribus inepta inhiantem.

Vbi Interpres Dionysius Lambinus sic declarat. *Ephippium* (inquit Nonius) tegmen Equi, ad mollem vecturam paratum. Acron notat aliis *ephippia* esse sagmata, idest onera, aliis ea, quæ prope iugum Equis ceruicibus imponuntur. Prouerbiū conuenit in eos, qui muneris functionē, ac conditionem, sibi accommodatam fastidiunt, alienam, & ad quam inepti sunt expetunt. *Clitellæ boui sunt impositæ, planè non est nostrum onus, sed feremus modo, si me amas, sim annuus.* Cicer. lib. 5. ad Atticum. Et Pindarus apud Plutarchum. *Equus currui aptus est, Bos aratro. Ephippiū* porrò, alio modo, *sella*, Equi tergo imponitur, vt in eo insidens, commodius vehatur Eques. *At ipsa Boum terga* (verba sunt Tullii lib. de Nat. Deorum 2.) declarant *non esse se ad onus accipiendum figurata. Ceruices autem natæ ad iugum, tum vires humerorū, & latitudines ad aratra extrahenda.* Vide aliud proberbium apud eundem Interpretem ex Maximo Tyro.

Bos piger, &c. qui ad arandum natus est, non ad vehendum, neque ad cursum vt Equus. *Quam scit vterque libens*, &c. Dicterium est vulgatissimum. Quam quisque didicit eam artem exerceat Aristophenes in Vespis apud Ath. lib. 8. *O rem minimè aptam meis moribus. O illum verum erdoiti*, Cicero, qui supra.

Exercēda ab vnoquoque ars sua.

Ad Villicum suum, moribus suis inepta optantem scripsit Horatius, pluribus documentis instruens illum circa ea, quæ conditioni suæ apta erant, illam epistolā 14. citatam. Habet & Christus Villicum suum parabolicum apud Euangelium Lucæ 16. Sed Villicum iniquitatis, ac propterea Villicum apud ipsum diffamatum, tanquam bona Domini sui dissipantem. Quod ita interpretatur Doctor noster in serm. Dom. 9. post Trinit. Villicus propriè dicitur Villæ custos, sed ponitur hic pro Oeconomo, idest dispensatore, qui vniuersam substantiam domus dispēsat. *Iste Villicus quemlibet hominem significat, cui Dominus commisit triplicia dona, scilicet naturalia, gratuita, & temporalia. Sed infelix duo prima dissipat, mortaliter peccando. Tertium male expendendo, & male congregando.* De ista dissipatione qualiter fiat, habetur Prou. 30. *Per tria mouetur terra, & quartum est, quod sustinere non potest. Per seruum cum regnauerit*, &c. Terra ā superiori parte, qua teritur, dicta, mentem hominis significat, quæ multis, & variis cogitationibus teritur, trita mouetur, mota dissipatur, dissipata gratuitis spoliatur, & in naturalibus vulneratur. Mouetur, inquam, per seruum, &c. *Seruus regnans est corpus recalcitrans*, de quo Eccles. *Cibaria virga, & onus Asino. Panis disciplina, & onus seruo*, &c. Et paulò infra decla-

Villicus Euangelicus quis.

Triplicia dona Villico suo cōmittit Christus.

Terra pro mēte nostra.

Stultus animo quando sapientior.

declarat Interpres quodam maledictum quaternarium ex quatuor adagiis conflatum, vt habetur Prouerb. 19.

Stultus animo quando sapientior.

1 *Pestilente flagellato stulto sapientior erit*. Stultus scilicet animus sapientior erit, quod non deliciis, sed lacrymis inebriabitur, pestilente, idest corpore flagellato, eo modo, vt dictum est.

Puer cur dicatur corpus

2 *Stultitia alligata in corde pueri, & virga disciplinæ fugabit eum*. Puer est corpus, puerilia agens, poma & flores temporalium quærens, in cuius corde alligata est stultitia, idest amor temporalium, quam virga pœnitentiæ fugat.

Mulier odiosa pro peruersa cogitatione.

3 *Per mulierem odiosam cum matrimonio fuerit assumpta*. Mulier à mollitie dicta, quasi molliens Herum, est peruersa cogitatio, quæ tunc est odiosa, cum ad mentis consensum perducitur. Tunc in matrimonium assumitur, cum foris opere exercetur.

Domina est ratio. Ancilla sensualitas.

4 *Item per ancillam, quæ fuerit hæres Dominæ suæ*. Domina est *Ratio*. Ancilla *Sensualitas*, quam etiam terra sustinere non potest, cum sibi ipsa dominationem vsurpauerit rationis. *Isto maledicto quaternario Villicus ingratus dissipat bona Domini, & ideo diffamatus est apud illum*. Ita Interpr. ibi. *Isto quoque* (adde & tu) maledicto quaternario ingratissimus Domini Dei Villicus Federicus I. & filius eius Henricus huius nominis I. & successores, maximè Otho IV. & Federicus II. dissipauerant bona temporalia, & spiritualia Ecclesiæ. Sub exemplo horum Villicorum ex Equis generosis mutatorum in Boues, & onagros sub asinino iugo, iuxta doctrinam Interpretis nostri, crimina, & hæreses Saracænorum, Schismaticorum, & Hebræorum colluuies liberè grassabantur. Erat vnusquisque Equus, sed niger, de quo aliàs, ac proinde tyrannus conculcator myrtetorum aduersus Equū rufum, qui vt Saluator inter odorosa myrteta siue Angelica, siue iustorum stat, sed tunc temporis (vndique penè his myrtetis carens Ecclesiæ Hortus) stabat vt Iudex inter saliuncas, & vrticas, vt cum his vniuersum penè genus humanum eradicaret.

Maledictum quaternarii nobis valde noxiū quod.

Istud idem quater. in totius Eccl. ruinam

Hic idem Equus niger ephippia arare cum Boue & Asino optans, non amplius quæ sua erant curans, sed à moribus suis aliena, haud secus quam Horatii Villicus inter lupanar, & popinas Vrbis viuere cupiens, fastidiensque rura, quæ antea tacita prece petierat. Sic sub monstroso corpore in ipsa specie Equi nigri remanens, & simul in formam onagri viliter se transformans, saliuncas, & vrticas comedebat. *Gaudium onagrorum pascua gregum*, Isa. 32. Duo sunt genera onagrorū, ait Interpres Dom. 5. post Pascha; *Vnum habet cornua, & est in Græcia*, de hoc dicitur Iob 39. *Quis dimisit onagrum liberū & vincula eius quis soluit? Aliud est in Hispania*, & de hoc dicitur Iob 11. *Vir vanus erigitur in superbiam, & quasi pullum onagri se liberum natum putat*. Similiter in hoc Mundo sunt duo genera onagrorum, *scilicet superborum*. Quidam enim sunt, qui de cornibus dignitatis superbiunt. Alii sunt, qui sola mentis vanitate in superbiā erigunt se, & iugum obedientiæ à se excutiunt. Gaudium enim onagri sunt pascua gregum, idest pauperum, scilicet qui bona pauperum pascunt, & diripiunt, à Diabolo diripientur. In pascua enim, & direptione bonorum tam temporalium, quam spiritualium quilibet cuiusuis generis hominum, siue Deo diuersimodè sacrorum, siue mundanorum, ac sæcularium Equus niger factus, simul & onager siluester, saliuncis & vrticis, de quibus supra, impletur, impinguatur, siue potius inflatur, vt sub Diaboli iugo viliter arans, tandem crepet.

Onagrorum genus dupl

In binæ superbiæ simbolum,

Dum ergo clamabat in suo vocali signo Papa Lucius III. *Adiuua nos Deus salutaris noster*, Equum rufum, hoc est Saluatorem iterum optabat inter myrteta, iam ab Equo nigro, vilique onagro expulsum ab Ecclesia, & in Ecclesiæ excidium ob communem Christi sanguinis conculcationem iudicem factum. Nisi enim rediret hunc Equum rufum, haud fugari poterat Equus ille niger simul & onager, & Ecclesia saluari, ac reparari. Quoniam *pro saliunca non poterat abies ascendere, & pro vrtica myrtus crescere*. Sed Francisci ortus clamoribus Optimi Christi Vicarii Lucii III. respondens, de proximo ostendit, quod idcirco nascebatur Franciscus inter Bouem & Asinum, inter quos etiā natus Saluator Mundi, quia renouare debebat vitam Saluatoris, & auferre cum asinina, siluestri, & efferа forma Equum nigrum ab Ecclesia; vt denuò (iam illa adiuta, ac reparata) videret Saluatorem inter odorosa myrteta per Beatum Franciscum, quadriformiter mirabilem, iuxta quatuor virtutes præmemoratas, ac triformiter idoneum ad vicem Equi rufi gerendam, atque ad saluandam triformiter Ecclesiam. Factus simul circa odorem bonæ famæ odoratissimus. Circa munditiam vitæ mundissimus. Circa compunctionem mentis compunctissimus. Circa profūdum humilitatis humillissimus. Quo quaternario benedicto in maledictum, prædictumque Villici iniquitatis quaternarium posset destruere quadrigam illam

Modus reparandæ Eccl. per Franc.

Franc. quadrifariè mirabilis factus triformiter Eccl. reparauit.

illam, de qua Zach. 9. præmonstrans Frãcisci ortum, & Lucii III. vocem axauditam.

Feder. 2. cur equus Ierosolimitanus.

Dispergam quadrigam ex Effraim, & Equum de Hierusalem, & dissipabitur arcus belli. Vbi Interpr. Dom. 1. in Ram. Palm. depingit tempora sua sub Federico II. Equo nigro, qui poterat dici Equus Ierosolimitanus, factus iam Rex Ierosolimitanus ob matrimonium cum Iole filia Ioãnis Bremensis Regis Iersolimitani, & Imper. Constantincpolitani, seu potius administratoris illius Imperii pro genero suo Balduino. Sed iste Ioannes in extremo vitæ suæ professus est institutum Minorum, vt dictum est in B. Bened. Aretino. *Quadriga*, inquit Interpres, *quæ quatuor rotis voluitur, est abundantia Clericorũ, quæ consistit in quatuor, scilicet in latitudine possessionum. In multiplicatione prabendarũ, & redditunm. In lautitia ciborum. Et in lasciuia vestium*. Hanc quadrigam Dominus disperdet, & ascensorem eius proiiciet in mare infernale. *Et disperget Equum, idest superbiam spumantem, & effrenem religiosorum, qui sub habitu religionis, sub prætextu sanctitatis magnos se putant*; sed magnus, & potens Dominus, qui humilia respicit, & magna deponit, *istum Equum proyciet de Ierusalem cælisti, in quem nullus intrabit, nisi qui se humiliauerit vsque ad mortem, mortem autem Crucis*, &c.

Per aduentũ Franc. in mũdum Deus destruit quadrigam mundi.

Hæc Interpres, quæ Federico (qui omnia iura tum Pontificia, tum Ecclesiastica non solum subuerterat, sed quasi sua effecerat, & innumera bona Ecclesiasticorũ, ac Regulatiorum vsurpauerat) & ipsius adhærentibus ex omni statu & conditione, quam benè quadrent, nulla indiget explicatione. Ipse quadriga in abundantia Clericorum, quam subripuerat, & currus, & auriga, & Equus Ierosolimitanus, superbus, effrenis, spumans, tot vicibus anatemate papali innodatus, & à Christi Vicario, & ab ipso Christo proiectus, nullum deinde habuit ita infestum, ne ita liberè posset amplius in totalem excidium circa res spirituales Ecclesiæ iret, nisi humillimus Franciscus, & eius Ordines, ac imitatores, in Apostolica humilitate fundati. Ille conceptus, & ortus vt Gryphus, vt diximus, hique pariter vt Gryphi, cum tanto parente patrizantes, geniti, & educati pro reparatione Romanæ fidei, quæ totius regiminis Christi, nec non politici in Orbe orthodoxo basis est, ac sustentaculum.

Mores, & genium Feder. 2 in ecclesiasticos.

PVNCTVM III.

Annus ortus Francisci iuxta quadruplicem acceptionem multiformiter auspicatissimus.

Annus quadrifariè iuxta Latinos Scriptores, Vel Naturalis artificialis, & sic quadriformis. Vel astronomicus, & sic triplex. Vel deriuatiuus, & sic quadruplex. Vel demum ecclesiasticus: & sic sacer, & in sua temporum quiniformitate trinus. Quibus modis haud quidẽ paucam, sed amplam profectò, multãque Franciscanus Annus administraret mihi dicendi materiam circa plurima arcana de eius, & Ecclesiæ, & Frãcisci fœlicitate, nisi hasce ambas præiactas sectiones breui pertractare à principio constituerim.

Multiplices de anno acceptiones.

I.

Annus naturalis artificialis quadriformiter vnus.

Hic Annus tempus est, mensibus XII. diebus 365. & horis circiter sex, quibus Sol cursum suum conficit, conflatum. Dicimus autem hunc annum naturalem, ob cursum naturalem Solis, artificialem verò ob eius distinctionem; eius namque originem primo Eudoxus, post Hipparcus, deinde Ptolemeus, ad vltimum Cęsar deprahendit. Talis annus per tot sęculorum circuitus auspicatissimè renouatus est in Francisci ortu In duodenario mensium huiusce anni numero considerandaex Interprete nostro illud Apocal. 12. *Et in capite eius corona stellarum duodecim*, Fidei Apostolicæ vniuersalitas, gratiæque cælestis superfluitas, & abundãtia, quæ tunc in Saluatoris nostri, fundatoris Ecclesiæ ortu, & aduetu apparuit; tum quoque in Reparatore Ecclesiæ, vt toties dictum iuxta mentem Bonauẽturę. Missio, ac natiuitas Francisci ad restaurandam fidem, & vitam Apostolicam, & ad effundendam mortalibus perabundanter, & vniuersaliter gratiam reparationis totius Christianæ Reipublicæ, ac Religionis Romanę, ordinata erat. Numerus enim duodenarius non solum iuxta Sãctorum Putrum mentem vniuersalitatem dicit, verum etiam iuxta Arithmeticos quandã superabundantiam denotat. Quod adnotauit

Annus naturalis quadriformis quid denotet in Franc. ortu.

Duoden. numerus vniuers. & abũdans.

tauit Innocentius III. & nos alias declarauimus. Quadriformitas anni sæcularis, ac naturalis, artificialisque consistit in quatuor eius tempora, diuisa in suos menses, quorum misticum intellectum in persona Francisci aperuimus ex Interprete nostro sect. 2. cap. 5. libri præcedentis.

II.

Annus Astronomicus triformis.

Annus astronomicus triplex.

Annus Astronom. apud priscos Script. minimè inuenitur. Ipse tamen eum nuncupo Astronomicum, varietatis, ac distinctionis gratia, & ob aliquem respectum peculiarem ad Mathematicorum considerationem. Olim annus dicebatur triplex. Primus *Lunaris* triginta dierū. Annus Archadum trimestris fuit. Aegytii Lunæ senio annum terminabant. Apud quos etiam singula millia annorum quidam vixisse produntur. Secundus Annus *Solaris* appellabatur ex mensium duodecim numero; dictus etiam Solis anfractus, cum peractis 365. diebus, & quadrante, ad eadem siderum loca redit; vt propterea *Annus vertens* quoque nuncuparetur. Tertius annus dicebatur *Annus magnus*, quem esse voluerunt omnibus planetis in eundem locum recurrentibus. Et hoc fit secundum Ciceronis Hortēsium post annos duodecies mille noningentos quinquaginta quatuor solares. A quibusdam ponitur etiam Annus Saturni, qui est quadraginta annorum.

Annus Solaris, & Lunaris in Franc. ortu qualis.

Primus annus Solaris, & Lunaris ortus Francisci, parui Mundi Seraphici ob magnum Mundum Ecclesiasticum, vtroq; anno carentē geniti, dici potest misticè hoc pacto iuxta illud Gen. 1. *Fecit Deus duo Luminaria, Luminare maius, vt præesset diei, & Luminare minus, vt præesset nocti*. Explicat enim Interpres noster serm. Dom. 1 Aduent. *Maius Luminare est Angelicus spiritus. Luminare minus est anima hominis. Vnde dicitur Luna quasi lucentium vna. Ad hoc enim hominis anima creata est, vt cælestia sapiens, tamquam vna ex illis beatis spiritibus Creatorem laudaret*. Vterq; is annus haud mensibus, hebdomadibus, diebus, atque horis coarctandus, sed perennitati, atque æternitati sacrandus, circuit vitam Francisci adeo sublimius, vt quotquot percurrerit in ipso gesta, & acta, cuncta patefaceret supra hominem seraphica cum excessu quodam supra ipsos Seraphicos Spiritus ratione accessus ad summā, singulamque approximationem ad gesta, & acta Christi.

Quam felix, & excellens hic binus annus in Frāc.

Hic binus annus ad tantam excellentiam, ac felicitatem constitutus, ac sublimatus idcirco fuit, vt binum quoque annum, scilicet Solarem, & Lunarem restitueret Ecclesiæ: Solem, & Lunam, quibus indigebat, in ipsa resuscitans, & viuificans sicut temporibus Solis Christi, & Lunæ Apostolorum. Patet ex verbis Interpretis ibi immediatè positis super illud Ioelis 2. *Luna conuertetur in sanguinem*. Et Apocal. 6. *Luna tota facta est vt sanguis*. Sed ex nimia, ait, terræ vicinitate contraxit nigredinem, & amisit claritatē. *Ideo necesse est, vt si ipsam vult recuperare, prius tota vertatur in sanguinem*. De qua Hebr. 11. *Accipiens Moyses*, &c. vsque ad illa vltima verba, *Et sine sanguinis effusione non fit remissio*. Ecce quomodo Luna (sequitur Interpres) tota facta est vt sanguis. *Sed quid Moyses? Quid sanguis? Quid aqua? Quid lana coccinea?* &c. Respondet ipsemet ad sua iterrogata, his verbis.

Peccator Moises simbolicè est propterquinque.

Cum misericors, & miserator Iesus Christus venit in peccatorum mentem, tunc Moyses accipit sāguinem, &c, Moyses est peccator, iam conuersus de aquis Aegypti, qui ista quinque debet accipere, scilicet

1 *Sanguinem dolorosæ contritionis*.
2 *Aquam lachrymosæ confessionis*.
3 *Lanam innocentiæ, & puritatis*.
4 *Coccineam fraternæ charitatis*.
5 *Hysopum veræ humilitatis*.

Librū cordis sui debet peccator aspergere sāguine, & aqua.

Cum illis debet aspergere *librum*, idest sui cordis secretum, & *omnem populum* suarum cogitationum; & *Tabernaculum*, idest corpus suum. *Et omnia vasa eius*, idest quinque sensus in sanguine contritionis omnia mundantur, cum proposito tamen confitendi. Sine contritione verò non fit remissio peccati. Hucusq; Interpr. quæ dum flectimus multa cum ratione ortui Francisci, totum id, quod operatus est Franciscus pro reparanda Romana fide, ob quam renouauit Ecclesiæ annos Solarem, & Lunarē, planè demonstrant.

Franc. annos solarem, & lunarem renouauit in Ecclesia.

Si enim vnaquæque anima, à Francisco tribus Ordinibus, & Legibus reparanda per *sanguinem* dolorosæ contritionis, per *aquam* lachrymosæ confessionis, per *lanam* innocentiæ, & puritatis, *coccineam* fraternæ charitatis, per *hyssopum* veræ humilitatis, ex nimia terræ vicinitate contraxerat nigredinem, & amiserat claritatem, certum est, quod vtrumque annum fermè perdiderat. Obscurato enim luminare minori, luminare maius coruscare nequibat. *Ad hoc enim anima hominis* (cuius symbolum Luna) *creata est, vt cælestia sapiens tamquam vno ex illis beatis spiritibus* (quorum symbolum Sol) *Creatorem laudaret, & cum Dei filys iubilaret*. Huc trahe, si placet, quadrigam solarem naturalē, & misti-

misticam Interpretis alibi explicatam ex serm.Dom.10.post Trinit. Admodũ enim confert anno solari nostro, de quo nunc sermo. Deinde pro anno Lunari, semper pleno in sua plena Luna, tota nocte lucẽte, annecte illud Ecclesiast. *Quasi Luna plena, quæ tota nocte lucet*, quæque etiam alio encomio de Sole iuncta est; annecte, inquam vtrumque, prout idem Interpres explicat Dom.12.post Trinit.

Annus magnus in Frãcisci ortu qui.

Annus itidem Magnus ortus Francisci annus in præsenti nuncupandus profectò idq; per respectum ad res magnas, à Frãc. exequendas, atque in diuturnis conscribendas æternis. Opus maximum, pro quo nascebatur Franciscus eò magna, & nunquam explenda temporis duratione mensurandum erat, quò magnis, ac nunquam excidendis operibus peragendum. *Difficile est magna agere, & de magnis apud se fiduciam non habere*, dixit Interpr. exemplo Iob cap.1. *qui scidit vestimenta sua, & tonso capite corruit in terra*. Vide ipsum in serm.Dom.10.post Trinit. Hæc duo magna, ac mirabilia, & magno, ac perenni anno celebranda in Francisco, magnum opus reparationis Romanæ fidei aggrediente, prosequente, ac consummante, retulimus ex D.Bonau:agente cap.6.de Francisci humilitate.

Magnus ortus Franc. annus ob duas magnas cœnas.

Item Annus magnus annus ortus Frãcisci, quia infantulus, qui nascebatur, ad magna facinora, & cuncta, Deo, Angelis & hominibus auspicatissima nascebatur. Ipse ante omnia vocibus infantilibus ex stabulo ipso ad duas magnas cœnas Ecclesiam Catholicam magna fame pressam feliciter inuitabat. *Homo quidam fecit cænã magnam*, Lucæ 14. Vbi Interpres tria proponit argumenta in princip.serm.Dom.2 post Trinit. ita dicens. Vbi tria tangenda. *Primum est Cœnæ magnæ præparatio, & vocatio in principio. Secundum inuitatorum excusatio. Tertium, pauperum, & debilium introductio*. Quæ tria Interpretis circa binã magnam cœnã versantur, quarum altera vocatur cœna pœnitentiæ, altera cœna gloriæ. *Nota*, subdit, *quod duplex est cæna, pænitentiæ scilicet, & gloriæ, & sine prima non venitur ad secundam*. Postquam explicasset Interpres huiusce magnæ cœnæ apparatum, pergit ad inuitatos, & per hos, renuentes ire ad magnam Dei cœnam contra inuitantis desiderium, demonstrat ad viuum vocationem illorum, quibus

Vocatio recumbentium ad magnam Dei cœnam per Christũ, & Franc.

principio reuelans Christus, tradensque Legem Euangelicam pro implenda sua magna cœna, fundansq; simul Ecclesiam Catholicam, postea reuelauit, tradiditque eandem legẽ, prout in medullam redactã Francisco suo. Per ipsum namq; fundans Ecclesiam Seraphicam, iterum renouauit illam magnam cœnam, ob cuius penè totalem priuationem sub magna fame interitui proxima ipsa Catholica Ecclesia reperiebatur. Qui se primum excusauit, nõ posse ire ad magnam cœnam, quia emerat Villam, ambitiosos & fastosos homines repræsentabat. Qui verò ita pariter fecit ob quinque boum iugorũ emptionem, hos denotabat, qui quinque sensuũ delectationibus, ac voluptatibus detinentur. Qui verò dixit, *Vxorem duxi, ideo non possum venire*, carnales animos denotabat. Ita Interpres ibi.

Ambitiosi, sensuales, carnales magnã Dei cœnam fugiunt.

Tunc iratus Paterfamilias, dixit seruo suo, Exi citò in plateas, & vicos Ciuitatis, & pauperes, & debiles, & claudos introduc huc. Tribus primis recusantibus venire ad cœnam Domini (sequitur Interpres) mittitur seruus, vt introducat pauperes, debiles, & claudos, &c. *Rarò enim delinquunt, quibus peccandi illecebra desunt, & citius cõuertuntur ad Deum, qui non habent in Mundo vnde delectentur. Vnde felix est miseria, quæ ducit ad meliora, & felix nigredo, quæ candorem parit. Destituti enim à mundanarũ rerum abundantia, vt pauperes, à corporis sanitate, vt debiliores, cæci, & claudi, quibus peccandi deest illecebra, faciliùs introducuntur ad cœnam Domini*, &c.

Felix est miseria quæ ducit ad meliora.

Hic demonstrat Interpres iuxta sensum literalem de bina magna cœna Euangelica initia Ecclesiarum, Christianæ scilicet per Christum, & Franciscanæ per eundẽ, sed mediante Francisco. Quia nec Ecclesia Christiana, nec Religio Franciscana (illa ad Legis Euangelicæ, atque ad Catholicæ Religionis fundationem, hæc verò ad vtriusque reparationem fundata) exordia habuere à potentibus, & diuitibus, & sapientibus huius Mundi, in quibus ambitio, sensuum delectatio, carnis voluptas implentes ad summum humana corda, eaque circa gustum spiritualiũ miserrimè deprauantes, magnam cœnam pœnitentiæ, ac gloriæ haud appetunt, immo spernunt. A viris longè inferioris ordinis, longè minus rebus mundanis irretitis, longè à malitia, ac peruersitate distractis, vt monstratum est in principio huius operis, & alibi pluries, Ecclesiæ Romana, & Franciscana sua primordia recognoscunt. Atq; eò feliciores sunt, quò à miseria inceperunt. Illos namque, quos *Pauperes* existimabat Mundus, quia pauca, vel mediocri substantia potitos. *Debiles*, quia eorum robur, vel nullum politicè in armis, aut literis, vel admodum tenue. *Cæcos*, quia lumine illo destitutos, in quo excæcantur Principes, ac Proceres sæculi. *Claudos*, quia illa vi colossæa, quæ passim

Ab hac miseria cœperunt Eccles. Romana, & Franc.

passim Statua Nabuchdonosor monstrosè terret imperia, omninò carebant. *Hos, quos Mundus despectos deserit* (ait Interpres addens figuram pueri Ægyptii) *Christus in amorem suum conuertit, & cibo verbi diuini pascit, & duces itineris sui facit. Quia quandoque quod vtile est peccatori assumit.*

Subdit deinde statim aliam allegoriam à prædicta circa hæc quatuor genera hominum, quibus Christus, & Franciscus fundauerunt Ecclesias suas, eos ad cęnam magnam pęnitentiæ, & gloriæ vocantes, atque introducentes, ille per redemptionem generis humani, hic verò per reparationem Christianæ Reipublicæ. Nam in *pauperibus* horrida explicat *auaritiæ* insignia. In *debilibus* infausta patefacit *iracundiæ* hierogliphica. In *cæcis* immundissima demonstrat *luxuria* simbola. In *claudis* demum superbiam vitæ exprimit. *Superbus enim claudus est,* ait, *quia rectis gressibus per viam humilitatis non potest incedere,* &c. Sed hac via potuit incedere, incessitque Christus & Franciscus; vterq; enim humillimo, ac vili præsepio natus, vterq; in medio duorum animaliū positus, vterque inuenit modum, *vt destructis aduersitatibus, & erroribus vniuersis,* auaritiæ, iracundiæ, luxuriæ, ac superbiæ, magnum illum Annum, & Iubilæi annum, quem magnum nuncupabant Hebræi, præmonstraret, intimaretque mortalibus.

In pauperibus auaritia. In debilibus iracūdia. In cœcis luxuria. In claudis superbia

Probatur. Tuba in veteri Testamento inuitabat ad tria, scilicet ad bellum, ad epulum, & ad festum, docet Interpr. serm. Dom. 3. post Trinit. applicans ad Tubam confessionis, vocantem, ait, ad bellum Dæmonum, ad epulum pœnitentiæ, & ad festū gloriæ. Annus Magnus Iubilæi apud Hebræos singulis quinquaginta annis celebrabatur; quique annus lætus ac sanctus erat ex Dei mandato Leuitici 12. Celebrabatur tempore autumnali, quia in Polestina fructus debebant esse maturi, iuxta Diuinum præceptum. Quo tempore etiam annum septimum Sabbaticum colebant, qui erat annus quietis. Vide Perer. lib. 1. in Genes. Priuilegia illius magni anni, ac Iubilæi tria potissimum, nam in eo primò remittebantur omnia debita, ideo vocabatur annus remissionis & gratiæ. Secundò serui fiebant liberi. Tertiò auitæ possessiones redibant ad legitimos hæredes sine vllo pretio, aut compensatione, Leuit. cap. 25. Causæ autem celebrandi eiusmodi magni anni, seu iubilei, quinque assignantur, quarum postremam habes typicè, vtpote quatenus erat quidam typus perfectissimæ remissionis, siue iubilæi Christianorum. Quod fieri, ac celebrari debebat in quadruplici magnæ, ac

Tuba veteris testaméti inuitabat ad tria.

Annus magnus iubilęi hebræi in autumno.

Eius priuilegia tria, causę quinque.

Fuit magni iubilæi christianorū typus.

spiritualis lætitiæ plenitudine, nimirum in plena remissione peccatorum, in bona consciētia, in spe firma beatitudinis æternæ, in vnione, & amicitia cum Deo. Ad hoc autē magni anni iubilæi typici festū non amplius legalis veteris Testamenti, sed Euangelica tuba debebat vocare gentes per Christum, & ad magnum epulum prædictarum magnarum cœnarum, scilicet pęnitentiæ & gloriæ inuitare. Vide Rupertum apud opusculum nostrum M.S. pluries allegatum de anno iubilæi Sacrorum Stigmatum in principio.

At in gratiam præsentis argumenti Franc. ortus cōtigit iuxta præsuppositionē meam in Autumno, atque die Sabbati, ac fer. 4. Octobris, in qua die obiit, sic que in eo dici potest Iubilæum, de quo loquimur, etiam annus septimus, & Sabbaticus. Verum collige hoc magnum iubilæum in festo solemni, & vniuersali totius Ecclesiæ pro ipsius reparatione, per Franciscum celebrandum, ratione maximæ conformitatis inter Christum, & Franciscum, & inter opus redemptionis, & opus reparationis. Habes huius concordantiæ figuram ex Genes. 26. *Seminauit Isaac in terra Gerisa, & in ipso anno inuenit centuplum.* Isaac (exponit Interpres serm. Dom. in Sexag.) *interpretatur gaudium. Et significat Christum, qui est gaudium Sanctorum.* Qui, vt dicit Isai. 35. *Gaudium*, scilicet de glorificata Christi humanitate, *& lætitiam obtinebunt de totius Trinitatis visione.* Hoc plenum iubilæum in magno, maximo, ac perenni anno ex Christi redemptione celebratur in vita æterna, sed haud sine celebratione anni magni iubilæi, in hac temporali vita celebrandi. Sicut nec ad magnam cœnam gloriæ peruenitì potest, nisi prius gustetur magna pœnitentiæ cęna, vt dictum est. Quare Interpres statim ita annectit ibi.

Annus iubilæi magnus in Franc. ortu qui.

Isaac noui testam. Christus Redemptor.

Eius redemptio ad duplex iubileū ordinata.

Hic noster *Isaac seminauit in terra Gerara*, quæ interpretatur incolatus, & significat hunc Mundum, Psal. 119. *Heu mihi, quia incolatus meus*, idest peregrinatio mea, *prolongatus est.* In terra ergo Gēraræ, idest Mundo, seminauit tria genera seminum.

1. *Laudabilis vitæ sanctitatem.*
2. *Cælestis Regni prædicationem.*
3. *Miraculorum operationem.*

Et in ipso anno inuenit centuplum. *Et nota, quod tota vita Christi dicitur annus remissionis, & benignitatis*, &c. Hic magnus annus iubilæi vitæ Christi Redemptoris incepit à præsepio, à quo incepit totius cælestis Curiæ gaudium, & lætitia. Durauit intra fines Palestinæ annis 33. Eius celebritas diffusa, ac propagata deinde per totum Orbem per Apostolos, & Discipu-

Isaac Christus tria genera seminū seminauit.

Tota vita Christi ānus magnus remissionis, & benignitatis

Tota vita Christi annus magnus remissionis, & benignitatis.

scipulos Christi, ac ab horum imitatoribus successiuis sæculis variis temporibus in parte renouata, ac restituta in Orbe Christiano, demum adeo in obliuionem postmodum venerat cum ipsa vita, passione, ac morte Redẽptoris, vt laudabilis vitæ sanctitas, cælestis regni prædicatio, miraculorum operatio, neq; ad suum quid nominis remanserint. Vnde Annus iubilationis per remissionem, & benignitatẽ vitæ Christi, in quo centuplum per multas annorum centurias inuenerat Ecclesia, mutatus videbatur in tempus infaustum in ipsius Ecclesiæ explanctationem.

Franc. secundus Isaac nouum Testam. Christo simillimus.

Sed nascens secundus *Isaac* noui Testamenti, supple Franciscus, priori Isaac, scilicet Christo ab ipso ortu simillimus, natum quoque est terræ, Cælique nouum gaudium, vt demonstratum est, ac per consequens renouatum, restitutumque perfectè est Annus plenissimi iubilæi magnus. Franciscus enim in ortu suo autunnali, ac de die Sabbati hunc magnum annum, annumque Sabbaticũ præmonstrauit. Ipse namque factus secunda tuba post Christum in nouo Testamento, inuitansque ad bellum contra Dæmones, ad epulum magnæ cœnæ pœnitentiæ, & ad festum gloriæ per trium Ordinum institutionem, triumque legum lationem, illa tria (quæ affert Interpres, nuncupans Christi vitam annum remissionis, & benignitatis) perfectè, completèque, & ad miraculum innouauit. Nimirum *Laudabilis vitæ sanctitatem. Cælestis gratiæ prædicationem. Et miraculorum operationem.* His enim tribus celebrata est reparatio Ecclesiæ quadruplici magnæ, ac spiritalis lætitiæ plenitudine; nimirum in plena remissione peccatorum, in bona consciẽtia, in spe firma beatitudinis æternæ, in vnione & amicitia cum Deo. Sic fuit Ecclesia Romana fũdata per Redemptorem Christum. Sic pariter & innouata per Reparatorem Franciscum. Igitur vtriusque vita dupliciter dicenda Annus Magnus remissionis, & benignitatis ob duo magna Iubilæa celebrata ab vniuersa Ecclesia, alterum pro Christi redemptione, alterum pro Francisci reparatione.

Annus magni iubilæi pariter & Franc.

Annus deriuatiuus quadruplex.

1. Sententia de anni deriuatione.

ET verè quadruplex item Annus nuncupandus quantum ad eius nominis deriuationem, ob quatuor sententias circa suam ethimologiam. Prima sententia est eorum, existimantium, Annum deriuari, seu deduci ab *Am*, circum, & *No* fluo. Secunda sententia est Seruii, qui ab *Anulo* deriuat Annum, quod in se redeat quasi Anulus. Cui videtur subscribere Maro, ita alludens.

2. Sent. quæ deriuat ab annulo.

Atque in se sua per vestigia labitur annus.

Nam mẽsibus in se currentibus voluitur. Sol enim per duodecim Zodiaci signa excurrit. Vnde apud Ægyptios ante inuentas literas Dracone picto suã mordente caudam indicabatur. Tertia sententia est illorum, qui annum deduci volunt à Græco *ananeo*, quod est *renouo*. Quarta sententia putat annum sic dici à voce Græca *ennos*, vnde & *triennon*, quod nos dicimus *trinum*.

3. Sententia.
4. Sententia.

Tres priores sententiæ videntur ad idẽ deducendę per conuenientiã, licet per diuersas semitas, seu nomina. Si enim Annus ita dicitur, quia circuit, & fluit, tali vtique circuitu, fluxupue nonne apparebit ceu Annulus circumductus, ac circũfluẽs. Si deinde eiusmodi Annuli circuitio, ac fluxibilitas semper noua est ex eius motu, quo constat, vtique ab eius iugi, ac nunquam intermissa renouatione pariter & nuncupandus. Hinc mos apud Romanos, qui in duo tempora diuidentes annũ; scilicet in æstatem, & hyemem, alium annulum nimirum leuiorem deferebant in æstatem, grauiorem verò in hyeme. In ortu Franc. sub simbolo Annuli, ad formam Draconis Ægyptiorum deducti inspiciamus Annum, quatenus nonnulla arcana fidei catholicæ, quæ annularis misticè extat, prodit nouiter adnotemus. In annulo anni ortus Franc. annulũ cũ Dracone taliter annectamus, qualiter ex Interprete nostro figuram sumimus.

Tres priores senten. parũ differunt.

Assumpsit & annulos, ait sacer textus Iud. 10. describens Iuditham, in interitum Olophernis, eiusque exercitus pro omnimoda populi Dei liberatione profligationem multa cura sese exornantem. In descriptione misticæ Iudithæ suæ depinxisse pariter, licet communi forma, Interpretem nostrum Dom. 16. post Trinit. Francisci animam, in Satanæ, Dei Ecclesiam vexantis exercitum destructionem creatam, iam plenum est.

1 *Iuditha* enim, ait Interpres, *Vidua extitit*, quia *sola*, & *diuisa* à coniugali consortio. Et Frãcisci anima ita *sola*, ac *diuisa* fuit ab ipso ortu vsque ad obitum à consortio Mundi, carnis, ac Dæmonis virginali puritate decora, vt ipsa sola meruerit eligi ad opus arduum illud, nouum & insuetum, & à sæculo nondum auditum, sicut fuit totius Ecclesiæ reparatio.

Ipsa semper sine fœtoris peccati cilicio.

2 *Iuditha abstulit à se cilicium*, quod est

est *fœtor peccati*, ait Interpres. Et Francisci anima *ab omni peccato lethali* caruit etiam inter ipsas Mundi vanitates, vt toties probatum est.

Sine vestimẽto viduitatis inter ipsas Mundi vanitates.

3 *Iuditha exuit se vestimento viduitatis.* Vestimentum viduitatis est *peccatum mortale*, explicat Interpres. Et Francisci anima, *quæ lethaliter nunquam peccauit*, exuta fuit ab hoc vestimento à gratia præueniente, eamque confirmante in iustitia, & sanctitate ante lapsum, quod haud obscurè docet Bonauentura, vt aliàs pluries dictum est.

Lauit se assiduis pœnitentiæ fletibus.

4 *Iuditha lauit corpus suum*, idest *opera carnis lachrymis pœnitentiæ*, inquit Interpres. Et Francisci anima ob continuam dilecti sui allocutionem tota liquescens erga amorem dilecti, totum cor adeo liquefecit, vt per oculorum riuulos in fletum quasi totum effuderit, redditus iã idcirco præ nimio, & assiduo fletu veluti cœcutiens Franciscus. Ita lauit opera carnis à maculis leuibus, quas contraxerat in sæculo, vt carõ ipsius ad quendam apicem status innocentiæ peruenerit, vt refert Bonau.

Vnxit se myrrha optima ob carnis mortificationem.

5 *Iuditha vnxit se myrrho optimo*, myrrha optima legit Interpres, *idest*, subdit, *carnis mortificatione, vt occidat vermen concupiscentiæ*. Et Francisci anima circa istã spiritalem vnctionem excelluit fermè sine exemplo.

6 *Iuditha in crinis sui discriminatione* solertem *discretionem in distinguendo singulas cogitationes mentis* ostendit, qua Francisci anima peregrina sapientia in separando pretiosum à vili, prædita fuit. In impositione *mitræ* super caput suũ significauit *stabile propositum boni operis in mente*, quod Francisci anima ceu murus æneus, ceu columna ferrea, ceu munitissima Vrbs ab ortu vsque ad obitum mirificè seruauit. In vestimenti iucunditatis suæ indumento opera charitatis, quibus anima Francisci claruit ad stuporem, indicauit.

Et cunctã alia Iudithæ ornamenta spiritualiter assumpsit in Olophernẽ Diabolum.

7 Cum Iuditha Francisci anima *induit sandalia pedibus suis, idest cõgressus operum euangelicis muniuit præceptis*, quibus deinde omnem Minorum legem Franciscus solus inter cunctos Ordinum Monasticorum, seu Regulariũ institutores impleuit. *Assumpsit dextraliola, idest remunerationem vitæ æternæ* supra omnem Sanctorum cœtum ob sedis primi Angeli acquisitionem. *Assumpsit & lilia, idest castitatem, & munditiam* virginalem, & ita insignem, vt vulnerum & clauorum Christi meruerit insigniri. *Assumpsit inaures, idest deuotiones obediẽtiæ* amore cuius nouitio vnius horæ, nedum aliis, & ipsis sociis, quibus promittebat in itineribus obedientiam, & obseruabat, subiici cupiebat. Tandem penultimo loco, vt habetur expressè in textu assumpsit & *annulos, idest*, postillat Interpres *signaculum fidei formatæ*. Vnde Lucæ 15. *Date annulum in manu sua. Annulus in manu est fides in opere, vt per opera fides clarescat, & per fidem opera confirmentur*. Vltimò *ornauit se* Iuditha, & cum Iuditha Francisci anima, *omnibus ornamentis*. Idest cæteris virtutibus, quibus ornatur anima, nec simplex anima, sed illius Reparatoris Ecclesiæ, qui penè in cunctis ab ipso ortu vsque ad obitum Redemptori Mundi conformis extiti. Psal. *Astitit Regina a dextris tuis in vestitu deaurato, circundata varietate*.

Textus autem Iudith ibi haud dicit assumpsisse vnum annulum, sed plures, numerum autem horum annulorum nequaquam explicat. Verum vbi modo loquimur de anno ortus Francisci sub simbolo annuli in gratiam fidei catholicæ ab ipso reparatæ, ac restitutæ, dicamus tot annulos assumpsisse Iuditham, quot habebat in manibus digitos, vt nulla pars esset in illis, cuius naturalem pulchritudinem annulorum aurum, gemmæque non decorarent. *Digiti dicti* (teste Interprete serm. Dom. 12. post Trinit.) *quia decenter iuncti existant*. Quod autem denotent misticè explicat serm. 1. in die Sancto Pentecostes, & taliter explicat, vt videatur manibus fermè solius hominis spiritualis Francisci, fidei catholicæ Reparatoris, pulchrè conuenire. Scribit enim sic. *Et nota, quod sicut in manibus sunt decẽ digiti, sic sunt decẽ genera disciplinæ. Mortificatio propriæ voluntatis. Abstinentia cibi, & potus. Censura silentij. Vigiliarum in oratione pernoctatio. Lachrymarum effusio. Lectionis discreta occupatio. Corporalis exercitatio. In alterius necessitate compassio. Vilitas habitus. Sui despectus*.

Multos annulos assumpsit Iudith, & forte decem.

Decẽ digiti in duab. manibus pro decem disciplinæ generib.

Nonne in his decem generibus disciplinæ, veluti in decem digitis, vnus fidei formatissimæ annulus (in annulis decem, haud in substantia, quia *vna fides*, sed varietate operum multiplicatus) isto proprio modo fulsit in Christi, & in Apostolorum digitis, ratione summæ humilitatis in antiqui Draconis interitum (de quo Interpres Dom. 21. post Trinit. vbi dicit, *quod in Dracone notatur spiritus superbiæ*) contra quem sic decuit fabricari, ac fundari Catholica Religio?

Annulus fidei in Frãc. cum decem aliis.

Hæc eadem fides, ac Religio penè vsq; ad omnimodam destructionem ab ipso antiquo Dracone in omni hominũ vtriusque sexus statu redacta erat, introducta denuo in Ecclesia eius pristina superbia per

per propriæ voluntatis mortificationis, abstinentiæ cibi & potus, silentii censuræ, orationis, lachrymarum, sacræ lectionis, corporis spiritualis exercitii, vilitatis habitus, ac sui despectus æradicationem. Hinc vt per reparationem ad pristina quasi exordia reduceretur, decuit iterum reintegrare fidei formatæ signaculū, annulumque, quod esset vnum in substantia, sed in decem aliis operum annulis per decem genera disciplinæ multiplicatum. Imò decuit cum his ipsum denuò apostolicè colligare, & in magnam, fortemque illam catenam excellenter, nouiterque reducere; de qua Interpres Dom. 21. post Trinit. super illud Apocal. 20.

Sic ligauit magna, ac forti catena draconem Diabolum.

Vidi Angelum descendentem de Cælo, habentem clauem abyssi. Angelus, inquit, est vir iustus, *qui tunc de Cælo descendit, cum vita sua statum in terra viuens secundum cæli puritatem informare satagit.* Talis fuit Frāciscus, vt Angelus veræ pacis missus, teste Bonau. Hic habet clauem abyssi, & catenam. *Clauis est discretio, qua vir iustus claudit, & aperit abyssum cogitationum. Claudit cum restringit, aperit cum discernit.* Et de Francisco suo canit Ecclesia Franciscana, O Iudex homo mentium. *Catena in manu est pœnitentia in opere.* Vnde catena dicta, quasi capiendo pluribus modis teneat. Dum enim contritio confessioni, confessio satisfactioni, satisfactio dilectioni proximi concatenatur, *fit magna catena, qua vir iustus ligat Draconem serpentem antiquum, qui est Diabolus, & Sathanas.* Faciens hanc magnam cœnam Franciscus, eaque capiens Draconem Diabolum, ligansque cum pedibus Ecclesiæ (ceu de ipso per illius reparationem iterū Franc. triumphans sicut tempore Christi, & Apostolorum) sculpsit deinde Christus in annulo suo in memoriam illius anni, in quo, ad annulum catholicæ fidei innouandum exortus, Draconem victum veluti insigne singulare, huiusmodi fidei Francisci Reparatoris de iure debitum.

Annulus fidei cathol. cū draconis icone proprius Franc.

Id autem contigit in actu stigmatizationis; nam consummans tunc per Franciscum magna sanguinis effusione, nouaq; crucifixione trinam Reipublicæ Christianæ, ac fidei Romanæ reparationem, annulumque prædictum illi tradidit. Quod videtur cecinisse ipsum Franciscum in 1. epodo cantici 2. superius allati, vbi de 1. Museo Francisci. Sic enim principiò ter repetens amoris ignem, vulgari prorupit carmine.

In actu stigmatizationis traditū illi à Christo

In foco l'Amor mi mise,
In foco l'Amor mi mise,
In foco d'Amor mi mise
Il mio Sposo nouello,
Quando l'Anel mi mise
L'Agnello amorosello, &c.

Annulus Pyrrhi Regis, qui aduersus Romanos bella gessit, non ignobilis famæ extitit. In illius gemma Achates, nouem Musæ, cum insignibus suis singulæ, & Apollo, tenens cytharam, videbantur, non impressis figuris, sed ingenitis. Testatur Solin. cap. 11. probatque ex Plinio, & aliis, istud naturæ miraculum Maiolus colloq. 18. de lapidibus. In annulo fidei Francisci totum istud Museum, quod triplex in ipso fuisse demonstrauimus, genuinū proculdubio est. Sicut etiam pariter Quadriga Solaris in annuli gemma sculptam, quam refert Galenus. Quadrigam enim Solarem Christi, Apostolicam & Euangelicam, de qua agit Interpres aliàs allegatus alibi descripsimus, loquentes de Francisco, & de eius Regula, necnon de nonnullis eius coapostolis, & discipulis. Seleuci annulus anchoram exprimebat. Pompei verò Leonem. Plinii iunioris Bithiniæ Proconsulis quadrigam, & alii aliorum annuli, alia stemmata, seu icones habebant in gemmis. Ipse verò ob allatam rationem in Draconis formam effinxi Francisci annulum in gratiam anni sui ortus, quia hac etiam forma Ægyptii annum significabant. Etiam legimus Regē Macedoniorum, Arium, elegisse in annulo suo Aquilem vnguibus Draconē perstringentem. Vide M.S. nostrum in vita S. Antonii de Padua, vbi de eius ortu.

Pyrrhi annulus cū ix. Musis, & Apolline.

Quadriga solaris in annuli gemma

In aliis vel anchora, vel quadriga.

Vel Aquila, dracone vnguibus perstringens.

Annus Ecclesiasticus, in sua temporum quiniformitate Trinus. Vbi præsertim de Kalendario Gregoriano ad annum 1582. In quo nulla facta est mutatio natalis circa S. Franc. solemnitatem.

VOco Trinum Annum Ecclesiasticū, cuius tempora quinque ad Christianum, Apostolicumque ieiunium ordinata, ob tria, quæ in ipso nunc pendo, & ex quibus dici pôtest nunc chronologicus annalisticus. Nunc historicus diaricus, tunc mathematicus astronomicus. Primum spectat chronologiæ circa certā annorum numerationem, qua vtuntur Annalistæ. Exempli gratia Hebræi à creatione Mundi per eius ætates annos suos calculabant. Romani ab Vrbe condita per Olimpiades. Nos verò à Christi ortu. Secundum, quod modò inspicio in anno Ecclesiastico, respicit historiam Ecclesiasticam diaristicam. Nam ordinans ipsum Eccle-

1. Annus Eccles chronologicus, annalisticus.

2. historicus diaricus.

3. mathematicus astronomicus.

Cur sic nun-cupetur.

Ecclesia per suum Calendarium, cuilibet festo singulorum Sãctorum suum propriũ diem assignat. Tertium videtur spectare Mathematicis Astronomicis, quorũ opera in pluribus Ecclesia videtur indigere, maximè circa aureum numerum, Epactarũ Cyclum, Lunationes, & Solis cursum, Literarum Dominicalium, Festa mobilia. Mathematicorum iuuamine anno Domini 1582. Gregorius XIII. reformauit, emendauitque Calendarium, iuxta Moysi præceptum, & Concilii Nicæni præscriptum. Contigit ea emendatio præacto antea libro quodã Aloysii Lilii, Antonij Lilii, artium, & medicinę Doctoris Fratris: hos duos nominat expræssè Constitutio illa 74. cæteros suppresso nomine. Non tamen tacendus Christophorus Clauius S. I. vir in rebus potissimum Astronomicis tunc temporis valde eminens, & inter primos pro reformando Calendario Gregoriano ea tempestate Magister; qui in libro super Sphæram Ioannis de Sacro Bosco demonstrat quatuor. 1. *Vtilitatem* Astronomiæ ad Theologiam, Metaphysicam, Physicam, Medicinam, Poeticam, Nauticam, ac Cosmographiam, ad Rempublicam administrandam. 2. *Necessitatem* pro personis Ecclesiasticis. 3. *Magnum eius pretium* apud veteres. 4. *Delectationem, & voluptatem*, pro qua valdè eam existimauerunt Reges, & Imperatores. Tertium probat, adducens exemplum circa reformationem Calendarii Gregoriani, ita scribens. Viris in Ecclesiastica dignitate constitutis pernecessaria est Astronomia, teste Augustino, ad congressus, oppositionesque Luminarium, ad mobilia festa, & id genus alia, decus & statum Ecclesiæ respicientia accuratius discutienda. Ob cuius Astronomiæ neglectum factum est, vt hactenus vsq; ad annum Domini 1583 à vera sacri Paschatis obseruatione, aliarumque celebritatem mobilium tantum, plerumque exorbitauerimus, vt Iudæi, Turcæ, & cæteræ gentes mirum in modũ ignorantiæ nos arguerint.

Astronomiæ vtilitas. Necessitas. Magnũ pretium. Voluptas.

Ob eius neglectum Ecclesiæ decor offuscatur.

Quod quidem plurimi, ac grauissimi Mathematici sæpius, ac quidem vehementer deplorauerunt. Cui tamen malo Nicolaus V. Leo X. & plerique alii Pontifices maximi dicuntur sæpe remedium voluisse adhibere, si, vt modò, tunc temporis eximiorum, ac præstantium Astronomorum eis copia fuisset, quibus tutè curã emendandi Calendarii, corrigendique potuissent committere. Habet etenim Astronomia inter cæteras propè modum infinitas, hanc insignem vtilitatem, quod anni certas metas, & partium anni iustã descriptionem, notatis diligenter Aequinoctiis, & Solstitiis Veris, demonstrat; menstrua spatia definit, dierum, noctiumque vices, & interualla, & quantitates accuratissimè metitur, atque distinguit.

Eius inter infinitas prærogatiuas ad Calendariũ dos.

Diuina autem bonitate, ac prouidentia factum tandem est, vt nostris temporibus Gregorius XIII. Pont. Opt. Max. vltimam manum Calendarij Romani correptioni apposuerit, æquinoctiaque ac solstitia ad tempora Concilii Nicæni reduxerit. Quo fit, vt sacrosanctum Pascha cum reliquis festis mobilibus in posterum rectè semper iuxta decreta Sanctorum Patrum, ac Romanorum Pontificum simus celebraturi. *Qua in re & ego annis non paucis iussu eiusdem Summi Pontificis non paucorum studij, atque opera collocaui, ac de explicatione noui Calendarij satis magnum volumen iussu Clementis VIII. Pontificis Maximi anno 1603. edidi.*

Opera Clauii principaliter Calendarium reformatum Gregor. xiii.

Hæc Clauius, & meritò quidem, quia Aloysius ille, quem memorat Constitutio Gregorii prædicti, motiuum proximum dedit ad Calendarii reformationem præsentato ab eius fratre Antonio de Lilio post illius obitum libro quodam egregio de Aureo numero, Equinoctiis, Epactis, Solstitiis, Pleniluniis circa festa mobilia, Aduentus, Septuagesimæ, Sexagesimæ, Quinquagesimæ, Quadragesimæ, Paschatis, Ascensionis, Pentecostes, festum SS. Trinitatis, Corpus Domini, &c. Quem librũ ipsa Constitutio refert, dicitque in pluribus reuisum, ac melioratum.

Verùm sicut hæc quæstio de Paschatis celebratione die Dominico, in quo surrexit Dominus, an cum Hebræis decimaquarta Luna siue sit dies Dominico, siue non, diu vexauit Ecclesiam, teste Bellarmino 2. p. Chronol. sub anno Christi 163. Ita quoque circa præfixionem Equinoctiorum vernalium, & solstitiorum, qui Hebræi posteriores dereliquerunt, nec amplius expectant, coactam fuisse Ecclesiam, ipsa nolente, errare; idem Bellarm. demonstrat. Nondum enim (quamuis Concilium Nicænum tres regulas inueniendi diem Paschæ constituerit) potuerunt Mahometici ita fixè annum cæleste cum anno nostro accommodare, quin sæpenumero irrepserit aliqua, inuita Ecclesia, errandi occasio.

Quis dederit motiuum proximũ ad Calend. Gregorianum.

1 Regula ad inueniendum Paschæ diem iuxta Concilium Nicænum fuit, vt semper agatur post diem 21. Martii, quia illo die erat æquinoctium Veris, & Pascha post æquinoctium agi debet.

Tres regulæ pro inueniẽda die Paschatis.

2 Regula fuit, vt post 20. Martii expectetur Luna 14. & post eam diem quæreretur Pascha. Pascha enim agi debet in tertia hebdomada Lunæ, idest 14. exclusiuè

siuè, vsque ad 21. exclusiuè. Et ad inueniendum Lunam composuerunt Ciclum aurei numeri. Vbicumque enim in Calendario inuenitur aureus numerus illius anni, ibi est Nouilunium.

3 Regula fuit, vt post Lunam 14. occurrentem post 20. diem Martii expectaretur dies Dominicus, & ille esset Pascha.

Hæ tres regulæ diu antiquæ fuerũt

Istæ regulæ illo tempore, & sequentibus annis multis optimæ fuerunt. Verè enim tunc erat æquinoctium 21. Martii, & verè aureus numerus tunc indicabat diem Nouilunii. At à multis iam sæculis ante annum correptionis experientia docuerat æquinoctium non esse fixum 21. Martii, sed semper anticipare: similiter aureum numerum non indicare amplius nouilunium fideliter. Vnde Bellarminus lib.3.cap.12. de cultu Sanctorum in recẽtiores hæreticos eo tempore, quo tractabat illam controuersiam, ita scripsit ad finem capitis citati, referens sextum errorem nostrum circa celebrationem Paschatis: Nunc, ait, æquinoctium est 10. Martii, & nouilunium inuenitur quatuor diebus ante ipsum aureum numerum. *Ex quo intelligimus, tempore Concilij Niceni nõ fuisse exactè deprehensum motum nec Solis, nec Lunæ. Ecclesia autem semper antiquas illas regulas seruat, & inde sæpissimè cogitur errare, etiamsi nolit. Sicut anno superiore, idest 1579. celebratum est Pascha 19. die Aprilis, cum debuisset celebrari 15. Martij.* Hæc Bellarm. qui confutans quintum errorem Nouatianorum, ab hæreticis Lutheranis Magdeburgensibus amplexum, adducit octo rationes in contrarium, quarum postrema duo eiusdem generis miracula continet.

Sed post multa sæcula non ita.

Nouatianor. error circa diem Paschę

Nouatiani decretum ediderunt inscriptum *adiaphoron*, liberum scilicet vnicuique esse, debere agere Pascha quando velit. Vnde Centuriatores cent. 2. cap. 6. col. 119. dicunt, nec Apostolos, nec Apostolicos viros vllam legem dedisse Ecclesiæ de celebratione Paschæ; sed reliquisse Christianis integram libertatem. Et ibidem arguunt Romanos Pontifices, quod propter rem indifferentem excommunicauerint Arianos. Sed Centuriatores longe ante redarguerunt

At contra eos, & modernos sunt

1 Canon 8. Apostolorum, vbi iubentur deponi Episcopi, vel Presbiteri, qui Pascha egerint ante æquinoctium cum Iudæis.

Canon 8. Apost.

2 Veteres Patres, qui semper habuerunt pro hæreticis quotquot pertinaces fuerunt in opinione Asianorum, asserentium, Pascha necessariò agi debere Luna 14. cum Iudæis.

Veteres Patres.

3 Eorundem SS. Patrum de hac re sollicitudo ab ipso huius controuersiæ principio, vnde idcircò celebrata prouincialia Concilia.

Eorundem sollicitudo

4 Concilium Nicænum præfatum, in quo post quæstionem de fide cõtra Ariũ, nihil magis dignum sibi visum est, quam diligenter discutere, ac determinare circa diem celebrationis Paschatis.

Concilium Nicænum.

5 Concilium Antiochenum cap. 1. in quo excommunicantur qui legem Nicænam de Paschatis dierum non seruant.

Concil. Antiochenum.

6 Maxima Patrum cura, quæ semper viguit apud eos, ne erraretur in celebrãdo Paschate. Sicut tempore S. Ambrosii, tempore Innocentii I. tempore Leonis Papæ, &c.

Maxima Patrum cura.

7 Generalis prouidentia Ecclesiæ, quæ vt scribit Leo ep 64. ad Martianum delegata fuerat Episcopo Alexandrino cura semper supputandi, & indagandi diem Paschatis, quem ille Apostolicæ Sedi Romanæ indicabat. Ac deinde Apostolica Sedes vniuersæ Ecclesiæ diem illũ præscribebat. Cuius moris meminit etiam Concilium Arelatense 1. cap. 1. & Innoc. I. ep. 11. ad Aurelium.

Generalis Eccles. prouidentia.

Ergo in redargutionem eorundem Magdeburgensium (quorum parens Lutherus subscribens errori quorundam Cappadocum, qui Pascha vt festum immobile semper celebrabant die 25. Martii, placensque sibi hunc ritum, relicta cursus Lunæ obseruatione, ne videremur iudaizare) octaua Bellarm. ratio, quam conantur infringere Magdeburgici, sed frustra, vt ipse demonstrat, ita se habet. Vltimo probatur diuino testimonio, quod refert Paschasius Episcopus Lilibetanus, vir celeberrimus, qui nomine S. Leonis Magni præsedit anno Christi 451. Concilio generali Chalcedonensi iv. 630. Episcoporum contra Eutychetem, & Dioscorum. Scribit ipse ep. ad Leonem, & est 63. inter epist. S. Leonis, ortam fuisse tempore Zozimi Papæ post annos centos à Concilio Nicæno quæstionẽ de Paschate, quod Occidentales dicerent Pascha celebrrãdũ illo anno 25. die Martii. Orientales autem 22 Aprilis. *Porrò in quadam Ecclesia Siciliæ solebat singulis annis sacer fons diuino miraculo per se repleri ipsa nocte Paschatis, qua Catechumeni baptizandi erant. Illo autem anno cum ex præscripto Zozimi Pascha ageretur 25. Martij, fons inanis, & aridus mansit. Deinde 22. Aprilis fons repletus est, atque ex eo intellectum est, errasse Occidentales in celebratione Paschæ.*

Error de Paschatis die celebrat sub Papa Zozimo miraculo detectus.

Quale miraculum contigisse etiam anno Domini 573. scribit Sigebertus in Chronico; eo enim, inquit, anno fons Baptis-

Baptismalis in Hispania diuinitus impletus est in Sabbato veri Paschatis, quod tunc Galli rectè seruabant, Hispani antè malè. Quare si res esset omninò indifferens, vt putant cum Nouatianis Lutherani Brandeburgici, nunquam Deus talibus miraculis commissum errorē demonstrasset. Anno illo prædicto 1579. in quo error ille contigit circa celebrationem Paschatis ob deperditam ab æquinoctio vernali sedem propriam cœpit affigi aureus numerus Calendarii Gregoriani.

Lex iudaica de Paschate 14. Luna 1. mensis.

Lex Iudaica Exod.12.præcipit Pascha fieri post æquinoctiū vernum; iubet enim fieri Luna 14. primi mensis, qui is erat, cuius decimaquarta dies incidebat in æquinoctium vernum, aut illud proximè sequebatur. Vnde etiam Iosephus lib. 7. Antiquit.cap.13. dicit Pascha fieri, Sole in Ariete existente, & opposito ipsi Lunæ. Quem ritum iuxta Concilium Nicænum Ecclesia Catholica semper tenuit veluti typum diei Paschatis Christianorum, licet sæpè inuita errauerit. Et sic eò amplius reperta est nunquam iudaizare suos permisisse, quo Iudæi posteriores Iosepho, vt notat Epiph. hæres.70. non amplius obseruabant æquinoctium. Vnde facti ipsi cæci & Duces cæcorum, videbantur sequi ab illis Christianis, qui cum Iudæis Pascha faciebāt, ac proinde meritò damnati. Putabant hi sequi legem Iudæorum cum reuera delirium Iudæorum sui temporis sequerentur, ex quo videbātur cogi vno anno bis Pascha facere, & alio anno nunquam. Quod demonstrat Bellarm. ibidem ad secundum errorem de Paschate contra Quartadecimanos, qui innitebantur ritui Ioannis Euangelistæ, semper celebrantis Pascha die 14. siue esset Dominica, siue non. At Ioannes Euangelista voluit se Iudæis ad fidem conuersis in illis initiis accommodare, quod & Apostolus Paulus ob eandem causam circumcidit Timotheum. Apostolus tamen Petrus Romæ instituit, Pascha fieri die Dominico, & hoc magis esse sequendum. Vide Bedam lib.3. histor.cap.25. apud eundem Bellarm.

Hanc sēper tenuit, tenetque catholica Eccl. etsi erret aliquādo.

Quartadecimanorū error.

Gregorius ergo XIII. vt omnem ansam errandi circa rem hanc è medio tolleret correxit Calendarium anno Christi 1582. sicut constituerat Concilium Tridentinū, cuius priorem partem circa Breuiarium perfecerat Pius V. sed posteriorem circa Calendarium ipse Gregorius, post longū studium, maximamque curam insigniorū Mathematicorum sui temporis, suā correctionem infallibilem se reddidisse, haud immeritò credidit; non enim antequam omnibus Principibus Christianis eā mitteret perpendendam, examinandam, probandamque tradere voluit Ecclesiæ, eiq; mandare, vt obseruetur, prout adhuc obseruat. Ipse, vt aiunt, & Æquinoctium Vernum restituit in pristinam sedem, a qua iam à Concilio Nicæno vsq: ad præfatum annum 1582. decem circiter diebus præcedendo recesserat, quod à Concilio ad 12. Calend. Aprilis fuerat constitutum, & xiv. Lunam, Paschatem suo in loco reposuit. Insuper idem Pontifex viam quoque tradidit, & rationem, qua caueatur, vt in posterum & æquinoctium vernum, & 14. Luna Paschalis à propriis sedibus nunquam remouerentur. Quid etiam agendum docuit, quando Luna 14. cadet in die Dominico, ne cum Iudæis in aliquo conueniremus.

Calendarii Gregoriani constitutio circa Pascha

Diligentia ne vnquam cum hebræis communicemus.

A Concilio Nicæno anno Christi 318. celebratum vsque ad præsentem diē præcesserunt anni 1348. Per tot annorum centurias semper studuit Ecclesia Catholica circa Paschæ celebrationem die Dominico, in quo Christus resurrexit, in nullo cum Hebræis conuenire, & in omnibus præcepto Moysi, & Concilio Nicæno sese conformare. Sæpè errauit, eo quod repertum est tempore Concilii Nicæni motum nec Solis, nec Lunæ fuisse exactè depræhensum. Illa generali Ecclesiæ prouidentia, de qua paulò ante ex epist.64. Leonis ad Martianum optima quidem tunc temporis extitit, atque vt profectò talem, & vt fortè regulam, & exemplar temporum futurorum, ipsam retulit loco cit. Bellarm.

Sed quod nunc ipse animaduerto in proposito nostro illud est, quod cum à canonizatione B.Francisci, factā à Gregorio IX. Perusiæ anno 1228. post annum secundum illius obitus vsque ad annum 1582. in quo Gregorius XIII. reformauit Calendarium, præterierunt anni 438. nihil tamen in eo anno innouatum est circa diem obitus, & festum S.Francisci. Nam post diem 4. Octobris immediatè, scilicet dies 5. in quo obiit S.Theresia per subtractionem decem dierum à dicto mense Octobr. dictus est decimus quintus. Atq; in eo tota moles illius reformationis fūdata, ac stabilita est. Ita explicat Breuiarium Romanum vbi de anni correctione, eiusque necessitate, ac Calendario Gregoriano iuxta tenorem memoratæ Constitutionis. *Vt enim* (inquit num.5) *Aequinoctium Vernum ad 12. Calend. Aprilis restitueretur, statuit Gregor. XIII. vt dicti decem dies in mense Octobri ipsius anni 1582. eximerentur, vt post quartam diem Octobris, Sancto Francisco sacram sequens dies non esset quinta, sed decimaquinta Octobris. Et ita* error,

Nulla facta est mutatio circa festum S.Franc.

error, qui in præteritum tot annorum circulis irrepserat, in momento temporis fuit correptus. Hinc est, quod iuxta hanc Calendarii Gregoriani emendationem festum S. Teresiæ, quam canonizauit Gregorius XV. & facta est dupliciter Gregoriana, cadit haud in die 5. Octobris, in quo decessit bis Seraphica Virgo illa (anima, etsi non habitu Feanciscana) sed in die decimaquinta.

Festi S. Theresiæ celebratio.

Ex hoc arcano colligimus, annum Ecclesiasticum in sua Gregoriana correctione, Mathematicorum industria elaborata, respexisse ad venerationem Reparatoris Ecclesiæ, pro quo, sic Deo ordinante, nulla facta est sibi mutatio circa illius solemnitatem ad diem 4. Octob. in qua etiam ille natus est. Pari modo dicimus eundem annum Ecclesiasticum ante correctionem ortum Francisci quiniformiter respexisse veluti ab ipso nouiter felicitatum, ceu præmonstratiuum tam magni viri, qui virtutem abstinentiæ per ieiuniũ ecclesiasticum in cętu fidelium sicut tẽpore Christi, & Apostolorum, quadragesimæ quadragesimas, tẽporibus tempora superaddens, nouo quodam modo restitueret. Quinque sua tempora Annus Ecclesiasticus ea peculiarissima facit, in quibus solemnia, publicaque celebrat ieiunia. Primũ tempus quadragesimã inspicit quatuor alia quatuor anni circulationes, in quarũ qualibet tria ieiunia vna hebdomada persoluenda præcipit Ecclesia.

Cur festum S. Franc. in suo loco relictum.

Agit breui synopsi Interpres noster de isto ieiunii Anni Ecclesiastici quinario in serm. 3. Dom. 1. Quadrag. Eius doctrinam, vnde nonnulla peculiaria arcana circa legem Minorum abbreuiatam, & in vigilia S. Andreæ Apostoli per Honorium III. Bulla Apostolica confirmatam, prælibauimus, ibi reperiet Lector. Quare pariforma hic eam nunc anticipatè repetere haud puto necessarium; & eo maxime, quoniam id, quod breui modo afferre placet, satis erit profectò, quia diuersa continet arcana ab ea, quæ ibi Minorum Legem peculiariter complectuntur.

Quinarii ieiunii anni ecclesiast.

In actuali ieiunio quadragesimæ S. Michaelis Archangeli de mente Septembri recepit Franciscus Sacra Stigmata, & tot numero ipsa recepit, quot tempora singulis annis ieiunium suum celebrat Ecclesia. Sic Christus Bulla sua sanguinea roborans tres Francisci legislationes (vt fusè probabimus ex Bonauentura in posteriori Tomo) declarauit quoq; ipsum Franciscum in virtute ieiunii triformem, completũq; Fidei Romanæ Reparatorẽ. Pariterque ostendit, quod in eius ortu felicissimus potuit dici Annus ille Ecclesiasticus; ceu quinque suorũ ieiunii temporum indicatiuus, quod quinquie etiam ad gloriã ieiunii plagandus erat à Christo Franciscus ieiunans, vt nulla remaneret in Ecclesia pars, quæ ab eo reparata non esset completissimè.

Quinq. Frãc. stigmata ad quinq. tẽpora anni Eccles. quomodo referẽda.

Virtus abstinentiæ corporalis per ieiunium, & etiam quadragesimæ quatuor temporum poterat in illo ortus Francisci anno his verbis exultare. Infelicissimè tempora mea iam à multis sæculis pertransiere, & adhuc miserrimè perseuerãt, nam sanguinis prædominium in vere augens in dies Christianorum in quolibet hominum sexu, & statu ad luxuriandum sine vllo pudore stimulos, corrumpensque idcirco omnis caro viam suam, finem vniuersæ carnis iam venisse, vel ad minus imminere probatur. Prædominium colerę in æstate ad iracundiam mortaliũ pectora prouocantis, & hæc ad impia bella, barbarasque tyrannides Ecclesiam Catholicam penè funditus erutã in dies constituunt. Prædominium malancholiæ in Autumno ad tam monstrosam sobolescentiã nutriit adhuc, educauitq; capitale acediæ vitiũ inter Ecclesiasticos. Religiosos, sæculares, & Domus orationis, quæ est Domus Dei, in latronum speluncam palã redacta videatur. Prædominium phlegmatis in Hieme in tam magnam duxit pigritiam, ignauiamque (vnde omnis amplexandi virtutum facinora cõtristatio) rerum sacrarum studium, potissimũ circa ea, quæ sunt fidei, quæque faciunt ad bonos mores, ad Dei cultum, atque ad Religionis profectum, vt in communem profanationem ob illius ablationẽ omnimodã sacrilega impietate transierit, viciníssimumque Ecclesiæ excidium indicarit.

Prosopopeia virtutis abstinetiæ corporalis in Franc. ortu adgaudẽtis

Hæc sunt quatuor anni Ecclesiastici tempora, & in his hodie quatuor prædicti humores dominantur, imò liberrimè debaccantur, omnia fidei bona depopulantes. Sed cur ita? Certè ex eo, quia ieiunandi lex, ad horum humorum reprimendam insolentiam, ac petulantiam, necnon & vitia, quæ ex hisce oriri solent, instituta, excidit omninò, nec amplius obseruatur, imò contemnitur, persequitur, impugnatur. *Aduertendum* (ait Interpres loco cit. ex Innocentio III. approbans abstinentiæ prosopopeiam) *quod Ecclesia tradidit hæc quatuor ieiunia quatuor temporum, ad quatuor humores, quibus in quatuor prolabimur vitia, temperandos.* Nam in *Vere* dominatur *sanguis*, quo homines ad *luxuriam* stimulantur. In *Æstate cholera*, qua ad *iracundiam* excitantur. In *Autumno melancholia*, qua ad *acadiam*, siue mæsti-

Quatuor ieiunii Eccles. tempora cõtra quatuor vitia instituta.

Luxuriā, iracundiā, acædiam, pigritiam.

mæstitiam inclinantur. *In Hieme phlegma*, qua ad *pigritiam* applicantur. *Ad horum quatuor humorum effectum comprimendum spirituali medicina voluit in anno Ecclesia hæc quatuor tempora ieiunari*.

Sed iam natus est (subdit abstinentia) Reparator Ecclesiæ, ob cuius ortum fas est modo omnem mœrorem in veram, plenamquè hilaritatem conuertere. Hic hic cælestis Infantulus, in stabulo in medio duorum animalium natus, dum plorat, & flet, apparuisse gratiam Dei Saluatoris nostri diebus istis nouissimis ostēdit, vt quamcitius in talis gratiæ filii exemplo tota erudiretur Ecclesia, atque ad se funditus restaurandam, renouandāque, funditus quoque impietatem,& sæcularia desideria abnegaret, Christo conformiter viueret, signumque pœnitentialis Crucis mea manu explicandum sequeretur, iam tum quatuor anni temporibus, tum quadragesimalis ieiunii tempore feliciter renouandis, ac meliorandis per vitæ Apostolicæ restitutionem,ac reuiuiscentiam. Hæc protulit abstinentiæ corporalis ieiunii virtus in signum lætitiæ ob Francisci ortum,cuius primus fletus,ploratusque in stabulo quintum quoq; tempus ieiunandi quadraginta diebus singulis annis, exemplo Moysi Eliæ,& Christi, iuxtà præceptum Ecclesiæ, atque etiam ratione milleiii præmonstrauit.

Primos Frāc. in stabulo ploratus tēpus quadragesimæ præmonstrauit.

Nec quidem circa hoc quintum tempus me fallit Interpres, qui post explicatas causas numeri dierum quadragesimę, ita annectit loco cit. Potest etiam aliarario assignari, pro eo quod numerus 40. est numerus pœnitentiæ, & laboris, in cuius figuram fuit populus Israel 40. annis in deserto. *In cuius signum puer statim natus plorat, non tamen ridet citra quadragesimum diem, vt dicit Philosophus in libro de Animalibus. Designans, quod est vita pœnitentiæ, non gaudij, sed mæroris*.

Aduertendum etiam, quod Annus ille Ecclesiasticus ortus Francisci erat annus *embolismalis* (vt paulò post dicimus iuxta sententiam recentiorum) scilicet erat annus excrescens. Pariter de numero 40. dierum quadragesimæ profert Interpres ibidem ex Innocentio tres causas, quarum prima cōtinet tria exempla, scilicet Moysis ante legem, Eliæ in medio legis, Christi in fine legis. Secunda causa amplectitur præceptum nobis factum circa decimas ex omnibus soluendas, *quod etiam ad decimas temporis debet extendi*. Tertia causa, ait, *propter misterium designatum. Quadragenarius enim numerus est abundans,cuius partes aliquota simul iuncta ad quinquagenarium Iubilæi, qui requiem, & remissionem signat, perueniunt*. Hac Innocentius, claudit Interpres.

Numer. 40. dierū ieiunii exemplaris præceptiuus & misterialis est, scilicet abundās.

Istam pariter abundantem excrescentiā ipse aduerto in ieiunio quatuor temporum iuxta doctrinam eiusdem Innocentii, quam referens Interpres ibi paulo ante, vbi post explicatam causam prioris ieiunii Ecclesiastici, scilicet vigiliarum, ita sequitur de secundo ieiunio.

Secundum est quatuor temporum, & istud correspondet primitiis, quas Populus Israel tenebatur offerre. Has primitias Ecclesiæ non solum ad fructus, sed etiam ad tempus voluit adimplere, & ideo statuit, *quod iuxta quatuor tempora anni, videlicet Ver, Aestatem, Autumnum, & Hyemē quatuor temporibus homines ieiunarent*, in qualibet vice *tribus diebus iuxta numerum trium mensium, in quolibet præmissorum temporum contentorum. Et sic sunt duodecim ieiunia iuxta numerum tot mensium*. Hucusq; Interpres ex Innocentio.

Ieiunia 4. tēporum 12. iuxta numerū mēsiū totius anni.

Inter numeros pares, quos nuncupant vel perfectiuos, vel defectiuos, vel superexcedentes,& abundantes,ponunt Arithmetici communiter numerum duodenarium. Quem cum ineant 12. vnitates, 6. dualitates 4. ternarii, 3. quaternarii, & duo senarii, partibus quinque, quæ sunt 1. 2. 3. 4. 6. necessariò conflatur. Hæ partes simul iunctæ, atque enumeratæ augent numerum ad quatuor plus: nam non remanet amplius 12. sed excedit vsque ad numerum 16. Itaque quemadmodum Innocentius numerum 40. dierum ieiunii quadragesimalis in eius accretione vsque ad numerum 50. misteriale dicit, quia vt superabundans, superabundantem Iubilæi gratiam denotat, pariter & ipse numerum duodenarium in 12. ad paritatem mensium quatuor temporum ieiunii Dei gratiam perabundantem significare non ambigo. Vtramque gratiæ Dei abundantis effusionis tum in ieiunio quadragesimali, tum in ieiunio quatuor temporum quasi funditus exiccauerat communis fidelium ingratitudo, quia omnia Dei, & Ecclesiæ præcepta in maximum, extremumque contemptum adeo tunc peruenerant, vt non amplius videretur expectandum tempus à Dei clementia pro remedio, sed potius à Dei vindicta Ecclesiæ omnis deplorandam cernere eradicationem. Misit tamen Deus, præualens iræ suæ Matris suæ clementia, remedium, misso cælitus Francisco, vt ex omni parte collapsam, vndique quoque repararet Ecclesiam; & quoad ieiunii tempora longè abundantem per Ecclesiam Minorum redderet ipsam vltra numerum, ab ea omnibus antea præfixum. Ieiuniorum nume-

Numerus 12 est numerus superabundans.

Dei gratiam superabūdātem indicat.

numerus, cunctis fidelibus cuiusuis professionis communis explet summam 62. Nam 40. spectant ad quadragesimam. Duodecim ad quatuor tempora. Decem ad solemnitates principaliores festorum immobilium, vt Christi, B. Virginis, & Apostolorum; vel mobilium, vt est festum Pentecostes solummodo. Sciendū tamen ieiunia tria quatuor temporum post Cineres connumerari inter 40. ieiunia quadragesimæ; ac per consequens numerus ieiuniorum quoad impletionem præcepti apud omnes constabit ex 59.

Christiani ad 59. ieiunia obligantur.

Veniens autem Franciscus, & instituens tres Ordines, adeo pœnitentiam circa abstinentiam ieiunii spiritualis, & corporalis restituit, reparauitque, auxitque per solum Ordinem Minorum, addens supra illum numerum alia ieiunia 88. quorum 40. ex præcepto sub mortali: incipiunt à festo omnium Sanctorum, vsq; ad Natiuitatem Domini, cætera verò 48. etiā sub mortali singulis sextis feriis per totum annum astringunt. Ipse tamen Vir Sanctus in tota vita sua septem quadragesimas magno ieiunii rigore seruauit. Quæ autem obligant Minores quadragesimæ, duæ sunt, altera est quadragesima solita Ecclesiæ, cunctis Christianis communis, altera autem est quadragesima omnium Sanctorum, &c. Igitur Annus ipse Ecclesiasticus embolismalis in ortu Francisci quodam præsagium fuit de sua excedenti innouatione circa sua quinque ieiunii tempora vsque ad medietatem, & amplius. Quæ enim instituit ieiunii tempora Franciscus, nouus Christi Moyses, nouus Elias, nouusque Christifer in sua lege, qua legem Christi, & eius Ecclesiam reparauit, additis téporibus ipsis, ab Ecclesia 62. ieiuniis celebratis ante reparationē, reduxerūt ieiuniorum summam ad numerum materialem 150. A quo numero exclusis quantum ad præcepti adimpletionem ieiunii quatuor temporum post Cineres, & post D. Luciam, hæc in quadragesima omnium Sanctorum contingunt, & octo aliis sextarum feriarum, quorum quatuor in quatuortemporibus, quatuor verò in quadragesima communi succedunt, remanent omnia Minorum ieiunia sub numero 136. Quibus omnibus vsque ad finem Mundi abstinentiæ corporalis in Ecclesia per Minores reparatio prosequenda est.

Quam amplè pœnitentiā per ieiunia restituit Franc.

Minores verò ad 150. ieiunia cū illis christianorum, tenētur.

Nunc denique occurrit nobis Annus Ecclesiasticus prout respicit Chronologorum Annalistarum arithmeticam supputationem, & hanc primo loco posuimus; nam de anno ortus Francisci diaristico immediatè agendum. Sed incepimus ab eius parte mathematica, seu astronomica veluti à digniori, & eminētiori. Annalistæ ergo nostri iuxta chronologiam temporum sunt varii anno vno circa Francisci ortum. Alii dicunt ipsum natum esse Anno Domini 1181. quam sententiam mihi amplecti placuit tom. 1. Hierarchiæ in principio. Alii verò cum Baronio annum sequentem 1182. ortui Francisci præfigunt. Sic Vadingus, & post ipsum alii posteriores ferè omnes. Vide loc. cit. Hierarch. Iuxta hanc alteram sententiam (quam videtur sequi Franciscus Bordonus, Vir doctus, & pius, in suo Chronologio Fratrum, & Sororum Tertii Ordinis S. Francisci num. 1. cap. 11. de origine & vita S. Franc, sed inconstanter, vt patere potest ibi statim, nisi velit dicere 1182. vt ex mox adnotandis) ita scribit sub num. 17. eiusdem cap. loquens de anno Embolismali. *Annus ipse natiuitatis Francisci 2182.* (sed num. 1. cit. in principio, *Franciscus*, inquit, *diuina affluente gratia, ortus est anno Dom. millesimo centesimo octuogesimo primo* hic soluta oratione, ibi arithmeticè anno vno minus plusq; notatur annus Christi) *fuit præsagus, & signauit tot mirabilia quæ egit: in eo quod annus ille fuit Embolismalis, idest excedens alios communes in vna lunatione triginta dierum. Arguens B. Franciscum futurum esse magnum virum, alios excedens in quamplurimis virtutibus, &c.* Probationem eius vide loco cit. Hierarch. nostræ fol. 21.

Annus Ecclesiasticus ortus Franc. iuxta Chronologistas.

Fuit annus ortus Franc. superabundans in vna lunatione.

Et audi etiam eundem Authorem ad finem prædicti numeri ita se protestantē, Scio magnitudinem virtutis S. Francisci non dependere ab influxu Lunæ, aut alterius astri, sed à diuina prouidentia, & gratia Dei. Nihilominus prædicta notaui, vt demonstrarem, astra & cætera insensibilia creata esse pro seruitute hominum, dum aliquo modo per eorum notitiam speculamur opera hominum, & seruorum Dei. *Prædicta calculatio est vera, & certa inspectione Calendariorum Ecclesiasticorum apud Clauium, Ioannem Lucidū, & alios Scriptores.* Hęc Bordonus ibi, cuius protestatio, protestationi meæ similis, superius adductæ ad signum cæleste conceptionis Francisci, haud tantæ profectò necessitatis, quia eius & mea circa rem hanc pertractatio astronomico-mistica est, non autem astrologica, genethlaica, innumeris mathematicorum deliramētis conferta. Scimus enim magnos Sanctos, & maximè humillimum Franciscum, ab ipso sui ortu Solem, & Lunam admirari, & idcirco esse productos, vt eis seruirent astra matutina; non autem vt astrorum influentiis subiacerent. Vbi autem certā dicit

Astra, & alia insensibilia creata sunt ad seruitutē hominum.

dicit etiam Calendariorum Ecclesiasticorum inspectionem, haud proinde vult demonstrare infallibilem, vt ex prædictis ex Bellarmino patet.

Quid embolismus iuxta legem epactarum, & lunationum.

Est Embolismus intercalatio, quæ solet fieri vt annorum ratio cum Solis cursu conueniat. Excessus annorum per integras lunationes embolismales est ratione Epactarum. Epacta enim nihil aliud est, quàm numerus dierum quibus annus solaris communis dierum 365. annum communem lunarem dierū 354. superat diebus 11. Cum autem omnes Epactæ circa nouilunia potissimum inuenienda percurrant per continuum augumentum dies vndecim, in quibus annus Lunaris anno Solari minus est; quotiens earum augumentum excedit numerum dierum triginta, vt sint exempli gratia 33. reiiciendi sunt dies illi 30. quos vocant intercalares, seu interpositi, aliàs vna lunatione embolismali, scilicet diebus triginta annus ille maior esset. Nec ratio solaris anni sine illa detractione, quotiens facienda est, cū anno Lunari posset conuenire in Calendario iuxta regulam epactarum. Concedendo igitur, Franciscum in anno superfluenti vna integra lunatione embolismali natum fuisse, cum Bordono, concedimus etiam præsagum fuisse superfluentiæ gratiarum, donorumque, amplè Franc. elargiendorū, & per Francisci ortum peculiarissimæ, atque copiosissimæ gratiæ reparationis Ecclesiæ præmonstrasse abundantiam. Hanc enim nō tacuit Bonau. incipiens pertractare gesta Francisci illis verbis; *Apparuit gratia Dei Saluatoris nostri Iesu Christi*, quibus verbis vtitur Ecclesia in epist. Missæ Natiuitatis Domini. Sed id superius explicatum.

Gratia reparationis Eccles. perabūdans fuit.

Verum Baronius (alibi pluries datus, & variè explicatus) alia loquendi forma, & quidem profundissima, arcanis plena, ac valde propria, huiusmodi gratiæ cælestis superfluentiam in ortu Francisci, tā respectu sui, quam totius Christianæ Reipublicæ, ostendit tom. 12. ann. 1282. *Planè Deus*, ait, *Ecclesiam suam in deterius declinantem, collabente deprauata morum disciplina, ad erigendam eam, in conflatorio diuini spiritus hunc Apostolicum formauit hominem. Qui mundi contemptum, ac paupertatem non affectu tantum (quod ad Sanctorum Patrum imitationem sufficere potuisset) sed effectu etiam consecutus est*. Conflatorium à conflare deriuatum, hic Baronius accipit locum illum, in quo metalla liquefieri solet. Interdum enim conflare est liquefacere & signare. Vnde conflare argenteam supellectilem, est liquefacere, & in massam redigere, scribunt Latini Interpretes. Et

Quam superfluens Dei gratia in efformatione Franc. in cōflatorio Spiritus Sancti.

conflata pecunia idem est apud ipsos ac signata postquàm ex massa liquefacta ad cudendi formam redacta est.

Vbi autem conflatoriis vtuntur metallorum artifices circa res liquefaciendas, signandasq; superabundans ignis necessarius multum quidem illis est. Pari modo Deus (voluit dicere Baron. in eo Franc. ortus anno) volens Franciscum efformare, ipsumq; liquefecit in conflatorio Spiritus Sancti. Ibi liquefacta eius anima, & vterque simul eius homo in Dei amore liquefactus, totusq; ignis effectus ex Bonau. in optimam formam deinde redactus est, vt vterque pariter homo aptus esset ad recipiendam sacrorum stigmatū consignationē. Ibi superabundans ignis diuinus abundans delictorum gelu, sub quo præceps reperiebatur Ecclesia, resoluit in nihilum. Vnde si de Christo Redemptore, Patri suo obedienti intonuit Apostolus Rom. 5. *Vbi abundauit delictum, ibi superabundauit & gratia*, incepit postea Bonauentura de Francisco Reparatore obedienti Christo suo, cui ter dixerat de Cruce, *Vade Francisce, & repara, &c. Apparuit gratia Dei Saluatoris nostri, &c.* Et gratia Saluatoris tūc idcirco fuit, vt gratia superabundans per superabundantissimū ignem, è Cælo missum iterum arderet terrā. Nec certè potuisset Franci. humeris suis erigere Lateranam Basilicam ne funditus rueret, vt vidit Innoc. III. nisi aliunde superabundans ignis Spiritus Sancti per ipsum vim maximam faceret in ponderosissimam, frigidissimamque, ingentemque criminum molem, vt eam radicitus explantaret. *Planè Deus* &c.

Frāc. vtroq; homine diuinitus liquefactus, & cō signatus.

Ortus Francisci eo anno 1182. in Autumno de Mense Octobris.

AVTVMNVS quidā misticus totius magni anni Fidei Romanæ Iubilęi orbisq; orthdoxi nūcupandus Frāc. cuius ortus Autumno à summa pientissimi Numinis prouidentia destinatus. Et Autumnus, si in eo naturam spectes, tertia pars anni, cæteris tribus aliis pluribus ex causis præferenda. Pars Autumnalis tribus mensibus cōflata inter æstatem, & hyemē media est. Hinc melior, & pretiosior sicut virtus, quæ in medio consistit, qua nihil in nobis melius, nihil pretiosius. In hac fiunt moraliter vindemiæ bonorū morum, collectiones fructuum meritorū, quemadmodum in Autumno omnia hæc naturaliter fiunt. In Autumno deriuationem

Franc. veluti misticus anni fidei Romanæ Autumnus.

nem

nē si respicis, habes ex nonnullis apud Festum Pompeium, *ipsum ita nuncupari ab agendo. Quod eo tempore coactis fructibus agricolarū opes maximè augentur.* Sic Franciscus ad augendam, erigendamque Ecclesiam, vsque in interitum diminutam, & proiectam, missus est.

Autumni præconia super cæteras anni partes.

Nec quidē fabulosi existimandi Poetę illi, qui Autumni laudū præconia canentes, eumque anni virilitatem, ad ipsius promeritam declarandam eminentiam, nuncupantes. Quemadmodum enim virilitas in homine ætas cunctis aliis perfectior est, ita pariter & aliis anni partibus Autumnus; vtpotè quia in ipso omnia naturæ bona in summa perfectione deueniunt. *Ver* floribus, herbisque abundat, non autem fructibus. *Aestas* habet fructus, hi tamen eo tempore haud sapidi, nec boni sunt nutrimenti. *Hyems* quas habet herbas, exsiccatæ sunt, quas habet & plantas sine frondibus sunt, quos habet fructus, si ex Autumno habet collectos, vel maiori ex parte saporem & colorem amiserunt, vel si non in totum, quod rarò contigit, saltem semiputruerunt. Si verò habet hyems fructus ex maxima colonum industria, & arte, semper extra tempus erunt, ac proindè languidi, imperfecti, illegitimi. Solus Autumnus gloriari potest se habere fructus non solū integra bonitate maturos, & optimos, verum etiam ipsum esse florem omnium fructuum, summè perfectorum, atque ad nutrimentum egregiè exquisitorum. Inter quos dum vindemię diuitię eminēt, hæ solæ, quando aliæ dotes non fuissent, sufficerent proculdubio, vt veluti Regem temporum Verni, Æstatis, Hyemisque Autumni tempus constituamus. Vnde Statius

Coronandus vt temporū Rex racemis suis Autumnus.

Ditemque precatur
Autumnum, & charis gaudet redimita racemis.

Ad hanc Autumni regiam quasi eminentiam referunt recentiores responsum ad quæstionem illam Plutarci, *Cur circa finem Autumni voraciores simus.* Inquiunt enim sic. Vernum tempus ventosum est. Æstiuum ardens. Hiems gelatum. Solum Autumni tempus est temperatum, & adeo hac prærogatiua excellit, vt temperies, quæ experitur in Vere, Autumnalē temperiem in nullo æquare possit. Hinc transitus ille à vehementi æstatis calore, cuius causa elanguentes spiritus comedendi appetitum remittunt, ad Autumni temperiem, ob quam iidem spiritus reuiuiscunt, ad fames nos prouocat.

Cur circa finē Autumni voraciores simus.

Hæ & aliæ referuntur Autumni excellentiæ, vt ipsum pretiosis redimitum racemis super alias anni partes, Principem, Regemque constituant. Sed cunctas vno simplici, ac breui symbolo clausit Interpres noster in serm. Dom. in sexagesimam. Explicans enim ibi textum Gen. 26. nuper citatum, *Seminauit Isaac in terra Gerasa, & in ipso anno inuenit centuplum*, postquam constituerit Christum Annum misticum remissionis & gratiæ per tria seminum genera, & pro *Vere* intellexerit in eius vita tempus prædicationis suæ. Pro *Aestate* tempus passionis suæ. Pro *Hyeme* tempus persecutionis suæ. Pro *Autumno* demum intellexit Resurrectionem suam, *qua exufflatis paleis pœnalitatis, & puluere mortalitatis, illa humanitas Verbi gloriosa, & immortalis reposita est in cellario, idest ad dexteram Dei Patris.*

Quatuor anni partes in vita Christi mistice.

Autumnus pro eius resurrectione.

Sed aduertenda vltima postilla Interpretis super illud, Et in ipso anno inuenit centuplum. *Idest, inquit, elegit Apostolos, quibus dictum est, centuplum accipietis, &c.* Istud idem centuplum inueniens Franciscus in reparatione Ecclesiæ, quod antea in eius fundatione inuenerat Christus: & veluti exemplar solius Francisci in eadē reparatione, è Cruce illi ter ex se immediatè præcepta, constituerat vt vitā quoque suam ceu nouum annum remissionis, & benignitatis mortalibus exhiberet. Factus & ipse in magno Ecclesiæ anno veluti, nouum in prædicatione Ver. Noua in Passione Aestas. Nouus in persecutione Hyems. Nouus in Resurrectione Autumnus: haud surgens corpore, sed surgens gradu, sublimiter, ac gloriosè euectus vsque ad Luciferi sedem.

Hæc quatuor etiam tempora in vita Franc.

Atq; in his quatuor partibus anni vitæ Christi vnicè simillimus. Imò in iisdem partibus factus vnus nouus Autumnus, quadriformiter vnus, quatenus ipse solus electus, vt à morte spirituali ad vitā gratiæ gloriosè Ecclesia tota, & in Vere eius prædicationis, & in Aestate eius Passionis, & in Hyeme eius persecutionis resurgeret. Iam in mira altissimæ paupertatis institutione, & obseruantia Rex perdiues Regni Cælorum constitutus, nec alio diademate, nisi Racemorum ditissimæ vindemiæ, scilicet donorum, & meritorum splendidè redimitus. Eundem Autumnum, quem destinauit ad ortum Francisci Deus, destinauit, & ad obitū, vt sicut in ortu ostendebat eum gloriosæ resurrectionis Ecclesiæ Principem, ita pariter & in obitu eleuans ipsū ad principem omnium Angelorum thronum:

Ipse Autumnus quadriformiter vnus.

Accipe alium arcanum. Inter quatuor Anni tempora iuxta numerationem, quæ incipit ab æquinoctio vernali, tertio loco in ordine ponitur Autumnus, trium aliorum

aliorum temporum Princeps. Numerus Ternarius, quo æterna gaudent Numina, maximè à Francisco cultus respectu summæ Diuinitatis, in cuius Essentiæ vnitate tres extant Personæ; vnde iuremeritò *Cultor Trinitatis* per quandam peculiarem excellentiam nuncupatus est à Bonauent. In tertio ergo gradu poni Autumnus, & Autumno nasci Franciscus, in quo & mortuus est, habet nonnihil sacramenti, vt video. Quod si ad historiam Bonau. & aliorum retulerimus, pulchrè quidem ex innumeris Francisci gestis erumpit, potissimum ex his paucis, quæ soli ipsi peculiarissimè conueniunt, & ita iuxta chronologiam temporum disposita, vt quodlibet veluti Autumnus appareat in fidei catholicæ augumento, omnis excidii detrimento ab ipsa sublato.

Cultor Trinitatis per quandam excellentiam Franc.

1 Tribus priuilegiis decoratum solū Franc. inter omnes Sāctos, maximè Institutores Ord. inuenimus. *Natiuitate in stabulo in medio duorum animalium. Indulgentia plenaria S. Maria de Portiuncula, Impressione sacrorum Stigmatum.* Autumnalis temporaliter fuit natiuitas Francisci pro domo sua multipliciter, & autumnalis etiam specialiter pro domo Dei, quæ est Ecclesia, pluribus ex causis, quæ patent. Autumnalis fuit misticè indulgentia illa, in Æstate concessa, & veluti omnium indulgentiarum antesignana, saltem quoad modum, & meritum in tota penè Ecclesia nuncupanda. Autumni initium fermè erat sacrorum Stigmatum tempus, de mense scilicet Septembri die 14. Sed quātum ad misterium super omnia tempora Princeps maximus extitit, post illud, quod de mense Martio apparuit in Christo super Caluariæ Montem.

Tria peculiaria Franc. primitiua.

2 Ter præcepit Francisco è Cruce Christus suæ Ecclesiæ reparationem. Ratione huius terni mandati tres reparauit Ecclesias materiales; ad quarum numeri sacramentum tres instituit Ordines. Nec incepit primum Ordinem instituere, nisi prius trina libri Euangeliorum aperitione Summæ Trinitatis oraculum exposceret. Hac occasione nuncupat eum Bonau. *Trinitatis Cultorem*, vt pluries dictum est, præcipuè in 1. tract. vbi de Francisco sub Diaconatus Ordine, & alibi. Sic Frāciscus terno oraculo edoctus, ac terna materiali fabrica (licet postea id sciret) ductus in bino ternario (altero pro innouatione Ecclesiæ, altero vero pro triumphò ipsius Ecclesiæ) Autumnus nouus effectus est. *Nam*, inquit cap. 2. in fine, *instar reparatæ triplicis fabricæ ipsius Sancti Viri ducatu secundum datam ab eo formam, regulam, & doctrinam Christi triformiter renouanda erat Ecclesia.* Ecce primus ternarius. *Trinaque triumphatura militia saluandorum*, Ecce secundus ternarius. Æstatis inde ad finem venit Autumnus vindemiæ defecatæ, vindemiæ sanguinis, musto perabundantis Stigmatum Francisci sub auspiciis trinæ libri Euangelii aperitionis, ter quoque passionem Domini Francisco demonstrantis. *Sanè cum in trina libri aperitione semper Domini passio occurreret, intellexit vir Deo plenus, quod sicut Christum fuerat imitatus in actibus vitæ, sic conformis ei esse deberet in afflictionibus, & doloribus passionis antequam ex hoc mundo transiret, &c.* Bonau. c. 13. de sacris Stigmatibus.

Ter præcipitur ei è Cruce Eccl. reparatio.

Autumnus abundans musto Stigm. Franc.

Porrò si voluerimus prædictum sacramentum aliunde perscrutari ex pluribus ternariis, quos misticè expendit Doct. noster, & ad rem nostram peculiarissima vtique forent, prolixum negotium amplecteremur. Satis ergo nunc erit dicere, quod in mistico Francisci Autumno iterū Ecclesia explicuit illud suum proprium insigne, quod ad finē Autumni post dies tres, Hiemisque principio, scilicet 25. Decembris in Christi ortu patefactum est. Insigne istud Ioanni 12. in Apocal. fuit reuelatum, ipso sic testante, quodque in corpore vuius mulieris in Cælo apparentis tria ornamenta cælestia erant. *Signum magnum apparuit in Cælo, Mulier amicta Sole, Luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim.* Amicta Ecclesia Sole Christi, coronata duodecim Apostolorum fide, dedit ei ipse Christus, eius Fundator pro basi sub pedibus Lunam. Cur Lunam, inquies, quæ nihil aliud est, nisi instabilitas? Cur non potius illas stellas, quas posuit in capite pro corona, & denotant ex ipso nomine stabilitatem, & firmitatem? Respondeo ex Interprete, quod nisi hæc Lunæ instabilitas sub pedibus Ecclesiæ poneretur, tota ipsa Ecclesia corrueret, imò neque fundaretur. Fides enim Christi, & Apostolorum eminere debet super rerum caducarum mutabilitatem, quarum euidens signum Luna est. *Rerum caducarum prospera mutabilitas*, inquit Interpres, *debet esse sub pedibus Ecclesiæ, qui sunt omnes Prælati, qui ipsam tanquam pedes corpus debent sustentare. Sed his pedibus tamquam stercora omnia temporalia debent conculcari.* Reddit rationem Interpres (& est argumentum catholicū, expressum in sacra Scriptura) ex fundatione ipsius Ecclesiæ, sic subdens immediatè. Vnde Act. 4. *Quotquot possessores agrorum erant vendentes, offerebant pretia eorum, quæ vendebantur, & ponebant ante pedes Apostolorum.* Quia omnia tamquam ster-

In mistico Franc. Autūno Christi insigne explicatur.

Quomodo instabilitas Lunæ sub pedibus Eccl. vt illius fundamentum.

stercora reputabant. Hæc ibi Interpres.

Tria communissima vitia, veluti tres omnium malorum radices, scilicet superbia, luxuria, auaritia, de quibus toties dictum est, Autumnum Ecclesiæ penè mutauerant in Hiemem. Imò ipsam Ecclesiam adeo peruerterant, vt supra caput eius Luna reperiretur instar stellarum coronæ, ab ea maxima appretiatione complexæ, & sub pedibus eius corona stellarū duodecim instar Lunæ, ab ea vt stercora conculcandæ. Ac propterea eius solaris amictus in nigram vestem mutatus. Sic quasi amittens sua pristina fundamenta, ab ipsis fundamentis collabentem conspexit ipsam supra humeros Francisci Summus Pontifex Innocentius III. ceu ipse Franciscus idoneus à Deo repertus esset, vt ad pristinum statum Ecclesiam ipsam reduceret. Restituendo ipsi coronam stellarum in capite. Iterumque Sole Christo eam vestiendo. Pedibusque suis Lunā sicut tempore Apostolorum conculcandam supponendo.

Hinc est, quod idcircò iuxta Interpretis nostri doctrinam, reperio Franciscum quasi in ipsam imaginem Ecclesiæ transformatum. Sequitur namque ibidem immediatè, transiens à sensu allegorico ad moralem, intelligensque pro *Muliere amicta Sole* fidelem animam, in hunc modum. *Amicta Sole.* Tria sunt in Sole, candor, splendor, calor. *In candore castitas. In splendore humilitas. In calore charitas. Ex his tribus fit pallium fidelis animæ cælestis sponsæ, &c.* Quibus ita explicatis, venit ad illud aliud, *Luna sub pedibus eius*, & per legem oppositorum, tria alia perpendit in Luna ceu simbola, prædictis tribus de Sole aduersa, scilicet *maculam pro luxuria*, quæ destruit *castitatem*. *Obscuritatem pro superbia*, quæ excæcans corda, *lumen humilitatis extinguit. Frigiditatem* odii, & rancoris, quæ omnem *charitatem* è medio tollit. Illis tribus virtutibus excellenter ornata ex duobus luminaribus Sole, & Luna Francisci anima, successit ei corona stellarum duodecim, in quibus Interpres intelligit pulchrè totidem virtutes, sub quaternis ternariis dispositas. Vt verbi gr. à parte frontis sint *Fides. Spes. Charitas.* A dextris *Temperantia. Prudentia. Fortitudo.* In posteriori *Mortis memoria. Iudicij dies amara. Indeficiens Inferni pœna.* A sinistris *Patientia. Obedientia. Finalis perseuerantia.*

Sol in tribus trium primarum virtutū moralium hieroglyphicum.

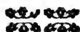
Anima Frãc. mulier amicta Sole, &c.

Igitur in hac imagine perfectissimè quinque ternariis efformatus Franciscus, & per eam totaliter compassiuè transformatus in pristinam formam Ecclesiæ, quā repererat adeo turpiter deformatam, vt quasi non amplius cognosceretur, congruebat equidem, vt Deus mutans turpē Ecclesiæ formam, quam ex tribus in Luna repertis contraxerat, in formam imaginis Francisci, iam in priorem formam Ecclesiæ transformati, ipsam reduceret, prout reapse reduxit, vitam Christi, & Apostolicam fidem ei restituens, poneretque corpori suo Solarem vestem, Lunam sub pedibus eius, coronam stellarū duodecim in capite eius, vt ante. Confirmat ipse Interpr. ea postilla super illud 1. Ioãnis 2. per concordantiam ad alium textū Isaiæ 14. *Omne, quod est in Mundo, est concupiscentia carnis*. Ecce labor. *Et concupiscentia oculorum.* Idest auaritia. Ecce concussio. *Et superbia vitæ*. Ecce seruitus Diaboli dura. In his tribus demonstrat apertè Interpres totam Ecclesiam à seipsa excisam, nimirum cum corona stellarū sub pedibus, cum Luna in capite, tenebrisque nocturnis, in quibus ipsa Luna reuoluitur, amicta. Sed paulò post de ipsius Ecclesiæ restitutione in pristinum statum tacitè loquens, & de Francisco illius Reparatore, statim subdit aliud ternarium his verbis. *Contra ista tria Dominus apposuit remedia, scilicet. Vitæ innocentiam contra carnis laborem. Spiritus paupertatem contra auaritiæ concussionem, vel negotiationem. Sanguinis passionem, vel effusionem contra superbiæ sublimitatem*. Hisce tribus remediis Christus Mundi Redemptor fundauit Ecclesiam, ac per consequens ad eam reparandam, restituendamque penè ad pristinam formam, eligendus erat ille vir, qui in iisdem sibi assimilaretur. Cum autem ad istud opus tam arduum elegerit Franciscum, hinc est, quod circa vitæ innocētiam non solum Præcursori suo, sicut decebat, assimilauit ipsum, sed sibi ipsi.

Tria vitia velut omniū scelerum radix.

Tria remedia, quibus Franc. reparauit Ecclesiā erant Ecclesiæ fundamēta.

Circa spiritus paupertatem sic
nonum fecit ipsum super
terram, quemadmo.
dum
circa passionem per effusionem sanguinis
super Aluerniæ Montem.

Dies

passim Statua Nabuchdonosor monstrosè terret imperia, omninò carebant. *Hos, quos Mundus despectos deserit* (ait Interpres addens figuram pueri Ægyptii) *Christus in amorem suum conuertit, & cibo verbi diuini pascit, & duces itineris sui facit. Quia quandoque quod vtile est peccatori assumit.*

Subdit deinde statim aliam allegoriam à prædicta circa hæc quatuor genera hominum, quibus Christus, & Franciscus fundauerunt Ecclesias suas, eos ad cœnam magnam pœnitentiæ, & gloriæ vocantes, atque introducentes, ille per redemptionem generis humani, hic verò per reparationem Christianæ Reipublicæ. Nam in *pauperibus* horrida explicat *auaritiæ* insignia. In *debilibus* infausta patefacit *iracundiæ* hierogliphica. In *cœcis* immundissima demonstrat *luxuria* simbola. In *claudis* demum superbiam vitæ exprimit. *Superbus enim claudus est*, ait, *quia rectis gressibus per viam humilitatis non potest incedere*, &c. Sed hac via potuit incedere, incessitque Christus & Franciscus; vterq; enim humillimo, ac vili præsepio natus, vterq; in medio duorum animaliū positus, vterque inuenit modum, *vt destructis aduersitatibus, & erroribus vniuersis*, auaritiæ, iracundiæ, luxuriæ, ac superbiæ, magnum illum Annum, & Iubilæi annum, quem magnum nuncupabant Hebræi, præmonstraret, intimaretque mortalibus.

In pauperibus auaritia. In debilibus iracūdia. In cœcis luxuria. In claudis superbia

Probatur. Tuba in veteri Testamento inuitabat ad tria, scilicet ad bellum, ad epulum, & ad festum, docet Interpr. serm. Dom. 3. post Trinit. applicans ad Tubam confessionis, vocantem, ait, ad bellum Dæmonum, ad epulum pœnitentiæ, & ad festū gloriæ. Annus Magnus Iubilæi apud Hebræos singulis quinquaginta annis celebrabatur; quique annus lætus ac sanctus erat ex Dei mandato Leuitici 12. Celebrabatur tempore autumnali, quia in Palestina fructus debebant esse maturi, iuxta Diuinum præceptum. Quo tempore etiam annum septimum Sabbaticum colebant, qui erat annus quietis. Vide Perer. lib. 1. in Genes. Priuilegia illius magni anni, ac Iubilæi tria potissimum, nam in eo primò remittebantur omnia debita, ideo vocabatur annus remissionis & gratiæ. Secundò serui fiebant liberi. Tertiò auitæ possessiones redibant ad legitimos hæredes sine vllo pretio, aut compensatione, Leuit. cap. 25. Causæ autem celebrandi eiusmodi magni anni, seu iubilæi, quinque assignantur, quarum postremam habes typicè, vtpote quatenus erat quidam typus perfectissimæ remissionis, siue iubilæi Christianorum. Quod fieri, ac celebrari debebat in quadruplici magnæ, ac

Tuba veteris testamēti inuitabat ad tria.

Annus magnus iubilęi hebræi in autumno.

Eius priuilegia tria, causę quinque.

Fuit magni iubilæi christianorū typus.

spiritualis lætitiæ plenitudine, nimirum in plena remissione peccatorum, in bona consciētia, in spe firma beatitudinis æternæ, in vnione, & amicitia cum Deo. Ad hoc autē magni anni iubilæi typici festū non amplius legalis veteris Testamenti, sed Euangelica tuba debebat vocare gentes per Christum, & ad magnum epulum prædictarum magnarum cœnarum, scilicet pœnitentiæ & gloriæ inuitare. Vide Rupertum apud opusculum nostrum M.S. pluries allegatum de anno iubilæi Sacrorum Stigmatum in principio.

At in gratiam præsentis argumenti Franc. ortus cōtigit iuxta præsuppositionē meam in Autumno, atque die Sabbati, ac fer. 4. Octobris, in qua die obiit, sicque in eo dici potest Iubilæum, de quo loquimur, etiam annus septimus, & Sabbaticus. Verum collige hoc magnum iubilæum in festo solemni, & vniuersali totius Ecclesiæ pro ipsius reparatione, per Franciscum celebrandum, ratione maximæ conformitatis inter Christum, & Franciscum, & inter opus redemptionis, & opus reparationis. Habes huius concordantiæ figuram ex Genes. 26. *Seminauit Isaac in terra Gerisa, & in ipso anno inuenit centuplum.* Isaac (exponit Interpres serm. Dom. in Sexag.) *interpretatur gaudium. Et significat Christum, qui est gaudium Sanctorum.* Qui, vt dicit Isai. 35. *Gaudium*, scilicet de glorificata Christi humanitate, *& lætitiam obtinebunt de totius Trinitatis visione.* Hoc plenum iubilæum in magno, maximo, ac perenni anno ex Christi redemptione celebratur in vita æterna, sed haud sine celebratione anni magni iubilæi, in hac temporali vita celebrandi. Sicut nec ad magnam cœnam gloriæ peruenire potest, nisi prius gustetur magna pœnitentiæ cęna, vt dictum est. Quare Interpres statim ita annectit ibi.

Annus iubilæi magnus in Franc. ortu qui.

Isaac noui testam. Christus Redemptor.

Eius redemptio ad duplex iubilęū ordinata.

Hic noster *Isaac seminauit in terra Geraræ*, quæ interpretatur incolatus, & significat hunc Mundum, Psal. 119. *Heu mihi, quia incolatus meus*, idest peregrinatio mea, *prolongatus est.* In terra ergo Geraræ, idest Mundo, sęminauit tria genera seminum.

1. *Laudabilis vitæ sanctitatem.*
2. *Cælestis Regni prædicationem.*
3. *Miraculorum operationem.*

Isaac Christus tria genera seminū seminauit.

Et in ipso anno inuenit centuplum. *Et nota, quod tota vita Christi dicitur annus remissionis, & benignitatis*, &c. Hic magnus annus iubilæi vitæ Christi Redemptoris incepit à præsepio, à quo incepit totius cælestis Curiæ gaudium, & lætitia. Durauit intra fines Palestinæ annis 33. Eius celebritas diffusa, ac propagata deinde per totum Orbem per Apostolos, & Discipu-

Tota vita Christi ānus magnus remissionis, & benignitatis

Tota vita Christi annus magnus remissionis, & benignitatis.

scipulos Christi, ac ab horum imitatoribus successiuis sæculis variis temporibus in parte renouata, ac restituta in Orbe Christiano, demum adeo in obliuionem postmodum venerat cum ipsa vita, passione, ac morte Redēptoris, vt laudabilis vitæ sanctitas, cælestis regni prædicatio, miraculorum operatio, neq; ad suum quid nominis remanserint. Vnde Annus iubilationis per remissionem, & benignitatē vitæ Christi, in quo centuplum per multas annorum centurias inuenerat Ecclesia, mutatus videbatur in tempus infaustum in ipsius Ecclesiæ explanctationem.

Franc. secundus Isaac noui Testam. Christo simillimus.

Sed nascens secundus *Isaac* noui Testamenti, supple Franciscus, priori Isaac, scilicet Christo ab ipso ortu simillimus, natum quoque est terræ, Cœlique nouum gaudium, vt demonstratum est, ac per consequens renouatum, restitutumque perfectè est Annus plenissimi iubilæi magnus. Franciscus enim in ortu suo autumnali, ac de die Sabbati hunc magnum annum, annumque Sabbaticū præmonstrauit. Ipse namque factus secunda tuba post Christum in nouo Testamento, inuitansque ad bellum contra Dæmones, ad epulum magnæ cœnæ pœnitentiæ, & ad festum gloriæ per trium Ordinum institutionem, triumque legum lationem, illa tria (quæ affert Interpres, nuncupans Christi vitam annum remissionis, & benignitatis) perfectè, completèque, & ad miraculum innouauit. Nimirum *Laudabilis vitæ sanctitatem. Cœlestis gratiæ prædicationem. Et miraculorum operationem.* His enim tribus celebrata est reparatio Ecclesiæ quadruplici magnæ, ac spiritalis lætitiæ plenitudine; nimirum in plena remissione peccatorum, in bona consciētia, in spe firma beatitudinis æternæ, in vnione & amicitia cum Deo. Sic fuit Ecclesia Romana fūdata per Redemptorem Christum. Sic pariter & innouata per Reparatorem Franciscum. Igitur vtriusque vita dupliciter dicenda Annus Magnus remissionis, & benignitatis ob duo magna Iubilæa celebrata ab vniuersa Ecclesia, alterum pro Christi redemptione, alterum pro Francisci reparatione.

Annus magni iubilæi pariter & Franc.

Annus deriuatiuus quadruplex.

1. Sententia de anni deriuatione.

ET verè quadruplex item Annus nuncupandus quantum ad eius nominis deriuationem, ob quatuor sententias circa suam ethimologiam. Prima sententia est eorum, existimantium, Annum deriuari, seu deduci ab *Am*, circum, & *No*, fluo. Secunda sententia est Seruii, qui ab *Anulo* deriuat Annum, quod in se redeat quasi Anulus. Cui videtur subscribere Maro, ita alludens.

2. Sent. quæ deriuat ab annulo.

Atque in se sua per vestigia labitur annus.

Nam mēsibus in se currentibus voluitur. Sol enim per duodecim Zodiaci signa excurrit. Vnde apud Ægyptios ante inuentas literas Dracone picto suā mordente caudam indicabatur. Tertia sententia est illorum, qui annum deduci volunt à Græco *ananeio*, quod est *renouo*. Quarta sententia putat annum sic dici à voce Græca *ennos*, vnde & *triennon*, quod nos dicimus *trinum*.

3. Sententia. 4. Sententia.

Tres priores sententiæ videntur ad idē deducendę per conuenientiā, licet per diuersas semitas, seu nomina. Si enim Annus ita dicitur, quia circuit, & fluit, tali vtrique circuitu, fluxuque nonne apparebit ceu Annulus circumductus, ac circūfluēs. Si deinde eiusmodi Annuli circuitio, ac fluxibilitas semper noua est ex eius motu, quo constat, vtique ab eius iugi, ac nunquam intermissa renouatione pariter & nuncupandus. Hinc mos apud Romanos, qui in duo tempora diuidentes annū; scilicet in æstatem, & hyemem, alium annulum nimirum leuiorem deferebant in æstatem, grauiorem verò in hyeme. In ortu Franc. sub simbolo Annuli, ad formam Draconis Ægyptiorum deducti inspiciamus Annum, quatenus nonnulla arcana fidei catholicæ, quæ annularis misticè extat, prodit nouiter adnotemus. In annulo anni ortus Franc. annulū cū Dracone taliter annectamus, qualiter ex Interprete nostro figuram sumimus.

Tres priores sentent. parū differunt.

Assumpsit & annulos, ait sacer textus Iud. 10. describens Iuditham, in interitum Olophernis, eiusque exercitus pro omnimoda populi Dei liberatione profligationem multa cura sese exornantem. In descriptione misticæ Iudithæ suæ depinxisse pariter, licet communi forma, Interpretem nostrum Dom. 16. post Trinit. Francisci animam, in Satanæ, Dei Ecclesiam vexantis exercitum destructionem creatam, iam plenum est.

1 *Iuditha* enim, ait Interpres, *Vidua extitit*, quia *sola*, & *diuisa* à coniugali consortio. Et Frācisci anima ita *sola*, ac *diuisa* fuit ab ipso ortu vsque ad obitum à consortio Mundi, carnis, ac Dæmonis virginali puritate decora, vt ipsa sola meruerit eligi ad opus arduum illud, nouum & insuetum, & à sæculo nondum auditum, sicut fuit totius Ecclesiæ reparatio.

Ipsa semper sine fœtoris peccati cilicio.

2 *Iuditha abstulit à se cilicium*, quod est

est *fœtor peccati*, ait Interpres. Et Francisci anima *ab omni peccato lethali* caruit etiam inter ipsas Mundi vanitates, vt toties probatum est.

Sine vestimẽto viduitatis inter ipsas Mundi vanitates.

3 *Juditha exuit se vestimento viduitatis.* Vestimentum viduitatis est *peccatum mortale*, explicat Interpres. Et Francisci anima, *quæ lethaliter nunquam peccauit*, exuta fuit ab hoc vestimento à gratia præueniente, eamque confirmante in iustitia, & sanctitate ante lapsum, quod haud obscurè docet Bonauentura, vt aliàs pluries dictum est.

Lauit se assiduis pœnitentiæ fletibus.

4 *Juditha lauit corpus suum*, idest *opera carnis lachrymis pœnitentiæ*, inquit Interpres. Et Francisci anima ob continuam dilecti sui allocutionem tota liquescens erga amorem dilecti, totum cor adeo liquefecit, vt per oculorum riuulos in fletum quasi totum effuderit, redditus iã idcirco præ nimio, & assiduo fletu veluti cœcutiens Franciscus. Ita lauit opera carnis à maculis leuibus, quas contraxerat in sæculo, vt carõ ipsius ad quendam apicem status innocentiæ peruenerit, vt refert Bonau.

Vnxit se myrrha optima ob carnis mortificationem.

5 *Juditha vnxit se myrrho optimo*, myrrha optima legit Interpres, *idest*, subdit, *carnis mortificatione, vt occidat vermen concupiscentiæ*. Et Francisci anima circa istã spiritalem vnctionem excelluit fermè sine exemplo.

6 *Juditha in crinis sui discriminatione* solertem *discretionem in distinguendo singulas cogitationes mentis* ostendit, qua Francisci anima peregrina sapientia in separando pretiosum à vili, prædita fuit. In impositione *mitræ* super caput suũ significauit *stabile propositum boni operis in mente*, quod Francisci anima ceu murus æneus, ceu columna ferrea, ceu munitissima Vrbs ab ortu vsque ad obitum mirificè seruauit. In vestimenti iucunditatis suæ indumento opera charitatis, quibus anima Francisci claruit ad stuporem, indicauit.

Et cũcta alia Judithæ ornamenta spiritualiter assumpsit in Olophernẽ Diabolum.

7 Cum Juditha Francisci anima *induit sandalia pedibus suis, idest cõgressus operum euangelicis muniuit præceptis*, quibus deinde omnem Minorum legem Franciscus solus inter cunctos Ordinum Monasticorum, seu Regulariũ institutores impleuit. *Assumpsit dextraliola, idest remunerationem vitæ æternæ* supra omnem Sanctorum cœtum ob sedis primi Angeli acquisitionem. *Assumpsit & lilia, idest castitatem, & munditiam* virginalem, & ita insignem, vt vulnerum & clauorum Christi meruerit insigniri. *Assumpsit inaures, idest deuotiones obediẽtiæ* amore cuius nouitio vnius horæ, nedum aliis, & ipsis sociis, quibus promittebat in itineribus obedientiam, & obseruabat, subiici cupiebat. Tandem penultimo loco, vt habetur expressè in textu assumpsit & *annulos, idest*, postillat Interpres *signaculum fidei formatæ*. Vnde Lucæ 15. *Date annulum in manu sua. Annulus in manu est fides in opere, vt per opera fides clarescat, & per fidem opera confirmentur*. Vltimò *ornauit se* Juditha, & cum Juditha Francisci anima, *omnibus ornamentis*. Idest cæteris virtutibus, quibus ornatur anima, nec simplex anima, sed illius Reparatoris Ecclesiæ, qui penè in cunctis ab ipso ortu vsque ad obitum Redemptori Mundi conformis extitit. Psal. *Astitit Regina a dextris tuis in vestitu deaurato, circundata varietate*.

Multos annulos assumpsit Judith, & forte decem

Textus autem Judith ibi haud dicit assumpsisse vnum annulum, sed plures, numerum autem horum annulorum nequaquam explicat. Verum vbi modo loquimur de anno ortus Francisci sub simbolo annuli in gratiam fidei catholicæ ab ipso reparatæ, ac restitutæ, dicamus tot annulos assumpsisse Judithãm, quot habebat in manibus digitos, vt nulla pars esset in illis, cuius naturalem pulchritudinem annulorum aurum, gemmæque non decorarent. *Digiti dicti* (teste Interprete serm. Dom. 12. post Trinit.) *quia decenter iuncti existant*. Quod autem denotent misticè explicat serm. 1. in die Sancto Pentecostes, & taliter explicat, vt videatur manibus fermè solius hominis spiritualis Francisci, fidei catholicæ Reparatoris, pulchrè conuenire. Scribit enim sic. *Et nota, quod sicut in manibus sunt decẽ digiti, sic sunt decẽ genera disciplinæ. Mortificatio propriæ voluntatis. Abstinentia cibi, & potus. Censura silentij. Vigiliarum in oratione pernoctatio. Lachrymarum effusio. Lectionis discreta occupatio. Corporalis exercitatio. In alterius necessitate compassio. Vilitas habitus. Sui despectus*.

Decẽ digiti in duab. manibus prodecem disciplinæ generib.

Nonne in his decem generibus disciplinæ, veluti in decem digitis, vnus fidei formatissimæ annulus (in annulis decem, haud in substantia, quia *vna fides*, sed varietate operum multiplicatus) isto proprio modo fulsit in Christi, & in Apostolorum digitis, ratione summæ humilitatis in antiqui Draconis interitum (de quo Interpres Dom. 21. post Trinit. vbi dicit, *quod in Dracone notatur spiritus superbiæ*) contra quem sic decuit fabricari, ac fundari Catholica Religio?

Annulus fidei in Frãc. cum decem aliis.

Hæc eadem fides, ac Religio penè vsq; ad omnimodam destructionem ab ipso antiquo Dracone in omni hominũ vtriusque sexus statu redacta erat, introducta denuo in Ecclesia eius pristina superbia per

per propriæ voluntatis mortificationis, abstinentiæ cibi & potus, silentii censuræ, orationis, lachrymarum, sacræ lectionis, corporis spiritualis exercitii, vilitatis habitus, ac sui despectus æradicationem. Hinc vt per reparationem ad pristina quasi exordia reduceretur, decuit iterum reintegrare fidei formatæ signaculū, annulumque, quod esset vnum in substantia, sed in decem aliis operum annulis per decem genera disciplinæ multiplicatum. Imò decuit cum his ipsum denuò apostolicè colligare, & in magnam, fortemque illam catenam excellenter, nouiterque reducere; de qua Interpres Dom. 21. post Trinit. super illud Apocal. 20.

Vidi Angelum descendentem de Cælo, habentem clauem abyssi. Angelus, inquit, est vir iustus, *qui tunc de Cælo descendit, cum vita sua statum in terra viuens secundum cæli puritatem informare satagit*. Talis fuit Frāciscus, vt Angelus veræ pacis missus, teste Bonau. Hic habet clauem abyssi, & catenam. *Clauis est discretio, qua vir iustus claudit, & aperit abyssum cogitationum. Claudit cum restringit, aperit cum discernit*. Et de Francisco suo canit Ecclesia Franciscana, O Iudex homo mentium. *Catena in manu est pœnitentia in opere*. Vnde catena dicta, quasi capiendo pluribus modis teneat. Dum enim contritio confessioni, confessio satisfactioni, satisfactio dilectioni proximi concatenatur, *fit magna catena, qua vir iustus ligat Draconem serpentem antiquum, qui est Diabolus, & Sathanas*. Faciens hanc magnam cœnam Franciscus, eaque capiens Draconem Diabolum, ligansque eum pedibus Ecclesiæ (ceu de ipso per illius reparationem iterū Franc. triumphans sicut tempore Christi, & Apostolorum) sculpsit deinde Christus in annulo suo in memoriam illius anni, in quo, ad annulum catholicæ fidei innouandum exortus, Draconem victum veluti insigne singulare, huiusmodi fidei Francisci Reparatoris de iure debitum. Id autem contigit in actu stigmatizationis; nam consummans tunc per Franciscum magna sanguinis effusione, nouaq; crucifixione trinam Reipublicæ Christianæ, ac fidei Romanæ reparationem, annulumque prædictum illi tradidit. Quod videtur cecinisse ipsum Franciscum in 1. epodo cantici 2. superius allati, vbi de 1. Museo Francisci. Sic enim principiò ter repetens amoris ignem, vulgari prorupit carmine.

Sic ligauit magna, ac forti catena draconem Diabolum.

Annulus fidei cathol. cū draconis icone proprius Franc.

In foco l'Amor mi mise,
In foco l'Amor mi mise,
In foco d'Amor mi mise
Il mio Sposo nouello,
Quando l'Anel mi mise
L'Agnello amoroso, &c.

In actu stigmatizationis traditū illi à Christo

Annulus Pyrrhi Regis, qui aduersus Romanos bella gessit, non ignobilis famæ extitit. In illius gemma Achates, nouem Musæ, cum insignibus suis singulæ, & Apollo, tenens cytharam, videbantur, non impressis figuris, sed ingenitis. Testatur Solin. cap. 11. probatque ex Plinio, & aliis, istud naturæ miraculum Maiolus colloq. 18. de lapidibus. In annulo fidei Francisci totum istud Museum, quod triplex in ipso fuisse demonstrauimus, genuinū proculdubio est. Sicut etiam pariter Quadriga Solaris in annuli gemma sculptam, quam refert Galenus. Quadrigam enim Solarem Christi, Apostolicam & Euangelicam, de qua agit Interpres aliàs allegatus alibi descripsimus, loquentes de Francisco, & de eius Regula, necnon de nonnullis eius coapostolis, & discipulis. Seleuci annulus anchoram exprimebat. Pompei verò Leonem. Plinii iunioris Bithiniæ Proconsulis quadrigam, & alii aliorum annuli, alia stemmata, seu icones habebant in gemmis. Ipse verò ob allatam rationem in Draconis formam effinxi Francisci annulum in gratiam anni sui ortus, quia hac etiam forma Ægyptii annum significabant. Etiam legimus Regē Macedoniorum, Arium, elegisse in annulo suo Aquilem vnguibus Draconē perstringentem. Vide M.S. nostrum in vita S. Antonii de Padua, vbi de eius ortu.

Pyrrhi annulus cū ix. Musis, & Apolline.

Quadriga solaris in annuli gemma

In aliis vel anchora, vel quadriga.

Vel Aquila, draconē vnguibus perstringens.

Annus Ecclesiasticus, in sua temporum quiniformitate Trinus. Vbi præsertim de Kalendario Gregoriano ad annum 1582. In quo nulla facta est mutatio natalis circa S. Franc. solemnitatem.

VOco Trinum Annum Ecclesiasticū, cuius tempora quinque ad Christianum, Apostolicumque ieiunium ordinata, ob tria, quæ in ipso nunc pendo, & ex quibus dici potest nunc chronologicus annalisticus. Nunc historicus diaricus, tunc mathematicus astronomicus. Primum spectat chronologiæ circa certā annorum numerationem, qua vtuntur Annalistæ. Exempli gratia Hebræi à creatione Mundi per eius ætates annos suos calculabant. Romani ab Vrbe condita per Olimpiades. Nos verò à Christi ortu. Secundum, quod modò inspicio in anno Ecclesiastico, respicit historiam Ecclesiasticam diaristicam. Nam ordinans ipsum Eccle-

1. Annus Eccles. chronologicus, analisticus.

2. historicus diaricus.

3. mathematicus astronomicus.

Ecclesia per suum Calendarium, cuilibet festo singulorum Sāctorum suum propriū diem assignat. Tertium videtur spectare Mathematicis Astronomicis, quorū opera in pluribus Ecclesia videtur indigere, maximè circa aureum numerum, Epactarū Cyclum, Lunationes, & Solis cursum, Literarum Dominicalium, Festa mobilia. Mathematicorum iuuamine anno Domini 1582. Gregorius XIII. reformauit, emendauitque Calendarium, iuxta Moysi præceptum, & Concilii Nicæni præscriptum. Contigit ea emendatio præacto antea libro quodā Aloysii Lilii, Antonij Lilii, artium, & medicinę Doctoris Fratris: hos duos nominat expræssè Constitutio illa 74. cæteros suppresso nomine. Non tamen tacendus Christophorus Clauius S.I. vir in rebus potissimum Astronomicis tunc temporis valde eminens, & inter primos pro reformando Calendario Gregoriano ea tempestate Magister; qui in libro super Sphæram Ioannis de Sacro Bosco demonstrat quatuor. 1. *Vtilitatem* Astronomiæ ad Theologiam, Metaphysicam, Physicam, Medicinam, Poeticam, Nauticam, ac Cosmographiam, ad Rempublicam administrandam. 2. *Necessitatem* pro personis Ecclesiasticis. 3. *Magnum eius pretium* apud veteres. 4. *Delectationem, & voluptatem*, pro qua valdè eam existimauerunt Reges, & Imperatores. Tertium probat, adducens exemplum circa reformationem Calendarii Gregoriani, ita scribens. Viris in Ecclesiastica dignitate constitutis pernecessaria est Astronomia, teste Augustino, ad congressus, oppositionesque Luminarium, ad mobilia festa, & id genus alia, decus & statum Ecclesiæ respicientia accuratius discutienda. Ob cuius Astronomiæ neglectum factum est, vt hactenus vsq; ad annum Domini 1583 à vera sacri Paschatis obseruatione, aliarumque celebritatem mobilium tantum, plerumque exorbitauerimus, vt Iudæi, Turcæ, & cæteræ gentes mirum in modū ignorantiæ nos arguerint.

Cur sic nuncupetur.

Astronomiæ vtilitas. Necessitas. Magnū pretium. Voluptas.

Ob eius neglectum Ecclesiæ decor offuscatur.

Quod quidem plurimi, ac grauissimi Mathematici sæpius, ac quidem vehementer deplorauerunt. Cui tamen malo Nicolaus V. Leo X. & plerique alii Pontifices maximi dicuntur sæpe remedium voluisse adhibere, si, vt modò, tunc temporis eximiorum, ac præstantium Astronomorum eis copia fuisset, quibus tutè curā emendandi Calendarii, corrigendique potuissent committere. Habet etenim Astronomia inter cæteras propè modum infinitas, hanc insignem vtilitatem, quod anni certas metas, & partium anni iustā descriptionem, notatis diligenter Aequinoctiis, & Solstitiis Veris, demonstrat, menstrua spatia definit, dierum, noctiumque vices, & interualla, & quantitates accuratissimè metitur, atque distinguit.

Eius inter infinitas prærogatiuas ad Calendariū dos.

Diuina autem bonitate, ac prouidentia factum tandem est, vt nostris temporibus Gregorius XIII. Pont. Opt. Max. vltimam manum Calendarij Romani correptioni apposuerit, æquinoctiaque ac solstitia ad tempora Concilii Nicæni reduxerit. Quo fit, vt sacrosanctum Pascha cum reliquis festis mobilibus in posterum rectè semper iuxta decreta Sanctorum Patrum, ac Romanorum Pontificum simus celebraturi. *Qua in re & ego annis non paucis iussu eiusdem Summi Pontificis non paucorum study, atque opera collocaui, ac de explicatione noui Calendarij satis magnum volumen iussu Clementis VIII. Pontificis Maximi anno 1603. edidi.*

Opera Clauii principaliter Calendarium reformatum Gregor. xiii.

Hæc Clauius, & meritò quidem, quia Aloysius ille, quem memorat Constitutio Gregorii prædicti, motiuum proximum dedit ad Calendarii reformationem præsentato ab eius fratre Antonio de Lilio post illius obitum libro quodam egregio de Aureo numero, Equinoctiis, Epactis, Solstitiis, Pleniluniis circa festa mobilia, Aduentus, Septuagesimæ, Sexagesimæ, Quinquagesimæ, Quadragesimæ, Paschatis, Ascensionis, Pentecostes, festum SS. Trinitatis, Corpus Domini, &c. Quem librū ipsa Constitutio refert, dicitque in pluribus reuisum, ac melioratum.

Verùm sicut hæc quæstio de Paschatis celebratione die Dominico, in quo surrexit Dominus, an cum Hebræis decimaquarta Luna siue sit dies Dominico, siue non, diū vexauit Ecclesiam, teste Bellarmino 2.p. Chronol. sub anno Christi 163. Ita quoque circa præfixionem Equinoctiorum vernalium, & solstitiorum, quæ Hebræi posteriores dereliquerunt, nec amplius expectant, coactum fuisse Ecclesiam, ipsa nolente, errare; idem Bellarm. demonstrat. Nondum enim (quamuis Concilium Nicænum tres regulas inueniendi diem Paschæ constituerit) potuerunt Mahometici ita fixè annum cæleste cum anno nostro accommodare, quin sæpenumero irrepserit aliqua, inuita Ecclesia, errandi occasio.

Quis dederit motiuum proxmū ad Calend. Gregorianum.

1 Regula ad inueniendum Paschæ diem iuxta Concilium Nicænum fuit, vt semper agatur post diem 21. Martii, quia illo die erat æquinoctium Veris, & Pascha post æquinoctium agi debet.

Tres regulæ pro inueniēda die Paschatis.

2 Regula fuit, vt post 20. Martii expectetur Luna 14. & post eam diem quæreretur Pascha. Pascha enim agi debet in tertia hebdomada Lunæ, idest 14. exclusiuè

siuè, vsque ad 21. exclusiuè. Et ad inueniendum Lunam composuerunt Ciclum aurei numeri. Vbicumque enim in Calendario inuenitur aureus numerus illius anni, ibi est Nouilunium.

3 Regula fuit, vt post Lunam 14. occurrentem post 20. diem Martii expectaretur dies Dominicus, & ille esset Pascha.

Hæ tres regulæ diu antiquæ fuerũt

Istæ regulæ illo tempore, & sequentibus annis multis optimæ fuerunt. Verè enim tunc erat æquinoctium 21. Martii, & verè aureus numerus tunc indicabat diem Nouilunii. At à multis iam sæculis ante annum correptionis experientia docuerat æquinoctium non esse fixum 21. Martii, sed semper anticipare: similiter aureum numerum non indicare amplius nouilunium fideliter. Vnde Bellarminus lib. 3. cap. 12. de cultu Sanctorum in recẽtiores hæreticos eo tempore, quo tractabat illam controuersiam, ita scripsit ad finem capitis citati, referens sextum errorem nostrum circa celebrationem Paschatis. Nunc, ait, æquinoctium est 10. Martii, & nouilunium inuenitur quatuor diebus ante ipsum aureum numerum. *Ex quo intelligimus, tempore Concilij Niceni nõ fuisse exactè deprahensum motum nec Solis, nec Lunæ. Ecclesia autem semper antiquas illas regulas seruat. & inde sæpissimè cogitur errare, etiamsi nolit. Sicut anno superiore, idest 1579. celebratum est Pascha 19. die Aprilis, cum debuisset celebrari 15. Martij.* Hæc Bellarm. qui confutans quintum errorem Nouatianorum, ab hæreticis Lutheranis Magdeburgensibus amplexum, adducit octo rationes in contrarium, quarum postrema duo eiusdem generis miracula continet.

Sed post multa sæcula non ita.

Nouatianor. error circa diem Paschę

Nouatiani decretum ediderunt inscriptum *adiapboron*, liberum scilicet vnicuique esse, debere agere Pascha quando velit. Vnde Centuriatores cent. 2. cap. 6. col. 119. dicunt, nec Apostolos, nec Apostolicos viros vllam legem dedisse Ecclesiæ de celebratione Paschæ; sed reliquisse Christianis integram libertatem. Et ibidem arguunt Romanos Pontifices, quod propter rem indifferentem excommunicauerint Arianos. Sed Centuriatores longe ante redarguerunt

At contra eos, & modernos sunt

1 Canon 8. Apostolorum, vbi iubentur deponi Episcopi, vel Presbiteri, qui Pascha egerint ante æquinoctium cum Iudæis.

Canon 8. Apost.

2 Veteres Patres, qui semper habuerunt pro hæreticis quotquot pertinaces fuerunt in opinione Asianorum, asserentium, Pascha necessariò agi debere Luna 14. cum Iudæis.

Veteres Patres.

3 Eorundem SS. Patrum de hac re sollicitudo ab ipso huius controuersiæ principio, vnde idcircò celebrata prouincialia Concilia. Eorundem sollicitudo

4 Concilium Nicænum præfatum, in quo post quæstionem de fide cõtra Ariũ, nihil magis dignum sibi visum est, quam diligenter discutere, ac determinare circa diem celebrationis Paschatis. Concilium Nicænum.

5 Concilium Antiochenum cap. 1. in quo excommunicantur qui legem Nicænam de Paschatis dierum non seruant. Concil. Antiochenum.

6 Maxima Patrum cura, quæ semper viguit apud eos, ne erraretur in celebrãdo Paschate. Sicut tempore S. Ambrosii, tempore Innocentii I. tempore Leonis Papæ, &c. Maxima Patrum cura.

7 Generalis prouidentia Ecclesiæ, quæ vt scribit Leo ep. 64. ad Martianum delegata fuerat Episcopo Alexandrino cura semper supputandi, & indagandi diem Paschatis, quem ille Apostolicæ Sedi Romanæ indicabat. Ac deinde Apostolica Sedes vniuersæ Ecclesiæ diem illũ præscribebat. Cuius moris meminit etiam Concilium Arelatense 1. cap. 1. & Innoc. I. ep. 11. ad Aurelium. Generalis Eccles. prouidentia.

Ergo in redargutionem eorundem Magdeburgensium (quorum parens Lutherus subscribens errori quorundam Cappadocum, qui Pascha vt festum immobile semper celebrabant die 25. Martii, placensque sibi hunc ritum, relicta cursus Lunæ obseruatione, ne videremur iudaizare) octaua Bellarm. ratio, quam conantur infringere Magdeburgici, sed frustra, vt ipse demonstrat, ita se habet. Vltimò probatur diuino testimonio, quod refert Paschasius Episcopus Lilibetanus, vir celeberrimus, qui nomine S. Leonis Magni præsedit anno Christi 451. Concilio generali Chalcedonensi iv. 630. Episcoporum contra Eutychetem, & Dioscorum. Scribit ipse ep. ad Leonem, & est 63. inter epist. S. Leonis, ortam fuisse tempore Zozimi Papæ post annos centos à Concilio Nicæno quæstioné de Paschate, quod Occidentales dicerent Pascha celebrrdũ illo anno 25. die Martii. Orientales autem 22 Aprilis. *Porrò in quadam Ecclesia Sicilia solebat singulis annis sacer fons diuino miraculo per se repleri ipsa nocte Paschatis, qua Catechumeni baptizandi erant. Illo autem anno cum ex præscripto Zozimi Pascha ageretur 25. Martij, fons inanis, & aridus mansit. Deinde 22. Aprilis fons repletus est, atque ex eo intellectum est, errasse Occidentales in celebratione Pascha.*

Error de Paschatis die celebrat sub Papa Zozimo miraculo detectus.

Quale miraculum contigisse etiam anno Domini 573. scribit Sigebertus in Chronico; eo enim, inquit, anno fons Baptis-

Baptismalis in Hispania diuinitus impletus est in Sabbato veri Paschatis, quod tunc Galli rectè seruabant, Hispani antè malè. Quare si res esset omninò indifferens, vt putant cum Nouatianis Lutherani Brandeburgici, nunquam Deus talibus miraculis commissum errorẽ demonstrasset. Anno illo prædicto 1579.in qup error ille contigit circa celebrationem Paschatis ob deperditam ab æquinoctio vernali sedem propriam cępit affigi aureus numerus Calendarii Gregoriani.

Lex iudaica de Paschate 14. Luna 1. mensis.

Lex Iudaica Exod.12.præcipit Pascha fieri post æquinoctiũ vernum; iubet enim fieri Luna 14.primi mensis, qui is erat, cuius decimaquarta dies incidebat in æquinoctium vernum, aut illud proximè sequebatur. Vnde etiam Iosephus lib. 7. Antiquit.cap.13.dicit Pascha fieri, Sole in Ariete existente, & opposito ipsi Lunæ. Quem ritum iuxta Concilium Nicænum Ecclesia Catholica semper tenuit veluti typum diei Paschatis Christianorum, licet sæpè innita errauerit. Et sic eò amplius reperta est nunquam iudaizare suos permisisse, quo Iudæi posteriores Iosepho, vt notat Epiph. hæres.70. non amplius obseruabant æquinoctium. Vnde facti ipsi cæci & Duces cœcorum, videbantur sequi ab illis Christianis, qui cum Iudæis Pascha faciebãt, ac proinde merito damnati. Putabant hi sequi legem Iudæorum cum reuera delirium Iudæorum sui temporis sequerentur, ex quo videbãtur cogi vno anno bis Pascha facare, & alio anno nunquam. Quod demonstrat Bellarm. ibidem ad secundum errorem de Paschate contra Quartadecimanos, qui innitebantur ritui Ioannis Euangelistæ, semper celebrantis Pascha die 14. siue esset Dominica, siue non. At Ioannes Euangelista voluit se Iudæis ad fidem conuersis in illis initiis accommodare, quod & Apostolus Paulus ob eandem causam circumcidit Timotheum. Apostolus tamen Petrus Romæ instituit, Pascha fieri die Dominico, & hoc magis esse sequendum. Vide Bedam lib.3.histor.cap.25. apud eundem Bellarm.

Hanc sẽper tenuit, tenetque catholica Eccl. etsi erret aliquã do.

Quartadecimanorũ error.

Gregorius ergo XIII.vt omnem ansam errandi circa rem hanc è medio tolleret correxit Calendarium anno Christi 1582. sicut constituerat Concilium Tridentinũ, cuius priorem partem circa Breuiarium perfecerat Pius V.sed posteriorem circa Calendarium ipse Gregorius, post longũ studium, maximamque curam insigniorũ Mathematicorum sui temporis, suã correptionem infallibilem se reddidisse, haud immeritò credidit; non enim antequam omnibus Principibus Christianis eã mitteret perpendendam, examinandam, probandamque tradere voluit Ecclesiæ, eiq; mandare, vt obseruetur, prout adhuc obseruat. Ipse, vt aiunt, & Æquinoctium Vernum restituit in pristinam sedem, a qua iam à Concilio Nicæno vsq: ad præfatum annum 1582. decem circiter diebus præcedendo recesserat, quod à Concilio ad 12.Calend. Aprilis fuerat constitutum, & xiv. Lunam, Paschatem suo in loco reposuit. Insupèr idem Pontifex viam quoque tradidit, & rationem, qua caueatur, vt in posterum & æquinoctium vernum, & 14. Luna Paschalis à propriis sedibus nunquam remouerentur. Quid etiam agendum docuit, quando Luna 14. cadet in die Dominico, ne cum Iudæis in aliquo conueniremus.

Calendarii Gregoriam constitutio circa Pascha

Diligentia ne vnquam cum hebręis communicemus.

A Concilio Nicæno anno Christi 318. celebratum vsque ad præsentem diẽ præcesserunt anni 1348. Per tot annorum centurias semper studuit Ecclesia Catholica circa Paschæ celebrationem die Dominico, in quo Christus resurrexit, in nullo cum Hebræis conuenire, & in omnibus præcepto Moysi, & Concilio Nicæno sese conformare. Sæpè errauit, eo quod repertum est tempore Concilii Nicæni motum nec Solis, nec Lunæ fuisse exactè depræhensum. Illa generali Ecclesiæ prouidentia, de qua paulò ante ex epist.64. Leonis ad Martianum optima quidem tunc temporis extitit, atque vt profectò talem, & vt fortè regulam, & exemplar temporum futurorum, ipsam retulit loco cit. Bellarm.

Sed quod nunc ipse animaduerto in proposito nostro illud est, quod cum à canonizatione B.Francisci, facta à Gregorio IX.Perusiæ anno 1228.post annum secundum illius obitus vsque ad annum 1582. in quo Gregorius XIII. reformauit Calendarium, præterierint anni 438.nihil tamen in eo anno innouatum est circa diem obitus, & festum S.Francisci. Nam post diem 4.Octobris immediatè, scilicet dies 5.in quo obiit S.Theresia per subtractionem decem dierum à dicto mense Octobr. dictus est decimus quintus. Atq; in eo tota moles illius reformationis fũdata, ac stabilita est. Ita explicat Breuiarium Romanum vbi de anni correctione, eiusque necessitate, ac Calendario Gregoriano iuxta tenorem memoratæ Constitutionis. *Vt enim* (inquit num.5) *Aequinoctium Vernum ad 12. Calend. Aprilis restitueretur, statuit Gregor. XIII. vt dicti decem dies in mense Octobri ipsius anni 1582. eximerentur, vt post quartam diem Octobris, Sancto Francisco sacram sequens dies non esset quinta, sed decimaquinta Octobris. Et ita*

Nulla facta est mutatio circa festum S.Franc.

error,

error, qui in præteritum tot annorum circulis irrepserat, in momento temporis fuit correptus. Hinc est, quod iuxta hanc Calendarii Gregoriani emendationem festum S. Teresiæ, quam canonizauit Gregorius XV. & facta est dupliciter Gregoriana, cadit haud in die 5. Octobris, in quo decessit bis Seraphica Virgo illa (anima, etsi non habitu Feanciscana) sed in die decimaquinta.

Festi S. Theresiæ celebratio.

Ex hoc arcano colligimus, annum Ecclesiasticum in sua Gregoriana correctione, Mathematicorum industria elaborata, respexisse ad venerationem Reparatoris Ecclesiæ, pro quo, sic Deo ordinante, nulla facta est sibi mutatio circa illius solemnitatem ad diem 4. Octob. in qua etiam ille natus est. Pari modo dicimus eundem annum Ecclesiasticum ante correctionem ortum Francisci quiniformiter respexisse veluti ab ipso nouiter felicitatum, ceu præmonstratiuum tam magni viri, qui virtutem abstinentiæ per ieiuniū ecclesiasticum in cœtu fidelium sicut tēpore Christi, & Apostolorum, quadragesimæ quadragesimas, tēporibus tempora superaddens, nouo quodam modo restitueret. Quinque sua tempora Annus Ecclesiasticus ea peculiarissima facit, in quibus solemnia, publicaque celebrat ieiunia. Primū tempus quadragesimā inspicit quatuor alia quatuor anni circulationes, in quarū qualibet tria ieiunia vna hebdomada persoluenda præcipit Ecclesia.

Cur festum S. Franc. in suo loco relictum.

Agit breui synopsi Interpres noster de isto ieiunii Anni Ecclesiastici quinario in serm. 3. Dom. 1. Quadrag. Eius doctrinam, vnde nonnulla peculiaria arcana circa legem Minorum abbreuiatam, & in vigilia S. Andreæ Apostoli per Honorium III. Bulla Apostolica confirmatam, prælibauimus, ibi reperiet Lector. Quare pariforma hic eam nunc anticipatè repetere haud puto necessarium; & eo maxime, quoniam id, quod breui modo afferre placet, satis erit profectò, quia diuersa continet arcana ab ea, quæ ibi Minorum Legem peculiariter complectuntur.

Quinarii ieiunii anni ecclesiast.

In actuali ieiunio quadragesimæ S. Michaelis Archangeli de mense Septembri recepit Franciscus Sacra Stigmata, & tot numero ipsa recepit, quot tempora singulis annis ieiunium suum celebrat Ecclesia. Sic Christus Bulla sua sanguinea roborans tres Francisci legislationes (vt fusè probabimus ex Bonauentura in posteriori Tomo) declarauit quoq; ipsum Franciscum in virtute ieiunii triformem, completūq; Fidei Romanæ Reparatorē. Pariterque ostendit, quod in eius ortu felicissimus potuit dici Annus ille Ecclesiasticus; ceu quinque suorū ieiunii temporum indicatiuus, quod quinquie etiam ad gloriā ieiunii plagandus erat à Christo Franciscus ieiunans, vt nulla remaneret in Ecclesia pars, quæ ab eo reparata non esset completissimè.

Quinq. Frāc. stigmata ad quinq. tēpora anni Ecclesf. quomodo referēda.

Virtus abstinentiæ corporalis per ieiunium, & etiam quadragesimæ quatuor temporum poterat in illo ortus Francisci anno his verbis exultare. Infelicissimè tempora mea iam à multis sæculis pertransiere, & adhuc miserrimè perseuerāt, nam sanguinis prædominium in vere augens in dies Christianorum in quolibet hominum sexu, & statu ad luxuriandum sine vllo pudore stimulos, corrumpensque idcirco omnis caro viam suam, finem vniuersæ carnis iam venisse, vel ad minus imminere probatur. Prædominium coleræ in æstate ad iracundiam mortaliū pectora prouocantis, & hæc ad impia bella, barbarasque tyrannides Ecclesiam Catholicam penè funditus erutā in dies constituunt. Prædominium malancholiæ in Autumno ad tam monstrosam iobolescentiā nutriit adhuc, educauitq; capitale acediæ vitiū inter Ecclesiasticos, Religiosos, sæculares, t Domus orationis, quæ est Domus Dei, in latronum speluncam palā redacta videatur. Prædominium phlegmatis in Hieme in tam magnam duxit pigritiam, ignauiamque (vnde omnis amplexandi virtutum facinora cōtristatio) rerum sacrarum studium, potissimū circa ea, quæ sunt fidei, quæque faciunt ad bonos mores, ad Dei cultum, atque ad Religionis profectum, vt in communem profanationem ob illius ablationē omnimodā sacrilega impietate transierit, vicinissimumque Ecclesiæ excidium indicarit.

Prosopopeia virtutis abstinentiæ corporalis in Franc. ortu adgaudētis

Hæc sunt quatuor anni Ecclesiastici tempora, & in his hodie quatuor prædicti humores dominantur, imò liberrimè debaccantur, omnia fidei bona depopulantes. Sed cur ita? Certè ex eo, quia ieiunandi lex, ad horum humorum reprimendam insolentiam, ac petulantiam, necnon & vitia, quæ ex hisce oriri solent, instituta, excidit omninò, nec amplius obseruatur, imò contemnitur, persequitur, impugnatur. *Aduertendum* (ait Interpres loco cit. ex Innocentio III. approbans abstinentiæ prosopopeiam) *quod Ecclesia tradidit hæc quatuor ieiunia quatuor temporum, ad quatuor humores, quibus in quatuor prolabimur vitia, temperandos.* Nam in *Vere* dominatur *sanguis*, quo homines ad *luxuriam* stimulantur. In *Æstate cholera*, qua ad *iracundiam* excitantur. In *Autumno melancholia*, qua ad *acediam*, siue

Quatuor ieiunii Ecclesf. tempora cōtra quatuor vitia instituta.

Luxuriã, iracundiã, acediam, pigritiam.

mestitiam inclinantur. *In Hieme phlegma, qua ad pigritiam* applicantur. *Ad horum quatuor humorum effectum comprimendum spirituali medicina voluit in anno Ecclesia hac quatuor tempora ieiunari.*

Sed iam natus est (subdit abstinentia) Reparator Ecclesiæ, ob cuius ortum fas est modo omnem mœrorem in veram, plenamque hilaritatem conuertere. Hic hic cælestis Infantulus, in stabulo in medio duorum animalium natus, dum plorat, & flet, apparuisse gratiam Dei Saluatoris nostri diebus istis nouissimis ostẽdit, vt quamcitius in talis gratiæ filii exemplo tota erudiretur Ecclesia, atque ad se funditus restaurandam, renouandãque, funditus quoque impietatem, & sæcularia desideria abnegaret, Christo conformiter viueret, signumque pœnitentialis Crucis mea manu explicandum sequeretur, iam tum quatuor anni temporibus, tum quadragesimalis ieiunii tempore feliciter renouandis, ac meliorandis per vitæ Apostolicæ restitutionem, ac reuiuiscentiam. Hæc protulit abstinentiæ corporalis ieiunii virtus in signum lætitiæ ob Francisci ortum, cuius primus fletus, ploratusque in stabulo quintum quoq; tempus ieiunandi quadraginta diebus singulis annis, exemplo Moysi Eliæ, & Christi, iuxta præceptum Ecclesiæ, atque etiam ratione misterii præmonstrauit.

Primos Frãc. in stabulo ploratus tẽpus quadragesimæ præmonstrauit.

Nec quidem circa hoc quintum tempus me fallit Interpres, qui post explicatas causas numeri dierum quadragesimę, ita annectit loco cit. Potest etiam alia ratio assignari, pro eo quod numerus 40. est numerus pœnitentiæ, & laboris, in cuius figuram fuit populus Israel 40. annis in deserto. *In cuius signum puer statim natus plorat, non tamen ridet citra quadragesimum diem, vt dicit Philosophus in libro de Animalibus. Designans, quod est vita pœnitentiæ, non gaudij, sed mœroris.*

Aduertendum etiam, quod Annus ille Ecclesiasticus ortus Francisci erat annus *embolismalis* (vt paulò post dicimus iuxta sententiam recentiorum) scilicet erat annus excrescens. Pariter de numero 40. dierum quadragesimæ profert Interpres ibidem ex Innocentio tres causas, quarum prima cõtinet tria exempla, scilicet Moysis ante legem, Eliæ in medio legis, Christi in fine legis. Secunda causa amplectitur præceptum nobis factum circa decimas ex omnibus soluendas, *quod etiam ad decimas temporis debet extendi*. Tertia causa, ait, *propter misterium designatum. Quadragenarius enim numerus est abundans, cuius partes aliquota simul iuncta ad quinquagenarium Iubilai, qui requiem, & remissionem signat, perueniunt*. Hac Innocentius, claudit Interpres.

Numer. 40. dierũ ieiunii exemplaris præceptiuus & misterialis est, scilicet abundãs.

Istam pariter abundantem excrescentiã ipse aduerto in ieiunio quatuor temporum iuxta doctrinam eiusdem Innocentii, quam referens Interpres ibi paulo ante, vbi post explicatam causam prioris ieiunii Ecclesiastici, scilicet vigiliarum, ita sequitur de secundo ieiunio.

Secundum est quatuor temporum, & istud correspondet primitiis, quas Populus Israel tenebatur offerre. Has primitias Ecclesiæ non solum ad fructus, sed etiam ad tempus voluit adimplere, & ideo statuit, *quod iuxta quatuor tempora anni, videlicet Ver, Aestatem, Autumnum, & Hyemẽ quatuor temporibus homines ieiunarent*, in qualibet vice *tribus diebus iuxta numerum trium mensium, in quolibet pramissorum temporum contentorum. Et sic sunt duodecim ieiunia iuxta numerum tot mensium.* Hucusq; Interpres ex Innocentio.

Ieiunia 4. tẽporum 12. iuxta numerũ mẽsiũ totius anni.

Inter numeros pares, quos nuncupant vel perfectiuos, vel defectiuos, vel superexcedentes, & abundantes, ponunt Arithmetici communiter numerum duodenarium. Quem cum intrent 12. vnitates, 6. dualitates 4. ternarii, 3. quaternarii, & duo senarii, partibus quinque, quæ sunt 1. 2. 3. 4. 5. necessariò conflatur. Hæ partes simul iunctæ, atque enumeratæ augent numerum ad quatuor plus: nam non remanet amplius 12. sed excedit vsque ad numerum 16. Itaque quemadmodum Innocentius numerum 40. dierum ieiunii quadragesimalis in eius accretione vsque ad numerum 50. misteriale dicit, quia vt superabundans, superabundantem Iubilæi gratiam denotat, pariter & ipse numerum duodenarium in 12. ad paritatem mensium quatuor temporum ieiunii Dei gratiam perabundantem significare non ambigo. Vtramque gratiæ Dei abundantis effusionis tum in ieiunio quadragesimali, tum in ieiunio quatuor temporum quasi funditus exiccauerat communis fidelium ingratitudo, quia omnia Dei, & Ecclesiæ præcepta in maximum, extremumque contemptum adeo tunc peruenerant, vt non amplius videretur expectandum tempus à Dei clementia pro remedio, sed potius à Dei vindicta Ecclesiæ omnis deplorandam cernere eradicationem. Misit tamen Deus, præualens iræ suæ Matris suæ clementia, remedium, misso cælitus Francisco, vt ex omni parte collapsam, vndique quoque repararet Ecclesiam; & quoad ieiunii tempora longè abundantem per Ecclesiam Minorum redderet ipsam vltra numerum, ab ea omnibus antea præfixum. Ieiuniorum nume-

Numerus 12 est numerus superabundans.

Dei gratiam superabũdãtem indicat.

numerus, cunctis fidelibus cuiusuis professionis communis explet summam 62. Nam 40. spectant ad quadragesimam. Duodecim ad quatuor tempora. Decem ad solemnitates principaliores festorum immobilium, vt Christi, B. Virginis, & Apostolorum; vel mobilium, vt est festum Pentecostes solummodo. Sciendū tamen ieiunia tria quatuor temporum post Cineres connumerari inter 40. ieiunia quadragesimæ; ac per consequens numerus ieiuniorum quoad impletionem præcepti apud omnes constabit ex 59.

Christiani ad 59. ieiunia obligantur.

Veniens autem Franciscus, & instituens tres Ordines, adeo pœnitentiam circa abstinentiam ieiunii spiritualis, & corporalis restituit, reparauitque, auxitque per solum Ordinem Minorum, addens supra illum numerum alia ieiunia 88. quorum 40. ex præcepto sub mortali: incipiunt à festo omnium Sanctorum, vsq; ad Natiuitatem Domini, cætera verò 48. etiā sub mortali singulis sextis feriis per totum annum astringunt. Ipse tamen Vir Sanctus in tota vita sua septem quadragesimas magno ieiunii rigore seruauit. Quæ autem obligant Minores quadragesimæ, duæ sunt, altera est quadragesima solita Ecclesiæ, cunctis Christianis communis, altera autem est quadragesima omnium Sanctorum, &c. Igitur Annus ipse Ecclesiasticus embolismalis in ortu Francisci quodam præsagium fuit de sua excedenti innouatione circa sua quinque ieiunii tempora vsque ad medietatem, & amplius. Quæ enim instituit ieiunii tempora Franciscus, nouus Christi Moyses, nouus Elias, nouusque Christifer in sua lege, qua legem Christi, & eius Ecclesiam reparauit, additis tēporibus ipsis, ab Ecclesia 62. ieiuniis celebratis ante reparationē, reduxerūt ieiuniorum summam ad numerum materialem 150. A quo numero exclusis quantum ad præcepti adimpletionem ieiunii: quatuor temporum post Cineres, & post D. Luciam, hæc in quadragesima omnium Sanctorum contingunt, & octo aliis sextarum feriarum, quorum quatuor in quatuortemporibus, quatuor verò in quadragesima communi succedunt, remanent omnia Minorum ieiunia sub numero 136. Quibus omnibus vsque ad finem Mundi abstinentiæ corporalis in Ecclesia per Minores reparatio prosequenda est.

Quam amplè pœnitentiā per ieiunia restituit Franc.

Minores verò ad 150. ieiunia cū illis christianorum, tenentur.

Nunc denique occurrit nobis Annus Ecclesiasticus prout respicit Chronologorum Annalistarum arithmeticam supputationem, & hanc primo loco posuimus; nam de anno ortus Francisci diaristico immediatè agendum. Sed incepimus ab eius parte mathematica, seu astronomica veluti à digniori, & eminētiori. Annalistæ ergo nostri iuxta chronologiam, temporum sunt varii anno vno circa Francisci ortum. Alii dicunt ipsum natum esse Anno Domini 1181. quam sententiam mihi amplecti placuit tom. 1. Hierarchiæ in principio. Alii verò cum Baronio annum sequentem 1182. ortui Francisci præfigunt. Sic Vadingus, & post ipsum alii posteriores ferè omnes. Vide loc. cit. Hierarch. Iuxta hanc alteram sententiam (quam videtur sequi Franciscus Bordonus, Vir doctus, & pius, in suo Chronologio Fratrum, & Sororum Tertii Ordinis S. Francisci num. 1. cap. 11. de origine & vita S. Franc, sed inconstanter, vt patere potest ibi statim, nisi velit dicere 1182. vt ex mox adnotandis) ita scribit sub num. 17. eiusdem cap. loquens de anno Embolesmali. *Annus ipse natiuitatis Francisci 2182.* (sed num. 1. cit in principio, *Franciscus*, inquit, *diuina affluente gratia, ortus est anno Dom. millesimo centesimo octuogesimo primo.* hic soluta oratione, ibi arithmetice anno vno minus plusq; notatur annus Christi) *fuit præsagus, & signauit tot mirabilia quæ egit: in eo quod annus ille fuit Embolismalis, idest excedens alios communes in vna lunatione triginta dierum. Arguens B. Franciscum futurum esse magnum virum, alios excedens in quamplurimis virtutibus, &c.* Probationem eius vide loco cit. Hierarch. nostræ fol. 21.

Annus Ecclesiasticus ortus Franc. iuxta Chronologistas.

Fuit annus ortus Franc. superabundans in vna lunatione.

Et audi etiam eundem Authorem ad finem prædicti numeri ita se protestantē, Scio magnitudinem virtutis S. Francisci non dependere ab influxu Lunæ, aut alterius astri, sed à diuina prouidentia, & gratia Dei. Nihilominus prædicta notaui, vt demonstrarem, astra & cætera insensibilia creata esse pro seruitute hominum, dum aliquo modo per eorum notitiam speculamur opera hominum, & seruorum Dei. *Prædicta calculatio est vera, & certa inspectione Calendariorum Ecclesiasticorum apud Clauium, Ioannem Lucidū, & alios Scriptores.* Hec Bordonus ibi, cuius protestatio, protestationi meæ similis, superius adductæ ad signum cæleste conceptionis Francisci, haud tantæ profectò necessitatis, quia eius & mea circa rem hanc pertractatio astronomico-mistica est, non autem astrologica, genethliaca, innumeris mathematicorum deliramētis conferta. Scimus enim magnos Sanctos, & maximè humillimum Franciscum, ab ipso sui ortu Solem, & Lunam admirari, & idcirco esse productos, vt eis seruirent astra matutina; non autem vt astrorum influentiis subiacerent. Vbi autem certā dicit

Astra, & alia insensibilia creata sunt ad seruitutē hominum.

dicit etiam Calendariorum Ecclesiasticorum inspectionem, haud proinde vult demonstrare infallibilem, vt ex prædictis ex Bellarmino patet.

Quid embolismus iuxta legem epactarum, & lunationum.

Est Embolismus intercalatio, quæ solet fieri vt annorum ratio cum Solis cursu conueniat. Excessus annorum per integras lunationes embolismales est ratione Epactarum. Epacta enim nihil aliud est, quam numerus dierum quibus annus solaris communis dierum 365. annum communem lunarem dierū 354. superat diebus 11. Cum autem omnes Epactæ circa nouilunia potissimum inuenienda percurrant per continuum augumentum dies vndecim, in quibus annus Lunaris anno Solari minus est; quotiens earum augumentum excedit numerum dierum triginta, vt sint exempli gratia 33. reiiciendi sunt dies illi 30. quos vocant intercalares, seu interpositi, aliàs vna lunatione embolismali, scilicet diebus triginta annus ille maior esset. Nec ratio solaris anni sine illa detractione, quotiens facienda est, cū anno Lunari posset conuenire in Calendario iuxta regulam epactarum. Concedendo igitur, Franciscum in anno superfluenti vna integra lunatione embolismali natum fuisse, cum Bordono, concedimus etiam præsagum fuisse superfluentiæ gratiarum, donorumque, amplè Franc. elargiendorū, & per Francisci ortum peculiarissimæ, atque copiosissimæ gratiæ reparationis Ecclesiæ præmonstrasse abundantiam. Hanc enim nō tacuit Bonau. incipiens pertractare gesta Francisci illis verbis; *Apparuit gratia Dei Saluatoris nostri Iesu Christi*; quibus verbis vtitur Ecclesia in epist. 1. Missæ Natiuitatis Domini. Sed id superius explicatum.

Gratia reparationis Eccles. perabūdans fuit.

Verum Baronius (alibi pluries datus, & variè explicatus) alia loquendi forma, & quidem profundissima, arcanis plena, ac valde propria, huiusmodi gratiæ cælestis superfluentiam in ortu Francisci, tā respectu sui, quam totius Christianæ Reipublicæ, ostendit tom. 12. ann. 1182. *Planè Deus*, ait, *Ecclesiam suam in desertus declinantem, collabente deprauata morum disciplina, ad erigendam eam, in conflatorio diuini Spiritus hunc Apostolicum formauit hominem. Qui mundi contemptum, ac paupertatem non affectu tantum (quod ad Sanctorum Patrum imitationem sufficere potuisset) sed effectu etiam consecutus est*. Conflatorium à conflare deriuatum, hic Baronius accipit locum illum, in quo metalla liquefieri solet. Interdum enim conflare est liquefacere & signare. Vnde conflare argenteam supellectilem, est liquefacere, & in massam redigere, scribunt Latini Interpretes. Et conflata pecunia idem est apud ipsos ac signata postquàm ex massa liquefacta ad cudendi formam redacta est.

Quam superfluens Dei gratia in efformatione Franc. in cōflatorio Spiritus Sancti.

Vbi autem conflatoriis vtuntur metallorum artifices circa res liquefaciendas, signandasq; superabundans ignis necessarius multum quidem illis est. Pari modo Deus (voluit dicere Baron. in eo Franc. ortus anno) volens Franciscum efformare, ipsumq; liquefecit in conflatorio Spiritus Sancti. Ibi liquefacta eius anima, & vterque simul eius homo in Dei amore liquefactus, totusq; ignis effectus ex Bonau. in optimam formam deinde redactus est, vt vterque pariter homo aptus esset ad recipiendam sacrorum stigmatū consignationē. Ibi superabundans ignis diuinus abundans delictorum gelu, sub quo præceps reperiebatur Ecclesia, resoluit in nihilum. Vnde si de Christo Redemptore, Patri suo obedienti intonuit Apostolus Rom. 5. *Vbi abundauit delictum, ibi superabundauit & gratia*, incepit postea Bonauentura de Francisco Reparatore obedienti Christo suo, cui ter dixerat de Cruce, *Vade Francisce, & repara, &c. Apparuit gratia Dei Saluatoris nostri, &c.* Et gratia Saluatoris tūc idcirco fuit, vt gratia superabundans per superabundantissimū ignem, è Cælo missum iterum arderet terrā. Nec certè potuisset Franci. humeris suis erigere Lateranam Basilicam ne funditus rueret, vt vidit Innoc. III. nisi aliunde superabundans ignis Spiritus Sancti per ipsum vim maximam faceret in ponderosissimam, frigidissimamque, ingentemque criminum molem, vt eam radicitus explantaret. *Planè Deus* &c.

Frāc. vtroq; homine diuinitus liquefactus, & cō signatus.

Ortus Francisci eo anno 1182. in Autumno de Mense Octobris.

AVTVMNVS quidā misticus totius magni anni Fidei Romanæ Iubilæi orbisq; orthodoxi nūcupandus Frāc. cuius ortus Autumno à summa pientissimi Numinis prouidentia destinatus. Et Autumnus, si in eo naturam spectes, tertia pars anni, cæteris tribus aliis pluribus ex causis præferenda. Pars Autumnalis tribus mensibus cōflata inter æstatem, & hyemē media est. Hinc melior, & pretiosior sicut virtus, quæ in medio consistit, qua nihil in nobis melius, nihil pretiosius. In hac fiunt moraliter vindemiæ bonorū morum, collectiones fructuum meritorū, quemadmodum in Autumno omnia hæc naturaliter fiunt. In Autumno deriuatio-

Franc. veluti misticus anni fidei Romanæ Autumnus.

nem

nē si respicis, habes ex nonnullis apud Festum Pompeium, *ipsum ita nuncupari ab agendo. Quod eo tempore coactis fructibus agricolarū opes maximè augentur.* Sic Franciscus ad augendam, erigendamque Ecclesiam, vsque in interitum diminutam, & proiectam, missus est.

Autumni præconia super cæteras anni partes.

Nec quidē fabulosi existimandi Poetę illi, qui Autumni laudū præconia canentes, eumque anni virilitatem, ad ipsius promeritam declarandam eminentiam, nuncupantes. Quemadmodum enim virilitas in homine ætas cunctis aliis perfectior est, ita pariter & aliis anni partibus Autumnus; vtpotè quia in ipso omnia naturæ bona in summa perfectione deueniunt. *Ver* floribus, herbisque abundat, non autem fructibus. *Aestas* habet fructus, hi tamen eo tempore haud sapidi, nec boni sunt nutrimenti. *Hyems* quas habet herbas, exsiccatæ sunt, quas habet & plantas sine frondibus sunt, quos habet fructus, si ex Autumno habet collectos, vel maiori ex parte saporem & colorem amiserunt, vel si non in totum, quod rarò contigit, saltem semiputruerunt. Si verò habet hyems fructus ex maxima colonum industria, & arte, semper extra tempus erunt, ac proindè languidi, imperfecti, illegitimi. Solus Autumnus gloriari potest se habere fructus non solū integra bonitate maturos, & optimos, verum etiam ipsum esse florem omnium fructuum, summè perfectorum, atque ad nutrimentum egregiè exquisitorum. Inter quos dum vindemię diuitię eminēt, hæ solæ, quando aliæ dotes non fuissent, sufficerent proculdubio, vt veluti Regem temporum Verni, Æstatis, Hyemisque Autumni tempus constituamus. Vnde Statius

Coronandus vt temporū Rex racemis suis Autumnus.

Ditemque precatur
Autumnum, & charis gaudet redimita racemis.

Ad hanc Autumni regiam quasi eminentiam referunt recentiores responsum ad quæstionem illam Plutarci, *Cur circa finem Autumni voraciores simus.* Inquiunt enim sic. Vernum tempus ventosum est. Æstiuum ardens, Hiems gelatum. Solum Autumni tempus est temperatum, & adeo hac prærogatiua excellit, vt temperies, quæ experitur in Vere, Autumnalē temperiem in nullo æquare possit. Hinc transitus ille à vehementi æstatis calore, cuius causa elanguentes spiritus comedendi appetitum remittunt, ad Autumni temperiem, ob quam iidem spiritus reuiuiscunt, ad fames nos prouocat.

Cur circa fine Autumni voraciores simus.

Hæ & aliæ referuntur Autumni excellentiæ, vt ipsum pretiosis redimitum racemis super alias anni partes, Principem, Regemque constituant. Sed cunctas vno simplici, ac breui symbolo clausit Interpres noster in serm. Dom. in sexagesimam. Explicans enim ibi textum Gen. 26. nuper citatum, *Seminauit Isaac in terra Gerasa, & in ipso anno inuenit centuplum*, postquam constituerit Christum Annum misticum remissionis & gratiæ per tria seminum genera, & pro *Vere* intellexerit in eius vita tempus prædicationis suæ. Pro *Aestate* tempus passionis suæ. Pro *Hyeme* tempus persecutionis suæ. Pro *Autumno* demum intellexit Resurrectionem suam, *qua exufflatis paleis pœnalitatis, & puluere mortalitatis, illa humanitas Verbi gloriosa, & immortalis reposita est in cellario, idest ad dexteram Dei Patris.*

Quatuor anni partes in vita Christi mistice.

Autumnus pro eius resurrectione.

Sed aduertenda vltima postilla Interpretis super illud, Et in ipso anno inuenit centuplum. *Idest, inquit, elegit Apostolos, quibus dictum est, centuplum accipietis, &c.* Istud idem centuplum inueniens Franciscus in reparatione Ecclesiæ, quod antea in eius fundatione inuenerat Christus: & veluti exemplar solius Francisci in eadē reparatione, è Cruce illi ter ex se immediatè præcepta, constituerat vt vitā quoq; suam ceu nouum annum remissionis, & benignitatis mortalibus exhiberet. Factus & ipse in magno Ecclesiæ anno veluti, nouum in prædicatione Ver. Noua in Passione Aestas. Nouus in persecutione Hyems. Nouus in Resurrectione Autumnus: haud surgens corpore, sed surgens gradu, sublimiter, ac gloriosè euectus vsque ad Luciferi sedem.

Hæc quatuor etiam tempora in vita Franc.

Atq; in his quatuor partibus anni vitæ Christi vnicè simillimus. Imò in iisdem partibus factus vnus nouus Autumnus, quadriformiter vnus, quatenus ipse solus electus, vt à morte spirituali ad vitā gratiæ gloriosè Ecclesia tota, & in Vere eius prædicationis, & in Aestate eius Passionis, & in Hyeme eius persecutionis resurgeret. Iam in mira altissimæ paupertatis institutione, & obseruantia Rex perdiues Regni Cælorum constitutus, nec alio diademate, nisi Racemorum ditissimæ vindemiæ, scilicet donorum, & meritorum splendidè redimitus. Eundem Autumnum, quem destinauit ad ortum Francisci Deus, destinauit, & ad obitū, vt sicut in ortu ostendebat eum gloriosæ resurrectionis Ecclesiæ Principem, ita pariter & in obitu eleuans ipsū ad principem omnium Angelorum thronum.

Ipse Autumnus quadriformiter vnus.

Accipe alium arcanum. Inter quatuor Anni tempora iuxta numerationem, quæ incipit ab æquinoctio vernali, tertio loco in ordine ponitur Autumnus, trium aliorum

stercora reputabant. Hæc ibi Interpres.

Tria communissima vitia, veluti tres omnium malorum radices, scilicet superbia, luxuria, auaritia, de quibus toties dictum est, Autumnum Ecclesiæ penè mutauerant in Hiemem. Imò ipsam Ecclesiam adeo peruerterant, vt supra caput eius Luna reperiretur instar stellarum coronæ, ab ea maxima appretiatione complexæ, & sub pedibus eius corona stellarū duodecim instar Lunæ, ab ea vt stercora conculcandæ. Ac propterea eius solaris amictus in nigram vestem mutatus. Sic quasi amittens sua pristina fundamenta, ab ipsis fundamentis collabentem conspexit ipsam supra humeros Francisci Summus Pontifex Innocentius III. ceu ipse Franciscus idoneus à Deo repertus esset, vt ad pristinum statum Ecclesiam ipsam reduceret. Restituendo ipsi coronam stellarum in capite. Iterumque Sole Christo eam vestiendo. Pedibusque suis Lunā sicut tempore Apostolorum conculcandam supponendo.

Hinc est, quod idcirco iuxta Interpretis nostri doctrinam, reperio Franciscum quasi in ipsam imaginem Ecclesiæ transformatum. Sequitur namque ibidem immediatè, transiens à sensu allegorico ad moralem, intelligensque pro *Muliere amicta Sole* fidelem animam, in hunc modum. *Amicta Sole.* Tria sunt in Sole, candor, splendor, calor. *In candore castitas. In splendore humilitas. In calore charitas. Ex his tribus fit pallium fidelis animæ cælestis sponsæ, &c.* Quibus ita explicatis, venit ad illud aliud, *Luna sub pedibus eius*, & per legem oppositorum, tria alia perpendit in Luna ceu simbola, prædictis tribus de Sole aduersa, scilicet *maculam pro luxuria*, quæ destruit *castitatem*. *Obscuritatem pro superbia*, quæ excæcans corda, *lumen humilitatis extinguit. Frigiditatem* odii, & rancoris, quæ omnem *charitatem* è medio tollit. Illis tribus virtutibus excellenter ornata ex duobus luminaribus Sole, & Luna Francisci anima, successit ei corona stellarum duodecim, in quibus Interpres intelligit pulchrè totidem virtutes, sub quaternis ternariis dispositas. Vt verbi gr. à parte frontis sint *Fides. Spes. Charitas*. A dextris *Temperantia. Prudentia. Fortitudo*. In posteriori *Mortis memoria. Iudicij dies amara. Indeficiens Inferni pœna*. A sinistris *Patientia. Obedientia. Finalis perseuerantia.*

Sol in tribus trium primarum virtutū moralium hieroglyphicum.

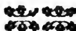
Anima Frāc. mulier amicta Sole, &c.

Igitur in hac imagine perfectissimè quinque ternariis efformatus Franciscus, & per eam totaliter compassiuè transformatus in pristinam formam Ecclesiæ, quā repererat adeo turpiter deformatam, vt quasi non amplius cognosceretur, congruebat equidem, vt Deus mutans turpē Ecclesiæ formam, quam ex tribus in Luna repertis contraxerat, in formam imaginis Francisci, iam in priorem formam Ecclesiæ transformati, ipsam reduceret, prout reapse reduxit, vitam Christi, & Apostolicam fidem ei restituens, poneretque corpori suo Solarem vestem, Lunam sub pedibus eius, coronam stellarū duodecim in capite eius, vt ante. Confirmat ipse Interpr. ea postilla super illud 1. Ioānis 2. per concordantiam ad alium textū Isaiæ 14. *Omne, quod est in Mundo, est concupiscentia carnis*. Ecce labor. *Et concupiscentia oculorum*. Idest auaritia. Ecce concussio. *Et superbia vitæ*. Ecce seruitus Diaboli dura. In his tribus demonstrat apertè Interpres totam Ecclesiam à seipsa excisam, nimirum cum corona stellarū sub pedibus, cum Luna in capite, tenebrisque nocturnis, in quibus ipsa Luna reuoluitur, amicta. Sed paulò post de ipsius Ecclesiæ restitutione in pristinum statum tacitè loquens, & de Francisco illius Reparatore, statim subdit aliud ternarium his verbis. *Contra ista tria Dominus apposuit remedia, scilicet. Vitæ innocentiam contra carnis laborem. Spiritus paupertatem contra auaritiæ concussionem, vel negotiationem. Sanguinis passionem, vel effusionem contra superbiæ sublimitatem*. Hisce tribus remediis Christus Mundi Redemptor fundauit Ecclesiam, ac per consequens ad eam reparandam, restituendamque penè ad pristinam formam, eligendus erat ille vir, qui in iisdem sibi assimilaretur. Cum autem ad istud opus tam arduum elegerit Franciscum, hinc est, quod circa vitæ innocētiam non solum Præcursori suo, sicut decebat, assimilauit ipsum, sed sibi ipsi;

Tria vitia velut omniū scelerum radix.

Tria remedia, quibus Franc. reparauit Ecclesiā erant Ecclesiæ fundamēta.

Circa spiritus paupertatem sic
nonum fecit ipsum super
terram, quemadmo.
dum
circa passionem per effu-
sionem sanguinis
super Aluer-
niæ Mon-
tem.

Dies

PVNCTVM IV.

Dies ortus Francisci dies quartus Octobris, in quo obijt. Dies Saturni, quo regnante ætas auri. Dies septimus, in quo requieuit Dominus. Dies Sabbati Deiparæ consecratus.

I.

Cur Auctor assignet ortui Francisci mensẽ Octobris.

MENSIS ortus Francisci, Gratiæ Dei filii, in quo Gratia Dei apparuit, October erit, in sententia mea, ex præsuppositione haud leui deducta, nec gratis mihi concedẽda. Ipse namq; præsuppono, vt tota moles scripturæ meæ in tuto (sub ipsa tẽporis incertitudine) consistere possit, Franciscum annum explesse vitæ suæ 45. paucis horis fortè minus vtpotè qui natus sit in media nocte. Tanti enim vixisse Franciscum, scilicet annos 45. afferunt absolutè Chronistæ nostri communiter sine vllo alio additamento, vel explicatione, aut quæstione, nũ scilicet anni 45. totius vitæ Francisci incompleti fuerint, vel completi, in principione, vel in medio, aut in fine. Bonau. cap. vltimo.

Annus, & dies ecclesiasticus obitus Franc.

Transiiit autẽ venerabilis Pater ex huius Mundi naufragio anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducẽtesimo vigesimo sexto, quarto nonas Octobris, die Sabbathi in sero, sepultus in die Dominico, &c. In quibus verbis habemus annum & diẽ Ecclesiasticum obitus S. Patris.

Annos ætatis eius 45. alii deinde enumerauere, vt *cum D. Antonino Boni quique* (ait Vadingus num. 37. ann. 1226.) *notarunt Scriptores*. In Legenda Minori apud Breuiarium nostrum lect. vlt. 2. noct. Oct. S. Franc. Tandem, dicitur, cunctis in eum completis mitteriis, orans & psallens Vir beatus, obdormiuit in Domino, & anima illa, &c. In nullo horum locorum ætas Francisci memoratur à Bonauẽt. Et tamen iuxta formam loquendi Vadinghi loco citato, videtur contrarium. Fortè in Legendæ minoris, quæ per Breuiariũ dispersa legitur, & mihi nondũ innotuit, exemplari, extat Francisci ætas. Vide etiam ipsum Vadingum in app. §. 2. num. 1. contra Marianum, qui anno Christi 1181. ortum esse Franciscum scribit. Nullibi tamen Vadingus modificauit assertionem suam, vt non diceret absolutè Franc. annos vixisse 45.

Alii assignãt ipsi mensem Septembris.

Non desunt tamen ex recentioribus, qui asserant, obiisse Franciscum anno ætatis suæ 44. & diebus octo. Hanc sententiam refert Bordonus loco cit. sub nu. 14. his verbis, loquens de quindenis ternarijs totum cursum vitæ Francisci constituentibus. Adde, inquit, quod cursus totius vitæ illius compleuit ternario quindenio, nam quindecim triplicati constituũt 45. annos, quibus Franciscus in Mundo vixit Deo, & hominibus: *Hoc est annos 44. & octo dies, vt infra patebit*. Hæc ille, apud quem illud, *vt infra patebit*, non potui adhuc in suo Chronologio reperire. Legi tamen apud Henricum Sedulium infra citandum, totius annos Vitæ Francisci fuisse 44. attigisse 45. Sed quantum tempus attigerit ab anno 45. non explicat Auctor ille.

Ann. 40. & dieb. 8. dicunt vixisse Franc.

Ex hac sententia primò saluatur illorũ assertum, qui tenent contra Marianum, quem ipse adhuc sequutus sum, Franciscum natum esse anno Christi 1182. Huic enim anni si addas annos vitæ Franc. 44. perficit annum Christi 1226 in quo obiit iuxta communem sententiam. Secundò potest faciliter perueniri & ad numerum dierum mensis, in quo natus est Franciscus, & ad qualitatem ipsius diei ortus illius ex litera Dominicali, quæ anno illo 1182. erat C. si enim obiit die 4. Octobris in sero, anno ætatis suæ 40. & diebus octo. signum est, quod natus sit die 26. Septẽbris, in quo complens annos 44. & ingrediens limen anni 45. à die 26. Septẽb. vsque ad quartum diem Octobris, octo tantum dies interponuntur, sicque 4. die Octobris decessit. Item si litera Dominicalis erat C. vt ponit etiam Bordonus ex Ioãne Lucido, & aliis, dicendum est Beatum Franciscum natum esse in die Dominico. Referamus eius formalia verba ex loco cit. num. 1. Franciscus, ait, ex honestis, & catholicis parentibus, &c. ortus est anno Domini millesimo centesimo octuagesimo primo, die vigesima sexta Septembris, Ecclesiam feliciter regente Lucio III. Lucensi, 29. Augusti electo præcedenti anno 1181. defuncto 25. Nouembris 1185. Illum diem 26. Septembris Sancto Infanti assignat Fr. Saluator de Vitalibus, vir pius in suo Floreto fol. 149. his verbis. *Natus est in Mundo Franciscus Seraphicus in Ciuitate Assisij, die Dominico circa exitum mensis Septembris. Eo enim anno 1182. currebat litera Dominicalis C. affixa prædicto diei 26. infra quem alia non reperitur. Signum euidens, quod eo die fuit Dominica circa exitum Septembris.*

Ex quo numero deducitur ortus Franc. ad an. 1182.

In quo die natus Franc.

In hac Bordoni enarratione ille primus error circa annum ortus Francisci 1181. vel suus non est, vel si suus, certè inuoluntarius est, atque ex in aduertentia commissus. Contradicit enim annus ille sententiæ, cui ipse cum Fr. Saluatore memorato post paucos alios versiculos subscribit.

Lapsus Bordoni ex inauertencia circa ann. ortus Franc.

bit. Contradicit anno, quem cogitur creationi Lucii III. præfigere. Nam cum esset Pontifex ille anno 1181. non autem anno antecedenti, scilicet 1180. creatus, ita planè necesse est asserere, dum dicit natum Franciscum anno 1181. quæ est sententia Mariani sibi aduersa.

Non potuit nasci Franc. die 26. Sept. in die Dominica.

Insuper alius error videtur ex affixione literæ Dominicalis illius anni dum eā affigunt diei Dominico ad 26. Septembris, in quo natum dicunt Franciscum, pro eo quod extinctum faciunt anno ętatis suæ 44. & diebus octo. Numerus siquidem dierum corresponderet tempori ętatis, sed qualitas diei contradiceret numero dierum obitus Francisci, qui contigit die Octobris 4. vt communiter ex D. Bonauentura asseritur, & solum cum diei qualitate conueniret. Qnod ita demonstratur.

Ipsi testantur cū Lucido, & aliis, quod dies Dominicalis illius anni erat C. ergo cogūtur etiam testari, quod Franc. obierit die Octobris 2. in Sabbato, quod est contra communem sententiam, & contra ritum totius Religionis, & Ecclesiæ Romanæ, quæ die 4. Octobris, in quo obiit Franciscus, celebrat solemne festum: Etenim à Dominica die inclusiuè, cadente die 26. Septembris, habentis dies 30. vsque ad diem 4. Octobris inclusiuè, septē dies enumerantur. Igitur vel Franciscus natus est die 26. Septembris in die Veneris, vt possit cōcludi eius obitus die 4. Octobris de Sabbato, & sic necessarium esset affirmare literam Dominicalem anno illo 1182. non esse C. sed aliam, pro qua inaduertenter posuit Fr. Saluator C. Vel si erat C. aut error fuit in Calendario, quod ipse poterat statim aduertere, aut errant qui asserunt B. Franciscum annos ætatis suæ 44. & dies octo tantum expleuisse. Nam, vt diximus, cogerentur asserere ex præfixione literæ Dominicalis, ab ipsis adductæ, natum fuisse die Septembris 26. in die Dominico, mortuum verò die 2. Octobris in Sabbato.

Probatur argumento ad hominem.

Similem modum conuincendorū quorundam Cappadocum, errantium circa tempus celebrationis Paschatis tenet Bellarm. supra allegatus ad tertium errorē. Cappadoces ex S. Epiphanio hæres. 50. semper celebrabant Pascha ceu festum fixum, & immobile, die 25. Martii, sicut nos semper celebramus Natalem Domini die 25. Decembris. Putabant enim Christum eo die passum fuisse, & ipso die passionis Pascha agendum credebant. Similis fuit error Gallorum in principio Ecclesiæ, semper Pascha celebrantium 25. Martii, quod putarent eo die Christum

[illegible] conuincit [illegible] Cappadoces, errantes circa diem Pasch. [illegible]

resurrexisse. Hic error summè placet Luthero, vt supra tetigimus. Bellarminus autem contra hunc errorem non solum adducit consensum totius Ecclesiæ, statuētis Pascha die Dominico semper celebrādum, verum etiam inniti secūdum quosdam falso fundamento, sic demonstrat, Christus, vt illi docent, non potuit resurgere 25. Martii, nec etiam pati; nam passus est die Veneris, & surrexit die Dominico secundum Euangelia omnia. Constat etiam Christū passum esse, & resurrexisse anno ætatis suæ 33. vel 34. secundū alios. Porrò anno Christi 33 die 25. Martii non fuit feria 6. nec dies Dominica, sed feria 4. Anno autem Christi 34. die 25. Martii fuit feria 5. vt ex litera Dominicali patet. Nam anno Christi 33. currebat litera D. anno 34. litera C. die autem 25. Martii semper est G. Ita Bellarm. ibi.

Celebrabāt illi Pascha semper die 25. Martii

Anno ætatis suę 33. vel 34. surrexit Christus.

Pari modo in casu nostro possumus nūc asserere in dictos recēsiores. Ipsi enim dum non recedunt à communi sententia Franciscum mortuum die 4. Octobris in Sabbato, duo pariter secundum sententiam propriam excogitant: vnum, quod Franciscus natus sit die 26. Septembris, & in hoc verum dicunt, sed ex propriæ sententiæ suppositione, quod scilicet Franc. vixerit ann. 44. & dieb. 8. Alterum est, quod 26. dies Septembris erat dies Dominicus ex litera Dominicali C. illius anni 1182. in quo natum supponunt Franciscum; sed istud non videtur posse subsistere, quia sequeretur Franciscum obiisse die Octobris 2: vt probatum est. Deducunt itidem ex tali sententia præfati Recensiores, conceptionem Francisci contigisse anno antecedenti, scilicet 1181. ad diem 26. Decembris, & in hoc etiam verū dicunt ex præsuppositione. Vide eundem Bordon. ibidem sub num. 19. Hæ duæ certæ ex incerta historia deductiones conueniunt mecum in tribus. Primo circa conceptionem in signo cælesti, sub quo conceptum esse Franciscum, & natum esse Christum superius lib. 8. ad finem demonstratum est. Secundò circa ortum eius, qui Autumni tempore contigit, siuę 26. Septembris natus dicatur, siue die 4. Octobris, sub quo obiit. Tertio circa fundamentum sententiæ, vtraque enim sententia, scilicet tam illorum, qua mea fundatur in communi illa historia, qua asseritur Franciscum obiisse anno ætatis suæ 45. Qui annus apud illos est annus inceptus solummodo, apud me vero completus. Quæ autem deductio melior sit, ne possit dici ita apertè deductio excogitata, vel accommodata, sed cum fundamēto (scribere enim absolutè sine vlla declara-

Duo inferūt recensiores ex propria sententia.

Recensiorū sententia cū sententia authoris in tribus cōuenit.

claratione, obiisse Franciscum in ætate ann. 45. & huic numero defecisse menses vndecim, & dies 22. non videtur grauitati, & exactæ historiæ integritati valde consonum) alii iudicent.

Sententia authoris Martyrolog. valde diuersa ab aliorum sententia.

Autor Martyrologii, vt aduertimus in 1. Hierarchiæ tomo fol. 19. natũ esse Franciscum scribit anno Domini 1182. subditque statim §. 1. ad diem 4. Octob. *Ioannes prius vocatus à Matre, eo quod circa festum S. Ioannis Baptistæ enixa sit, dehinc Franc. à Patre, &c.* Itaq; vbi præfati recensiores subtraxerunt ab annis 45. ætatis Francisci menses vndecim, & dies 22. Author Martyrologii (qui nullum patronum supra allatæ sententiæ affert) subtrahit tantum menses 3. & dies 10. Ipse autem iuxta absolutam historicorum assertionem, D. Antonini, & aliorum, quos suppresso nomine ceu bonos Scriptores citat Vadingus vbi supra, nihil subtrahẽdo à numero annorum ætatis Parentis nostri, eum vt completissimum præsuppono, dum nullus ex prædictis incompletum fuisse dicat, quod quidem Vadingus, indefessus, oculatusque rerum Franciscanarum indagator, si vt talem, & in tam notabili subtractione illum apud historicos reperiisse, minimè quidem tacuisset. Verisimiliter tamen ipse subtraho paucas quasdam horas, vt infra declarabo. Mensis ergo apud Bordonum ortus Francisci Septembris. Apud auctorem Martyrologii Iunius. Apud me October.

Author declarat sententiam suam.

Mensis Octobris prærogatiuæ.

OCTOBER Mensis ita dictus est, quod octauum locum teneat à Martio, qui primus ineuntis Anni mensis erat. Quomodo numerant in eorum Calendario incipientes annum à Martio, quem dicunt *Nisan*, & loco octauo ponunt *Marhesuan*, qui nobis est October. Hic Mensis sub tutela Martis Romanorum tempore erat. Hic sacrabatur Libero. Hic vindemiæ ascribebatur. Mars, Deus gentium, belli præses dictus, teste Varrone lib. 4. de ling. Latina, quod *maribus in bello præsit*. A Poetis Mauors dicitur per epenthesim, *quod bella vertat*. Fuit Iouis, & Iunonis filius. Ouidius fabulatur solius Iunonis, quæ, monente Flora, in campis Olericis inuenit florem, quo ab ea tacto, vt Flora monuerat, statim concepit sine viro, & peperit filium, quem Martem nominauit. Habuit Mauors suos Sacerdotes Salios, ita nuncupatos, quod in portandis ancilibus, hoc est paruis scutis saltare eos mos erat. *Hinc exultantes Salios, &c.* Virgil. 8. Æneid. Liuius lib. 10. scribit. *Numa Salios duodecim Marti Gradiuo legit, tunicaque pictæ insigne dedit, & super tunicam æneum pectori tegmen, cælestiaque arma, quæ Ancilia*

Sacratus olim Marti Iunonis filio.

appellantur, ferre, ac per Vrbem ire canentes carmina cum tripudijs, solemnique saltu iussit. Vocat hic Liuius Ancilia arma cælestia. Fertur enim Numæ Pompilii tempestate de Cælo decidisse Ancile, vnamque editã vocem, *Omnium potentissimam fore Ciuitatem, quamdiu in ea mansisset*. Quare facta sunt eiusdem generis plura, quibus id misceretur, ne internosci cæleste posset. Vnde Ouidius referens hanc historiam, nomenq; Ancilis explicans, ita cecinit lib. 4. Fastorum.

Salii sacerdotes in Tẽplo Martis.

Ecce leui scutum versatur leniter aura
Decidit. A populo clamor ad astra venit.

Ancile Vrbis Romæ quid propugnaculum.

I. *OCTAVO MENSE GENITVS FRANCISCVS*, & meritò quidem. Nam octauus numerus dignus est, tum quia octo sunt Euangelicæ Beatitudines, tum quia ad Domini resurrectionem refertur, teste Interprete nostro, alias allegato. Et Francisci ortum Deus non solum ad octo prædictarum beatitudinum restitutionem, atque innouationem sicut tempore Apostolorum ordinauerat, vt Ecclesia vniuersa spiritualiter resurgeret, verum etiam omnem medullam Euangelicæ Legis in ipsius Legis Euangelicæ reparationem, in Francisci Regula mira synopsi inspirare, reuelare, ac tradere.

II. *MAGNA VERTERAT CHRISTVS*, fundans Ecclesiam suam, ædimensque Mundum, quia verterat diabolica regna, magnumque generis humani vicerat, ligaueratq; tyrannum, supra Equũ nigrum equitantem, vt pluries diximus cum Interprete nostro. Sic apparuit ab ipso ortu suo Christus vt verus Mauors gẽtium, quas, repudiata synagoga, adhuc morans in præsepio in tribus Regibus Orientis ad se vocauit. Factus deinde Christianorum, quorum vita bellum continuum, Præses, cuius Pater Deus, cuius Mater Virgo, illum, nesciens virum, ad tactum floris Spiritus Sancti concipiens, effundensque super stabuli fœnum. Hic Mars tradens cælitus Vrbi Ecclesiæ militantis Euangelicæ fidei Ancile, constituit suos Sacerdotes anciliatos, vesteque polimita, scilicet variata virtutibus (vt infra ex Interprete) eos induit. Hi fuerunt eius Apostoli, & Discipuli, qui Vrbem totam, scilicet omnes Mundi partes, per quæ cuncta Ecclesia diffundenda erat, gaudentes, ac lætantes discurrerent, Martis sui præconia cantantes, eiusque nomen vndique exaltantes, exultantes & ipsi ad conspectum tyrannorum, Ancileque fidei vsque ad sanguinis effusionem retinentes. *Ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilij, quia digni habiti sunt pro nomine Iesu*

Christus Mauors magna vertens in fundatione Eccl.

Ipse cælitus tradidit vrbi Eccl. ancile.

Instituit suos sacerdotes anciliatos.

Iesu contumeliam pati, &c. Actorum 5.

Sed vbi huius fidei Euāgelicæ Ancile? vbi sacerdotes Salii nouissimis illis temporibus? vbi Ciuitas Ecclesiæ ante Francisci ortum? Referant illius temporis Scriptores, loquantur euentus, dicant duæ præcipuæ visiones, in quarum altera statuerat Christus tribus fulminibus ferè Mundum totum in fauillam redigere; in altera verò Laterana Basilica sese præcipitem prodibat. Christi indignatio in miserationem mutata, veniensque remedii tempus, peperit Pica in stabulo primo genitum suum veluti Picum martialem, vt dictum est, & peperit de mense Octobri, Marti, gentium Deo sacro, vt ipse Mensis esset quasi prænuncius, quod per Franciscum Mauors Christus iterum magna Diaboli molimina pro Ecclesiæ reparatione subuersurus esset, suosque sacerdotes Salios anciliares, numero duodecim principio, cuius vniuersitatis numerus innumeros alios sequentes significaret vsque ad Mundi finem, denuò institueret. Qui tempore potissimum spiritalis vindemiæ induti vt in primæua Ecclesia, cursitantes, & canentes, post Ducem suum Frācifcum sibi simillimum, & in renouato bello contra Mundum, contra carnem, contra Diabolum sui vicem gerentem, dulces hymnos personarent, suorumque Apostolorum choreas efformarent, & in cunctis cum illis in hac arte (præcipuè nominis sui exaltationē, fidei renouationem, Euangelii promulgationem, disciplinæ imitationem) sub noua norma, ac forma conuenirent.

Idipsum fecit in reparatione Eccl. per Franc. Mauors Christus.

Salii Apostolici à Franc. instituti.

Illorum vestis duplex, scilicet exterior, & interior, & vtraque quantitate, & qualitate Apostolica. Exterior lanea, sed ruuida, ac cilicina, colore autem thalassica (Italicè *bigia*) interior polymita, ac stragulata, materia, ac forma preciosissima, & hæc variè picta, & pro eorum insigne, quod haberet ad pectus æneum tegmen. De hac veste interiori Interpres in serm. Dom. 4. post Pascha loquens de Christo vt Polimitario, aut suæ diuinitatis & humanitatis vestem animæ fidelis efformante. *Tali acu noster Polimitarius facit tunicam polymitam, variarum virtutū colore distinctam animæ fideli.* Vnde Prou. 7. Strangulatam vestem fecit sibi. *Vestis strangulata, quæ est multiplici variata colore, byssus castitatis, & purpura Dominicæ passionis est indumentum animæ fidelis.*

Tradidit suis Minorib. anciliatis duplicē vestē.

Vidisti iam Lector ex Intepr. contexturam vestis interioris in Sacerdotibus Saliis, Marti Christo seruientibus, nimirum in Fratribus, & Sororibus trium Ordinū Franciscanorum, quibus Ecclesia reparanda erat, & ad Apostolicam vindemiā iterum reducenda, in cuius prognosticū Franciscum de mense Octobri iuremeritò natum facimus. Sed cerne modò ex eodē tegmen æneum ad formam muri effictū, cum hac inscriptione. *In muro æneo Patientiæ inuincibilitas, & prædicationis assiduitas*, ita Intepres superius adductus ex sermone Dom. 21. post Trinit. Vt autem nunc planè scire possis spiritale significatum Ancilorum, ab his Saliis gestatorum, ex Interprete nostro; necesse est prius aduertere quid sit Ancile, quid clypeus, quid scutum. *Ancile* antiquitus scutum breue erat (authore Festo) ita ex vtroque latere recisum, vt nullus angulus videri posset, & summum, imumque eius latus medio pateret. Dictum ab *Am*, & *Cæsum*, quasi *ancisum*, quod cecinit Ouidius citatus.

In qua veste ceu Minorū insigne æneū tegmen.

> *Idque Ancile vocat, quod ab omni parte recisum est.*
> *Quemque notes oculis, angulus omnis abest.*

Vel dictum ab *agcon*, quod est cubitus. Vel ab *ageos*, remedium, quoniam pestilentiæ remedium fuit, Romæ cælitus immissum. Clypeus, & Clypeum scutum maius erat, & tantum peditum, ita dictū vel quia celabat totum corpus, vel à clepere, quod est furari ab ictibus. Vel cum Plinio lib. 35. cap. 3. à sculpendo, celandoque, vt dicatur clypeus quasi sculptus. Scutum genus armaturæ minus, ac propterea ad differentiam clypei, Equites co vtebantur, vt notat Seruius. Vnde Liu. lib. 6. Clypeis ante Romani vsi sunt, deinde postquam stipendiarii facti sunt, scuta pro clypeis fecere. Igitur clypeū maius, scutum minus, Ancile item scutum breue, quod idem est, licet vtroque origine, & existimatione, & forma valde diuersum.

Tempore pestilentiæ cælitus traditū Romæ ancile.

Tria hæc genera armorum iuxta sacras literas, atque Francisco, & eius sequacibus pro restauranda Ecclesia tradita, reperio apud Interpretem nostrum. De clypeo, & scuto simul super 2. Regum 1. ad illud verbum, *Clypeus fortium*, & super illud Eph. 6. *Sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere.* Ac tertio super illud Iosue 8. *Leua manum ad clypeum*, &c. Superque loca hęc profert pulchra valde, egregiaq; concordantia in serm. Dom. 3. post Trinit. & ad rem nostram peculiarissima. *Clypeus est fides iuxta illud*, sumentes scutum fidei, &c. *Fides temporalia abycit, quia in ipsorum abūdantia perit.* Sic incepit fides in primitiua Ecclesia, per temporalium abiectionem in Christo, in Virgine, in Apostolis fundamentalis. In aliis verò sequentibus, maxime

Clipeum & scutum fidei quomodo fundauit Ecclesiam

ximè Religionum Institutoribus, in quibus semper viguit perfectionis schola, affectu tantum circa huiusmodi temporalium abiectionem nutrita fides, ac propagata. Sic postea nouissimis temporibus, quorum meminit Bonau. perierat vsque penè ad interitum ipsa fides in ipsa rerum temporaliũ abundantia miserrimè suffocata. Sequamur modò reliqua Interp. quia reperiemus quomodo restituta sit in pristinũ statũ hæc fides sub tutela Mauortis Christi per Frãciscum, & eius Ordines.

Restitutum deinde ad pristinũ per Franc.

In hoc clypeo, sudit, viri iusti solent fortiter pugnare. Vnde Iosue 8. Leua (*inquit Dominus Iosue*) manum ad clypeum, qui in manu tua est, contra Vrbem Hay, quoniam tradam eam tibi. *Clypeus in manu est fides in opere, quam cum à terrenis eleuamus, Hay, quæ interpretatur aceruus lapidũ, abundantia temporalium capitur, & succenditur. Capitur vt pauperibus distribuatur. Succenditur, cum feruore spiritus quasi pulnis, & cinis reputatur.* Clypeum manu leuat cõtra Hay, qui operibus fidem adiuuat, quibus Mundi superbiam, & abundantiam contemnendo deuastat. Bene ergo dicitur, quia ibi abiectus est clypeus fortium, clypeus Saul quasi non esset vnctus oleo. *Superbi, & auari fidem Christi, & gratiam baptismi, qua sunt vncti in sterquilinium abyciunt, dum temporalia quærunt.* Hæc Interpres.

Temporalia scutum fidei proiiciunt in sterquilinio.

Adiunge modo, Lector, si placet, assertum Baron. paulò ante rescriptum ab illis verbis. *Planè Deus Ecclesiam suam*, &c. cuius vltima periodus, *Qui*, scilicet Franciscus, *mundi contemptum, ac paupertatem non affectu tantum* (*quod ad Sanctorum Patrum imitationem sufficere potuisset*) *sed effectu etiam consequutus est*. Ergo clypeus fidei, desuper missus est ad primeuæ Ecclesiæ primordia fundanda, & iam à terrenis eleuatus, capta & succensa, idest spreta, & pauperibus dispersa, rerum temporalium copia. Sed post aliquot sæcula penè totus vbique deperditus, & in sterquilinium proiectus à superbia, & auaritia, inde eleuatus est à Francisco, & sequacibus, & ad pristinum decorem, & honorẽ restitutus: Nam ipse Franciscus solus renouationem Ecclesiæ suis principiis, à quibus fides Christi exciderat, conformauit perfectè. Affectu scilicet, & effectu dilapidans abundantiam rerum temporalium, qua fides perierat, capiensque Vrbem Hay, eamque succedens. Is fidei clypeus fuit Francisco, & sequacibus paruum scutum, & breue scutum, idem ac ancile in sua origine, quia è Cælo venit ad omnimodam liberationem fidei ab illa pestilentia, per quam *Omnis caro corruperat viam suam*. Paruum fuit vt granu sinapis ob suam humilitatem, sicut principio in fundatione Ecclesiæ extitit, & vtale liberauit fidem à sua vilitate. Restaurauit Vrbem Ecclesię sicut tempore Apostolorum. Tutauit illam vsque ad extrema Antichristi tempora.

Clipeus fidei ceu Ancile desuper missus.

Ex cælesti huiusmodi clypei, scuti, & ancilis demissione cum præfatis vestib. data sunt Minoribus ancilia, in quibus sculptum illud candelabrum, de quo Exodi 25. *Facies candelabrum ductile de auro mundissimo, scyphos, & spherulas, & lilia ex ipso procedentia sex calami regredientur de lateribus*. Explicat enim Interpres de charitate, quæ in Christo fuit summa, in Virgine maxima, in Apostolis maior charitate omnium sequacium. In Francisco autem charitas ad summam Christi charitatem, ad maximam Virginis charitatem, ad maiorem Apostolorum charitatem æquè respexit iuxta omnimodum posse, etsi non eadem in substantia. Fuit inquam, hæc Francisci charitas adeo singularis per conformitatem ad illos tres gradus simul, maiorem, maximum, summum, vt tandem exclamans sine intermissione, *Cupio dissolui, & esse cum Christo*, dissolui, & scindi meruit ab ipso Christo, & esse cum Christo in quinque partibus rupta per quinque stigmata, & cum Christo interius, exteriusque ipsa sola per patentia vulnera, & clauos sanguine rubrefieri, & in propria crucifixi hominis carne crucifigi. De hac charitate propriè loquitur Interpres, exponens prædicti candelabri aurei simbolum. *Charitas*, inquit, *cum fuerit nata* (sicut nata est cum Francisco, quo nascente *apparuit gratia Dei Saluatoris nostri*) *nutritur. Cum fuerit nutrita, roboratur. Cum fuerit roborata, perficitur. Cum ad perfectionem venerit, dicit, Cupio dissolui, & esse cum Christo*. Sed hæc dissolutio patens in hac vita, sicut patuit in Christi corpore ante dissolutionẽ animę à carne, vbi vnquã ita peculiariùs visa est, sicut in Franc. corpore? In ipso namq; vsque ad vltimum gradum possibilitatis verificatum est id, quod sequitur Interpr. ita subdens. *Hic apertè progressus, & perfecta charitas insinuatur*. Fit etiam candelabrum charitatis de auro mundissimo. Nullius enim vitii recipit admixtionem. Quæ sicut aurum cæteris metallis, sic præeminet cæteris virtutibus.

Ancilia Minorum cum suis in sculptis ico

Tres gradus mirabile in Franci charitate.

Christus cãdelabrum ex auro mundissimo.

Spherulæ candelabri aurei charitatis Francisci, sub cuius charitatis insigne sub titulo seraphico tres Ordines militant in Ecclesia, ceu ancilia describuntur ab Interprete ibi immediatè. *In spherula verò, annectit, quæ circumuoluitur sollicitudo erga*

pro-

Spherula viri iusti quæ.

ximi necessitatem. Sicut in ancilijs, siue paruis scutis spherulatis Sacerdotum Salium Martis maxima cernebatur sollicitudo erga Vrbem Romam, pro cuius necessitate, vt liberaretur scilicet à pestilentia, missum fuit sibi cælitus Ancile. Quare solliciti illi duodecim Sacerdotes ad celebranda choreis, & carminibus Martis præconia, hæc celebratio necessaria videbatur Numæ, vt ipsa Roma excitaretur gratitudini, & ad petenda à belli Præside, quæ sibi necessaria erat sub tanti Numinis tutela.

Sed in ancilijs, seu spherulis Seraphicis (quibus Minores ad vestigia illius infantuli, qui nascebatur; vt esset Dux eorum Seraphicus, excurrere debebant totũ Orbem ad subueniendam totam Rempublicam Christianam per restitutionem ancilis fidei Christi à loco sordido in locum suum pristinum) simul cum candelabro aureo pro icone, vel stemmate, & scyphi, & lilia, & sex rami exprimendi erant. Explicat enim Interpres in Sciphis humilitatem cum compunctione mentis. In Lilijs munditiam castitatis. In sex ramis, sex charitatis brachia. *Tria à dextris quibus amplectitur Deus.* Nimirum

Brachia charitatis quoad Deũ tria.

1 Peccatorum abominatio. Psalm. *Iniquitatem odio habui, & abominatus sum.*

2 Temporalium conculcatio. Apost. Philip. 3. *Omnia reputaui tanquam stercora, vt Christum lucrifacerem.*

3 Cælestium contemplatio. 2. Cor. 4. *Non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur.* Tria alia charitatis brachia, quibus amplectitur proximus.

Tria etiam quoad proximum.

1 Delinquenti parcere, Lucæ 3. *Dimitte eis, quia nesciunt quid faciunt.*

2 Errantem corrigere. Iacob. 5. *Qui conuerti fecerit peccatorem à via sua erroris, &c.*

3 Esurientem reficere, Rom. 12. *Si esurierit inimicus tuus, cibo illum, &c.*

Quantum ad gaudium, & hilaritatem excurrendo Minores ceu noui Sacerdotes ancillati, & solliciti, lætissimique cultores Mauortis Christi, sufficere potest sententia Interpretis paulò ante adducta super illud Lucæ, *Congratulamini. De bono communi,* ait, *commune debet esse gaudium. Cum enim innocentia restituitur, gratia reparatur, non est mirum, si homini & eius conscientiæ est gaudium.*

Iuno, Saturni filia pro aere.

III *MARS IVNONIS FILIVS,* &c. Iuno Saturni filia fuit, &, vt fabulantur Poetæ, & soror, & coniux. Phisici interpretantur, per Iunonem intelligi aerem ob summam aeris cum æthere similitudinem, vt proinde Iouis & coniux, & soror existimetur Iuno. Vide Cicer. 2. de Natura Deor. Iunonem quadrinominem, si fas erit vti hoc nomine, nuncupabimus. Ei namque multa sunt nomina, præsertim hæc quatuor. Est enim *Curetis,* quæ vtitur curru, & hasta, Virg. 1 Æneid. Est & *Lucina,* quæ partubus præest. Terent. in And. Est *Regina.* Virg. 1. Æneid. Et demum & *Pronuba* est, quia præest nubentibus.

Ad floris Christi contactum peperit gratia Dei Franc.

Flos campi Christus, & *Lilium conuallium,* Cant. 2. non autem horti alicuius particularis, quia pro omnibus natus, ac datus, & in publica via, & in communi præsepe exortus, & expositus. Vide Interpr. in serm. Dom. 15. post Trinitatem. Ad contactum huius floris *gratia Dei* peperit in Ciuitate Assisij intra alienum stabulum Franciscum, Dei gratiæ filium à Bonau. nuncupatum, qui de ipso etiam scribere incipiens, ita exorsus est. *Apparuit Gratia Dei Saluatoris nostri Iesu Christi.* Peperit hæc gratia Dei in Francisco de mense Octobri Mauortis Christi Vicegerentem, vt & ipse in eius nomine veluti nouus Mauors reparandę Ecclesiæ magna Diaboli molimina, sicut tempore fundationis Ecclesiæ, subuerteret. Hæc ipsa Gratia in Domina Pica & coniux, & soror summi & veri Iouis Dei, tota aer fuit, scilicet tota cælestis. Hæc item vt tota aer eo idoneum ad magnorum, & multorum hostium euersionem concepit, peperitque filium, quo & vt aereus deinde ipse apparuit etiam ab ipsa in ipsa sæculari vita natiuitate? Nunquam enim talis filius lætaliter peccauit. Nunquam fuit terrenus, quamuis terrenè, ac vanè nutritus, sed semper cælestis, & in magnã vim carnis, Mundi, & Diaboli magnanimus. Verum adimaduertendum, quod Iuno, scilicet aer cælestis gratiæ in stabulo Assisij peperit prima vice Franciscum ex D. Parente Pica in gratia Dei concipiente, & gignente hunc suum primogenitum. Nam secunda vice adhuc in vita sæculari altera deinde Iuno, & alibi peperit illum, nimirum flatus, & aer ille, quem ter percutiens vox Christi crucifixi intra semierutam S. Damiani Domũ extra Vrbem Assisiatem, ter quoque allocuta est Franciscum illis verbis. *Vade, Francisce, & repara Domum meam, quæ vt cernis, tota destruitur.* Cum enim *vox sit percussio aeris respirati,* vt definit Philosophus, hic respirans aer, ab ore Dei afflatus, iterum genuit Franciscum vt totus aereus esset, & totus Mauors, Iunonis, scilicet aeris vocis Christi primogenitus in reparatione Ecclesiæ.

Totus aereus Franc. ab aere vocis Christi genitus.

Ter Christi voce percussit aer aures Francisci è Cruce.

Quid? Num Mauors Franciscus, quia vt aereus posteriora natalia ab aere vocis

cis Christi Cruci affixi recognoscit? Vtiq; sic est, testante Christi Præcursore (cuius imitatoriam similitudinem, vt loquitur Bonau. in prologo, ferè in cunctis transtulit postea in Franciscum Christus) *Ego vox clamantis in deserto*, Lucæ 3. Vbi Interpres ponderans serm. Dom. 4. Aduent. in hoc breui textu vocem clamantem, & desertum, ita videtur describere Christū alloquentem de Cruce Franciscum in Ecclesia S. Damiani. *Vox*, inquit, *est prædicatio. Clamans Christus. Desertum ipsius Crux. Vox est in aere. Et prædicator solus debet esse aereus, idest cælestis, vt eius conuersatio sit in Cælis*. Hæc pulchre de more Interpr. Igitur clamans rex Christus de deserto Crucis intra Ecclesiam desertam, ac derelictam, illa in aere eius vox parturiuit Franciscum ad nouam vitam, quę apta esset ad triplex exequendum de eius reparanda domo mandatum. Quare hic idem eiusmodi vocis Christi aer, veluti nouum belli, ad magna Diaboli regna euertenda, præsidem, Mauortemque efficiens Franciscum, totum aereum ex tunc potissimum reddidit, totam suam vocem constituit, qua in prædicatione aereas profligaret potestates, & innumeros sequaces aereos pariter efficeret. Restituens pedibus Domini scabellum illud, quod Satanas destruxerat, de quo Exodi 24. vbi scriptum est, quod sub pedibus Domini *Erat quasi opus lapidis saphirini, & quasi Cælum, quod serenum est*. Sed quale istud opus, ex saphiro & Cælo commixtum? Audi quæso Interpr. loco citato immediatè, vbi idem argumentum comprobat his verbis.

Prædicator quomodo esse debeat in aere.

Franc. ex aere vocis Christi prodiens.

Saphirus colorem habet aeris. Opus lapipidis saphirini est vita iusti prædicatoris, qui mentis humilitate est subiectus pedibus Dominicæ Incarnationis, & in aere suspensus contemplatione cælestis beatitudinis. Porro quo pacto illud scabellum pedum Domini destruxerit Satan eo tempore ortus Francisci, accipe etiam ab ipso Interprete, ea tempora describente, & in eis vindicem Deum aduersus Ecclesiam in Ecclesia S. Damiani, omnimodæ ruinæ vicina (in qua vox Christi in aere suspensa, aereum pepererat Franciscum) ab eodem Christo figuratum. Explicans Interpres septem vitia capitalia, quæ ad destructionem generis humani tunc maximè parauerat Diabolus, eisque extremè prouocauerat Dei iram contra mortales, vtitur illo textu Apoc. 19. Ibi enim legitur testari Ioannem, Audiui vocem magnam de Cælo dicentem septem Angelis. *Ite, & effundite septem phialas iræ Dei in terram*. Aer, quem vox illa magna percusserat

Franc. Mauors aereus restituit scabellum pedū Domini.

Septē vitia capitalia.

percussit quoque desuper excitatus Ioannis aures. Aeris tamen illius motio quot articulabat verba, tot in aerem, à lue capitalium criminum vniuersaliter infectum cælestem furorem loquebantur. Aduertendum tamen ex illo textu, quod postrema phiala iræ Dei effusa est in aerem. Nam primus Angelus effudit phialam suam in terram. Secundus in mare. Tertius super flumina, & fontes aquarum. Quartus in Solem. Quintus super sedem bestiæ. Sextus in flumen magnum Euphratem. *Septimus in aerem*. Ecce septena Interpretis postilla statim.

1 *Per terram*, Auari & vsurari.

2 *Per mare*, Superbi & inflati.

3 *Per flumina*, & fontes aquarum, Luxuriosi.

4 *Per Solem*, Vanagloriosi.

5 *Per sedem* Bestiæ, inuidi, & acediosi.

6 *Per flumen Euphratem*, quod interpretatur abundantia, ebrii, & gulosi.

7 *Per aerem*, falsi religiosi.

Aer infumatus à terrenorum cupiditate sunt falsi religiosi.

Hoc vltimū, post sex antedicta, in quibus multa arte septem vitia capitalia perstringit, & aliis scripturis explicat, ita demonstrat ex cap. 8. eiusdem Apoc. *Obscuratus est aer de fumo putei*. Et Intepres: *Puteus est cupiditas, cuius fumus omnes ferè religiosos infumauit*. Ergo fumus cupiditatis tunc destruxerat scabellum prædictū pedum Domini. Idem enim prorsus est illud infumare, quam destruere. Cum autem hæc cupiditas in vltimum malum reducat Christianam Rempublicam, ideo Interpres vltimo loco eam posuit cum textu illo Apocal. 16. Atque hac de re etiam extra septem vitia capitalia eam constituit, non quod ad ea non pertineat, vel ipsa sola esset omnia vitia; sed quia omnium malorum postremum malum est, omniaque mala quasi in ea consummentur. Infumatus, turbatus, & caliginosus redditus ea tempestate aer religionum à cupiditate immoderata, hæc sola septem Hidræ stigię capita exprimebat; ipsā sola, vna in cunctis monstrosè, monstrum quoque ipsa erat septiforme, quod malo exemplo nutriebat in aliis auaritiā, & vsuram. Superbiam & inflationem. Luxuriam. Vanagloriam. Inuidiam, & Acediam. Quo pacto ipsa præsertim iram Dei ad excidium Ecclesiæ prouocauerat.

Malum Religiosorum exemplum prouocat potissimā iram Dei.

Verum Iuno vitalissimi aeris gratiæ Dei genuit primo in Francisco ex contactu floris Christi Nazareni, *Apparens gratia Dei Saluatoris nostri Iesu Christi* de mense Octobri Mauortem suum ceu præsidem belli renouandi contra Diabolum in

in horum septem vitiorum interitum. Postea aer ille respiratus à voce Christi de Cruce creauit Franciscum, illumque constituit, declarauitque vt talis esset, & aereus esset, & scabellum pedum suorum in Ecclesia cum ipsa Ecclesia restitueret sicut tempore Apostolorũ. Ex qua restitutione, per tres Ordines, & tres Leges à Francisco efficienda, remouerentur faciliter septem phialæ iræ Dei, iam remoto fumo cupiditatis religiosæ, ac redeunte aere in sua pristina puritate. Hacque puritate fieret in Francisco *ignita Curulis* in Curru igneo euecta, cui Solaris globus pro mira hasta inseruiret, ad tenebras ab aere vniuersi Orbis profligandas. Fieret *cælestis Lucina*, quæ innumeris partibus spiritualibus iam nouiter penè tota genita Ecclesia præsideret. Fieret *Regina altissima*, & vnica in altissima paupertate, cuius Regnum Cælorum est. Fieret denique *Seraphica Pronuba* in illarum nuptiarum celebratione, quæ tres sunt iuxta Interpr. nostrũ in Do. 20. post Trin scilicet *Nuptiæ Vnionis hipostatica*, & hæ celebratæ in Templo vteri B. Virginis. *Nuptiæ iustificationis*, & hæ quotidie celebrãtur in Templo animæ fidelis. *Nuptiæ glorificationis*, & hæ cebrantur in Templo gloriæ cælestis. Ad has præfigurandas triplices nuptias, sine quarum cõpleta restuaratione Ecclesia à Francisco, ab aere vocis Christi genito, minimè reparari potuisset, tres Ordines instituit Franciscus, tresque eis Leges tradidit.

Puritas in Franc. quadrigomis.

IV VINDEMIÆ ADSCRIPTVS OCTOBER, quia ipse fert vini, omnia lætificantis, abundantiam, Mensemque abundantem hac de re potissimum nuncupant. Ponderat acutè Interpres noster impiam illam Pharisæorum cordium angustiam, in Concilio contra Iesum ita expressam. *Quid facimus, quia hic homo multa signa facit?* Ioann. 11. & addens statim tanti irregulati, ac stulti, vt ita dicã, mœroris ore ipsorum, & Christianorum eiusdem farinæ hominum causam: *Quia*, inquiunt, *eius signa nostris mentibus non apponimus, nec aspicimus ea. Relinquimus a quo finaliter relinquemur, si ea non piè & dulciter sentiamus*. Si dicas, quænam sunt illa signa? Respondeo, quod multiplicia, quia non desinit nobis ostendere signa, aut amoris, aut rigoris, quibus nos dignatur reuocare ad pœnitentiam. Vnde nobis ostendit.

Signa multa in Christo. In euersione vini sanguinis sui tria in specie.

1 *Signa erigentis, vel indulgentis fiduciæ.*

2 *Attrahentis; siue porrigentis clementiæ.*

3 *Corrigentis, siue erigentis iustitiæ, &c.*

Hæc tria argumenta ita explicat ibi immediatè Interpres.

1 *Istud est signum sanguinis pro nobis effusi*, quod est signum excessiuæ dilectionis. *Dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo*, Apoc. 1. sicut benè figuratum fuit Gen. 49. de Iuda *Lauabit*, inquit, *in vino stolam suam, & in sanguine vuæ palliũ suum*. Istud enim vinum non est aliud, quam sanguis pretiosus Domini, quo debeant inebriari corda fidelium. Istud siquidem vinum expressum fuit in torculari Crucis, *& ex ipso lota est stola nostra*, dum scilicet à peccato sumus loti; *& pallium nostrum*, dum scilicet innocentia est restituta. Ita Interpres, qui statim ibidem vsque ad finem illius serm. fer. 6. in Passione ostendit dignis scripturis *non solum Christi sanguinem*, ceu nobis amoris signũ, *verum etiam* (vt in argumento illo triformiter distributo proposuerat) *ceu signum* magnæ fiduciæ, & magnæ clementiæ, & corrigentis iustitiæ. Ceu signũ *magnæ fiduciæ, dũmodo in ipsum per ingratitudinẽ nõ operiamus* iuxta illud Iob 16. *Terra ne operias sanguinem meum*. Ceu signum diuinæ *Clementiæ*, quæ attrahit, vel porrigit per intinctionem sanguinis Agni Christi, iuxta figuram Exodi 12. de sanguine Agni Paschalis. *Intinctio sanguinis*, inquit, *est memoria, vel assumptio Passionis Christi, vt sit in corde per meditationem*.

Vinum perabundans est sanguis Christi.

Est signum magnæ fiduciæ.

Et post nonnulla alia infert eandem fiduciam, & clementiam his verbis. Et vis benè videre fiduciam huius sanguinis? Quia non clamat vindictam, vt sanguis Abel, sed misericordiam. Benè igitur signum erigenti; fiduciæ. Cant. 8. *Pone me vt signaculum, &c.* Attrahentis clementię. *Numquid aliud significant Dei beneficia, peccatoribus abundè collata, nisi clementiam diuinam, quæ semper attrahere ipsos conatur?* Quod ita demonstrat sub simbolo Arcus, de quo Gen. 9. *Arcum meum ponam, &c. Arcus iste*, ait, *est securitas diuinæ iustitiæ. Hic ponitur in nubibus, dum scilicet diuinam iustitiam in pluuiam beneficiorum conuertit. Quæ sunt signa fœderis, & dilectionis, & amicitiæ inter Deum, & terram*, idest peccatorem. *Tertium signum corrigentis iustitiæ*, Isai. 11. *Leuauit Dominus signum in nationes, & congregabit profugos Israel. Et dispersos Iuda colliget à quatuor plagis terræ*. Verè plagæ, pro quibus anima vulneratur. *Est etiam signum comminantis sententiæ in reprobos, à qua nos præseruet misericors Dominus*. Sic conclusit Interpres totum illum sermonem.

Item & magnæ clementiæ.

Sic est arcus positus in nubibus.

Omnia signa amoris sui Christus, misticus Autumnus, de quo supra in Octobri mense, scilicet in abundanti collectione

Omnia signa amoris fui in mense Octobris mistice ostendit Christus.

ne fructuum octo Beatitudinum, & vini pretiosissimi in vindemia suæ passionis perabundè fusi. Signa eius, ceu prognostica infausta de amissione gentis, & loci, à Romanis tollendorum, vt vanè suspicabantur, timuerunt Iudæi. Credebant miselli, quod relictis illis, illud eminens damnum, quod compertè vicinum esse malè coniectabant, euitarent. Sed accidit contrarium, & illud idem fermè accidit, quod deinde iam sub illis signis fundata, ac stabilita Ecclesiæ Christianæ moles in se experta est. Verum relictis huiusmodi signis à Christianis, vt liberè explicare possent Satanæ insignia sub ductu superbiæ, luxuriæ, & auaritiæ, quæ cuncta alia scelera secum traherent, lacerauit, conculcauit, scidit, perdidit infelix Ecclesia signa erigentis, vel indulgentis fiduciæ. Attrahentis, siue porrigentis clementiæ, Corrigentis, siue erigentis iustitiæ. Quamobrem terra Ecclesiæ Romanæ operiens sanguinem Christi sui per ingratitudinem; ablataque ab eius corde sanguinis Agni intinctione, vidit super se irruentes Romanos Cæsares, Occidentales, atque Orientales, quorum postremos, vt antecessores prætercam, vltimum sui excidium tutè minitati sunt, & penè opere compleuerant Federicus I. Henric. VI. eius filius, Otho IV. Federicus II. & alii Reges, & Reguli, & Proceres, sæculares, & Ecclesiastici eorum Romanam authoritatem excelsam, tonantem, fulminantem sequentes.

Oblita ab Eccles. tempore ortus Franc.

Nihilominus orto Francisco de mense Octobri, eius natiuitas prænuncia extitit de restituendæ vindemiæ passionis Christi. Nam si verum fateri volumus, ex tūc Arcus fœderis ceu Christi indiciū apparuit in nubibus Cæli super Vrbis Assisii Orizontem, quia ex tunc ob præcipuum illum nascendi modum infantulus ille exprimens, plorans & flens, litera A. Arcū prædictum quamcitius apparituram, ac positurum à Deo in nubibus Cæli. annūciabat, quamuis signum comminantis sententiæ Dei veluti reprobam explantāda n Ecclesiam valdè proximè demonstraret. Ita planè contigit, nam Diuina Iustitia ad preces Virginis in pluuiam beneficiorum conuersa est. Quæ pluuia restituit copiosum sanguinis Christi vinū per Franciscum, integro biennio pluentem à quinque corporis sui canalibus ingentem sacrati cruoris vini copiam, clamantemque non vindictam vt sanguis Abel, sed misericordiam vt sanguis Christi. A quo effusus est quatenus vt effunderetur ipse manibus suis eos canales aperiret exterius, quos Christi charitas

Abūdè Franciscus effudit vinum pretiosi liquoris.

aperuerat interius, & ne vltra transiret, illud carnis ostaculū, quod ipse Christus dignatus est remouere, impediebat.

Idem Arcus fœderis in signum abundantis pluuiæ sanguineæ prætactus videtur à Bonauentura in prologo citato, vbi ad *apparitionem gratiæ Dei Saluatoris nostri Iesu Christi* in ortu Francisci, primò ipsū nuncupat *Arcum refulgentem inter nebulas gloriæ, signum in se Dominici fœderis repræsentantem*. Deinde *Angelum veræ pacis*, ad imitatiōnem Præcursoris Christi. Postremò *Angelum ascendentem ab ortu Solis*, & illum eundem, qui in apertione sexti sigilli apparuit Ioanni Apocal. 7. *& signum Dei viui* habebat, cuius munus, *& officiū erat vocandi ad fletum, & planctum, caluicium, & cingulum facci, signandique Thau super frontes virorum, &c.* Quæ omnia apertè demonstrant iuxta illud Psal. *Fiat Pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis*, Mensem Octobrem misticum (quo lustris quamplurimis caruerat spiritualis Annus Ecclesiæ) per Franciscum ad pristinum restituendum fore. Vindemiāque passionis Christi renouandam, ac proinde per Renouatorem suum denuò lauandam Ecclesiæ stolam in vino sanguinis Christi, & in sanguine *vuæ pallium suum*.

Noua arcana ex prol. Bonau.

V Reassumptis ab Ecclesia hac stola in vino lauata, & pallio in sanguine vuæ, iterum dicauit eam Franciscus, in Octobri natus *Libero Patri*, haud sicut tempore Romanorum, sed Apostolorum. Hi namque ex superfluenti Spiritus Sancti musto, vinoque cælesti ebrii spiritualiter effecti, ad illam insuetam variarū linguarum loquacitatem, miramque eloquentiam prorupuere, qua stupore maximo totum Orbem conuerterunt. Quod donum nec defuit postea per suos Minores in Ecclesia, ab ipsis reparata per vitæ Apostolorum renouationem.

Istud donum reapse experta est in Interprete nostro, vt alibi diximus; misticè verò in cunctis, iuxta explicationem eiusdem Interpretis, ita docentis serm. 2. in die Sācto Pentecosten ad finem. *Qui Sancto Spiritu replentur, varijs linguis loquuntur. Variæ linguæ sunt varia de Christo testimonia, vtpote Humilitas. Paupertas. Patientia. Obedientia. Quibus tunc loquimur, cum ea in nobis ipsis alijs ostendimus. Viua est loquela, cum loquuntur opera. Cessent, obsecro verba, loquantur opera. Verbi sumus pleni, sed operibus vacui*. Hæc ibi.

Donū variarum linguarum in reparanda Eccl. quale in Minoribus.

Plenitudo operum in Apostolis Christi superauit plenitudinem, ac multitudinem linguarum. Nullus amplius tunc loquebatur variis linguis, Christi virtutibus conformibus ex repletione vini Spiritus

Sancti.

Sancti. Nam *Humilitatem Christi* in barbaram linguam mutauerat superbia vitæ. *Paupertatis Christi* lingua ferè in obliuionem abierat, vigente auaritiæ loquela. *Patientia Christi* idiomà furor bellicus tēporalis tyrannorum, ira effrenis hæresum & impietatum penè dixerim, destruxerat. *Obedientia Christi*, tam Patri æterno, quam parentibus carnalibus exhibitæ, nec amplius recordabantur mortales. Sed his restitutis in pristinam libertatem linguis & idiomatibus per Franciscum, & suos tres Ordines, innouata iam Christi fide per totū Orbem, iterum Ecclesia *varijs linguis locuta est* per suos Apostolos, *prout Spiritus S.* vinum cæleste magna copia effundens in eorū cordibus, *dabat eloqui illis.*

Liber, qui & Dionisius, vini repertor, multiplex est.

LIBER, cui dicatus October, Bacchus est, quem alio nomine Dionysium nuncupant. & multas alias appellationes illi fabulæ tribuunt. Ad rem nostram eo modo faciunt, quæ sub nomine Dionysii, pro quo Dionysia festa Athenis, in honorem Dionysii instituta, sic feruntur. Dionysius vini repertor. Multos autem fuisse Liberos, Dionysiosue, ostendit Diodorus, quorum longe celeberrimus est, qui ex Semele, & Ioue genitum referunt. Hunc namque tertium faciunt, & Thebis Beotis natum, & *Liberum* appellatum, iuxta quatuor sententias. Prima sententia Liberum dicit à liberando, quasi libertatis Deus esset. Secunda, quod Beotiæ vrbes liberas fecerit, pugnans pro Beotiæ libertate, vt loquitur Plutarchus. Tertia, quia vinum curas soluat, & mentem ab illis liberet. Quarta, quod vino vsi liberè loquantur. Seneca autem lib. 1. de Tarquil. vitæ subscribens tertiæ sententiæ, Liberū appellatum dicit, *non ob licentiam linguæ, sed quia liberat seruitio curarum animum, & tristitiæ medetur*. Hæ quatuor sententiæ in vnum digno quidem nexu conueniunt, dum per effusionem nati infantuli Francisci de mense Octobri ipsum Franciscū, (cum vt effusurum diuersimodum vinum in libertatem animarum, & Ecclesiæ, tum vt Libero diuini amoris Numini, in terreni amoris tyrannidis interitum consecratum) mente reuoluimus.

Cur Liber dicatur quatuor sentent.

Franc. exiit è Christi lateris vulnere ob duas rationes.

E vulnere lateris Christi exisse Franciscum, prout ipse Christus cuidam monstrauerat, suadet visio, quæ in Chronicis legitur. Ad cuius sacramenti intellectū valeret admodum vulgatissimum illud Gregorii IX. ex antiqua prosa carmen.

Prima ratio ex Gregorio ix.

Verum de Christi latere
Nouus Legatus mittitur.
In cuius sacro corpore
Vexillum Crucis cernitur, &c.

Ipse tamen aliud arcanum illa claui Paradisi, scilicet lancea, quæ aperuit in Cruce Christi latus, nunc patefacere intendo. Ad aperitionem Dominici lateris *exiuit sanguis, & aqua*, vt testatur Euangel. Ioan. cap. 19. *Aqua scilicet Baptismatis*, explicat Interpr. serm. Dom. 6. post Trinit. *Et sanguis redemptionis. Aqua propter corpus*, quia *aquæ multæ populi multi. Sanguis propter animam*, quia *anima viuit in sanguine*. Quibus verbis infert statim hanc thesim. *Totum ergo Deo debemus, qui totum redemit, vt totum possideret*. Hæc ibi Interpres.

Vini simbola totus sanguis, qui sub Torculari Crucis versauit Christus, explicat, vt prædictum. Aqua etiam omnis, quam lachrimis instillaram pluries ab oculis suis emisit ipse Christus, vinum extitit pretiosissimum. Eo namque adeò inebriatus fuit in operis Redemptionis aggressionem, vt omnium temporalium, etiam propriæ vitæ (cognoscens omnium peccatum, ad quod delendum per mortē Crucis missus à Patre fuerat) obliuisceretur. Hinc in illa parabola de homine quodam descendente ab Hierusalem in Hierico, quem latrones expoliauerant, vulnerauerantque, ac semiuiuum reliquerant, intelligens in Samaritano, illius curam agente, seipsum. *Alligauit* (ait textus sacer Lucæ 10.) *vulnera eius, infundens vinum, & oleum*. Quid autem voluerit ostēdere per hunc curationis modum, declarat Interpres noster in serm. Dom. 13. post Trinitatem his verbis. *In oleo, quod illuminat, peccati significat agnitio. In vino, quod inebriat, lachrymarum compunctio, qua anima inebriat, vt temporalium obliuiscatur.*

Aqua lachrimarum Christi pretiosissimum vinū fuit.

Lachrimæ ceu vinū potentissimum inebriant.

Inebriata hoc vino ipsa Christi anima, oblitaq; vitæ corporis, ex tot huius oculis fleuit, teste Bernardo, quando *Factus est sudor eius* in Horto *tanquam guttæ sanguinis decurrentis in terra*, quot vehemens ebrietatis diuinæ interior pressura, præualens ipsimet maximi terroris vehementiæ, aperuit exterius per totā carnem poros. Apparens tunc maximè totum Christum in vtroque homine veluti aceruum racemorum, à duplici torculari calcatum, ac pressum. Grandiores tamen oculi in corpore Christi fuerunt quinque plagæ, vnde veluti ab amplis canalibus effudit ceu lachrimarum vinum totum sanguinem. Hinc è vulnere laterali vt ostenderet inseparabilitatem inter sāguinem venarum sui corporis, & aquam venarum suorum oculorum, sanguis & aqua simul & semel exierunt. Aqua verò ad demonstrandum baptisma, sanguis autem pretium Redemptionis. Aqua in ordine ad corpus, sanguis in ordine ad animam redimendorum.

Totus Christi sanguis ceu lachrimarum vinū.

Pari modo videtur se gessisse in negotio reparandæ Ecclesiæ, cum in Francisco Reparatore suo, ab ipso immediatè electo simillimam effusionem aquæ lachrimarũ ex nimia, raraq; vini amoris Dei ebrietate legamus; & ita exorbitantẽ, continuam, & insuetam, vt de nullo alio adhuc quid simile reperiatur. Itaque vinum lachrimarum, harumque ebrietas vnica extitit in viro sancto. Vnica pariter fuit in ipso vini sanguinei effusio è quinque vulneribus super Aluernæ Monte. Fuit simul & ingens in ipsa actuali stigmatizatione, in qua, vt ferunt, penè totus Franciscus in proprio sanguine adnatauit. Ingens quoque extitit, integro biennio perfluens. Christi Baptisma in aqua lachrimarum Francisci ostendit suam figuram, immò sua trophea explicauit. Pariter & eius sanguis in illius sanguine vtrumque patefecit aduersus vinum illud, quod contra fidem baptismalem, & contra Christi sanguinem potẽtissimè armat Satan; de quo vino Interpres Dom. 2. Quadrag. *Vinum est inepta lætitia, quæ facit animam ebriam & mœchari cum mundo, vel cum hoste, &c.* Franciscus verò tum Christi baptisma in aqua lateris sui figuratum, tum Christi redemptionẽ, in ipsius lateris sãguine monstratã in opere reparationis Ecclesię propagauit strenuè in partibus infidelium, ac barbarorum, vt copiosę redemptioni Christi copiosa reparatio Francisci responderet. In partibus autem fidelium adimpletionem vtriusque prosequutus est Franc. per institutionem trium Ordinum, ac trium in ipsis baptismatum flaminis, seu pœnitentialium, de quibus aliàs dictum superius.

In Franc. effusio lachrimarum, & sanguinis ex ebrietate amoris Dei nimis rara.

Inde Eccles. reparatio copiosæ Christi redempt. respondit.

Ad hoc aliquo pacto ostendendum secretum ipse Christus, erigens brachium dextrum exire fecit Franciscum è lateris sui vulnere, è quo super Caluariæ Montẽ à lancea vnius militis aperto exierat sanguis & aqua. Quasi diceret loquens his verbis; vnde exierãt aqua baptismatis, & sanguis Redemptoris abundè, & vterque liquor vt pretiosum vinum inebrians, & lætificans; at illud ceu vinum album sicut aqua propter corpora, illud verò vt vinum rubrum propter animas redimendorum; meritò exire debet & ille, qui & aqua, & sanguine reparauit Ecclesiam meam, propagauit baptismum meũ, adimpleuit ea, quæ deerant passioni meę quantum ad saluandorum operationem. Sic abundauit vtrumque vinum, album scilicet, & rubrum in meo Reparatore vt in peculiari riuulo, quemadmodum in me Redẽptore abundarat, sed vt in fonte; & tam in me Redemptore, quam in meo Reparatore per me inebriata est ab vbertate domus meæ, & torrente voluptatis vini mei potata. Mensis ergo ortus Reparatoris mei dicandus vtique mihi Libero Numini, atque vero omnis libertatis christianæ Deo, qui reperi nouum vinum in nouæ legis, & Ecclesiæ fundatione. Quam postea per Franciscum à Satanæ seruitute liberaui, ad pristinam tranquillitatem reduxi. Liberam eloquentiam aduersus tyrannos elargitus sũ: subtraxique à molestissimis illis curis, quę circa res Mundi, carnis, & Dæmonis animas, meo sanguine redemptas, miserrimè vexabant. Totum ergo debet mihi homo, & totum Francisconihi vt Redemptori, Francisco vt Reparatori. Ipse namque totum redemi in homine, Franciscus totum reparauit, vt eam ipse, quam Franciscus totum hominem possideremus.

Secunda ratio authoris haud leuis ponderis.

II.

Dies ortus Francisci iuxta sex eius acceptiones.

DIES sex modis solet explicari. Nam vel est Grammaticalis. Vel Significatiuus. Vel Ciuilis. Vel Solaris. Vel Annualis. Vel Hebdomadarius.

Dies sex modis accipitur.

1 *Dies Grammaticalis* respicit Grammaticorum declinationem. In numero enim singulari tam masculinè, quam fœmininè dies à Grãmaticis pronunciatur. Id numero verò plurali tãtum masculinè declinant. Illud tamen interest, quod dies in fœminino genere denotat tempus indeterminatum; & ideo diminutiuũ est *Diecula*, quod significat breue tempus, & moram. Dies verò cum tempus significet 24. horarum, vel etiam spatium illud ab oriente Sole ad Solem occidentem, generis masculini est, nam illud tempus est determinatum. Sic diem æternum, & diem hodiernum potius dicimus, quam hesternam, vel hodiernam. Contra verò pro tempore incerto dicimus longa dies, non autem longus dies. Hinc

Dies grammaticalis respicit variã grammaticorũ declinationẽ.

2 *Dies Significatiuus* in fœminino, tempus denotat, vt est apud Iuuen.

Longa dies igitur quid consuluit &c.

Et apud Virgil. 11. Æneid.

Multa dies, variusque labor mortalibus æui,

Retulit in melius.

Dies significatiuus denotat tẽpus, aut lucem.

Iureconsulti item Bima, Trima, Quadrima dies vsurpant pro tempore biennii, triennii, quadriennii. Sed confunditur quandoque hæc differentia, vt videre est

est apud Virgil. 2. Æneid. Tulliū ad Q.F. Plinium lib. 13. cap. 24. Interdum etiam significamus diem pro luce, tenebras vero sub noctis nomine. Virg. 6. Æneid.

Noctes, atque dies patet atri ianua Ditis.

Dies ciuilis lucem, & tenebras amplectitur hor. 24.

3 *Dies Ciuilis* constat horis 24 & lucem, tenebrasque continet. Prout continet hic dies lucem, nouem tempora particularia, seu temporis partes illi tribuūt, singulisque partibus sua præcipua nomina, vt tradit Macrobius lib. 1. cap. 3. Primum tempus est apud ipsum *noctis inclinatio*. Secundum *Gallicinium*, seu Galli cantus, quod tum Galli cantent. Tertium *Conticinium*, cum & Galli conticescunt, & homines quiescunt. Quartum *Diluculum*, cum incipit cognosci dies. Quintū *Mane*, cum dies est clarus. Sextum *Meridies*, diei medium. Septimum *Occiduum*, quod & *serum* vocatur, & nox suprema tempestas, hoc est diei nouissimum tempus, sicuti est expressum in duodecim tabulis. Octauum *Vespera*, stella, quam Græci Hesperam noncupant, alii alio modo declinant. Nonum *Crepusculum*, vespertinum à crepero, quod dubium significat, tanquam lux dubia, quod incertum sit id tempus noctis, an diei existat. Prout autem item is dies amplectitur noctem, triformem dixerunt. Primam à prima eius face, à crepusculo exordiente, quod tunc primū faces, hoc est lumina inferri incipiunt. Secundā à cubando, & sic *Concubium* appellabant. Tertiā ab inidoenicate rerum agendarum temporis, & sic *Intempestam* vocabant.

Primo modo diuiditur in nouē partes.

Secundo modo in tres.

Cur autem hunc diem Ciuilem nuncuparint, communis ratio affertur, quod in aliis, atque aliis Ciuitatibus, & regionibus, alio, atque alio modo obseruaretur.

Dies ciuilis Atheniensiū

Athenienses diem ciuilem auspicabantur à sole occidente ad Solem iterum orientem.

Babiloniorū

Babilonij ab ortu Solis ad Solem secundò exorientem.

Vmbrorum.

Vmbri, inter quos natus Franciscus, à meridie ad meridiem subsequentem.

Romanorū.

Romani autem à media nocte ad mediā noctem, quorum à nobis quoque consuetudo obseruatur: adeout si quid ante mediam noctem gestum sit, id præcedenti diei adscribatur, Quod à media nocte subsequenti diei annumeretur.

Dies natura. lis 12. horas habet.

4 *Dies Solaris* ille est, qui ab ortu ad occasum currit, & 12. tantum horas, & lucem tantum amplectitur, & in tantum à die ciuili distinguimus, & solarem eum nuncupamus, in quantum non continet tenebras, licet ciuilis etiam sit, & vt sic principio distinctus. Vide paulò infra vbi de hora ortus Francisci.

Dies annualis triplex. Festus Profestus. Intercisus.

5 *Dies annualis* dicitur, quia est dies totius anni ex institutione Numæ. Numa enim instituit *dies festos* pro celebrandis festibus. Dies profestos, qui vacui erant à festiuitatibus (Italicè, giorni di lauoro,) *Dies intercisos*, qui erant Deorum, hominumque communes. Et hi ex parte festi, & ex parte profesti erant. Dicebanturque intercisi, quod veluti diuisi essent, partemque sibi Dii, partemque homines vendicarent. Vide Macrobius primo Saturn.

Dies hebdomadarius quis.

6 *Dies Hebdomadarius* ita nuncupabitur, quia pertinet ad hebdomadam, quæ cum constet diebus septem, quilibet dies sumit nomen ab aliquo Planeta. Ordo Planetarum astronomicè, Saturnus. Iuppiter. Mars. Sol. Venus. Mercurius. Luna. Quibus retrogrado ordine, sed mutato in enumerandis septem totius hebdomadæ diebus vtimur, Cur autem nomina hi dies à Planetis vsurpent, ordinē autem minimè obseruent, quæstio fuit Plutarci, ad quam argumento astronomico respondet Sifilinus cap. 36. histor. Dionis. apud Alexandrum Taxonū lib. 2. quæst. 11. apud quem etiam habes ex Angelo Politiano in suis Miscellaneis, quod dies Saturni in diem sabbati, diem verò Solis in diem Dominicum mutauerunt Christiani in gratiam Magni Constantini, prout in eius laudes testatur Niceph. Vide si placet eundem Scriptorem loco citato, percurreque subscripta, ne putes hæc modo ita singulatim, atque accuratè adnotata frustranea esse, atque à proposito argumento longe aliena, nec authoris intentioni fauere.

Dies Sabb. ac Dom n. iuxta rit m Christiano-rum à ritu Ethn. mutati

DIES ortus Francisci, in quo *apparuit*, eluxitque *Gratia Dei Saluatoris nostri Iesu Christi*, siue accipiatur grāmaticaliter, siue significatiuè, siue ciuiliter, siue naturaliter, siue annualiter, siue hebdomadaliter, vt ita dicam, nonnisi felicissima prognostica afferre *poterat toti Mundo*. Diē, in quo Franc. natus est dupliciter trinum, totidemque auspicatissimū dicere possumus, prout referre videtur duplici triduo, seu bino dierum ternario. Declaremus misterū primò ex illo Gen. 1. *Fiat lux, & facta est lux*. *Et tenebræ erant super faciem abyssi*, ad cuius scripturæ intellectum legitur Exodi cap. 10. illud triduum, in quo *tribus diebus facta sunt tenebræ palpabiles in terra Aegypti*. *Vbicumque autem habitabant filij Israel erat lux*. Explicat Interpres Dom. in Septuag. valde ad propositum nostrum vtriusque textus con-

De die hebdomadario paulò inferius.

concordantiam, ita scribens. *Homo patitur ignorantiam diuinæ cognitionis, & suæ fragilitatis, & nescit discernere inter bonum. & malum, & hoc est triduum, de quo dicitur in Exodo, quod tribus diebus, &c.* Tres dies sunt, Cognitio Dei. Sui ipsius. Discretio boni & mali. Pro duobus primis orat Augustinus, dicens. *Domine da mihi cognoscere te, & me.* De tertio Gen, 2. habetur, quod *Lignum scientiæ*, idest discretio boni, *erat in medio Paradisi.* idest in mente hominis.

Primum triduū misticū à die ortus Franc. feliciter auspicatum

Prima dies illuminat ad cognoscendam animæ nostræ dignitatem. Eccl. 10. *Serua in mansuetudine animam tuam, & da illi honorem.* Sed miser homo *cum in honore esset, non intellexit*, Psal. 48.

Secunda dies illuminat ad cognoscendū propriam infirmitatem, Michæ. 6. *Humiliatio tua in medio tui.* Medium nostri est venter, thesaurus stercorum, in cuius consideratione Superbia nostra humiliatur. Arrogantia deprimitur. Vana gloria exsufflatur.

Tertia dies illuminat nos ad discernendum inter diem, & noctem. Lepram, & non lepram. Mundum, & non Mundum, quæ valde necessaria est.

Nam mala sunt vitia stultorum: *Errores sub ipso*
Pro vitio virtus crimina sæpè tulit.

His verò diebus sunt tenebræ palpabiles in terra Ægypti, & super faciem abissi. *Sed vbicumque sunt serui Dei filij Israel lux est, de qua dixit Dominus, Fiat lux, & facta est lux.* Hucusque Interpres.

Vbi sunt serui Dei, ibi lux est.

Sic videtur se gessisse Deum in illa prima die, in qua condidit paruum Francisci Mundum pro magni Mundi orthodoxi reparatione. In primo enim die illo ob apparitionem gratiæ Dei, &c. facta est lux magna per seruum Dei Franciscum, contra Aegyptii tenebras palpabiles ordinata, quibus Ecclesia lachrimabiliter occupabatur. Lux verè vnica, solius diei illius, ac prænuncia trium dierum memoratorum, ad quos perfectissimè exsuscitandos primum in seipso, postea ad eos mirabiliter renouandos in Ecclesia nascebatur gratiosus infantulus.

In die ortus Franc. dixit Deus fiat lux & facta est lux.

Et reuera quantum Francisc. excelluit deinde in Dei cognitione, sui ipsius, & discretione boni & mali ob summam humilitatem (quam Christus ipsi dignatus est peculiariter communicare, vt sibi ipsi peculiariter assimilaretur) tanto pariter eminens euasit *in prima die* circa cognitionem dignitatis animæ suæ, & aliarum, pro quibus Christus mortuus erat. *In secunda die* circa discretionem inter diem & noctem, &c. qua carens Ecclesia, eius fides vndique tenebrescebat. Quare dies ortus eius trium horum dierum auspicatissimos præmonstrauit euentus, sicque vario modo in se vnus, trinus erat pariter, ac triduum per respectum ad hosce tres dies. Eratque insuper triplex ille Domini dies, de quo idem Interpres serm. Dom. 5. in Passione, vbi hæc in specie super verba Christi Ioann. 8. *Abraham Pater vester exultauit vt videret diem meum, vidit & gauisus est, &c.*

Et ex ipsa luce factum est postea triduum.

Nota, ait, ista tria. Exultauit. Vidit. Et gauisus est. *Nota etiam, quod est triplex dies Domini. Natiuitatis. Passionis. Resurrectionis.* De

Secundū triduū mysticū in eodē ortus Fran. die

1 *Die* Ioel. 3. *In die illa fons de domo Dauid egredietur, & irrigabit torrentem spinarum.* Idest in die Natiuitatis. Fons, idest *Christus de domo Dei, & de vtero Virginis* egredietur, & irrigabit torrentem spinarum, *idest refrigerabit abundantiam miseriarum nostrarum*, quibus quotidie pungimur, & vulneramur. De

Dies natiuitatis Christi

2 *Die* Isai 27. *Meditatus est in spiritu suo duro per diem æstus*, idest per diem *passionis, in qua sustinuit Dominus æstum, labores, & dolores.* In spiritu suo duro, *dum penderet in Cruce* meditatus fuit qualiter Diabolum damnaret, & humanum genus de manu eius eriperet. De

Dies passionis Christi.

3 *Die* habetur Oseæ 6. *In die tertia suscitabit nos, & viuemus in conspectu eius, sciemus, sequemurque, vt cognoscamus Dominum.* In his quatuor verbis, quatuor glorificati corporis dotes intelligimus. *Viuemus*, ecce Immortalitas. *Sciemus*, ecce Subtilitas. *Sequemur*, ecce Agilitas. *Vt cognoscamus Dominum*, ecce Claritas. *Abraham ergo, idest vir iustus, exultat in die natiuitatis de Verbo incarnato. Vidit oculos fidei ipsum pendentem in Crucis patibulo; cum quo immortalis gaudebit in cælesti Regno.* Hæc Interpres.

Dies Resurrect. Christi.

Dies ortus Francisci vel respicit solitariè natum infantulum, vt virum iustum, & eo excelsiorem in Ecclesia euasurum, quo & virum Hierarchichum effecturum, vt dixit Bonau. Vel in Francisco vt viro iusto respicit collectiuè omnes alios iustos, & electos ab ipso triplici trium Ordinum, ac Legum robore in Ecclesia reparandos, ac saluandos. Vtroque modo prædictum secundum triduum videtur vnus ille Franc. ortus dies aliquo pacto cōplectere. Quis enim adeo vnquam inter alios iustos tam præcipuo modo lætandi exultauit de die Natiuitatis Domini, de die Passionis Christi, & de eius Resurrectione, & glorificatione, sicut Franciscus? Nonne Franciscus primus extitit in Ecclesia, qui exemplum posteritati reliquerit,

Dies ortus Fran. ad duo re ferendus est.

Primo ad ipsum infantulum nascentem,

rit, vt singulis annis in toto terrarũ orbe erectis publicè, ac priuatè præsepiis cultu quodam nouo, ac pio celebraretur Christi Natiuitas? Nonne pariter solus Franciscus ob peculiarem gratiam inspiciendi oculo fidei Christũ crucifixum meruit ipsis corporeis oculis sub specie seraphica eundem Cruci affixum, non solum ad aeris locum intueri, sed in propria carne, ad quam accessit ille, & seipsum crucifixum insueta crucifixionis forma fabrefecit? Et quid dicam circa Christi Resurrectionem, cum spiritus eius, vix è corpore solutus, reliquerit in carne patentia communis resurrectionis vestigia? Itaque in die Natiuitatis Christi in Christum natum, in die Passionis Christi in Christum crucifixum, in die Resurrectionis Christi in Christum resurgentem solitus semper fuit se transformare Franciscus. Quamobrem celebrans dies 25. Decembris Christi natiuitatem apud Grecium visus est cum Christo infantulo, illum vlnis suis cõplectens. Se totũ immergẽs longe supra solitum in meditanda in die Exaltationis S. Crucis super Aluernæ Montem Christi passione, Christum passum interius, exteriusque recepit. Obiens die 4. Octobris, cum signis quinque vulnerum patentia resurrectionis signa, extincto corpore remanserunt. Ergo dies ortus Francisci ipsum natum infantulum respiciens, triduumquoq; seu tres dies, nimirum, diem Christi nascentis, diem Christi patientis, diem Christi resurgentis respicit.

Fran in diebus natiuit. & passionis Christi, & resurr. eius, se transformabat in Christum.

Itidem etiam pensitandum, quatenus ad omnes iustos idem ortus Francisci referatur. In Francisco Reparatore Ecclesiæ si eius modum nascendi inspiciamus, natum respicimus Redemptorem Mũdi. Vtrumq; enim natum legimus super stabuli fœnum in medio duorum animaliũ. Atque in vtriusque natiuitate, legimus apparuisse Gratiam Dei Saluatoris nostri Iesu Christi, &c. Si verò attendamus cur in hunc modum huiusmodi Reparator Ecclesiæ natus, statim concipimus, eũ propterea sic natum, vt crucifixus cũ Christo, Christum crucifixum repræsentaret Orbi, & Christum crucifixum in Orbe renouaret, ac parturiret. Ipsumque deinde Christum in carne propria, & exanime veluti iterum surrexisse, & gloriosum apparuisse admirandum in modum patefaceret. Cum Abraham ergo quilibet vir iustus videns ortus Francisci diem, gauisus est. Nascebatur enim Franciscus, vt fons de domo Dauid, scilicet Christus refrigeraret per ipsum abundantiam miseriarum Ecclesiæ, quibus quotidie & semper à malo in peius pungebatur, & vulnerabatur. Nascebatur, vt iterum ipse Christus in spiritu suo duro per diem æstus in Cruce corporis Francisci Diabolum dãnaret, & humanum genus liberaret. Nascebatur demum vt Christus, qui crucifixionem suam, & seipsum per eam renouauerat in Francisco, in ipso quoque tum spiritualiter, & gloriose in resurrectione spirituali Ecclesiæ suæ, per Franciscum resurgentis, tum etiam quasi corporaliter sed similitudinariè in illius corpore miro modo confossus, miro quoque modo resurgeret.

Secundo referendus ad omnes iustos ab eo saluãdos.

III.

Dies ortus Francisci prout dies Saturni.

DIES hebdomadarius, scilicet illius hebdomadæ, in qua ortus est Franc. de mense Octobri, fuit dies 4. eiusdẽ mensis, & iuxta numerum dierum creationis Mundi fuit septimus, *in quo requieuit Deus*. Qui dies non amplius dies Saturni more ethnico, sed more Christianorum, dies Sabbati nuncupabatur, sic statuente Ecclesia ex placito Magni Constantini, vt diximus. Eodem die obiit Franciscus, quia eodem die expleuit annum integrũ vitæ suæ 45. licet non eadem hora: Nam obiit die Sabbati in sero, natus est autem in nocte media, vt infra ex haud leui coniectura, seu verisimiliter indicabitur. Quasi videatur Ecclesia celebrare in vno & eodem die natiuitatem, & mortem Francisci. Nomina septenorum hebdomadæ dierum per correspondentiam ad septem Planetas, quæ vt Numina adorabantur, haud sine aliqua ratione imposuit antiquitas.

Ab antiqui dies hebdomadarios nũcupati sunt nomine Planetarum.

Primæ horæ cuiuslibet diei argumento astronomico demonstrantes dominari proprium suum Planetam, ab illo tribuerunt ei nomen. Exempli gratia primæ horæ primæ diei dominium dixerunt habere *Solem*. Primæ horę secundæ diei *Lunam*. Primæ horæ tertiæ diei *Martem*. Primæ horæ quartæ diei *Mercurium*. Primæ horæ quintæ diei *Iouem*. Primæ horæ sextæ diei *Venerem*. Primæ horæ septimæ diei *Saturnum*. Quapropter primam hebdomadæ diẽ, quę nũc Christianis Dominica est, nuncuparunt diem Solis. Secundam diem Lunæ. Terriam diem Martis. Quartã diẽ Mercurii. Quintam diem Iouis. Sextã diem Veneris. Septimam diẽ Saturni, dixerunt

Singuli Planetæ dominãtur primã horam singulorũ dierum quibus dant nomen.

xerũt,haucq;Ecclesia dixit postea Sabbatum. Regulam inueniendi regimen singulorum Planetarum supra singulas primas horas dierum, habes breui, ac faciliter apud præfatum Taxonum loco citato.

S P.Franciscus obiit anno Dom.1226. die Sabbati in sero, quarto Octobris die, & die Dominico fuit sepultus, ait Bonauentura. Hoc eodem mense, die, & hora natum Franciscum, ex sola præsuppositione, vt dixi, ipse assero. Nec litera Dominicalis illius anni 1226. scilicet D. vt est apud Ioannem Lucidum, qui etiam eandem literam assignat anno nostro ortus Franc.1181. sententiæ nostræ videtur aduersari, eo quod eadem litera D. diei 4. Octob. affixa tum in ãno ortus Frãc.1181 tũ in anno obitus 1226.cogeret asserere, neque in die Sabbati in sero natum esse, neque eadem die, completo anno ætatis suæ 45. extinctum, sed die Domminico immediato. Quandoquidem dies quilibet vel est Ecclesiasticus ciuilis tantum, vel Ecclesiasticus ritualis tantum,seu alio modo. Annus Ecclesiasticus duplex, ciuilis, & ritualis. Dies Ecclesiasticus ciuilis incipit in Romana Ecclesia à media nocte ad mediam noctem, & sic dies ortus, & obitus S.Frãcisci erat dies Sabbati in sero, qui incepit à media nocte diei Veneris præcedentis immediatæ,& durauit vsque ad mediam noctem diei Dominici succedentis. Dies Ecclesiasticus ritualis dum spectat ad celebrationem festorum quantum ad eorum officium,non eodem modo incipit, sed à primis vesperis antecedentis festi. Et sic tam illa nox media Sabbati diei 4. Octobris, in quo natus est Franc. anno 1181. tam illud serò etiam Sabbati,in quo extinctus ann.1226. quoad officium ecclesiasticum, quod tũc recitabatur die Dominica, respiciebat literam Dom.D. haud ratione diei ciuilis, qui erat Sabbatũ, sed diei ritualis quoad primas vesperas, Dominicæ succedentis in illo Sabbato post meridiem decantatas. Dies ergo ortus Francisci ciuiliter spectabat ad Sabbatum, ritualiter verò ad Dominicam.Hac distinctione,vt puto, remanet in sua veritate D.Bonau.& aliorum sententia, quam amplexa est Ecclesia Romana, quæque est meæ præsuppositæ sententiæ circa diem ortus Francisci fundamentum.

Ann.1181.in quo ortus est Fran.& 1181 in quo obiit currebat lit. Dominic. D.

Annus ecclesiasticus duplex, ciuilis & ritualis.

Dies ortus Franc. ciuiliter erat Sabbatum, ritualiter Dominica.

Ortus est igitur Franciscus,filius gratiæ Saluatoris nostri, in eius ortu apparentis ad vitam sæcularem in die Saturni,secundum Gentiles. In die septimo secundum libros sacros. In die Sabbati ad 4.diem Octobris secundum Calendarium Christianorum.

SATVRNVS, vt Gentiles tradunt,petẽs ex Oraculo edoctus,& à Ioue à regno pulsus, asilum apud Italos, diuque apud Ianum Regem latitans, ea pars Italiæ Latium dicta est. *Hoc regnante atatem auream fuisse* fingunt, terramque sua sponte expertem vomeris, & aratri, peperisse fruges; communes & nullis designatas limitibus agrorum possessiones fuisse.Regnãtibus in Ecclesia tum potestatiuè, tum moraliter plurimi visibiles, & inuisibiles tyranni, quorum Princeps Diabolus, ac proinde illa ætas tota ferrea effecta,ortus est in die Saturni Franciscus Italus. Ipse namque illam ætatem ferream ad auream ætatem, haud more Gentilium (licet & ad horum mutandos mores ex ferreis in aureos illius ortus directus) sed more Christianorum, & sicut Christi, & Apostolorum temporibus reducere debebat. Et ab Italia eam incipere priusquam per totum Orbem diffunderetur vsque ad remotiores fines Ethnicorum, Scytarum, Barbarorum, & vsque ad Mundi finem. Animarum vita ætate, siue melius duratione, quam vocant æuum Scholastici, per se interminabilis est; pariter & corporum ætas post communem resurrectionem. Ætas vitæ nostræ in hac peregrinatione finem habet. Post hanc peregrinationem nullum amplius agnoscit finem.

Regnante in Italia Saturno ætas aurea introducta.

Tiranni visibiles,& inuisibiles in ortu Franc.

Dum hic sumus inter mortales, ætas nostra in vtroque homine ferrea est, si malè viuamus; si verò benè, est ætas aurea. Hinc Interpres noster animam,benè viuentem in bona gratia Dei, auream nuncupat. Auream boni subditi consciẽtiam dicit. Auream Charitatem, Reginamque virtutum omnium hanc virtutẽ Theologicam appellat, quæque apud ipsum est ornamentum virtutum, connexionem, & ligamentum membrorum corporis mistici, estque Deus ipse, qui charitas est; & eius caput aurum optimũ. Igitur omnis ætas sub regimine aureæ charitatis,in cuius ligamento aureo splẽdore fulgent virtutes Cardinales, moralesque, politicæ, & facultates omnes, & artes, aurea dici debet. E contrario autẽ omnis alia ætas regimini charitatis multimodè aduersa ferrea appellanda. *Fugit arma ferrea*, Iob.20. Vbi Interpres Dom. 13.post Trinit. *Arma ferrea sunt necessitates vita præsentis, quæ durè præmunt, &c.* Quæ necessitates si naturales sunt, minus prẽmunt quã morales, quæ oriuntur ex criminum consuetudine: illis namque nos præmit natura, quæ mater communis est, his

Mala vita est ætas ferrea bona verò aurea.

his verò Satan, qui tyrannus est animarum.

Hæc ætas ferrea hisce ferreis annis premens vigebat tempore ortus Francisci. Ad hanc in fauillam cum tota penè Ecclesia, ferrea ætate pressa redigendam, armauerat tria sua fulmina Christi dextera. Quia verò mutanda erat à Francisco, Ecclesiæ Reparatore in ætatem auream, voluit Deus, vt die Saturni nasceretur, & fabula de Saturno mutaretur in veram historiam per Franciscum, per quem idcircò mutaretur & Christus à Iudice in Patrem. Id, ni fallor, declarare voluit Deus, vbi semel vidit B. Leo, conscientiæ, & Ordinis regiminis Francisci secretarius, emissam cælitus super viri Sancti caput, cum eleuatus ferè vsque ad nubes, miro clarore circundatus, oraret, Schedam quandam aureis literis ita inscriptā, *Hæc est Gratia Dei.* Vide tom. 1. Hierarch. fol. 25.

Consignata aurea scriptura hæc Dei gratia, coronansque Francisci caput, incepit ab eius ortu, eiq; scriptura hac Dei in Baptismate nomen tribuit, vocans eum *Ioannem*. Quia sæculum ferreum peccati, cuius molis pondus extremum excidium minabatur Ecclesiæ, Franciscus in Dei gratia per eiusdem Ecclesiæ erectionem mutauit in aureum. Arma ferrea Satanæ abstulit, iuxta illud, *Si fortior illo superueniens, vicerit illum, vniuersa arma eius auferet, &c.* Lucæ 11. In quem locum pulchrè Interpres alibi datus ex serm. 2. Dominicæ 3. in Quadrag. loquitur de victoria Humilitatis contra superbiam, cuius arma ferrea quinque sensus corporis sunt, quamq; in Redemptione Mundi, & in fundatione Ecclesiæ debellauit Christi humilitas. Et in quā etiam alius sibi similis, edoctus iā illa in schola eius lectione, *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde,* Matth. 11. Simile opus aggredi potest vt aggressus est humillimus Franciscus, reparans eandem, quam idem Christus fundauerat Ecclesiam. *Omnia,* inquit, *arma in quibus* (fortis asmatus Diabolus) *confidebat, aufert. Vt de cætero nihil elatum, nihil altum, nihil vitiosum appareat in sensibus corporis, sed humilitatis insignia vbique se repræsentent. Hæc est mutatio dexteræ excelsi,* Isai. 19.

Fran. gratia Dei dictus per auream scripturam.

Quia ætatē ferream mutauit in ætatem auream

Et qualis hæc mutatio (addo ipse) nisi illa, per quam sæculum illud ferreum in aureum seculum mutatuū est per Franciscum, & arma ferrea Diaboli, in aurea humilitatis Christi insignia? Vnde paulò infra Interpres demonstrans istam mutationem idiomate Chananeo ab ipsis sensibus explicatam, ità subdit. *Chananea lingua, idest commutata, qua de vitijs ad virtutes, de superbia ad humilitatem commutabuntur. Et tunc apparebit in oculis humilitas, & simplicitas. In ore resonabit veritas, & benignitas. Ab auribus remouebitur omnis detractio, & adulatio. In manibus puritas, & pietas. In pedibus reperitur maturitas &c.* O verè aurea ætas illa, quam ortus Francisci de die Saturni præmonstrauit, seu ab ipso Francisco sub insignibus Humilitatis per destructionem ferrei sæculi tyrannorum, & armorum ferreorum Satanæ, & per renouationem temporum Christi, & Apostolorum iterum introducendam.

Et arma ferrea Satanæ in aurea humilitatis Christi insignia.

I V.

Dies ortus Francisci prout dies septimus.

Septimus dies ortus Francisci iuxta sacros libros, dies requiei Domini, & est etiam iuxta diarium meum dies ortus Francisci. *Septima die requieuit Deus ab omni opere suo,* Gen. 1. Interpres noster in serm. Dom. Septuag. iuxta appellationem huius Dominicæ, quæ à septem nomen habet, septem aperit arcana, ad numerum septem fidei articulos, deducens eos ex septem diebus creationis Mundi.

In die septimo ortus Franc. contigit.

Ex 1. enim die, in quo *creata est lux* deducit 1. articulum fidei *de Natiuitate Domini.*

Ex 2 die, in quo creatum est *firmamentum,* deducit 2. articulum *de Baptismo.*

Ex 3. die, in quo creata *germina terræ, &c.* deducit 3. articulum *de Passione Domini.*

Ex 4. die, in qua creata *Luminaria cælestia,* deducit 4. articulum *de Resurrectione Domini.*

Septē fidei articuli cum septem diebus creationis.

Ex 5. die, in quo creata *volatilia,* deducit 5 articulum *de Ascensione Domini.*

Ex 6. die, in quo miro modo *creatus est Homo,* deducit 6. artic. *de Missione Spiritus Sancti.*

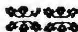
Demum ex 7. die, in quo *requieuit Deus ab omni opere suo,* deducit 7. articulum *de Aduentu Domini ad iudicium. In quo,* ait, *requiescemus ab omnibus operibus nostris, & laboribus.* Et inferius, *Ecclesia septimo requiescit articulo ab omni labore, & sudore,* quoniam vt dicit Apocal. 21. *Absterget Deus omnem lachrimam ab oculis eorum, &c.* Itaque hic Interpres laborem Domini in Ecclesiæ labore ponit, sicut in Ecclesiæ

requie

ctore, reddito iam in ipsa pietatis suæ trãquillitate veluti inquieto. Sic cernens, vti in Ecclesia Hebræa, se conflatorem frustra in pluribus ex imitatoribus suis lõgo tempore conflasse, & vanè consumpsisse fornacem suam, & defecisse sufflatorium suum, & plumbum suum in ignẽ passionis consumptum fuisse, & in vanũ sine effectu laborasse, quia malitiæ hominum, septem articulos fidei prædictos paruipendentium consumi non poterant, quasi prorumpens vt vindex, *Pænitet me redemisse hominem*, statuerat proiicere in gehennæ sterquilinium, vt argentum reprobum Ecclesiam omnem. Et iam sumpserat ad hunc effectum tria fulmina, & nisi Virgo Deipara placaret ipsum, ipsiq; monstraret Frãciscum vt virum idoneum ad eam reparandam, innouandam, purgandam, & in statum pristinum restituẽdam, vtique vt reprobum argentum in ipso tunc proiecta esset quam miserrimè. Hoc aduertens Baronius, meritò scripsit. *Deus ad erigendam Ecclesiam suam in conflatorio diuini spiritus hunc Apostolicum formauit hominem, &c.* In tali siquidem conflatorio scoria animarum purganda erat, concurrens principaliter Deus & Homo, & ipsius prædicatio. Et ille Deus & Homo iterum crucifixus apparens in Francisco. In quo etiam requiem reperiens, & requiescens in tabernaculo Ecclesiæ per ipsius renouationem, duplicem diem septimum reperiret veluti duplicis requiei suæ diem. Hunc binum diem septimum præmonstrare voluit Deus, vbi ortũ Francisci die septimo ad 4. Octobris euenire ordinauit. Nam ad pristinum cultum mirè redactis, ac veluti renouatis per Franc. cum fide catholica luce primæ diei Natiuitatis Domini. Firmamento secundæ diei Baptismatis Ecclesiastici. Germinibus terræ tertiæ diei passionis Domini. Luminaribus cælestibus quartæ diei Resurrectionis Christi. Volatilibus cæli quintæ diei Ascensionis Domini. Creatione spirituali hominis sextæ diei Missionis Spiritus Sancti cõsequens erat, vt duplex dies septimus requiei Domini ad æternam præfixi requiem succederet.

Franc. vt cõflatoriũ diuinũ ad eam renouandam efformatum

Duplex dies septimus requiei Domini per Fran. exortus.

V.

Dies ortus Francisci prout dies Sabbathi.

SABBATHVM Christianorum aliud est à Sabbatho Iudæorum. Festum apud ipsos hucusque solemnissimum, eius solum mentio in Decalogo. Festum, inquam, super omnia festa excellentissimum, vel in memoriam beneficii præteriti, scilicet creationis Mundi, vel ad significandum aliquid futurum bonum per aduentum Messiæ, quem dum negant venisse, negando Christum Hebræi, haud mirum si passim vanitatis redarguãtur vt delusi à Pseudomessiis, quod notat historicè, ac practicè Simon Maiolus to. 3. de pertinacia Iudæorum col. 1. vrgetque euentus præsentis anni 1666. similis forte illi, de quo idem author his verbis. Anno Christi 1465. Abraham Iudæus Astrologus ob coniunctionem Iouis & Saturni in signo Piscium denunciauit aduentum Messiæ; sed vanitatem eius redarguit tempus iam olim præteritus. Anno itidem 1500. Rabbi Lembein prædicauit aduentum Messiæ, & multi ex Iudæis ei fidem habuerunt. Quin ex Christianis quidam existimarunt propè adesse aduentum Antichristi. Nonnulli Iudæi furnos, pro pinsendis panibus azymis factos, deiecerunt. Quos futurum sperarent, vt anno sequẽti Hierosolyma azima pinserent. Sed Rabbi Lemlein tandem conquestus est, impœnitentiam Iudæorum aduentũ Messiæ retardare. Indè factum, vt omnes Iudæi anno 1502. in vniuersa dispersione sua diligentissimè pœnitentiam agerent per orationem, ieiunium, & eleemosynas, vt aduentum Messiæ tam propinqui promouerent, sed nihil effecerunt. Cum conscientia igitur cauteriata Iudæi Messiam hactenus expectant. Hæc Maiolus.

Sabbatũ Hebræorum in memoriã beneficii creationis, & expectationem Messiæ.

In hoc seculo plurimũ delusi anno præsẽti 1666.

Qam excæcati, ac mẽte capti Iudæi.

Sed Messia Christus Saluator noster iam pro omnibus missus, sed à Iudæis crucifixus, venit, & ob id Ecclesia christiana, ab ipso fundata propriè incepit in die Pentecostes. Tunc enim impletis omnibus misteriis redemptionis, promulgatum fuit Euangelium, & post hunc diem cæperunt omitti festa Iudæorum, & eis substitui festa christiana. Primus autem dies festus occurrens sine dubio fuit Dominicus; nam festum Natalis Domini, & Paschæ, quæ etiam antiquissima sunt, nonnisi post aliquot menses occurrerunt. Natum esse Christum die Dominico, sur-

Eccles. christianæ inceptio in Pentecoste

Christus natus die Dominico.

rexisse die Dominico, misisse Spiritum Sanctum die Dominico. primum patet ex litera Dominicali B. affixa 25. die Decēbris. Secundum ex Euangeliis constat. Tertium ex die Pentecoste, qui fuit 50. à Paschate. Vide Bellarm. tom. 2. de Cultu Sanct. lib. 3. cap. 11.

Institutio Dominicæ successit sabbatho.

Ratio festi Dominici instituendi fuit vt succederet Sabbatho. Nam ius diuinū requirebat, vt vnus dies hebdomadæ dicaretur cultui diuino. Non autem conueniebat, vt seruaretur Sabbathum, quia quæ erant in figura in lege veteri, per legē nouam finem habuerunt. Itaque Sabbathum ab Apostolis in diem Dominicum versum est. Sabbathum figura erat trium beneficiorum Dei, ad quæ omnia alia reuocantur.

Sabb. figura erat triū beneficiorum Dei.

1 Figura erat *in sensu allegorico* quietis Christi in sepulchro. Vt enim Deus Sabbatho quieuit ab opere creationis, ita Christus quieuit in Sabbatho ab opere Redemptionis, vt Apostolus obseruauit Hebr. 4.

2 Figura erat *in sensu tropologico* mētis humanæ ab operibus seruilibus peccatorum. Iudæi enim dum Sabbatho ociabantur, significabant, venturum esse tempus gratiæ, quo liberati homines per Christum à seruitute peccati, quiete & otio spirituali fruerentur. Sic exponit August. tract. 3. in Ioann. & alibi.

3 Figura erat *in sensu anagogico* quietis sanctarum animarum, quam post mortem in sinu Abrahæ expectabant, vt idem August. docet epist. 119. & deducitur ex Apost. Hebr. 4. Iam verò propter has ipsas causas, quibus Sabbathum fuit olim institutum, decuit vt post Christi aduentū mutaretur in Dominicam. Nam quantum ad memoriam præteritorum, dies Dominica longè excellit Sabbathum. Refert enim nobis memoriam Natalis Christi, & Resurrectionis eiusdem, & aduentus Spiritus Sancti, quo die quodammodo nata est Ecclesia. Quantum autem ad significationem futurorum, Sabbathum planè cessare debuit, quia omnia, quę per Sabbathum significabantur futura, iam sunt completa. Nam Christus iam in sepulchro iacuit. Et quies animorum in Deo iam agitur: Et quies illa simplex spirituum defunctorum in sinu Abraham iam est mutata in quietem gloriosam, & beatitudinem, æternaliter duraturam, quam melius significatur per diem Dominicā, quam per Sabbathum. *Sabbathum* (scribit August. epist. citata) *rectè datum Hebrais; qui post mortem ibant ad solam quietē, Christianis autem data dies Dominica, quia iam reuelata est gloria resurrectionis in Christo. Et quod præcessit in capite, etiam corpus totum expectat.* Vide Bellar. cit.

Sed decuit, vt post Christi aduent. mutaremus in Dominicā

Ex quo inferendum, Sabbathum mutatum fuisse in Dominicam, relicto etiam Ethnicorum nomine, vt nō amplius dies Solis nuncuparetur ante etiam Magnum Cōstantinum: nā postea baptizato Constantino, in gratiam eius, vt dictum est, liberè publicatum fuit nomen diei Dominici. Sabbathum verò etiam appellantes Christiani diem Saturni, in memoriā & honorem Virginis Mariæ, de qua scribit Interpres noster in die Sancto Paschæ super historiam de tribus Mariis, *quæ cum transisset Sabbathum, emerunt aromata, vt venientes vngerent Iesum. Et valde mane vna Sabbathorum*, &c. Mar. 16. Mulieres, ait, Sabbatho siluerunt, quia mandatum erat vt Sabbathi silentium à vespera in vesperam seruaretur. Ideo religiosæ Mulieres, sepulto Christo, cum licuit operari, in vnguentis præparandis occupantur. Ideo à Parasceue vsque ad Solis occasum. Cumque præ angustia temporis non explere potuissent, mox transacto Sabbatho in Solis occasu vt operandi licentia rediit, festinanter emerunt aromata, vt venientes vngerent mane corpus Iesu, &c.

Mane vna Sabbatho rū quomodo intelligendum.

Hæc Interpres ibi, qui illo verbo *mane* ex tunc respōdit hæreticis recentioribus, inter quos præcipui Magdeburgenses Cent. 1. lib. 2. cap. 6. & Caluinus in Catena Augustini Morlorati. Hi namque illa duo loca Act. 20. *vna Sabbathi cum venissemus ad frangendum panem*. Et 1. Cor. 6. *Per vnam Sabbathi apud se reponat, &c.* & alia etiam intelligunt de die Sabbathi. Sed Bellarm. nuper cit. contrà, inquit, Hebraismum frequentissimum esse, dicere vnum pro primo, vt Gen. 1. *Factum est vespere, & mane dies vnus*, idest primus; nam postea sequitur *dies secundus* &c. Vnus enim cum sit principium numeri pro primo solet accipi. Illud valde mane erat vna dies Sabbathorum, scilicet dies prima, succedens Sabbathis immediatè, quę facta est Christianis dies Dominica. Hæc dies vna, seu prima, hoc inquam mane post illud Sabbathum, quod erat solemnissimum festum Iudæorum, venerunt ad monumentum tres illæ Marię, vt vngerent corpus Iesu, at non repererunt ipsum, quia surrexerat Dominus, ex quo dies illa dies Dominica appellata est, ob quam cessauit apud nos tum Sabbathum hebraicum, tum nomen Solis Ethnicorum, vt dictum est.

Vnus dies & primus dies apud hebræos idē passim.

Turcæ celebrant diem Veneris, in quo tenent natum fuisse Mahometem, & cum eo Orbis terrarum pestem. Quem inchoasse sectam suam tempore Honorii

Turcæ celebrant diem Veneris.

Papæ

Papæ ad ann.626.& anno 629. occupasse Regnum Saracænorum, notat Bellarmin. 2.p.chronol.contra quem etiam natum esse Franciscum exempla deinde, actaque eius, & suorum Ordinum probauere.

Istæ Mulieres (sequitur Interpr.) festinabant, laborabant, sicut laborãt Apes in cera, & mellis conficiendis. Vnde de eis dicitur in naturalibus, quod operationes Apum Spiritui Sancto sunt appropriatæ. Quoniam quędam faciunt ceram, & quędam mel, & quædam condensant, & quædam faciunt aquam, & congregant mel. Et quædam exeunt ad operationem in principio diei. Et quædam quiescunt quousque expergefiant ab aliqua. Deinde volant, & exeunt simul ad operandum. Per istam Apem, quæ alias euigilare facit intelligo B. Magdalenam, quæ quia Christum multum diligebat, alias fortè ad vnguenta præparanda sollicitabat. *B. vero Virgo Maria, postquam eius filius sepultus fuit, à Monumento (vt quidam dicunt) nunquam discessit. Sed continuè ibidem lachrymans vigilauit, donec resurgentem prima videre meruit. Et ideo in eius honorem à fidelibus Sabbathum celebratur*. D. Innocentius Papa huius nominis I. probauit vt Sabbathũ ad memoriam Christi Domini sepulturæ seruaretur. Vnde fideles, & maximè Religiosi ad honorem etiam Virginis die Sabbathi ieiunare solent.

Apicularum proprietates ad melle a conficienda.

Dies Sabbathi à Christianis Christi Deiparæ dicatum.

Sabbathum extitit dies ortus Frãcisci, ita iunctum diei Dominico, in quo sepultus fuit, vt eadem litera Dominicalis illius anni D. vtrumque diem suo modo respexerit. Id quod etiam contigit in Natali Domini ad diem Dominicum de nocte media, in qua fuit terminus Sabbathi, quo die fortè ingressa B. Virgo de sero in præsepe Bethleem, ibi statim nocte media peperit filium suum vnigenitũ, ac primogenitũ sub litera Dominicali B. vt notat Bellarm.tom.2.controu.lib 7. c.11. quod est de die Dominica. Illa gratia Saluatoris nostri Iesu Christi, quæ apparuit in ortu Francisci, vt fert Bonau. illa gratiæ plenitudo extitit quam expressit Angelus in die Virginis Annunciatæ, vita; dicens, *Aue gratia plena*. Nam in rei veritate ipsa gratia plena concepit, & peperit spiritualiter Franciscum, vt filius gratiæ Virginis diceretur. Ipsa educauit, protexit cum tribus eius Ordinibus, & legibus. Ipsa ad se in domo sua, & in die Sabbathi in Cælum transtulit, & in sedem vnde corruerat primus Angelus, ceu Angelorum Regina, posuit. Deipara enim designauit ipsum filio suo in opus reparandæ Ecclesiæ. Vt & idem Franciscus in Annunciatæ Virginis domo, scilicet in Ecclesia S. Mariæ de Angelo, seu de Angelis concepit, & peperit euangelicæ veritatis spiritum. Constituta sibi, & filiis suis Aduocata, & Patrona ipsa Deipara, ad cuius intercessionem cælitus sibi in eodem loco concessa Indulgentia illa, quæ in omni Ecclesia admodum peculiaris est. Quare vnde exiuit Minorum Ordo vt res noua, & eius Institutor vt nouus homo, & vt nouus Reparator Ecclesiæ, inde etiam exiuit vt gratia noua à gratiæ plenæ superfluentia erumpens prędicta indulgentia, quæ in restauranda Ecclesia noua esset, vtque in tali restauratione noua quoque essent omnia. Vide Bonau.cap.2.ad fin. & cap.3. in princip. iam alibi pluries allegatum.

Fran. oritur in die Sabbathi vt Virginis filius.

Immediatio deinde illa illius Sabbati ortus Francisci, adeo diei Dominico intima haud quidem caruit suo arcano. Nã sicut B. Virgo concepit, & genuit Christum, vt esset per crucem & passionem Redemptor Mundi, & Fundator Ecclesię Christianæ, quæ ipsi ob suam Resurrectionem postea consecraret diem suum, qui Dominicus diceretur. Sic par erat, vt dies, Virgini consecrandus, diei filio dicando immediatus esset. Ipsa namque fuit immediata Mater Christi, & cum ipso filio Redemptore corredemptrix fuit. Similiter contigit in ortu Francisci, qui cum deberet esse Christo Redemptori in reparatione Ecclesiæ simillimo, decebat quidem, vt dies ipsius ortus, qui etiam dies ipsius obitus extitit, fuisset Sabbatum immediatissimum diei Dominico. Vt sic Virgo immediata Mater Francisci etiã cũ Francisco, passo & crucifixo in filio suo correparatrix principalior Ecclesiæ ostẽderetur.

Ortus Fran. respexit diẽ Sabbathi, ac Dominicæ.

Denique ipse Interpres in tribus illis Mariis intelligit tres animæ virtutes. In Maria Magdalena intelligit mẽtis humilitatem. In Maria Iacobi Mundi contemptum. In Maria Salome Pacis iucunditatem. *In his tribus Mulieribus*, inquit, *tres animæ virtutes designantur, scilicet Mentis humilitas. Mundi contemptus. Pacis iucunditas.* Vide declarationem ibi loco citato. Sabbatum ortus Franc. prout immediatũ diei Dominico ad Virginem, cui Sabbathum dicatum, & ad filium eius, cui dies sacratus Dominicus, respiciebat. Etenim in tribus præfatis Virtutibus se tam Virgini, quam filio Virginis maximè cõformari debebat. Sicut à Virginis, & Christi gratia peculiari modo genitus, & vt talis sub vtriusque gratia in die Sabbati diei Dominico iuncto oriebatur.

In tribus præfert m... virtutibus Virgine, & Christum Franc. imitatus est.

Hora ortus Francisci diurnane, an nocturna. Si nocturna verisimiliter nox media.

HOra sub duplici acceptione venire potest, vtpotè quæ illinc fabulam respiciat, istinc verò partem temporis, & hoc tripliciter. Vnde fit, vt hora fabulosa sit vna, hora temporanea triplex: Illa vnius formæ, ista è regione triformis.

Hora fabulosa Dea erat apud Romanos. *HORA* fabulosa apud Romanos cuiusdam Deæ nomen erat, ita dicta à Græco idiomate *Apetis oras*, hoc est venustate, & pulchritudine, cui præesse huiusmodi Dea putabatur. Hanc Romani existimabant esse Hersiliam, Romuli vxorem, quæ post viri sui apotheosin in cælum translata, pro Hersilia vocata est Hora. Vnde Ennius noster.

Teque Quirine Pater veneror, Horamq; Quirini.

Vbi autem hora denotat tempus, quadrifariè explicant eam Latini Interpretes. Primo iuxta morem antiquorum. Secundo propriè. Tertio per synegdochen. Quarto collectiuè per translationem.

Hora pro quatuor anni temporibus. 1. *Hora* dicẽda iuxta veterum Scriptorũ morẽ, hi namque accipiebant *Horam* pro qualibet temporis parte, adeout quatuor anni tempora quatuor erant apud ipsos horæ. Hora nempe erat Ver. Hora Æstas. Hora Autumnus. Hora Hyems. Sicque singulis quatuor horis, in quas totum annum distermiuabant, tres menses tribuebant. Nimirum *prima hora verna* Martius, Aprilis, Maius. *Secunda hora æstiua* Iunius, Iulius, Augustus. *Tertia hora autumnali* September, October, Nouẽber. *Quarta hora hyemali* December, Ianuarius, Februarius.

Hora pro vna parte diei, qua iis cuiuis. 2 *Hora* proprie vt hodie vsus habet, est vna pars æqualis ex 24. in quibus dies ciuilis diuiditur. Vnde autem dicantur horæ, tres sunt sententiæ. Prima sententia est Macrobii, qui deriuat horas à Sole, eo quod Ægyptii Solem horam nuncupent. Vt propterea horæ etiã apud Ouidium Solis ministræ figurentur. *Secunda sententia* mauult horas dictas *apo to opo*, quod terminum significat. Siue ab *Orizein*, quod est terminare, definire, vel diuidere. Sunt enim horæ nihil aliud, quam spatia quædam æqualia, in quæ dies diuiduntur. *Tertia sententia*, putat horas deduci ab *apo tis oreos*, quo verbo vrina significatur. Ferunt enim Hermetem Trimegistum horas primus obseruasse ex vrina sacri cuiusdam Animalis, Serapi dicati Deo Aegyptiorum, qui Apis & Osiris dicebatur, & Bos erat. Quippe animaduertens Hermetes, ab eo animali diei & noctis vnius spatio, æqualibus interpositis interuallis, vrinam duodecies emitti, placuit in totidem horas diem ciuilem diuidere. Qui tamen postea duplicato numero in horas 24. est distinctus.

Hora ' vnde dicatur, triplex sententia.

Hora per synegdochen pro die ciuili. 3 *Hora* etiam quandoque pro die sumitur, & sic pars pro toto iuxta figurã, quam synegdochen vocant. Sic Tullius 3. Ver. illis verbis; *Vt cum horis nostris nos essemus vsi, tu quadragesimo post die responderes.* vbi Asconius Pedan. horassuas vocat viginti dies, qui accusatori dabantur ad accusandum legitimi, totidemque defensori. Et Virg. 3. Georgic.

Nunquam crastina tollet hora.

4 *Hora* collectiuè sic dicenda, quomodo ea antiquitus dicebatur. Siquidem omnium horarum hominem veteres appellabant illum, qui feriis pariter, ac iocis esset accommodatus, & qui cum assiduè libeat conuiuere. Atque ita appellatum Asinium Pollionem author est Fabius lib. 8. cap 14. circa finem.

Hora ortus Fran. ad omnes has horas respicit. Haud Dea fabulosa Romanorum, sed diuina, diuaque Gratia, omnis venustatis, ac pulchritudinis animarum sanctarum Prælata, Romanam fidem quamcitius ad pristinam eius horam, venustatem, & pulchritudinem restitudndam respiciens, cælitus exorta apparuit hora illa, qua natus est Franciscus. Hora vere memorabilis, siue complectens quatuor anni horas, scilicet tempora, vsque ad finem Mundi circulariter renouanda, siue respicias vnam tantum diei ciuilis partem, siue cunctas simul. Ordinabatur enim hora illa ortus Frãcisci ad sæcula futura in totius Ecclesiæ beneficium, & in destructionem horarum illarum, quibus in vno Asinio Pollonio videbatur tota Christiana Republica omnes horas suas ducere, sicut temporibus Noe, quando Mundus à diluuio destructus est. Qui etiam destruẽdus finaliter ab igne cõflagrationis, quoniam ad prædicta tẽpora Noe moraliter reducendus, testatur Christus apud Mat. c. 24. *Sicut in diebus Noe, ita erit aduentus filij hominis. Sicut enim erant in diebus ante diluuium, comedentes, & bibentes, nubentes, & nuptui tradentes vsque ad eum diem, quo intrauit Noe in Arcam, & non cognouerunt, donec venit diluuium, & tulit omnes, Ita erit & aduentus filij hominis, &c.*

Dies ortus Fran. pro nouissimis temporibus in quib. missus. Dies ortus Francisci denotabat ea, quę memorat tempora nouissima Bonauent. in prologo illis verbis in principio, *Apparuit Gratia Dei Saluatoris nostri diebus*

suis

suis nouissimis in seruo suo Francisco; &c. Quæ vtique tempora futura sæcula vsq; in finem Mundi respiciunt. Reparatio enim totius Ecclesiæ, vsq; ad Antichristi tempora duratura est cum ipsa redemptione, pro cuius exequutione ordinata erat; quæ quidem redemptio extincto terrarum Orbe, præmia prædestinatis, pœnas reprobis in alia vita perenniter tribuet. Fallar, nisi Interpres noster vtramq; expresserit hora vna illa cœnæ euangelicæ, de qua Lucæ 14. *Et misit seruum suum hora cænæ, &c.* Inquit enim ibi in sermone Dom. 2. post Trinit. ex Glossa. *Hora cænæ finis est sæculi.* Vnde 1. Corinth. *Nos sumus, in quos fines sæculorum deuenerunt.* In hoc fine *Mittitur seruus, idest Ordo Prædicatorū,* ad inuitatos per leges, & prophetias, *vt repulso fastidio, ad gustandum cænam se præparent, quia iam omnia parata sunt. Christo enim immolato, introitus Regni patet. Regni apertitio est passio Christi, per quam Ecclesia,* vel viri illius in primam cœnam ingressus, & in secundam ingressurus, dicit, *Factus est Dominus protector meus.*

Hora magnę & binæ cœnæ euangelicæ, horæ ortus Franc. referenda.

Hic propriè vt video hora duplicis cęnæ, & magnæ cœnæ, scilicet pœnitentiæ, & gloriæ (de qua idem Interpres ibidem, & nos superius explicauimus) omnia referuntur ad seruum Dei Franciscum, & ad eius Ordinem, vtrumque temporibus nouissimis pro illustranda Ecclesia missū. Ipsi enim Francisco non solum fuit cōmādatum opus reparationis Ecclesiæ per sensibilem Christi è Cruce allocutionem, verum etiam Christi Vicarius Innocētius III. in approbatione suæ Regulæ. *Dedit ei de pœnitentia prædicanda mandatum,* vt fert Bonau. cap. 3. in fine. Quamobrem à principio Franciscus vocauit Ordinem suum Ordinem Pœnitentium, postea Ordinem Minorum. Quo fit, vt huic Ordini iuris sui sit prædicatio, sicut est obligatio parendi Sedi Apostolicæ, quæ simul & semel & approbauit ipsum, & dedit de pœnitentia prædicanda mandatum: quasi duę res sint in eo abs se inseparabiles eius approbatio, & prædicatio. Illa liberè licet haud sine speciali nutu Dei à Romano Pontifice elargita. Hæc ab eodem demandata, & illi approbationi veluti anima suo corpori tradita, atque infusa. Hinc in sua enucleata lege tam prima ad caput 17. tam secunda ad cap. 9. egit de Prædicatoribus. Quod exponens Bonau. hæc scripsit in fine. *Patet quod Fratres ex sua professione habent prædicare. In quorum Regula inter omnes specialis tractatus de prædicationis officio continetur. Vnde certissimè constat, quod nullis aliis Religiosis plus competit prædicare ex ratione status sui, quam*

Ordini Min. quā propria sit euangelica prędicatio.

Approbatio ipsi ceu corpus, prędicatio ceu anima.

bis, qui hanc Regulam profitentur.

Missus hora Cœnæ pœnitentiali Franciscus, & Ordo Prædicatorum, ab ipso institutus, qui antequam diceretur Ordo Minorum, prædicatio euangelicæ pœnitentiæ ipsi iussa à Sede Apostolica, ac præcepta, necesse prius fuit plurimum laborare, vt remoueret ab Ecclesia fastidiū maximum, ac tedium omnimodum, quo veluti super cibo leuissimo, atque cōtemptibili, nauseabat virtutes, fame verò insatiabili appetebat vitia; vt propterea inceperit Deus ipsam euomere, imò statuerat, veluti rem putrem, & nullo modo amplius retinendam, longe abs se proiicere. Ad istud porrò cōpletè remouendum fastidiū, contigit secunda Christi immolatio, quia prior contingerat in lignea Cruce super Caluariæ Montem. Posterior verò in carne Francisci super Mōtem Aluernæ. Altera pro fundanda Ecclesia, ac Mundo vna lege Euangelica redimendo. Altera autem pro reparanda Ecclesia, & ipsomet Mundo, & Christi, & Apostolorum vita innouāda per trium Ordinum institutionem, triumque legum legi Euangelicæ conformium traditionē. Sic denuò Christo in Francisco immolato, iterum sicut tempore Redemptionis patuit Regni cęlestis introitus. Regni enim illius apertio Passio Christi est, renouata in Francisco ad Ecclesiæ renouationem per eiusdem Passionis innouationem. Quamobrem ipse Legislator Franciscus Regulam suam *Clauem Paradisi* iure meritò nuncupauit.

Duæ Christi immolationes, altera pro redemptione, altera pro reparatione Ecclesiæ.

Hæc vna magnæ cœnæ hora, in qua ad finem sæculi missus Franciscus, & eius Ordo, sex alias horas misticè amplexa est. Alias Franciscus aggressum ex Dei, & Summi Pontificis mandato arduum opus minimè exequi potuisset. Patet ex doctrina Interpretis nostri, alibi adducta ex serm. Dom. in Septuag. vbi agit de sex animæ virtutibus, & sex dierū operibus, sex horis euangelicis respondentibus. Sex illis horis carens Ecclesia in suis mēbris, adeo dies eius abbreuiatus reperiebatur, vt penè dies suos omnes finierint, & nihil aliud expectarent, nisi nox omnimodæ destructionis. Illas sex virtutes nūcupat Interpres cordis cōtritionem. Oris confessionem. Operis satisfactionem. Dei & Proximi dilectionem. Vitæ actiuæ, & contemplatiuæ exercitationem. Finalis perseuerantiæ consummationem. Ad harum sex horarum renouationem missus est Franciscus, & ad has horas hora illa ortus sui proculdubio ordinatā, ac propterea felicissima, auspicatissima, ac beata hora dicenda est. In ea quippe talem,

Hora ortus Franc. sex alias horas misticè amplexa est.

Has sex horas Ecclesiæ ab eo reparandæ restituit.

ac

ac tantũ Pica vna Assisias peperit Reparatorẽ Ecclesiæ, per cordis contritionem, oris confessionem, operis satisfactionem, Dei & proximi dilectionem, vitæ actiuæ, & contemplatiuę exercitationem, &c. omnẽ Ecclesiæ noctem in diem mutaturum. Dicat ergo Bon. quod in hora ortus Frãcisci *Apparuit Gratia Dei Saluatoris nostri diebus istis nouissimis in serno suo Francisco, &c.* Misso cum ordine prædicatorum hora magnæ, ac binæ cœnæ, vt supra.

Sentent. Bordon ex aliis, Fran. de die natum esse asserentibus.

Quo verò tempore illius diei ciuilis, legem & tenebras amplectentis, natus sit Franciscus, Franciscus Bordonus citatus in suo Cronologio, vbi cap. 1. num. 19. ostendit conceptionem Francisci fuisse de nocte, prius tamen resoluit hanc quæstionem sub num. 3 eiusdem cap. ita sciscitans, ac simul ex aliis respondens. *De die, an de nocte inciderit eius dies natalis inquirẽtibus, Respondetur, infantem innocuum quidam volunt natum esse de die.* Quod ita suadet, quia, ait, Peregrinus, qui eleemosinam ex eius domo habuit, admonuit stipem sibi dantem, vt Pica, quæ non poterat in domo parere, ingrederetur stabulum, in quo statim sine vlla difficultate genuisset filium suum, vt accidit. *Modo penegrini non de nocte, sed die eleemosinam quærunt. Rationabiliter ergo inferri potest puerum natum de die.* Hæc Bordonus; quasi non posset ille peregrinus, qui erat Angelus, in sero petere eleemosinam; deinde transacto aliquarum horarum spatio, rationabiliter necessario, vt posset mater grauescens è lecto surgere, seque accommodare, ad pergendũ secretò in illud stabulum alienum, nec domui suæ conticuũ, ibique de nocte parere primogenitum suum. Vide tom. 1. Hierarchiæ fol. 19. Igitur rationabilior apparet his modus dicendi, quod scilicet Francisci ortus potius de nocte contigerit, quam de die.

Sed refellitur, & cõtrarium probatur.

Sed qua hora noctis natus sit Franciscus verisimiliter ipse dicerem, quod natus sit media noctis hora, ab ipso Deo præfixa, qui ortum infantuli in stabulo ordinauerat, vt pariter circumstantiis tam loci, quam etiam temporis sibi assimilaretur. Ducor primum ad hanc amplectendam verisimilitatem argumento allegorico, ex tribus horis Interpretis nostri desumptum.

...ent. authoris verisimillima, ac tripliciter suasiua

Primum locum est illud Petri ad Christum Lucæ 5 *Præceptor per totam noctem nihil capimus, &c.* Vbi Interpres serm. Domin. 5. post Pascha ita explicat. Nox dicitur à nocendo oculis; tenet enim oculos, ne videant. Qui enim in nocte laborat, nihil capit, imo ante capitur. Psalm. 103. *Posuisti tenebras, & facta est nox.* Cum nox, idest obscuritas peccatorum sit in anima, tunc bestiæ, idest Dæmones per ipsam transeunt, ipsam dilaniantes. Qui in nocte, idest obscuritate huius vitę laborat, vt aliquid transitorium inueniat, nihil capit, &c. Par nox erat, in qua laborabat genus humanum, quando natus est Christus, vt eum redimeret, & in qua laborabat Ecclesia, pro qua natus est Franciscus vt eam repararet. Per noctẽ peccatorum transiebant bestiæ, scilicet Dæmones tempore ortus Christi, & tempore ortus Francisci, animas humanas dilaniantes. Harum bestiarum transitus, & excursus vndique liber in media nocte erat, quia tunc, quando profundè dormiunt homines, solent excurrere bestiæ, gregibus, & armentis insidiantes. Idcircò Christus natus est de media nocte, custodientibus pastoribus vigilias noctis in bestiarum incursus. *Dum medium silentium tenerent omnia.* Quæ vtique conuenientia in Redemptore Mundi haud incongrua profectò erit Reparatori Ecclesiæ, ferè in cunctis ipsi Redemptori persimili.

Par nox in Christi, & Franc. ortu misticè.

Par quoque cum ortus vtriusque, & hora.

Secundum locum. *Anima mea desiderabit in nocte, sed & spiritus meus in præcordiis meis, de mane vigilabo ad te*, Isaiæ 26. In nocte, scilicet aduersitatis (exponit Interpres Dom. 1. Aduent.) ipsum desiderare, *& in mane prosperitatis ad ipsum vigilare debemus, eiusque passionis memoriale retinere.* Noctem in ortu suo, & mediam noctem, quæ tenebris suis ad summum, & vltimum terminum obscuritatis, & honoris est, elegit Redemptor Mundi, vt totum mane prosperitatis suæ in ipsa vita beata, ac diuina cursu annorum 34. nihil aliud esset, nisi passio, in Crucis patibulo super Caluarię Montem consummanda. Totum pariter mane dierum Francisci in triplici vita, chistiana scilicet, eremitica, ac regulari carens nocte læthalis culpæ cursu annorum 45. prosperitatem spiritualem animæ suæ sub gratiæ cælestis præuentione demonstrauit. In hoc pariter mane adeò retinuit Franciscus memoriale passionis Christi, vt nullus alius in Christum crucifixum interius, exteriusque se ita transformarit, sicut ipse. Vt igitur istud idem mane in illa Franc. vita, iustitia, & sanctitate felicissima nocti summæ aduersitatis, ac pœnalitatis responderet, sicut respondit in Christo Redemptore (quanto in suo mane in termino non plus vltra feliciore, tanto in sua nocte cum nõ plus vltra etiam aduersitate solo) congruum planè fuit, vt ipse quoque Reparator Ecclesiæ media nocte oriretur, & eius aduersitas tãta esset, & passio, quãta & felicitas in vtraque ipsi soli iuxta statũ suũ vnica.

Nox ortus Christi respondit mane vitæ eius

Pariter idip sum siua fecit in Franc.

Tertium

Tertium locũ, & quidem cæteris præstantius est illud Ioann. 20. *Venit ergo Iesus, & stetit in medio eorum, & dixit eis, pax vobis.* Vbi pulchrè Interpres Dominica 1. post Pascha aliàs allegatus. *Proprius locus Iesu medium est. Scilicet in Cælo. In Virginis vtero. In pecoris præsepio. In Crucis patibulo.*

Proprius locus Iesu medium est.

In Cælo.

1 In Cælo, *Agnus qui est in medio throni*, idest in sinu Patris, *reget & deducet illos ad fontes aquarum*, idest satietatem cælestium gaudiurum, Apocal. 7.

In vtero Vir.

2 In vtero Virginis, Isai. 12. *Exulta*, scilicet corde, *& lauda* ore *habitatio Syon*, idest Maria, *quia* magnus *in medio tui sanctus Israel*.

In præsepio.

3 In Præsepio *in medio duorum animalium*, Isa. 1. *Cognouit Bos possessorem suum, &c.*

In patibul°.

In patibulo Ioan. 19. *Crucifixerunt cum eo (scilicet Iesu) & alios duos*, Stetit ergo in medio. Sequitur, *Et dixit pax vobis.* Nota de pace prout vis. Hæc Interpres. Iuxta cuius monitum notauit Bonau. de pace prout voluit secundum rationis congruentiam.

Nam incipiens vitam Francisci, reperiensque inter ipsum, & Christum ab ortu ad obitum vtriusque præcipuam, mirandamque similitudinem, reciprocamque harmoniam, exorditus est ab ipsa apparitione *gratia Dei Saluatoris Iesu Christi, &c.* Quæ quidem gratiæ apparitio tunc facta est, cum apparuit in sua natiuitate Saluator. At Saluator natus est nocte media. Item illa eadem nocte media apparitionis gratiæ Saluatoris, & ipsius Saluatoris, qui nasci elegit in medio duorũ animalium, in medio quorum voluit vt & Franciscus pariter nasceretur, & ex tunc sibi conformaretur. *Rex pacificus natus est*, vt canit Ecclesia, & *Gloria in altissimis Deo, & in terra pax*, cecinit Angelus in ipsa media nocte ortus Christi. Sub eadẽ quoque gratia, quæ in media nocte, & in medio duorum animaliũ exoriente Christo apparuit, ortus Franciscus in medio duorum animaliũ; qui & vt *Arcus fœderis*, & vt *Angelus veræ pacis* nuncupatus est ab ipso Bonau. Igitur verisimilitas valde rationabilis suadet, vt coniectemus, quod sicut propria hora nascendi Redemptoris Mundi debebat esse nox media, quia *eius locus proprius medium est*; ita aliquo pacto decuit, vt eandem horam appropriaret Reparatoris sui natiuitati. Vt sic respiceret vt Agnus de medio Throni agnum suum, quem suã errantem cũ ipso perquisiturum. Respiceret vt magnus de medio Israel paruulum suum Franciscum, in seipso magno magnũ affecturũ.

Eadẽ gratia Saluatoris, qua de media nocte apparuit in Christo nascente, apparuit in ortu Franc.

Ex propriis mediis suis respexit Christus Franciscum suum.

Respiceret de medio duorum animalium ex præsepio, & de patibulo Crucis ex medio duorum latronum Franciscum suum. Qui ex iis propriis mediis à Christo suo inspectus, propria fieret ei media noctis hora in ortu, & duorum animalium medium, vt in medio Ecclesiæ positus ceu illius Reparator, àb ipso Christo electus, vnicus è medio patibuli fieret mansuetudine, sanctitate, crucifixione in medio Sanctorum.

Secundum, quod me allicit ad hanc verisimilitatem, est cęremonia illa, ritusque, quem ex singulari indulto Sedis Apostolicæ tenet Ecclesia S. Franc. apud Assisium, quò corpus incorruptum Viri Sancti ingenti decore, ac veneratione seruatur. Ibi namque in sollemni festo Seraphici Patris ad 4. Octobris post cantatum officium matutinale, statim in nocte media sicut in sollemnitate Natalis Domini, celebratur Missa, in qua cômunicant cuncti Religiosi Franciscani Vrbis Assisiatis cuiusuis Instituti, Clerici, Laici, Tertiarii vtriusque sexus, & cuiusuis gegeneris. Nimirum Conuentuales, Obseruãtes, Reformati, Capuccini, Tertiarii. Ex qua cęremonia videtur, admiraturq; quædam præcipua Dei prouidentia, ad piè coniecturandum, natum esse Franciscum in media nocte in fine quartæ diei Octobris, & super stabuli fœnum in medio duorum animalium. Et ad huius rei memoriam ordinasse Deum eius obitum ad eandem quartam diem Octobris in sero, vt in celebratione eius festi de media nocte, ipsum pariter fuisse persimilem Christo, tum in loco, & in modo nascendi, tum etiam & in ipsa ortus sui hora, medium Christi sui, exemplaris sui in omnibus sibi congruis, ac possibilibus ab ipsa natiuitate tenens.

Secundũ argumentum authoris circa suam sententiam.

Cæremonia Eccl. S. Frãc. Assis. in media nocte celebrantis sacrum festi S. Franc.

†

CAPVT

CAPVT II.

VITA CHRISTIANA FRANCISCI.

In qua intra Cathedralem S. Ruffini Vrbis Assisij Ecclesiã vocatum est in baptismate à Matre nomen nati infantuli Ioannes.

Christus dictus à chrismate, christianus verò à Christo

CHRISTVS *à Chrismate dictus*, vt declarat Interpres Dom. 24. post Trinit. additque statim ex Zachar. 2. *Ecce oriens, qui illuminat sedentes in tenebris*. Christianus autem dicitur à Christo, & vita Christiana à vita Christi suspicit nũcupationem, incipitque à baptismali lauacro. Christi Discipuli, inter quos duodecim Apostoli, Antiochiæ primum nominati sunt Christiani, vt scribit S. Lucas cap. 11. Actor. Vita Christiana Francisci durauit in sæculo annis 25. & in tantum hic sæcularem eam minimè nuncupamus, in quantum eius fides baptismalis nunquam fuit in sæculo ab aliquo lethali crimine maculata. Itaque eius tota vita sæcularis illa fuit, quæ in Matris vtero expleuit menses nouem.

Franciscus ergo infantulus ex stabulo, vbi natus est in medio duorum animaliũ statim in domũ suã ibi vicinã translatus est. *O Beatum virum* meritò exclamat Vadingus in app. S. 3. num. 8. *qui è primo vitæ limine suo assimilatur Creatori*. Sed in principio S. 4. immediati sic breui narrat totam Baptismatis Francisci historiam. Nato Francisco, inquit, fit in Baptismate Christianus. *Neque enim nascuntur, sed fiunt homines Christiani*. August. lib. lib. de S. Virg. cap. 7. Vocatusque IOANNES, à Matre, velut altera Elisabetha suadente. Patre in Gallorum finibus degente. *Adfuit baptismali ministerio Peregrinus, vestitu, & incessu graui*, qui vltro eleuando è sacro fonte infantulo se obtulit. Sed vt oblatum præstitit obsequium, & misteriosæ terminatæ sunt functiones, è circumstantium oculis disparuit *relictis genuum, qua ad altaris propitiatorium flexit, vestigijs in marmore*. Quod vsque in hodiernum diem inter cæteras reliquias asseruari, crate ferrea munitum *in Ecclesia Cathedrali S. Ruffini, vbi res ipsa successit*, ad leuam ingredientis ipse vidi, traditionemque hanc vniuersalem esse per continua sæcula in illa Ciuitate, & æde ab omnibus accepi. *Extat etiam adhuc in eadem Ecclesia Baptisterium*, in quo secro purgatus est lauacro. S. Franciscus, necnon, vt fertur *B. Clara*

Homines haud nascuntur, sed fiunt Christiani.

Angelus in specie peregrini leuauit Franc. in Baptism.

Forma est satis antiqua, materia rudis, durusque lapis. Super fixam habet hanc Italicam inscriptionem. *Questo è il fonte, doue fù battezzato il Serafico P. S. Frãcesco*. Ergo ducitur Frãciscus in Ecclesiam Cathedralem S. Martyris Ruffini, primi eius Episcopi, primique, quem Vmbriæ, vt altioribus radicibus Christianam, Catholicamque fidem, quam tempore Apostolorum Vrbs illa susceperat, figeret, firmaretque; Phabianus Papa anno 237. (teste Vghello citato ex aliis, licet Phabianum electum ponat Bellarm. 239.) direxerat, ibique martyrio coronatus est, cuius reliquiæ in prædicta Ecclesia, ab eodem Martyre ita nuncupata, summa veneratione asseruantur.

Baptisteriũ in quo baptizatur Frãc. & D. Clara.

In illa Ecclesia baptizatus est Franciscus. & factus est Christianus, non vt esset simplex Christianus, sed vt esset primus, qui renouans in Ecclesia, ab eo reparãda, fidem Christianam, illuminansque sedentes in tenebris, & vmbra mortis, nouo martyrii genere circumferret in sua carne Christum. Quiq. veluti alter Christus ab illo chrismate spirituali diceretur per intimam similitudinem compar Christo, quo vnxit postea eum ipse Christus interius in Mente, & exterius in corpore. In mente oleo Spiritus Sancti, proiiciens eũ in conflatorio diuini spiritus, vt esset vir Seraphicus, & Hierarchicus. In corpore, sanguine proprio per sacrorum Stigmatũ impressionem. Atque ob singularitatem duplicis Chrismatis, dupliciter quoque fieret ex Christiano Christianissimus, succedensq; quarto loco tum inter Leuitas Ecclesiæ, Stephanum, Laurentium, Vincentium, tum inter Patriarchas Basilium, Augustinum, Benedictum, vt scribit D. Bernard. de Euangelio æterno serm. 60. ar. 1. cap. 1. super illud Dan. 3. *Species quarti similis filio Dei*; tali quoque Christianissimi nomenclatura superlatiua eius excellentia innotesceret. Binum istud argumẽtum Christianissimi habes primò apud Bonau. cap. 8. ante sacrarum plagarum receptionẽ. Deinde cap. 14. biennio post eius stigmatizationem. Ibi Bonau. agit de pietatis affectu, & quomodo ratione carentia videbantur ad Frãciscum affici. Hic vero patientiam Francisci, & eius mortis transitum refert. Ibi declarans *ingenitam Francisci clementiam, quam superinfusa Christi pietas duplicabat*, præsertim erga pauperes Christi, sic statim addit in principio. *Cumque in pauperibus christianissimus pauper effigiem Christi prospiceret*; siqua etiam necessaria vitæ sibi collata fuissent, eis occurrentibus non solum liberaliter conferebat, verum etiam ac si illorum

Quomodo Franc. duplici Chrismate vnctus.

Bis nuncupatur christianissimus à Bonau. Frãc.

illorum propria essent iudicabat esse reddenda. Hic postmodum contemplans Frãciscum nudum super nudam humum, ita seraphico ore, lachrimosisque oculis exclamat. *O vere Christianissimum virum, qui & viuens Christo viuenti, & moriens morienti, & mortuus mortuo perfecta esse studuit imitatione conformis, & expressa promeruit similitudine decorari!* Semel igitur indutus Christo in baptismate Franciscus, semelq; Christianus effectus, bis deinde meruit fieri Christianissimus, vt superlatiua illa nomenclatura, quam vnicè in Ecclesia excuslluerit, patefieret. Sed redeamus ad historiam.

Sententia recensiorũ de baptismate Franc.

Recensiores, quos citat Bordonus memoratus cap. 1. cit. num. 12. opinantur verisimiliter Baptismum infantis Francisci dilatum fuisse vsque ad octauum diem, qui fuit tertia die Octobris (si volumus loqui congruenter ad tempora) in Ecclesia Georgii, & fuit die Dominico, relatione habita ad diem 26. Dominicam præcedentis mensis; vtrique quoque die affixa est litera C. quæ illo anno 1182. indicabat diem Dominicum. Verisimile autem est, quod eius Baptisma dilatatum fuerit vsque ad illam diem, quia eius pater tempore partus aberat à Gallia, paulò post reuersus tempore congruo, quo interfuit solemnitati huius sacramenti. Differentia Baptismatis per aliquot dies culpabilis non est, quia in lege veteri circũcisio, quæ remittebat peccatum originale, in cuius locum successit nostrum sacramentum, differebatur vsque ad octauam diem, Gen. 17. Ergo dilatatio in octauũ diem non videtur irrationabilis, quando periculum perditionis filii nõ est in mora; par enim iudicium videtur esse vtriusque sacramenti in hoc, veteris scilicet & nouæ legis. Tempus conferendi hoc sacramentum est quamprimum, ne pereat anima. Sed dies nulla lege est determinatus. Quare Sotus in 4. dist. 5. ar. 3. Vnde inquit. *Cum puer statim baptizari iubetur, non intelligitur eadem natiuitatis die, aut tertia, aut quarta; sed quando commodè potest in Ecclesiam asportari, & mergi, quod est octauo die, vt moris est, aut decima, &c.* Fuit ergo rationabilis ea dilatio, vt pater baptizandi expectaretur, & inculpabilis, quia dies Baptismatis non constringuntur, nec limitantur vno, aut altero die. Hactenus Bordonus ibi, rescribens placitum aliorum.

Sed reiicitur vt parum solida.

Dico placitum, haud quia rationabilitatem suæ sententiæ circa eam, vt vocant, differentiam Baptismi, carpere audeam, ne eam gratissimè concederem, sed quia continet duo, quæ videntur directè pugnare veritati historicæ, à Vadingo superius relatæ. Primum est, quo asseritur Francisci baptismate contigisse in Ecclesia S. Georgii, non autem in Cathedrali S. Ruffini, quod contrarium esse, ipse Vadingus demonstrat, vt præmonstratum est. In illa S. Georgii Ecclesia *puerulus literas didicit Franciscus, ibique postmodum primitus prædicauit: postremò ibidem locum primum quietis accepit*, scribit Bonauentura cap. 15. Hanc Ecclesiam tradidit postea Gregorius IX, D. Claræ, ibique constructum Monasterium, quod adhuc sub inuocatione D. Claræ nuncupatur. In quo asseruatur inter cæteras reliquias, pannum illud sericum, quo B. Iacoba Romana de Septemsoliis corpus B. Francisci inuoluit.

Pãnum sericum, in quo inuol. tum Fran. corpus

Secundum, quod continet illa sententia, veritati historicæ nec satis conforme sic se habet. Tota illa rationabilitas differendi Baptisma, videtur fundata in eo, quatenus decens fuerit, vt expectaretur reditus Patris à Gallia. At Vadingus scribit, baptizatum fuisse Franciscum, Ioannemq; à Matre, velut altera Elisabetha suadente, nuncupatum, *Patre in Gallorum finibus degente*. Si diceres, illam Matris suasionem debere referri ad Patrem, cui fortè per nũcium Mater ortum infantuli primogeniti retulerit, vocariq; Ioannem peroptauerit, id non tolleret vim argumenti, quia sententia illa apertè testatur, Patrem, expectatum vsque ad octauum diem interfuisse solemnitati, &c.

Nec obiectio in eius fauorem potest suffragari.

Deinde quomodo poterimus primum nomen, quod accepit Franciscus in baptismate nuncupare maternum propriè, & verè, vt vocat Bonau. & alii communiter, si Pater vel præsens per se, vel absens per literas primogenitum suum, suadẽte Pica coniuge, vocaret in Baptismate Ioannem, licet postea mutauerit ipsum alia ex causa in Franciscum? Peperit Elisabetha, cui merito comparatur Pica à Pisano, & Vadingo, Christi Præcursorem, *& factum est*, vt scribit S. Lucas cap. 1. *in die octauo venerũt circumcidere puerum, & vocabant eum nomine Patris sui Zachariam. Et respondens Mater eius dixit. Nequaquam, sed vocabitur Ioannes*. Et dixerunt ad illam: Quia nemo est in cognatione tua, qui vocetur hoc nomine. *Innuebant autem Patri eius; quem vellet vocari eum. Et postulans pugillarem, scripsit, dicens. Ioannes est nomen eius*, &c. Vocauit Ioannem Christi Præcursorem Angelus Domini ante illius conceptionem, & ortum. Vocauit Ioannem Elisabeth ante circumcisionem. Vocauit tandem eum Ioannem in circumcisione Zacharias Pater eius. Quamobrẽ propriè

Absurda ex recentiorũ sententia contra Bonau.

 nomen

nomen Ioannis nomen paternũ scriptura extitit, Angelicũ verò nuncupatione, sed responsione maternũ. Ita in proposito, si nomen primũ Frãcisci, in baptismate sibi impositũ ex placito Patris (siue oretenus, quia præsens fuerit in solemnitate, siue per scripturam, quia absens) suadente Matre, deriuasset, vtique haud maternũ propriè, & verè cum Bonau. sed paternum dicendum esset.

Quemadmodum Pater deinde primogenitum suum Ioannem, relicto priori nomine, vocauit Franciscum, vt infra dicemus, nec puto sine consensu vxoris suæ, imò fortè id illi ipse antea suaserat, ne contristaretur. Nec tamen consensus ille, siue placitũ Matris potuit tantillũ aduersari, quin nomen illud posterius nomen paternum ab ipso Bonau. diceretur. Franciscus igitur incepit christianam vitam in Ecclesia S. Ruffini. Qui autem scripserunt in ipso Baptismate non Ioannem, sed Franciscum vocatum fuisse à Matre infantulum nostrum, citantur à Vadingo, & simul confutantur ex Bonau. & aliis in appar. §. 3. Sed de his fortè inferius.

SECTIO VNICA.

Duo explicans sacramenta. Alterum circa genuum vestigia, à cælesti Peregrino, leuante à sacro fonte Infantulũ, in marmore impressa. Alterum circa materiam, & formam, & duritiem vasis Baptismalis.

Christi virtus imprimens vestigia vestimẽtorum in quadã rupe, & alibi.

VRBIS Assisiatis Patriæ suæ in Cathedrali baptizatus est, absente Patre, infantulus noster, suadente Matre parentibus, & aliis, qui duxerũt eũ baptizandũ, vt Ioannem vocarent puerum suũ primogenitum. In sinu Angelici Patrini, sub Peregrini specie (nisi fortè, sub illa forma fuerit ipse Christus) accepit Baptisma Franciscus. Vel Angelus misteriosè peregrinans, in sacra illa ministeriali functione leuauit de fonte Franciscum, & num fuerit ipse Christus posset obdubitari ex illis genuum in marmore presbyterii vestigiis, quæ reliquit, & deinde disparuit.

Beda super cap. 4. Lucæ ad illud, *Et duxerunt eum vsque ad supercilium montis, vt præcipitarent eum. Ipse autem transiens per medium illorum ibat; & descendit in Cafarnaum Ciuitatem Galileæ, &c.* ita refert ex aliorum relatu apud Glossam Ordin. Dicitur, quod cum Dominus de manibus illorum elapsus per medium illorum de rupis vertice descenderet, atque sub ipsa rupe lateret, *Subitò ad tactum vestis illius saxum illud subterfugit, & ad instar ceræ resolutum, quendam sinum, quo Dominicum corpus reciperetur effecit. Tantæ vtique capacitatis, quantæ ipsum corpus extitit quantitatis. In quo vsque hodie vniuersa lineamenta, & rugæ vestis, quæ à tergo Domino fuerant veluti diuini sculptoris expressa manu seruarentur, &c.* Hæc Beda.

Audiuimus etiam à nostratibus Reformatis, loca Terræ Sanctæ de iure incolẽtibus, Dominum Iesum Christum plurima vestigia partium sui corporis lapidibus reliquisse per viam, qua hostes eius duxerunt ipsum, tum à monte Oliueti ad Vrbem Hierusalem per torrentẽ Cedron, tum baiulans sibi Crucem, exiensque in eum, qui dicitur Caluariæ locum, eũ fune ad collum ligata, furiosè trahentes, proiicientes super saxa, & super eadem calcibus, & fustibus percutientes, &c. Item ascendens postea in Cælum, in lapide prędicti Montis Oliueti reliquit pedum suorum impressa signa, ac lineamenta. Quid simile fertur de D. Petro Apostolo, imò ipse vidi anno Domini 1639. in Comitiis Generalibus, & in Congregatione generali anno 1642. in descensu schalæ subterraneæ ad carcerem D. Petri in radice Capitolii. Siue vt refert Breuiar. Rom. die 2. Iulii in commem. SS. Mart. Processi & Martiniani, sub custodia Mamertini in Monte Tarpeio. In qua custodia erumpens ex eius pauimento ad orationem Apostolorum aquæ riuulus, eò baptizati sunt iidem Martyres. Dum ergo Neronis ministri inferrent ibi cum D. Paulo Apostolum, quidam ex illis ambos comprimens, trahensque, impulit bestiali ictu ad lateralem eiusdem schalæ parietem Sacrosanctam Petri faciem; statimque altera eius pars in lapide illius parietis, etsi impolito admodum, rudi, scabroque, remansit adeo ad viuum, intimeque impressa, vt post tot sæcula intra ipsum saxum, ex frequenti fidelium corollarum, labiorumque osculorum contactu haud parum incauatum, vt eius forma mirandum in modum distinctè apparuerit.

Quid simile fertur de D. Petro.

Historiæ pariter rerum Seraphicarum mirum hoc, haud impar præmemoratis adnotarunt in B. Francisci persona, prout hucusque frequens, communisque ceu testis oculata (& ipse etiam iam inspexi, & osculatus sum) fatetur admiratio. Audi Gonzagam p. 1. in Cõu. 18. B. Iacobi Podii Busconis, huius Prou. Romanæ, quem

Et de Beato Franc. cuius plura exempla.

1. in Conu. Podii Busconis.

modo

4. Ad Capresenam.

modo incolunt nostri Reformati, & in eorum serie tenet locum 7. *Imminet*, ait, *alteri Reatinæ vallis parti saxosus quidam mons, seraphico P. Francisco olim familiarissimus, prout cubitorum, pedum, capitisq; eius vestigia viuo lapidi supra naturam impressa, sacellumque ibidem erectum manifestè satis indicant, &c.* Alij deinde referunt Franciscum apud Capresenam vallem venientē Aluerniam, saxum quodam, quod tetigit, signasse. Et Insula Trasimeni Lacus (vulgo, *Lago di Perugia*) reliquisse plantarum vestigia in quodam lapide, super quem Vir Sanctus posuit pedes descendens de Naui.

5. Ad lacum Trasimeni.

At illud proculdubio mirandum, & ferè illi simillimum, quod retulimus ex Beda de Christo super eum Montis supercilium in manus Iudæorum incidenti: nā Franciscus in rabiem Diaboli super Aluerniæ Montem bis venit. Impingens quadam vice in Dei famulum sub horribili spectro Satan, contrudensque eum, cecidit Vir Sanctus longo tractu per aerē super rupem quandam. *Sed rupis illa diuinitus excepit ipsum, subterfugiens vt mollis cera ad tactum corporis illius, recepitque signa, & figuram eius, tantum spatij cedens, quantum Francisci membris, vt possint ibi tutè manere, necessariū erat.* Item transeunte semel Viro Sācto per arctam quandam semitā ad orā ingentis præcipitii, repentè incidit in horribilem, ac formidabilem effigiem; quam cum ad suas artes non posset reducere, iniectis in eum manibus, voluit à monte in profundissimum hiatū deturbare. Nihil erat, quod animosus Athleta prænenderet, seu quod à casu teneret. *Quare tersam petræ molem amplexus, illi vltro cedenti semet immersit, & tanquam molli ceræ digitos impressit. Quo dumtaxat remedio manifestum euasit vitæ periculum.* Vide Vadingum ad annum 1224. num. 8.

6. Super Aluerniam bis à Diabolo proiectus.

Vicario suo communicauit Christus quodammodo cum auctoritate ligandi, atque soluendi virtutem suam non solum in Dæmones, sed etiam in saxa, vt sicut illi ad eius vocem fugam arriperent, ita hæc ad tactum corporis eius, in testimonium potentiæ Dei cederent, atque in se iconem membrorum retinerent. Idipsum effecit Reparatori Ecclesiæ suæ, in cuius signum, ac prognosticum ipsemet Christus vel immediatè in specie illa hominis, vel per Angelum suum accipere cōplacuit inter brachia sua, atque in baptismate è fonte infantulum leuare. Nec autē solum hoc, verum etiam genuum suorum vestigia in marmore propitiatorii altaris relinquere complacuit. Quasi ex tunc tacitè illis annueret, sicque alloqueretur infantulum. His iconibus, ò magne, ac spectabilis puer, *Exemplum dedi tibi, vt quemadmodum ego feci* ad gloriam tui, ita & tu facias ad gloriam Dei ex Dei virtute. Signaui nunc genibus meis istum lapidem, cuius figuram, in Ecclesiæ constructione signatus, confossusque in Cruce retinui, quoniam in eiusdem Ecclesiæ meæ reparatione ponitur. Tu parē tenebis similitudinem, ac proinde decens erit profectò, vt sicut ipse ad præmonstrandā cruciformē corporis mei consignationē per plagas, & clauos, antea consignaui rupem, & in via torrentis Cedron lapides; pariter & tu ceu præludia consignationis corporis tui, à manibus meis peragendæ, tui ipsius in rupibus, & saxis vestigia relinqueres.

Cur Deus cō municauerit D. Petro virtutem imprimendi vultū suum in lapide.

Cur etiā & eandem B. Franc. communicauerit.

Et respicientes viderunt reuolutum lapidem tres illæ Mariæ, quæ valde mane vna Sabbathorum venerunt ad monumentū, vt vngerent Iesum, Marc. 16. *Erat quippe magnus valde.* Super quem locum Interpr. in die Sancto Paschæ ita scribit. *Allegoricè lapidis reuolutio reserationem sacramentorum Christi, quæ velamine literæ legis tecta erant, insinuat.* Lex enim in lapide scripta est, cuius ablato tegmine *gloria Resurrectionis est ostensa*, & abolitio mortis antiquæ, & vita nobis speranda perpetua toto cepit Orbe prædicari. *Moraliter lapis reuoluitur, cum per gratiam pondus peccati tollitur, &c.*

Reuolutio lapidis sepulchralis Christi quid allegoricè, & moraliter.

Eadem supernaturalis potentia, quæ reuoluit lapidem magnum ab ostio monumenti Christi, reliquit in marmore altaris propitiatorii Ecclesiæ S. Ruffini vestigia genuum peregrini illi, qui cælitus venit, vt è sacro fontis baptismate leuaret Ioannem. Ergo sicut illa aperitio sepulchralis, ob reuolutum lapidem veluti muto quodam ore locuta est allegoricè reserationem sacramentorum Christi in eius Resurrectione; ita quodammodo illud lapidis propitiatorii binum vestigiū, arcana plurima insinuauit de Francisco, in quo debebat surgere ad veritatem vitæ Ecclesia, ab eo reparanda. Et per abolitionem mortis spiritualis, ob quam veluti extincta iacebat, illam perennē sperare in suis vitam, cuius in toto Orbe exordium, sicut temporibus Ioannis Baptistæ, & Christi, & Apostolorum à Francisco incipiendum. Rursus sicut in prædicta lapidis sepulchralis Domini reuolutione moraliter ponderis peccati ablatio per gratiam monstrata est: ita quoq; in illa signatione marmorea Ecclesiæ Sācti Ruffini à genibus peregrini relicta, baptizato infantulo, & Ioannes vocato, aliquid

Ipsi respondet aliquo modo binū vestigium marmoris à peregrino impressum.

aliquid equidem simile præostensum est. Enimuerò signi Thau pœnitentialis Crucis vestigium (vt loquitur Bonau. in prologo) quod Dei gratia, qua vocabatur infantulus ipse, ad quod alludens incepit idem Bonau. prologum Legendæ Francisci his verbis, *Apparuit gratia Dei*, imprimere debebat per ipsum Ioannem sub nuncupatione Francisci; criminum pondus, quo opprimebatur vniuersa Ecclesiã, tollendum erat, & Ecclesia ipsa ab humeris Francisci erigenda.

Vestigiũ illud binũ vt os quodã ad præcoma infantuli Frãc. efformatum.

Apertum est illico os mutum Zacchariæ, vt benediceret Dominum Deum Israel, plura referando misteria; vbi auditum est nomen filii sui *Ioannes*, ab ipso per scripturam ita vocati. Et in illo marmore, quod fodit genibus suis cælestis peregrinus, vbi infantulus baptizatus accepit Ioannis nomen, impressum est os quodam lapideum, vt ipsum prædiceret benedicendo Deum infantuli baptizati pręcomia, qui ipsi Præcursori Christi per imitatoriam paritatem multimodè assimilandus erat.

Impressiones in lapidibus, scissuræ, & suffossiones solent nonnunquam in nonnullis mirandis euentibus sine vocibus loqui, vt testatur D. Basilius, Seleuciæ Antistes orat. 15. loquens de signatura illa, quam Saul lancea sua reliquit in pariete, cum quo impius, ingratusque Rex vt Dauidem ipso configeret, in ipsum eã direxerat. *Illam, ait, paries excepit, omnibus facinus indicat. Lapis funesta manus monumentum teli sustinuit impressionem, atque audacis facti accusator in natura, sensus ex parte, cædis tulit simbola, &c.*

At marmor illud haud cædis simbola tulit, sed cum vestigiis genuum peregrini quodam binum os accepit, binamque linguam veluti mirandi præconis, qui explicans magni pueri ortum, eiusque innocentiam, ac puritatem, ab eo mira assistentia Dei vsque ad mortem obseruandam, tot encomiis laudaret, benediceretque Deum in Ioanne, domus Moriconum primogenito, quot laudauit, & benedixit Zaccharia in Ioanne Baptista filio suo vnigenito. Ducor ad hanc proportionem ex doctrina Interpretis nostri super illud Lucæ 3. *Factum est verbum Domini super Ioannem Zachariæ filium in desertum*. Ioannes (exponit Interpres in Dom. 4. Aduent.) Prælatum; vel Prædicatorem S. Ecclesiæ significat, qui debet esse filius *Zaccharia*, qui interpretatur *memoria Domini*. *Vt semper habeat in memoria quasi in quodam memoriali Passionem Domini*. Et paulò infra super illud aliud, *Et venit in omnem regionem Iordanis*, ita

Io. Baptista pro prælato ac Dei præcone!, qui totus debet esse Zachariæ filius

suddit hæc alia. Iordanis interpretatur *Humilis descensus, in quo compassio circa Christum designatur. Prælatus, vel Prædicator descendat, & condescendat, vt proximum iacentem erigat*. Poteltne melius, mi Lector, ex persona Ioannis Baptistæ retrahi iuxta Interpretis nostri commentarium idea, atque imago Ioannis nostri Moriconi potissimum circa eius futuram prælationem, & prædicationem sub præfatis circumstantiis, & prærogatiuis? Duo ergo illa in marmore propitiatorii vestigia, seu signa, duas hasce excellentias veluti vaticinantia, in hunc modum quasi locuta sunt.

Descensus prælati in Iordanẽ qualis.

Dum hodie in ista Ecclesia *Ioannis Moriconi* in hoc infantulo, sanctitatem Præcursoris Christi perfectissimè imitaturo, auditur nomen, & ipsemet etiam nouo quodam modo Christum pręcursurus est, resonent in nobis veluti duo ora lapidea hęc relicta mirum in modum in hoc marmore vestigia, vt annuncient sæculis futuris mira arcana *de puero hoc, magno coram Domino* euasuro. Præsertim verò resonent nunc hæc pauca; quod ipse erit trium Ordinum Prælatus, & Institutor. Erit Prædicator pœnitentiæ, Ioanni Baptistæ, Christo, & Apostolis simillimus in renouationem totius Christiani Orbis. Erit filius Zachariæ, ita vnicus in memoria passionis Domini, quod ipse solus interius, exteriusque in Christum passum, & crucifixum ceu nouus Reparator Ecclesiæ Redemptori persimilis se transformare merebitur. Erit demum talis iste prodigiosus puer in descensione humilitatis tum per compassionem circa Christum, tum per descensionem, & condescensionem circa iacentem proximum, ab ipso cum tota Ecclesia subleuandum, qualis fuit Christus in fundanda Ecclesia sua. Quare vbi 12. encomia in suo Cantico expressit Zaccharias Pater Ioannis Baptistę, alter etiam Zaccharias misticus Pater huius Ioannis, simul cũ tota Ecclesia penè eadem encomia ex nunc exprimere potest, sic intonans.

Quod primũ loquantur vestigia lapidea explicatur.

I. *Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitauit, & fecit redemptionem plebis suæ*. Hic enim Puer ille erit, in quo manus Domini erit. Per ipsum namque Christus Dominus visitauit, & fecit reparationem Ecclesiæ suæ, pro qua datus, ac natus: Et iam vt factum habendum id, quod breui per ipsum facturus est Deus.

Fecit Christus per Frã. repar. eccl. suæ.

II. *Et erexit cornu salutis nobis, in domo Dauid pueri sui*. Nam iste puer talis apparebit, quod per eum cornu salutis in domo Dauid Christi eam certè, ac potenter erigendum est, vt in tota Dei

Erexit cornu salutis.

pro-

promissione veluti erectum modo habendum. Nā redacta in nouum statum Ecclesia Catholica, domus Dei ex latronum spelunca reducetur ad pristinum, fietque damnatæ meretricis magnæ dedecus suorum sequacium in horrorem.

III. *Sicut locutus est per os Sanctorum, qui à sæculo sunt prophetarum eius.* Nec is natus infans suis prophnticis sanctorum virorum caruit oraculis circa magnalia ab eo efficienda in totius Reipublicæ Christianæ innouationem.

Salus ex inimicis.

IV. *Salutem ex inimicis nostris, & de manu omnium, qui oderunt nos.* Et bene hæc vniuersa cantare potest fides, quæ per hunc paruulū quamcitius ab inimicis ab eo subactis salutem adeptura est, & de manu omnium, qui eam odio habent, ac tyrannice opprimunt, aufugitura.

Superaffluētiæ misericordiæ Dei testimoniū.

V. *Ad faciendam misericordiam cū patribus nostris, & memorari testamenti sui sancti.* Ad hoc etiam natus est puer iste, vt vindex Deus, in Ecclesiæ eradicationē iustè armatus, mutarētur in Patrem. Et memor esset illius Testamenti sui sancti, quod condens in Cruce, reliquit Matri suæ Ioannem Euangelistam in filium, & hunc in eo Ioāne Matris intercessione ex tunc designauit ad huiusmodi efficiendā cum Patribus Apostolis, in ipsius vita reuiuiscentibus, misericordiam.

Iusiurando Dei succedens prmissio

VI. *Iusiurandū quod iurauit ad Abrahā Patrem nostrum, daturum se nobis.* Huic iuriiurando, in Redemptore completo, successit promissio, iam ab Ecclesiæ exordio per Angelum, ascendentem ab ortu Solis, habentemque signum Dei viui Ioanni Euangelistæ præmonstrata. Quod scilicet daretur Romanæ fidei Reparator, & is hic puer Ioannes erit.

Triplex libertas Ecclesię in nouis Apostolis

VII *Vt sine timore de manu inimicorū nostrorum liberati, seruiamus illi.* Propterea namque apparuit in huius infantuli Ioānis Dei gratia, quam nomine ipsemet explicat, vt expulsa scelerum tyrannide sub triplici eius legislatione, triformiq; Ecclesiæ reparatione, triplici quoque filiorum Dei libertate, suaui Christi iugo, leuique onere triformiter restitutis, Deo suo à fidelibus, iam de manu inimicorum suorum liberatis, seruiatur.

Reparator Eccl. in filiū perditionis.

VIII. *In sanctitate, & iustitia corā ipso, omnibus diebus nostris.* Reparatio enim Ecclesiæ nostræ Romanæ vsque ad consummationem sæculi in filium perditionis Antichristum proculdubio cum ipsa Redemptione durabit.

Præco & Præcursor magni Regis

IX. *Et tu Puer Propheta Altissimi vocaberis. Præibis enim ante faciem Domini parare vias eius.* Tu enim felix puer præco, & Præcursor magni Regis effectus, ac prophetali repletus spiritu præibis enim ante faciem Domini, *vt testimonium perhibendo de lumine, viam lucis, & pacis ad corda fidelium Domino præparares. Vt sic viam parans in deserto altissimæ paupertatis, tam exemplo, quam verbo pænitentiam prædicares.*

Scientiæ salutis dator & magister.

X. *Ad dandam scientiam salutis plebi eius, in remissionem peccatorum eorum.* Nec alia esset hæc scientia ab illa, quam docuit suos Apostolos, & Discipulos Christus. Hæc enim scientia quæ stulta sunt Mundi elegit in Redemptore Mundi, vt confunderentur sapientes huius Mundi à viris plebeis, ac rudibus, &c.

Oriens ex alto Deus in Franc. ortu.

XI. *Per viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus visitauit nos oriens ex alto.* Et verè oriens ex alto in huius pueri ortu dicendus est Deus noster. In hoc siquidem puero viscerosa eius, & superfluens misericordia Dei visitauit nos, videns Ecclesiæ indigentia adeo extrema, vt ob eam à Dei iustitia remouenda videtur humana posteritas.

Director ad viam pacis vt Angelus veræ pacis.

XII. *Illuminare his qui in tenebris, & vmbra mortis sedent, ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.* Hic enim natus infans vt Angelus veræ pacis missus est, qui etiā in lucem datus credentium, sedentes in tenebris, & in vmbra mortis illuminabit.

Iuxta horum versiculorum numerum duodecim quoque paralella scripsit Beatus Pisanus noster fruct. & conform. 3. vt superius diximus. Ipse verò accommodans eos ad totidem præconia Ioannis nostri infantuli, ponensque eos in ore mistici Zachariæ, de quo paulò ante, ad bonum totius Ecclesiæ, quam duodecim Apostolorum consortio fundauit Christus, & reparauit Franciscus, resonare feci. Quem genuit Zacharia Sacerdos ex coniuge sua Elisabetha, *vox clamantis in deserto* ex titit. Matth. 3. Et cur vox Verbi incarnati Præcursor, si vox nihil aliud est quam aeris respirati percussio? Respondet Interpres Dom. 22. post Trinit. (iuxta ea, quæ dixerat in Dom. 4. Aduēt: sed differētia ibi sunt, & nos attulimus supra, vbi de Autumno) *Vox est aer. & Ioānes aer non caro erat. Quia nihil carneum, sed totum quod sapiebat erat cæleste.* Id postea verificatum & in Francisco, à Zacharia, scilicet à memoria Dominicæ passionis genito per vocem Christi crucifixi intra Ecclesiam D. Damiani. Tunc enim positus ante illius imaginē, dicebat ipse cum Iob. 7. *suspendium elegit anima mea*, explicat enim Interpres ibidem paulò supra, & ita penè describit in viro iusto Franciscum; sicut postea descripsit Bonau.

Cur vox dictus Christi Præcursor.

Fran. anima ad imitationem Ioann. Bapt. elegit suspendiū.

nau. ipsum orantem ante eādem imaginē repræsentans, & à voce Christi patientis totum aereum effectū, atque idcircò terna voce triformis Ecclesiæ reparatio ei, Francisco nomine, sed re Ioanni, præcepta *Suspendiū*, inquit, *est eleuatio visionis ad Dominum. Vir iustus fune diuini amoris eleuatur à terra, & pendet in aere dulcedine cōtemplationis, & tunc quasi totus efficitur aer, nihil habens de carne, idest carnalitate.* Quod & perfectissimè completū est in infantulo nostro, nihil ab ortu suo de carne habēte, quia spiritualiter conceptus, & natus, & educatus à gratiæ cælestis præuētione, totus fuit aer, totus vox clamātis in deserto pœnitentiæ, totus Ioannes plus imitatione, quam nomine. Quare voce Zachariæ memoriæ Domini crucifixi potest meritò de eo tota Ecclesia lingua Zachariæ Sacerdotis exprimere canticum, *Benedictus Dominus Deus Israel*, &c.

Vas baptismalis Franc. loco ortus eius simbolicè respōdet.

Fons etiam, in quo baptizatus Franciscus nō caret professò suo misterio, cum, vt video, loco eius natiuitatis symbolicè correspondeat. In stabulo ortus Franciscus in medio Bouis, & Asini. Quid vilius, quid abiectius, quid ignobili vtique contemptibiulius stabulo? Et tamen illud elegit in suo ortu Christus, istudque ortui Francisci ordinauit Deus, quia tam ille redimendo genus humanum, quam iste reparando, secundum ea, quæ diximus, vilia, abiecta, contemptibilia, ignobilia elegit, atque ex ipso vtriusque natiuitatis loco innotescere incepit, qualis futura esset amborum vita. Idipsum modo dicam ego, vbi audio Vading. ita de materia, & forma baptisterii, in quo Franciscus sacro purgatus est lauacro, & Ioannes vocatus, scribentem. *Forma*, inquit vt supra, *est satis antiqua, materia rudis, durusque lapis*. Itaque vas baptismale Francisci in sua rudi materia, lapidisque duritie quasi prænuncium extitit rigidæ, asperæ, duræque vitæ, quam in reparanda Ecclesia viliter, contemptibiliter, abiectè, ignobiliter sequi opus erat, vt tam ipsum vas baptismale, quam nomen ab ipso prima vice assumptum, nomine, & re ipsum in eo præmonstrarent Ioannem. Vnde Interpres noster loquens de eodem Ioanne Baptista super illa verba: *Quid existis in desertum videre hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur in domo Regum sunt, &c.* Obiurgat apostolicè viros religiosos, qui vestiri, ac nutriri delicatè student. Moxq. describens Ioannem Baptistam, ex ipso quodammodo erumpere facit Francisci ideam, Ioannes primò nuncupati, vbi in lapideo vase rudi, ac satis duro baptizatur. *Sed si B. Ioannes*, ait, *prænunciatus ab Angelo, sanctificatus in vtero, laudatus à Domino, inter natos mulierum, &c. tanta fuit vsus asperitate*; Quid nos in peccato concepti, peccatis onerati, reprobandi à Domino (nisi misericordia affuerit) quid debemus facere? Quanta afflictione, quanta asperitate nos affligere? *In deserto ergo pœnitentiæ sit vilitas habitus*. Ecce Franciscus sub habitu vili in deserto pœnitentiæ ex vilitate loci, in quo natus est ab ipso nascendi exordio, ex nascendi modo præmonstratus. *Asperitas victus*. Ecce eiusdem Francisci circa vitæ asperitatem prænunciatio, ex quo in vase materia rudi, duroque lapide baptizatus est. *Vt verè possimus* sub tāto Duce, ac Legislatore *vocari Religiosi, scilicet relegati ab omni voluptate carnali*, vt ait Interpres ibi.

In ipso præmonstrata rigiditas, ac durities asperrimæ eius vitæ.

Franc. idea ex imagine Io. Baptistæ extracta.

Ast nolim putes, Lector, præmonstrasse itidem locum natiuitatis, vasque baptisterii in Francisco illam deformitatem membrorum, aspectusque quam Tigurini in Chronico Matthæi Paris ad eum finē excogitauerunt in ipso, quem planè demonstrauimus tract. 2. lib. 3. cap. 1. sect. 1. Henricus Sedulius noster, probatæ notæ author (cuius plura rescripta sunt, ac dispersa in Annalibus Vadinghi ad 1. & 2. tomū præsertim) in comment. vitæ Sācti Francisci, quam edidit Bonauent. statim post exaratam Bullam canonizationis eius in 1. commentario agit *de sæculo, & ætate Francisci*, in altero mox immediatè scribit *de forma corporis*, aitque principio hæc. *Certè non pulcher fuit, sed deformior vultu, & corpore*.

Ex vase baptismali Frācisci minimè præmonstranda in Fran. corporis deformitas, quę verè in eo non fuit.

Attestatur Bartholomæus Pisanus conform. fruct. 8. & conform. fruct. 10. *Membrorum omnium compositionem, sermonem, mores vniuersos depingit hoc verborum penniculo*. Vide quæso, amice Lector, totam illam picturam apud ipsum Sedul. deinde loco cit. percurre ipsammet prout eandē rescripsimus ex Vadingo, vt possis verè concludere, nullam deformitatem colligi posse ex verbis Pisani neque ex membrorum compositione, neque ex sermone, neque ex moribus in Euangelico Legislatore nostro. Est propriè deformitas, quæ ex se opponitur haud mediocri, sed omnimodæ pulchritudini, qualitas quædam, qua quis turpis dicitur, fœdus, rudis, estque hæc deformitas quædam animi, & corporis prauitas, teste Tullio 1. de Leg. & in Off. Non fuit deformior neque vultu, neque membrorum compositione in partium corporis simmetria in vita sæculari Franciscus, quamuis natura mediocris, & plus paruitati, quam proceritati declinans. Nec etiam fuit facie defor-

Exploditur sententia Henrici Sedulii.

deformior, licet non ita pulcher aspectu. Nec mihi persuadere vnquã potero, florẽ iuuenũ nuncupatum Franciscum ab Vrbe Assisiate patria sua, nisi aliquatenus eius animi ingenua, spectabilisque forma, formæ vultus, membrisque responderet harmoniæ. Depingit eius animi formam Bonau.cap.1.ita scribens. *Porrò mansuetudinis lenitas cum elegantia morum, patientia & tractabilitas supra humanum modum, munificentia largitas vltra suppetentiam facultatum, quibus bonæ indolis adolescens certis florere conspiciebatur indicijs, quædam videbantur esse præludia, quod copiosior super eũ foret in posterum diuinæ benedictionis abundantia diffundenda.*

Forma animi Franc. ingenuissima, & aliquatenus formæ corporis respondens.

Formam pariter vultus Viri Sancti, seu faciei, in qua principaliter fœdat personam deformitas, refert idem Bonauent. apud Pisanum cit. confor.& fruct.10. vbi sic. Vnde S.Bonau. in quarta par. maioris Legendæ dicit, quod B.Franciscus videbatur intuentibus homo alterius sęculi. *Quippe qui mente, ac facie in Cælum semper intentus omnes sursum trahere conaretur.* Hæc Pisanus. Si ergo Franciscus in vita regulari, in qua summa pœnitentię rigiditate ferè cõsumpserat corpus suum, mente & facie omnes attrahebat, sequitur, quod in sæculo delicatè enutritus (nec tamen neque irrationabiliter, neq; vitiosè vsq; ad mortalẽ crimen allectus) certè non poterat esse deformior, vt vult Sedulius, quamuis pulcher non fuerit. Inter pulchrum enim, & non pulchrum datur medium, quo excluditur tam pulchritudo, quam deformitas. Et hoc medium potest dici nec pulchrum, nec deforme, sed quid mediocre, aliquidue ex vtroque temperatum, maximè vbi exclusa huiusmodi deformitate, excellens animi forma concurrit. Durities ergo, ruditasque vasis baptisterialis Franc præmonstrauit in ipso, Ioanne tunc nuncupato, ruditatem, & duritiem vitæ ad vniformitatem rudis, austeræ, rigidæque Præcursoris Christi vitæ. Sub hac rigiditate ac duritie creuit deinceps illã animi formam, quam descripserat Bonau. explicaueratque longe ante Interpres noster super illud Ioannis Baptistæ, *Erunt praua, indirecta, & aspera in vias planas. Aspera, inquit, sunt fortium corda, quæ tunc sunt in vias planas, cum efficiuntur mollia, & mansueta, &c.* Hæc ruditas, rigiditasque vitæ, legi quam scripserat conformis, sub noua illa, & nondum in Ecclesia visa, & adeo aspera, rigidaque veste primò aspectu incussit horrorem Innocentio III. non autẽ deformitas vultus, aut membrorum ex aliquo naturæ defectu, quæ in Franc. non

Inter pulchrum, & nõ pulchrũ datur medium

Aspera sunt fortium corda.

erat, vt eum, quem postea ex se vocari fecit, indignanter expelleret. Si Pontifex vidisset iuuenem Franciscum in habitu sæculari antequam deformis euaderet ob ingentem maciem, ac pallorem sub colore natiuo oliuastro ratione nouæ vitæ, legis & habitus, haud quidem deformem existimasset ipsum, sed potius *florem iuuenum,* moribus & aspectu hilari, placido, modestèque viuido, meritò nuncupatum à suis Ciuibus adiudicasset.

Florẽ iuuenum dixisset Inn. 3. si antea vidisset Franc.

CAPVT III.

Vix factus Christianus Infantulus noster, nuncupatusque à Matre Ioannes, auspicatissimum Moriconum stemma felicissimo Libræ signo tum astronomicè, tum misticè iunctum est.

Astrolabium misticum in Francisco.

IN mistico Interpretis nostri Astrolabio pluribus loquendi formis, & tam ad commendationem virtutum, quam vitiorum exprobationem, vndè totum animę regimen pendet, tria loca præcipua reperio, in quorum primo loquitur de Prædicatoribus Dom.5.post Pascha. In secundo verò de viro contemplationi addicto Dom.13.post Trinit. In tertio loco de vita spirituali fer.2.hebdom.3. in Quadrages. In primo loco super illud Iob. 9. *Qui extendit cælos solus, & graditur super fluctibus maris,* postquam ex eodem dixerat Stellas esse Sanctos, &c. statim ita annectit, prosequens alia verba Iob allegata. *Cæli sunt Prædicatores sancti, qui pluunt verbis. Coruscant sanctæ vitæ exemplis, intonant pœnas æternæ mortis. Hos cælos extendit Dominus, vt vndique lumen effundant, peccatores cooperiant, & sic caueant, ne se temporalibus implicent.* In hoc etiam loco iuxta illud Eccles. 24. *Girum Cæli circuiui sola,* demonstrat Interpres cor iusti vt girum Cæli, à Deo circundatum, defensum, ac protectum. Hinc expendit statim continuans cap.9. Iob, quid sit misticè Arcturum, quid Oriona, quid interiora Austri, sicut alias declaratum est. Sed afferamus secundum locum super illa verba Iob 11. *Excelsior Cælo est, & facies profundior inferno, &c.* Vbi Interpres vocat primo Cælos Angelos, postea subdit, *vel homo*

Astrolabiũ misticũ quale.

Prædicatores, & Angeli sub simbolo Cælorum

Homo est: cælum, infernus, terra, mareque.

homo Cælum est contemplatione. Infernus tentationum caligine, terra dum fructificat, mare dum mutabilitate agitur, &c.

Sed tertium locum quasi omnia alia comprehendens, integrum videtur comprehendere Astrolabium prędictum, quia omnem spiritualem vitam complectitur. Et Astrolabium nihil aliud est apud Latinos, & Mathematicos, nisi instrumentum, ex quo astrorum motus colliguntur. In vno homine, quem dicunt microcosmũ, idest minorẽ Mundum, pendit Interpres mundos tres, cælestes, elementaresque simul. Homo enim si mundanè viuit, primò mundus ille est, de quo Ioann. 1. *Et Mundus eum non cognouit.* Si iuxta eius naturalem dispositionem consideratur, Mũdus secundò est, vt exponit Augustinus in Genes. Hic Mundus Marci vlt. vocatur *omnis creatura*, prout exponit Gregorius. Denique si homo vitam agit spiritualem, fit tertio Mundus, theologicè, & astronomicè misticus. Ponamus verba Interpretis. *Alio modo dicitur Mundus vita spiritualis*. In qua debet esse *Empyreum*, quasi imperium libertatis, quæ subditur peccato, ne trahatur ad seruitutem. *Firmamentum* diuinorum beneficiorum. *Cristallinum* intelligentiæ & prudentiæ. *Septem Planetæ*, idest vniuersitas studiosæ occupationis. *Terra* constantiæ. *Ignis* charitatis. *Aqua* gratiæ, vel lachrimarum, vel deuotionis. *Aer* deuotæ orationis, qua nutritur charitas, calor scilicet, qui est in corde dilectio Dei, & proximi. Istum Mundum innuit Saluator, cum dicit, *Ego autem non sum de hoc mundo*, igitur de alio, *scilicet de spirituali vita*. Hæc ibi Interpres, apud quem etiam in hoc eodem spirituali Mundo sub variis allegoriis, ac sensibus alias stellas, sydera, signaque cælestia potes inuenire. Potissimum verò sicut in Sole Christo Dom. 1. Aduent. vbi totus Zodiacus eius sanguine proprio rubens, influensque ad omnimodam, plenamque Mundi redemptionem, quinque plagæ, & quatuor claui. Quem postea Zodiacum integrum transfudit in Franciscum vt iterũ influeret Mundo in suæ redemptionis effectuationem per Ecclesiæ reparationem.

Tres sunt mundi in homine, paruo mundo nuncupato.

1. Mundanus
2. Naturalis.
3. Spiritualis

Regimen naturale Planetarum supe ætates humanas.

Nascuntur homines sub variis Planetis, ac signis Cælestibus, à quibus circa vitam naturalem, animalem, corpoream que, in quam directè influunt, dominantur, & in vitam rationalem, & liberam, quam nullus cogere potest, nisi solus Deus, indirectè. *Omnis enim anima potestatibus sublimioribus subdita sit,* scribit Diuus Paulus ad Roman. Astronomi dicunt, iuxta eorum regulas, Lunam dominari puero adnascenti vsque ad annum quartum infantiæ suæ, quo tempore idcircò puer semper est in motu ad imitationem Lunæ. Mercurius verò ab anno quarto vsque ad decimumquartum curam eius habet, vnde in hac ætate (quæ tota puritas esse solet, vt proinde ætas puerilis nuncupetur) effectus pueriles Mercuriales dicuntur. Ab anno deinde decimoquarto vsque ad annum 22. vigente adolescentia, Venus eius suscipit regimen; tunc enim homo incipit Mundum cognoscere, scire desiderat, studere, virtutique incumbere. Sol postea regit ab anno 22. vsque 41. hic enim omnium Planetarum Rex, siderumque, astrorumque Princeps, vires, & robur administrat iuuentuti. Succedit Soli ab anno 41. vsque ad 56. Mars; in hac enim virili ætate homo amplius bile abũdat, qua in iracundiam prouocetur. Mox ab anno illo 56. vsque ad 68. senectutis regimen Iuppiter suscipit. In hac namq; ætate solent homines curam habere animæ suæ, solido pollere ingenio, prudentia, consiliis pro se, ac pro aliis quoque. Demum ab anno 98. vsque ad 98. decrepitati dominatur Saturnus. Illa enim ætas adeo morti propinqua, ac semitumulata iugi nutritur malincholia, & in cunctis rebus fastiditur.

1. Luna dominatur infantiæ.
2. Pueritiæ Mercurius
3. Venus adolescentiæ.
4. Sol iuuentuti.
5. Mars virilitati.
6. Iuppiter senectuti.
7. Saturnus decrepitati.

Horoscopos, quos solent genesibus hominum assignare Astronomi, non solum desumunt ex signis Zodiaci, sub quibus huiusmodi geneses contingunt, verũ etiã ex coniunctionibus Planetarum cum illis signis. Signum Libræ, sub quo natum facimus Ioannem Moriconum nostrum, & baptizatum, & christianum effectum, tenet locum septimũ in Zodiaco; & Virgini, quæ est in loco 6. immediatum est. Incipit secundum vulgarem Astronomiam à die 22. mensis Septembris, duratque vsq; ad 22. diem Octobris, succeditque ei in circulatione anni Scorpio. Cæsaris tẽpore octauo Kalendas Octob idest die Septẽb. 24. Sole Libram ingrediente, hodie verò 13. Kal. Octob. scilicet 19. Septemb. æquinoctium succedit Autumnale. Inter signa obedientia, atque hyemalia Libram ponunt Recentiores, eamque figurant stellis octo, quarum sex celebriores, ac nominatiores apud ipsum sunt.

Longam texit disputationem Alexander Taxonus, vir doctus, & acutus, num scilicet stellæ Libræ sint cum Sole infelices, & vtrum nasci de mense Septembri, boni an mali augurii sit. Quæ sibi affert lib. 2. q. 13. astronomicè & historicè, varia sunt, necnon proinde curiosa, ac erudita elocutione conferta. Ibi efficaciter ratione & exemplo demonstrare conatur contra

Libræ signũ num felix sit, vel cõtra

tra alios infelix signum nequaquam Libram esse posse. Vbi autem adducit exemplum, sic ait. *Non è adunque intoppo di fortuna il nascere co'l Sole in Libra, e ne vediamo l'esempio d'vn grandissimo huomo, che viue, & è nato sotto quel segno.* Idest. Non est igitur fortunæ offensio, siue offendiculum, nasci cum Sole in Libra. Quod cernimus exemplo maximi viri viuentis. Id quod pariter alii referunt de Aloysio Decimotertio Galliarum Rege, Iusto cognomine.

Ludouic.13. Rex Galliarū, cognomēto iustus ortus sub signo libræ.

Auctor illius disputationis probans in aliis hoc exemplo sententiam suam, in se tamen valde diuersum contigisse post 37 annorum in Curia Romana laborē, quamuis sub eodem signo natus, & de mense Septembri, fatetur in principio quæstionis. Quare post exactam, prolixamque rei inuestigationem, pro & contra tum circa naturam signi Libræ, tum circa euentus quamplures de eodem mense Septembri, tandem omnia his verbis christianè concludit. *Sicche da tutto questo conchiudasi, che ne le stelle della Libra, giunte co'l Sole, senza il voler diuino facciano parti humani in alcuna maniera di lor natura infelici. E che la infelicità mia in particolare da altro, che da quel mese, e da quel segno sia deriuata. Poiche nella mia genitura non è Pianeta alcuno, nè in sua dignità, nè in sua casa, anzi più di loro sono in detrimento, ò caduta.* Hoc est. Itaque ex prædictis omnibus concludatur, quod neque Libræ Stellæ cum Sole iunctæ sine Dei voluntate efficiāt humanos partos in aliquo modo ex sua natura infelices. Et quod infelicitas mea in particulari aliunde, quam ab illo mense, vel signo deriuarit. Quandoquidem in Genesi mea nullus inest Planeta neque in eius dignitate, neque in eius domo. Imo plures ex illis in detrimentum, seu casum insunt.

Christiana Taxoni thesis circa genesim suum sub signo libræ.

Sed eo amplius christiana, ac catholica Astronomia id profitetur circa hominū genesim in vniuersum, quo nonnunquam aliqui ad summam, eminentemque sanctitatis felicitatem ex æterna Dei prædestinatione (haud vt signa cælestia sint ipsorum magnæ sortis horoscopus, sed vt ipsi ad totius Christianæ Reipublicæ bonum certūq; auspicium sint) adnascuntur. Pariter & in ortu Francisci simillimus natus est Mundus ceu illius Archetypi Mundi nouus typus, cuius Empireum, Firmamentum, Christallinum, Planetæ, Astra, Sydera, Signa cælestia ad similitudinem Orbis syderei, propter homines creati, summam felicitatem reparationis Ecclesiæ misticè mortalibus præsagiret.

Natus Frāc. vt nouū Astrolabiū spiritale felicitatis Eccl.

D. Gregorius homil.10.in Euangel. errorem Priscillianistarum confutans (in quem vtinam nonnulli ex modernis Mathematicis nostris in astrologiam iudiciariam, toties ab Ecclesia damnatam, implicati, passim incidant) super Euangelio Epiphaniæ die 2.ad illa verba, *vsq. dum veniens staret* (scilicet Stella Magorum) *supra vbi erat Puer*, Matth.2. ita ait. *Dum non Puer ad stellam, sed stella ad Puerum cucurrit, si dici liceat, non stella fatū Pueri, sed fatum stellæ is, qui apparuit, Puer fuit.*

Stella in Christi ortu non fuit fatum pueri, sed è contra.

Tale vtiq; prognosticum colligi haud obscurè possumus ex mistico signi Libræ intellectu. Libra prout in ea res ponderantur, est instrumentū illud, quod duas habet lances (italicè *bilancie*) ex quarū depressione, vel eleuatione, iustum rei pondus deprahenditur. Vnde etiam *Bilancem* vocat eam Cicero 5. Tuscul. Et licet Libra differat quoad formam à Statera, instrumento, quo sine lancibus res ponderantur, ambæ tamen concurrunt circa ponderandi morem, vsumque in pluribus. Quare quod misticè posset multimodè de Libra dici, potest & de Statera pariter explicari. *Christi Crucem stateram, corpori illius factam, ad prædam Tartari tollendam*, fatetur Romana Ecclesia, canens de eadem in Dom. de Passione ad hymnum primatum Vesperarum.

Crux Christi libra, seu statera fuit.

Beata cuius brachijs
Pretium pependit sæculi.
Statera facta corporis,
Tulitque prædam Tartari.

Concordat Bonauent. in exposit. Missæ ad orationem, quæ incipit, *Ecce cælestis Pater* &c. è qua singulis diebus haud paucam prælibo pietatis fomenta. Ibi enim leguntur in specie hæc verba. *Illa ergo pietas, quæ filium tuum traxit de cælis, vt in statera Crucis totius Mundi peccata libraret*, &c. Libra ergo (à qua verbum libro, quod est pondero, æquo, &c. vel à verbo libro nomen libra) & statera in Cruce Christi, in qua veluti in bilance hinc & hinc æquè appensum eius corpus, totius Mundi peccata librauit Deus, soluitque pro illis pretium sanguinis eius, idem sunt.

Libra, & statera in Cruce Christi idem sunt.

Hanc eandem libram, stateramq; adeo propriam effecit Reparatori suo Christus Redemptor ab illius ortu, tam astronomicè, quam misticè, vt non solum eum nasci in stabulo ordinauerit, & in rudi vase, ac duro lapide baptizari, ibi, & hic Crucis symbola præmonstrando, verum etiam in dextro infantuli humero vix baptizati eam signo visibili, ac patenti imprimere. Refert Pisanus confor. fruct.1. pro 2.parte hanc historiam. *Nono B.Frāciscus declaratus fuit per Angelum in specie*

peregrini suæ matri, & nutrici qualis esset futurus. Nam B. Francisco nato, Peregrinus quidam ad domum B. Francisci Patris accessit, & petita eleemosyna, puerum natum petiit videre. Et cum nutrix nollet, de mandato Dominæ Picæ Matris B. Frãcisci, ipsum puerum eidem Peregrino videndum obtulit. *Qui ipsum amplexatum benedixit. Et vt dicitur, humero dextro signum Crucis impressit.* Et tunc dixit astantibus. In vico isto hodie nati sunt duo pueri, iste & vnus alius. Ille erit de melioribus hominibus de mundo. Sed alius de peioribus. Et dixit, quod B. Franciscus propter insidias Diaboli benè custodiretur. Quo dicto, statim ipse Peregrinus disparuit. Hæc Pisanus.

Impressio signi Crucis cælitus relicta dextro B. Franc. infantuli humero.

Ex quo videtur inferri, Franciscum vel eadem die ortus sui ante baptisma Cruce illa signatũ fuisse in humero dextro ab eo Peregrino, vel si post baptisma eadem die natum esse, ac baptizatum. Quod autem refert deindè Pisanus de duabus Pueris illa eadem die, & in eodẽ vico natis, altero de melioribus hominibus de Mundo, qui erat Franciscus, altero de peioribus, ille iam innotuit vniuerso Orbi, hunc autem nondum legi alicui innotuisse. Nisi me decipiet recordatio, meminit me circa illud Crucis signum obseruasse apud recensiores, rubro scilicet colore impressum fuisse in humero dextro Frãcisci, prout adnotaui in primo tomo Hierarchiæ. Ad cuius postea similitudinem B. Siluester, viri sancti Discipulus, vidit ex illius ore Crucem aureã exire in teterrimum Draconem, vt proditum est in vita, & gesta B. Siluestri. Et B. Pacificus vidit in fronte Francisci signũ Thau *colorum varietate distinctum*, vt ait Bonau. Vadingus scribit hanc ipsam historiam ex Legenda antiqua, Henrico Sedulio lib. 1. Apol. cap. 31. num. 4. Rodulpho lib. 1. fol 14. nec tamen meminit illius alterius pueri ortus in eodem vico, & eadem die, nec coloris rubri prædictæ Crucis, quam fuisse infantulo nostro impressam post baptisma fatetur. Exscribamus eius verba ex §. 4. App. in principio num. 2.

Num autem illa Crucis impressio ante, vel post baptisma recepta, & sub quo colore.

Vt domum, ait, iam Christianus rediit Franciscus, & Nutricis gestaretur in vlnis, venit velut ad stipem præ foribus alius siue ipse idem Peregrinus, Puerumque vt videre, & tangere liceret, efflagitat. Quem vt à Nutrice suscepit *veluti alter Simeon, cum gaudio sacrum tenens pignus, brachijsque dulciter amplectens, & blande osculatus, eius humero dextro Crucis signum impressit, egregium mox futurum Christi militem, tanquam tessera condecorans, & veluti iam ratione vsum amatoriis, & misteriosis alloquitur verbis.* Reddidit demum Nutrici, & vt sollicitam eius gereret curam, commendauit, dicens: *Scias infantulum, vt maior euaserit, magnum etiam coram Domino futurum, & ad eum peruenturum perfectionis gradum, vt inter perfectissimos Orbis viros veniat commendandus. Hanc ei iam inuident Dæmones virtutem. Caue, ne tua negligentia vel illorum pateat insidijs. Hoc dicto, citius disparuit, nec, diligenter perquisitus in Vrbe, amplius potuit inueniri.* Ita Vadingus ibi, &c.

Confirmat Vading. historiam de Crucis impressione post baptis.

Admonitio angelici peregrini ad nutricem Franc.

Misteriosa nec minus quam amatoria fuerunt pauca verba illa, quibus cælestis Peregrinus allocutus infantulum. Hæc tamen verba, quatuor præcesserunt misteria, scilicet amplexatio infantuli à Peregrino, exosculatio, impressio Crucis, & locus huiuscemodi impressionis Crucis, qui fuit nec os pueruli, nec facies; & ex humeris, non sinister humerus, sed dexter fuit.

SECTIO PRIMA
Quatuor Arcanis conflata.

PRIMVM ARCANVM.

Circa amplexum cælestis Peregrini, accipientis Franciscum in vlnis suis.

IN amplexu illius cælestis Peregrini vtriusque brachii, manusque ipsius accepit dulce, amatoriumq; ligamen infantulus, vt refert Vadingus. Quamuis fortè in illo actu id contigerit Infantulo, quod de se fatetur Sponsa Cant. 2. morem Spõsi sui in similibus cõtactibus explicãs illis verbis. *Leua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* Licet enim hic soli dexteræ attribuatur amplexus, sinistræ autem positio super caput sponsæ ratione misterii: hoc tamen misterium ab huiusmodi amplexu non excludit sinistram. Docet Interpres explicans amplexum Patris Euangelici erga filium Prodigũ loco citato, loquensq; de gratia suscipiente. *Gratia suscipiens*, inquit, *& hic est amplexus.* Amplexatur enim *sinistra* per promissionem, & *dextera* per glorificationem. Cant. 2. *Leua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* Itaque Peregrinus ille futurum Christi amplexũ

in vlnis gratiæ suscipientis tum erga Frãciscum, ab ipso ortu ad eum admissum,& nũquam vsq;ad obitum derelictum, præmonstrare voluit; tum etiam erga Ecclesiam, cui in Christi gratia,qua Infantulus ille vocatus est in baptismate, promittebatur proxima reparatio in amplexu sinistræ, & in complexu dexteræ gloriæ fruitionem ob trinam eius renouationem, ob quam *trina quoque militia saluandorum triumphatura erat,* vt docet Bonau. cap. 2. in fine.

Ab ipso ortu Franc. ad Dei osculum admissus.

SECVNDVM ARCANVM.

Circa eiusdem Cælestis Peregrini osculum, quo infantulum tenerrimè osculatus est.

MIsteriosum itidem extitit illud cælestis Peregrini osculum, quod triplici arcano demonstrari potest.

Quid Dei osculum ad sponsam.

1 *Osculetur me osculo oris sui, Cant.* 1. Vbi Interpres. *Osculum hoc est fœdus perpetuæ pacis.* Dum enim motus animæ, & sensualitatis sunt ordinati inter se, & soporem suum infundit Deus animæ, tuuc est animæ perfectio.

2 *Et osculatus est eum,* Lucæ 15. de filio Prodigo, in gratiam Patris per antecedẽtem amplexum restituto, & ad osculum pacis propterea ab ipso Patre admisso. *Absalon* (exponit Interpres Sabb. hebdom. 2. in Quadrag.) *tertio anno admissus est ad osculum Patris. Tertio dico anno post reuocationem.* Cant. 1. *Osculetur me osculo oris sui.* Hæc est vox conscientiæ, quæ redditur peccatori post expulsionem. Iubet afferri tria. 1. *Stolam primam,* idest firmam promissionem patriæ. Secunda autem est immortalitas, quam tunc habebit. 2. *Annulum in manu,* idest fidem, secundũ quam hominem, vel animam desponsat in operatione. 3. *Calceamenta,* idest affectiones, ac desideria, quæ hic poscuntur, ne pedes luto maculentur.

Quid patris familiæ ad prodigum.

3. *Osculer, oro te, patrem meum, & matrem meam, & sic sequar te,* 3. Reg. 19. de Eliseo arante terram, ad Eliam, quem relinquens boues sequi debebat. Quod ita declarat Interpres Dom. 5. post Trinitatẽ. *Hoc est osculari patrem, & matrem quocumque potest siue de Iudæis, siue de Gentilibus sermone velle corrigere.*

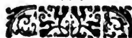
Quid Elisei ad Eliam.

Horum penè trium fuit prænuncium illud vnicum Angelicum, seu diuinum osculum, quo cælitus impressa est Crux in humero infantuli Ioannis dextro. Præmonstrauit enim perpetuæ pacis fœdus, & duplex fœdus eiusmodi pacis. Nam vnum dicebatur fœdus perpetuæ pacis personale, hoc est inter Deũ, & personam Francisci nunquam post reconciliationẽ ex culpæ originalis deletione, in Deum per lethale crimen bellaturi, Aliunde autem fœdus vniuersale erat inter Deum, & Ecclesiam, per Franciscum gratia reconciliationis ad amplexum, & osculum pacis Christi admittendam. Hinc meritò Bonau. in apparitione Gratiæ Dei Saluatoris nostri in Ioanne nostro, nomine, & omine, req;etiam prænunciatæ, eũ vocat Angelum veræ pacis, & Arcũ fęderis, &c. Huius etiã bini fœderis bina recõciliatio alludens & ipsa anno tertio, quo Absalon admissus est ad osculum patris post reuocationem. Factus denique iam puer Christianus in baptismate, & in hoc illa reconciliatio ex fide. At inde ex præseruatione peculiari à culpa mortali per totam vitam ex D. Bonauent. & aliis fere communiter. Postea in Ecclesia à Francisco reparanda. Vtrique enim cæteris partibus successit stolæ primæ traditio, annuli, & calceamentorum, iuxta prædictam Interpretis postillam.

Osculũ cælestis peregrĩni erga infantulũ Ioannẽ trium misteriorum prænunciũ fuit.

Porrò nonne & cælestis ille Peregrinus oscalatus est in Francisco patrem, & matrem, genus scilicet Iudæorum, & Gentilitatem, ex quibus fundata Ecclesia Catholica, sermone & prædicatione Christi, & Apostolorum, Iudæis, & Gẽtilibus correptis, imò & reuocatis his ab idolatria, ad quod sequuta sunt signa, & miracula; illis ab obseruãtia veteris legis, iam euacuatæ in opere Redemptionis. Si enim renouanda, ac reparanda erat Ecclesia à Francisco, reparandi quoque erant originaliter illi, ex quibus in fundatione sua ipsa Ecclesia etsi constaret, non amplius nec Iudæi erant Iudæi, nec Gentiles erant Gentiles, sed omnes Christiani erant, licet eo tempore parum christianè viuerent, moribusque Hebræos, Gentilesque imitarentur. Vel aliter. Osculatus est Peregrinus ille cælestis vtrumque populum, quia non solum Franciscus tribus Ordinibus, & tribus legibus debebant eos reparare, & reconciliare Deo, verum etiã augere fidem Ecclesię, innumeros ex vtroq; populo ad baptisma vocando, & ad Deum conuertendo. Satis de osculo.

Quomodo cælestis ille peregrinus osculatus in Franc. Iudæos, & Gentiles.

TERTIVM ARCANVM

Circa Crucis signum, ab osculo cælestis Peregrini in dextro Infantuli humero mirabiliter impressum.

Principatus Christi, & principatus Franc. factus est super humerum per Crucem ab ipsorū ortu.

Signum Crucis reliquit in altero humerorum Francisci diuinum illud cælestis Peregrini osculum. Misterium hoc respondet illi oraculo Isaiæ 9. *Paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis, & factus est Principatum super humera eius. Et vocabitur nomen eius Admirabilis. Consiliarius. Deus. Fortis. Pater futuri sæculi. Princeps pacis.* Haud alia ex causa paruuli Iesu super humerum eius factus est Principatus, nisi quia datus, & natus vt redimeret Mundum, sex illis nominibus nuncupandus erat. Sed qui, qualisque is Principatus? Respondet Bernardus, quod Crux ipsa, ab eius humeris vsque ad Caluariæ Montem, & cum ea ingens criminū pondus, ingensque Ecclesiæ moles, ab eo in lege gratiæ fundandæ, baiulanda.

Crux etiam dicitur armilla, principibus propria.

Concordat Interpres super illud enigma Iob.41. *Nunquid pones circulum in naribus Behemot, & armilla perforabit maxillam eius?* Vbi ille sic scribit Dom.4. post Pascha. *Armilla, ab armorum dicta virtute, est Crux Christi.* Dicit Isaias 9. *Factus est Principatus super humerum eius.* Hac Armilla Dei filius maxillam Diaboli perforauit, & de eius fauce humanum genus liberauit. Vnde Isai. 37. *Reducam te in viam, per quam venisti.* Per eandem viam amisit dominium, per quam sibi vsurpauerat Mundi dominatum. Decepit siquidem hominem, & mulierem per lignum vetitum, & per serpentem. *Per hominem, idest Christum, & mulierem, idest B. Virginem, per lignum Crucis, & per serpentem, idest mortem Christi, qua significatur per serpentem, quem in deserto Moyses eleuauit in ligno: Diabolus in humano genere perdidit principatum.* Hæc Interpres. Apud quem Armilla Crucis super humerum nati Iesu Principatus est. Principes enim militaturi solent & ipsi vti armilla, vt legitur 2. Regum cap. 1 de armilla brachii Regis Saul, quam attulit Dauid iuuenis ille Amalecita, &c. His pariter armillis, & subreptos principatus solent passim sibi iure adipisci, ac solidare.

Per lignum Diabolus acquisiuit, & amisit principatum.

Erant enim antiquitus Armillæ ornamenta in circulorum modum, quæ viri militares ab Imperatoribus donata, in sinistris brachiis gerere consueuerunt. Dicuntur Armillæ ab armis, quod antiqui humeros cum brachiis Armos vocabant. Vnde arma ab his dependentia sunt vocata. Liu. lib. 1. *Sabini aureas armillas magni ponderis brachio leuo habuerunt.* Sed Saluator Mundi armillam Crucis immensi ponderis in vtroq; brachio habuit, vtroque enim brachio in ipsa ceu in statera, & in bilance, ac Libra appensus est; atque inter duas Cruces, alteram boni, alteram mali Latronis libratus.

Armillæ ab Imperatoribus donari solitæ.

Ergo impressa Crux in humero Francisci ab osculo illo diuino; factus est Principatus super humerum eius, electus ipse vt princeps, & primus in reparanda Ecclesia contra tyrannicum Diaboli imperium, qui denuò pristinum principatū vsurpauerat. Nec principatus super Francisci humerum fuit sine B. Virginis adiutorio, concurrente & ipsa sicut in opere redemptionis cum Christo primogenito, pariter & in opere reparationis cū Franc. veluti secundogenito suo. Ibi cum Christo vt corredemptrice, hic cum Francisco vt correparatrice. Et in hunc modum illa sex nomina, debita Redemptori per naturam ex principatu Crucis super humerum eius, conuenerunt deinde Reparatori per gratiam ob eundem principatum Crucis, factum etiam super humerū eius: & ipse Franciscus factus subinde in Christo, & Virgine per triplicem Ordinem, ac legislationem *Admirabilis* Mundo, Angelis, & hominibus. *Consiliarius* toti Orbi. *Deus* de Deo per adoptiuam filiationem in munere, & vita Apostolica, prout loquitur D. Hieronymus. *Fortis* in remouendo ab vtroque principatu Diabolo. *Pater futuri sæculi* per tot filios, quot in renouanda, ac reparāda Ecclesia generaturus erat. *Princeps pacis*, quia vt Angelus veræ pacis missus, factus sui ipsius princeps, & Rex, & princeps nouæ militiæ super omnem terram constitutus. Sed circa sex hæc nomina alibi etiā pluries dictum sed sub alia dicendi forma. Vide in princ. huius libri 9.

Sex nomina Christi, per Crucis principatum, & in Franc.

At cur, inquies, Crux illa mirabilis impressa ab osculo illius cælestis Peregrini in humero Francisci dextro relicta est, & non potius in humero sinistro? Audi responsum ex *Benedicta* Interpretis nostri *Lingua*, quæ mihi lingua, & os, & osculū, & oraculum, & omnia. *Mittite in dexteram nauigij, &c.* iussit Christus post Resurrectionem Discipulis suis, qui per totam noctem laborantes nihil ceperunt, vt habetur Ioann. 21. Interpres sic explicat hunc locum & quidem doctè, & acutè, & ad rem nostram valde consentaneè. *In sinistra*

Cur osculū cælestis peregrini in humero dextro infantuli Frā. reliquerit Crucis signum.

In dextera est inuenire, non in sinistra.

sinistra est perdere, quia sinistra dicitur sinens extra. *Quidquid pro hoc Mundo facis, totum hic finis, idest dimittis, & sic perdis. In dextra est inuenire, eo quod dextra dicitur dans extra. Si pro vita æterna laboras, de interno labore, vel vitæ thesauro tibi extra posita datur gratia, per quam possis redire intra.* Hæc Interpres, &c.

Et ecce Equus niger, & qui sedebat super eum habebat stateram in manu sua, &c. Apocal. 9. Hic est Equus ille niger, cuius alias semel & iterum, & frequēter meminimus. Qui primum Ecclesiæ Romanæ, postmodum & religioni Romanæ, & Franciscanę infestus. Sub cuius statera dolosa, sinistrorsum cruciformi, in quā malus latro dependerat, & omnes mundani miserrimè pendent, ventri, & veneri, & ambitioni dedita, effrœnata dominandi cupido, quam sequitur cœca, atque inexperta iuuentus, turpi libertate educata, fora, ac protecta, ventre præambulo, vt inquit Interpres, incedens, titulis, honoribus, priuilegiis, gradibus, extortè obtentis, & sæculi fauoribus fastose gaudens, expertus est etiam primò, & deindè Francisci, & sequacium magnanimitatem, militare vexillū stateræ iustæ Christi dextrorsum explicantium. Hæc statera æquè librata, seu Libra iustissimè staterata, vt ita dicā, more apostolico illam Crisolai, Peripateticæ sectæ Philosophi, missi cum Carneade, & Diogene Stoico Romæ Legati, Libram tunc imitabatur, quam memorat Cicero 5. Tuscul. his verqis. *Quæro quam vim habeat Libra illa Critolai, qui cum in alteram Libræ lancem animi bona imponebat, in alteram corporis, & externa, tantum propendere illam boni lancem putat, vt terram, & maria deprimat.* In vtrisque his bonis cruces duæ, vna bona, alia mala, sicut stateræ duæ, vna dolosa, ac falsa, alia sincera, ac iusta.

Equus niger quis in Ordinibus.

In Equo igitur nigro intelligit Interpres mercenarium, & quemcumqne superiorem, qui in ouile ouium non intrat per ostium, sed aliunde. Et aliunde etiam quærit Christum eo modo, quo testatur ipse Christus Ioann. 6. *Quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis.*

Quomodo superiores non intrantes per ostium, quærāt Christum.

Dum satur est venter, cantat miserere libenter.

Sessor Equi nigri, non sereno, sed fusco colore operti est spiritus negotiationis. Huiusce sessoris statera est illa ipsa Chanaan de quo Oseæ 12. *Chanaan in manu eius statera dolosa, calumniam dilexit.* Chanaan, negociator interpretatur, monstratque illam in superioribus siue ecclesiasticis, siue sæcularibus negociationem, per quam iniustè, dolosè, indignèque, subtili nefariaque politica callētes iam in Macchiauelli schola versati, ac versuti, procurant officia ad commoditatem sui, & multam fidei, Ecclesiæ, ac Reipublicæ incommoditatem. *In huius sessoris Equi nostri manu est statera dolosa, quia aliter prædicat, & aliter viuit. Agit aliud, & aliud ostendit. Paupertatem prædicat, cum sit auarus, Castitatem cum sit luxuriosus. Ieiunium, & abstinentiam cum sit gulosus*, Hæc sunt verba Interpretis.

Quid mistice statera dolosa in superiorib.

Ex hac statera dolosa Chanaan format binam crucem suam Diabolus, in altera appendit hominem interiorem, ipsumque durè crucifigit, excruciatque immensè per passiones, & affectiones animi, à Deo, à ratione, & à bona conscientia alieni. In altera verò confodit hominem exteriorem, sensibus conflatum variis modis, vt patet. Verum cælestis ille Peregrinus imprimens osculo suo mirabili in dextro infantuli Francisci humero Crucem, simbolum, seu significatum Libræ, vel stateræ reliquit. Simulque tali signo sacrum Principatum auguratus est, ex victoria præfatæ stateræ dolosę, calumniam quærentis, imò vltimum excidium Ecclesiæ Romanæ; quod postea per ipsum in Ecclesiam Franciscanam molitus est Satan, in quem Interpres noster irruens, ita hanc principaliter reparauit post obitum Institutoris, sicut institutor eius per Minorum Ecclesiam Ecclesiam Romanam reparauerat.

In hanc Frāciscus, & Antonius irruerunt.

Æqua sint pondera, iustus modius, æquusq; sextarius, Leuit. 19. Et Interpres accipiens stateram pro Libra, declaransque illius ethimologiam, ac tropologiam, ibidem paulo post ita subdit. *Statera dicta, quia ex duabus lancibus, & vno medio stylo librata pendeat.* Hæc est ethimologia. *Duæ lances*, sequitur, *sunt contemptus mundi, & desiderium cælestis Regni. Stylus in medio est amor Dei, & proximi. Hæc est statera æqualiter ponderans, vnicuique ius suum tribuens. Mundo contemptum. Deo obsequium, Proximo affectum, &c.* Hæc est tropologia, vnde innotescit ea bina Crux, qua Christus perfectissimè, & valdè propriè ad imitationem sui confodit vtrumque hominem in Francisco, formans deinde manibus propriis ex crucifixione interioris hominis illam exterioris hominis super Aluerniæ Montem crucifixionē, quā ipse super Caluariæ Montem acceperat à Iudæis. Id quidem decebat Reparatori Ecclesiæ, quam Christus miserat contra dolosam Equi nigri stateram, per quam idem Equus niger, personaliter homo, sed moraliter Diabolus non frenatus excurrens,

Libra, & statera apud Interpr. idem mistice

rens, ceu Lupus rapax Christi oues insatiabiliter deuorabat.

Ponam circulum in naribus tuis, & frenũ in labijs tuis, & reducam te in viam, per quã venisti, Isaiæ 37. Vbi Interpres loco nuper citato, scilicet Dom. 3. post Pascha. Circulus dictus, eo quod in circundatione currit. Significat Christum, qui sicut circulus est regressus, vnde egressus. Nam egressus est à Patre, escursus vsque ad inferos, recursus ad sedem Dei. *Circulus igitur positus in naribus Diaboli, quia sapientia Dei incarnata est, vt nos veram doceret sapientiam. Et sic per sapientiam ab eo edoctam, Diaboli insidias, quæ in naribus designantur, adnihilaret*. Sequitur. *Et ponam frenum in labijs tuis. Frenum Crux Christi, qua Diabolus infrenatus tamquam Equus non potest nos deuorare sicut consueuerat, &c.* Ita Interpres.

Circulus mistice Christus est.

Hic positus in naribus Diaboli.

Crux Christi frenum Diaboli.

Ex quo colligimus, quod suo pariter modo Franciscus sicut circulus missus sit, quia exiuit in sua missione à Patre Christo, qui præcepit ei ter, *Vade, Francisce, & repara Domum meam*; & excurrens vsque ad inferos per Christi potentiam, ipsi cõmunicatam, vt totum infernum turbaret, terreret, expugnaretque, tandem recursũ fecit ad sedem altissimam Luciferi, quam Deus summæ eius humilitati retribuit. Sic Franciscus per ipsam Christi sapientiam, quam ab ipso Christo immediatè acceperat (& sicut diuinitus accepit, ita diuinitus aliis communicauit, & Apostolos effecit, quibus Ecclesiam Minorum fundans, Ecclesiam Romanam reparauit) posuit circulum in naribus Diaboli, more Bubali eum viliter, & contemptibiliter trahens, ac victum, & vilipensum reddens: Sic consequenter bina Cruce ipsum ceu Equum indomitum infrœnauit, ne possit adeo liberè Christi animas deuorare, prout antea consueuerat. Pari modo deinde eundem Equum, exsuscitatum in Ecclesiam Minorum ipse Franciscus prius tractauit; postea eius imitatores, iã in illũ etsi extinctum, & in omnes suos causam defuncti Patriarchæ tuentes, in illũ, inquã, terribiliorẽ, ac ferociorem effectum. Et ex eo præcipuè talẽ effectũ, quia aliundè ceu bubalum eũ trahebant amici eius, inter quos iuuenes immoderati, relaxati, immeriti, vilesque, omni modestia expertes, petulantesque, strictiorisque obseruantiæ hostes capitalissimi.

Hic Franc. infrenauit Diabolum.

†

QVARTVM ARCANVM.

Circa coniunctionem Horoscopam Stemmatis Moriconum cum signo Libræ per astronomicomisticè respectũ ad astrolabium Hierarchichum.

ENucleatis Sacramẽtis de cælesti Peregrino, recipiente in vlnis suis post Baptismum infantulum Franciscum, eũq; amplexante, exosculante, alloquente, Crucis signum in dextro eius humero labiis suis imprimente (quod signum etiam habebat quando vidit ipsum Innocentius III. corruentem Laterani Basilicam ambobus humeris sustinentem) nunc remanet demonstrandum, auspicatissimum Moriconum stemma tum astronomicè, tum misticè felicissimo Libræ signo coniunctum.

Stẽma Frãc. paternum semipatritium.

Fuisse stemma Francisci paternum inter Ciues Assisiates, etsi non adeo nobile, ad minus ciuile admodum, ac semipatritium, colligitur ex Vadingo in Appar. Explicuisse tres Anseres, quorum duo superius, alter inferius subducta in medio scuti stemmatici partitione, vndis supernatantes, retulimus ex eodem Vadingo, adducentes etiam Anserum arcana in 1. tom. Hierarch. fol. 31. Ibi etiam genealogiam Francisci exscripsimus per generationes quatuor tantum, sicut acceperat eam ipse Vadingus ab Archiuiis publicis Assisii. *Bernardonus enim Morico est*, vnde genus illud exordium sumit. Ab hoc

In eius icone tres Anseres.

1 *Petrus Bernardonus* Coniux *Dominæ Picæ*, cuius genus deperditum, vt idem Vadingus fatetur. Ex hoc post *primogenitum Franciscum* secundo natus

2 *Angelus*, stemmatis propagator, cui primogenitus Richardus, vir quidem perpetua castimonia celebris, secundò verò genitus, à quo genus ad posteros demandatum.

3 *Ciccolus*, qui genuit sex proles, quatuor mares, & duas fœminas. Mares fuerunt, *Franciscutius*, qui eo dignior Francisci pronepos euasit, quo eum in Minorum sodalitio sequi elegit. *Petrucius*, cœlibem agens vitam, ac promeritus & ipse pronepotismi Seraphici propatrui sui. *Bernardus*, de quo postea. *Antonius*, quem Rodulphus vocat Angelum, & hunc habitu Franciscanum, Theologumque insignem, nomenque haud vulgare Ordini Minorum dantem. Proles fœminæ fuerunt.

Genealogia stirpis Franc. per gradus quatuor.

runt. *Franciscana*, seu Franciscutia, viro suo iuncta, ac *Clara*, nomine, & professione, in qua Virgo obiit, fuitque Abbatissa S. Angeli in Panti. Igitur ex Ciccolo

5 *Bernardus*, qui ducta vxore, ex eo ortus est

5 *Ioannes*, in quo Moriconum stemma deficiens, factum est perenne per Ioānem infantulum nostrum, natum sub signo Libræ astronomicè, ac misticè, ac sub eo baptizatum, & Christianum effectum. Etenim iunctum huic signo, adeò euspicato per hunc Ioannem, vbi defecit in illo Ioanne abnepote temporaliter in generatione carnali, incepit sublimius heri simul cum genere materno (non carnali, iam ab omnium memoria deleto, nec vnquam reperto, sed spirituali) quod multis concurrentibus signis auspicatus est ipse infantulus Franciscus ex primeua sui nominis vocatione, qua in baptismate Ioannes dictus est. Hinc D. Ambros. lib. 1. in Lucam, ad illud, *Fuit in diebus Herodis Regis Iudaæ Sacerdos quidam nomine Zacharias de vico Abia, & vxor illius de filiabus Aaron, & nomen eius Elisabeth*, Lucæ 1. ita fatur de Ioanne Baptista, vt legit Ecclesia in vigilia eius Natiuitatis.

In Ioan. defecit, sed per Franc. Ioanē in baptismate vocatum, perennis facta est.

Docet nos scriptura diuina, non solum mores in iis, qui prædicabiles sunt, sed etiam parentes oportere laudari. Vt veluti transmissa immaculatæ puritatis hæreditas, in iis, quos volumus laudare, præcellat. *Quæ enim alia intentio hoc loco S. Euangelistæ, nisi vt S. Ioannes Baptista nobilitetur parentibus, miraculis, moribus, munere, passione*? Sic etiam Sancti Samuel Mater Anna laudatur. Sic Isaac à parentibus nobilitatem pietatis accepit, quam posteris dereliquit. Sacerdos itaque Zacharias, nec solum Sacerdos, sed etiam de vice Abia, idest nobilis inter superiores familias Hucusque Ambrosius, qui statim magis declarans mentem suam, de quo scilicet genere loquatur, de carnali ne, an spirituali, sic sequitur.

Qualis parētum Ioannis Bapt. nobilitas.

Et Vxor, inquit, *illi de filiabus Aaron*. Non solum igitur à parentibus, sed etiam *à maioribus S. Ioannis nobilitas propagatur*. *Non sæculari* potestate sublimis, sed religionis *successione venerabilis*. *Tales enim maiores habere debuit prænuncius Christi*, vt non repentè conceptam, *sed à maioribus acceptam*, & ipso infusam *iure naturæ, prædicare fidem Dominici videretur aduentus*. Erant, inquit, ambo iusti ante Deum, incedentes in omnibus mandatis, & iustificationibus Domini sine querela. Quid ad hoc referant, qui peccatis suis solatia sua præferentes, sine peccatis frequentibus hominem putant esse non posse, & vtuntur versiculo, quia scriptura est in Ioq. *Nemo mundus à sorde nec si vnius diei vita eius sit in terra*? Quibus respondendum, &c. Vide ibi cum sequentibus verbis illis, & ipse consentio, *Omnes enim peccauerunt, & egent gratia Dei*. Sin autem cum qui veterem errorem correxerit, & in eam se vitæ transformauerit qualitatem, vt temperet à peccato, negāt abstinere à delictis, non possumus in eorū conuenire sententiam, cum legamus: *Quia sit Dominus dilexit Ecclesiam, vt exhibeat ipsam sibi gloriosam, & non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid eiusmodi; sed vt sit sancta, & immaculata*. Hactenus Ambrosius, nec quidem à re nostra alienus, imò valde proximus.

Genus Ioan. Bapt. haud carnaliter, sed spiritualiter subli me.

Senten. nonnullorum respondet D. Ambros. per distinctione.

Religionis Catholicæ spiritale, christianumque genus in parentibus Francisci extitisse, iam certa res. Iustitiam verò saltem in ipso actu quo conceperunt, & genuerunt Franciscum, & præsertim in Matre Pica, id piè mihi persuadeo ob meritum conceptæ prolis, Christi reparatoris Ecclesiæ prænunciæ, ac miraculis, merito, munere, passione non solum Ioāni Baptistæ persimilis, verum etiam & ipsi Christo. Tales ergo maiores habere debuit Ioannes Morico, prænuncius Christi, &c. Si negetur de Patre quantum ad iustitiam, quia vir admodum auarus erat, & mercationibus valdè insatiabiliter implicatus, & concedatur de Matre, à qua ab infantia sua traxerat cum ortu pietatem, vt pluries dictum est, sic materna nobilitas spiritualis facta est in Frācisco sublimissima, quia ad Seraphinorum apicem euecta. Paterna verò carnalis desinens in Ioanne, Francisci abnepote, cui parens Bernardus, transierat cū temporali stemmate in Religionis Christianæ genus, quod in Frāc. deinde incepit illustrari virtutibus, & eiusdem Religionis Christianæ Moriconum genus adeo excellens euadere, vt filius genitus meruerit eligi ad ipsam met Religionem Christianam tripliciter reparandam, & ad reducendam Ecclesiam in pristinum statum.

Pia suasio auctoris circa iustitiam parentū Franc. in actu conceptionis eius.

Quam subli matum Moriconū genus per Franc.

Omnimoda deinde generis Moriconū auspicatio ex coniunctione ad signum cæleste, quod in ortu Francisci, & eius baptisma astronomicè fuit Libra, misticè verò fuit Crux, quæ ab ipso ortu, vsque ad obitum quasi connaturalis effecta est Francisco, cuius tota gloria Crux Christi, in qua natus, sub cuius symbolo baptizatus, in qua deinde in tota vita multimodè educatus, grandeuus effectus, & defunctus, & gloriosus in terris factus. Vnde Bonau. per apostrophen ad Franciscū, Parentem suum professione, & imitatione sibi

Eius omnis eminentia ex coniunctione cum signo Libræ misticæ.

sibi conformem post completam legendam, ita amatoriis, & seraphicis verbis loquitur. *Gloriare igitur iam securè in Crucis gloria Christi, signifer gloriose, quoniam à Cruce incipiens, secundum Crucis regulam processisti. Et tandem in Cruce perficiens, per Crucis testimonium quanta gloria sis in Cælo; cunctis fidelibus innotescit, &c.* Crucifixio Francisci in carne propria per plagas, & clauos contigit in die Exaltationis Sãctæ Crucis, vt demostrat Vadingus, & ipse alibi scripsi. In ipsa die celebrans Ecclesia Romana Crucis Christi triumphum, sic canit in antiph. 1. vesp. illius festi. *O Crux splendidior cunctis astris. Mundo celebris, &c.* Cur autem non dicat Ecclesia hanc diuinam Crucem Sole omniũ planetarum Principe splendidiorem, sed cunctis astris, quæ in rei veritate, ac propriè alia sunt à Sole; referam id, quod nunc sentio iuxta pręsentis materiei argumentum.

Crux Christi cur splẽdidior cunctis astris celebrata, & non potius Sole ipso lucidior.

Astra sunt illa, ex quibus Astronomi efformant Horoscopos suos, in perscrutandis ex genesibus hominum, quibus peculiaria sidera influentias suas benignè, vel malignè administrant, eorum fatis, seu euentibus futuris. Cum verò omnis felicitatis, nobilitatis, & gloriæ christianis viris debeat esse Crux Christi pro Horoscopo, hinc Ecclesia maioritatem gloriæ eiusmodi Crucis supra cũcta astra cęlestia cõmẽdat, quasi in ipsa sola omnia gloriosiora astra inseruiãt, vt felicitẽt quotquot sub auspicatissimis eius aspectibus, atque influxibus adnascuntur. Id quod contigit B. Francisco in ipsa die Exaltationis Sanctæ Crucis iuremeritò stigmatixato. Hinc profundè quidem Bonau. ab ipsa apparitione Gratiæ Saluatoris nostri Iesu Christi (quæ fuit in eius ortu, sicut in Christi ortu, vt demonstratum est, item & in baptismate, in quo gratia Dei vocatus est infantulus, id est Ioannes) *Virum Hierarchichum appellat*. Plura arcana ex hoc multis misteriis pleno vocabulo in antedictis deduximus, & omnia diuersa, nunc istud aliud explicandum, nec profectò à nostra semita extraneum, seu aberrans misterium.

Horoscopos suos ex astris formant astronomi.

Duodecim sidera, seu signa Solis Zodiacum in octaua sphera, seu Cælo stellato situatum, sub quo Sol mouetur, constituunt. Quodlibet subinde signum diuidunt Astronomi in gradus triginta, vt sic trecentis ac sexaginta gradibus cõstari Zodiacum demonstrent. Quadraginta octo imagines cælestes, quas libro antecedenti in conceptione Francisci memorauimus, mille ac duodedicenis stelli; cõstare recensiores dicunt. Disterminant ipsas stellas in sex granditates. Omnes continentur in Cælo stellato, cuius granditudinis, seu longitudinis circuitus (si ipsis fides) 1000. Chiliades, vulgo milliones milliariorum supra septuaginta septem millia & nongenta alia milliaria; amplitudo verò illius 235. chiliades supra 23. millia & 300. milliaria complectitur. Distat à nobis Cælum stellatum chiliadibus, seu millionibus milliariorum 150. supra milliaria 7300.

Stellæ omnes 1022. in sex granditudines disterminãtur.

In Cælo hoc stellato, tam longo ambitu, ac per sua diametra tam grandi: tam amplo, inquam, intercapedine pene imperceptibili nedum ingenti, veluti in immenso excelsę magnitudinis Dei theatro stellæ omnes prædictæ pompa multa cõmorantur. Neque adhuc quomodo ibi moueantur, per quas semitas, & qua vi, internane, & ex se, vel externa, & ab alio incedant, gressus forment regulatissimos ad illum finem pro rerum sublunarium regimine, ad quem summus naturæ Opifex Deus ab exordio suæ creationis præfixit, haud plenè adhuc explicatum cẽseo à recentioribus, antiquorum sententiam, ob ineuitabiles difficultates, quas, vt putant, continet, derelinquentibus.

Cæli stellati circuitus. & amplitudo.

Quomodo stellę moueãtur difficile est explicatu

1 Stellæ primæ magnitudinis circuitu suo compræhendunt, aiunt Mathematici, milliariorum millenarios 150. supra 150. milliaria. Amplitudine verò, seu latitudine millenarios milliariorum 50. cõtinent.

2 Stellæ secundæ magnitudinis continent primo loco 139. milliariorum millenarios supra 260. alia milliaria. Secundo verò loco 44. millenarios milliariorũ amplectuntur.

3 Stellæ tertiæ magnitudinis primo loco 136. milliariorum millenarios supra 140. alia milliaria includunt. Secundo verò loco 43. millenarios.

4 Stellæ quartæ magnitudinis 119. millenarios milliariorum supra 140. alia milliaria primo loco continent. Secundo verò 36. millenarios.

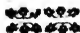
5 Stellæ quintæ magnitudinis includunt primo loco, habentq; 96. millenarios supra 420. alia milliaria. Secundo verò 31. millenarium.

6 Stellæ sextæ granditudinis primo loco habent per circuitum 84. milliariorũ millenarios supra 550. alia milliaria. Secũdo verò loco per amplitudinẽ, seu latitudinem amplectuntur 27. millenarios. Cosmographi aiunt, Terram in sua latitudine continere millenarios milliariorũ decem supra duodeuiginti alia millia. Eius verò medietatem in grossitie, à centro ad nos per diametrum amplecti dicunt

cunt quinque millenarios milliariorum supra vndecim alia milliaria. Et per consequens totus globus Terræ in vtroque semidiametro, ab vna superficie ad aliam, cōtinet decem millenarios milliariorum supra 22. alia milliaria. Ex hac mensura colligi potest excessus granditudinis super totam molem terræ vniuscuiusque stellæ cuiusuis granditudinis.

Cunctam granditudinem, siue politicā per temporalem felicitatem, siue christianam, ac moralem per virtutes, quæ molarem omnem astrorum magnitudinem longe antecellunt, Astronomi catholici, qui omnia relinquunt arbitrio Dei, nec libertatem hominis in nullo satagunt lædere, ex stellarum influentiis passim deducunt probabiliter, nihil asserendo circa ea, quę nō possunt salua eorū conscientia securè concludere. Et eo modo deducunt, quo possunt, ac sciunt, nec à sacris literis, nec ab Ecclesiasticis, atque Apostolicis mandatis tantillum aberrare conantur. Hi pariter Christiani Mathematici vt totum suum ętherium Astrolabiū, longitudine, latitudine, profunditate, altitudine Orbium, ac siderea spectabilitate magnificum, Deo, & inferioribus Intelligentiarum ordinibus catholicè submittant, atque hierarchicè conforment, demonstrant simul ab illis superioribus Hierarchiis, increata scilicet, ac supercælesti, vt vocat Bonau. motum, proprietates, qualitates, & influxus recipere, ordināt decem orbes cælestes in quatuor Hierarchias, incipiendo à tribus infimis Angelorum, in quibus sunt nouem ordines, & terminando ad supremam, ac supercælestem trium Personarum. Quare, vt ostēdant, posse nuncupari suum Astrolabium christianum, & sacrum Astrolabium quoque Hierarchichum, adducamus in Ioanne infantulo subsequentia, quæ erunt secundum misticam, & figuratam allocutionem, & iuxta Sanctorum Patrum doctrinam.

Christianorum Mathematicorum accurata obseruatio.

Astrolabium in uiro Hierarchicho Ioanne Infantulo & ipsum Hierarchichum.

Prima, ac infima Hierarchia trium corporum cælestium, cum prima, ac infima trium supernorum spirituum Ordinum. Hierarchia prior analogia.

I. CÆlum *Lunæ* referunt aliquo pacto sacri Astronomi ad 1 primæ, ac infimæ Hierarchiæ Cælestium Spirituū Ordinē, in quo sunt *Angeli*. Cælum Lunę subdunt, est longum per circuitum, seu ambitum suum 839. milliariorum millenariis supra alia 60. milliaria. Est largum, amplumque 269. milliariorum millenariis supra alia milliaria 90. Distat à nobis 135. milliariorum millenariis supra alia milliaria 250. Corpus Lunare, iuxta probabiliorem sententiam continet per circuitum 10599. millenarios supra alia milliaria 20. Et vtroque modo totus eius globus circuiens Zodiacum diebus 27. & hor. 8. habensque amicos Iouem, & Venerem, Saturnum, inimicos Martem, & Mercurium, & pro signo suo Cancrum, & sub regimine in septimo climate Flandriam, Hollandiam, Salandiam, Daciam, & Noruegiam, tertiam partem longitudinis, & latitudinis Terræ æquat. Terra namque in circuitu suo 31. milliariorum millenariis supra alia milliaria 500. complectitur: in sua verò longitudine (haud quidem in se, quia non adhuc tota detecta est) sed prout à Cosmographis cognita ab oris Indicis vsque ad Hispanicas 90. millenarios stadiorum; sed per suam latitudinem includit decem milliariorum super 22. alia milliaria. Intra corpus huius Terræ Infernus est, quaternis circumferentiis, seu cauitatibus per circuitum distinctus. Quarum prior respectu nostri vsque ad superficiem terræ erat sinus Adrahæ, vbi Sancti Patres veteris Testamenti morabantur. Hanc partem finxerunt Poetæ Elisios campos dici. Posterior circumferentia vocatur Limbus, locus infantium, qui originali culpæ obnoxii decesserunt. Tertia concauitas dicitur Purgatorium, quem nos de fide profitemur. Quarta est locus damnatorum, qui communiter dicitur Infernus. Distans à nobis 3758. millenariis supra alia milliaria quinque cum dimidio. Circumiens

Cælū Lunæ in ordine ad Angelos.

Intra terræ viscera quatuor concauitates.

cumiens spatium milliariorum 7875. continensque in sua latitudine, & altitudine 2505. milliaria cum dimidio,

2. Cælũ Mercurii in ordine ad Archangelos.

II. *Cælum Mercurij* referunt ad secundum primæ, ac infimæ Hierarchiæ cælestium Spirituum Ordinem, in quo sunt *Archangeli*. Longitudo huius Cæli complectitur quinque milliariõrum chillades, seu milliones cum 408. aliis millenariis supra milliaria alia 290. Latitudo chiliadem vnam continet cum 720. aliis millenariis supra 820. alia milliaria. Distat à nobis hoc corpus cæleste 860. milliariorum millenariis supra 910. alia milliaria. Mercurii corpus est sydus quodam peculiare, quod in eo Orbe solum extat. Eius longitudo continet milliaria 100. mille supra alia milliaria 330. Eius verò latitudo 360. milliaria continet, percurritque Zodiacum cum Sole, & Venere anno vno, cuius signa sunt Gemini, & Virgo; amici Sol, & Luna, & Mars; inimici verò Iuppiter, Venus, & Saturnus; subiecti autem in 6. climate Ægyptus, Græcia, Anglia, Flandria, Slesia, Parisium, Enfordia, ac Vienna Austriæ.

3. Cælũ Veneris in ordine ad Principatus

III. *Cælum Veneris* referunt ad tertiũ primæ, & infimæ Hierarchiæ Ordinem, in quo sunt *Principatus*. In huius Cæli longitudine ponunt 37. miliones supra 470. miliariorum millenarios. In latitudine 11. milliones supra alia milliaria 920. Distare à nobis, aiunt, 955. millenariis supra alia millenaria 500. Non habet aliud sydus, nisi quod nuncupant sydus Veneris, cuius longitudo 8. millen. supra alia milliaria 210. continet, sed latitudo duo millenarios supra alia milliaria 500. cōplectitur. Anno vno sicut Sol excurrit Zodiacum: amici eius Iuppiter, Mars, & Sol; Mercurius, Luna. Saturnus verò hostis est. Subiiciũtur ei in quinto climate Austria, Arabia, Terra Laboris, Vienna, Augusta, Polonia, Sena, Tigurum, vulgò Suizeri. Sed ad aliam analogiam.

Secundæ, ac mediæ Hierarchiæ trium Corpoeum cælestium cum secunda, ac media Hierarchia trium aliorum Beatorum Spirituum analogia altera.

4. Cælum Solis in ordine ad Virtutes.

I. CÆlum *Solis* referunt ad primum secundæ, mediæue Hierarchiæ Ordinem, in quo sunt *Virtutes*. Cælum Solis claudit per longitudinem 53. miliarum milliones cum 132. millenariis supra 860. alia milliaria; sed per latitudinem habet 16. milliones. Distat à nobis millionibus septem cum 995. aliis millenariis supra alia milliaria 500. Corpus Solare in hoc Cælo, è cuius parte puriori, ac lucidiori creatum est, quemadmodum & Luna, atque Stellæ, amplectitur in sua longitudine 188. milliariorum millenarios supra alia milliaria 570. Largum deinde extat millenarios 60. Illuminat totum Zodiacum diebus 365. & 6. horis. Eius amici Iuppiter, & Venus: inimici verò Mars, Mercurius, & Luna. Suum signum peculiare Leo est, & anno vno 12. Zodiaci signa percurrit. Dominatur in quarto climate Orienti.

5. Cælũ Martis in ordine ad Potestates

II. *Cælum Martis* referunt ad secundũ mediæ Hierarchiæ cælestis Ordinem, in quo sunt *Potestates*. Huiuscemodi Orbis longitudo amplectitur milliariorum chiliades, seu milliones 397. cum aliis millenariis 703. Latitudo verò eius continet 126. milliones supra 542. millenarios. Distat à nobis chiliadibus, seu millionibus 263. cum 266. millenarios supra milliaria alia 500. Sydus eius corporeum, quod solnm habet, & non aliud sicut omnes Cęli Planetarii sub Martis nomine appellatur. Claudit in sua longitudine 50. milliariorum millenarios cum aliis milliariis 280. sed in latitudine continet millenarios 16. Martis signa sunt Aries, & Scorpio, Venus amica est; inimici autem Saturnus, Iuppiter, Mercurius, Luna. Explet Zodiaci cursum annis circiter duobus. Dominatur in tertio climate Getulię, Lombardiæ, Cracouiæ, Gothiæ, Paduæ, ac Ferrariæ.

6. Cælum Iouis in ordine ad Dominationes.

III. *Cælum Iouis*, cuius distantia à nobis numeratur per chiliades, seu milliones 70. supra 114. Cuius longitudo ad milliones 450. deducitur, & 378. millenarios, & 500. milliaria, Latitudo verò ad milliones 140. & 438. millenarios, & milliaria 600. distenditur. Cuius corpus sydereum Iouis claudit in sua longitudine 42. millenarios; in latitudine autem 90. millenarios supra alia milliaria 640. Referunt ad tertium mediæ Hierarchiæ Ordinem, in quo sunt *Dominationes*. Sydus Iouis, cuius totus per Zodiacum cursus ann. 12. completur, habet signa Sagittarium, & Pisces. Amicos Solem, Venerem. Mercurium, & Lunam: inimicum Martē. Subiicitque sibi in secundo climate Babiloniam. Persiam. Vngariam. Hispaniam. Coloniam. Subiiciamus & nos tertiò sequentem analogiam.

Tertia

Tertia, ac suprema Hierarchia Corporum cælestium cum tertia, ac suprema cælestium Spirituū Hierarchia postrema analogia.

7. Cælum Saturni in ordine ad Thronos

I. CÆlum Saturni in sua longitudine circuit per milliones 613. cum 434. millenariis; sed in sua latitudine continet 195. milliones vltra 183. millenarios, ac milliaria 600. Dum à nobis distat 97. millionibus, & 87. millenariis, & 300. aliis miliariis, Sydus eius, quod vocant Saturni, claudit in sua longitudine 142. milliariorum millenarios, in latitudine autem 45. millenarios. Signa huius Planetæ Capricornus, & Aquarius, & circiter ann. 30. complet cursum suum; cuius amici IuppiterSol & Luna: inimici Mars & Venus. Eius regimen in primo climate Saxonia. Romandiola. Rauenna. Constantia. Istud Cælum referunt primo supremæ Hierarchiæ Ordini, in quo sunt *Throni*.

8. Cælū Stellatum in ordine ad Cherubinos

II. *Cælum Stellatum*, quod nuncupant octauam spheram, sed à Sac. Scrip. dicitur *Firmamentū*; cuiusq; longitudinis spatia, & latitudinis, & distātiæ à nobis iā mēsurata per sua milliaria, cuiusque Zodiacum per suas itidem partitiones paulò ante tetigimus: referunt ad secundum supremæ Hierarchiæ Ordinem, in quo sunt *Cherubini*.

III. *Cælum Cristallinum*, quod dicunt nonam spheram, referunt ad tertium supremæ Hierarchiæ Ordinem, in quo sunt *Seraphini*. Extenditur Cæli Christallini lōgitudo per tria chiliadum, seu millionū millenaria, & 777. milliones supra alios millenarios 28. cum aliis milliariis 560. Eius deinde latitudo (quæ distat à nobis 599. millionibus, & 995. millenariis super alia milliaria 500.) compræhendit vnum millionum millenarium & 200. milliones simul. Philosophi nonnulli somniarunt cum termino motus Cæli Christallini, post ann. 300006. idest 36. mille finē habituro, finem quoq; suū Mundū cōsequuturū. Sed Christus nec penè ipsum finem Mundi scire testatus est in Euangelio. Quartò, & vltimo ascendentes sacri Astronomi ad supercælestem, & increatam Trium Personarum Diuinarum Hierarchiam, de qua Bonauentura pluries, adtditur ab ipsis, vt sequitur.

9. Cælum Christallinū in ordine ad Seraphinos.

Summi Corporis Cælestis, quod est primum Mobile, cum supercælesti, & increata summi Dei Hierarchia vnica Analogia.

CÆlum decimum, quod vocant Primū Mobile, Deo referunt Sacri Astronomici. Deus autem, vt docet Bonauentura part. 1. de Ecclesiastica Hierarchia aliàs datus, constituit in se ante omnem creaturam, sacrumque Principatum suam supercælestem, increatamque Hierarchiā in tribus Diuinis Personis consistentem. Hoc decimum Cælum (si eius inspicis eminentiam situs, & loci, & altitudinis, & longitudinis, & latitudinis, & profunditatis, & distantiæ à nobis, & motus) super alios Cælos, sibi inferiores multa cum ratione ipsum perexcellere cognosces. Is nāq; Orbis primus est, Princepsque omniū Orbium cælestium, quia altior omnium natura sua ex sua creatione. Nec habet aliud Cælum supra se, nisi Cælum Empireum, quod non mouetur. Princeps est longitudine, quia eius circuitus continet sex millionum millenarios, necnon & 280 alios milliones, & 714. millenarios supra alia milliaria 280. Princeps tū latitudine, quæ ambit duos millionū millenarios, tū Distantia à nobis, à quibus remotus est 999. millionibus, ac 995. millenar. aliisq; 500. milliaribus. Princeps denique motu suo primum mobile est, tum quia primò mouetur, tum quia causa, & origo est inferiorum Orbium motus, quos suo impetu, ac potentia ad se rapit, vt possint horis 24. motum suum perficere.

Cur primum mobile Deo referant Astronomici.

Primi mobilis triplex dimensio per sua milliaria

Eius prærogatiuæ

Ratione huiusmodi multiplici principatus referunt meritò Astronomi primum Mobile ad Deum summè Hierarchichum, summum omnium motorem, & omnium tum corporalium, tum spiritualium rerum motuum. Summum immobile primum, & primum mobile sine vlla vicissitudinis obumbratione, *Summa sphera intellectualis* (iuxta Interpretem nostrū ex Hermete) *cuius centrum est vbique, circumferentia nullibi*. Ab æterno enim mouit seipsum ex seipso & moto, & motore, secundum nostrum intelligendi modum. Id namque his terminis pronunciamus, quatenus omni meliori modo explicemus ad executionem illorum decretorū, in tempore peragendam, quæ in sua æterna Monarchia, & Hierarchia statuere Tres increatæ Personæ circa Mundi creationem simul cum Mundo rationali.

Verū *in principio* temporis *creauit Deus* primò

primò Cælum, idest, explicant sacri Interpretes, *naturam Angelicam*. Quia hæc natura Angelica cũ Cælo Empireo creata fuit, & in tribus Hierarchiis distincta, & quælibet Hierarchia in tribus Ordinibus, vt docet D. Thomas, Pro Cælo Empireo, vt diximus, intelligit meritò Interpres noster in suo Mundo & spirituali, & astrolabico *Imperium libertatis*, quod in creaturis tam intellectuali, quã rationali ipsũ excellit, Dũ enim istud libertatis imperium non subditur Inferno peccati, acquirit Empirei Cæli imperium, factum Regni Cælorum possessor, aptumq; conformeque increatæ trium Personarum Hierarchiæ domicilium.

Angeli creati cum cælo empireo.

Bonau. in 4. par. de Eccles. Hierarch. ad corroborationem Astrolabii Hierarchici nostrorum Mathematicorum docet in principio. *Nomine Cælorum intelligere possumus statum, & dignitatem tam hominum, quam Angelorum electorum, quorum conuersatio in Cælis est*. Item loquens statim de Cælo Empireo, à quo exorditur totam illam quartam partem Hierarchiæ Ecclesiasticæ (incipiens sub nomine Cælorum ab Angelis, postea deueniens nunc ad Apostolos, nunc ad Iudices, & Prælatos, nunc ad Religiosos, & contemplatiuos, nunc ad doctores Sacræ Scripturæ, nunc firmamenti nomine ad Christum, nunc tandem rediens ad Cæli naturam, & proprietates, concludens de Virgine) ita subdit. *Cælo igitur primo, scilicet Empireo, puritas Angelica comparatur, de quo dicit Basilius*, Cælum primum est natura simplicissimum, de corpulentia habens naturam subtilissimam, & tamen solidissimã. Primum Mundi inferioris contenitiuum, ordinatiuum, & informatiuum. Quod propter suam dignitatem est singularis Dei sedes, siue habitaculum. Hæc omnia Beatissimis Spiritibus congruunt, in quibus singulariter requiescit Deus, per aptissimam voluntatis conformitatem. Vnde dicit Isaias vlt. *Cælum sedes mea est*. Et Psalm. 10. *Dominus in Cælo sedes eius*. Et iterum Psalm. 102. *Dominus in Cælo parauit sedem suam, &c.* Vide Bonau. ibi. Et qualiter ordinato progressu iuxta numerum nouem Ordinum Angelorum, nouẽ quoque paralellis omnes spiritus supernos cuiusuis Hierarchię in communi nuncupet Cælos:

Nomine cælorum veniunt omnes spiritus cælestes.

Cæli empirei prærogatiuæ.

1 *Propter omnimodam incorruptionem*, & naturæ suæ puritatem.

2 *Propter subtilissimam* Intelligentiæ perspicacitatem.

3 *Propter solidissimam* naturæ incorruptæ perpetuitatem, & fixam, & stabilem in Deo voluntatem.

Omnes Spiritus superni sub cælorũ nomine ob nouem

4 *Propter maximam*, non dimensionis, sed virtutis, & potestatis *quantitatem*. Hic scias, Cælum Empireum (quod immobile est, & ab immẽso splẽdore ignis nomen suscipit, non autem à substantia, quasi sit calidum, & ignitum) circuire decem millionum millenaria, & alios milliones 314. & 285. millenarios supra alia milliaria 710. Amplitudo verò eius tres millenarios millionum, ac 600. alios milliones amplectitur.

Cæli empirei circuitus & amplitudo.

5 *Propter qualitatem lucis* in scientiæ, & sapientiæ claritate.

6 *Propter sphericam figurationem per continuatam contemplationem*. In hoc sexto paralello totum penè motũ intellectualem, & affectualem trium Hierarchiarum paucis verbis sic explicat Bonau. Quia, inquit, mens Angelica à fonte primi luminis primas recipit influitiones; quas postea ad alios diffundit, & diffundendo, & communicando, illos quibus cõmunicat, ad Deum reuocat, & reducit. Vnde affectus Angelicus circulariter mouetur, quia promouetur in Deum. Et per Deum in proximum per dilectionẽ. Et iterum à proximo mouetur in Deum per dilectionis extensionem, & continuationem, &c.

Circulatio in Angelis qualis.

7 *Propter supremitatem*, non circumspectionis, sed dignitatis naturæ, & officii, quibus sicut Cælum alia elementa, sic Angeli alias excellunt creaturas.

8 *Propter contentiuitatem* omnium inferiorum quantum ad charitatem. Nam ex affectu dilectionis Angeli hominibus electis administrant, & in esse gratiæ detinent, & conseruant.

9 *Propter ordinatã ad omnia inferiora* administrationem, vt exinde *omnium inferiorum ordinatiui* nuncupentur. Nam, inquit, Circuli Cæli ordinatè se intersecant, & hæc inferiora nunc calore, nunc frigore ordinant, & immutant. Sic Cælestes spiritus in se ordinati aliorum sunt ordinatiui, dicente Apostolo ad Galatas 3. *Ordinata est lex per Angelos in manu mediatoris. Ex his igitur nouem Cæli proprietatibus manifestum est, Angelicam naturam in scriptura Cælum aptissimè nuncupari*. Hæc fuit Bonau. conclusio in fauorem sacri, hierarchicique nostrorum Mathematicorum Astrolabii.

Quomodo Angeli ordinentur ve cæli ad omnia inferiora.

Totum spiritualis Mundi Astrolabium vitæ Christi in vita Francisci reperiri per imitationem, iam superius demonstrauimus ex Interprete nostro. Totum ferè Astrolabium sydereum, vnde Astronomi componunt suos horoscopos, è Cælo stellato, quod est Firmamentum, desumendum. In ipso enim adhoc posuit Deus

Astrolabium sydereum è Cælo stellato principaliter sumitur

die

die quarto Luminaria cælestia, Solem, & Lunam, & Stellas. Genes. 1. *Fiant Luminaria in firmamento Cæli, vt diuidant diem, ac noctem. Et sint in signa, & tempora, & dies, & annos. Et luceant in firmamento Cæli, & illuminent Terram, & factum est ita. Fecitque Deus duo Luminaria magna. Luminare maius, vt præesset diei, & Luminare minus, vt præesset nocti, & Stellas: & posuit eas in firmamento Cæli, &c.*

Quod est firmamentũ, vt ex Gen. cap. 1.

Firmamenti nomine Christus significatur ob nouem rationes apud eundem Bonau. loco cit. cap. 6. Sed factum legitur hoc firmamentum in medio aquarũ, &c. Ibi ex Bonauentura in firmamento habemus Christum. Hic verò ex Interprete nostro habemus in medio aquarum firmamenti, Baptismum Francisci, quo factus Christianus, vocatus est Ioannes, vt ratione officii, ad quod præfigẽdus erat immediatè ab ipso Christo, vt repararet domum suam, fieret quoque firmamentũ per imitationem vitæ Christi, & per eius beneficia peculiarissima ad ipsius vitæ conformitatem, quæ beneficia per firmamentum intelligit quoque Interpres, vt supra.

Firmamētũ pro Christo & Franc.

In vita ergo sycerea mistica Francisci reperitur vita hierarchicha Christi, vita hierarchicha Intellectualis Angelica, quia omnes illæ nouẽ similitudines Bonauent. de natura Angelorum applicari possunt facillimè, atque excellenter ad Franciscũ. Reperitur etiam cum Mundo spirituali Interpretis nostri Mundus sensibilis, à quo dependet totum astrolabium Mathematicorum, eo modo, quo docet Bonau. in Itinerario mentis in Deum cap. 2. quod est de speculatione Dei in vestigiis suis in hoc sensibili Mundo, vbi sic in principio. *Notandum igitur, quod iste Mundus sensibilis, qui dicitur* Macrocosmus, *idest longus Mundus, intrat ad animam nostram, quæ dicitur* Microcosmus, *idest minor Mundus, per portas quinque sensuum secundum ipsorum sensibilium apprehensionem, oblectationem, & iudicationem, &c.* Quam peculiariter verò intrauerit maior Mundus sensibilis in minorẽ Mundum rationalem animæ Francisci, explicat per admirabilẽ harmoniã in specie idem Doctor in eius vita c. 9. in principio ab illis verbis aliàs exscriptis, *Vt autem ex omnibus, &c.* vsque ad illa alia, *& quasi cælestem concentũ, &c.* Post huiusmodi autem concentum mox subdit; *Christus Iesus crucifixus intra suæ mentis vbera vt myrrhæ fasciculus iugiter morabatur, in quem optabat per excessiui amoris incendium totaliter transformari.* Cur is transitus adeo immediatus à consonantia, & harmonia mundi sensibilis cum mundo rationali Francisci per excitationem amoris diuini excessiuam ad totalẽ Crucifixi transformationem?

Macrocosmus sensibilis intrat microcosmum per sensuum portas.

Dicamus primò ante responsum arcanum aliud circa nomen Ioannes, quod accepit à Matre in baptismate Fraciscus, & factus est Christianus. *Ioannes* interpretatur *Gratia Dei*, & Angeli nomine dicitur etiam gratia Dei propter nouem gratias, quas enumerat Bonau. de Ecclesiast. Hierarch. cap. 1. & omnes reperiuntur excellenter in Ioanne nostro, vt sic iutrans liberè nouem Ordines Angelorum, vt vir Angelicus, & vir Hierarchichus tripliciter appareat.

Nomine gratiæ veniunt Angeli

Prima, & suprema in Ioanne Morico, infantulo, Viro Hierarchicho Gratiarum Dei Hierarchia.

I. **G**Ratia est Gratia dilectionis, siue charitatis. Ista Gratia à Domino animæ immissa, ipsam inflammat, & per feruorem amoris *Ordini Seraphim* ipsam assimilat, & conformat.

Tres Dei gratiæ pro tribus ordinibus supremæ Hierarchiæ.

II. *Gratia* est Gratia sapientiæ, & diuinæ cognitionis. *Per hanc gratiam Ordo Cherubim in anima collocatur*, quando mens à sensu carnali abstracta, ad susceptionem diuini luminis per cognitionem veritatis præparatur.

III. *Gratia* est gratia contemplationis, siue spiritualis delectationis, quæ ex plenitudine diuinæ dilectionis, & agnitionis in anima generatur. Hæc gratia mentem quietat, & pacificat, & velut sedem quietissimam, ac diuini superaduentus susceptionem præparat, & coaptat, *& sic Thronorum Ordinem repræsentat.*

Secunda, ac media Gratiarum Dei Hierarchia in Ioanne Morico Infantulo, Viro Hierarchicho.

IV. **G**Ratia est gratia benignæ seueritatis, siue seueræ liberalitatis, ad benè præessendum. Hæc Gratia ordinat Prælatos respectu suorum subditorũ, vt sciant qualiter se debeant inferioribus conformare, & sine tyrannide dominari. *Et sic configurantur Ordini Dominationum.*

Tres Dei gratiæ pro tribus ordinibus mediæ Hierarchiæ.

V. *Gratia* est Gratia humilitatis ad obediendum. Hæc gratia ordinat subditos respectu suorum superiorum, vt debi-

tam

tam reuerentiam eis impendant. *Et sic per hanc gratiam Ordini Principatuum anima conformatur.*

VI. *Gratia* est Gratia patientiæ, & longanimitatis. Hæc gratia docet resistere tentationibus, & aduersas Dæmonum coercere potestates. *Vnde per patientiam conformatur homo Ordini Potestatum.*

Tertia, ac infima Gratiarum Dei Hierarchia in Ioanne Morico Infantulo, Viro Hierarchicho.

Tres Dei gratiæ pro tribus ordinib. infimę Hierarchiæ.

VII. GRatia est Gratia pudicitiæ, & castitatis. Hæc gratia hominem facit virtuosum, vt viriliter omnes motus sensualitatis rebellantes conterat, & allidat. *Et hæc virtus refertur ad Ordinem Virtutum*, quorum est officium naturam lapsam, & corruptam miraculosè reparare.

VIII. *Gratia* est Gratia eloquentiæ ad docendum. Hæc gratia ordinat animam *ad gradum Archangelorum*, quorum est docere.

IX. *Gratia* est misericordiæ, & pietatis ad compatiendum. Hæc gratia conformat mentem *Ordini Angelorum*, qui omnes suas gratias nobis communicant, qui bonis nostris congratulantur. Hactenus Bonau. ibi circa ea, quæ hic per epitomen, & synopsim restrinximus in Ioanne infantulo nostro, ex gratia peculiari Dei ita nuncupato. Qui etiam multa cum ratione ab ipso Bonau. in Prologo, vt pluries, ac diuersimodè explicatum est, *Vir Hierarchichus* dicitur.

Vir Hierarchichus Fr̃aciscus tripliciter.

Hierarchichus in toto mundo spirituali vitæ suæ, de quo sup. Hierarchichus in toto eius firmamento, ad firmamentũ vitæ Christi cõforme: vnde & totũ eius Astrolabiũ misticũ, atq; Hierarchichũ cum Angelis sub nomine Cælorum venit. Tandẽ Hierarchichus ex significatione nominis Ioannis per hierarchicham gratiarũ Dei ordinationem. Cuncta agnomina hierarchicha in Frãc. inclytã illam efformabãt per mirũ, ac plenũ cælestium influẽtiarum concursum consonantiam, & harmoniã, de qua Bonau. cit. Et hoc ratione mundi sensibilis, in suo mundo rationali, per respectum ad inuisibilia Dei mirabiliter inclusi. Suprema, summaque inspectione ad excelsam potentiam in ingenti mole Astrolabii Seraphici, & Hierarchici Ioannis infantuli nostri, eius Horoscopus potentissimè ipsum exaltauit cum suo paterno, ac materno stemmate ad apicem omnimodæ, atque immortalis nobilitatis, & felicitatis per intimam approximationem ad Regem Christum, de qua nobilitate aliàs cum Interprete nostro. Verum tam magna in eo exaltatio in virtute signi Libræ, sub quo baptizatus, & Ioãnes vocatus: idest virtuti Crucis Christi omninò attribuenda. Quare haud mirum, si Bonauentura præfatæ vtriusque mundi in Frãcisco harmonię coniunxerit statim memorata verba, *Christus Iesus crucifixus, &c.*

Probatur ex Interprete nostro, qui per virgam auream, à Rege Assuero versus Esther clementissimè extensam, vt legitur cap. 5 Esther, loquens super historiam Viduæ Naim, cui Dominus suscitauit adolescentem filium, intelligit Christi Crucẽ, & ita scribit Dom. 16. post Trinit. explicans totam allegoriam. Virga aurea est Crux passionis, per quam Christus acquisiuit potestatem. Vnde & dixit Ioann. 12. *Data est mihi omnis potestas in Cælo, & in Terra.* Hanc virgam tũc contra animam extendit, cum accedit, & loculum tangit. Loculus est hominis conscientia, quam cum Dominus *aurea virga sua passionis tãgit, idest sui sanguinis ei signa imprimit, suæ ei passionis memoriam infigit.* Tunc surgit anima, cõfidens de misericordia, & osculatur summitatem virgæ, quæ est charitas, de qua Apostolus, *scire etiam superuenientem scientiæ charitatem Christi*, idest quæ supereminet omnem scientiam; & plenè sciri non potest charitas Christi, qua nos vsque in finem dilexit. Fuit enim super omnem scientiam hominum Deus Homo factus, iustus pro impiis mortuus. *Summitatem ergo virgæ anima osculatur, cum charitati Christi inseparabiliter adiungitur.*

Crux Christi virga aurea extensa erga animã.

Charitas Christi supereminet omnem scientiã.

Osculo suo, vt dictum est, infixit crucẽ humero dextro infantuli Ioan. Moriconi cælestis ille Peregrinus, ac proinde anima infantuli ex tunc osculata est virgam auream Crucis Christi, à quo mentaliter, & corporaliter non tantum sibi extensam, sed traditam, & impressam. Hanc autem virgam, scilicet Crucem fuisse & auream, ac lucidam, saltem quãtum ad supereminentem existimationem, & potestatem exaltandi Franc. & exterrendi Diabolum, & inaurandi, & illustrandi totum mundũ per vnicam ad auream Christi Crucem paritatẽ, duo exempla satis clarè demonstrant. Vnum est de B. Siluestro, alterum de B. Pacifico, Francisci sociis lectissimis, & sanctissimis, quorum primus, teste Bonau. cap. 2. vidit ter in somnis tota Assisii Ciuitas à Dracone magno circundari, præ cuius magnitudine nimia tota regio videbatur exterminio subiacere. Contuitus

Fuisse auream humeralem crucẽ, crucẽ animæ Frãc. correspondẽtẽ suadet duplex visio.

Prima visio B. Siluestri.

tus est post hæc *Crucem quandam auream ex ore procedentem Francisci, cuius summitas Cælos tangebat, cuiusque brachia protensa in latum vsque ad mundi fines videbatur excedi. Ad cuius etiam aspectum præfulgidum Draco ille teter, & horridus penitus fugabatur. Hoc dum sibi tertio monstraretur, &c.* B. Pacificus deinde, vt refert idem Bonau. cap. 4. sequenti. *Meruit iteratò magnū Thau in fronte Francisci videre, quod colorum varietate distinctum, faciem ipsius multo venustabat ornatu.*

Crux aurea in potentissima exaltationem Francisci exibat ex eius ore, vel primò quia cum osculo humerali recipiens Francisci anima osculum Christi, recepit & Crucem auream Christi. Et huiusce aureæ Crucis osculata est simul summitatem virgæ aureæ in Cruce Christi ob summitatem charitatis Christi, ad quam deinde peruenit Franciscus. Quæ quidem charitas in ipso colore aureo ipsius Crucis significabatur, teste eodem Interprete. Vel secundò, quia sicut *per Crucem suam* redimens mundum Christus, *Osculatus est osculo oris sui* genus humanum in signum reconciliationis (osculū enim eius huiusmodi reconciliationem significat, vt dictum est ex Interprete paulò ante) ita ore Francisci per eandem Crucem verè osculatus est Ecclesiam suam in signum reparationis eius. Vel tertiò cum eodem Interprete serm. fer. 5. Hebdom. in Quadrag. quia *os* in Sacra Scriptura frequenter accipitur pro *corde*, per quod sicut materiale os in corpore, ita pariter & in anima mittat spirituale nutrimentum. *Aperi os tuum, & implebo illud. Eo quod* (subdit Interpres) hæc dilatatio fit ad formam vasis, quod profunditate, & distensione fit capacius. *Hæc distensio est bonæ vitæ continuatio. Hæc profunditas est humilitas, &c.*

Cur aurea crux illa, quam exierit ab ore Franc.

Vas auri solidum cordis Francisci tam in extensione continuationis bonæ vitæ, quam in humilitatis profunditate valde vnicum fuit, valde Christo carum. Illa oris Frācisci Crux aurea per omnes fines Orbis extensa, & ad Cælorum summitatē eleuata in terrorem Satanæ, penè imperceptam latitudinis bonæ vitæ intercapedinem, & penè immensam altitudinis humilitatis profunditatem indicauit cordis Francisci. Quod veluti tale euasurum profectò ex quo signatus fuit vix baptizatus infantulus, ab ore cælestis peregrini osculo, cruce humerum infantuli dextrum consignante, auguratum fuit. Ter autem vidit B. Siluester, vt ait Bonau. eandem visionem. Et cur ter, nisi quia *numerus ternarius* (teste Interprete nostro

Dimensio aurei vasis cordis Franc. ex tensione bonæ vitæ, & profunditate humilitatis penè immensa.

in fine serm. Dom. 2. Quadrag.) *ad fidem referatur*. Romana namque fides in Cruce Christi, quam ipse Christus ceu hæreditariam ab ortu ad obitum Francisco (continuatione Euangelicæ, Apostolicæ, & Seraphicæ vitæ sibi persimili, & humilitatis profunditate sibi tam compari) effecerat, ter reparanda erat trium Ordinum institutione, in quorum quolibet aurea virga Crucis Christi extendere debebat potentiam Crucifixi, & eius imperium renouare.

Ter visa aurea crux exire de ore Franc. ob fidem Romanam.

Porrò magnum Thau signum, colorum varietate distinctum iteratò, hoc est iterū, rursus, bis vidit B. Pacificus in fronte Francisci. Crux aurea, in immensam exaltationem Francisci, & Ecclesiæ, in ore. Thau autem signum in eius fronte varios vibrauit radios; faciem illius venustans. Hæc diuersitas (quæ harmonica est, vt patebit) circa partem faciei, scilicet frontem, in qua visum est Thau, petenda est ex Sacra Scriptura in duobus Prophetis. Et primò Isaiæ 13. *Super montem caliginosum leuate signum.* Et Ezech. 9. *Signa Thau super frontes virorum.* Vbi Interpres super vtrumque textum serm. Dom. infra octau. Natiu. *Mons caliginosus est Diabolus.* Mons per superbiam. Caliginosus per suggestionis caliginem, quam menti infert. Super quē peccatores (*apud Maffæū, et Haye, sed fortè* verius Prædicatores) tunc signū leuant, cum eum Crucis virtute victum prædicant. Exaltant vocem, cum opportunè arguunt, obsecrant, increpant. Leuant manum, quando quod prædicant voce, exercent opere. De quo signo Ezechiel 9. *Signa Thau super frontes virorum gementium, & dolentium.* Qui sunt isti gementes, & dolentes, *nisi pœnitentes, spiritu pauperes, qui in Cruce gloriantur, & super abominationibus, quæ fiunt in mundo, dolent, & gemunt, &c.*

Mons caliginosus cur dicitur Diabolus.

Hos signare debebat Franciscus in fronte, leuans signum Crucis, vt sibi genuinum, iuridicumque vexillum suum in Diaboli, carnis & Mundi victoriam, & exaltationem sui, & trium Ordinū suorum & Ecclesiæ Romanæ, ter ab eo reparandę, atque erigendæ. Dixi signum, vexillumque iuridicum, vt me conformarem Bonau. in prologo toties allegato, vbi fatetur, signum Dei viui in Angelo ascendente ab ortu Solis, qui ad literam erat Frāciscus, denotasse in eo *officium, quod habuit vocandi ad fletum, & planctum, caluitium, & cingulum sacci, signandique Thau super frontes dolentium, & gementium signo pœnitentialis Crucis, & habitus Cruci conformis.*

Quomodo tessera crucis Christi Franc. hæreditaria, ac iuridica.

Vocare ad fletum Crucis, & signare Thau super frontes virorum ita ad inui-

cem

ẽem concordant, ficut conueniunt os, & Frons, cum hac differentia, quod os voce, frons verò fine voce animi fecreta loquatur. Os recipitur pro corde, vt paulò ante diximus; & cor non loquitur nifi per os, & per os tanquam per propriũ, & ordinarium oſtium ſeipſum pandit. *Frons*, quæ eminet in vultu, à ferendo dicta, vt quibuſdam placet, quod indicium animi præſeferat. Hinc factum, vt frons accipiatur pro vultu, & pro animi noſtri affectu. *Frons* (inquit Plinius) *homini triſtitiæ, hilaritatis, clementiæ, ſeueritatis index eſt*, ita lib. 11. & Cicero Att. *Ex fronte meum erga te amorem perſpicere potuiſſes*. Loqui etiam frontem animi arcana, videtur annuiſſe Plaut. in Caſ. illis verbis: *Porrectiore fronte mecum loquaris oportet*. Habet duo labia os, quibus voces articulat, & animi conceptus prodit: habet & frons pariter & duo labia, quibus pandit animum; & dum loquitur non auditur, ſed videtur, & quod indicat, ſine verborũ ſonitu percipitur. Nonne corrugatio frontis cordis triſtitiam, eiuſdem vero dilatatio hilaritatem veluti duo labia loquuntur? Os accipitur pro facie, & pro vultu. *Os, humeroſque Deo ſimilis*, Virg. 5. Æneid. Pariter & frons, vt diximus, & concordat Tull. ad Att. lib. 4. vbi ait: *Pompeius Scauro ſtudet, ſed vtrum fronte, an mente, dubitatur*.

Cor cũ fronte, & è contra conuenientia.

Duo labia in corde, & in fronte quoque:

Quidquid ergo erat in corde Frãciſci, vel ore apertum, vel fronte patefactum, nihil aliud erat niſi Crux aurea, niſi Thau ſignum. Thau ſignum memorat tantum in codice Biblico cap. 9. citato. Ezechiel Propheta, qui in ſerie Prophetarũ maiorũ tenet locum, tertium poſt Hieremiam, & antecedit Danielem. Prophetæ omnes tã maiores, quam minores floruerunt poſt diuiſionẽ Regni Iſrael, quæ facta eſt poſt obitum Salomonis. Iuxta Chronologiam Bellarmini Ezechiel præceſſit Chriſti aduentum annis 613. Ezechiel enim (vt ipſe teſtatur cap. 1. apud eundem Bellarm. lib. de ſcript. Eccle. Teſtam. vet.) cœpit anno quinto tranſmigrationis Iechoniæ Regis, qui fuit annus Mundi 3371. Chriſtus natus eſt, teſte eodem Bellarm. in 2. parte chronol. anno Mundi 3984.

Thau ſignũ memorat ſolum Ezech. Propheta.

Fuit Ezechiel de genere Sacerdotali, vir optimus, & ſanctiſſimus, & prædicabat concaptiuis ſuis, eoſque ad virtutes hortabatur. Sed mercedis loco, ab ipſo Principe Populi ſui obtruncatus occubuit. Prædixit reuerſionem populi ad propria loca, & de aduentu Domini, aliiſq; Chriſti miſteriis multa, ſed obſcurè, maximè de ſtructura Templi vaticinatus eſt. Sed de aduentu Domini, miſſi à Patre, vt redimeret Mundum per Crucem, vaticinatus eſt, potiſſimũ vbi locutus eſt de ſigno Thau: ibi enim ita legitur ſub num. 4. illius cap. 9. *Dixit Dominus ad eum* (ſcilicet ad virum, qui erat indutus lineis) *Tranſi per mediam Ciuitatem in medio Hieruſalem, & ſigna Thau ſuper frontes virorum, &c.* In quem textum explicat Interpres. *Vir veſtitus lineis eſt Chriſtus, noſtræ carnis lino indutus.* Huic præcepit Pater, vt Thau, ideſt ſignum Crucis ſuæ, & memoriam paſſionis ſignaret, *ſuper frontes*, ideſt mentes pœnitentium, qui *gemunt* in contritione, *& dolent* in confeſſione *ſuper cunctis abominationibus*, quas fecerunt, vel quas alii faciunt. Hæc Interpres.

De Ezechiel, & eius prophetia ac tempore.

Nomen ſigni Thau ſolum apud Ezechielem bis legitur pronunciatum, nimirum num. 4. & num. 6. capitis præallegati. Antiquitas autem formæ ſigni Thau videtur referenda ad Moyſem, qui fecit *Serpentem æneum, & poſuit eum pro ſigno, quem cum percuſſi à ſerpentibus ignitis aſpicerent, ſanabantur.* Num. cap. 21. num. 9. Ad quod alludens, tranſiens à figura ad figuratum, ipſe Chriſtus apud Ioann. Euangel. cap. 3. num. 14. ait. *Et ſicut Moyſes exaltauit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis, &c.* Quæ exaltatio fuit in Cruce. Textus tamen ſacer non explicat cuius figuræ extiterit illud lignum, in quo Moyſes exaltauit ſerpentem pro liberatione populi, an ſcilicet Thau, vel Crucis, &c. fuiſſeque *perticam quandam*, aduertit Lyranus ex lectione Hebræorum. In nouo verò Teſtamento filius hominis exaltauit ſeipſum ad generis humani redemptionẽ ſub ligno Crucis. Beda (apud Bellarm. tom. 2. lib. 2. de imag. Sanct. cap. 27. de vera Cruce Domini, quam dicit fuiſſe ex tribus lignis) in quæſt. in Gen. vbi de victoria Abrahæ ſcribit, Crucem Domini ſimilem fuiſſe literæ Græcæ T. qualem etiam fuiſſe olim Hebraicum *Thau* docet Hieron. in cap. 9. Ezech. Quod verum eſt, ſubdit Bellar. nam parum differebant.

Signi Thau antiquitas.

Signũ Thau à figura crucis parũ differt.

Aduertendum tamen iuxta Hieronym. in prologo Galeato apud Bellar. tom. 1. lib. 2. cap. 1. Eſdram inueniſſe nouas literas Hebraicas, & antiquas quidẽ reliquiſſe Samaritanis; nouas autem tradidiſſe Iudæis, quibus etiam nunc vtimur. Nam, vt idem Hieron. teſtatur in cap. 9. Ezech. litera poſtrema alphabeti Hebraici antiqui, ſimilis erat T. Græcorum, & figuram Crucis referebat, quoniam finis legis Chriſtus crucifixus eſt. Nunc poſtrema litera alphabeti nullam videtur habere Crucis ſimilitudinem. Vide inferius. Illud item Thau, quod Ezech. cap. 9. iubetur deſcribi in frontibus gementium, apertiſ-

ſimè

simè signum Crucis, quod in fronte potissimum efformamus, indicabat, teste Cypriano in lib. aduersus Demetrianum, & Hieron. in Comment. Ezech. Vide eundem Bellarm. ibidem cap. 29. de signo Crucis.

Duo certa circa signi Thau.

Igitur ex sacris literis circa signum Thau duo certa habemus, & vnum dubiū. Primum certum est, Ezechielem solū illo cap. 9. bis nominasse signum Thau. Secundum certum, Moysen, qui accepit Principatum Hebræorum annis Mundi (teste Bellar. de script. Testam. vet.) 2483. obiitque 2523. antecessit Ezechielem an. 888. vt patet, & ipse erexit serpentem æneum pro signo. Dubium tamen est, vtrum lignum illud, in quo exaltauit serpentem suum æneum Moyses, fuerit sub forma Thau, vel aliqua alia, aut simplex pertica extiterit; licet valde aliunde conuincat authoritas Christi, qui ne figuratū Crucis suæ, à figura illa Thau discreparet, formā Thau illud lignum, in quo erexit serpentem Moyses, expressit. Hebræi ipsi Thau nuncupant signum, ac propterea dicens textus, quod Moyses posuerit *Serpentem æneum pro signo*, idem videtur esse, quod posuerit pro Thau, idest in Thau, *pro* enim aliquando accipitur pro *in*.

Mentio Crucis in veteri testam. sex vicibus. In nouo 28.

Crux autem in sacris paginis quater supra 40. exprimitur. In veteri Testamēto vicibus 6. in nouo verò 28. Ibi, in opprobrium malefactorum. In nouo ad gloriam Christi, & sequacibus eius. Hic tamen vicibus 13. memoratur Crux spiritualis, de qua bis, ni fallor, locutus est Christus. Crux verò lignea illa tantum Christi, & non alia, neque illa Latronum (licet hi crucifixi dicantur cum Christo apud Matth. & alios) vicibus 18. memoratur. Qui primus nominauit Crucem in veteri Testamento fuit Moyses cap. 40. num. 19. in historia Ioseph. captiui in Ægypto, cum quo tenebantur in custodia Pincerna, & Pistor Regis Pharaonis, quorum declarans somnia Ioseph, dixit Pistori. Tres adhuc dies sunt, post quos auferet Pharao caput tuum, *& suspendet te in Cruce, &c.*

Crucis antiquitas videtur vetustior signo Thau.

Ioseph antecessit Moysen (si fides Bellarmino) annis 184. Ponitur enim Ioseph ad annum Mundi 2229. Moysen verò ante Hebræorum principatum ad ann. 2403 Igitur Crux illa Pistorii Regis Pharaonis præcesserat signum Thau materiale Moysi annis circiter 264. Nominale verò Ezechielis pluribus centuriis, vel sæculis, vt patet ex dictis.

Crux ergo prior est signo Thau in sacris literis veteris Testamenti, saltē quoad eius mentionem; nam quoad tempus nihil certi habemus ex scripturis; & etiam in nouo Testamento, tum quia qui primo eam assumpsit, auferens opprobriū Crucis in salutem Mundi solum fuit Christus. Tū quia S. Matthæus de ea loquens, primus ponitur inter Scriptores noui Testamēti. Verum signum Thau longè excelluit, ac præcessit dignitate Crucem in veteri Testamento. Idem signum Thau erectum fuit ad salutem à Moyse, & ad salutem Ezechieli patefactum. Crux verò ad damnationem malefactorum inuenta fuit, & erecta. Et ideò Christus exaltationem suam per Crucem exaltationi serpentis per signum Thau comparare placuit. Pariter prior fuit in Francisco Crux & in vita christiana post baptismum statim, & in vita religiosa à principio. Ibi à Cælesti Peregrino in dextro eius humero impressa, hic ab ore Francisci exire, & colore aureo refulgere à B. Siluestro visa. Signum Thau postea vidit in eius fronte B. Pacificus, nec semel vidit, sed bis, sicut nec semel Crucem auream inspexit B. Siluester, sed ter. Quæ bina Thau visio suis arcanis non caret, sicut nec caruit terna Crucis aureæ inspectio, de qua paulò ante. *Viæ eius viæ pulchræ, & omnes semitæ eius pacificæ*, Prou. 3. Vbi Interpres Dom. 9. post Trinit. loquens de Christo, ita explicat. *Duæ sunt viæ Christi, & duæ semitæ.*

Duæ viæ in Christo, & duæ semitæ.

Prima via

Prima via fuit à Patre ad Matrem, *& hæc via dicitur charitas*, de qua Psalm. 138. *Deduc me Domine in via tua.*

Secunda via

Secunda via fuit à Matre in Mundum, *& hæc dicitur humilitas*, de qua Psalm. 76. *In mari via tua*, quasi dicat. O Christe, tu es factus via humilitatis in mari. Cum hoc nomine *Mari* iunge *a* huius pronominis *tua*, & fit *Maria*, quæ interpretatur Stella Maris. *Hæ viæ sunt pulchræ*, Cant. 7 *Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis filia Principis*, idest Iesu Christi Principis Mater.

Primā Christi semita Iudaica persecutio fuit.

Item prima semita Christi fuit Iudaica persecutio. Secunda patibulum Crucis. Hæ viæ sunt pacificæ, idest pacem nobis facientes. Vnde Isai. 53. *Disciplina pacis nostræ super eum, & liuore eius sanati sumus.* Disciplina dicta est, quia addiscitur plena. *Dei filius pro nobis suscepit passionis disciplinam, vt per sanguinem suum pacificaret quæ in Cælis, & quæ in terris, Deo Patri scilicet genus humanum reconciliando.* Hæc Interpres.

Secunda verò patibulū crucis.

Charitas, & Humilitas fuerunt in Frācisco, misso charitatiuè à Patre Christo, & dato Matri suæ Piæ, vt per hanc quasi per aliam viam daretur Mundo humil-

limè ab ipsa eius natiuitate. Hæ pariter viæ ab exordio ad prugressum, & complementum reparationis Ecclesiæ apertæ sunt. In cuius signum incepit Franciscus baiulare Crucem ab ipso ortu in stabulo, & accepit Crucem in humero dextro à cælesti Peregrini osculo. Semitæ illæ duæ in ipso extiterunt altera, & altera persecutio, scilicet Patris sui à principio conuersionis suæ, & Satanæ pluries à principio institutionis Ordinis Minorum, & penè vsque ad obitum. Per vtramque viam, & semitam peruenit ad vltimam exaltationem Crucis in summo mane diei Exaltationis Sanctæ Crucis. Quia eo eodem die realiter, & visibiliter non solum virgam aureã passionis suæ extendit Christus, sub specie Seraphica Cruci affixus, verum etiam sic crucifixus approximatus est ipsi (vt vtamur verbis Interpretis nostri supra allegati) & per physicum contactum *sui sanguinis signa impressit*. Et ab ipso Christo tuc maximè per ipsa sanguinea signa data est ei plena potestas in Cælo, & in terra. Idest declaratus est cõpletissimus Reparator Ecclesiæ, qui sub potestate Crucis Christi pacificaret siue quæ in Cælis sunt, siue quæ in terris. Sic enim ceu Angelus veræ pacis natus, & ceu Arcus fœderis inter nebulas gloriæ, teste Bonau. &c.

Pariter in Franc. duæ viæ, & duæ semitæ Christi

Omnis hæc exaltatio Franc. Reparatoris Ecclesiæ per patibulum Crucis, ex suo viuo corpore efformatum, & in ipso cum Christo confixi, simillima fuit exaltationi Redemptoris. Nam volens per Crucem suam ipsum exaltare in die exaltationis suæ Crucis, vt sibi eum anima, & corpore assimilaret, ipse quoque ordinauit, qui exaltationem suam in Cruce exaltationi serpentis in signo Thau assimilare elegit, vt pro tessera sua peculiari, & insigne suo iuridico non crux illa, quæ humero dextro illi fuit osculo cælestis Peregrini relicta, neque illa, quam sub aureo fulgore ter inspexit ab ore eius procedentem B. Siluester; sed signum magni Thau, quod à B. Pacifico in Francisci fronte varietate colorum bis rutilare visum est. Vnde Bonau. cit. cap. 4. *Hoc quippe signum* (scilicet Thau) *vir sanctus magno venerabatur affectu. Frequenti commendabat eloquio, & in eis, quas dirigebat, literalis, manu propria subscribebat. Tanquam si omne ipsius studium foret signare Thau iuxta dictum propheticum super frontes virorum, gementium, & dolentium, ad Christum Iesum veraciter conuersorum, &c.*

In die Exaltationis S. Crucis data ex Franc. plena potestas, &c.

Signũ Thau Franc. insigne iuridicũ

CAPVT III.

Quatuor tẽpora in triplici vita Francisci, Christiana, Eremitica, ac Religiosa vsque ad ann. ætatis suæ 25. Christi verò 1206. Triplici septiformitate, duplicique integritate virginali auspicatissima.

CVM his quatuor tẽporibus quatuor quoque comprehendimus in triplici vita Francisci ætates, quæ sunt exẽpli gratia. Infantia. Pueritia. Adolescentia, & principium Iuuentutis, de quarum annorum periodis, gradibusque ab exordio huius libri 9. distinctè locuti sumus cap. 1. fol. 375. Quatuor hæc tempora in Francisco septem illa tempora acceptabilia includunt, quorum triplicem allegoriam, tripliciter septiformem egregiè scribit Interpres noster ferm. Dom. 1. in Quadrages. super illud Pauli 2. Corinth. 6. *Ecce nunc tempus acceptabile*. Addens quoque ei pulchra concordantia septem ea tempora, quæ prædixit Daniel cap. 4. Regi Nabuchdonosor, post eius conuersionem à vita, & forma bestiali ad cognitionem Dei, *Septem quoque tempora*, inquit, *mutabuntur super te, donec scias, quòd Dominus excelsus sit super regnum hominum*. In his enim septem temporibus ostendit tertiò, quod vbi primò datur peccatoribus à summa Dei pietate tempus acceptabile ad delendam maculam carnis, quam cõmiserunt, secundo ad reuocandam gratiam lucis, quam perdiderunt (vt ex verbis antecedentibus textualibus misticè patet) tertiò subdit datur istud tempus acceptabile ad resumenda opera artis, quam amiserunt; ideo dicit, *septem quoque tempora, &c.* Quod ita pulchrè demonstrat. *Per siquidem septem tempora artes liberales intelligo. Liberales inquio ab effectu, non illas, quæ liberales communiter nuncupantur; sed illas, quæ liberare habent hominem à seruitute peccati, & eum propriæ tradere libertati*, Hæc Interpres de primo septenario.

Septem tempora Danielis ad Regem Nabuchdonosor.

Significant artes liberales moraliter

Sciendum, Artem deriuari à Virtute, quam Græci *Apo tis aretis* vocant, necnon vniuscuiusque scientiam. Apud Interpretes Latinos Ars multiplex est, sed ad tria capita redigi potest. Artium enim *aliæ contemplatiuæ*, vt nimirũ Theologia, Philosophia naturalis, Mathematica, &c. *Alia*

Ars vnde dicta, & quomodo sit triplex.

Alia actiua, quibus spectat Ethica ad mores, Politica ad regimen Reipublicæ. Oeconomia ad regimen domus. *Alia artes dicuntur factiua*, quia ad ingenium, & ad manus spectant. Hinc artes iterum subdiuiduntur per duo genera, quorum vtrũq; includit septem artes. Priores vocantur Artes Liberales, quæ dum solius ingenii, non autem manuum ministerio peraguntur, libero homine dignæ sunt. Suntque *Grammatica. Rethórica. Dialectica. Musica. Arithmetica. Goemetria. Astrologia*, quarũ quatuor vltimæ subalternantur Mathematicæ.

Artes liberales septem,

Artes mechanicę septem ad Theologiã reducendæ.

Artes Mechanicæ septem & ipsæ, quas ex Vgone enumerat Bonau. tom. 6. opusc. 1. de reductione Artium ad Theologiam. Vocantur, *Lanificium, Armatura, Agricoltura. Venatio. Nauicatio. Theatrica. Medicina*, In harum septem artium factione, seu productione *ista tria* (ait Seraphicus Doctor) *possumus intueri, scilicet Verbi generationem, & incarnationem. Et hoc si consideremus egressum, effectum, fructum*. Vbi demum concludit illud perbreue opusculũ, ita subdit. *Hic est fructus omnium scientiarum, vt in omnibus ædificetur fides. Honorificetur Deus. Componantur mores. Hauriantur consolationes, quæ sunt in vnione spõsi, & sponsæ*,

Interpres noster, super hanc legem, & regulam in Christi, & B. Francisci schola edoctus, contemplatus est has septem artes liberales ab effectu, quem debent parere in vita christiana, quatenus sint quadruplex fructus ad ædificationem fidei, ad honorificationem Dei; ad compositionem morum, ad hauritionem consolationum, quæ fiunt per vnionem animæ cum Deo suo. Quamobrem vocauit eas liberales à libertate animi, *quæ scilicet liberare habent hominem à seruitute peccati, & eum propria tradere libertati*. Posita namque in homine hac libertate, ille quaternus fructus sequitur fusissimè.

Quod practicè fit per libertatem à criminibus.

Sic quilibet erit liber Grãmaticus.

1 *Liber Grammaticus* erit. Nam absolutus à crimine (cuius barbara locutio, barbara scriptura cum omnia, scilicet rationẽ cum Deo, sensus cum ratione, legem spiritus, & legem carnis in vtroque homine peruertat) rectè scit loqui, rectè scribere. *Loquebatur rectè*.

Liber Retoricus.

2 *Liber Rethoricus erit*. Nam vbi animus fit per peccatum seruus, arte in benè dicendo, ac eloquendo carens, haud poterit in christiana schola nisi malè dicere, & eloqui, ad differentiam illius, de quo, *Dicite iusto, quia omnia benè*.

Liber Dialecticus,

3 *Liber Dialecticus erit* in illa disserẽdi arte, quæ dum pro fine habet, verum à falso discernere; qui liber non est per gratiæ Dei libertatẽ, sed seruus per tyrannidẽ culpæ, hac scientia priuabitur, & malũ dicet bonum; & bonum malum, & tenebras lucem, & lucem tenebras. *Vah vobis qui dicitis bonum malum, &c.*

Lib. Musicus

4 *Liber Musicus erit* non solum in modo canendi, verum etiam in modo placendi cantu suo Deo suo, cui dicit, suæ libertati reddito. *Sonet vox tua in auribus meis, &c.*

Liber Arithmeticus.

5 *Liber Arithmeticus erit* in tractando de numeris, & supputandi ratione. Nam si numerorum, vt distinguit Innocentius Tertius, alius est defectiuus, alius perfectiuus, alius superabundans, ipse cũ sciat cum Petro Apostolo suos enumerare defectus, & ipsos deplorare. Sciet numerare cum Paulo duodecim fructus spiritus, & ipsos degustare. Sciet numerare cum Sanctis omnibus affluentia Dei beneficia, & ipsis gratus esse.

Liber Geometra.

6 *Liber Geometra* erit in mensurando altitudinem, & longitudinem, & latitudinem, & profunditatem terræ sui ipsius ex qua compactus, & in quam resoluendus. Quæ sine animi libertate per libertatem à crimine malè mensuratur, fitque extra veram mensuram, & eadem mensura mensurabitur à Deo.

Liber Astronomicus.

7 *Liber Astronomicus* erit, vt possit scire horoscopum suæ felicitatis, ipsoque coronari cum illa Muliere Apocalip. 12. in cuius capite *Corona stellarum duodecim*.

Transit deinde Interpres immediate ad secundum temporum septenarium allegoricum, ita connectens ipsas septem virtutes liberales. Quæ vtique, inquit, licet possint vniuersitatem perfectorum operũ designare, in vniuersitatis numero signatorum, & in septenario: signant tamen specialiter *septem opera Misericordiæ, &c.* Tertium septenarium addit Interpres, loquens de tempore vernali, cum aliis septẽ temporibus, de quibus Eccles. 3. & ita discurrit.

Tempus pacis, & belli.

1 *Tempus belli*, scilicet cum hoste. Et *tempus pacis*, scilicet cum Deo reformandæ.

Tempus cultorib. aptum

2 *Tempus* cultoribus acceptum. *Tempus plantandi*, scilicet virtutes. *Et tempus euellendi quod plantatum est*. Idest amputãdi vitia, & peccata per confessionem, & pœnitentiam.

Tempus pro mercatorib.

3 *Tempus Mercatoribus aptum* ad cumulandum. *Tempus acquirendi. Et tempus perdendi*. Perdendi, inquam pecuniam, & eleemosynam pro proximo, &c. *Sed istud* perdere est acquirere thesaurum indeficientem in Cælo, *vbi nec erugo, nec tinea demolitur*, Matth. 6.

Tempus pro languẽtibus.

4 *Tempus* languentibus aptum ad liberan-

berandum. *Tempus occidendi*, scilicet concupiscentias insurgentes. Et *tempus sanandi*, scilicet languores, & febres, & vlcera maculantium peccatorum.

Tempus pro stillantibus.

5 *Tempus* stillantibus aptum ad lacrimandum. *Tempus flendi*, *& tempus ridendi*, quia secundum Augustinum *debemus de peccato dolere*, *& de dolore gaudere*.

Tempus pro generātibus

6 *Tempus* viuentibus aptum ad generandum. *Tempus* nascendi, scilicet per gratiam. Et *tempus moriendi*, scilicet mundo, & iniustitiæ, *vt mortui mundo*, *& peccato, iustè viuamus*, 1. Petr. 2.

Tempus pro volucribus.

7 *Tempus* volucribus aptum ad cantandum. Represso enim humore melancolico, & incipiente sanguineo dominari, aues ad alacritatem, & cantum singulariter disponuntur. *Sic Aues, idest Contemplatiui* ad alta conuolantes, & ab illicitis abstinentes colloquiis, debent continuò diuinis laudibus occupari. *Tempus tacendi*, *& tempus loquendi*. *Ergo* (concludit Interpres) *benè præmissa tempora super quemlibet virum iustum debent illo tempore quadragesimæ immutari*.

Hæc triplex temporis septiformitas omni tēpore fuit in Fran.

Totum tempus vitæ Francisci in Christiana vita cursu annorum 25. possumus nuncupare tempus quadragesimæ septiformiter vnum, respectu suæ iustitiæ, ac sanctitatis. Igitur in quatuor temporibus Infantiæ, Pueritiæ, Adolescentiæ, Iuuentutis in principio per annos illos 28. sub quo prima eius conersio à christiana vita ad vitam eremiticam, non defuerunt in ipso septem priora tempora septem virtutum liberalium, per quas liber euasit ante lapsum ab omni seruitute mortalis culpæ.

Pisanus lib. 3. Conform. fruct. 31. pro prima parte hæc omnia tempora tam artium liberalium, quam aliarum disciplinarum pulchrè explicat in Cruce Christi, eam proponens, vt cunctas veras scientias explicantem, ac docentem, atque vt expressiuam omnium virtutum; ac per cōsequens vt liberatiuam omnium vitiorum, vnde anima fit serua peccatis. In tota illa miranda voluminis conformitatū mole, tribus libris compacta monstratur Franciscus veluti peregrinus, peculiarisq; Hæros quidam, explicans primo actus perfectionales, quibus imitatus est quantum potuit Christum in factis, in verbis, & in consiliis. Secundò actus passionales, per quos tandem interius, exteriusque in Christum crucifixū transformatus est. Priores actus sunt in libris 1. & 2. ibi per conformitates 12. hic per conformitates 16. quarum duæ continentur in libro 3. in quo sunt reliquæ conformitates ad numerum 14. actus passionales enucleantes.

Si autem in actibus prioribus totum tempus in Francisco salutare, atque acceptabile extitit, multò magis in actibus posterioribus, in quibus crucifixus cum Christo, perfectissimè didicit à Christi Cruce artes liberales prędictas, & cunctas alias disciplinas, iuxta argumentum Pisani. Et ita consummatè didicit, vt potuisset totum mundum docere. Quæ omnia ab ipso Francisci ortu, ac baptismate, in quo eum cælestis Peregrinus Cruce signauit, præmonstrauit Deus. Rursus in vita christiana Francisci nec defuerunt septem opera misericordiæ, vt statim dicemus in eius infantia. Non septiforme tempus Eccles. 3. eo modo, quo ipsi applicandum est tum per respectum ad eius iustitiam, nunquam deperditam, tum per respectum ad eius culpas veniales, quæ gratiam non destruunt, etsi eius vim debilitent; tum demum, & id potissimum, per respectum ad eius temporalem, & spiritualem mercaturam, cui tertium tēpus respondet.

Henricus Sedulius in Comment. vitæ S. Francisci ita breui agit de eius sæculo, & ætate. Bonauentura tradit cap. 14. Sanctum Franciscum discessisse biennio ab impressione Stigmatum, anno videlicet à sua conuersione 20. Et cap. 15. *Dominica Incarnationis 1226. quarto nonas Octobr.* Scribit etiam Vincētius Bellouacensis in Speculo histor. lib. 3. cap. 97. S. Francisco coetaneus, *vsque ad annum ætatis suæ ferè 25. in viam perditionis incessit*. Adde, illis viginti annis, quos ad frugem correptus exegit, conficitur eius vitæ totius annos fuisse 44. attigisse 15. suffragatur Antoninus his verbis. *Anno Domini 1226. 4. Nonas Octobr. Pontificatus Honorij III. anno vndecimo ætatis verò suæ 45. à prima sua ad Deum conuersione anno 20. ab institutione Religionis 18. ex quo videlicet capit habere fratres post diutiuam infirmitatem, & grauissimos dolores ex hoc sæculo migrauit, &c.* Hæc Antoninus. Itaque de illius ætate constat. Cum autem abierit è vita anno Domini 26. supra millesimum ducentesimum subductis colligo calculis natum anno Domini 1182. qui fuit 30. Imperii Federici I. cum (autore Palmerio) Lucius III. Pontifex deligeretur. Hucusque Sedulius.

Henric. Sedul. de sæculo, & ætate Franc in vita christiana

Bellouacēs. sentent. circa vitā christianā Frāc. in sæculo

Quid autem ipse sēserit circa assertum illud Bellouacensis, quod scilicet Franciscus vsque ad annum ætatis suæ 25. in viā perditionis incesserit, cum nihil dicat, & omninò taceat, num illi consenserit, alii iudicent. Nisi excogitarim tacuisse, quia ex verbis illis Bellou. solum deducere voluit tempus vitæ Francisci vsque ad illius

Videtur ipsi subscripsisse Sedulium.

Sed vtrique satisfit.

illius conuersionem. Sed quia hic author concessit peccasse Franc. in rei paternæ effusione, vt arguit Author Alcorani Franciscani, de quo superius, suspicor hic quoque sententiæ Bellou. adhæsisse cum D. Antonino. Modus loquendi Bellouacensis videtur non posse habere alium sensum, nisi eum, quo asseritur Franciscum vt virum deperditum totam penè iuuentutem criminosè transigisse; id quod videtur opponi historiæ Bonau. toties allegatæ in contrarium. Fortè locutus est Vincentius secundum apparentiam, non autem secundum veritatem facti. Quemadmodum, quia Pharisæi videbant Christum cum peccatoribus, & publicanis cõuersare, manducare, &c. tenebantque verè esse filium Fabri, & sicut cæteros homines, vt idcircò vitam eius vt malam, & criminosam in multis accusarint, & vt talem ceu mortis Crucis reum cum sceleratis damnarint.

Demonstratur innocentia Franc ab omni læthali crimine libera?

Concedimus nos, iuxta assertum historicum Legendæ maioris, & minoris Bonau. Franciscum inter vanos, ac lasciuos hominum filios iuuenili ætate nutritum in vanis, & inter cupidos mercatores intentum fuisse ad lucrum. Quæ duo ceu valida argumenta adducunt aduersarii; ad probandum primò lasciuia, secundò auaritia peccasse Franc. At callidè dũ tacent hanc duplicem coniunctionem *nec* ab ipso Bonau. binæ illi propositioni adiunctam sub diuinæ assistentiæ præsidio, ex seipsis de aliquali suspicione calumniæ arguuntur. Prior coniunctio, *nec*, priori propositioni adiunctæ, ita legitur post illa verba. *Superno tamen sibi assistente præsidio, nec inter lasciuos iuuenes, quamuis effusus ad gaudia post carnis petulantiam abijt.* Posterior immediata priori propositioni est huiusmodi. *Nec inter cupidos mercatores, quamquam intentus ad lucrum, sperauit in pecunia, & thesauris.* Et circa auaritiam, quam regia liberalitate polleret Frãc. quam degener parenti suo extiterit: consule Vadingum in app. §. 3. num. 7. Et circa effusionem eius ad gaudia ob prædictam eius liberalitatem nonne multoties, teste Vadingo, ludorum præfectum, spectaculorumque prætorem creabant sodales Franciscum? Et Franciscus nonne ibidem, inter cunctos splendidè expẽdens magnam pecuniæ vim in conuiuiis, musicà, aliisque recreandorum animorũ generibus, quibus ætas maximè iuuenilis solet delectari, à consodalibus suis, & passim per Vrbem FLOS IVVENVM nuncupabatur? Omnia hæc illo solo participio *effusus ad gaudia* comprehendens Bonau, statim addidit, *superno tamen sibi assistente præsidio, nec &c.* Quibus verbis probat Bonau. thesim illam suam irrefragabilem, quam absolutè, & assertiue ita antea immediatè fecerat. Vir erat in Ciuitate Assisii Franciscus nomine, cuius memoria in benedictione est, pro eo quod *Deus ipsum in benedictionibus dulcedinis benignè praeueniens, & de præsentis vitæ periculis clementer eripuit, & cælestis gratiæ donis affluenter impleuit.* Hæc est thesis illa, cui statim ad eam probandam addit. *Etenim cum inter vanos fuerit hominum filios iuuenili ætate, &c.* Et aduertendum principium Legendæ Bonau. in illis verbis, *vir erat*, quæ correspondent principio historiæ vitæ Iob cap. 1. *Vir erat in terra Hus*, &c. Quasi annueret mirabile illud Iob, quod refert D. Gregorius, quod inter Gentiles fuit Iob simplex, rectus, ac timens Deum, nec recedens ab innocentia sua. At in Francisco fortè est alia circumstantia validior, Iob enim non legitur fuisse enutritum, & educatum inter lasciuos, & vanos, & superstitiosos Gentiles, sicut fuit Franciscus inter vanos Christianorum filios, &c.

Thesis Bon. circa puritatem, & innocentiã Fran.

Scripsit hæc Bonau. anno sui Generalatus tertio. Eius electio contigit anno 1256. quo obiit Vincentius Bellouacensis, teste Antonio Senensi in Bibliotheca Ord. Prædicat. qui Vasæum testem adducit. Vincentius viuebat tempore Innocentii IV. ad ann. 1250. fuitq; Bellouaci Episcopus, ac per consequens fuit etiam coætaneus Francisci, & contemporaneus Bonau. Scripsit quatuor Specula, scilicet Doctrinale, Historiale, Naturale, & Morale, de quibus Bellarm. lib. de Script. ad ann. 1250.

De Vincent. Bellou. & eius sæculo.

Audierat proculdubio Vincent. haud socios, quibus reuelata tota Francisci vita, vt audierat Bonauentura, sed famam Francisci in vita sæculari circa mores tã in illa sua effusione ad gaudia, quam in maxima intensione ad mercaturam. Hinc facillimè potuit sibi persuadere, ibi cum relaxata iuuentute, hic cum immoderatã Patris sui acquirendi cupidine viam perditionis inuenisse circa vtramque. Eodem deinde argumento vsus est D. Antoninus 3. p. histor. tit. 2. cap. 2. vt putaret & ipse adolescentem Franciscum verbis & canticis deditus impudicis, quod inter argumenta aduersariorum adducit Vadingus loco cit. num. 10. in apologia pro Virginali castimonia Franc. fuisse Franciscum in conuiuiis, solemnibus recreationibus, & similibus verbis, & canticis assuetum non negans, sed hæc verba, & cantica fuisse

Argumentũ suum collegit Bellou. ex fama: Suũ verò Bon. ex sociis Fran.

fuisse turpia, ac lasciua negant omninò tres socii S. Francisci, qui scripserunt eius vitam, quorum vnus extitit Confessarius suus B. Leo. Hi viri sancti *expressè pudicissimum, & castissimum fuisse* (vtor verbis Vadinghi citati) *in toto vitæ cursu asseuerant. Nec solum carnis spurcitias immaculato calle transiuisse; verum etiam impudica, & lasciua verba abhorruisse audire. Nec inhonestis viris, aut vocibus quicquam voluisse in iuuentute, aut adolescentia respondere, subiungunt.*

Quis Franc. in iuuentute circa verba inhonesta.

Inter innumeros, quos habuit Christus, & eius Apostoli ac Discipuli aduersarios & calumniatores Pharisæos, hosq; præsertim plenos oculis ante & retro in eorum perscrutãdis, accusandisque factis, illud obseruatur vt mirum, & peculiare, quod nullus ausus sit eos super aliquam notam parum honestam, ac pudicam carpere. Decens quippè erat, vt re, & fama ab omni infamia, quæ puræ vitæ integritatẽ maculare valeret, liberi essent quotquot in redemptione Mundi debebant fundare Ecclesiam absque vlla turpitudine, ruga, & macula; vt à limine suæ fundationis possent bona fronte eius sponsus, sponsique confratres, & cooperatores cum ipso in illius constructione tribuere ipsi illud encomium; *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te*, Cant. 1. Id pariter & decebat Francisco, futuro Christi Ecclesię Reparatori, & Christo Redemptori fermè in cunctis assimilando.

Nec Christus nec eius discipuli fuerunt vnquã de aliqua nota impudicitiæ notati.

Noluit autem summa Dei prouidentia re & nomine ipsum virginem in omni vita sua reputari, quamuis multa, nec certè leuia testimonia antea præcesserint, quia propheticis oraculis prænunciatus, atque ab Angelo sub specie peregrini annũciatus, vt nasceretur ad similitudinem Christi in stabulo. Et ab ipso sacro baptismatis fonte leuatus, deinde receptus in vlnis, & osculo suo in dextro humero Cruce obsignatus. Et In pueritia à viro ac simplici, pallium pedibus illius in via qua transibat expandenti veneratus, & vt vir magnus in Ecclesia euasurus cõmẽdatus, &c. Ipsa tamen sũma Dei prouidẽtia, vt magis ac magis tale donum, ac priuilegium peculiariter decoraret, ordinauit, vt Franciscus inter lasciuos, ac vanos hominum filios educatus in adolescentia, ac iuuentute diffunderetur ad gaudia, & ad mercaturam paternam, prȩseruans tamen ipsum ab omni labe, sed abscondens ipsũ ab hac reseruatione. Vt quo magis tale donum ob has circumstantias mirandum fieret, solique Deo innotesceret, eo postea consentaneum esset, vt etiam in vita nec homo, nec Angelus, sed Deus ipse sacrorum Stigmatum priuilegio patefaceret.

Cur Deus voluerit vitam illibatã Frã. principiò occultari

Nuncupat Bonau. impressionem plagarum, & fabrefactionem clauorum, a Christo effectam in carne Francisci *Bullã Summi Pontificis Christi ad omnimodam confirmationem Regulæ Minorum, & auctoris commendationem*. Ita cap. 4. in fine; sed de hac re fusè in sequenti tomo. Hanc eandẽ purpuream Bullam emanasse diuinitus ab ipso Christo, à quo & scriptam, & impressam ad totalem corroborationem virginitatis carnis, & mentis Francisci, asseri potest ex vltimo, ac tertio argum. Vadinghi loco cit. ad num. 13. Qui meritò ex tam raro, insolito, & vnico priuilegio euidenter deducit, difficile persuaderi posse carnem illam sanctissimam, vulneribus Christi ab ipso Christo per contactum realem decorandam, macula aliqua impudicitiæ conspurcatam fuisse. Verba Vadinghi post primam, & secundam probationem (alteram ex contestatione B. Leonis Confessarii viri Sancti: alteram ex reuelatione eidem ab ipso viro Sancto effectam) sunt hæc. *Non facile credere licet*; sanctissima nostræ redemptionis pignora in corpore polluto, lasciuientique carne depositanda, quæ purissimus, & innocentissimus Agnus dira pertulit in Cruce, mundissimaque recepit in carne.

Sacror. Stigmatum priuilegio Deus ipse contestatus est qualis fuerit Fran. vita.

Piumque, & omninò rationabile est iudicare, quod quem Deus prælegit suæ Ecclesiæ Reparatorem, tam immensæ prolis Patriarcham, suæ Crucis vexilliferum, memoriæ passionis Dominicæ, & Christi sacrorum vulnerum ad frigescentis Mundi corda inflammanda feruentissimum renouatorem, *non permitteret tam fadè maculari, vt carnis se manciparet spurcitijs*. Vide ibi, & quotquot citat aduersarios pudicitiæ Francisci.

Quæ postea subdit Sedul. circa ætatem Francisci, quod scilicet vixerit annos 44. & attigerit annum 45. superius examinata sunt. Illud tamen mirum, quod addiderit, sibi suffragari D. Antoninum, cum D. Antoninus absolutè, & indistinctè referat, Franciscum vixisse annos 45. quos vt completos ipse sumpsi loco citato. At transeamus ad singula quatuor Francisci tempora, seu ætate, annis 25. compræhensas; deinusque vnicuique suum proprium stemma gentilitium, seu hieroglíphicum cum suis symbolis vocalibus.

Sedul. dicit Fran. vixisse annos 44. & attigisse an. 45. sed impugnatur

SECTIO

SECTIO PRIMA

Infantulus Ioannes Morico duplicē infantiam spiritualem, sibi apostolicè effeturam, vbi incipit abecedarium addiscere, mirabiliter auspicatur.

A *A. A. Domine Deus ecce nescio loqui, quia Puer ego sum.* Hierem. 1. Loqui nescis, ò mi dulcis, gratiose, felixque Infantule Ioannes, qui ideo diceris infantulus, quia nondum fari cæpisti. In te nihilominus *Apparuit* ab ortu tuo *Gratia Dei Saluatoris nostri,* vt per te denuò alloqui inciperet, totumq; Mūdum erudiret. Vocatum est nomen tuū Ioannes ab ipsa gratia Dei, ad imitationem Præcursoris Christi, vt esses quamcitius totus vox, præcursurus multimodè, sed potissimum stigmatibus sacris ipsum Christū, in secundo aduētu plagas & clauos in te ostensurum. Ipse aliunde tacere non possum, quamuis in cunctis balbutiens, elocutione infans, etsi ætate senex. Quia tamen non possum tacere, & loqui nescio, necessaria mihi profectò prima abecedarii litera, ter à Hieremia repetita A. A. A. infantium, & lactentium ori gemina. Atqui ad misterialem ipsius intelligentiam indigeo pariter *Benedicta* Episcopi tui, & Interpretis mei *Lingua,* hæc circa eam, à Propheta Deo suo patefactam, explicante, post iactum illud Christi monitum, *Attendite à falsis Prophetis,* Matth. 7. & antecedenter declaratum, vt alias dictū est. Falsi Prophetæ, ait, sunt carnales affectus, qui vt hominem seducant, fragilitatem, & infirmitatem postponant. Rerum abūdantiam ostendunt. Prophetizant pacem. Magnam esse Dei misericordiam prædicant. Qui ideo submurmurant, vt animā peccatis alliciant. Vnde de istis plorans Hier. dicit, *A. A. A. Domine Deus.* Prophetæ dicunt, non videbitis gladium, & fames non erit in vobis, sed pacem veram dabit. In loco isto cum carnales affectus sic loquuntur, non restat nisi gemendum, & dicendum, *A. A. A. Domine Deus.* In quo triplici A. notatur triplex dolor. Scilicet cordis, oris, & operis, vel corporis. De quo Dominus Ezech. 11. *Et tu, fili hominis, propheta, & percute manum ad manum, & duplicetur, aut triplicetur gladius interfectorum.* Hic est gladius interfectionis magnæ, qui obstupescere eos facit. Cum vir iustus audit voces Prophetarum, sibilos gregum, murmura carnalium desideriorum, statim debet percutere manū ad manum, & duplicare, aut triplicare dolorem, vel gladium doloris, quo interficiat falsos Prophetas, & obstupere faciat eorum appetitum, &c. Hucusque Interpres verbatim.

Gratia Dei incepit loqui in Frāc.

Falsi Prophetæ qui mistìcè.

In triplici A. notatur triplex dolor.

Traxisse infantulum Ionnnem Moriconem christianam pietatem, quæ secum ab infantia semper creuit iuxta illud Iob *Ab infantia creuit mecummiseratio, & ex vtero matris meæ egressa est mecum,* ex Matris suæ, fœminæ piissimæ visceribus iam aliàs enarratum est iuxta Bonauent. in principio capitis 1. Legendæ. Hanc pietatem, seu miserationem septiformem esse ob septem misericordiæ opera, in quæ ex interiori affluentia talis virtus prorumpit, res comperta omnimodè. Quamobrē meritò Interpres noster ait, *Misericordia est misera suauitas rigans corda, &c.* Dū enim rigat, impletque miserentium corda suauiter, ac delectabiliter, effluit necessario ad miserias proximi, septiformiter subueniendas. Hæc inclita virtus, quæ est summum omnipotentiæ Dei attributum, quæquæ vt in vultu septiformi promerita coronabitur mercede æterna à Domino in Iudicii die, vt ait Matth. cap. 25. est ipsa Cæli, & terræ columna, teste eodem Interprete in fine Dom. 16. post Trinitatē, vbi ita admirabundus exclamat, loquens de conuersione peccatoris exemplo boni Latronis.

Misericordia est misera suauitas rigans corda

O profundum diuinæ clementiæ procul à fundo humanæ intelligentiæ, quia misericordiæ eius non est numerus. Cum *omnia Deus,* vt dicitur Sap. 11. *disposuerit numero, pondere, & mensura* suam misericordiam his legibus, & terminis noluit includi, immo omnia ipsa inclusit, ipsa circundabit. Vbique est misericordia eius etiam in Inferno, quia non tantum punit, quantum culpa delinquentis excidit. *Misericordia Domini,* inquit, *plena est terra.* Et nos omnes miseri de plenitudine eius accepimus. Misericordia Domini sum id quod sum, sine qua nihil sum. *O Domine si tuam subtrahas misericordiam, cado in æternam miseriam. Misericordia tua Cæli, & terræ est columna, quam si subtraxeris, omnia subuertuntur.*

Misericordia Dei vbique est, etiā in inferno.

Fuisse illam, in qua natus Franciscus; educatus, auctusque miserationem diuinitus Euangelicam, necnō & diuini amoris fomiti insitam, patet illis Bonauent. verbis cap. 1. *Inerat namque iuuenis Francisci præcordiis diuinitus indita quædam ad pauperes miseratio liberalis. Quæ secum ab infantia crescens, tanta cor ipsius benignitate reple-*

Miseratio Franc in qua natus, educatus auctus qualis.

repleuerat, vt iam Euangelij non surdus auditor, omni proponeret se petenti tribuere, maximè si diuinum allegaret amorem. Hæc ibi Bonau. Ex quo patet, quod auris indicabat in Fracisco illam miserationem, quę à sua infantia creuerat esse verè euangelicam, quia per eam monstrabatur haud surdus Euangelii auditor, sed auritus ad stuporem, ac ferè super hominem. Fomes deinde amoris Dei in eius corde, ingenti benignitate repleto insitus, potissimum excitabat eum ad huiusmodi miserationem diuino allegato amore. Hanc harmonicam consonantiam explicat ipse Bonau. cap. 9. in principio pulchra citharæ similitudine, sic dicens, loquens de eius charitatis feruore. *Subitò ad auditum amoris Domini excitabatur. Afficiebatur. Inflammabatur. Quasi plectro vocis extrinsecæ chorda chordis interior tangeretur.*

Aurita ad euangelium Harmonica ad Dei amorem.

Totum infantiæ tempus ætate septem annorum concluditur. Dicta est infantia, teste Quintil lib. 1. cap. 2. quod ad id ferè tempus satis commodè infans fari non potest. Hinc solet dici etiam infantia, cum quis rem aliquam nouit, quā tamen explicare non potest. Cicer. lib. 3. de orat. Infans trimulus lactans est; nam annis tribus lactare solet, & anno tertio incipit loqui balbutiendo. Annis quatuor Lunari Planetæ subiacet infantulus. Dum fasciis adhuc tenetur, litera A. qua passim plorat (nam ea plorans natus, rarò ridet) sibi genuina. Exiens ab illis ligaminibus, imitansque Lunæ inconstantiam, vbi incipit aliquam voculam efformare, dicere solet, babo, mamma, tata, abba, pappa, & similia.

Infantiæ tēpus, ethimologia.

Media infantia transacta, Astronomi ab anno 4. infantiæ vsque ad 14. in quo finem habet pueritia, dicunt subiacere humanam vitam regimini Mercurii, eloquentiæ Principis. Sed in genere Mercurii tres. Primus sydereus. Secundus fabulosus. Tertius historicus.

1 Mercurius sydereus est vnus ex septem Planetis, cuius corpus cunctorum syderum minimum ferè semper subest radiis solaribus, à quibus non recedit longius quā 28 gradibus. Ideò ab ipsis Astronomis vocatur græcè *silbon*, quod est radians. Vnde etiam solatus, & perustus fingitur, quod Soli vicinior sit, quam reliquæ stellæ.

Mercurii in genere tres.

2 Mercurius fabulosus à Græcis apud quos Numen est Mercurius, nuncupatur Hermes ab interpretando. Alii sic dictum volunt à mercibus, eo quod mercatoribus præsidere existimetur. Quadruplex est his fabulosus apud Poetas Mercurius; est namque Ligius apud eos. Est Agriphōtes, Nonius, & Cyllenius. Præter hunc tres alii Mercurii memorantur, vnus Cæli, & Diei filius: alter Liberi, & Proserpinæ: tertius Iouis, & Cyllenes, quem fama est ob Argi cædem profugum literas Ægyptiis ostendisse. Verum tot Mercurii ad illum vnum Mercurium Iouis, & Maię Atlantis filiæ ex Pleione Nympha genitum, cui dum alas in capite, & pedibus ponunt, significant velocem ferri per aera sermonem. Dicunt ipsum & Deorum nuncium, quoniam per sermonem omnia cogitata enunciantur. Dicunt & Deum facundiæ, quod hominibus eloquentiam præstare putatur. Hunc Mercurium faciunt Deum Mercatorum, palestræ, furū. Lyræ inuentorem. Hermaphroditi ex sorore Veneris patrem. Martis è duris carceribus liberatorem. Argi interemptorem: ac Promethei ad Caucasum relegatorem.

3 Mercurius Historicus fuit Sacerdos Ægyptius quidam, superioris, vt putant, nepos Mercurii, quem fabulantur fuisse filium Nili. Sed huius nepos & sacerdos iuxta Ægyptiacas historias Ægyptiis cū præesset, leges illis tradidit, literasque; sed literarum characteres animalium, arborumque figuras habuisse tradunt. Hic condens Vrbem, quam à se Herboopolim nominauit; meritò nuncupatus est *Trimegistus*, scilicet *ter maximus*. Nam vir fuit verè maximus, & vt Philosophus, & vt Sacerdos, & vt Rex. Consueuerunt enim Ægyptii ex omni Philosophorum numero sacerdotes, ac rursum ex sacerdotibus Regem eligere. Sed Mercurius vt Philosophos sapientia, ita religione sacerdotes excelluit. In Imperio administrando superiores omnes Reges superauit. Primus physicis ad diuinorum speculationem se erexit. Primus de maiestate Dei, & Dæmonum ordine, animarumque mutationibus sapientissimè disputauit. Vide Diodor. Sicul.

Quis Mercurius secundū Aegipt. historias.

Hic nuncupatus Trimegistus.

Infantulus noster Ioānes Morico vbi sub regimine Lunę repetebat passim literā A. plorans, simul fasciolis delicatis astrictus Cruce humero dextro signatus erat, haud incongruum erit, eandem literam A. qua frequentissimè clamabat, lachrymabatur dolēs, & inquietus; literę A. ter à Hierem. repetitæ ipsum referre, veluti prænuncium trium prædictorum dolorum, quos cum Interpr. mysticè paulò ante protulimus. Nomine suo *Ioannes*, inter fascias detentus explicabat humiliter sub apparitione gratiæ Dei Crucis Christi insigne, triplicata litera A. Hieremiæ, quam legit Ecclesia in Natiuitate Ioannis Baptistæ festo, subsignatum. Hinc addere poterat simul

Litera A: à Franc. fasciolis astrictus repetita quid mistice.

simul ipsa Dei miseratio, qua natus & infantulus, duplicatum, imò triplicatum gladiū interfectionis magnæ Ezech. 11. in falsorum Prophetarum dolorem, crucifixionem, & interitum. Pro his namque Prophetis, hoc est affectibus carnalibus, (quorum effera vaticinia vindicis iustitię cælestis patefacientia imaginem, sub qua Satanæ triumphabat tyrannis, triplicabāt Ecclesiæ dolorem, ter ipsam crucifigebant, terque interimebant) natus erat Frāciscus, & Ioannes vocatus, & cælesti osculo Cruce Christi consignatus. Vt scilicet cum apparitione gratiæ Dei, & miserationis Dei inciperent signa ab ipsa repetita literula A. triplicis prædicti doloris, triplicis crucifixionis, & interfectionis magnæ, primò in seipso infantulo tempore debito, postea in toto corpore Ecclesiæ afficiendæ. Vt in hunc modum clauus clauum expelleret, nimirum dolor bonus dolorem malum. Crucifixio christiana crucifixionem satanicam, interitus ad vitam interitum ad mortem. Sic namq; alia Romana efficienda erat Ecclesia, non amplius dolens vt tristis, iā pręssa sub pōdere vitiorum, sed dolens vt hilaris, iam subleuata à leuitate virtutū. Non amplius crucifixa à Satana, sed à Christo per Frāciscum, memoriæ suæ crucifixionis, quam omninò perdiderat, restituta. Non amplius currens ad tam apertū peccati mortis interitū per interemptionem vitę gratiæ; sed contra ad peccati internecionem intendens per reparationem vitę gratię in Francisco, ad pristinum statū iam ab ipso redacta. Reperiens in Francisci, & sequacium suorum vita vitam Christi, & Apostolorum, necnon & cuncta hæc vaticinia, in eius infantia præmonstrata, adimpleta admirans.

Puerilibus clamoribus Hierem. ter clam. a. a. a. clam. infant. Franç. referendi.

Dicat ergo infantulus noster Ioannes cum Ioanne Bapt. inter fascias ligatus, & cū Hierē. qui suiipsius figura erat A. A. A. *Domine Deus ecce nescio loqui, quia puer ego sum.* Nam dum per ipsum intendit Deus præfatos dolores vaticinari, audire etiā poterit ab ipso Deo. *Noli dicere puer sum, quoniam ad omnia, quæ mittam te ibis. Et vniuersa quæcumque mandauero tibi loqueris, &c.* Ex locutionibus, seu vocabulis infantilibus Ioannis nostri tres, vt præcipuè misteriosas modo eligam; quæ sunt *Mamma, Abba, Pappas.*

I. MAMMA.

Mamma, & vber idem sunt, & mamma est & mater.

MAMMA propriè & vber idem sunt: est nāq; mamma, cuius diminutiuum mammilla, receptaculum lactis in fœmina, quo fœtus educatur.

Et nuda teneat venabula mamma. Iuuenal. Sat. 1. *Mamma habent & capræ.* Plin. lib. 2. Est & mamma Græca dictio, qua significatur tum auia, scilicet patris, seu matris mater, tum mater, seu nutrix; quas hoc etiam nomine mamma infantuli vocant, sicut patrem tatam. Mart. lib. 1 *Mammas, atque Tatas habet.* & Cato, *Vocant patrem tatam, & matrem mammam.*

Māma vox oris infantuli Fran. Deiparæ referēda

Percipio cordis mei auribus, ò infantule mi Ioannes (siue in cunabulis placidè hinc inde agitate, vt quiescas, siue inter brachia nutricis gestate per domum vt recreeris) voculam hanc *Mammam*, peculiariter, & inquietè ab ore tuo repetitam. Verum dū tu vt infantulus ad mammillam, & ad matrem, seu nutricem naturali impetu intendis, inhians vt lac dulce ab ea captias, ipse quoque ad easdem intendo, sed altiori sensu, ad quod minimè tu vales intendere. Ego in ipsamet vocula mamma, Matrem Virginem Mariam concipio, cuius mammas spirituales suggere incepisti vix natus. Quasque pariter ex ipsa deinde tua alia infantia in opere reparationis vt primogenitus per gratiā cum Christo, eidem Virgini per naturam primogenito, suggere debes. Alio modo (mi Lector) lac suxit à virgineis Deiparę mammis Bernardus Abbas, cuius auspicatissimus ortus ortum Francisci annum nonagesimum præcesserat; & alio modo deinde suxit Franciscus Assisias. Ille namque suxit Virginis vber è Cælo plenum, vt cherubica filiatione virginaliter emineret. At Franciscus vt filius esset Virginis, Christoque, filio eius vnigenito persimilis, transcendens igne amoris Cherubinos, fieretque in Ecclesia primus Virginis filius, nomine & ardore Seraphicus. Et ratione officii vt Legatus à Christi latere longe illum præcelleret.

BB. Bernardus, & Frāc. diuersimodè à Virginis Māmis lactati.

Ex vbere Virginis, vt visio monstrauit, bibit Bernardus diuinum lac. Bibit pariter & Franciscus, quem concepit, & peperit spiritualiter eadem Virgo, vt ex antedictis iuxta mentem Bonauent. liquet. Magnus proculdubio in vtroque Diuo, multimodè in heroicis gestis infantulo, sicuti multimodè regni Christi peridoneo, hic fauor; magna profectò hæc gratia, magna sors. Verum an par in ambobus huiusmodi priuilegium, par munus, parq; donum, modò discutiendum.

In fauis mellis generatur aranea, & vermes alati in alueariis

Dicitur in naturalibus (verba sunt Interpretis nostri serm. Dom. 18. post Trin.) quod generatur aranea in fauis mellis, & corrumpitur illud, quod est in fauis, & in aluearibus apum nascuntur vermes parui, & efficiuntur eis alæ paruæ, & volant. Aranea dicta eo quod in area fila net. In dul-

dulcedine temporali generatur aranea, idest venenosa superbia, quæ in area fila extendit, quia ambulat in mirabilibus super se. Et nascuntur vermes, idest gula, & luxuria, quæ facit hominem volare ad concupiscentiam alienam. Non est ergo mirum si talium admixtione adulteretur balsamum vitæ contemplatiuæ, vel puræ conscientiæ. Ex conuictu formantur mores.

Est aranea venenosa superbia. Vermes gula, & luxuria.

Vnaque conspecta liuorem ducit ab vna. In hoc probatur te esse sine melle transitoriæ dulcedinis, si admixto lacte Dominicæ incarnationis, coagulatus, idest constrictus fueris spiritu paupertatis. Panis, inquit Augustinus, Angelorum factus est lac paruulorum, vt ipso nutriantur paruuli, &c. Hæc Interpres. Qui etiã super illud Cant. 4. *Mel, & lac sub lingua tua*, intelligit Prædicatoris affabilitatem. *Vt si* (inquit serm. 4. de Apostolis) *Prædicator sit austerus sibi, sit tamen affabilis alijs.*

Lac est Dominica Incarnatio, & Domini corpus.

Miseratio illa, qua natus est Franc. in die Sabbati, Virgini dicato, fuit veluti mammilla Virginis, qua antequam naturaliter à nutrice, supernaturaliter à lacte mistico virginali Matris Dei ratione tutelæ præcipuæ nutritus est, quod etiam de D. Bernardo coniectandum. Vitiosa illa mixtio ob huiusmodi spirituali Virginis lactationem, infantulis Bernardo, & Francisco cælitus superfusam, nunquam illis affuit. Nam vterque puritate Virginali decorus. Sed ratione circumstantiæ talis mixtionis carentia in Francisco inter vanos hominum filios nutrito, & ad mercaturam intento mirabilior proculdubio. Nam plus præualuisse miserationis Virginis mammam cum Francisco, vt eum eriperet ab assiduis periculis, quam cum Bernardo (licet is aliunde potentissimè, sed haud frequenter inuasus fuerit) patet manifestè ex vtrius gestorum in sæculo collatione, Igitur in dulcedine mellis & lactis rerum temporalium non secus ac in D. Bernardo immo circumstãtionaliter prodigiosior affuit in Francisco lactea mixtio christianæ humilitatis, mũditiæ conscientiæ, puritatis virgineæ, &c. Quam mixtionem suxerat ex Matris Dei miserationis mamma, cuius lac miserationem quoque perabundè effudit, qua infans educaretur, & talis educatio vsque ad mortem semper in ipso cresceret, & taliter cresceret, quod Dominicæ incarnationis, & corporis Domini quasi totum Franciscum transmutaret in lac, & ita in istud lac transmutaret, vt circa prædicta ad nouum, inauditumque stuporem futura sæcula perduceret. Fuerat nãque, &c.

Miseratio infantuli Frã. veluti Deiparæ mãma illi fuit.

Vbi autem in vita regulari ex virtute eiusdem lactis Virginis facta est tam Bernardo, quam Francisco mixtio illa, de qua Interpres ibidem, alio sane modo, & quidem valde sublimiori probatus est Franciscus esse sine melle transitoriæ dulcedinis per Dominicæ incarnationis lactis coagulationem, hoc est spiritu paupertatis restrictionem. Tunc enim iterum sugens virginales Deiparæ mammas, ex ea sanè veluti ex carissima Dei Cerua bibit vinum cum lacte. Atque ex tali lacte & Ceruæ Virginis, & primogeniti hinnuli Virginis mores quoque bibit, maximè circa paupertatem. Vnde Interpres noster aliàs allegatus in serm. Dom. 3. Quadrag. super illud Prou. 5. *Cerua charissima, & gratissimus hinnulus, Vbera eius inebrient te omni tempore, & in amore eis delectare iugiter*, dum quemlibet christianum alloquitur, totam christianam, religiosamque Francisci vitam videtur figurare. *Huius Ceruæ, ait, toti mundo charissima vbera inebrient te, ò Christiane, omni tempore. Vt omnium temporalium oblitus, tanquam ebrius ad ea, quæ ante te fuerunt, & sunt, te extendas. Sed valde mirandum est, cur dixit inebrient te, cum in vberibus non sit vinum, quod inebriet, sed lac iucundissimum. Audi quare.*

Iterũ in vita regulari Frãcisci infantia à Virgine lactata.

B. Virgo Cerua charis. cuius vbera inebriant.

Sponsus eius filius ipsam laudans, Cant. 7. dicit. *Quia pulchra es, & decora charissima in delicijs, statura tua assimilata est palmæ, & vbera tua botris.* Hæc ibi Interpres, qui statim quatuor illa in subiecto elogio, atque epitalamio exponens in persona filii ad Virginem Matrem suam, Sponsamque suam, primò in illius pulchritudine mentis Deiparæ pulchritudinem intelligit. Secundò in eius corporis decore decorem in æternæ vitæ delitiis, seu præmii meditatur. Tertiò in eius statura, palmæ assimilata, Matris Dei paupertatem admiratur, & nos pluries pro altissimæ paupertatis Francisci palmæ triumpho hunc eundem locum sumpsimus. Quartò Botros vberum Virginis declarat tribus illis botris, siue propaginibus vitis, de quibus, sicut & de gemmis ipsius vitis in historia Ioseph Gen. 40. quo de Pincerna Regis Pharaonis explicauit somnium suum. Gemmæ in vite, ait, sunt Humilitas, & Virginitas B. Mariæ. *Tres botri vuarum in vite Paupertas, Patientia, Abstinentia Beatæ Mariæ.* Ex his tria infert Interpres, ad probandum argumentum principale de lacte Virginis inebriante, quorum duo communissima sunt omnibus piis christianis, sed tertium præcipuã Christi personam respicit.

Quatuor in Virgine, pulchritudo, decor, statura, botri vberũ.

Primum sic se habet. *Hæ sunt vuæ maturæ, ex quibus profluit vinum maturum, & odo-*

Ex Deiparæ mãmilli vinum maturũ & odoriferũ profluit.

odoriferum, quod inebriat, & inebriando sobrias reddit mentes fidelium.

Secundum spectat ad residuum sententiæ allegatæ Prou. de Cerua charissima, quod fuit, *In amore eius delectare iugiter*, quatenus, ait, *ipsius amore falsam Mundi delectationem despicere, & tuæ carnis concupiscentiam valeas conculcare, &c.* Igitur in mammis Virginis spiritualibus lac, inebrians quos lactat, sunt principaliter supradictæ virtutes, scilicet paupertas, patientia, abstinentia. Tertium, quod subinfert Interpres, & spectat, vt dixi ad personã Christi, deducit ex illo Lucæ 11. *Et vbera, quæ suxisti.* Nota, inquit, quod sugere dicitur sugendo agere. Dum enim Christus sugebat lac, salutem nostram agebat. Nostra salus fuit eius passio. Passionem sustinuit in corpore, qui nutritus fuit Virginis lacte. Vnde dicit Cant. 5. *Vinum meum bibi cum lacte meo*. Quare non dixisti, Domine Iesu, bibi acetum meum cum lacte meo? Virginalibus enim vberibus lactatur. Felle & aceto potatur. Dulcedo lactis conuersa fuit in amaritudinem fellis; vt eius amaritudo nobis æternam dulcedinem propinaret. Vbera sugit, qui in Monte Caluariæ lancea perforari voluit, vt paruuli sugerent, de quibus Iob 39. *Pulli Aquilæ lactabunt sanguinem*, Hactenus Interpres ibi ad finem sermonis citati.

Qui vere in amore Virg. delectentur

Quomodo Christus vinum cum lacte biberit.

Tota ergo intentio principalis Interpretis ibi fuit vt probaret, quod vbera Ceruæ charissimæ Virginis Deiparæ suos inebrient. In lacte autem ipsius Virginis duo contemplatur. Vnum est miranda substantia eius; aliud verò dulcedo eius. Vt lac Virginis effectum vini quoad inebriationem pariat, prouenit, non ex eius substantia vt sic, sed ex eius dulcedine vt degustata. Per hanc enim filii Mariæ inebriantur, & inebriando delectantur iugiter in vino amoris Mariæ, à quo mirè inebriati despiciunt intrepidè falsam mundi delectationem, valentque carnis concupiscentiam magnanimiter cõculcare. Christus in cælesti mammarum Virginis Matris suæ liquore lac suxit, & bibit, & in lactis dulcedine bibit & vinum, in quo amore suo, qui sibi ipsi extasim facit, inebriatus, adeo sui ipsius vitæ ab ipso Matris lacte enutritæ oblitus est, vt minimè de illius conseruatione, sed de nostra salute, ex illius crucis morte pendente ageret, cogitaretque. Cum lacte igitur bibit vinum, & dulcedinem vini, & proprietatem vini, sed non bibit acetum, quia in Cruce super Montem Caluariæ felle, & aceto potatus, licet cum accepisset mirratum vinum, & gustasset noluerit tamen illud bibere, sicut accepit & bibit acetũ. Verum ex dulcedine ipsius lactis Virginis deriuauit, quatenus conuersa huiusmodi lactis dulcedo in amaritudinem fellis, illud deinde fel, quod ei dederũt in Cruce, ipse per nouam conuersionem transire fecit in nouam lactis dulcedinem, in nouam vini ebrietatem, qua electi, temporalium obliti, ad æternam dulcedinem omnem dirigerent mentem. *Dulcedo lactis, &c.* Et vlterius *Vber sugit qui in Monte Caluariæ, &c.* Nam reuera Christus vt Iesus à mammis Virginis lactatus: & vt Iesus lactatus & crucifixus: & vt Redemptor omnium, & vt Iesus lactatus à Virgine, & crucifixus à Iudæis, & omnium Redemptor ob inebriationem lactis Matris suæ voluit esse fundator Ecclesiæ, pro qua ad summam paupertatem, humilitatem, patientiam, abstinentiam, & ex his ad publicam crucifixionem, & ad omnium redemptionem lactatus est.

Duo in lacte Virg. perpẽdenda.

Quomodo lac Virg. cõuersum in amaritudinẽ fellis.

Quanta in Christo ex lactis Virginis inebriatio.

Hinc factum, vt infantiæ Francisci miserationem pro spirituali Virginis Matris misericordiæ mãma sumeremus (quatenus natus in die Sabbati, & cum eadem Matris Dei miseratione, qua ab infantia lac solidum sugeret, ad salutem totius Ecclesiæ pariter natus) & rationabilem congruitatem eiusmodi lactationis à mãmis Deiparę ita indigitaremus, quemadmodum postea effectus multimodi comprobauere. Nam idcirco supponimus Virginem Deiparam lac suum mirabile abũdè cum vino Francisco ab infantia propinasse, vt posset assimilari hinnulo suo, & hoc ex vi lactis sui, ac suo postmodũ tempore de ipso tria principalia, admodumque singularia referri.

1 Quod lactatus ab vbere Matris Dei fuerit, vt Iesus, scilicet vt Iesu filii Virginis patefaceret in seipso peregrinam saluandarum animarum ebrietatem; tam omniũ temporalium singulari quadam expoliatione, Christi, Matris Christi, & Apostolorum Christi vitam renouante, quam pariter & vitæ propriæ oblitus.

2 Quod lactatus fuerit, vt ad nouam Iesus crucifixionem, ab ipso Iesu in eius corpore efficiendam, deueniret. Quod lactatus sic fuerit à Virgine, vt Iesus, & vt crucifixus, quatenus omnium Reparator, & innouator Ecclesiæ triformiter declararetur.

Tres miri effectus in Franc. ex inebriatione lactis Virg.

3 Quod demum lactatus à Virgine, & ab ipsa educatus, & nutritus fuerit ad egregias filii sui virtutes, & perfectam similitudinem nanciscendam. Sicq; Franciscus ipse vberrima mamma Ecclesiæ euaderet, in qua tres botri viui essent tres eius Ordines, ex quibus veluti ex vuis

maturis profluerent per totum terrarum Orbem vinum maturum; & odoriferum ad inebriandum, & sobrias reddendũ fidelium mentes. Quorumque professores mel & lac sub lingua habentes, lac & vinum propinantes, ad imitationem Parentis sui in amore Virginis delectarentur iugiter. Et semper cum lacte Dominicæ Incarnationis in ore, & lacte Eucharistiæ, quorum vtrumque ex lacte Virginis profluxit, item & dulcedine fellis passionis Christi, illam propagarent in posterũ deuotionis ebrietatem, quam primus in Ecclesia ab ipso reparata fuderat Seraphica ebullitione Franciscus. Sed circa rem hanc aliàs.

Tres ord. Fran. vt tres botri vuæ.

II. ABBA.

ABBA, aiunt Latini Interpretes, Hebraica, vel potius Syriaca dictio est, in qua singulare quoddam est, quod & Patres libenter audiunt & Pueri primum sonare discunt. Componitur ex bina litera vocali a, a, & bina litera b, b, & vtraque infantibus propria. Et quia B. balatũ suum proferunt oues, & A. litera salutaris est, & absolutionis nota, vt aliàs diximus, in eius duplicato characterum binario hæc vox *abba* dupliciter videtur ad viscera patris commouenda in infantulorum ore propitia. Hinc D. Paulus Rom. 8. *In quo*, inquit, *clamamus Abba Pater*, scilicet *in spiritu adoptionis filiorum*; nam hunc Apostoli, & Apostolorum sectatores acceperant, non autem *spiritum seruitutis iterum in timore*, quem olim in Hebraica Ecclesia acceperũt Patriarchæ, Prophetæ, ac Patres. Abba ergo in ore infantuli nostri Ioannis referendum ad Patrem Deum, in cuius gratia natus, & Ioannes vocatus, qui prænuncius esset, & præcursor gratiæ Christi in spiritus filiorum Dei renouatione, ablata seruitute, & formidine, qua postremum Ecclesiæ excidium timebatur in omnimodum tyrannidis Satanæ triumphum. Quotiens ergo abba, abba, abba infantuli nostri inter fascias exprimebat os balbutiẽs quasi Patris Dei incipiebant indurata ab illo ferreo sæculo tenerescere præcordia, vt quamcitius abba Apostolicum resonare faceret in Ecclesia sua, in signum renouatæ clementiæ suæ per Franciscum, Virginis Matris suæ filium perdilectum.

In ore infantuli Ioannis nostri ad patrem Deum referenda.

Sed accepistis spiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamamus Abba Pater, scripsit Apostolus ad Rom. ibidem. Lyranus noster ad literam. Abba Pater duo sunt nomina, idem significantia. Vnum hebraicum, alterum Latinum. Ad designandam duplicem Dei paternitatem. Vna est cõmunis bonis, & malis, qua pater est omnium per creationem. Alia est specialis, qua pater est cunctorum per gratiæ adoptionem, de qua adhuc subditur, *Ipse enim Deus, &c.* Hæc Liranus. Item Pater nomen est aut naturæ respectu prolis ab eo neutraliter genitæ, sicque à *patir* dictus, vel vt placet Varroni lib. 4. de Ling. Lat. à patefaciendo semine. Aut Pater nomen est Religionis, vnde Dii omnes Patres vocabantur; peculiariter tamen Bacchus hoc sibi nomen vindicauit, vide Seruium super 2. Georg. Aut demum Pater nomen est reuerentiæ, & honoris. Qua de re Romulus centum Senatores, quos ad Reipublicæ curam elegit, Patres vocauit. Vbi Festus, Patres Senatores ideo appellati sunt, quia agrorum partes attribuebant tenuioribus ac si liberis propriis.

Abba, Pater idem sunt, sed idiomate diuersi

Pater nomen est naturæ, religionis, et reuerentiæ.

Ex infantia naturali (qua puerulus Ioãnes Morico repetens adhuc in fasciis, vel post expletis aliquot mensibus ab illis exutus lineis, sericisque ligaminibus, dictionem *abba*, patrem suum Petrum Moriconem exprimebat, quasi aliquid petens ab eo) quid in infantia gratuita Patri Deo tenerrima religione, seu religiosa reuerentia deinde petierit, Franciscus nũcupatus, colligere possumus ex Interprete nostro in serm. Dom. 5. post Pascha. *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*, dixit Christus discipulis suis Ioan. 16. Quæ verba mira, & multa doctrina interpretatur Doctor noster reducens ea ad tria. Scilicet quod nos filii aliquod debemus petere à Patre Deo. Quid sit illud aliquid à nobis expetendum. Et quomodo possit fieri nobis hæreditarium.

Infantia duplex in Fran.

1 *Pater non potest appellari*, nisi qui habet filium; quia pater & filius sunt nomina relatiua. Cum ergo dicit, *Patrem*, intellige filium, cui pater est. Pater Deus, cuius nos sumus filii, cui quotidie dicimus Matth. 6. *Pater noster, qui es in Cælis &c.* & Isai. 63. *Tu Domine Pater noster, Redemptor noster, à sæculo nomen tuum.* Et ipse dicit Hier. 3. *Amodò voca me pater meus dux virginitatis meæ tu es.* Animæ virginitas est fides, per dilectionem operans, animam incorruptam conseruans. Ad quam pater tamquam dux ipsam ducit. Nos ergo filii debemus à patre nostro quid petere.

Nos filii debemus aliquid petere à Patre Deo

Animæ virginitas fides est.

2 *Omne quod est, nihil est præter amare Deum.* Amare Deum est aliquid. Et istud aliquid debemus petere, vt scilicet nos filii amemus patrem, sicut filius Ciconiæ amat patrem suum. Dicitur, quod tantum diligit patrem suum, quod quando senescit, eum sustentat & cibat; & hoc est de pro-

Quod petimus à Patre Deo debet esse amor

proprietate eius. Sic nos debemus patrē nostrum in hoc Mundo iam senescentem sustentare in membris suis debilibus, & ægrotis, cibare in pauperibus, & egenis, Matth. 25. *Quod vni ex minimis meis fecistis, &c.*

Si amorem petiuerimus, ipse Pater, qui est amor, dabit nobis, quod ipse est, scilicet amorem. Vnde & ipse dicit Exodi 13 *Vt daret tibi terram fluentem lac, & mel.* Nota ista tria, Terra fluens, mel, & lac. *Terra* propter sui firmitatem amorem Dei significat. Eccles. 1. *Generatio præterijt, & generatio aduenit, Deus autem in æternum stat.* Generatio, idest amor carnis præterit, & generatio, idest amor Mundi aduenit. Hæc tertia, idest Dei amor in æternum stat. Quia vt dicit Apostolus 1. Corint. 13. *Charitas nunquam excidit.* Hæc terra dicitur fluens propter sui abundantiam, Psalm. 45. *Fluminis impetus* (idest amoris diuini abundantia) *lætificat Ciuitatem Dei*; idest animam, in qua habitat ipse Deus. *Et hæc terra abundat lacte, & melle. Lac nutrit, mel indulcat, sic amor Dei nutrit animam, vt crescat de virtute in virtutem, & omnium tribulationum tribulos indulcat. Amanti enim nil difficile.* Hæc Interpres, qui statim sequens eandem diuini amoris ex lacte, & melle mixtionem, nutrientem, ac dulcorantem animam, declarat quomodo fiat hæreditas nostra.

Ipse Pater Deus amor est.

3 Cũ dulcedo, inquit, diuini amoris subtrahitur, tunc in terra tuæ tribulationis amaritudo intolerabilis videtur. *Sed vt Exodi 15. Lignum indulcorat aquas Marach; & 4. Reg. 4. Farina Elisei comestibiles facit amaras coloquintidas. Sic amor Dei omnem amaritudinem vertit in dulcedinem.* Vnde Eccl. 24. *Spiritus meus super mel dulcis, & hæreditas mea super mel, & fauum.* Spiritus scilicet *paupertatis, & hæreditas, idest passio Christi sunt dulciora super mel, & fauum cordi verè amanti.* Hactenus Interpres.

Subtracta diuini amoris dulcedine tribulatio fit intolerabilis.

Ex quo in dictione Abba, in ore infantuli Ioannis nostri Moriconis à natura repetita, habes veluti in quodam prognostico, immò & oraculo totum id, quod ab Abba Patre, Deo suo petere debebat in sua infantia spirituali paruulus Franciscus in nomine Christi sui. Et quod id totum nihil aliud esse debebat, nisi amor. Et quod hic amor, ex melle, & lacte perabundè coagulatus in altissima paupertate, & in Christi passione fiendus sibi erat perdiues hæreditas, & hæreditario iure Seraphicus. Nam amoris Patris Dei, & passionis Christi hæreditate tota penè Ecclesia expoliata, omnes penè eius filii, ipsius Patris Dei hostes effecti, Dei odio autore Satana, ad turpem miseriam, cælestibus bonis funditus depauperati, atq; ad extremam ruinam locupletabantur. Sicque ipsa Ecclesia in Dei odium propter eius filios miserrimè degenerabat. Hinc, vt iterũ in suo triplici Reparatore binam hanc hæreditatem, sine qua postrema infelicitate afficiebatur, perfectè sicut tempore Christi, & Apostolorum nancisceretur, amor Dei ab ipsa naturali infantia cordi Frãcisci cum ipsa, in qua exortus miseratione diuinitus insitus legitur apud Bonau. cit. cap. 1. in principio. Qui postea hic idem amor in vita regulari in ignem animatum summè excrescens, in summum Dei amorem Christum interius, exteriusque transmutauit Franciscum. Quare quotiens infantulus dicebat in nutricis gremio *Abba*, toties eius spiritus in maternis gratiæ vlnis amorem Patris Dei quasi ex instinctu expostulabat, factum penè eius cor inquietum, inhians ex tunc illud amoris Dei accrementum, ad quod inhiandum, eius præcordiis indita fuit diuinitus illa ad pauperes miseratio liberalis, quæ secum ab infantia cresceret, & tanta cor ipsius benignitate repleret, *vt iam Euangelij non surdus auditor omni proponeret se petenti tribuere, maximè si diuinum allegaret amorem.*

Vox abba in ore infantuli Franc. amorem Patris Dei auspicabatur.

Franc. infantulus in gratiæ Dei vlnis abba repetens.

Hic diuinus amor ceu præcordialis, atque hæreditarius ab infantia in Francisco aiebat Abba, & Patrem Deum vocabat in Christi nomine, iam Christi præferens ideam. Ipse diuinus amor proferens ore infantuli Ioannis vocem Abba, eiusdem oculos sæpenumero prouocabat ad fletum, eumque auspicabatur ita aduocatum futurum Ecclesiæ apud Christum, & Patrem eius; sicut erat Christus apud Patrem. Christus constitutus à Patre pro Ecclesia, ab eo in Trinitate fundata, & redempta. Franc. constitutus à Christo pro Ecclesia, ab eo tribus Ordinibus reparata, & innouata. Is idem postea amor in infantia spirituali cum naturali ipsius Francisci adolescentia sobolescens, adeo Christum passum suum ex consequenti veluti iuridicè effecit, vt dicat Bonauent. ibidem cap. 1. *Dum vna dierum sic sequestratus oraret, & præ nimietate feruoris totus esset absortus in Deum, apparuit ei Christus Iesus veluti Cruci confixus. Ad cuius conspectum liquefacta est anima eius, & memoria passionis Christi visceribus cordis adeo impressa medullitus, vt ab illa hora cũ Christi crucifixio veniret in mentem, vix posset à lachrymis, & gemitibus exterius continere. Sicut ipse postmodum familiariter retulit, cũ appropinquaret ad finem.* Hæc impretiabilis passionis Christi hæreditas, Francisci visce-

Abba in Fran. ore eũ aduocatum Eccle. præmonstrabat.

Hæreditas passionis Christi in corde Franc. medullitus relicta.

visceribus cordis impressa medullitus, & in cordis membrana veluti in autentica scriptura relicta, declarata, & firmata. nonne & ipsa ceu hæreditarias efficit in oculis Francisci lachrimas prædictas? Dignũ planè erat, vt hæres sanguinis Christi hæres quoque & sanguinis animæ suę, ob amorem Christi sanguinis, iugiter effusi efficeretur, antequam sanguineam Christi hæreditatẽ exaratã in corpore per plagas, & clauos ab ipsius Christi manibus amplo, ac splendido apparatu pateface-ret. Hinc merito Francisci imago, effigiesque oculis perabundè lachrimosis quouis modo adhuc mortalem degens vitam effotmetur, penè semper præsentatur.

Hæres lacrimarum, pro Christo passo effusarum Franc.

Dixi hæreditarias in oculis Francisci lachrimas, ex quo memoriam passionis Christi cum spiritali illius crucifixione in eius præcordiis, & medullis ipse Christus reliquit. Scribit enim Bonauentura cap 5. *Licet tam esset adeptus cordis, & corporis puritatem mirabilem, non cessabat tamen lachrimarum imbribus iugiter oculos expiare mentales, corporeorum luminum non ponderando iacturam*. Cum enim ex continuo fletu infirmitatem oculorum incurrisset grauissimam, suadente sibi Medico, quod abstineret à lachrimis, si corporei visus cœcitatem vellet fugere, Vir Sanctus respondit. *Non est, frater Medice, ob amorem luminis, quod habemus commune cum muscis, visitatio lucis æternæ repellenda vel modicũ.* Quia non spiritus propter carnem, sed caro propter spiritum beneficium lucis accepit. *Malebat siquidem corporalis visus lumen amittere, quam lachrimas, quibus oculus mundatur interior, vt Deum videre valeat, repressa deuotione spiritus impedire.* Hæc Bonau.

Plus lachrimarum cæle stem, quã naturalẽ lucis oculorũ exi stimabat hæ reditatem.

Coniungamus modo in vno Francisco infantulo, plerumque vocem Abba cum lachrimis exprimente duas infantias, alteram naturalem, & alteram spiritualem, & hanc veluti in ea cælitus figuratam. Nam sic reperire haud difficile erit ipsum Franciscum infantulum ore clamantem Abba, & oculis oblachrimantem semetipsum præsignasse, quatenus in infantia spirituali factus humilitate paruulus, & ex hæreditate passionis Christi, & lachrimarum ad passionem Christi diues, iuridicam quandam aduocationem assumere debuisset pro Ecclesia, tripliciter ab eo reparata, ac innouata, iam in omnimodã patientis Christi possessionèm introductum. Id quod suadere possumus in praxi ex doctrina Interpretis nostri loco citato super illa Christi verba. *Ego rogabo Patrem de vobis*, Ioan. 18. Ideo, inquit Interpres 1. Ioan. 2. *Aduocatum habemus apud Patrem Iesum Christum, &c.* Facimus sicut mulier, quæ habet paruulum filium, quam cum suus maritus vult verberare, ipsa tenens puerum in brachiis, opponit eum irato viro, dicens, ipsum percute, istum verbera. Puerulus obortis lachrimis matri compatitur. Pater verò, cuius viscera sunt commota super lachrimis filii sui, quem tenerrimè diligit, propter ipsum vxori parcit. Sic Dominus parcit nobis, dum pro peccatis nostris irato marito filium Iesum Christum pro nobis reconciliationis federe in Sacramento Altaris ei offerimus, Vt si non propter nos, saltem propter ipsum sibi dilectum, flagella, quæ iustè meremur, auertat. Et lachrimarum laboris, & passionis eius memor, nobis parcat. Vnde ipse filius dicit Isaiæ 46. *Ego feci* (scilicet hominem) *ego feram, & ego portabo, & saluabo*. Nota: ego feci hominem, ego feram in humeris meis, tanquam ouem errantem, & lassam. Et ego portabo sicut nutrix, quæ portat infantem in brachiis. Et quid Pater respondere potest, nisi vt dicat, & ego saluabo? Benè ergo dicit Christus, *Ego rogabo Patrem de vobis*. Hæc Interpres ibi.

Quomodo in infantia naturali Franc. figurata infantia eius spiritualis, & eius aduocatio apud Deum.

Exẽplo paruuli oblacrimãtis in gremio matris explicatur Christi aduocatio.

Tres aduocationes ordinatè, ac principaliter constituendæ sunt in Cælis apud Deum ad proportionem, seu numerum trium Hierarchiarum. Suprema, media, infima. Suprema est aduocatio Christi apud Patrem. Media est aduocatio Virginis apud Christum filium suum. Infima est aduocatio quædam peculiaris Francisci apud Patrem, & filium. In illa cælesti Hierusalem supercælesti, atque increatæ Hierarchiæ, à tribus diuinis personis constitutæ secundum Bonau. in 1. parte de Ecclesi. Hierarch. statim succedunt Christus, & B. Virgo. Vtrum autem hi duo constituant per se vnum aliquem Ordinẽ, alium ab increato summæ Trinitatis, & à creatis aliis nouem Angelorum, nõnulli Scholastici affirmant. Vulpes tom 1. in 3. p. Scoti disput. 23. art. 3. probat dari in cælestibus decimum ordinẽ in infantibus baptizatis, cæteris infimiorem. Alii namque Beati cuiusuis generis, vt sunt Patriarchæ, Prophetæ, Apostoli, Martyres, Confessores, Virgines, Coniugati, non faciunt ordines, veluti constituentes aliam Hierarchiam, à Hierarchia Angelorum diuisam, quia iuxta meritorum, & graduũ diuersitatem, diuersimodè quoq, intrant ordines Angelorum, quorum sedes reparant, vt communiter fertur ex D. Greg. cũ Magistro sent. in 2. Sed negat dari debere vndecimum ordinem super Seraphinos: *Ridiculum est*, inquit, *ob duo indiuidua, vix primum*

Tres aduocationes in Cælo constituendæ, suprema, media, infima.

Vtrũ Christus, & eius Mater constituant in Cælo vndecimũ ordinem.

primum numerum constituentia distinctum ordinem fingere. Cum potius se habeant velut supremi Principes, ad quos omnes ordines Beatorum referuntur, ab eis immediatè incipiunt illuminationes fiendæ Angelis primæ Hierarchiæ. Verum cum inter Christum, & Deiparam sit ordo superioritatis, & subiectionis, cumque Bonau. citatus primam, & supercęlestem Hierarchiam constituat tribus summæ Trinitatis Personis, vnde omnium illuminationum fons, & origo, & vnus ibi iuxta vnitatem diuinæ naturę sit Princeps, non autem tres Principes, cur non possit cum aliis ex Christo, & ex Virgine ordo alius hierarchichus, & hierarchichans constitui, non videtur ratio Vulpes ita solida ad derisionē oppositæ, quatenus valeat nos conuincere, vt ipsi adhæreamus. Si in vno Religiosorum cœnobiolo non esset præter vnum Superiorem, & vnum subditū, Ordo vtiq; inter vtrumque hierarchichus esset, cum hierarchia nihil aliud sit, nisi sacer Principatus.

Refellitur sententia P. Vulpes.

Omnes igitur Sancti, & Beati in cælesti Curia (præter infantes baptizatos, in peculiari ordine, quia sine meritis propriis saluantur, decimo loco seorsim constituendos) reperiuntur gradatim inter nouem ordines Angelorum. D. Antoninus in 3. p. Chron. tit. 24. de laudibus, & præconiis Seraphici Francisci ex tribus ostēdit ipsum supereminere super ordinem Cherubim, collocatumque esse in ordine Seraphim. Primò ex eminentia virtualis perfectionis. Secundò ex excellentia perfectionalis dilectionis. Tertiò ex relucentia impressæ Dominicalis passionis. Ibi docet, quod in Ordine etiam Seraphim innumeri collocandi sunt, quamuis nobis sit incerta perfectionis quantitas vniuscuiusque Sancti. *De Apostolis Christi*, inquit, *cum glorioso Baptista, & Patriarchis Sanctis veteris Testamenti, & quibusdam Prophetis communiter creditur, eos omnes alios excedere. Vnde & in ordine Seraphim eos possumus existimare collocatos. Idem pie credi potest de Patriarchis noui Testamenti*, qui fuerunt Patres, Institutores, & Fundatores sacrarum Religionum, quæ in filios innumeros excreuerunt. *Vt fuerunt Basilius, Augustinus, Benedictus, Dominicus, & Franciscus. Si omnes hi perfectione excellentissimi nō sint locati in ordine Seraphim, nescio, qui alij illuc cum eis associabuntur?* Insuper docet ibi §. 3. Antoninus iuxta communem doctrinam, ex sacris literis depromptam, *quod multa perfectiones sunt Sanctorum, & dona eis data à Deo, in quibus vnus Sanctus excedit alium. Sicut Petrus excessit Ioannem in potentia miraculorum. Paulus excessit Petrum in doctrina, & prædicatione. Ipse enim Dux verbi dicitur in Actibus Apostolorum.*

Ex tribus Franc. eminet super Cherubinos.

Qui ex Sanctis vet. & noui testam. in ordine Seraph. collocandi.

Plerumque vnus Sactus inferior excedit alium superiorem in nonnullis.

Adde & tu ex Antonino illud Christi Ioann. 14. *Qui credit in me, opera, quæ ego facio & ipse faciet, & maiora horum faciet.* Quod Interpres noster citans Glossam, intelligit cum Augustino iuxta alterum illius distinctionis membrum de opere iustificationis in serm. Dom. 21. post Trinit. Sit vt sit hæc maioritas operum in discipulis Christi ex duobus probatur à Lirano; primò ex doctrina, secundò ex miraculis. Ex doctrina dupliciter, quia pauci Iudæorum conuersi sunt ad prædicationem Christi, propter illos missi, vt ipse dicit Lucæ 8. qui etiam prædicauit Samaritanis; nam erant Iudæi in parte; Sed ab Apostolorum prædicatione multitudo gentium conuersa est. Tum quia Christus sola lingua hebraica prędicauit, sicut solis Iudæis. Apostoli verò omnibus linguis. Secundò quoad miracula ostendit cum Augustino maius opus fuisse in Petro sanandi infirmos ad tactum vmbræ suæ, quam in Christo sanandi eosdem ad tactum fimbriæ vestimenti sui. *Et quia*, (subdit Liranus) *propter tanta, quæ fienda erant per Apostolos, posset credi, quod essent futuri maiores ipso Christo*, hoc remouens dixit, *Et quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam, vt clarificetur Pater in filio.* In quo ostendit, quod Apostoli illa non fecerunt, nisi per virtutem Christi; & redundabant in gloriam Patris, cum Pater, & Filius sint vnus Deus, &c.

Vnde maioritas operum Discipulorū Christi super ipsa Christi opera.

Illa ergo maioritas in Apostolis erat accidentalis, materialis, instrumentalis, qua ipsa Dei gloria extensiuè meliorabatur, magnificabatur absque vllo pręiudicio potentiæ, & maiestatis Christi. Et licet dispar sit ratio circa maioritatem operum Sanctorum inter se, de qua Antoninus, adduximus tamen hic hanc doctrinam, ad demonstrandum, quod pari modo nullum infertur pręiudicium, quotiens aliquis Sanctus ex accidenti maior dicitur alio, qui in multis aliis minor est, nec illi comparandus.

Denique loquens in specie D. Antoninus in eo titulo 24. de S. Francisco, cumq; primitiuum inter omnes Sanctos constituens in opere altissimæ paupertatis, tandem circa opus peregrinum, & omnimodè nouum sacrorum Stigmatum duo peculiarissima asserit in §. 3. iuxta 3. argumentum ab eo propositum. Vnum est istud: *Quodam singulare concessum fuit B. Francisco, quod nulli inter natos mulierum legitur fuisse donatum. Hoc est impressio Stigmatum sacrorum, &c.* Si hoc priuilegiū ita

Duo peculiaria præter alia multa in Franc. ob sacra stigm.

ita visibile, ac palpabile per vulnera profunda, & grādes clauos in parte exteriori decens fuisset sexui muliebri, proculdubio concessum, collatumque fuisset a Christo Matri suæ, cuius amor erga ipsum infinitè excessit omnem amorem cunctarum creaturarum simul iunctarum, intellectualium, ac rationabilium. Vide Pisanum circa hanc de incongruitate sexus fœminei ad eandem Francisci crucifixionem. Ipse etiam nondum legi neque in veteri Testamento ad malefactorum suorum punitionem, neque in nouo Testamento ad honorem martyrii crucifixam fuisse aliquam mulierem. Secus autem scriptum reperimus in vtroque Testamento, vt patet. Et vbi in nouo maximam ignominiam Crucis mutauit Christus in maximam gloriam, pro eius nomine crucifixos legimus plures Martyres. Modus crucifigendi communis non erat, vt multi putant, funibus alligando, sed clauis figendo.

Crucifixio illa Fran. videtur sexui muliebri incongrua.

Pictores verò solent solum Christum depingere clauis affixum, latrones autem, & Sanctum Petrum, atque Andream funibus. Sed non ita est, omnes enim clauis figebantur. Imò & omnes Crucem suam ferebant, omnesque antea flagellis cædebantur. Vide Plutarchum de tarda numinis vindicta. Marc. Tull. Act. 7. in Verrem. Nonium Marcellum verbo *Patibulum*, qui sic ait. *Deligati ad patibulum circumferuntur, deinde crucifiguntur*. Macrob. lib. 1. Saturn. cap. 11. Ioseph lib. 5. de bello Iudaico cap. 17. & in vita sua. *Adde* (subdit Bellar. cit. tom. 2. cap. 27. lib. 2. de Cruce vera Domini) *quod ideo dubitabatur, quænam ex tribus repertis Crucibus esset Crux Domini; quia omnes tres habebant similia foramina, & clauos*. Vide Ruff. lib. 10. histor. cap. 8.

Modus crucifigendi cōmunis non erat antiquitus.

Igitur soli Francisco, vt *singulare priuilegium concessum fuit, quod nulli ante ipsum inter natos mulierum legitur fuisse donatum* sanguinea eius stigmatizatio, quam *grande, ac singulare miraculum* nuncupat Alexander IV. in principio Bullæ suæ, & pluribus aliis miraculis, ac seorsim distinctis ad numerum tredecim confertū ostendit Pisanus lib. 3. tract. 2. Insuetus ille huiusmodi magni, singularisq; miraculi modus, quē admuenit ex se immdiate omnipotentia Christi. Christus ipse in cōfossione Franc. eius corpus elegit ceu viuam Crucem, clauosque vel de subiecto propriæ carnis excrescentes, vel de materia nouę creationis accrescētes, vt fertur in præfata Bulla, ipse effecit ita solidos, nigros, & duros, mobilesq; ex vtraque vulnerum parte, sed irremouibiles, ac si essent ex ferro, in ipsis carneis foraminibus consolidato. Hæc inaudita, insuetaque crucifixio in solo Francisco vnica adhuc, neque sexui muliebri congrua (vt propterea nulla mulier inueniatur forte crucifixa in scripturis, neq; in historiis) veluti ratio quædam peculiaris visa est, constituendi Seraphicum virum in tertia aduocatione apud Patrem, & Filium, & B. Virginem modo quodam peculiari; vt in hoc etiam Ecclesia reparata, atque innouata per Franciscum maximè conueniret cum Ecclesia reparata, ac fundata per Christum. Quare adducens Antoninus aliud assertum prællegatum, ita scribit. *Si ergo volauit super pennas ventorum, quia videlicet transcendit alios Sanctos in hoc priuilegio, quod in corpore suo fuerunt corporaliter impressa insignia passionis Christi*. Et tandem in fine vitæ transcendens de hoc mundo *volauit anima eius super Cherubim inter Seraphim, etsi credi potest locatus super pennas ventorum, transcendens prærogatiua speciali perfectiones Sanctorum, & priuilegia eorum ob impressionem Stigmatum, quod de nullo alio Sancto legitur ita expressè*. Ex tam vnica in Francisco prærogatiua statim intulit ex quadam iuridica consequentia Antoninus aduocationem Francisci, quam hucusque inuestigati sumus. Sequitur enim

In tertia, ac infima aduocatione apud Deum Frāc. constituēdus modo quodā peculiari

Transcendit Fran. specialiter perfectiones Sanctorum ob sacra stigm.

Vnde sicut Dominus Iesus (vt ait Bernard. lib. de diligendo Deo) *ante Patrem ostendens latus, & vulnera sua, quæ sustinuit in passione pro omnibus hominibus, inclinat eum ad pietatem erga nos: ita & B. Franciscus, ostendens Stigmata sibi impressa Dominicæ passionis, habet inducere Patrem, & Filium suum ad misericordiam, & clementiam. Et ideo cum deuotione quilibet recurrere ad eum debet, vt faciat ei Deum propitium*. Hæc Antoninus, quæ exscripsit etiam Vading. tom. 1. ad ann. 1224. num. 25.

Hæc autem inductio deuotionis Christianorum per aduocationem Francisci stigmatizati pro Dei clementia, ac propitiatione, ipso aduocante, ac intercedente, impetranda, multum similis videtur esse ei quo ad modū, de qua Interp. noster paulò ante in Sacramento Altaris. Præsentat sponsa Ecclesia in eo Redemptoris sui cunctas passiones suas, ab ortu, & infantia inceptas, lachrimas, verba infantilia, cum prolatu repetita, & ipsum Abba Pater, quod vt scribit Marcus cap. 14. in horto flens protulit, rogans Patrem more infantium ad maiorem Patris teneritudinem. Quæ quidem teneritudo tanto maior extitit in Patre, *Abba* lachrimātis vnigeniti sui audiente, quanto quod illius inferiori portioni negauit, superiori con-

concessit, commouens vndique paterna sua viscera super totius humani generis salute. Præsentat igitur Patri diuino irato Ecclesia flagella, tormenta, crucem, vulnera, clauos in Eucharistia Filii sui. *Sic Dominus parcit nobis, &c.* vt supra. Pari modo ex sua deuotione se gerit vbi in aduocatione apud Patrem, & Filium ad Reparatorem suum Franciscum recurrit, ipsum ostendens Christo simillimũ in sacrorum Stigmatum Sacramento, ad quod ab ipsa conceptione, natiuitate, & infantia mira Dei assistentia, & gratiæ præuentione ordinatus fuerat.

III. PAPPAS.

Babæ aduerbiũ est apud Græcos Babai, & est apud Latin. Papæ.

HÆc tertia dictio hic breui explicanda, prout resonans in infantuli Ioannis Moriconis ore, quæ quidem dictio annexa & ipsa videtur voci aduerbiali *Baba*, quæ est apud Græcos *Babai*, pro quo nos Papæ vtimur. Plaut. Pseud. *Baba nunc demum mihi animus in tuto est loco*. Ababa nuncupabatur Maximini Imperatoris Mater, auctor Capitol. in Maxim. Abaces etiam carens voce, & mutus dicitur, quomodo aliquo pacto & infantulus. Vide Interpretes Latinos apud dictionaristas. Babe ergo, Babai, & Papæ idem sunt. At Papæ ex Pappa deriuat. Pappa enim inter primas infantulorum vox, qua dum cibum petunt, & Patrem quoque compellant. Pappare deinde etsi aliquando, authore Plauto, est cibum sumere, tamen denotat etiam minutis, & blandiusculis verbis Patrem appellare. Iuuen. Satyr. 3.

Pappas est idem ac Pater; siue is, qui puerum alit.

Et similis Regum pueris pappare minutum
Poscis, & iratus mammæ lallare recusas.

Lallare antiqui dixerunt pro eo, quod est lac sugere. Videtur esse ex his vocibus, quibus nutrices alumnis suis se accommodant. Cuiusmodi sunt Pappa, & Tata pro Patre, & Mamma pro Matre. Pappas igitur (vt aliàs dictum lib. 7. prærog. 7. Regulæ Minor.) apud Græcos accipitur pro Patre, siue pro eo, qui puerum alit. Pappus deinde apud Antonium ad nepotem suum, Auus est. Qui probant in recentiores hæreticos Romanum Episcopũ Petro succedere in Ecclesiastica Monarchia, vndecim demonstrant argumentis. Nimirum 1. ex diuino iure, & ratione successionis. 2. ex Conciliis. 3. ex testimoniis summorum Pontificum. 4. ex Patribus Græcis. 5. ex Patribus Latinis. 6. ex origine, & antiquitate Primatus. 7. ex auctoritate, quam exercuit Romanus Pontifex in alios Episcopos. 8. ex legibus, dispensationibus, & censuris. 9. ex Vicariis Papæ. 10. ex iure appellationum. 11. ex nominibus, quæ Romano Episcopo tribui solent, suntque ad plus numero xv. At omnium

Est pariter & auus

Primatus Romani Episc. vndecim argumentis probatur.

I *Papa*, & communissimum, & antiquissimum. Vide epist. B. Ignatii ad Marcum Zarbæsem de Papa Lino, immediato Petri Successore, qui Papa in ea epist. nuncupatur.

II *Pater Patrum* dictus est Romanus Episcopus Petri successor, vt sic Damasus creatus anno 367. vocatus est à Stephano Archiepiscopo Carthaginensi in epist. ad ipsum Damasum, quem scripsit nomine trium Conciliorum Africæ. Pater patrũ.

III *Pontifex Christianorum* apud Eusebium in Chronico anni 44. qui erat annus primus Petri in Episcopatu Romano. Põtifes christianorum.

IV *Summus Pontifex* in præfata epist. Stephani, quo titulo vtuntur alii Patres, & in 6. Synodo in sermone acclamatorio totum Concilium vocat Agathonem; creatum anno 678. Sanctissimum Patrem nostrum, & summum Papam. Summus Põtifex.

V *Princeps Sacerdotum*, vt in epist. Valentiniani ad Theodosium, quæ habetur ante Concilium Chalcedonen. in tom. 1. Concil. Princeps Sacerdotum

VI *Vicarius Christi* apud Bernardum lib. 2. de Consid. & Concil. Lugdunense sub Gregorio X. Vt habetur in sexto tit. de electione, cap. Vbi periculum. Vicarius Christi

VII *Caput Ecclesiæ* apud Conc. Chalcedon. in ep. 1. ad Leonem. Caput Ecclesiæ.

VIII *Fundamentum ædificij Ecclesiastici* apud Hieron. in epist. ad Damasum de nomine hypostasis. Fundamentũ Ecclesiæ.

IX *Pastor ouilis Domini* apud Ambros. epist. 81. ad Siricium Papam. Pastor ouilis Domini

X *Rector domus Dei* apud eundẽ Ambros. in 1. Timoth. 3. Rector domus Dei.

XI *Custos vineæ Domini* apud Concil. Chalced. in epist ad Leonem. Custos vineæ Domini

XII *Pater, & Doctor omnium Christianorum*, vt in Concilio Florentino sess. vltima. Qua ratione etiam Romana Ecclesia vocatur Mater, & Magistra omnium Ecclesiarum, vt in Concil. Later. sub Innoc. III. cap. 5. Pater, & Doctor omniũ christianorũ

XIII *Sponsus Ecclesiæ* in Concil. Lugdunensi generali, vt habetur cap. Vbi periculum, de elect. in sexto. Sponsus Ecclesiæ.

XIV *Apostolicæ Sedis Præsul* absolutè, & supra Antiochenam, Hierosolymitanam, Ephesinã, & alias Ecclesias, quas Apostoli fundauerunt, & Apostolicas Sedes solent Patres nuncupare. Quod ex tribus probat Bellarminus lib. 2. de Roman. Pontif. cap. 31. Præsul Apostol. Sedis.

Episcopus vniuersalis.

xv *Episcopus vniuersalis* in Concilio Chalcedonen. Act. 3. vbi leguntur ad id propositum tres epistolæ. Tali pariter ordine ponit hæc xv. nomina Bellarm. cit. contra modernos hæreticos. Vbi autem scribit supra de nomine communissimo, & antiquissimo, quod est *Papa*, circa eius deriuationem vtitur vocibus infantilibus supra memoratis. Apud Dictionar. nouissimum hæc leguntur ad rem. *Papa* Pater sensu venerantis. Eustath. docet primò monosillabum *pas* esse, deinde per reduplicationẽ dictũ papas, sicut ex *mamma*. Deinde *pappas*, & *papas* fieri. Vox itaque est honorifica. Ita ibi. Est autem, inquit Bellarmin. *Papas* apud Græcos vox, qua blandientes, vel balbutientes pueruli parentes suos appellare solebant, vt apparet ex Philemone Comico apud Athenæum lib. 8. vbi legimus *Chaire pappa philtate*. Et Homerus Odiss. lib. 6. vbi filia dicit patri *pappa phile*. Apud Latinos veteres similiter patrem, vel auum, idest patrem patris significabat. Iuuenal. Sat. 6.

Nomẽ Papa, quod est E. piscopo Romano primũ explicatur.

Mordeat ante aliquis quidquid porrexerit illa,
Quæ peperit, timidus prægustet pocula pappas.

Item Ausonius ad nepotem suum.

Pappas, auiasque trementes,
Quæ peperit, timidus prægustet pocula pappas.

Blando vocabulo eccl. incepit vocare Papam pastorem

Hinc ergo Ecclesiastici Patrem spiritualem blando illo vocabulo *Papam* appellare cæperunt. Et meritò quidem, nam *Pappas* est nomen venerationis, à Siracusis tractum. Et est quoque admirationis, quatenus Papæ apud Græcos *babei*, papai admirantis interiectio est, teste Donato, aiente. Papę interiectio est mira subitò accipientis. Habet enim in se affectum verbi miror. vt *Papæ* quid video! Terent. in Eun. *Papæ, hæc superat ipsam Thaidem!* Etiam apud Scythas *Papæus Iuppiter vocatur*. Quæ quidem vocabula habent, vt video, aliqualem relationem, atque analogiam cum dictione pappas. Sic Iuppiter Diuum Pater nuncupatur, & quod veneramur, in pluribus quoque admiramur, maximè in Sedis Apostolicæ Principe. Cuius primum, princepsque nomen multa quidem cum ratione ipsi *Papa* debet esse non solum antiquitate, sed etiam dignitate, cum explicet eius pastoralem paternitatem; catholicamque, vt Interpres declarat fer. 4. Hebdom. 4. in Quadr. illis verbis. *Triplex pater, scilicet spiritualis, pastoralis, corporalis. Spiritualis Deus. Pastoralis Papa, vel Dominus. Corporalis ille qui te genuit.* Sic in summæ Trinitatis Monarchia primus titulus in prima hipostasi est Paternitas.

Papęus apud Scyth. vocatur Iuppiter.

Et reuera si Petri successor, excelsusq; in Romana Cathedra Antistes non esset *Papa* nomine, ac regimine, neque esset Pater patrum. Pontifex Christianorum. Summus Pontifex. Princeps Sacerdotum. Vicarius Christi. Caput Ecclesiæ. Fundamentum ædificii Ecclesiastici. Pastor ouilis Domini. Rector domus Dei. Custos vineæ Domini. Pater, & Doctor omnium Christianorum. Sponsus Ecclesiæ. Apostolicæ Sedis Præsul. Episcopus vniuersalis. Sed ea omnia in ipso essent, quæ, ablata ab ipso tenerrima erga filios suos spirituales paternitate, in prædictorum omnium nominum destructionem essent.

Quam iuridicum, ac princeps in Episc. Rom. nomen Papa

Sed dices, nomen istud *Papa* tribuitur interdum à veteribus Patribus cuilibet Episcopo. Hieronymus in omnibus epistolis ad Augustinum eum Papam appellat. Sicut etiam nunc quilibet Sacerdos dicitur pater. Ergo haud tanti hæc vox Papa in Romano Pontifice existimanda, quatenus ex ea eius summus, catholicusque primatus concludi fas esset.

obiectioni satisfit.

Respondet Bellarm. cit. tripliciter. *Primo*, quia per anthonomasiam cum absolutè pronunciatur Papa, ipse solus intelligitur, vt patet ex Concilio Chalcedon. act. 16. de Papa Leone. *Secundo*, quia solus ipse totius Ecclesiæ dicitur *Papa*, vt patet ex eodem Concilio ibidem de eodẽ Papa, & ex Breuiario Liberati cap. 22. *Tertio*, quia Episcopus Romanus à toto Mundo, & à generalibus ConcilIis vocatur Pater, siue Papa. Ipse verò neminem vocat Papam, vel Patrem, sed omnes filios, vel fratres. Vt patet ex epist. ad Concilium secundum apud Theodoretum lib. 5. cap. 10. & ex ep. Concilii Chalcedonen. ad Leonem.

Tribus de causis nomẽ Papa soli Põtifici debetur.

Quotiens infantulus noster blandiendo, vel balbutiendo pappas dicebat, aliud natura in ista voce intelligebat, aliud verò intendebat illa Dei gratia, quæ in infantuli nomine explicans Christi Præcursoris insignia, in eius reapse anima peculiarissima rerum magnarum custodiebat iura, ac prognostica. Pro reparanda Romana Ecclesia conceptus, & natus est iste infantulus Ioannes; igitur & pro adiuuando Papa, totius Romanæ Ecclesiæ Principe cælitus missus est.

Pappas, Papa, dicebat blandiendo, ac balbutiendo paruulus Ioannes Morico inter fasciarum ligamina, & veluti alter Ioannes Baptista, in matris vtero clausus, ita ceu gratię filius ab aureo Chrisostomi ore, & Interpretis nostri sumens motiua, ita loquebatur. *Video* admirabundus, & venerabundus Papam *Dominum*, mihi in spiritu

Prognostica in voce Pappas ab infantulo Ioanne erga Papam Rom. pronũciata.

ſpiritu Patrem, & video in ipſo eius Vicarium, mihi Papam, & Patrem paſtoralem. *Video Dominum, qui natura poſuit terminos* vſque ad annum ætatis meæ 27. ne poſſim Sacroſanctæ Romani Papæ moli in ſacrilega hoſtium molimina apponere humeros, eamq. ſimul cũ illo Apoſtolica erigere monumenta, necnon & ad priſtinam venerationem, atque admirationem eius renouare nomenclaturas.

Non expecto tempus adoleſcendi. Sed luſtrorum *tempus mihi non eſt hic neceſſarium. In me eſt enim qui eſt æternus. Egrediar ex hoc* puerilium inuolucrorum tabernaculo. *Rerum admirabilium* in vitæ Chriſti, & Apoſtolorum renouatione *compendioſam prædicabo cognitionem. Sum ſignum,* ſuper me à vultu Domini ſignatum, & ab ipſo interius, exteriuſque poſtea cruciformiter ſignandum. *Significabo Chriſti*, reconciliati cum peccatoribus per Virginem *aduentum* in Eccleſia, ab eo per me reparanda. *Sum Tuba* noui Teſtamenti his tẽporibus nouiſſimis, & ſicut tuba veteris Teſtamẽti inuitabo ad bellum ſacramentalis cõfeſſionis totum Orbem, in maximã Diaboli perniciem. Inuitabo ad epulum pęnitentiæ, ſine qua non potero reparare quod peccatum deſtruxerat. Inuitabo ad feſtum gloriæ, in mundi & carnis gloriæ deſtructionem. Sic tripliciter trium Ordinum inſtitutione, totidemque legum latione *proferam filij Dei* in carne mea sãguineam carnis ſuæ per vulnera, & clauos indulgentiſſimam pro omni Chriſtiana Republica *diſpenſationem. Tuba canam eo ipſo paterna benedicens Chriſti linguæ*, meter allocuturæ, vt vadam in eius reparandam domum, pro qua illam traham obedientiæ promptitudine, vt mecum *loquatur*, dando mihi os, & labia, & verba, quibus nulla mortalis potentia reſiſtere valeat. *Tuba canam, & vterum maternum* Eccleſiæ Romanæ penè extinctum, ac ſterilem effectum, triformiter *vinificabo*, factus triplex Legislator.

Quomodo dicendus infantulus hic ſignum Chriſti

Item & tuba noui teſtamenti.

Tuba canam, & dum *Pappas* modo pronunciare ſolummodo ſcio, dicam poſtea alio ore *Papam*, ad eius pedes vt vir paruulus, & abiectus proſtratus. Exprimam *Papam* in Minorum legiſlatione, & vbi hanc legem ex diuino inſtinctu S.R.E. pedibus ſubiiciam, erigam collabentem Eccleſiam, ne in interitum abeat. Exaltabo

Quomodo Franc. xv. Epiſcopi Romani nomenclaturis profuerit

1 *Papam Romanum,* vt veluti dignus ſucceſſor Petri, non amplius adeo petulanter contemnatur, ac paruipendatur à filiis; ſed è contrario veneretur, admireturque.

2 Veluti legitimus *Pater Patrum* tenerrimè ametur, ac diligatur.

3 Veluti inclitus *Chriſtianorum Pontifex* eius pontem maiori ſtudio petatur in tranſigendo à ripa fluminis mortalitatis ad aliam immortalitatis ripam.

4 Veluti *Summus* ſuper alios particulares Pontifices *Pontifex* non amplius in ima ſcelerum, errorumque vilipendia iura ſua tam enormiter conculcata inſpiciat.

5 Veluti eminens *Sacerdotum Princeps* cernat in priſtinũ principatum ſuũ, nunc penè redactum in nihilum, renouatum cum vniuerſa Eccleſia, cui apoſtolico iure principatur.

6 Veluti immediatus *Vicarius Chriſti* gaudeat de innouatione vitæ Chriſti, & Apoſtolorum, in qua Vicariatum ſuum vim, extremè modò collapsã, roburq; deperditum iterum reaſſumpſiſſe, experimento probabit.

Quid præſtiterit Chriſti Vicariis iuuaminis

7 Veluti viſibile *Caput Eccleſiæ* cuncta membra Eccleſiæ meliori forma, ac vnitate ſibi copulata conſpiciat.

8 Veluti Apoſtolicum *Ædificij Eccleſiæ fundamentum* ſolidius firmetur, erecta iam ſuper ipſum tota Eccleſiæ ſuæ mole.

9 Veluti generoſus *Paſtor ouilis Domini* liberius oues ſuas paſcat, & ad paſcua ducat, territa iam, atque hinc inde fugata incurſione luporum.

10 Veluti ſupremus *Cuſtos vineæ Domini,* nom amplius adeo pertimeſcat vulpeculas paruas, iam captas, ne demoliantur vineam.

11 Veluti excelſus *Pater; & Doctor omnium Chriſtianorum,* nouos filios ſuos in innouata Eccleſia tenerrimè amplexetur. Atque innouatam, ac propagatam per cuncta Mundi climata Chriſtianitatem ex ampliſſima cathedra, ex Minorum Fratrum in omni diſciplinarum genere cœtu conflato, apoſtolicam doctrinam doceat, ac diſſeminet.

Quam cathedræ Petri doctrina apoſtolica iuuarit

12 Veluti vnicus *Sponſus Eccleſiæ* charis ſponſæ ſuæ amplexibus ad priſtinã pulchritudinem, ac decorem redactæ, maiori dilectione cordis ligamenta foueat.

14 Veluti diuinus *Apoſtolicæ Sedis Præſul* præſit, vt proſit Sedi ſuæ; cui & vt præſit glorioſior, & vt proſit fructuoſior, pedibus ſuis meipſum, meos, legem meã ab ore Chriſti acceptam, ſubiiciam.

15 Veluti *Epiſcopus vniuerſalis* poſſit cum Petro dicere ſubditis ſuis, videns ouile ſuum reparatum: *Eratis ſicut oues errantes, ſed conuerſi eſtis nunc ad paſtorem, & Epiſcopum animarum veſtrarum.* Et verbo, & exemplo demonſtrare cum Chriſto

Epiſcopo vniuerſali Romano vniuerſaliter profìcuus Franc.

quod bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. Et ipse solus in seipso exprimere septem stellas dexteræ Dei, pro quibus Episcopus meus Antonius de Lisbona (factus hæreticorum malleus, & brachium meum dextrum in defensionem Papæ, Patris Patrum, Christianorum Pontificis, summi Pontificis, Sacerdotum Principis, Christi Vicarii, Ecclesiæ Capitis, ædificii Ecclesiastici fundamenti, ouilis Domini Pastoris, Vineæ Domini Custodis, Patris, & Doctoris omnium Christianorum, Sponsi Ecclesiæ, Apostolicæ Sedis Præsulis, Episcopi vniuersalis) ita in concionibus suis apostolicis explicabit Dom. 2. post Pasch. super c. 1. Apoc. *Stellæ sunt Episcopi, qui debent alijs lucere verbo, & exemplo vitæ, quos habet in dextera, idest in potioribus donis, quæ per dexteram significantur*.

Septé stellæ in dextera Christi significat Episcopum Romanum.

Septem sunt hæ stellæ ob numerū vniuersalem, per quem omnes Episcopi sunt in Episcopo vniuersali Romano, qui potissimum septies Christo assimilandus est, iuxta septem candelabra aurea, visa a Ioanne, in quorum medio erat filius hominis. Sunt enim sibi necessaria septem, teste eodem Episcopo Antonio ibidem, nimirum. *Vitæ munditia. Diuinæ Scripturæ scientia. Linguæ eloquentia. Orationis instantia. Circa pauperes misericordia. Circa subditos disciplina. Populi commissi cura sollicita*. Sic in quindecim, sibi soli de iure debitis nomenclaturis erit septiformiter in Christi dextera stellifer, & septiformiter lucebit cum Christo *in medio septem candelabrorum aureorum*. Satis de dictione Pappas in ore infantuli nostri Ioannis Moriconi auspicatissimè in Papæ auxilium pronunciata.

Septies Episcopus Romanus debet esse stellifer, & septiformiter lucere.

SECTIO II.

INFANTIA FRANCISCI Circa arcana alphabetalia ad multimodam trium Ordinum Franciscanorum, & Ecclesiæ felicitatem directa.

Agens Bonau. de Canonizatione, & translatione corporis Francisci ab ædicula Sanctæ Mariæ de Portiuncula ad Ecclesiam S. Georgii, hæc scribit in specie. Peruenientes denique ad Ciuitatem cum iubilo, pretiosum thesaurum, quem portabant, *in Ecclesia S. Georgij cum omni reuerentia condiderunt. In eo siquidem loco puerulus literas didicit. Ibique postmodum primum prædicauit. Postremò ibidem locum primum quietis accepit*. Hæc Bonau.

Translatio corp. Franc.

Tenerè, ac delicatè (verba sunt Vadinghi in Apparat.) Parentes Francisci hunc suum primogenitum enutriendum, iisque curarunt imbuendum moribus, & artibus, quibus sibi prospiceret, & domui esset honori. Primò addicunt puerulum literarum rudimentis, mox Latio vniuersali Europæ sermoni addiscendo. Ita Annalista. Puto autem ipse, quod literulas erudimentales ad prima Grammatices elementa cum Rethorica, & lingua Latina didicerit In pueritia Franc. in Ecclesia S. Georgii. Literulas verò alphabetales in domo propria, in qua delicatè, ac tenerè educabatur vsq; ad quartum, vel quintum infantiæ annum.

Locus, in quo puerulus Franc. literas didicit.

Ab anno quarto infantię cessans Lunaris Planetæ regimen, vt diximus, sumit infantis dominium Mercurius, eloquētiæ Numen, eumque retinet per totam pueritiam annos quatuordecim. Infantes circa abecedarium principio exercentur in Alphabetalibus latinis literulis, elementaribusque, quæ sunt numero 23. & cum coniunctione illa &, numerantur 24. Semper in priori Abecedarii facie inscripta est, impressaque apud Christianos, catholicosque præceptores, siue pedagogos Crucis Christi nota, vt proinde vulgariter abecedarium ipsum *Sanctam Crucem* appellitent idiotæ. Italicè Pater, seu Mater infantuli alicuius, iam apti ad discendum abecedarium solet dicere lingua sua. *Mando il mio putto, ò figliuolino à scuola per imparar la Santa Croce*.

Quis putas puer iste erit? Etenim manus Domini erat cum illo, Lucæ 14. Erat equidem talis Domini manus in puerulo Ioāne Baptista, quem stupidus alloquens eius Parens, ac summus Pontifex Zaccaria, soluens in illius nominis virtute linguæ vincula, idcircò exclamauit, *Tu puer propheta altissimi vocaberis, &c.* Vtrumque profectò, tum scilicet Euangelicum stuporem, tum oraculum paternum in persona nostri infantuli Ioannis Moriconi videtur tangere Bonau. in prologo, vbi illum Ioannis Baptistæ & in præcurrendo Christum, & in munere prophetali comparat.

Manus Domini est Io. Morico sicut cum Ioanne Baptista.

Verum vt peculiarius vim manus Domini cum puerulo nostro Ioanne circa alia explicemus, videtur dicendum quoque ex Interprete nostro, quod fuerit huiusmodi Domini manus cum eo, vt per eum poneret in ruinam (præmonstrans id pariter in suo addiscendo abecedario) quotquot in ruinam ponebant Ecclesiam suam,

suam, *Et in resurrectionem multorum*, sine quibus collapsa Ecclesia minimè erigi poterat. Dixit Simon ad Mariam, recipiens in vlnis suis Infantulum Iesum: *Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum in Israel.* Dicit Maria in suo cãtico (subdit statim Interpres Dom. infra oct. Natiuit.) *Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles.* Deposuit, idest deorsum posuit, hoc est quod dicit Dominus per Abdiam 1. *Superbia cordis tui extulit te, habitantem in scissuris petræ, &c.* Et infra ostẽdens huiusmodi ruinam, in quam infantulus Iesus positus, adducit illud Zachar. 14. *Erit ruina Equi, & Muli, & Cameli, & Asini, & omnium iumentorum, quæ fuerint in castris illis.*

Iesus infantulus positus in ruinam, et in resurrect. multorum.

1 *In Equo superbia.* Hier. 8. *Omnes conuersi sunt ad cursum suum quasi Equus impetu vadens.*

Equus superbiæ simbolũ.

2 *In Mulo luxuria.* Psalm. *Nolite fieri sicut Equus, & Mulus.*

Mulus luxuriæ.

3 *In Camelo auaritia.* Matth. 9. *Non potest Camelus*, idest auarus, *per foramen acus*, idest paupertatem *transire*, scilicet Christi.

Camelus auaritiæ.

4 *In Asino torpor negligentiæ, quæ est sentina omnium vitiorum.* Vnde dicitur *Asinus*, quasi *alta sinens*. Torpor enim negligentiæ non alta conscendere, sed per plana semper vult ire. Vnde Genes. 22. dixit ad pueros suos, *Expectate hic cum Asino.* Pueri sunt pueriles, & carnales affectus, qui expectant cum asinino torpore, & tarditate.

Asinus torporis.

5 *In iumentis voluptuosa quinque sensuum delectatio*, de quibus Isaiæ 30. *Onus iumentorum Austri in terra tribulationis, & angustiæ.* Terra est caro, quæ spinas, & tribulos tribulationis, & angustiæ nobis germinat. *Hoc est onus iumentorum*, idest quinque sensuum, qui sunt iumenta Austri, idest mundani gaudii. In hac terra tribulationis, & angustiæ, quam iumenta conculcant, & suffocant, sunt *Leo* superbiæ. *Leena* luxuriæ. *Vipera* iræ; & *Regulus* volans inuidiæ, & vanæ gloriæ.

Iumenta quinque sensuum delectatio.

O Domine Iesu ruant omnes bestiæ istæ, & iumenta, vt peccator iumentinus simul corruat, & corruens, spiritualis surgat. *Ecce positus est hic in ruinam.* sequitur: *Et in resurrectionem multorum.* De qua Ezech. 37. *Facta est super me manus Domini.* Hucusque Interpres, apud quem vide reliqua.

Certum est Interpretem nostrum præsentare ibi in illis vltimis verbis, *ò Domine Iesu*, &c. clamores communes Ecclesię ad Iesum Saluatorem pro eius reparatione, veluti similes clamoribus Sanctorum Patrum, & Prophetarum veteris Testamenti pro eiusdem Ecclesiæ fundatione per Redemptorem Mundi. Pater Deus ex ipsa infantia declarauit ore prophetico Simeonis, paruulum filium suum natum esse, ac datum, positumque simul tum in ruinam prædictarum bestiarum, nempe Equi superbiæ, Muli luxurię, Cameli auaritiæ, Asini torporis, & iumentorũ quinque sensuum. *Tum in resurrectionem multorum.* Ex his enim duabus rebus, scilicet ruina quinque vitiorum, & resurrectione plurimorum fundanda erat Ecclesia per redemptionem. Pari modo dicendum est de Francisco, ab ipsa eius natiuitate, & infantia in æqua ruina, & resurrectione positus, vt posset ipse Saluator per ipsum reparare Ecclesiam suam, sicuti erat in decretis.

Bestiæ, quas posuit in ruinã Iesus infantulus.

Et Fran. ad earum excidium etiam exortus.

Animaduertendum tamen, arcanum peculiare in prædicto bestiarum quinario recondi. Ad illa quinque destruenda, ex quarum ruina multorum resurrectio, & ex hac constructio Ecclesiæ christianæ erupit, totidẽ voluit recipere super Crucem in corpore suo pro consummatione redemptionis plagas Christus Dominus, illasque per analogiam ad quinque Ciuitates Chanaam, iuxta oraculum Isaiæ 1. pluries cum Interprete nostro alibi explicato. Vt sic loquerentur lingua comminuta; nam *Chanaam comminuta* interpretatur. *Vulnera enim Christi*, ait, *quasi quadam lingua comminuta loquuntur de nobis ad patrem, non vindictam, sed misericordiam.* Hæc Interpres.

Quinarium vulnerum Christi contra bestiale criminum quinarium

Loqui lingua comminuta, siue per suas minutias, ac frustula, aut verbis, aut literis est propriè infantium, & lactentium locutio. Comminuta sunt infantiũ verba, imperfecta, atque blandula, seu balbutiẽter prolata. Cum postea incipiunt literis loqui, hæ alphabetales sunt, comminutæ, solæ, & dispersæ, forma, & qualitate variæ per seriem abecedaricam. Abecedarius autem Latinus duo genera literarum in prima sui partitione grammaticaliter admittit; in quorum primo sunt literæ vocales, in secundo literæ consonantes. Hæ autem consonantes in tres classes diuidunt. Nam aliæ sunt semiuocales, quorum sonum à vocalibus auspicamur. Aliæ sunt mutæ. Aliæ demum liquidæ, de quibus Latini Grammatici communiter. K, & y. in ipsum inserunt Latini, cum tamen sint literæ Græcanicę. Prior dicitur apud Græcos *cappa*. Latini verò ea non vtuntur, nisi in dictionibus Græcis, quas ceu latinas qualitate varias pro se vsurpant, vt *Kirieleison*, idest, *Domine miserere*, & passim *Kalendas* pro prima die mensis. Sed de cunctis literis inspice inferius. Posterior deinde

Infantiũ locutio alphabetalis comminuta dicẽda est.

de litera, scilicet y, quæ vocalis est Græcorum, & ipsis propria, apud Latinos alphabetarios reperitur. Ea namq; vtuntur solummodo in dictionibus nonnullis cõscribendis. Eius loco antiqui, qui peregrinam literam nullã recipiebant, quintã vocalem sustituebant. Demum in Alphabeto Latino litera H. pro aspiratione in pronunciatione posita est. Igitur ordines literarum in Abecedario Latino, in quo comminuta lingua, idest literulis seorsim comminutis, ac diuisis incipiunt loqui infantuli, tot sunt, quot in Christi corpore vulnera, in Cruce suscepta, scilicet quinque. Nam primus ordo continet literas vocales. Secundus literas consonantes. Tertius literas semiuocales. Quartus literas mutas. Quintus demum ordo literas liquidas complectitur.

Quinq. ordines literarũ in alphabeto, quot in Christi corpore plagæ.

Quinque Christi vulnera in Cruce lingua comminuta loquuntur (ait Interpr.) quasi dicat lingua alphabetali infantulorum, quemadmodum & lingua verbali, qua ipse Christus primo, postea D. Paulus Doctor gentium aliquando locuti sunt. Ille in horto ad Patrem, iste scribens ad Romanos; & vnusquisq; quasi blandiẽdo clamans, *Abba Pater*. Nullus enim ex saluandis in virtute Crucis per Christi plagas & vulnera poterit ingressum Cælorum adipisci, nisi prius fiat paruulus, vt monuit Apostolis suis Christus. *Nisi efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in Regnũ Cælorum*. Habet vir iustus & suam infantiam, qua loqui debet elementaribus Alphabeti characteribus, qui in tribus radicalibus linguis, Hebraica, Græca, Latina suis non carent misteriis. Vnde D. Hieronymus in præfatione in libros Regum loquens de Alphabeto Hebræorum, ita exorditur.

Viginti & duas literas apud Hebræos, Syrorum quoq. & Chaldæorum lingua testatur, quæ Hebrææ magna ex parte confinis est. Nam & ipsi viginti duo elementa habent eodẽ sono, sed diuersis characteribus. Samaritani etiam Pentateuchum Moysi totidem literis scriptitant, figuris tantum, & apicibus discrepantes. Certumq; est Esdram Scribam, legisque Doctorem post captam Ierosolymam, & restaurationem Templi sub Zorobabel alias literas reperisse, quibus nunc vtimur, cum ad illud vsque tempus iidem Samaritanorũ, & Hebræorũ characteres fuerint. Et post pauca alia, quibus demonstrat Hieronymus parem numerum literam alphabeticarum Hebraicarum cum libris canonicis veteris Testamenti, ita concludit. *Quomodo igitur viginti duo elementa sunt, per quæ scribimus hebraicè omne, quod loquimur, & eorum initijs vox humana comprehenditur; ita viginti duo volumina supputantur, quibus quasi literis, & exordijs in Dei doctrina, tenera adhuc, & latens viri iusti eruditur infantia.*

In alphabeto hebraico literæ 22. quot sunt in vet. Testam. libri canonici

In his infantia viri iusti adhoc tenera eruditur.

Sed qualis huiusce tenerrimæ infantiæ abecedarius, sine cuius literulis, & exordiis in Dei doctrina erudiri infantilis virilitas nequit, vt sic verè *Ex ore infantium, & lactentium perficiat Deus laudes suas, vt destruat inimicum, & vltorem*? Certè ille huiusmodi abecedarius est, quem principio didicit D. Paulus 1. Corinth. 13. *Cum essem paruulus*, inquiens, *loquebar vt paruulus, sapiebam vt paruulus, cogitabam vt paruulus. Quando autem factus sum vir, euacuaui quæ erant paruuli*. Idipsum videtur contigisse Francisci infantiæ, in qua *vt paruulus loquebatur* super literulas alphabetales. *vt paruulus sapiebat*, nec tardè, nec sine multa expectatione, & admiratione, quia erat multa gratia, & venustate præditus, & in cunctis ferè ab ipsa naturali infantia, cælitus elargita, ac dotibus præcipuis supra hominem ditata, expeditus. *Vt paruulus cogitabat*, ne erraret, & ad alapas, & verbera pedagogi sui solers infans incurreret. Præmonstrabat porrò quędam præludia virilitatis iuuenilis illa in eo inclita prærogatiua addiscendi tam promptè, atque expeditè ipsum abecedarium. In statu namque iuuenili vix incepta eius spiritali infantia visus est Vir Seraphicus, atque Apostolicus.

Dotes peregrinæ Fran. in addiscendo abecedario.

In Alphabeto ergo Hebraico, Syriaco, Chaldeorumque 22. characteres numerãtur, quot sunt libri canonici veteris Testamenti. Totidem quoque sunt notæ in alphabeto Latino, ablata litera H. quæ de rigore non est litera, sed aspiratio. In alphabeto autem linguæ Græcæ communis Atticæ, Ionicæ, Doricæ, Aeolicæ numerantur 24. Sub quo etiam numero libros veteris Testamẽti, quos 24. efficiunt, reducunt, quemadmodum etiam Iudæorum nonnulli, qui in eorum alphabeto enumerant & ipsi literas 24. resultantes ex 22. elementis ob literã Iod, ter propter reuerentiam Diuini Nominis ab eis repetita.

Tot sunt literę in alphabeto latino, quot in hebraico.

Discrimen inter alphabetum, & abecedarium ex eo sumendum, quod etsi tam illud, quam hic duplex sit, & nonnisi varietate nominis impar, attamen alphabetum ex græca deriuatione sic appellatur. Abecedarius autem è latina. Princeps enim litera in alphabeto est *Alpha* græcè, in abecedario verò est A. latinè. Alphabetum à Græcis desumit appellationem, abecedarius autem à Latinis. Et tam apud illos alphabetum, quam apud istos abecedarius

Discrimen inter alphabetum, & abecedarium

cedarius

cedarius nihil aliud est primo modo, nisi literarum collectio, seu ordinatio à prima litera sic nuncupatus. Sed secundo modo accipitur tum alphabetum, tum abecedarius pro eo, in quo aliquid per ordinem literarum quis digerit sua scripta, tractatus, libros, argumenta in quocunq; genere disciplinæ. *Diligentius factum est, quam nostri vel latinè, vel punicè, quos abecedarios vocant Psalmos facere consueuerunt,* scribit August. in Psalm. exposit. Vide Celium lib. 14. c. 28. Bud. in pandect. & alios. Habes pariter apud Latinos, quod abecedarius dicatur tyrunculus, vt exempli gratia noster infantulus Ioannes Morico, qui adhuc vltra literarum cognitionem nihil profecit, licet è regione auspicatus sit alphabetariam, abecedariamque eam scholam, quam in suo seraphico, apostolicoque Licæo diuinitus erigendo nouiter fundare debebat. Vt in ea, veluti in quadam Euangelica pædagogia totius Mũdi doceret infantiam, pueritiamque, per quã caro, & sanguis, in sentina omnium vitiorum torpescentes, nihil aliud expectabant cum Asino (relicta fidei, religionis, morumque christianorum ad montẽ ascensione) nisi omnimodum per Ecclesiæ eradicationem descensum, interitumque. *Pueri sunt pueriles & carnales affectus, qui expectant cum asinino torpore, & tarditate,* diximus supra ex Interprete nostro.

Quæ pædagogia à Fr. in Ecclesia pro infantia mundi fundanda.

Ergo Ioannes infans, vt filius gratiæ alphabetarius, abecedariusque affectus præmonstrabat, quod in schola sua apostolica ad destructionem huiusmodi puerorum, carnis, & sanguinis alphabetariorum, abecedariorumque, atque exinde hostium Dei in totalem Reipublicæ perniciem stultescentium, ac debaccantium, ex ore infantium, & lactentium incipienda, perficiendaque erat laus diuina. *Ex ore infantium, & lactentium, &c.* Vbi Interlinearis: *Non pro ætate, sed qualitate simplicium, insipientium. Quasi non solum à perfectis, sed ab insipientibus prædicatis.* Ex qua sententia distinguenda duplex infantia, & insipientia, & vtraque extrema. Vna ea est, quæ in schola Dei incipientes suos nuncupat infantes, quasi ad prima rudimenta alphabetalia, in qua exorditur prima simplicitas, & puritas. Altera infantia, ac insipientia simul in viris perfectis reperitur. Primam expressit D. Paulus loco citato, quando dixit, *Cum essem paruulus, &c.* scilicet (postillat Lyranus) balbutiendo, & imperfectè. *Sapiebam vt paruulus,* apprendendo aliqua, quæ magis essent reprobanda, & è conuerso. *Cogitabam vt paruulus,* scilicet vana, & inutilia. Secũdam infantiã, & stultitiã idẽ Apostolus ibidem statim significauit non amplius sub nomine paruuli, sed viri. *Quando autem factus sum vir, euacuaui quæ erant paruuli,* scilicet non conuenientia &c. Hæc Lyranus.

Qui infãtes & lactentes spiritualiter

Duplex infantia, & insipientia in Chrristi pædagogia.

Vtraque infantia coniungens sibi & insipientiam, quanto amplius immediatè est à Deo (sicut in puerulis immediatè est à pædagogis alphabetica instructio) tanto amplius apta est perficere sua blandienti, ac balbutienti lingua ipsorum Angelorum linguam. Quod explicat egregiè Lyranus super illud *Ex ore infantium, & lactentium perfecisti laudem,* quasi diceret, Angelorum, ad destructionem populi Iudæorum per Romanos, qui populus fuit Christi inimicus, & vltor, putans se vlcisci de Christo pro lege Mosaica. Laus Angelorum de diuinitate Christi in eius ortu ad perfectionem redacta fuit ab infantibus, & pueris clamantibus in Templo. *O sanna, &c. Pueri isti,* inquit *non sunt homines literati, qui ex scientia legis, & prophetarum possent cognoscere diuinitatem Christi, & sic confiteri. Propter quod ista laus videtur processisse à Spiritu Sancto, linguas etiam mouente. Sicut locutio Asinæ Balaam non fuit ab ea, nisi passiuè tantum. Et sic ista laus puerorum videtur perfectior fuisse, quam Angelorum, quantum ad hoc, quod efficiebatur immediatè à Spiritu Sãcto, qui præcellit omnes Angelos in infinitũ.*

Quomodo infantes, & lactentes perficiant Angelorum de Deo laudẽ.

Vtramque etiam prædictam infantiam Deus ipse duabus literulis vocalibus alphabeti Græci declarauit Ioanni, dicens, *Ego sum alpha, & omega, principium, & finis.* Alpha pro infantibus in principio. Omega pro infantibus in fine. Cum tamen quælibet infantia hæc sine insipientia esse nõ possit, pari modo nec erit sine Christi Cruce. Insipientia enim hæc infantilis, siue in incipientibus, siue perfectis Crux Christi est, vt patet ex doctrina euangelica, & apostolica, atque ex ipso Crucis titulo. In ipso namque cum tribus linguis dignioribus, scilicet Hebraica, Græca, & Latina, literæ quoque trium alphabetorum, nimirum Hebraici, Græci, Latini exaltatæ videntur, simulque exaltatæ in Christo exaltato *Alpha, & Omega,* quia (inquit Interpres Apocal. 1. in ser. Dom. 2. post Pascha) ipsi Christo nihil præteritũ, nihil futurum, sed esse est ei præsens, cum sit alpha & omega, principium & finis. Quasi diceret, quidquid Christus docet literulis suis paruulos, & infantes suos, temporaneum non est, sed æternum est, alpha est & omega est Hebræis, Græcis, Latinis. Principio per extensum scriptum fuit tribus illis linguis in eo titulo *Iesus Nazarenus Rex Iudæorum,* vt apparet in tabula

In titulo crucis Christi tria alphabeta exaltata.

Quidquid Christus docet, alpha, & omega est.

tabula ipsa, palmo vno cum dimidio oblonga, in Basilica S. Crucis in Ierusalem. Postea in exemplis abbreuiauerunt Christiani per notulas capitales solummodò more Romanorū in hunc modū I. N. R. I. Vnde factum, vt eo amplius triplex alphabetum prædictum in Christi Cruce cum ipso Christo exaltaretur. Pariterque significaretur, quod christiana infantia siue alphabetaliter instruenda, siue perfectè instructa à Cruce incipere debet. Christus ipse Cruci affixus comparauit exaltationem suam exaltationi serpentis, quē Moyses pro signo, scilicet in Thau (vt paulò ante explicàuimus) erexit in deserto contra serpentes igneos. *Et sicut exaltauit Moyses, &c.* Ioann. 12. Mira quidem res, portentosaque profectò, vt filius Dei crucifixus serpenti pergrandi, ac visu horribili placuerit seipsum comparare. Explicemus misterium aliquo arcano peculiari, ac nouo.

Cur Christ. in cruce serpente se cōparauerit

Memoria crucifixi vitia crucifigit, ait Interpres noster, vt alibi dictum est. Sed quibus clauis? Illis, inquio, qui ex dentibus serpentis desumuntur. Et qui, inquies, hi dentes serpentini circa rem nostram? Audi si placet. Emblematum Princeps Alciatus expendens illud Apostoli 2. ad Corinth. 3. *Litera occidit, spiritus viuificat*, vtitur Cadmi literarum alphabeticarum inuentoris fabella, ita canens affabulando & ipse ceu mythologista in fabulæ explicationem de Cadmo, literarum alphabeticarum apud Græcos inuentore.

Emblema de Cadmo literarum græcanicarum inuentore

Vipereos Cadmus dentes, vt credidit aruis,
Seuit & Aonia semita dira solo.
Terrigenum clypeata choros exorta virorum est,
Hostili inter se qui cecidere manu.
Euasere quibus monitu Tritonidos armis
Abiectis data pax, dextraque iuncta fuit.
Primus Agenorides elementa, notasque magistris
Tradidit, ys suauem iunxit & harmoniam;
Quorum discipuli contraria plurima vexant,
Nonnisi palladia quæ dirimuntur ope.

Commentatores huius Emblematis plurima scribunt de inuentoribus literarum alphabeticarum, maximè græcarum. Cadmum, Agenoris filium attulisse eas à Phenicia in Græciam, communior sententia refert, de qua Plinius lib. 7. cap. 56. Solinus cap. 13. & alii, licet haud pauci aliter excogitent. Cadmus, vt aiunt, nonnisi sexdecim literas, quot sunt in serpentis ore dentes inuenit. Idcircò serpentinis dentibus ratione paritatis numeri hæ literæ assimilantur. Literæ alphabetales pariter & ipsæ (vti fingitur de dentibus serpentis, à Cadmo interfecti, illisque ab ordine ablatis per aruum disseminatis) tanquam in sola alphabeti serie otiosæ dissipantur, seminantur, atque ita demum plures numero, variæque digestæ ob varios animi conceptus nunc concordes, nunc concertantes viuunt, agunt, pugnant.

Cur primæ 16. literæ à Cadmo inuētæ serpentis dentibus cō paratæ

Tonorum, & spirituum in notulis alphabeticis imaginarias quasdam esse lanceas, & galeas exercitus, potes philosophari. Partes multæ elementorum sursum eminentes, talium rerum speciē probant. In alphabeto infantulorum, veluti in quodam campo militari non solum illinc lāceatos, ac leuis armaturæ intueris milites, verum etiam cataphractos, si diligentius rem inspicies, clypeis, ensibus, ac ballistis instructos. Sed fas est ad id figurationis huiusmodi martiales extrahere imagines ex alphabetalibus Hebræorum elementis, à quibus profectas fuisse literas nostras cum ipsis figuris, non absurdè quibusdam videtur.

Alphabetū paruulorum veluti cāpus militaris.

Ex notis hisce militaribus (peracta pugna, & pax introducta) suauis harmonia erumpit, auctore Cadmo, eas tradēte magistris; fecit namque, vt consonantes cum vocalibus grato admodum, ac perdulci consensu inter se iungerentur, & quasi sociarentur, ad enunciandas profundissimas humanæ mentis notiones. Vel vt disciplinæ liberales haberent inter se commune quodam vinculum. Vt quasi mutuum auxilium sibi præstarēt. Est enim omnium artium præclara quædam harmonia, quamquam singulæ præceptis distinguantur.

Literæ Alphabeti latini ex literis hebraicis deductæ.

Vt serpens in Cruce Christus, è cuius morsu Mors perempta est, ceu dentes vipereos ad titulum Crucis suæ effixit literas hebraicas, græcas, latinas. Quasi aliis essent ad mortem (haud per virtutum, hæc passim contigit ex hominum malitia, sed per vitiorum in Christi nominis, & eius Crucis virtute interfectionem) aliis verò essent ad vitam. Nam interfectis vitiis, virtutes necessariò reuiuiscunt. Sic dum hæc vitia, non autem virtutes literæ occidunt, dentibus serpentinis veluti clauis crucifigentes crimina, immo in Thau Crucis signo affigentes cum ipsis criminibus Dracones plurimos, spiritu gratiæ Dei anima viuificatur. Infantuli simplices, & incipientes addiscentes alphabetum, incipiunt quoque dentibus vipereis mordere ignorantiam, vt postea paulatim vlterius progredientes, eam in ætate adulta sub magistris, ac doctoribus inter-

Literis veluti clauis serpentinis configenda sunt vitia.

interficiant. Sed dum Christiani sunt, debent quoque principio scire, propterea alphabetum ipsorum nuncupari *Sanctam Crucem*, & sub *Crucis signo* imprimi, & incipi, quia clauos ad confixionem vitiorum, vnde Dei, & virtutum ignominia adnascitur, in dentibus serpentis Christi ceu in simbolis literularum alphabeticarum, quatenus hæ proficuæ sibi forent, perquirere fas est.

Infantia Frâcisci in addiscêdo alphabeto bis auspicatissima.

Infantulus Ioannes noster habebat in humero dextro *Crucis signum*, à cælestis Peregrini osculo in baptismate relictum. In alphabeto etiam habebat *Christi Crucem*. Quare eius infantia in addiscendo sub duplici Cruce alphabeto, duplicem quoque Crucem auspicabatur duplicis infantiæ eius spiritualis, duplicisque insipientiæ, seu stultitiæ, per quam suo tempore malam, sacrilegamque, vniuersaléq; per corruptos mores infantiam, in qua pené Ecclesia omnis exciderat, in bonā, sanctamque infantiam ad eiusdem Ecclesiæ reparationem commutaret.

Infantia prima spiritualis Francisci à stultitia Crucis nouis, admirandisque modis incepit, vt ex primordiis suæ conuersionis liquet. Sapiens tunc ceu paruulus, & infans, & lactans, tendensque ad perfectionem laudis Dei in destructionem hostis satanici, qui & vltoris est in Dei vindictæ contra peccatores executionem, nullum alium habuit immediatum magistrum, ac præceptorem veluti perdiligentem, assiduumque, summumque pedagogum nisi Christum, vt ait Bonau. cap. 2. de perfecta Francisci conuersione his verbis. *Quoniam autem seruus Altissimi Doctorem non habebat aliquem in huiusmodi nisi Christum; addidit adhuc ipsis clementia eum in gratia visitare dulcedine.* Hęc in Francisco infantia incipiens instituere pædagogiam suam, nihil aliud assumpsit pro stemmate suorum discipulorum, nisi Crucem, super quam in serpente Christo inuenirent & ipsi sub tanto Duce quasi dentes vipereos veluti exercitus, qui cōcorditer nouo scribendi, & dicendi modo iuxta Christi, & Apostolorum doctrinam irruerêt contra inimicos Crucis. *Cum igitur*, scribit idem Bonau. cap. 5. *cerneret vir Dei Frācīscus suo exemplo ad Crucem Christi baiulandam ferventi spiritu plurimos animari, animabatur & ipse tamquam bonus Dux exercitus Christi ad palmam victoria per culmen inuicta peruenire virtutis, &c.*

Immediatus Franc. pręceptor in eius infantia spirituali Christus.

Mira prior in Franc. infantia spiritualis.

Mira ergo, ac noua hæc prior spiritualis in Francisco infantia sub præceptore, & ductore Christo, quemadmodum & mira in ipso naturalis infantia sub bino Crucis insigne: altero in humero dextro à cælesti Peregrino peregrinè relicto, altero in alphabeto, quod discebat, ab Ecclesia communiter impresso. Summè profecit Franciscus sub priori infantia spirituali, crucifigens seipsum cum Christo, & vitia cum seipso, & Mundum, & carnem, & Diabolum cum vitiis. Sicut etiam & multum profecisset ab infantia naturali circa literas humanas, diuinasq; si postea in adolescentia eum haud applicuissent parentes mercaturæ, in qua tamen moraliter profecit ad miraculum. Attamen perueniens ad postremam infantiam, & pené ad statum innocentiæ, quasi nihil adhuc didicisset, iam ad priorem alphabetum redeundū esse fatebatur. Id tamen non mirum, nam res tam peregrina accidit ei potissimum post crucifixionem corpoream per plagas, & clauos, quos in carne sua fabrefecerat, & infixerat Christus. Christus dixit in Cruce *Sitio*, & nihil aliud sitiuit ibi spiritualiter, nisi animarū salutem, pro qua semper *cucurrit in siti* ab eius ortu, & per omnes suæ ætatis periodos, vt explicat Interpres noster. Itaque optabat fermè Christus redire ad primordia vitæ suæ, ad infantiam, pueritiam, adolescentiam, virilitatem, atque ad prę terita horum temporum incommoda, & labores; & his expletis quasi infinito circuitu iterum eadem incipere optabat, ne vnquam ab ista siti liberaretur. Hic excessus amori diuino genuinus est, & ab eo penitus inseparabilis. Eodem ferè modo aduertit de Francisco Bonauentura cap. 14. Faciebat, inquit, vir sanctus quoniam propter excrescētes in pedibus clauos, ambulare non poterat, corpus emortuum per Ciuitates, & Castra circumuehi; vt ad Crucem Christi ferendam cæteros animaret. *Fratribusque quoque dicebat. Incipiamus fratres seruire Domino Deo nostro, quia vsque nunc parum profecimus. Flagrabat etiam desiderio magno ad humilitatis redire primordia; vt leprosis sicut à principio ministraret, corpusque iam pra labore collapsum reuocaret ad pristinam seruitutem, etc.*

Factus vir Christo interius, exteriusque per similis flagrabat ad primam infantiam redire.

Eadem sitis in Frāc. post stigmata, quæ fuit in Christo cruci affixo.

Qui pædagogi in euāgelio.

Paulus scribit ad Corinth. 4. *Nam si decem millia pedagogorum habeatis in Christo, sed non multos Patres. Nam in Christo Iesu per Euangelium ego vos genui.* Vbi Lyranus Alii instruxerunt eos de quibusdam minoribus, propter quod vocat eos pædagogos, se autem patrem eorum, &c. Et ad Gal. 3. *Itaque lex Pædagogus noster fuit in Christo; vt ex fide iustificentur. At vbi venit fides, iam non sumus sub pædagogo.* Idem Lyranus. *Itaque lex pedagogus, &c.* Idest disponens ad Christum, sicut Pędagogus disponit puerum ad virtutem, tempore futuro habendam. *At vbi venit, &c.*

Cur lex vetur pædagogus dicatur.

Idest sub obseruationibus legalibus, sicut puer adueniente ætate adulta, iam non est sub pedagogi disciplina, sed superioris doctrina, & eadem ratione adueniente Euangelio, cessant legalia. Hæc Lyranus.

Verum etsi à prioris Regulæ institutione omnis Euangelii medulla venerit in Francisco, cui Altissimus illam Regulam reuelauerat: Et quamuis etiam circa illius Euangelicam obseruantiam ipse ita profecerit, vt meruerit interius, exteriusque cunctam Crucifixi Dei patefacere Academiam ad docendum cum ipso Christo crucifixo totum Mundum, & vniuersam Ecclesiam renouandam, prout de facto per se, & per suos Minores vtrumque effecerat; nihilominus ad pristinam infantiam redire peroptabat, ad quam etiam vt ad ipsam suos fratres redirent, sollicitabat; ne vnquam in se, & in suis etiam post aduentum Legis cœlitus datæ ad Legis Euangelicæ reparationem cessaret pædagogus. *Incipiamus fratres seruire Domino, &c.* Talis est humilitatis, & amoris Dei natura, maximè vbi Religiosi non in statu, sed in schola perfectionis sunt. Sed hoc potissimum oportet de iure Franciscanis, vt ipsorum nomen intrinsecè demonstrat. *Minores* appellantur, vt veluti infantes semper loquantur lingua comminuta, & veluti alphabetum minutis literis congestum addiscerent intra quinque Ciuitates plagarum Christi, quarum formam exprimebat in suo corpore Franciscus. *Minuo* enim (aiunt Latini) idem est *ac minorem redeo*. Fiant ergo Fratres Minores cum Francisco, Minorum Institutore, ac Fratre Minore nomine, re, & exemplo in eius schola veri Minores, & quasi semper incipientes, & veluti infantes sub pædagogi ferula, vt literulis penè comminutis, & abecedariis cum Christo crucifixo loquantur lingua Chaoanea vocibus blandiendo, ac literulis quasi balbutiendo. Sic namque semper in exordio positi *tenera adhuc & latens viri iusti eruditur infantia*; Et dum ita eruditur, auget mirum in modum in desiderio redeundi ad pristina, semper nouo quodam fomite vlterius procedendi iuxta naturam ad debitum illorum, qui profitentes vitam Apostolicam, in via, non autem in termino perfectionis sunt. Ipse Seneca scribit epist. 110. more ethnico. *Vnicuique nostrum pædagogum dari Deum non quidem ordinarium, sed nunc inferioris notæ ex eorum numero, quos Ouidius ait de plebe Deos*. Sæpius etiam (inquit idem) est humani generis Pædagogus, quod notauit nouissimus Dictionarii Latini Auctor.

Mira Franc. infantia spiritualis post sacra stigm.

Lingua cōminuta intra ciuitates plagarū Christi Minoribus propria.

Hucusque ex felici Ioannis pueruli infantia sub bino Crucis Christi vexillo, sibi ab ipso ortu iam proprio alphabetum addiscente, eius quoque binam infantiam, quam debent vsque ad mortem inhiare cum ipso Minores, auspicati sumus. Remanet modo breui adducere in Academia, ac Bibliotheca Franciscana sub ducatu Bonauenturæ, in hac quoque bina infantia viri incliti tum solutum, tum rithmicum suum alphabetum, ipsumque cruciforme tripliciter consignare. Quod & ipsemet Franciscus didicit in spirituali pædagogia, in qua & Princeps euasit in vniuersam Mundi infantiam edis cendam, vt diximus.

Agenda in sequētibus

PVNCTVM I.

Tria Alphabeta, tribus signis Pōtificibus cōnsignata, & Bibliothecæ Seraph. apponenda; sed ex vna infantia Francisci, sub duplicis Crucis insigne Alphabetum addiscentis binæ infantiæ Apostolicæ præmonstrata, in Ecclesiam Romanam, per stultitiæ Crucis doctrinam infantiliter instruendam, erigendamque.

PRopria sunt, ac præcipua tria hæc, quæ modo explicare statuo Alphabeta, Academiæ, ac Bibliothecæ Seraphicæ Franciscanorum. Concors pariter illorū est deductio ab ipso christiano alphabeto, quod in sua infantia sub binæ Crucis præsagio addiscere incepit Franciscus, vocatus tunc Ioannes. Refert Bonauentura, vbi incipit agere post cap. 15. & vltimum legendæ suæ maioris de virtute Sacrorum Stigmatum hæc in specie. *Totum Viri Dei studium, tam publicum, quam priuatum circa Crucem Domini versabatur. Et vt Cruci signaculo, cordi eius à principio suæ conuersionis impresso, corpus consignaret exterius, in ipsa se Cruce recludens, habitum pœnitentiæ sumpsit, Crucis imaginem præferentem. Quatenus sicut mens eius intus Dominum Crucifixum induerat, sic & corpus eius indueret arma Crucis. Et in quo signo Deus potestates aereas debellarat, in eodem suus exercitus militaret, &c.* Hæc Bonauentura de infantia prima spirituali Francisci, ab eius conuersione sumente exor-

Totū Franc. studiū Crux Christi fuit.

exordia. Verum hæc ipsamet spiritalis infantia ab ipsa infantia naturali Viri sancti auspicata videtur. Nam vtraque consignatio cruciformis, cordis scilicet, & corporis in infantulo Ioanne reperitur. Illam cordis recepit ipse per Baptisma, quo Christianus factus est, nimirum per sanctificantem gratiam baptismalem, qua Cruce Chisti signatus ad sacram militiam sub venerando vexillo Sanctæ Crucis Christi ex tunc adscriptus fuit. Hæc interior consignatio per signum Crucis, quod recipit infans à Sacerdote exterius in fronte, significatur, estque cunctis christianis communis. Fuisse autem sub peculiari quadam prærogatiua infantulo nostro effectam, possumus colligere ex illa exteriori consignatione, qua cælestis ille Peregrinus osculo suo mirabili in humero eius dextro Crucis iconem reliquit. Sic peculiarissimæ in modo nascendi prærogatiuæ, hæc pariter prærogatiua (in qua præcipuus corporis character in Cruce illa cælesti, præcipuũ quoque Crucis characterem cordis infantuli indicare voluit) præter communem modum respondit. Vbi deinde incepit Sanctam Abecedarii Crucem addiscere Ioannes, incepit quoque se disponere ad susceptionem habitus elementaris disciplinæ, quæ sub Crucis signatura habitum pœnitentialis Crucis, ab ipso in prima infantia spirituali sub Præceptore Christo assumendum, præfigurabat. Vt isthinc inciperet quoque Cruciformem Academiam suam, Bibliothecam suam instituere, ex qua, præter innumeros alios, exiens Bonauentura optimè instructus, ad eius decus, & ornamentum duo alphabeta componeret. Mihique motiua præstaret, ea triplici Cruce alphabetali enucleandi.

Primum Bibliotheca Seraphica Alphabetum Hebraico-Latinu-Cruciforme, in suis connexionibus, & verbis Christi, in Monte & in Cruce prolatis ter septiforme. Necnon & primo Bonauent. Alphabeto conforme.

Ad te

I. N. R. I.

I

Beati Pauperes spiritu.
Pater ignosce illis.

Vade, Francisce. | Aleph. Doctrina A | Beth. Domus B | Gimel. Plenitudo C | Daleth. Tabularum D | Et repara.

II

Beati Mites, &c.
Amen dico tibi, hodie.

He. Ita E
Vau. Et F
Zain. Hæ G
Heth. Vita H

III

Beati qui lugent.
Mulier ecce filius tuus.

Teth. Bonum I
Iod. Principium K

IV

Beati qui esuriunt:
Heli, Heli Lamazabat.

Cap. Manus L
Lamed. Disciplinæ, seu cordis M

Domine Leuaui. Psal. — Animam meam, xxiv.

V

Beati Misericordes.
Sitio.

Mem. Ex ipsis N
Nun. Sempiternum O
Samech. Adiutorium P

VI

Beati mundo corde:
Consummatum est.

Hain. Fons, oculus Q
Phe. oris R
Zaddi. Iustitia S

Domum meam, quæ vt cernis — Tota destruitur;

VII

Beati Pacifici:
Pater in manus tuas:

Coph. Vocatio T
Res. Capitis. V
Schin. Dentium X
Thau. Signa Y
Z

Signum
Vrbani Papæ III.

Alphabetorum literarum, linguarumque varietas.

ALphabeta, suis literulis, aut notulis, charactribusque digesta haud apud omnes eadem; quemadmodum neque eædem voces, neque idiomata, vt ait Aristoteles. Perperam asseruere nonnulli tot genera esse per totum Orbem literarum alphabeticarum, quot pariter & linguarum. Videmus namque quamplures nationes, linguis diuersæ, vno, eodemque vti charactere. Itali, Hispani, Angli, Galli latinas literas in vsum habent. Vnde credendum tria esse veluti primordialia literarum genera, iuxta tria principaliora idiomata. Scilicet Hebraicum. Grecum. Latinum. Literæ deinde alphabetales, secundum quod magis, vel minus ad hasce linguas approximantur; ita quoq; magis vel minus illis conformes sunt. Sic sub lingua Hebraica comprehendi videtur Literæ Armeniacæ, Chaldaicæ, Syriacæ, & aliæ nonnullæ, propter nescio quam conformitatem, quam inter se habere demonstrant. Et certè scimus eosdē characteres, quos Cadmus ex Frigia transtulit Græciæ, illos eosdem esse apud Misiam, Macedoniam, multasque alias Prouincias. omnes idiomate differentes, ac varias. Gothi, Vandali, Hunni retinent literas quemadmodum & Germani, Poloni, aliæque nationes parum nostris dissimiles; forsan ex eo, quia horum populorum locutiones magis Latino idiomati accedunt, quam alicui alio. Et hæc est ratio, quare inter septuagintaduas linguas, è Turris Babilonicæ constructione, linguarum confusione exorta, natas semper principem locum retinuerint: Maiorque pars librorum in toto Orbe in ipsis linguis sit composita, atque ordinata.

Subalphabeto hebraico quæ literæ veniunt.

Quæ sub alphabeto græco.

Fuerunt quoque multi alii libri literis Arabicis consignati, quibus Philosophię, Medicinæ, atque Astrologiæ maior pars edita est. Et ea potissimum tempestate, qua ex Italia, & Europa exulantes cum gente Gothica bonæ artes, has deinde Arabes, necnon & Mauritani, populi barbari recuperauere, ac reassumpsere. Similiter exiere alia scripta, Armenica, Siriaca, Ægyptiana, Frigia, Francica, Hispanica. Quæ verò tamen satis parua visa sunt respectu eorum, quæ hebraicè, græcè, latinè edita fuere. Adde, quod in tribus his nationibus, scilicet hebraica, græca, latina Mundi Monarchia semper amplius floruit, viguitque. Vide Mutium Pansam in sua de Bibliotheca Vaticana historia italicè composita discurs. 3. p. 1. fol. 10.

Quæq; sub Latino

In tribus nationibus Mūdi Monarchia magis floruit.

Princeps ergo ex tribus primis, atque radicalibus alphabetis, hebraicum est, hocque quadruplex. Alterum omnium antiquius illud faciunt, quod ab Angelo in terrestri Paradiso didicit Protoplastes. Alterum, quod Abraham, transiens flumen Euphratem, à Deo accepit. Tertium, quod Deum Moysem, legis tabulas ei tradentem, docuisse fertur. Quartum demum faciunt, quod postremò inuenisse Esdram, publicum populi Hebræi Scribā asserunt; quodque Iudæi omnes hodie in vsum habent, vt supra dictum est, & infra quoque dicendum. Vide Theodosium Ambrosium, Augustinum, Panteum citātem in sua de lingua Siriaca, atque Chaldaica institutione apud eundem Pansam p. 4. fol. 316. Quamobrem aut mirum, si tanta characterum, seu literarum diuersitas in lingua Hebraica reperiatur. Reliqua duo alphabeta radicalia, scilicet Græcum, Latinumque cunctis sunt nota.

Alphabetū hebraicum quadruplex

Alphabetorum, & linguarum varietas. Titulus Crucis Christi, in quo Lingua Latina præcedit Hebraicam, Græcamque.

POrrò omnis omnium Alphabetorum moles, expressa picturis eximiis, illorum authores, atque inuentores patefacientibus, in hac Bibliotheca Vaticana, veluti in quodā haud solius Vrbis Romæ verum & totius Orbis, cuius Vrbs caput est, & Regina, Theatro, inspicitur, & admiratur. Post eius restaurationem, & magnificentiam per duos Romanos Pontifices, Zachariam huius nominis primū, authore Platina, & Nicolaum V. duo, magni ingenii, magnæ doctrinæ, animi, & regiminis Minores, *Xistus* IV. Ligur, & Xistus V. Picænus eam summè magnificarunt, celebremque & aliam fermè pulchritudine, & splendore reddiderunt. De primo ad eius Epitaphium.

Omnia penè Mundi cuiusuis generis alphabeta in Bibliotheca Vaticana.

Templa, domum expositis, vicos, fora, mœnia, Pontes
Virgineam Triuij quod repararis Aquam.
Prisca licet Nautis statuis dare commoda Portus,
Et Vaticanum cingere XISTE iugum.

Pius

Plus tamen Vrbs debet. Nam quæ squallore latebat
Cernitur in celebri BIBLIOTHECA loco.

Xistus verò V. palmam IV. penè subripiens, celebriori sito transtulit, fundauitque Bibliothecam, eamque ad supremum magnificentiæ, & decoris apicem euexit. Accipe eius inscript. ibi affixã. *Sixtus V. Pontifex Maximus Bibliothecam ædificauit, Porticus coniunxit. anno Dom.* 1588. *Pontificatus sui Anno tertio*: Hic etiam Pontifex ingentem illam structuram exterius, interiusque appingi fecit, atque imaginibus permultis, ac perillustribus ad librorum exercitium superbè exornari. Interiores picturæ eius gesta celebriora illinc exprimunt; istinc verò per suas columnas miro ordine, atque artificio distributas tria perbelle repræsentant, scilicet Concilia œcumenica, celebriores Bibliothecas, clarosque in literarum alphabetalium diuersi generis inuentionem viros, cum quorum nonnullis & ipsa alphabeta sunt appicta tali ordine, vt priora spectent linguæ Hebraicæ, posteriora linguæ Græcanicæ, sequentia linguæ Latinæ, postrema aliis linguis. Circa hoc tertium pro re nostrâ series literarum alphabetalium inuentorum ita se habet, seruans, vt puto, rationem temporum.

Sixtus V. eam alio sito ædificauit picturisque exornauit.

1 *Adam* diuinitus edoctus, primus scientiarum, ac literarum inuentor.

Literarũ hebraicarũ inuentores.

2 *Filii Seth* columnis duabus rerum cælestium disciplinam inscribunt.

3 *Abraham* Siras, & Chaldaicas literas inuenit.

4 *Moyses* antiquas Hebraicas literas inuenit.

5 *Esdras* nouas Hebræorum literas inuenit. Hæ hodie sunt in vsu, vt diximus ex Bellerm. tom. 1. lib. 2. cap. 1.

Literarum Ægiptiacarum.

6 *Mercurius* Thoyt Ægyptius sacras literas conscripsit.

7 *Hercules* Ægyptius Phrygias literas conscripsit.

8 *Mennon*, Pharoneo æqualis literas in Ægypto inuenit.

Literarum Phœniciorũ.

9 *Isis* Regina, Ægyptiarum literarum inuentrix.

10 *Phœnix* literas Phœnicibus tradidit.

Literarum Græcanicarum.

11 *Cadmus*, Phœnicis frater, literas sexdecim in Græciam intulit, *Alpha. Vita. Gamma. Delta. Epsilon. Iota. Kappa. Lamda. My. Ny. Omicron. Pi. Ro. Sigma. Taf. Ypsilon.* Quæ sunt apud Latinos. A. B. G. D. E. I. C. L. M. N. O. paruum, P. R. S. T. Y. Illis sexdecim Græcis quatuor postmodum addidit Palamedes, totidemque Simonides Melicus, de quibus paulò infra, vt omnes essent 24. quibus hodie vtuntur Græci. appositis *Zita. Ita. Thita. Xi. Phi. Chi. Psi. Omga.* Quæ sunt apud Latinos, Z. I longum, Th. X. Ph. Ch. Ps. O. magnum. Aristoteles apud Plinium testatur, antiquas Græcorum literas fuisse 18. Et quod duas alias ipsis addiderit Epicharmus potius, quam Palamedes. Sequuntur aliæ inscriptiones Vaticanæ.

12 *Linus Thebanus* Græcarum literarum inuentor.

13 *Cecrops Diphies* primus Atheniensium Rex, Græcarum literarum author; Huic picturæ inscriptum est totum alphabetum Græcum integrum.

14 *Pythagoras* Y. literam ad humanæ vitæ exemplum inuenit.

Literam Y. inuenit Pitagoras.

15 *Epicharmus Siculus* duas Græcas addidit literas.

16 *Simonides Melicus* quatuor Græcarum literarum inuentor. nimirum Xi. Ita. Psi. Omega.

17 *Palamedes* bel'o Troiano literas quatuor adiecit, Zita. Thita. Phi. Chi.

18 *Nicostrata* Carmenta latinarum literarum inuentrix. Literæ ab ea repertæ hæ fuerunt. A. B. C. D. E. G. I. L. M. N. O. P. R. S. T. V. Quibus Euander eius filius, Arichadumque Rex sex alias addidit. H. K. Q. X. Y. Z. Vnde in eius sequenti inscriptione.

Literarũ latinarũ inuentrix.

19 *Euander*, Carmentæ filius Aborigenes literas docuit.

Aborigenarum literarũ doctor.

20 *Demeratus* Corinthus Hetruscarũ literarum author. Hic extat alphabetum Hetruscum ex corruptione hebraicæ linguæ, quam, vt aiunt, primũ Noe Patriarcha anno 100. post diluuium attulit, cõpactum.

Literarũ hetruscarum author.

21 *Claudius Imperator* tres nouas literas adinuenit, F. reliquæ duæ vsu obliteratæ sunt.

In vltimis columnis Vaticanæ Bibliothecæ, nempe septima, & octaua, hæ postremæ inscriptiones adleguntur. In priori columna.

22 *S. Ioannes* Chrisostomus literarũ Armenicarum inuentor.

Literarum Armenicarum.

23 *S. Hieronymus* literarum Illyricarum inuentor.

Literarũ Illiricarum.

24 *Vlphias* Episcopus Gothorum literas adinuenit.

In posteriori columna.

IESVS CHRISTVS *Summus Magister, cælestis Doctrinæ Author*. Hactenus de literis, & Alphabetis diuersi generis ex Pansa citato. Qui ad finem huius postremæ

Alphabetũ Arabicum.

mæ inscriptionis addit *Alphabetum Arabicum*, suis præcipuis characteribus consignatum. Verum quis eorum fuerit inuentor, nondum ipse reperiisse testatur. Literę alphabetales quantum ad figuram, & granditudinem, distinguuntur in maiusculas, & minusculas. Maiusculis notis eas tradidisse suos authores certum est, incertum verò vtrum iidem characteres minusculas adinuenerint. Quando ergo inceperint notulæ minusculæ, quæ figura videntur dissimiles, ipse nondum legi. Scio tamen recensiores nonnullos testari, literas minusculas tempore Ciceronis extare, at per consequens longe ante incepisse.

De author. liter. minuscularũ incertũ est.

Tanta Alphabetorum varietas decorant hodie hanc in Vrbe Bibliothecam Vaticanam, nec paucam gloriam magni Sixti V. nomini, ac memoriæ inserit. Alphabetum verò pro Bibliothecæ Seraphicæ apparatu, ac decoramento vnum erit vt figura, duo autem vt figurata, & hæc duo ter cruciformia erunt. Dum enim ex vna parte infantulus Ioannes noster sub duplici binæ Crucis auspicio legit alphabetum suum Latinum hilariter, & attentè, magnam præbens pædagogo suo, ac parentibus expectationem, prænunciat simul quidquid futurum sit circa binam infantiam suam spirituale totius Christiani Orbis infantiæ per nouam Academiam, ac Bibliothecam à se erigendam documentum, & instructionem, in baiulãdam, & sequendam cum ipso, nouo, ac iugi studio Christi Crucem. Hinc Bonau. exiens vt Doctor Seraphicus à Seraphica Academia, ac Bibliotheca Francisci, summi doctrinæ Seraphicæ Magistri, semperque in suo magistratu veluti infantuli alphabetalibus elementis instruendi, voluit duobus alphabetis omnem Fratrum Minorum, imò & Religiosorum, & Christianorum edocere infantiam, illa magnæ Academiæ aperiens, ac Seraphicæ Francisci Bibliothecæ apponens. Primum alphabetum soluta oratione ab eo digestũ est sub hac intitulatione. *Alphabetum Religiosorum*. Secundum versiculis rithmicis numero 24. conflatum, præfert hanc in specie inscriptionem. *Alphabetum Religiosorum incipientium*. Vtroque viri religiosi infantiam alphabeticè instruens, incipit cum litera A. ab amore, ibi per negationem, hic verò per affirmationem, vt patebit infra. Nam sicut naturaliter prima litera, quam exprimit egressus ab vtero flens & plorans infantulus, est A. vt supra explicatum est cum Lirano in ortu Francisci (vnde ad imitationem naturæ in cunctis cuiusuis nationis alphabetis princeps litera semper est A.) ita quoque amare connaturale & homini, adeout in hac vita necesse est, vt aliquid amet, siue sit æternum, siue temporaneum.

Promptitudo Franc. in addiscendo alphabeto.

Cur cuncta alphabeta habeant A. primam literam.

Discens verò infantulus noster Ioannes alphabetum suum sub binæ Crucis auspicio, & præmonstrans quoque de longe binum Bonauenturæ alphabetum, suæ Bibliothecæ Seraphicæ inscribendum, haud inconcinnè factum quis existimabit, si vtrumque ipse triplici Cruce figurare statuerim. Et in qualibet Cruce addere lateraliter illa verba, quæ de Cruce mandans, & præcipiens Ecclesiæ suæ reparationem, dixit Christus Francisco intra domum S. Damiani, iam desertam, ac semidirutam, & ipse Franciscus iam spiritualiter infantulus, *Vade Francisce, & repara*. Nam, vt refert Bonauentura c. 2. ter Christus, Cruci ligneæ picturatæ affixus repetens semper eadem verba, allocutus est Franciscum adhuc in Christi pędagogia puerulum.

Cur author duo Bonau. alphabeta ter crucifor mia ediderit.

Finis cathalogi Alphabetorum Bibliothecæ Vaticanæ habet illam inscriptionẽ cum prædictis characteribus. *Iesus Christus, summus Magister cælestis doctrinæ author*. Et quidem coniunctio, & connexio illa satis digna, & multa cum ratione infantiæ Hebraicæ, Ægyptianæ, Frigiæ, Phœnicicæ, Græcanicæ, Latinæ, Aborigenæ, siue vt legit Ambrosius, indigenæ, Hetruscæ, Armenicæ, Illyricæ, Gothicæ, necessaria, quatenus vt auspicata ad salutem animæ suum quæuis natio exordiatur alphabetum, ducatu Iesu Christi summi Magistri, ac cælestis doctrinæ in virtutis Crucis suæ authoris indiget. Videtur istud arcanum explicare Interpres noster in serm. Dom. 2. post Trinit. super illud 1. Reg. 30. *Puer Aegyptius seruus viri Amalechitæ contemptus à Domino suo, & dimissus, ægrotare capit, quem Dauid inuenit, & pauit, & ducem itineris sui fecit*. Puer Ægyptius, inquit, est amator sæculi huius, opertus nigredine peccatorum, qui quia in Mundo currente in mũdanis operibus currere non potest, à Mundo despectus, & infirmus relinquitur. Quem Christus inuenit, *quia quos Mundus despectos deserit, ipse in amorem suum conuertit, & cibo verbi diuini pascit, & ducem itineris sui facit; quia quandoque quod vtile est peccatori assumit. &c.*

Finis alphabetorum Vaticanorum continet misterium.

Quæ mũdana pueritia à mũdo despecta, à Christo colligatur.

Hæc miserrima, despecta, ætque infirma poeritia ibi magis à Mundo derelinquitur, eiiciturque, vbi magis Mundus dominatur, magisque despectus frequentes sunt, & amari in illa pædagogia, in qua more aulico, aulicum istud didicit theoricè, ac practicè sub scutica, & alapis

alpha-

alphabetum: cantauitque persæpè cum Iacobo Reinerio excellentissimo Musico, & simul aulico.

Alphabetū aulicum.

1 *Aula eadem est omninò fides, quæ mobilis aura.*
2 *Blanditur, sed post mordet ceu Scorpius Aula.*
3 *Consilij raro melioribus vtitur Aula,*
4 *Dissimulat regnare diu, qui poscit in Aula.*
5 *Exulat integritas, pietas, & candor ab Aula.*
6 *Ferre moram, atque iram frænare docentur in Aula.*
7 *Grande sophos ridère bonos censetur in Aula.*
8 *Horrent vera loqui, cupiunt qui crescere in Aula.*
9 *Inuidiam qui ferre nequit, discedat ab Aula.*
10 *Kirie qui senuere canent Eleison in Aula.*
11 *Languent virtutes, scelus omne at regnat in Aula.*
12 *Muneribus mentes hominum capiuntur in Aula.*

Quæ nimis carè vendantur in aula.

13 *Nugas Aula leues, & fumus vendit inanes.*
14 *Otia quisque honesta cupit, procul exeat Aula.*
15 *Porta Erebi in terris Aula, & tua, Tantale pena est.*
16 *Quæstus adulari, & mentiri est primus in Aula.*
17 *Rara auis in toto verè pius Aulicus Orbe est.*
18 *Sinceris, & simplicibus væ semper in Aula.*
19 *Turpe senex, & inops quando incolit aulicus Aulam.*
20 *Vita difficilis methodus benè dicitur Aula.*
21 *Xantae retroibis, erit quando constantia in Aula.*
22 *Ydra Aula est, capitum multorum horrenda venenis.*
23 *Zenones fatui sunt, atque Thrasones in Aula.*

Quos expulit aula, Christus inuenit, & colligit.

Habes, Lector, Alphabetum istud totum mundanum, quia totum aulicum, quod & ipse per annos fermè nouem expertus sum, apud commentaristam Alciati super Embl. 87. cui titulus *in Aulicos*. Sub huiusmodi alphabeto durè edocti quamplurimi, ceu infantes miserrimi, & pueri contemptibiles, ac fatui à Mundo derelinquuntur. Verum vbi haud pauci inueniuntur à Christo, statim quasi modo geniti infantes, ex quorum ore magis ac magis eius laus perficitur, introducuntur in eius pædagogia, vt discant suum Christianum alphabetum, disponentes se, vt efficiantur sicut paruuli, incipiendo à litera A. quæ iuxta regulam vetustorum Romanorum in Christi schola amorem Dei, & proximi, vnde tota lex pendet, & Prophetæ, denotat. *Quos Mundus despectos deserit, Christus inuenit, & ipse in amorem suum conuertit. Et cibo verbi diuini pascit. Et ducem itineris sui facit.* Sicut fuit cum Apostolis, à Mundo despectis, ac vilipensis, per quos cunctis nationibus peruenit Christus, ipsarumque docuit elementis fidei christianam infantiam, proponens in christiano alphabeto amorem sui, & proximi, vt ipsa fides præcipit. Et omnem Principem, aulicorumq; prosternit tyrannidem, & stultam Mundi infantiam, ac pueritiam infantili stultitia Crucis confudit, delusitque.

A litera A. eos incipit alphabetaliter docere.

Titulum Crucis Christi, quem scripsit, & affixi iussit Pilatus super caput eius, & ipse posui in qualibet Cruce alphabetali, literis tantum Latinis haud per extēsum, sed per suas notas capitales, more Romanorom. Placuit potius eo vti veluti Christi capiti proximiori, atque immediato. Vnde ex hac potissimum ratione excellentiam, & magnificentiam linguæ Latinæ super Hebraicas, Græcasque commendant scriptores, docetque Baronius tom. 1. Annal. ad ann. 16. & 78. Ordo literarum in eo titulo non est idem apud Euangelistas: Lucas enim cap. 23. ait: *Erat autem & superscriptio scripta super eū literis Græcis, Latinis, & Hebraicis. Hic est Rex Iudæorum*, Ioannes verò cap. 19. *Scripsit autem Titulus Pilatus, & posuit super Crucem. Erat autem scriptum, Iesus Nazarenus Rex Iudæorum. Et erat scriptū Hebraicè, Græcè, & Latinè.* Super hanc diuersitatem iuxta glossomata sacrorum Interpretum in similibus, ait Baronius ad annum citatum 16. quod etsi diuersi inter se reperiantur Euangelistæ, non ordinem tamen ipsi secuti sunt; sed tantum quod factum fuit, insinuarunt. Deinde demonstrat Latinam inscriptionem primo loco positam esse, incipiendo à parte digniori, quæ capiti Christi Regi proximior erat, ac proinde ordinem, quem ponit Ioannes esse sequendum. Ita ad annum præfatum 78. quod patet in praxi, quod ipsum Titulum Crucis in Basilica S. Crucis in Ierusalem, in quo inscriptio Latina ad Christi caput immediata ita signata est, *Hyesus Nazarenus Rex Iudæorum.* Rationes præeminentiæ, & maiestatis linguæ Latinæ super Hebraicam, & Græcam, quas affert historicè idem Baronius locis citatis, haud rationi temporum, & naturæ inter linguas, & linguas, scilicet

ordo tituli Crucis Christi non est idem apud Euāgelistas

ordini tamē Ioannis stādum est.

scilicet Hebraicam, & Latinam, & Græcā referendæ, sed mutationi rerum.

Lingua hebraica cum suis apicib. ante cōfusionem sola fuit per totū orbem.

Lingua Hebraica, simul cum eius apicibus coæua cum ipso Adamo vna fuit per totum Orbem, vndique, & vbiq; vel maiori ex parte habitatum, vt lib. 15. sup. cap. Gen. 10. & 11. probat Pererius, iuxta illud *Crescite, & multiplicamini, & replete terram*; postea vndique, & vbique à diluuio erutum. Durauitque in illa prima ætate eadem lingua sola in toto Orbe annis 1657. Pererium alii recensiores sequuntur contra Genebrardum, & alios, asserentes tunc ante diluuium gentes Asiæ mediterraneæ fines minimè transiisse. Ex eadem postea lingua communissima quoque vsque ad Turris Babel constructionē, quatenus tunc ibi cōfusa ortę supernaturaliter sunt aliæ linguæ, matrices (quæ an fuerint 70. an 72. iuxta capita familiarum, ex quibus deinde multæ aliæ linguæ subortæ sunt, adeout nulla lingua ex radicalibus, seu matricibus sua caruerit prole, ex mixtione, & corruptione cum aliis linguis exorta) vide Historicos apud Genebrardum. Literæ Hebraicæ in confusione linguæ & ipsæ pariter confusæ fuerunt, vt declarat Cornelius à Lapide ex Glossa ordinaria super Genes. Elementa, ait, primæuæ linguæ, puta literæ apud omnes gentes, & linguas eædē manserunt. Sed aliter & aliter combinatæ, & traiectæ, quod est confundere, & commiscere. Sic & sillabę multæ, quin & dictiones eædem.

Linguæ matrices principaliores vno tēpore exortæ.

Linguæ matrices, & radicales in regionibus suis *vnusquisque secundum linguam suam, & familias suas in nationibus suis*, vt habetur Gen. cap. 10. ortæ ex Hebraicę linguæ confusione eodem tempore fuerunt, in constructione scilicet Turris Babel, de qua Genes. cap. 11. Genebrardus in nonnullarum enumerationę cum suis subalternis, ab eis progenitis, post Hebraicam ponit immediatè Latinam linguam, ita scribens,

1 *Hebraica* matrix, & genitrix Syriacæ. Chaldaicæ. Arabicæ, & in quibusdam Punicæ, ait Tostatus.

2 *Latina*, Italicæ. Valachicæ. Gallicæ. Hispanicæ.

3 *Græca*, Doricæ. Ionicæ. Æolicæ. Atticæ.

4 *Sclauonica*, Polonicæ. Bohemicæ. Moscouiticæ.

5 *Germanica*, Heluetię. Saxonicę. Anglicæ. Scoticæ.

6 *Tartarica*, Turcicæ. Sarcamanicæ.

7 *Abyssina*, Æthiopicæ. Sabeæ, &c. Omnes linguæ ex vna confusa miraculosè progenitæ acceperunt deinde nomen à regionibus, quas familiæ, & gentes per Orbem dispersæ incolere inceperunt. Sicut lingua Hebraica quando communis erat omnibus hominibus, non habebat certum nomen. A tempore Heber Patriarcha incipientes aliæ linguæ, illa communis, quæ nullum habebat nomen, ad distinctionem aliarū dicta est hebręa; quia mansit in domo Heber, vnde Hebræi dicti sunt. Antea enim dicebantur Populus Dei, ad differentiam Gentilium illis annis 1657. ante diluuium, & post diluuium vsque ad Heber, trinepotem Noe, natum anno 97. post ipsum diluuium, qui erat anu. Mundi 1754. Deinde ab ipso Heber, in quo remansit lingua antiqua in confusione linguarum, Dei populus dictus est Hebræus, & lingua dicta est Hebraica, soli populo Dei communis facta vsque ad captiuitatem, de anno Mundi 3377. post legem scriptam an. 1154. Iudæi quoque dicti sunt Hebræi, & Iudæa eorum lingua à Iuda filio Iacob, à quo & Regnū Iuda.

Linguæ omnes acceperunt nomen à regionib. suis.

Characteres, & apices alphabetales aliarum linguarum, puta Latinæ, & Græcæ, etsi è literis hebraicis deriuari probetur, non simul tamen in linguarum exordio, sed postea reperti sunt, & penè circa eadem tempora. Nicostrata, Carmenta cognominata à carminibus, quibus dabat responsa, erat enim fatidica Mulier, fuit literarum latinarum inuentrix, & mater Euandri Regis, à quo relicta Arcadia ob parricidium grauissimum, consedenteque in Latium, ibique oppidum Pallantæum super Palatinum Montem construente, Vrbs Roma prima fundamēta cognoscit, imò & nomen, vt placet illi sententiæ ex innumeris aliis, & omnibus variis, quæ multis ante Romulum sæculis Romam conditam asserit, primūque Valentiam appellatam. Romam autem dici cœpisse post Euandri, & Aeneæ aduentum; qui Latina voce in Græcam eiusdem significationis translata *Romam* appellarunt. Hinc Carmentalis porta, quæ postea scelerata dicta est; quod per eam sex & trecenti Fabii cum clientum quinque millibus egressi aduersus Etruschos, ad amnem Cremeram omnes interfecti sint. Ouid. 2. Fastor.

Circa eadē tēpora penè repertæ lite. græcæ, & latinæ.

Quo tēpore Roma condita est.

Sæcula, Romulum, quem communiter Romæ conditorem faciunt, præcedentia, tria supra annos 83. enumerari possēt iuxta Chronol. Bellar. par. 1. Regnum enim Æneæ in Latium ponit Bellarm. sub Iudices Hebræorum, in annis Heli, in quibus includuntur anni Sampsonis, & sub Monarchas Assiriorum, regnante Eupales, ad annum Mundi 2850. Deinde Romam condi-

conditam esse anno 12. Achaz Regis Iuda, Mundi verò 3233. ipsemet Bellarm. refert. Igitur characteres latinæ linguæ à Carmenta muliere Arcada prædicta, Regi Euandri matre paulò ante Aneā traditi sunt Latinis, quò cum filio suo imprudente occisore patris se transtulit.

Græcia autem accepit primas literas à Cadmo, Phœnicis fratre, Agenorisque Phœnicum Regis filio. Aiunt quoque, authore Suida, Cadmum historiam inuenisse, & primum prosaicam orationem instituisse: fuisseque paulò iuniorem Orpheo. Sapientes gentium fert Bellarmin. cit. Orpheus, & Linus temporibus Iudicū dicuntur floruisse. Primi Iudices Hebræorum; cuius antesignanus Iacob Patriarcha, ad annum Mundi, teste eodem Bellarm ibidem, 2138. vltimus verò in serie illa decem & septem Iudicum Samuel, qui Heli prædicto, regnante Aenea in Latio, successit. Quamobrem etsi nesciamus tempus præcipuum annorum Mundi circa originem literarum Latinarum, Græcarumq; id tamen pro comperto habemus, vtrasque sub Iudices Hebræorum incepisse. Suadet haud parum hanc literarum Latinarum, Græcarumque quasi contemporaneitatem Plinius, qui lib. 7. cap. 58. refert. *Veteres literas Græcas fuisse easdem pene, quæ nunc sunt Latinæ, indicio erit Delfica Tabula antiqui æris, quæ est hodie in Palatio dono Principum Mineruæ, dicata in Bibliotheca*. Tacitus lib. 11. Annal. dicens. *Forma literis Latinis, quæ veterrimis Græcorum, &c.* Igitur vetustas literarum Latinarum, Græcarumq; par fermè, quemadmodum & similitudo literæ Latinæ Romanæ erant maiusculæ, & propterea Romanæ nuncupatæ. Habuisse tamen & minusculas, patet ex Scaligero cap. 19. indicum, & inscriptionum, & ex aliis, quos adducit Curtius Hinghirami trac. 4. op. 74

Græcia accepit literas à Cadmo.

Litt. græcæ latinæ contemporaneę.

Itaque pluribus de causis, tum ex natura sua, tum aliunde longè excellit Latinas, & Græcas linguas, lingua Hebraica, sancta, ac diuina iuremeritò cognominata, licet post captiuitatem populi corrupta, & ex hebraica, & Chaldaica, Siriaca effecta, cessasset vulgaris esse, & communis omni populo, sicut antea erat, & quæ à principio suo ab Adamo sortita est characteres. Lingua Hebraica in veteri Testamento locutus est Deus Patriarchis, & Prophetis, & populo suo: & hi quoque lingua Hebraica locuti. Lingua, & literis hebraicis antiquioribus, quas à Deo accepit Adam, & vsque ad Esdram, alphabetum antiquum mutantem durauerant, tradita est Lex, Decalogum, oracula, misteria. Et in nouo Testamento eadem

Linguæ hebraicæ purę encomia.

lingua, & non alia vsus est Christus, vt dictum est supra; & ipse Christus digito suo scribens in terra (vt habetur in historia de muliere adultera) nonnisi characteres hebraicos efformauit. Exordia sua accepit in Christo sub hebraica lingua Christiana Ecclesia, qua etiam lingua declarata fuit humani generis redemptio. Quæ sicut fuit Ecclesiæ principium, ita erit & finis, & qua principaliter loquentur Sācti in Cælo. Vide Gen. ibid.

Christus nō nisi hebraica lingua locutus est.

Demum hebraicæ linguæ apices, seu literæ siue antiquioris alphabeti, siue alphabeti Esdræ, significatiuæ sunt, linguæ propriæ fœcunditatem, profunditatem, vimque misterialem, licet in Siriaca lingua valde diminutè, & ipsæ seruantes. Literæ autem Latinæ, quemadmodū & Grecanicæ nihil significant ex se, sed eo modo, quem dicemus inferius. Circa linguam, & literas noui Testamenti scripsisse Apostolos Hebraicè, aut Græcè, aut Latinè, habes apud Bellarm. cit. pluribus in locis, præcipuè cap. 15. lib. 2.

Quare ex mutatione rerum, maximè per imperium Græcorum, Romanorumque creuit ad summum nunc græcæ ad maximum hebraicæ detrimētum linguæ, nunc latinæ ad græcæ subiectionem per omnem Christianam Ecclesiam dignitatē & maiestatem. Adeout hebraica lingua, è qua deinde per mixtionem cum lingua Chaldaica orta & Siriaca, in captiuitate incepta. Bellar. cap. 4. ex domina effecta cum gente sua sit serua, ac subiecta, & à Græcis primò, & postea à Romanis in nullo pretio habita, immò in plurimis prohibita, ac spreta quoq; cū ipsa lingua Græca, vt patet ex Baronio cit. ad annum 16. Et lingua Græca esse penè cunctis communissima cessauit, vt infra patebit. Multo plus aucta est linguę Latinę maiestas in nouo Testamento, vbi duo præcipua ipse animaduerto; vnum est illud Patri familias Matthæi cap. 20. ad operarios vineæ suæ; *Sic erunt nouissimi primi, & primi nouissimi*. Vbi Glossa Ordinar. Iudæi de capite vertentur in caudam, & gentes de cauda in capite. Vnde Moyses in Deut. 16. & 28. *Aduena, qui tecum moratur, ascendet super te. Ille erit in caput, & tu eris in caudam.* Lyranus, *Erunt nouissimi primi.* Quia Gentiles, qui à Iudæis erant quasi viles reputati, sunt conuersi deuotè ad fidem Christi. *Et primi nouissimi.* Quia Iudæis, qui fuerant populus peculiarissimus ipsius Dei, propter infidelitatem sunt ab eo derelicti. Et hoc est, quod subdit. *Multi sunt vocati* ad fidem Christi per legem, & Prophetas. *Pauci verò electi*, quia pauci de Iudæis comparatione crediderunt

Vnde diminutio dignitatis linguarū hebraicæ & græcæ.

Quomodo iudæi de capite cōuersi in caudam.

runt in Christū. Et de credentibus multi reuersi sunt ab Ecclesia, & adhuc reuertuntur ad vomitum. Hæc Liranus.

Nouissima, ac deiecta Hebraica gens effecta idipsum contigere & eius linguæ fas erat ob veritatem Ecclesiæ Latinæ, & lingua latina prima fieri, ac princeps, maiestate, imperio, conformitate ad legem nouam, & sacramenta. Licet lingua hebraica semper venerationem debitam sortita sit apud vtramque Ecclesiam, Latinam, Græcamque. Nam libri sacri, & canonici fuerunt scripti lingua hebraica, & illa, qua Adam, & Eua, & Patriarchæ omnes locuti sunt, præter libros Esdræ, & Danielis Chaldea, & mixta ex Hebraica, & Chaldea, quæ tunc erat in vsu, & postea à regione Syriæ Syriaca, & à metropoli regionis Syrię Hierosolymitana deinde fuit nuncupata. A temporibus enim Esdræ desit, vt diximus, in populo Dei lingua Hebraica esse vulgaris in illis septuaginta ānis captiuitatis inter Chaldeos in Babilone. Ibi namque populus linguæ propriæ oblitus, didicit Chaldaicam. Et deinceps Chaldaica, seu Syriaca vbi magis vigebat fuit illi materna, vt probat Bellarm.cit.cap.15.ex cap.8.lib.2 Esdræ, & ex verbis Christi, & Euangelistarum; & ex vsuque Sinagogarum, in quibus Iudæi scripturas hebraicè legunt. Hinc idem Esdras inuenit nouas literas hebraicas, antiquas verò reliquit Samaritanis, nouas autem tradidit Iudæis, quibus etiam nunc vtuntur. Bellarm. supra allegatus ex cap.1.

Et lingua hebraica de prima in nouissimam.

Lingua hebraica antiqua defecit in populo in captiuitate.

Hæc lingua Syriaca adeo tempore nouissima est respectu linguarum Latinæ, & Græcæ, quæ inceperunt in constructione Babel ann. circiter 300. & fortè minus post diluuium, Mundi verò 1791. quod post annos 1677. amplius inceperit. Nam captiuitas populi, quæ ann. 70. durauit, ponitur à Bellarm. ann. Mundi 3377. Libri tamen sacri semper seruauerunt editionem hebraicam Moysis, & Prophetarum, quæ nunquam fuit corrupta (taceant quęso recensiores hæretici) ac proinde vt tales semper in magnam habiti venerationem ratione huiusmodi linguę antiquissimæ, atque adeo primæ omnium linguarum, vt testatur tum ipsius breuitas, & simplicitas, tum auctoritas doctissimorum hominum. Vide Bellarm. cap.1. cit.

Esdra reliquit antiquas literas hebraicas

Secundum, quod aduertere promisi, sic proferam. Pontius Pilatus Præses ad partes Syriæ pro Romanis, qui tamen Romanus non erat, sed Gallus Auinionēsis, vir spurius fuit ex matre, vilissima genere, exercitio verò molitrice. Ipse filium legitimum parentis sui, viri nobilis occidit, scripsit titulum, consignauitque literis hebraicis, græcis, & latinis illis *Iesus Nazarenus Rex Iudæorum*, & posuit super Crucem, ait Ioann. 18 Glossa ibi sic explicat. *Hæ tres linguæ præ cæteris eminebant. Hebræa propter Iudæos, in lege gloriantes. Græca propter Gentilium sapientiam. Latina propter Romanos imperantes. Ergo velint nolint Iudæi omne Regnum Mundi. omnis mundana sapientia, omnia diuina legis sacramenta testantur, quod Iesus est Imperator credentium, & confitentium.*

Quis fuerit Pilatus.

Cur scripserit illis tribus linguis titulū crucis.

Liranus. *Moris Romanorum erat scribere causam mortis crucifixorum super lignum Crucis, Iudæi autem contra voluntatem Pilati petierunt Christum crucifigi, vt patet ex prædictis. Et ideo per talem modum scripsit titulum, vt redundaret in verecundiam eorū. &c.* Et ita contigit; nam Pilatus scribens titulum causæ, vt aduertit Marcus cap.17 haud scripsit vt ipsi Iudæi petierant, scilicet quod Christus se faciebat Regem Iudæorum, quod erat apertum mendacium, & ipse palam testatus fuerat nullam causam mortis inuenisse ad morti Christum tradendum: Sed scripsit prout ipse debebat, tum ad ostendendam facti veritatē, tum ad confundendam Iudæorum inuidiam, ac pertinaciam, Christi mortem contra omnem iustitiam, & ipsammet Pilati voluntatē execrabili impietate nullo colore tergiuersanda, & à viro gētili etsi parum iusto damnata, inhiantem.

Talis titulus redundauit in Iudęorum verecūdiam.

Ordo autem, in quo posuit, scripsitq; tres illas linguas Pilatus, respondit mori Romanorum in causa præcedentiæ. Ita quod quantò plus remouit à Christo linguā, & characteres hebraicos, tantò plus nouissimam eā, illosq; declarauit, tum respectu linguę Gręcæ, tum etiam & Latinæ linguæ. Hancq; postremam ostendit vt supra cæteras digniorē, atque excellentiorem. Nam Latini, & Græci per vtramque Ecclesiam, & Imperiū exaltare debebant potissimum nomen Iesu, & eius Crucis misterium aduersus Iudæos, ipsam linguā hebraicam antiquiorem, sanctiorem, ac veriorem mille artificiis turpiter per suos Rabinos Talmudisticos deprauaturos.

Pilatus seruauit morē Romanorū in titulo crucis Christi in causa præcedentiæ.

Eo ordine scriptus Titulus, ait Baron. loco cit. ad ann. 73. *quem ponit Ioannes. Hebraicè, Græcè, Latinè, vt apparet in parte Tituli, quæ Romæ extat.* Hanc partem superius adnotaui. *Ita tamen, vt secundum ea, quæ dicta sunt ad ann. 16. Et quæ I.C. habet L. Decreta, ff. de re iud. In ipsius ordine nobilior locus, ac proinde prior ille sit vnus, qui Christo vicinior esset. Sicque Latina prior, nouissima vero Hebraica. Vt quæ Græca inferior, & barbara à Romanis haberetur posita*

Quare lingua latina Christi capiti immediata præcedere debebat.

Probatur ex Baron. secũdum ordinẽ sedendi, procedendi, & recumbendi Roman.

ta esset inscriptio. Ad hæc statim addit rationem ita subdens. *Siquidem apud eos in theatro locus infimus Senatorum. Summus verò plebis, & in triumpho postremus Imperatoris. Sed in Triclinio nouissimus Consulis erat, sicque sedendo, procedendo, & recumbendo locus vltimus primus esset*. Vnde est illud Nicolai Papæ in Michaelem impiũ Imperatorem, furore quodam percitum, in latinam linguam insultantem. *Hæc*, inquit, *cum Hebræa, & Græca in titulo Domini à reliquis discreta insignem principatum tenens, omnibus nationibus prædicat Iesum Nazarenum Regem Iudæorum*. Lingua Græca ob Monarchiam Græcorũ abstulit linguæ hebraicæ omnem dignitatem iterum sub Ducibus post solutũ à captiuitate populum. Alexander Magnus fundauit Monarchiam illam, durauitque annis quinque. Scissa post eius mortem in quatuor Regna, scilicet Macedonicũ, Ægyptianum, Siriacum, Asianum eo magis dilatata est Græcorum lingua. Bellar. cit. cap. 15. contra editiones vulgares hæreticorum Sacræ Scripturæ in quarto argumento de necessitate linguæ communissimæ pro vnitate Ecclesiæ in publico scripturarum vsu, & Conciliorum Oecumenicorum celebratione. *Hæc est*, inquit, *ratio à priori, cur Apostoli omnia fere græcè scripserunt. Quia tunc lingua græca erat omnium communissima*, vt M. Tullius testatur in oratione pro Archia Poeta. *Græca*, ait, *leguntur in omnibus ferè gentibus. Latina suis finibus exiguis sanè continetur*. Interiit Cicero eloquentiæ Pater, qui per omnium honorum gradus ad Cõsulatum ascendit anno Vrb. 690. Reipublicæ strenuusque defensor pro ea proscriptus, & occisus à Marco Antonio in Triumuiratu anno ætatis suæ 63. Vrbis 711. Mundi 3944. iuxta supputationem Bellarmini. Iulius Cæsar I Romanorum Imperator (viuẽte eodem Cicerone, quem Cæsar in gratiam suam receperat, quia in bello ciuili partes Pompeianas secutus erat) ad ann. Mundi 3937. post defectionem Regni Syriæ, quæ cõtigit in Philippo II. ann 3902. & paulò post defecerunt Reges Iudæorum, & Reges Ægyptiorum, illi in Agrippa iuniore anno 4055. annos post Christi mortem 39. Hi verò antea in Cleopatra ann. Mũdi 3932. ante natum Christum ann. 52.

Scissio Monarchiæ græcorum in quatuor regna magis dilatauit græcã linguam in hebraicæ detrimentũ.

Lingua latina tempore Ciceronis nõ excedebat Latii fines.

Erat namq; græca lingua ferè vbique communis.

Vbi postea cæpit incrementum Monarchiæ Imperatorum Romanorum, quæ tempore Ciceronis in infantia erat, vt ob id adhuc præualeret, essetque communis lingua Græca, hæc quoque ita incæpit diminuere, ac dignitate circa cõmunẽ vsum perdere, sicut per Monarchiam Græcam lingua Hebraica nouissima ex prima reddita est. Docet Bellarm. ibidem immediatè his verbis. Deinde autem conuersæ sunt scripturæ in linguam Latinam, quia paulò post crescente Imperio Romano, desiit Græca lingua esse communis in Occidente, & cæpit Latina esse communis saltem apud eruditos in tota Italia, Gallia, Hispania, Africa, aliisque regionibus. Desierat enim iamdudum linguæ latinæ vsus in Italia apud populum; nam Redeuicus, qui anno M.CLXX. florebat lib. 2. de reb. gestis. Feder. cap. 70. scribit, in electione Victoris Papæ his vocibus populus acclamasse, *Papa Vittore Santo Pietro l'elegge*, B. etiam Thomas, qui ante annos 100. floruit in commentar. cap. 14. 1. ad Corinth. testatur, suo tempore aliam fuisse in Italia linguam, qua populus vtebatur, & alia, qua scripturæ in Ecclesia legebantur. Hæc quoq; Bellar. loco cit. Gloriatur tamen latina lingua, & meritò in suamet desitione in communi, tum quia remanens apud eruditos in maiorem existimationem peruenit pluribus ex causis, nam cum esset communis, non erat æqualiter apud omnes cuiusuis status pronunciata, etenim meliori forma docti, & nobiles quam indocti, & rustici loquebantur. Tum quia ex huiusmodi etiam desitione per aliarũ linguarũ mixtionem ortæ tunc ex ea tres nobilissimæ linguæ, Itala, Hispana, Galla. Qualibet in suo genere florida, & excellens.

Paulò post crescente Imperio Rom. diminuta est in occidente.

Lingua latina iamdudũ cessauit cessauit esse communis in populo.

Fatemur nos cum August. lib. 2. Doctr. Christianæ cap. 11. ad intelligentiam scripturarum necessariam esse cognitionẽ tantum trium linguarum, Hebraicæ, Græcæ, Latinæ. Quia illis linguis vniuersa Ecclesia vsa est in communi, & publico vsu scripturarum: cum tamen iamdudum desierint esse vulgares. Has quoque tres linguas veneramur in titulo Crucis Christi omnium scripturarum authoris, & finis, atque idcircò in huius rei prognosticum affixas. Veneramur & ipsas in suis editionibus omnibus, quæ adhuc in Ecclesia suam seruant authoritatem, & de quibus Bellar. cit. de editione Hebraica, Chaldaica, Syriaca, Græca, & hæc varia est. At Latinam, quam viciniorem habere voluit Christus super ipsum Crucis Titulum, quem vt scriberet Pilatus ipse ordinauit, cunctis præstantiorem præcedentia, maiestate, & potentia profitemur. Habuerunt Hebræi (ait idem Bellarm. ibidẽ cap. 12. in 3. argum. contra hæreticos recensiores pro authoritate latinæ editionis vulgatæ) sua lingua authenticam scripturam, idest Testamentum vetus ex versione LXX. & Testamenti noui ipsos primos fontes. Igitur æquum fuit, vt Latina Eccle-

Ad scripturarũ intelligentiam tres linguæ necessariæ sũt.

Lingua latinæ prærogatiuæ.

Ecclesia, in qua sedes Petri est, & in qua perpetuò fides christiana mansura erat, haberet sua lingua authenticam scripturam. Non autem habuit aliã ferè à mille annis, quam istam, igitur, &c. Ista lingua illa pura latina est, cuius habitus incæpit supernaturaliter à Deo cum aliis in constructione Turris Babel. Caput autem illius familiæ, cui primo talis linguæ habitus cælitus traditus fuit, se transferens ad hanc postremam, egregiámque Europæ partem supra cæteras totius Orbis plagas amœniorem, incolensque Italicas oras, ex regione Latii eius, & familiæ suæ lingua Latina deinde nuncupata est, simulq; Italica, de qua Augustinus ipsam omnibus aliis latinis Sacræ Scripturæ editionibus anteponens, ita scribit, vt alias retulimus ad finem tract. 3. *In ipsis interpretationibus Itala cæteris præfertur. Nam est verborum tenacior cum perspicacitate sententia*. Vide eum lib. 2. de Doctr. Christiana cap. 15. Et inde intellige, haud mirum esse, si latina lingua nostra cessans esse communis in Italia, & magis magisque frequens apud esteros, pluribus barbara sit effecta, dura, degener, arida, obscuraque.

Præminentia Ecclesiæ latinæ ex Petri sede

Præminentia Ecclesiæ Latinæ ob Petri Christi Vicarii Sedem vniuersæ Reipublicæ magistram, tenentemque semper catholicæ fidei principatum, præfigurata extitit in nomine, & imperio Christi, literis latinis sibi vicinioribus explicatis: Vt penè sicut debebat Christi authoritas, & potentia in Cruce exaltata, in Ecclesia Latina vsque ad finem Mundi excellere, ita par erat, vt linguis Hebraica, ac Græca Latina lingua præemineret, & in ipsa pariter, sicuti & in lingua Hebraica finiret Ecclesia Latina, in fine Mundi ab Hebræis amplexanda. Marcianus Imperator in Concilio generali Chalcedoniæ coram amplissimo Patrum Senatu conuentus côcionaturus, *licet homo Græcus, & inter Græcos, & in ditione, ac regione Græcorum eamdem orationem latinè prius, postmodum græcè dixit. Vt ex ipsius Synod. act. constat*. Baronius vbi sup. ad ann. 78.

Quando stigmatizatus Franc.

Summo mane die 14. Septemb. in die Exaltationis Sanctæ Crucis, anno 1224. crucifixus fuit à Christo in trabea carnis suæ cruce Franciscus. Adhuc, vel nondum, vel paulò post iuxta seriem Bonau. c. 13. semiuiuus totus, totusque alius, & penè in proprio sanguine calescens super Aluernæ Montem, eloquens Episcopi sui, & Interpretis nostri Lingua concionabatur ad fratres prædicto anno 1224. qui erat annus quartus eius transitus ad Minores. Titulum Crucis Christi I.N.R.I. fuit illius mirandi Præconis Franciscani thema. Côcionis illius regio Prouincia Arelatæ in Gallia. Locus verò Comitia, quæ ibi celebrabant fratres. Quanti autem meriti fuerit tunc Concionator, quanti concionis fructus, quãtique auspicii, iubiliq; Frãcisco, in cruce vel exaltato, vel quamcitius exaltando, & clauando, voluit Deus patefacere digno miraculo. Refert Historiam D. Antoninus part. 3. tit. 24. cap. 2. §. 3. ex D. Bonau. apud quem cum enarratio integra sit, placet ex ipso hic eã rescribere prout extat cap. 4 Legendæ.

Anno 1224. stigmatiz. Franc. prædicat Anton. super titulũ Crucis I.N.R.I in Gallia.

Dum egregius Prædicator, qui & nunc Christi præclarus Confessor Antonius de Titulo Crucis Iesus Nazarenus Rex Iudæorum in Arelatensi Capitulo fratribus prædicaret, quidam frater probatæ virtutis, *Monaldus* nomine, ad ostium Capituli diuina commonitione respiciens, *vidit corporeis oculis B. Franciscum, in aere sublenatum, extensis velut in cruce manibus benedicentem fratres*. Tanta verò, & tam insolita fratres omnes consolatione spiritus repletos se fuisse senserunt, vt de vera Sancti Patris præsentia certum eis intra se spiritus testimonium perhiberet. Licet postmodum id non solum per euidentia signa, verum etiam per eiusdem Sancti Patris verba exteriori fuerit attestatione compertum. *Credendum sanè, quod omnipotentis Dei virtus, quæ Ambrosium pium sacrum Antistitem tumulationi gloriosi concessit interesse Martini, vt pium Pontificem pio veneraretur officio, etiam seruum suum Franciscum prædicationi præsentauit veracis sui præconis Antonij, vt approbaret veritatis eloquia, præcipuè Crucis Christi, cuius erat baiulus, & minister*. Hæc ibi Seraphicus Historicus, qui etiam rem hanc tangit cap. 13. in quo hęc visio inter septem ibi enarratas tenet locum penultimum, atque immediatum ad stigmatizationem. Easq; omnes narratas esse chronologicè demonstrat Bonauent. illis verbis ad Franc. *Ecce iam septem apparitionibus Crucis Christi in te, & circa te, secũdum ordinem temporum mirabiliter exhibitis; & monstratis, quasi sex gradibus ad istam septimam, in qua finaliter requiescis peruenisti*. Vadingus ex nostratibus eam retulit ad an. 1224. num. 42. post misterium stigmatizationis, post quod fortè visio illa contigit Martyrol. ex vtrisque ad diem 2. Aprilis, vbi de B Monaldo, in cuius gestis ad ann. 1211. iuxta eiusdem Vading. chronologiam, ipsam retulimus.

Apparet ei Franc extensis manib. in crucis formam.

Benedixit fratres capitulariter congregatos, approbauitq; Antonii sui eloquia.

Vbi resonabat Antonius ad exaltationem Crucis, & Crucifixi, atque titulum Crucis, simul Latinæ Ecclesiæ exaltabat præeminentiam, statim aufuit ex pręcipua virtute Dei Franciscus, iam per Christũ, & à

Congruit, vt ibi præsens esset diuinitus Fran. vbi in tit. crucis Eccl. Latina exaltabatur.

& à Christo, & cum Christo eadem Exaltationis Crucis die & ipse exaltatus in Cruce. Vbi audiebantur ab Apostolica, Seraphicaque Antonii Lingua illæ quatuor dictiones, *Iesus Nazarenus Rex Iudæorum*, præsens fit in Crucis forma Franciscus, vel exterius quoque Crucis Christi baiulus, & minister, vel quamcitius efficiendus. Vt sic patefaceret Deus, quod sicut ipse Iesus Nazarenus, in Cruce exaltatus triumphans ceu omnium Rex de hostibus omnibus, erexit Ecclesiam suam Latinam vt dignam capitis sui coronã, & corporis sui sponsam, in cuius signum literas latinas sibi viciniores habere complacuerat, ita seipsum nouo quodam modo iterum exaltare elegerat in Francisco, eo quod per Virum hunc catholicum, & totum apostolicum eandem Ecclesiam Latinam, vndiquè, & vbique miserrimè collapsam, erigere clementer statuerat.

Et quod iam explicans Antonius, inter plura, & omnia diuina (ac propterea Francisci sui præsentiæ, diuinitus è Tuscia in Galliam translatæ vtique promeritus) illas duas primas tituli Crucis dictiones, *Iesus Nazarenus*, addensque simul stuporẽ Vrbis Ierosolymæ, ipsum Iesum ceu Regẽ triumphantem excipientis, constituerat, declarauerat que in virtute Nominis, & Crucis suæ Franciscum, ibi visibiliter adductum in attestationem veritatis, triformem Ecclesiæ suæ Latinæ Reparatorem. Quemadmodum ipsemet vt Iesus, & vt Nazarenus, vnde & vt Rex Iudæorum in Crucis Christi titulo effecerat illum trium Ordinum Institutorem, triplicemque Legislatorem. Sermocinabatur familiariter Antonius ad cętum Fratrum, aiebatq; fortè os eius mellifluum. *Iesus Nazarenus* scripsit Præses Romanus in Crucis Christi titulo, ò fratres, & illum eundem scripsit. de quo Matth. 21. *Cum intrasset Iesus Ierosolymam, commota est vniuersa Ciuitas, dicens quis est hic?* At commotæ per inuidos Pharisæos Ciuitati fuit citò à turbis responsum. *Hic est Iesus Propheta à Nazareth Galilææ.* Commendabant ipsum (fratres, explicabat, vt puto tunc Anton. sicut postea scripsit feriæ 3. Hebdom. 1. Quadr. serm. 2.) de quatuor

Explicatio Antonii tituli crucis Christi

1 De clementia miserantis dulcoris, *Hic est Iesus*.

2 De notitia dirigentis splendoris. *Propheta*.

3 De munditia excellentis pudoris. *Nazarenus*.

4 De iustitia exercentis rigoris, quia *Galilæus*, idest rotans, scilicet peccatores, 1. Reg. 25. *Anima inimicorum tuorum rotabitur*.

Quatuor in Christo, vt Iesu, vt Propheta, vt Nazareno, vt Galilæo.

Ergo si es plenus peccatis, hic *est Iesus* miserans viscerosè.

Si ignoras, hic est *Propheta* radians luminosè.

Si debilis, aut fragilis, hic est *Nazarenus*, recreans copiosè.

Si ostinatus, hic est *Galilæus*, conterens dolorosè. *Aduerte autem, quod iste benedictus flos recreat, quia odore, quia decore, quia pudore, quia sapore. Sic enim est flos, quod cum hoc simul est fructus.* Vix finitis hisce vltimis verbis tractus Christus ab odore, à decore, à pudore, à sapore, & à flore, & fructu sui ipsius, dum redolens in ore Antonii perfloridi non tantũ fratres, sed Cælum totum recreabat, voluit secum ibidem transferre Francisc. sequẽti mane ab ipso super Aluernam miro modo crucifigendũ. Iesus & odor, Nazarenus & decor, Rex & pudor, Iudæorum & sapor, certè respondent ad inuicem in titulo Crucis Christi. Flos campi, & Lilium conuallium fuit in Cruce appensum, & confixum à Iudæis. Nam dum ipsum declarauit Pilatus virum innocentissimum, quasi se recreatum ostendit ab eius odore, per bonam famam. Ab eius decore per miram corporis formam. Ab eius pudore per eius honestissimam, ac modestissimã vitã. Ab eius sapore per cælestẽ doctrinã.

In Iesu, vt flore iuxta cognomen Nazarenum quatuor.

Christũ ipsum Iudæi tractarunt, petentes eum crucifigi contra Pilati voluntatem, vt rem fœtidam, contemptibilem, ab omni pudore, ac sapore alienam. At Pilatus scribens in causa mortis Christi, illa quatuor, quæ antea ipsum rapuerant, vt declararet innocentiam eius in confusionem Iudæorum, quatuor pariter dictionibus terna loquendi forma testatus est Iudæis, Græcis, Latinis. Quod scilicet quem petierunt à se crucifigi, erat Iesus odore recreans. Erat Nazarenus, decore venustans. Erat Rex, pudore coronatus. Et Rex Iudæorum erat sapidus sapientia æterna, imò erat Rex Regum, & Dominus Dominantium. Qui siue in fundanda Ecclesia sua Latina vt Redemptor Mundi, siue in ea reparanda per Franc. vt *Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis*, est quoq; plenis peccatis Iesus miserans viscerosè: ignorantibus est Propheta, radians luminosè. Est debilibus, ac fragilibus Nazarenus, recreans copiosè. Est ostinatis Galilæus cõterens dolorosè. Hactenus de concione Interpretis nostri super titulum Crucis Christi condigna profectò apparitione Francisci *secundum Crucis figuram in aere sublenati, non phantastica visione*, ait Bonauentura cap. 13. In Hymno tamen primarũ Vesperarum festi Sancti Antonii supponitur Franc. stigmatizatus

Quæ terna loquendi forma testatus est Pilatus.

tizatus

tizatus ante illam visionem. Canitur enim ibi.

Hic stigmatum qui baiulo
Patri natus innititur,
Dum prædicat de Titulo,
Confixus ille cernitur.

In vita S. Bonau. sept. die infra oct. habetur, quod ipse composuerit officium Francisci. Vadingus tom. 1. ann. 1227. n. 4 loquens de Fratre Iuliano de Spira ait, quod Vir iste, vt quibusdam placet, nobili stilo, & eadem melodia, qua vsque modo vtimur exornatum, officium B. Francisci, & B. Antonii composuit. Vide eundem Vading. tom. 1. 1228. num. 78. & tom. 2. 1278. num. 3. Et Martyrol. 9. Februar. de B. Iuliano, publicus Lector Parisiis, vbi obiit miraculis clarus anno 1285. Editio autem illorum officiorum iuxta carmina, & harmoniam Ecclesiasticam, qua adhuc vtimur, cōtigit sub Generalatu D. Bonau. vt aduertit Vadingus, ac per consequens de eius iussu, ac licentia. Vnde fortè chronologia circa septem apparitiones cruciformes prædictas emandata est in illis versiculis præfatis. *Hic stigmatum qui baiulo, &c.*

In quodam opusculo authoris off. S. Ant. concinnasse D. Bonau. probatur.

Cōsultò igitur in qualibet Alphabetali Seraphicæ Bibliothecæ Cruce eundem Crucis titulum cum sola inscriptione Latina abbreuiata apposuimus, quem per extensum scripsit super caput Christi Romanus Præses, constanterque voluit, vt ita publicè legeretur ab Hebræis, à Græcis, & à Latinis.

Titulus Crucis Christi tempore Innocentii VIII. creati ann. 1484. repertus fuit Romæ apud Basilicam S. Crucis in Hierusalem, vbi plus annis mille à Cæsare Valentiniano antea positus fuerat. Et eodē die accidit hæc inuentio, quo Ferdinandus Catholicus Hispaniæ Rex, ac eius cōsors Regina Isabella, pietate Seraphica in Franciscanos, quibus cum Viro suo confitebatur, & per quos meruit Orbis Americani inuentionem, vt aliàs dictum, vi Vrbe Granatensi capta, è Maurorum potestate illud Regnum abstulerunt. Vna tantum pars tituli hodie extat, signata, vt diximus, in hunc modum, *Hyesus Nazarenus Rex Iudæorum*. Qui ter præcepit Franc. è Cruce, *Vade, Francisce, repara, &c.* septē beatitudinibus ipsū extulit ad similitudinem sui. Septem cōnectionibus hebraicis D. Hieronymi, & totidem latinis D. Bonau. vtramque ipsum infantiā spiritualē alphabetaliter docuit. Instituensq; cruciformem, ac triformem Ecclesiæ suæ Reparatorem, ad Crucem suam leuauit Romanam fidem, ad quam antea leuaueuerat Vicarium suum Vrbanum III. exclamantem: *Ad te Domine leuaui animam meam*. Nunc remanet explicanda prædictæ Crucis consonantia, quæ triplex erit in sui argumenti vnitate, vt apparebit.

Quo tēpore repertus Romæ Titulus Crucis.

D. Antonius de Padua, D. Hieronymus, D. Bonauentura triplicem prioris Crucis alphabetalis in Bibliotheca Seraphica construunt harmoniam.

Septem verba protulit in Cruce Christus, quæ Interpres noster cū septem lucernis, & septem infusoriis candelabri aurei ex Prophetæ Zachar. 4. & cum septē Beatudinibus Euangelicis, quæ Christus ipse prædicauit super Montem Thabor, miro artificio ad inuicem concordat. Rescripsimus fideliter hanc concordantiam lib. 6. panegirico 7. vnde hic sufficiet concisis verbis principio iuxta argumentum ab ipso Interprete propositū illam repetere, quatenus solummodò septem Christi verba, totidem Beatitudines complectatur, iuxta synopsim, quæ talis est in themate. Septem infusoria sunt septem verba Christi, prolata in Cruce, quæ omnia ad inuicem concordemus.

Septē verba Christi in Cruce cum vii. Beatitudinibus euāgel.

1 *Beati Pauperes spiritu, &c.* Pater ignosce illis, *quia nesciunt quid faciunt.*

2 *Beati mites, &c. Amen dico tibi, hodie mecum eris, &c.*

3 *Beati qui lugent, &c. Mulier ecce filius tuus, deinde dicit Discipulo. Ecce Mater tua.*

4 *Beati qui esuriunt, & sitiunt iustitiā, &c. Heli, heli lamazabathani, hoc est Deus meus, &c.*

5 *Beati misericordes, quia ipsi misericordiam consequentur. Stio.*

6 *Beati mundo corde, quoniam ipsi, &c. Consummatum est.*

7 *Beati pacifici, &c. Pater in manus tuas commendo spiritum meum.* Hæ sunt septem partes argumenti Interpretis, quæ paulò infra in concordantia breuiter elucidantur. De septem Beatitudinibus, & vita actiua cum operibus misericordiæ, & de vita contemplatiua cum oratione, & 12. fructibus, & quinque sensibus corporis habes miram synopsim apud Bonau. in 3. p. centiloquii lect. 46.

Literæ Alphabeti Hebraici antiqui sub numero 22. ita sunt ordinatæ, sicut in Cruce nostra signatæ sunt. Literę Alphabetorum Græci, ac *Latini* deriuant pariter immediatè ab alphabeto hebraico, & possunt

Literæ Alphabeti Hebr. num. 22.

possunt distingui *in naturales*, & sic nihil ex se solitariè, sed simul coniunctæ, & ordinatè inter se aliquid denotant. Nam qui inuenit eas ceu prima elementa, ad conceptuum animi mixtionem inuenit. Nec natura potest ex vno solo elemento aliquod mixtum generare. *In significatiuas* iuxta morem Romanorum, vt in tertia Cruce dicemus. *In figurales*, quia sub aliquibus figuris tū in characteribus maiusculis, tum minusculis variæ sunt forma, & sic possunt esse multorum arcanorum simbola. Ac demum *in misticas*, quæ apud Græcos, auctore Isidoro, sunt quatuor, scilicet, Ypsilon. Thita. Taf. Omega. Quibus correspondēt literæ nostræ latinæ. Y. Th. T. O. magnum.

Ab ipsis deriuant literas alphabeti græci, & latini.

Literæ 4. misticè apud Græcos.

Secus autem dicendum cum D. Hieronymo de literis hebraicis. Ipse namque epist. ad Paulam Vrbicam, & in præfat. in comment. super Threnos ita explicat varias significationes alphabeti hebraici, quot enumerat literas, & sunt illæ eędē, quę in Cruce nostra extāt, scilicet 22. Animaduertendum tamen, literas hebraicas excrescere nonnunquam vsq; ad num. 24. imò & 27. Ex vno namque & 20. characteribus iudaicis, & ex litera *Iod*, ter propter reuerentiam diuini nominis repetita, elementa 24. resultant. Item Hebręi habent in suo alphabeto literas simplices 22, quæ illud conficiunt. Habent etiam & quinque duplices, seu repetitas, geminatas, vel biformes, quæ in fine dictionum aliter, quam in principio, & in medio scribuntur. Hinc exorta illa multiplex varietas partitionū librorum veteris Testam. de qua Sixtus Senens. in sua Bibliotheca.

Literæ alphab. hebraicę quomodo crescant ad num. 27.

In septem connexiones literæ alphabetales Crucis nostræ disterminatæ sunt, in quantum singulis extant ceu tituli singulæ Interpretis nostri concordantiæ. Ipse D. Hieronymus ad eandem Paulam Vrbicam, post declarationem arcanorum literarum alphabeti hebraici; quam infra in 2. Cruce recta linea dabimus, in septem connexiones ipsas diuidit circa diuinorū librorum intelligentiam, vt statim videbimus. S. Bonau. edidit in suis opusculis duo alphabeta latina, alterum soluta oratione, hocque in lectiones 23. per breuissimè distinxit. Alterum versiculis rithmicis numero 24. composuit. Illud intitulauit iuxta antiquiora exemplaria (& videtur conclusioni conformius) *Alphabetum boni Monachi in schola Dei.* At iuxta editionem Romanam, *Alphabetum Religiosorum* præscribitur. Istud verò nuncupauit, *Alphabetum Religiosorum incipientium.* Hinc literæ latinę appositę sinistrorsum in Cruce nostra, nonnisi alphabetum 1. Bonau. indicant, & nihil aliud. Prout scilicet accommodari potest cum septem tum Interpretis nostri concordantiis, tum etiam & cum D. Hieronymi connexionibus. Denique signū Vrbani Papæ III. idcircò addidimus in extremitatibus huius primæ nostræ Crucis, quia Ioannis nostri infantia hunc Pontificem amplexa est; adeout extinctis Lucio III. qui fuit creatus anno Domini 1181. die 29. Augusti, seditque annos 4. mens. 2. dies 28. & Vrbano III. præfato, creato 1186. die 25. Nouemb. sedenteque ann. 1. mens. 10. dies 25. Ioannes noster natus die 4. Octobris, expleuerat annos 6. mensem vnum, diesq; 18. Eratque sub pædagogia alphabetali, incipiebatque latinè, & italicè legere, ac Salutationem Angęlicam, Orationem Dominicam, aliasque orationes sacras multa gratia, ac promptitudine recitare.

Hinc variæ librorū vet. Testam. partitiones.

De alphabetis editis à Bonau.

Sub Vrbano iii. infans Ioan. 6. habebat annos.

I.

Beati pauperes spiritu. Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.

Connexio prima Hebraica ex quatuor literis.

POst interpretationem elementorum intelligentiæ ordo dicendus est. Fiūt enim ex his literis vii. connexiones particulares. Quarum prima est, *Aleph. Beth. Gimel. Daleth.* Doctrina. Domus. Plenitudo. Tabulatum. *Quod videlicet Doctrina Ecclesiæ, quæ Domus Dei est, in librorum reperiatur plenitudine.* Hieron. cit. ad Paulam Vrb.

Ordo connexionum ex literis hebraicis.

Dicit Interpres in prima concordātia. *Qui à paupertate spiritus ducitur, verè cum Iesu Christo pro se persequentibus potest orare, dicendo,* Pater ignosce illis, quia &c. *Qui spiritu est humilis, in se delinquentibus ignoscit. preces fundit, &c.* Paupertas spiritus, & humilitas spiritus in doctrina euāgelica, & ecclesiastica docetur. Vtraque hæc virtus ducens nos ad amorē Christi, ipsa pariter ad proximi amorem in Christo allicit, vt cum Iesu Christo, dilecto à nobis pro nos persequentibus orare possimus, ac delinquentibus ignoscere, precesque pro eis effundere.

1. constat literis Aleph. Beth. Ghimel. Daleth.

Et hæc quiddem tota lex est, & Prophetæ, teste D. Paulo. Igitur in priori Interpretis concordantia est Aleph pro doctri-

Prima Interpr. concordātia ex paupertate, & humilitate spiritus.

doctrina. Est Beth pro domo. Est Ghimel pro plenitudine. Est Daleth pro Tabularum. Nam doctrina Ecclesiæ ob paupertatem spiritus, & spiritus humilitatem, fit domus Dei, in qua plenitudo legis reperitur.

Quam Dei gratia infantulo nostro Ioãni præostendens in primis quatuor literis alphabeti latini, quatuor lectiones eum in infantiæ spiritalis alphabeto addisciturum ostendit. Et eas ipsas, quos deinde in Francisci schola seraphicè edoctus, paupertatis, & humilitatis spiritus sapiẽtia mirabiliter plenus, pauperibus, & humilibus spiritu scribere, ac dictare debebat Bonauentura. Nam eius

Lectio prima sub litera A.

Amor cum nescientia.

Ama nesciri, & pro nihilo reputari. Hoc tibi salubrius est, & vtilius, quam laudari ab hominibus.

Lectio secunda sub litera B.

Beneuolentia erga omnes.

Beneuolus sis omnibus, bonis, & malis, & nulli onerosus.

Lectio tertia sub litera C.

Custodia cordis, & oris, & omnium sensuũ

Custodi cor tuum ab euagatione, os tuum ab otiosa locutione, & cæteros sensus sub rigore disciplinæ.

Lectio quarta sub litera D.

Dilectio solitudinis, & silentii.

Dilige solitudinem, & silentium, & inuenies quietem magnam, & conscientiã bonam. Vbi enim multitudo, ibi frequentes strepitus, & magna distractio cordis.

Sine his quatuor Bonau. literulis alphabetalibus, earumq. lectiunculis, & monitis quis vnquam poterit dici pauper, & humilis spiritu cum Christo erga in se peccantes, & delinquentes? Quis his carens, doctrinam Ecclesiæ, quæ domus Dei est, quamque Franciscus vt pauper, & humilis spiritu reparauit, librorum sacrorum reperire poterit plenitudinẽ, à Bonauentura Francisci discipulo in libro Crucifixi pauperrimi, & humillimi magistraliter repertam, & alphabetaliter explicatam?

II.

Beati mites, &c. Amen dico tibi, &c.

Connexio Secunda Hebraica ex quatuor literis.

II. Cõnexio ex He. Vau. Zain. Heth.

Secunda connexio est *He. Vau. Zain. Heth.* Ista. Et. Hæc. Vita. *Quæ enim alia potest esse vita sine sciẽtia scripturarum, per quam etiam ipse Christus agnoscitur, qui est vita credentium?* Hieron.

Secunda Interpr. cõcor. ex quadriformi mansuetudine:

Dicit Interpres in secunda concordantia. *Ille mitis est, qui nec afficit, nec afficitur opprobrijs. Non scandalizat, nec scandalizatur. Qui cum bono Latrone, imo Confessore audire merebitur. Hodie mecum eris in Paradiso.* Felix hæc vita est, in scientia scripturæ euangelicæ miti viro, quadriformiter mansueto promulgata. Nam per ipsam non solum ipse Christus agnoscitur, qui est vita credentium, verum ab eius ore, cum eo ob paupertatem, & humilitatem spiritus spiritualiter crucifixa audire merebitur, *Hodie mecum eris in Paradiso.* Sed ante hanc gratiam necesse est, vt qui mitis esse laborat, legat, & obseruet quæ aliis quatuor sequentibus literulis scribit Bonau. quæque Gratia Dei infantulo nostro Ioanni prænũciabat sub Pædagogi ferula. Docet namque

Lectio quinta sub litera E.

Electio paupertatis, & simplicitatis.

Elige paupertatem, & simplicitatem, & cum paucis sis contentus, & non facilè murmurabis.

Lectio sexta sub litera F.

Fuga hominis, & rumorum sæcularium.

Fuge hominem, & sęculi rumores. Quia non potes esse satis Deo, & hominibus. Æternis, & transitoriis.

Lectio septima sub litera G.

Gratiarum actio cordis & oris ad Deũ in omni statu.

Gratias age Deo semper corde, ore, & qualitercumque tibi succedit in grauamine, & dolore. Nam Deus omnia prouidè dispensat in Mundo, vero, & recto iudicio ab æterno.

Lectio octaua sub litera H.

Humiliatio in omnibus, & cum omnibus.

Humilia te in omnibus, & sub omnibus, & inuenies gratiam ab hominibus. Et eris quoque Deo acceptus, & hominibus dilectus. Et Diabolus fugiet citius

propter humilitatis virtutem sibi valdè contrariam.

Hæc omnino docet mititatis, & mansuetudinis virtus, scilicet humilitatem in omnibus, gratiarum actionem in quauis rerum vicissitudine, fugam hominis & rumorum sæcularium Paupertatem, & simplicitatem. Hæc ita quadriformiter circumstantionata virtus ad scientiam scripturarum acuit mentem per approximationem vitæ Christi, à quo tandem audire meretur, Hodie mecum eris, &c.

III.

Beati qui lugent, &c. Mulier ecce filius tuus, &c.

Connexio Tertia Hebraica ex duabus literis.

III. Connexio ex Teth & Iod.

TErtia connexio habet *Teth. Iod.* Bonum. Principium: *Quia quamuis nūc sciamus vniuersa, quæ scripta sunt*; tamen ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus. Et nunc per speculum in ænigmate videmus. Cum autem meruerimus esse cum Christo, & similes Angelis fuerimus, tunc librorum doctrina cessabit, & *tunc videbimus fac ad faciem Bonum Principium sicuti est*. Hieronym.

Tertia Interpr. concordantia circa lugentē ob quatuor.

Dicit Interpres in tertia concordantia. *Qui pro peccatis sui, vel proximi, vel miseria huius exilij, vel dilatione regni luget, à Domino consolatur. Qui Matrem suam, de passione sua lugentem consolatus est, dicens, Mulier ecce filius tuus.* Sed huiusce consolationis terminus Teth, & Iod erit. Quia quamuis nunc sciamus, &c. Tunc videbimus Bonum Principium Deum facie ad faciem. Hanc tamen visionem præuenient in lugentibus, à Domino consolandis duo sequentia Bonau monita. Nam habet.

Lectio nona sub litera I.

In omni ope re pura intētio quærenda.

In omni opere bono habeas intentionem puram ad placendū Deo, qui inspector est cordis, & diligit iustos, & puros.

Lectio decima sub litera K.

Karissimi amici inimici sint nobis.

Karissimos reputa amicos, & patronos, qui te premunt, & vituperant. Si enim rectè sapis, & consideras lucrum, inde acquires. Nam prosunt tibi in bono, qui obsunt in malo.

Lugens pro quatuor supradictis ideirco placet Deo, qui eum consolatur, vt consolatus est Matrem suam, de sua passione lugentem, quia intentione pura ab ipso fletu purificatus gemit, sciens quod Deus inspicit cor, & diligit iustos, & puros. Sed nec purus in suo gemitu esse potest, nec iustus cum lucro, nisi ceu charissimos amicos, & patronos suos vituperatores, & oppressores reputabit. Nam secus haud rectè gemet, quemadmodum haud rectè sapiet. *Qui enim prosunt lugenti in bono, qui obsunt in malo ipsum etiā in Euangelio perfectè instruunt, vt pro illis quatuor lugere sciat, & consolari à Domino, bono, & summo principio hic, & in alia vita mereatur.*

IV.

Beati qui esuriunt, &c. Heli, heli lamazabathani, &c.

Connexio Quarta Hebraica ex duabus literis.

QVarta connexio est *Caph. Lamed.* Manus. Disciplinæ, seu cordis. *Manus intelliguntur in opere. Cor, & disciplina intelliguntur in sensu. Quia nihil facere possumus, nisi prius quæ facienda sunt, sciremus.* Hieron. IV. Cōnexio ex Caph, & Lamed.

Dicit Interpres in quarta concordātia. *Qui esuriem, & sitim habet iustitiæ, reddet vnicuique quod iustum, & suum est. Scilicet Deo, & proximo dilectionem. Sibi ipsi pro commissis afflictionem. Hæc triplex iustitia in illis tribus verbis notatur, Deus Deus meus vt quid me dereliquisti. Idest quare me tantæ pænæ expofuisti?* Hæc proculdubio triformis iustitia ponit manus cum *Caph* in opere, nam non in sola theorica consistit, sed in praxi quoque. Cum *Lamed* autem cor ponit, & disciplinam in sensu, vt sciatur ab esuriente, & sitiente iustitiam, quomodo vnicuique quod suum est, & iustum reddendum sit. Hæc pariter conscientia est, quam docet Bonau. in aliis duobus sequentibus monitis. Dicit namque

Quarta Interpr. cōcordantia triplicem respicit iustitiam.

Lectio vndecima sub litera L.

Labore, & dolore cum gemitu, & fletu acquiritur Regnum Dei. Deliciis, & honoribus perditur Paradisus. Labore, & dolore Regnum Dei acquirendū.

Lectio duodecima sub litera M.

Magnum donum Dei est, pauperem esse in hoc Mundo propter Christum, & infimum tenere locum. Magna superbia altum petere gradum. Ad alta semper Diabolus suadet honores ambire, fugere despe- Magnum donum est, ima tenere.

Magna superbia alta petere.

despectum; vt cadat ascensor eius retrorsum, dũ ad breue dominatus fuerit pauperum. Minima dona permagna reputa. Eris & dignus maiora accipere. *Redde Deo, & proximo dilectionem, & tibi ipsi pro commissis afflictionem, quid aliud est, quam labore, & dolore, cum gemitu, & fletu acquirere Regnum Dei, spretis iam delicijs, & honoribus, pro quibus Paradisus perditur? Verè ille esurit, & sitit iustitiam in amore Dei, & proximi, in quo labor, & dolor est, qui ad magnum paupertatis donum inhiat in hoc Mũdo propter Christum, & infimum tenere locum, contemptis, & conculcatis esurie, & siti superbiæ, altum gradum suasu Diaboli semper petentis, &c.*

V.

Beati misericordes quoniam, &c.

Sitio.

Connexio Quinta Hebraica ex tribus literis.

V. connexio ex Mem. Nũ. Samech.

QVinta connexio est *Mem. Nun. Samech.* Ex ipsis. Sempiternum, adiutorium. *Hoc explicatione non indiget, sed omni luce manifestius est, ex scripturis in aeterna subsidia ministrari.* Hieron.

Quinta Interp. concordantia est de misericordia cũ Christo.

Dicit Interpres in quinta concordãtia. *Qui misericors est, Deus erit misericors in illo. Hoc immisericordes Iudæi non fecerunt*, qui Christo sitienti in Cruce, non calicem aquæ frigidæ, sed acetum felle mixtum obtulerunt, qui cum gustasset, noluit bibere. Quia amaritudinem, idest culpam pœnæ gustauit nostræ, sed culpam nõ sibi incorporauit. *Hoc idem faciunt Iesu Christo falsi Christiani, peiores Iudæi: ideo misericordiam non inuenient in tempore tribulationis.* Nota, quod in aceto tria sunt consideranda. Primò enim fuit acerbum. Secundò vinum depuratum. Tertiò deterioratum fuit in acetum. Sic falsus Christianus ante baptismum fuit vua agrestis, & acerba, quia infidelis. *Omnes* (inquit Apost. Ephes. 2.) *nati sumus filij iræ.* Suscepto baptismo factus est quasi vinum odoriferum, scilicet per fidem. Sed postea deterioratus est in acetum per mortale peccatum, quod quantum in se est propinat Christo, non in Cruce pendenti, sed in Cælo regnanti, &c.

In aceto tria sunt, & quid misticè.

Ex misericordia tẽporali sempiternũ adiutorium.

Vir misericors dum in hac vita temporaliter subuenit Christo, in membris suis esurienti, ac sitienti, veluti in ea Cruce, in qua & illi multimodè pendent, fit Christus sibi ex ipsis membris suis sempiternũ adiutorium, & sic habebit secum *Mem. Nun. Samech.* Idque omni luce manifestius est ex scripturis: *Beati misericordes, quoniã misericordiam consequentur*, vt in æterna subsidia ab ipso Christo ministretur; sed immisericordibus Christianis secus erit. Dicit Bonauenturæ

Lectio decimatertia sub litera N.

Neminem spernas. Nulli noceas. Afflicto, & egeno condoleas Et nunquam te extollas.

Nemo spernendus, & nulli nocendum.

Lectio decimaquarta sub litera O.

Omne tempus tuum Deo vtiliter expẽdas. Nihil enim pretiosius tempore, in quo promereri potes Regnum Dei in perpetuum. Omnibus quoque amabilem, benignum, & affabilem sine dissolutione te exhibeas. Omniá bona ad laudẽ Dei referas, & sine consilio, & deliberatione nihil facias.

omne tẽpus vtiliter expendendus.

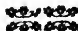
Lectio decimaquinta sub litera P.

Primò semper quære in opere tuo an Deo placeat, vel displiceat. Nec timore, nec amore age contra conscientiam tuã. In dubiis ad scripturam, & obedientiam Prælati tui recurre, nec tibi ipsi nimis cõfide. Prius disce tacere, quam loqui, potiusque velis instrui, quam docere. Tutius enim est velle latere, quam apparere.

Primò quid quærendum

Fierentne Beati sine harum trium lectionum alphabetalium documentorum obseruantia misericordes? Nequaquam profectò, immo misericordes esse deficerent, facti anima sua immisericordes, & crudeles. Quis enim sui misericors esse potest, si nulli penè miseretur, dum vt neminem spernat, vt nulli noceat, vt afflicto, & egeno condoleat, vt nunquam se extollat parum studet? Corruit planæ misericordiæ virtus, quæ, teste Interprete, *est misera suauitas rigans corda*, vbi obseruantia duarum prædictarum lectionum cessabit. Nam misera illa suauitas in miserrimã amaritudinem, arefacientem pectora commutabitur.

Qui verè erga seipsos misericordes.

VI.

Beati mundo corde, &c. Consummatum est.

Connexio sexta ex tribus literis Hebraicis.

VI. connexio ex Hain. Phe. Zaddi.

SExta connexio habet *Hain. Phe. Zaddi.* Fons, siue oculus oris iustitiæ, *secundum illud, quod in quarto numero exposuimus.* Hieron.

Quarta Interp. concordantia circa munditiam cordis.

Dicit Interpres in sexta concordantia. *Qui munditiam habere vult cordis; vt Deum videat; necesse est, vt omni peccato finem imponat, vt dicat cum Iesu, Consummatum est.* Sic fons, & oculus oris iustitiæ, scilicet sanctitatis irrigans eius mentẽ, tribuit illi oculum diuinũ, ad Deum videndũ aptissimum, præstatq; os ipsius Dei, ad diuina eloqui idoneum. Sic opere, corde, & disciplina, quæ facienda sunt ad huiusmodi munditiam augendam, perficiendam, stabiliendam, cælesti doctrina sciet. Et cum Bonau. alios instruere poterit tribus sequentibus lectionibus. Nam inquit

Quæ docentur in hac 16 lectione tria sunt.

Lectio decimasexta sub litera Q.

Q æcumq, ad te non pertinent, de his non iudices, nec te intromittas, vt semper pacem habeas. Qui communia sectatur, & singularia vitat, magis diligetur, & citius ad bonum finem perueniet. Qui tempestiuè facit quod debet, lætior postea erit.

Reuersio ad interiora cordis quam necessaria viro religioso.

Lectio decimaseptima sub litera R.

Reuertere ad interiora cordis tui, & claude ostia oris tui, ne vagari incipias per varia desideria mundi consilio Diaboli. Nocent mala audita. Tentant pulchra visa. Turbãt illata vituperia. Recede ergo ab omni iracundo, indocto, dissoluto, & mane in silentio cum Deo.

Sobrietas in victu multorum bonorũ causa.

Lectio decimaoctaua sub litera S.

Sobrius esto in victu. Modestus in vestitu. Prouidus in verbis. Honestus in moribus. Maturus in consilio. Fortis in aduersis. Humilis in opprobriis, & humilis in prosperis. Gratus in beneficiis. Hilaris in despectibus. Patiens in doloribus. Discretus in omnibus agendis.

Hæc omnia mundi corde ad Dei inspectionem idonei videbunt, obseruabunt, docent alios sub literis hebraicis Hieronymi, Hain. Phe. Zaddi. Et sub literis latinis Bonau. Q. R. S. in alphabeto infantuli nostri Ioannis eamet præfigurantibus.

VII.

Beati pacifici, &c. Pater in manus tuas, &c.

Connexio Septima ex quatuor literis Hebraicis.

VII. cõnexio ex Caph. Resch. Schin Thau.

SEptima connexio est (quæ & extrema quò & in ipso quoque septenario numero fit misticus intellectus) *Coph. Resch. Schin. Thau.* Vocatio. Capitis. Dentium. Signa. *Per dentes articulata vox porrigitur. Et in his signis ad caput omnium, qui est Christus peruenitur. Per quem peruenitur ad Regnum sempiternum.* Hieron.

Septima Interp. concordantia circa pacem peccatoris

Dicit Interpres in septima concordantia. *Qui pacem habet peccatoris, verè meretur vocari filius Dei Patris. Cui cum ipsius vnigenito dicit in hora suæ mortis. Pater in manus tuas commendo spiritum meum. Quia à pace peccatoris ad pacem transit æternitatis.* Filiatio hæc dum vocem suam articulat his iisdem signis, de quibus Hieronymus, ad Christum peruenit, commendans ipsi in obitu ei spiritum suum. Docet Bonauenturæ

Timor Dei quam proficuus.

Lectio decimanona sub litera T.

Time Deum offendere in minimis negligentiis, & defectibus tuis. Noli præsumere in bonis, nec desperare in aduersis. Timor Dei facit recedere à peccato. Et sollicitat in bono opere, vt bonum benè fiat. Totum te Deo cõmitte, & quod tibi est graue, fiet citò portabile. Pax tua in patientia multa. Leuis est omnis tribulatio pro vita æterna.

Vendenda Deo omnia commoda.

Lectio vigesima sub litera V.

Vẽde Deo omnia commoda tua, & dabit tibi solatia meliora, gratia aduenien te in vna hora. Nemo ditior, nemo liberior eo, qui se ad omnia Deo dat. Et Christum amando emit, qui Mundum in Cruce redemit.

Christusque rendus, in quo omnia bona.

Lectio vigesima prima sub litera X.

Xpus sit vita tua, lectio tua, meditatio tua, locutio tua. Ipse desiderium tuũ, lucrum tuum, tota spes tua, & merces tua. Si aliud quæris, quam purè Deum, damnũ patieris: labotabis, & requiẽ nõ inuenies.

Ymnum, & psalmorũ cãtus quibus proprius.

Lectio vigesima secunda sub litera Y.

Ymnos, & psalmos canere, Monachorum est, & Clericorum. Quibus congaudent Angelorum Chori, laudantes Deum iugiter in regno Cælorum. Seruire carni mors.

mors. Cibus vermium. Vita peccatorum. Fomes morborum. Corruptio corporũ. Inquinatio morum. Perditio bonorum. Acquisitio multorum malorum, & dolorum. Seruire Deo beatitudo animæ. Sanitas corporis. Prudentia spiritus. Vita cælestis. Dulces hymnos Deo cantat, qui in tribulatione sua Deum semper laudat. Initium, & finis omnis boni religiosi Deũ corde amare. Ore laudare, & fratrem suũ exemplo ædificare.

Lectio vigesimatertia sub litera Z.

Zacheus descendens humilitatis magister.

Zachee frater, descende de altitudine sæcularis scientiæ. Veni, & disce in schola Dei viam humilitatis. Et mansuetudinis. Et patientiæ. Et per quam possis Christo docente, ad æternam beatitudinis gloriam securè peruenire. Amen.

Conclusio.

In cordis libro istud alphabetum scribendum.

Scribe, Monache, Alphabetum istud in corde tuo, quasi in libro vitæ, & per singulos dies chartulam suam inspice. Et bonos mores assuesce. Pauca sunt verba. Sed magna sunt misteria, & perfectorum opera. Ornant exterius, & quietant interius. A contemptu, & sui ipsius abnegatione incipit vita boni religiosi Monachi, & proficit vsque ad contemplationem Dei.

In hac Alphabeti Seraphici conclusione terminus est Crux Christi, à qua vita religiosa incipienda per contemptum, & abnegationem propriã, docente Christo, Iesu Nazareno Rege Iudæorum in Crucis titulo declarato: *Qui vult venire post me abneget semetipsum, & tollat Crucem suam, & sequatur me,* Matth. 16. A Cruce incepit vita Frãcisci, in stabulo exorientis. In baptismate christiana effecta Cruce insignita est. In infantia alphabetum didicit sub duplicis Crucis insigne. In alphabetalibus literis applicatus noster infantulus, cruciforme alphabetum auspicatus est in triformem, & cruciformem Ecclesiæ reparationem, pro qua suspirabat Sanctissimus, & piissimus Christi Vicarius Vrbanus III. *Ad te Domine leuaui animam meã.* Hinc anno 1187. Ferrariæ, quò se Verona discedens receperat, Roma profecturus, cum tristem nunciũ accepisset à Iosepho,

Infantia naturalis Frãc. à cruce incepit, sub cruce didicit. Spiritualis tota crux extitit.

Tarẽsi Archiepiscopo, exeunte Semptembri Vrbem Sanctam Hierosolymam decimo obsidionis die Saladinum in suam adduxisse potestatem; Crucemque Domini in manus impiorum peruenisse, tantum plus Vrbani spiritus (qui ob calamitates orientalis Ecclesię animam sua precibus, & lachrymis ad Dominum leuauerat, ne eius Crux perderetur, iam cernens Crucis memoria penè ab omni Ecclesia deperdita) doloris hausit, vt teste Ciacconio, sustinere non potuit, quin Ferrariæ obiret 19. Octobris. Amissa ab Ecclesia duplici Cruce, scilicet spirituali ob omnimodam Passionis Christi obliterationẽ, necnon & materiali ob captam à Saladino Hierusalem, Infantulus Ioannes noster sub insigne duplicis Crucis alphabetum addiscebat, præmonstrabatque cruciforme duplicis suæ, & suorum infantiæ alphabetum. Quo tum Crucem spiritualem per renouationem Passionis Christi, tum visibilẽ per stigmatizationem carnis suę vtrique Ecclesiæ restituere debebat, atque eleuationẽ animæ Vrbani ad Deũ suũ minimè frustraneã extitisse, postea declarare.

ob captam Ierosolimã, & Christi Crucem perditam obiit Vrbanus 3.

Francisci namque duplex infantia spiritualis, in Cruce exaltanda, & per Crucem edocẽda iuxta septem Interpretis nostri Beatitudines, & septem D. Hieronymi connexiones hebraicas alphabetales, & septem lectiones Seraphicas alphabeti Bonau. constituere debebat Bibliothecam suam, vt sic vndequaque esset in suis alphabetis cruciformis. Per quorum primũ ore Bonau. sui plus exemplis, quam verbis semper palam disceret. *Scribe Monache alphabetum istud* Hebraico-Latinum *in corde tuo, quasi in libro vitæ, & per singulos dies chartulam suam inspice. & bonos mores assuesce,* vt pauper spiritu, mitis, lugens, esuriens, & sitiens iustitiam, misericors, mũdus corde, pacificus septies beatè effectus, ascendere possis cum Christo in Cruce, per contemptum tui, & abnegationem tui in teipso crucifixus. Et septem Christi verba ab ipso audire, quorum quodlibet te in tua paupertate spiritus, in tua mansuetudine, in tuo luctu, in tua esurie, & siti iustitiæ, in tua misericordia, in tua cordis mũditia, in tua pace, te beatum temporaliter, & æternaliter declarabit. Satis de priori Cruce alphabetali.

Conclus. Bonau. per conformitatem ad DD. Hiron. & Ant. de Padua:

Secundum

ALphabetum rythmicum alterum Bonau. pro Religiosis incipientibus, & pro Bibliotheca Seraphica, in gratia alphabeti infantuli nostri Ioannis, qui in tota Ecclesia Apostolicam pædagogiam renouare debebat, nouamque fundare Scholam, his 24. versiculis metro, eo amplius seraphico, quo simplici cõflatũ est.

Alphabetum Religiosorum incipientium D. Bonauenturæ.

Amor paupertatis ponitur in principio vt 1. inter Beatitudines

1 Ama paupertatem. Sis vilibus contentus.
2 Bonis sẽper actibus iugiter intẽtus.
3 Caue multiloquium. Studeas silere.
4 Deum omni tempore prę oculis habere.
5 Esuriem amplectere, gulam refrœnando,
6 Fratrumque conuiuia segniter sectando.
7 Gaudere cum gaudentibus, cum flentibus plorare.
8 Humilibus consentiens, maiores honorare.
9 In omnibus obediens, Prælatoque parebis,
10 Karitatem insuper cum omninus tenebis.
11 Lumbos stringe lubricos Domini timore,
12 Mundans cordis oculum casto cum pudore.
13 Nihil seruans proprium, nudum sequens Christum,
14 Onus leue sufferens, mundum vincens istum.
15 Passum Christum recole corde gemebundo,
16 Quærens Dei gloriam, nihil aliud in Mundo.
17 Resistendo vitiis, orando feruenter,
18 Sacramentum sumere debes reuerenter.
19 Tu motum mentis comprime, iram mitigando,
20 Vanaque colloquia sollicitè vitãdo.
21 Xpo frui cupiens, cellam frequentabis,
22 Yesum super omnia sic dulciter amabis.
23 Zelo Dei feruens charitatis igne,
24 Et in te peccantibus agnoscas benignè.

Sub litera x. ponit Xpum more antiquorum.

Ita & sub y Yesum ponit.

Non nomen, sed factum, non verbum, sed adiectum facit beatum.

Aduertentia ad Lectorẽ.

Ad maiorem intellectum totius harmoniæ præiactæ Crucis, & ad omnem amouendam confusionem, placet nunc recta linea rescribere totum Alphabetum Hebraicum cum suis significationibus, simulque ipsi apponere correspondentiam haud omnimodam, quia hanc non habemus, sed aliqualem literarum Alphabeti Latinorum cum characteri bus Alphabeti Hebræorum.

Significatio literarũ hebraicarũ, & cõformatio liter. latinarũ cum lit. hebraicis

Ordo literarũ latinarũ ad literas hebraicas

1	Aleph	1	Doctrina	1	A
2	Beth	2	Domus	2	B
3	Gimel	3	Plenitudo	3	G
4	Daleth.	4	Tabularum	4	D
5	He	5	Ista	5	H
6	Vau	6	Est	6	V
7	Zain	7	Hæc	7	Z
8	Cheth	8	Vita	8	C H
9	Teth	9	Bonum	9	T
10	Iod	10	Principium	10	I
11	Caph	11	Manus	11	C
12	Lamed	12	Disciplina	12	L
13	Mem	13	Ex ipsis	13	M
14	Nun	14	Sempiternũ	14	N
15	Samech	15	Adiutorium	15	S
16	Hain, alii Gnain	16	Fons, siue oculus	16	A
17	Pe	17	Oris	17	P
18	Zadic, seu Zaddi. Tsade	18	Iustitia	18	Z
19	Coph	19	Vocatio	19	Q
20	Resch	20	Capitis	20	R
21	Sin, siue Scin, Schin	21	Dentium	21	S
22	Thau	22	Signa	22	T

Author

Author nouissimus Theatri vitæ humanę r.4. sub lit. L. alio ordine ponit, vt apud ipsum videre potes. Veteres Hebræi, ait Bellarm. cap. 11. quod propriè vocales nō haberent, vtebantur eorum loco quatuor consonantibus, Aleph. He. Vau. Iod. Per Aleph exprimebant A. Per Vau O. & V. Per Iod E, & I. Hoc posterius alphabetum nostrum cruciforme priori antecedenti in titulo I.N.R.I. & illis verbis lateralibus, extra icone Crucis conscriptis, scilicet, *Vade Francisce, & repara*, &c. solummodo conformatur ob rationem ibi præallegatam. Aliquot modo literas accipimus in præsentialibus ex necessitate, & secundum regulam, quam dicunt accommodatitiam. *Hain*, exempli gratia, apud Hebræos est altera litera A. nostra, quam cum O. commutabimus, sicut cum *X*. eorum primum Z. & cum V. S. & sic de aliis, vt infra patebit.

Veteres Hebræi propriè vocales non habebant.

Romanus Pontifex Gregorius VIII. creatus anno Domini 1187. die Octob. 20. Vir fuit facundus: at sanctitate vitæ, animique integritate præclarior extitit. Clade namque Ecclesiæ Orientalis etsi electus, non tamen consternatus apparuit. Ardore namque animi circa rem christianam inferior suo Prædecessori Vrbano III. nequaquam fuit. Sed (heu dolor) in Petri Cathedra solum mensem vnum, & dies 27. sedit, & infantia Ioannis nostri ad annos 6. menses 3. & dies 15. porrexit. Obiit Gregorius die 25. Decembr. Pisis, quo se, Ferraria relicta, expeditionem in infideles pro recuperanda Vrbe Sancta Hierusalem paraturus contulerat. Sicque diem claudens extremum, clarissima lux Orbis extincta est, & inter hæc sanctissimi Pontificis vota, & pios conatus defecit. Eius Signum, *Dirige me Domine in veritate tua*. Ad quam veritatem alta, peregrina, ac noua quadā directione ordinabat ipsa Dei gratia, quæ infantiam Ioannis Moriconis in primis literis instruebat, Veritas in pluribus defecerat in Ecclesia, in pluribus tota Christiana Republica aberrante à veritate. Ad hanc dirigi inhiabat Gregorius, reformationem, ac renouationem suspirans Ecclesiæ. Vnde in altera hac Cruce Seraphica pro Bibliotheca nostra signum Gregorii haud incōsultè additum, dum quod ipse suspirabat adeo proximum erat in illo infantulo, qui per binam infantiam trino alphabeto cruciformi totam Rempublicam orthodoxam, ad Christianam, & Apostolicam veritatem reducere debebat, Crucemque, quam perdiderat spiritualem, a vitiis, & à Diabolo sibi surreptam, ac longe Cruce materiali pretiosiorem feliciter restituere, sicut in primitiua Ecclesia.

Sinopsis de Rom. Pont. Greg. viii.

Eius signum vocale.

PRIMA CONCORDANTIA.

Quatuor literæ latinæ in hac priori concordantia sunt, A.B.C.D. Quibus respondent hebraicè Aleph, *Doctrina*. Beth *Domus*. Caph *Manus*. Daleth. *Tabularum*. Omnibus quatuor primi versiculi rythmici alphabeti Bonauenturæ videntur plurimum conformari. Etenim

Ex quatuor resultat hæc concordantia.

1 *Amare paupertatem, & vilitatem.*

2 *Bonis semper actibus iugiter intēdere.*

3 *Cauere multiloquium propter studium silendi.*

4 *Deum omni tempore habere præ oculis*, nonne doctrina Ecclesiæ est, verè religiosa, imò & apostolica; & etiam domus Dei est, in qua bina vtriusque hominis manu, manui Dei iuncta, in diuinorum præceptorum, & consiliorum euangelicorum tabulis temporaliter laborandum pro mercede æternorum? *O bone Iesu, vbi manus tua, ibi vita nostra*, ait Interpres noster Dom. 24. post Trinit. Ob adhærentiā ad Iesu manum, sine qua nihil facere possumus, manus nostra, idest opera nostra sollicita profectò erunt, ac proficua circa paupertatis, & vilium rerum amorem. Circa iugem bonorum actuum intentionem, & attentionem; Item duplex os, scilicet cordis, & corporis huiusmodi opera multiloquio accludunt, vt silentio assuescamus. Studeamusque solerter, vt semper Deum ante oculos habeamus.

Vbi manus Iesu, ibi vita nostra.

II. CONCORDANTIA.

Et hæc altera concordantia ex quatuor literis erumpit, quæ sunt E. F. G. H. Ex Iudæis non habemus correspondentiam pro literis E. & F. loco tamen earum vtemur Teth, quod elementum est apud eos T. primum. At hoc non vtemur pro vtraque litera prædicta E. & F. nisi ratione significationis Teth, quæ est *Bonum*. G. nostra est apud illos Gimel, *Plenitudo*. H. est He, significans *Ista*.

Latini nō habent E. & F. ex Iudæis

5 *Esuriem* habemus in E. ad refrænandam gulam.

6 *Fraterna conuiuia*, segniter sectanda habemus in F.

7 *Gaudium* cum gaudentibus, & è contrario habemus in G.

8 *Humilitatem* tam circa personam propriam, quam circa honorem maiorum habemus in H.

Nullum planè horum monitorū extat, quin

In hac ex 4. literis concordantia loco E. & F. lat. sumitur Teth hebr.

quia bonum esse non optetur. At nullum bonum perfectum esse potest ex integra sua causa (nam malum ex singulis defectibus oritur) ad quod Religiosus incipiens tendit sine doctrina ista, qua sub gratiæ Dei plenitudine docemur *esurire*, ne effrenis gula insolescens à magna Patris familiæ, scilicet Dei cœna miserrimè excludamur, & ad famem sempiternam (quod Deus auertat) nos damnet. *Docemur fratrum conuiuijs* omninò pigrescere. Regnum enim Cælorum, & regimen Religionis, quæ Regni Cælorum assimilatur, non est cibus, & potus, ad quos illi sedulo inhiant, quorum Deus, & idolum venter, deferens in ore linguã, & gulam & in animo ambitum. Per quem plurimi *ventre præambulo incedunt*, vt scribit Interpres, dum fratrum conuiuia cum suis, à quibus obsequentur, frequentant. *Exactor enim est venter* (ait idem Interpr. Dom. in Septuages.) *qui quotidie gula tributum cum clamore exigit*. Vnde & vt Deũ coguntur ipsum venerari, & vt exactorẽ inquietissimum, & turpissimum pingui, & iugi tributo satisfactum tenere. Atque in gratiam sui de cibis, & potibus, prandiis, conuiuiis, & similibus loqui, confabulari, & vbi hæc non arrident indignari in mensa, extra mensam, & vbique. Nam de cura boni regiminis, ac religiosæ disciplinæ eo ventri minus interest, cui propriũ est illud carmen apud Interpretem,

Gula, lingua, & ambitio quam perniciosæ Religioni

Cũ satur est venter, cantat miserere libenter

Quo minus curat de altera vita, & gratiã Dei, & Religionis transfert in gulam, & in luxuriam duplicem, scilicet corporis, & præeminentiæ. Licet infelicissimi, ac miserrimi eius adoratores cogãtur ex altera vita nobis nonnunquam fateri, *Murmuratio, refectio, & ambitio ad tartara nos duxerunt. Sed hunc exactorem* (subdit Interpres) *pœnitens non audit, quia ei non ad voluptatem, sed necessitatem tantum obedit*. Et dum ita se gerit cum ventre, ventris adoratores abhorret, eos obsequi spe alicuius commodi temporalis erubescit, eorum oppressionem haud pauet, cũ eos inspiciant ceu *arbores autumnales, quæ à ventis circumferuntur*. Et quod *vita nostra vapor est ad modicum parens, & deinceps exterminabitur*, Iacob. 4. super quem locum vide Interpretem Dom. 3. post Pascha.

Tria excidiũ religiosis moliũtur

Item docemur plenè in bonitatis schola, linguæ, & gulæ, & ambitionis expugnatores effecti, Gaudere cum gaudentibus, cum flentibus autem plorare. Charitas enim christiana, & maximè religiosa vtrumque præstat. Docemur plenè *Humilibus* consentire, honorareq; maiores. Et ex manibus ipsius bonitatis in hac alphabetali schola accipiemus pro corona, ad humerũ deferẽda, librum illũ, de quo Iob. 31. *Librũ scribat ipse, qui iudicat vt in humero meo portem illũ, & circundẽ illum quasi coronam mihi*. Vbi Interpres ex D. Gregorio Dom 14. post Trinit. *Librum in humero portare, est sacram scripturam operando perficere. Prius autem describitur in humero portari, & post sicut corona circundari, quia sacri eloquij mandata si benè portantur in opere, postmodum nobis victoriam exhibent in retributione*.

Quid est librum in humero portare

III. CONCORDANTIA.

HÆc sequens concordantia duabus literis constat, quæ sunt I. K. & in alphabeto hebraico sunt Iod *Principium*. Cheth *Vita*.

Duæ literæ in hac 3. concordantia

9 *In omnibus* minimè obediens Prælato suo Religiosus erit;

10 *Karitatem* insuper cum omnibus nec poterit tenere, vt decet, nisi incipiens seruire Deo, inhiauerit voluptate, & operatione ad principium infinitum, quod est vita æterna, & ad vitam æternã, quod est illud principium infinitum. Nam etsi sciret vniuersa, quæ scripta sunt, ex parte tamen cognoscit, & ex parte prophetat, & nunc per speculum in ænigmate videt. Non tamen merebit esse cũ Christo principio, & eius vita, ad quam lento gressu vel obedientia, vel charitate pergens, retro tandem respexit, ac remansit, & ineptus ad Regnum Cælorum, vt docet Euangelium, factus est. Nec merebit similis Angelis bonis in Cælis in gloria, sed Angelis malis in gehennam in pœnis fieri. Et dirum vindicis iustitiæ principium in morte æterna sine fine experiri.

obedientia, & charitate ad Christum inhiandum

Obedientia ad hoc laborat (ait Interpres Dom. 20. post Trinit.) *vt ædificium boni operis in altum crescat*. Et Dom. 22. loquens de charitate. *Charitas*, inquit, *in quatuor maximè consistit. In cordis compunctione. Gloriæ contemplatione. Proximi dilectione. Propriæ vilitatis recordatione*. Quomodo igitur ad summum omnium principium in æternam vitã poterit quis eleuari post mortem, nisi eius obedientia ad hoc laborauerit, vt ædificium boni operis in altum cresceret: atque eius charitas compunctiua cordis esset, gloriæ contemplatrix, proximi dilectrix, propriæque vilitatis recordatrix?

obediẽtia ad quid hic laboret.

Charitas in quatuor præcipuè consistit.

IV. CONCORDANTIA.

Tres literæ sunt in hac 4 concord.

TRibus latinis literis hęc quarta concordantia conflatur, quæ sunt L.M. N. apud Hebræos Lamed *disciplina*. Mem *ex ipsis*. Nun *sempiternum*. Disciplinam, vt ad Regnum sempiternum gressus dirigere valeamus ex ipsis tribus versiculis sequentibus Seraphici Alphabeti intelligere fas est.

11 *Lumbos* stringens lubricos Domini timore, benè quidem in prima Ordinis scholæ infantia incipit euadere discipulus.

12 *Mundans* cordis oculum casto cũ pudore, incipit quoque sapientiam virorum perfectorum imitari.

13 *Nihil seruans* proprium, nudum sequens Christum, incipit tertiò reperire in ipso Christo veluti in proprio omniũ disciplinarum fonte omnes thesauros sapientiæ, & scientiæ Dei. Sicque Interpres noster super significationem trium nominum hebraicorum Agab, Micheas, Ramoth ex 3. Reg. 21. ita scribit in fer. Sabb. hebdom. 1. in Quadrag. *Agab*, idest *fraternitas Patris* omnem hominem signat, qui adoptatus per fidem, & gratiam ad Regnum Patriæ ordinatur. *Micheas quis hic*, verè nullus vnde abest *timor Domini, cui solum* conuenit humilitatem stabilire. Quia *nisi timor Domini tenueris te, cito subuertetur domus tua*, Eccl. 27, *Ramoth* excelsum signum, factus animi, qui benè dicitur Ramoth, idest *aceruus testimonij*, quia omnis mundana prosperitas siue casus est sibi testis. Ait enim, ego deficio sicut dicit D. Bernardus. *Ruinæ ipsius voces sunt eius*.

Interpretatio in trium nominũ hebraicorum.

Timor Domini hominem firmat.

Humana prosperitas ruina est.

Qui addiscit Alphabetum Bonau. à Dei gratia in alphabeto infantuli Ioãnis nostri cruciformiter præmonstratum, infans fit in schola Minorum, atque *Agab* per filiationem adoptiuam Patris Dei dici potest. Inde statim transformatur in *Micheam*, nam factus *quis hic* in aliorum sciscitatione, poterit illis responperi, hic ille est, in quo timor Domini lumbos stringens lubricos, tenet firmiter domum mentis suæ, cui partes tres (teste eodem Interprete Dom. 10. post Trinit.) scilicet *Humilitas* pro fundamento, *Virtutum congeries* pro parietibus, *Charitas* pro tecto.

Tres partes sunt in domo hominis interioris.

Sic tali timore, ab adoptiua per fidem filiatione deriuante oriens initium sapiẽtiæ, huius cælestis lumen mundabit cordis oculum casto cum pudore. Dabitque cum vno oculo Iob illos binos oculos, de quibus Interpres. *Beati oculi mundi cordei qui vident Iesum Christum*. Iob 42. *Nunc oculus meus videt te*. Beati oculi, quos stercus diuitiarum non excœcat. Nec lippitudo sollicitudinum obnubilat, *quia ipsi vident Dei filium*. Per hunc vnum oculum, & duos oculos simul benè videbit Religiosus, quod nihil proprium seruare debet, vt nudum sequatur Christum. Videbit in *Ramoth aceruum testimonij*, caue bitque omnem ruinam prædictam, quam humana prosperitas loquitur.

Vnus oculus & duo oculi in corde.

Qui oculi vident Dei filium.

V. CONCORDANTIA.

HViusce quintæ concordantiæ literæ quatuor latinæ concurrunt O.P.Q. R. Ex alphabeto hebraico non habemus elementum, O. nostro correspondens. Loco eius posui ipse in imagine Crucis Hain, quæ quidẽ litera apud Hebræos est alterũ elementum A. cui interpretatio *fons*, siue *oculus*. P. deinde latinè ex hebræis Pe *oris*, Q. ex Coph *vocatio*, R. ex Resch. *capitis*. Sequamur modò alios quatuor versiculos Alphab. Bonau.

Quatuor lit. in hac 5. concord. conueniunt.

14 *Onus leue sufferens, Mũdum vincens istum*. Pauca dicit, sed multa docet, quæ potissimum ad æterni luminis fontem eò mentis oculum habere monet, quò post suaue Christi iugum, post illius leue pondus, ad requiem perennem pennis Columbæ in ictu oculi peruenitur. Vnde Psaltes. *Quis dabit mihi pennas sicut Columbæ, & volabo, & requiescam*. Item subdit tibi

Quid est onus leue sufferre permũdi victoriã.

15 *Passum Christum recole corde gemebundo*, suadetque profectò, vt oris Christi osculum perardenter cum sponsa appetas, si ad professam perfectionem inhianti affectu quamcitius attingere cupis. *Osculetur me osculo oris sui* Cant. 1. Vbi Interpres, aliàs datus. *Osculum hoc est fœdus perpetuæ pacis*. Dum enim motus animæ, & sensualitatis sunt ordinati inter se, & saporem suum infundit Deus animæ, *tunc est animæ perfectio*. Ad hanc perfectionem attingendam, & capessendam vocatio capitis Ecclesiæ (quod est Verbum caro factum, & est Christus passus, & hic osculum animæ est, dum corde gemebundo recolitur) per studium sacrorum librorum, quod semper vocat, & semper allicit, instanter prouocat.

osculum mistice perpetuæ pacis fędus est.

16 *Quærens Dei gloriam, & nihil aliud in Mundo*.

17 *Resistendo vitijs, orando feruenter*. Etenim, teste Interprete nostro loco cit. *Qui in stadio doctrinæ euangelicæ, & decem Decalogi præceptorum, & quinque sensuum dele-*

delectationis mortificanda benè currit, brauium, idest remunerationem coronæ incorruptibilis accipiet, dummodo antea onus leue patienter sustulerit per victoriam mundi, passum Christum corde recoluerit gemebundo, quæsierit Dei gloriam, & nihil aliud in mundo, restiterit vitiis, oraueritq; feruenter. Torpor enim in oratione, alterius gloriæ, quam Dei quæsitio, Christi passi obliuio, reluctatio ad onus leue per subiectionem ad mundi tyrannidem vanam reddit professionem, & religionẽ, & currentem in stadio vel à cursu remouet, vel ad casum impellit.

Torporis in oratione damna.

VI. CONCORDANTIA.

Quatuor lit. explicantur in hac sexta concord.

AMplectitur hæc penultima concordantia quatuor characteres, scilicet S.T.V.X. Apud Hebræos S. est Sin *dentium*. T. est Thau, *signa*. Elementum V. respondens nostro, non habent, neque X. habent, cuius loco posui ipse *Zain*, quæ litera significat *Hæc*, & est primum Z. in illorum alphabeto. Itaque ex tribus literis hebraicis, *Sin, Thau, & Zain* fiunt hæ tres dictiones veluti in vna cõpleta oratio, *dentium signa hæc*. Videamus modò quomodo conueniat hæc oratio ad incipientium religiosorum pædagogiam iuxta sequentes versiculos Seraphici Alphabetarii.

18 *Sacramentum sumere debes reuerenter*. En primò elementum S.

19 *Tu motum mentis comprime, iram mitigando*. En secundò elementum T.

20 *Vanaque colloquia sollicitè vitando*. En tertiò elementum V.

21 *Xpo frui cupiens, cellam frequentabis*. En quartò elementum X.

In Sacra Scriptura *dentes* misticè, ac spiritaliter diuersimodè accipiuntur. In rem præsentem quæ de dentibus affert Interpres noster in serm. Dom. 14. post Trinit. præstant sanè haud parum. *Nunquid ad præceptum tuum volabitur Aquila*. Iob 39. Ex hac Iob quæstione refert Interpres nonnulla de Aquila, prout est viri iusti simbolum, sed potissimũ illud, quod hæc auis regia ex tribus ouis, duo tantũ, proiecto tertio, in nido ponit. Nota, subdit, quod tria oua, vel tres filii Aquilæ sunt tres amores Viri iusti, scilicet amor Dei, proximi, & sui. *Quem tertium omninò à nido suæ conscientiæ debet expellere. Priuatus enim amor sui valdè impedit amorem Dei, & proximi.* Et ideo omninò abiiciendus est, quem filium Iob à nido suo eiecerat, cum dicit, *Lacero carnes meas dentibus meis*. Dentes dicuntur quasi cibos diuidentes, *& significant sensus interiores, qui singula inquirunt, & quæ cogitant quasi mandunt, & comminuunt, & ad ventrem memoriæ transmittunt. His dentibus Sancti si qua carnalia deprehendunt in se, vehementer in se ipsis insequuntur, & à nido propriæ conscientiæ eyciunt.* Quid pulchrius in rem nostrã, quid luculentius? *Dentium signa hæc* sunt iuxta alios quatuor versiculos Bonauent. iam præscriptos. *Dentes* hominis interioris, & spiritualis *circa Sacramenti Altaris sumptione* in quodlibet irreuerentiæ signũ durè acuendi, vt illud à conscientiæ nido expellant. Pariter motum mentis comprimentes, elatæ mentis, & iracundiæ fomenta confringũnt. Vanaque colloquia multa vigilantia discerpunt, eius carnales appetitus lacerantes. Sensibus interioribus, quorum sunt simbola, singula inquirunt. Et quæ cogitant (dum mens religiosa *frequens in cella Christo frui cupit*) quasi mandunt, & comminuunt, & ad vẽtrem memoriæ transmittunt. Id testari potest hæc mea cellula, in qua annis quatuor completis commorans perassiduè, opus Hierarchichum, & istud de Francisco ter Legislatore, & nonnulla alia edidi opuscula, apud me M.S.

Tres amores in viro iusto qui.

Amor priuatus quã perniciosus.

Dentes misticè sensus interiores.

Acuendi in mentis defectus.

Assidua cellæ commoratio proficua admodũ religioso.

VII. & VLT. CONCORD.

Tres literæ explicantur in hac postrema concordantia.

TRes literæ remanent in hac postrema concordantia breui explicandæ, scilicet Y. Z. Et. Pro litera Græca y. quam Latini à Græcis mutuant ob nonnullas dictiones, de quibus supra, posui ipse in Cruce altera alphabetali elementum hebraicum *Samech*, quod est apud Iudæos S. altera, & interpretatur *adiutorium*. *Ypsilon* etiam, inter quatuor misticas Græcorum literas princeps, illud dextrorsum ostendit adiutorium, teste Pithagora, qui hanc literam inuenit, quod ad beatam vitam tendit. Z. nostra respondet *Zadich*, siue Zaddi hebræorum, apud latinos est significatiuè *Iustitia*. *Vau* est *Et*, quam Latini copulam nuncupant, quaque Bonau. Alphabetum suum claudit sub litera Y.

22 *Iesum* (more antiquorum Romanorum) super omnia dulciter amandum posuit Seraphicus Alphabetarius. Ita enim scripsit Pilatus in Titulo Crucis latinis literis *Hyesus Nazarenus*, &c. vt superius adnotauimus. Posuit deinde sub litera Z.

23 *Zelum* Dei, charitatis igne feruentem. Denique sub copula *Et* (quam Alphabatarii pro infantulis imprimunt in abecedariis cum aliis tribus sillabis *con, rum, bus*) ad infantiam Religiosorum inci-

Ter vi[illegible] verficuli alphabeti Bonau.

pientium instructionem posuit.

24 *Et in te peccantibus* benignè ignoscas. Addiditque statim sententiosè veluti appendiculam quandam,

Non nomen, sed factum, non verbum, sed adiectum facit beatum.

Adiutorium ergo, iustitia, Et, sunt tres dictiones, quæ inter se permutatæ (Græcis *antistacon* est literarum permutatio) faciunt hanc orationem, *Adiutorium, & iustitia*, vel *iustitia, & adiutorium*. Iesum autem super omnia dulciter amare quid est? Respondeat Interpres noster literulā græcam y. subiiciens in prima responsi sui voce, loquens de Ysachar, quem alloquens, eiusque futura prædicens parens suus Iacob Genes. 49. ita inquit. *Ysachar asinus fortis accumbans in terminis, vidit requiem, quod esset bona, & terra quod esset optima, & supponit humerum suum ad portandum*. Quem textum ita expendit Interpres in serm. Dom. infra oct. Natiuit.

Paupertatis simbolum Ysachar:

1 *Ysachar*, qui interpretatur *merces*, significat Paupertatem, quæ omnia temporalia abiicit, vt mercedem æternitatis accipere possit. Asinus est animal oneriferum, quod asperis, & vilibus vescitur. Sic Paupertas portat pondus diei, & æstus, grossis, & asperis pascitur. Sequitur.

2 *Accumbat in terminis*, non inter terminos. *Duo sunt termini, ingressus scilicet, & egressus vitæ nostræ. In his accubat, idest requiescit Paupertas*. Considerat enim pauperrimum hominis ingressum, & vilissimum eius egressum. Et ideo non vult accubare inter terminos, vt audiat (sicut dicitur Iudic.) sibilos gregum, idest suauem suggestionem Dæmonum. *Inter terminos habitat, vel accubat qui ingressum, & egressum vitæ suæ non attendit. Sed in carnis voluptate, & mundi vanitate requiescit*. Sequitur

Termini, in quibus requiescit paupertas duo.

3 *Vidit requiem, quod esset bona*. Requiem scilicet cælestis beatitudinis, quod esset bona; & terra æternæ stabilitatis, quod esset optima, & *supponit humerum suum*, ad portandum scilicet *Dei filium*. *Ipsum Iesum portat*, cum pro amore ipsius omne, quod ei accidit, patienter supportat. Vnde Ecclesiast. *Omne quod tibi applicitum fuerit, accipe. Paupertas ergo in humeris portat*. Hæc fuit Interpretis conclusio ibidem supra Genes. 49. de *Ysachar*.

Paupertas supponit humerum ad portandum Iesum.

Paupertas ergo omnia temporalia abiiciens pro æternis, & in terminis suis requiescens, requiemque æternæ beatitudinis inspiciens pondus diei, & æstus, veluti iumentum oneriferum, quod asperis, & vilibus vescitur, portat. Portat quoque & ipsa amoris humero, quo & cuncta aduersa supportat, *Dei filium*. *Portat ipsum Iesum*, pro quo & amans super omnia fit, & patiens omnium aduersitatū fit. Sicque ratione huiusmodi amoris patientis, & potentiæ amātis duos acquirit humeros Paupertas, vt cōcludit Interpres illis verbis. *Paupertas ergo in humeris portat*. Dum fit digna, vt supponat Iesu humerum, est *iustitia*, idest Sanctitas. Dum actu Iesum portat, est adiutorium, quod venit sibi, vt portari valeat ab ipso, quem portat, Iesu, iuxta illud, *adiutorium nostrum in nomine Domini*. Ipse Iesus portatus Iustitia, & adiutorium per essentiam est, vnde omnis nostra iustitia, & adiutorium. Quid simile protulit Augustinus serm. 13. de tempore super Lucam cap. 2. de Beato Simeone summo Sacerdote, Iesum puerulum in vlnis suis accipiente. *Simeon Senex, ait, ferebat Christum infantem, Christus regebat Simeonis senectutem*.

Sic etiam in tali portatione duos humeros acquirit.

Sic est iustitia, & adiutoriū in Iesu, qui est iustitia, & adiutorium per essentiam.

Hæc Paupertas, de qua loquitur Interpres noster, meritò in Alphabeto Bonau. ceu radix, & fons omnium bonorum prima est, sicut & inter beatitudines euangelicas. Nam

1 *Amata Paupertas* vilibus contenta est, vilibus & asperis vestitur. Paupertas omnia temporalia abiiciens, vt mercedē æternam acquirat, necessario

2 *Bonis semper actibus* fit iugiter intenta est.

3 *Cauet multiloquium*, studetque silere.

4 *Deum omni tempore* præ oculis habet.

5 *Esuriem amplectitur* gulam refrenando.

6 *Fratrum* conuiuia, vt sibi peraduersa contemnit.

Amor paupertatis in principio alphabeti Seraphici vt illius fons.

Paupertas videns requiē, quod est bona, & terra æternæ stabilitatis, quod est optima.

7 *Gaudet cum gaudentibus*, cum flentibus plorat.

8 *Humilibus consentit*, maiores honorat.

9 *In omnibus obediens*, Prælato paret.

10 *Karitatem* insuper cum omnibus obseruat.

Paupertas ad onus diei, & æstus assuescens,

11 *Lumbos* stringit lubricos Domini timore.

12 *Mundat* casto pudore cordis oculum.

13 *Nihil seruat proprium*, vt nudum Christum sequi possit, iam omnium temporalium exuta.

Paupertas oneri diei, & æstus assueta

14 *Onus* leue suffert, mundum vincit istum.

Pau-

Paupertas in terminis suis accumbans, & requiescens,

15 *Passum Christum* corde gemebundo recolit.

16 *Quærit Dei gloriam*, & nihil aliud in hoc Mundo.

17 *Resistit vitijs*, feruenter orat.

Ipsa cõplet alphabetum Seraphicum

18 *Sacramentum sumit* reuerenter, ac deuotè.

Paupertas demum complens totum Alphabetum Seraphicũ, veluti princeps, & primiceria in pædagogia Franciscana, dum supponit humerum ad portandum Dei filium, facta iustitia, & adiutorium ab ipsa Dei filii iustitia, & adiutorio, ne sub tam digna sarcina viliter cadat.

19 *Tumorem comprimit* mentis, iramque pectoris mitigat:

20 *Vana colloquia* vt morum corrumpentia sollicitè fugit.

21 *Xpum frui cupit*, cellam frequentat. Quem portat feliciter humeris suis,

22 *Iesum super* omnia dulciter amat.

Factum, & adiectũ, non autẽ nomen, & verbum vult vera paupertas.

23 *Zelo Dei feruet* charitatis igne.

24 *Et in se* peccantibus ignoscit benignè. Sciens, quod

Non nomen, sed factum, non verbum, sed adiectum facit beatum. Factum enim Euãgelicæ Paupertatis, quam omnes Religiosi profitentur, dum nomini respondet, & adiectum verbo, soluit Christi linguam in illo sermone super Montem Thabor, vt inciperet *Beati Pauperes spiritu*, &c. Paupertas enim spiritu dum totum hominem interiorem possidet, factum & adiectum amplectitur, exteriora verò, quæ sunt nomen, & verbum ab se abiicit, quotiens interioribus minimè correspondent.

A'literula A. incepit addiscere alphabetum suum Ioannes noster in infantia naturali. Ea princeps litera præmonstrabat ipsi soli amorem Paupertatis altissimæ, nulli alii antea ex Ordinum Institutoribus concessæ. Ab hac exordiendum in infantia spirituali opus innouationis totius Christianitatis à prima penè illius infantia. Sicut de facto ab ea postea incepit tam Franc. in Christi Cruce, quam tota Christianitas in ipso per doctrinam Crucis; & nonnisi post monstratum ipsi cælitus armamentarium, militaribus armis, Cruce signatis confertum. Vbi sub duplici Crucis insigne didicit alphabetũ suum, & prima rudimenta introductoria ad simplicem sillabarum, & dictionum coniunctionem, necnon & lecturam orationum, quæ in abecedario sunt impressæ, in alphabeto deinde Religiosorum incipientium à Cruce Franciscus initia præstitit, & per nouum, ac peculiarem modum, sicut nouum, & peculiare debebat esse opus illud triforme, ab ipso incipiendum, persequendum, & complendum.

Prima litera alphabeti præmonstrauit Ioan. nostro amorem paupertatis.

Ab amore ergo Paupertatis incæpit spirituale alphabetum Franciscus, & illud proprium, quod postea ex eius schola rescribens Bonau. tradidit Religiosis incipientibus. Quantum in ipso profecerit Franciscus, vix incipiendo eum legere, & addiscere à paupertate, patet ex visione, quam habuit Innocentius III. vbi inspexit eum vt pauperculum, humero suo Basilicam Lateranam sustinentem. Quasi de ipso prophetauerit Iacob in Ysachar illis verbis; *Et supponit humerum suum ad portandum*, prout interpretatur Doctor noster. In huiusmodi alphabeto Cruciformi profectus Francisci semper creuit, & nunquam dixit sufficit, hinc non mirum, si postquam in illa visione contuitus est idẽ Pontifex, quod *proprio dorso submisso* Frãciscus sustentabat Lateranum, ruinæ proximum, deinde duo dorsa, seu duos humeros Vir sanctus acquisierit, coniungens altissimæ Paupertati altissimam humilitatem. Nam dicit Interpres loco citato immediatè. *Paupertas in humeris portat Iesum, Humilitas verò ad pectus, & in brachus.* Quæ bina portatio illam binam Francisci portationem denotat, quæ illi soli cõcessa fuit. Nimirum internam, & externã per vulnera Christi, & clauos, quos in corde ipse prius inuisibiliter detulit, postea in corpore visibiliter. Factus sibi *Iustitia, & adiutorium* Christus, & ipse in Christo factus *Iustitia, & adiutorium* totius Ecclesiæ, ab ipso alphabetaliter instructæ, atque amore Paupertatis reparatæ. Aliud denique artificium animaduertendum in breui præsentis alphabeti constructione. In qua principio posuit Seraphicus alphabetarius *Amorem Paupertatis* veluti *alpha*, scilicet caput, & radicem omnium dicendorum. *Ama Paupertatem, sis vilibus contentus*. In eius deinde fine veluti *omega*, & centrum omnium bonorum operum per copulam *Et* posuit charitatem, & amorem erga in nos delinquẽtes, illis verbis: *Et in te peccantibus ignosce benignè*.

Quantus Frãcisci profectus in studio alphabeti Seraphici.

Bina portatio Iesu, scilicet interna & externa in Franc. vnita

Aliud artificium in constructione alphab. Bonau.

Super Euangelium de dilectione inimicorum, *Audistis quia dictum est antiquis*, Matth. 5. ita exponit Interpres noster fer. 6. de diligendis inimicis. Secundum, inquit B. Gregorius lib. 28. Moral. cap. 19. *Charitas dicitur vinculum perfectionis, quoniam omne bonum, quod agitur per illam ligatur, ne pereat, &c.* Et paulò post. *Et ideo ad hanc charitatem habendam Saluator nos inducit in Euangelio hodierno, vbi suadet incendium, vt hostes diligamus, &c.* Et inferius demonstrans iuxta literam Euangelicam

Charitas circa hostium dilectionem incendiũ dicitur.

Hoc incendium triforme esse debet.

licam ex huiusmodi incendio erga inimicos peregrinum, triplexque oriri charitatis ligamen per dilectionem, subdit. *Dilectionem Saluator suadet quãtum ad tria*, quantum ad affectionem cordis, *diligite*. Quantum ad subiectionem operis, *benefacite*. Quantum ad locutionem oris, *orate*. *Amicitia enim in corde radicatur. Ore reuelatur. Sed opere comprobatur*.

Vide pulchrum ligamen alphabeti seraph.

Ergo cum omnes virtutes ad charitatem veluti ad proprium centrum, in quo ligantur vt conseruentur, propendant, *Et in nobis peccantibus benignè ignoscere*, nihil aliud sit, nisi magnæ charitatis incendium, in quo tria in vnum, ne rumpi possit (vt etiam docet Interpres fer. 3. hebdom. 3. Quadrages. in principio) fortiter ligantur; quidquid operis virtuosi in alphabeto Bonauenturæ suadetur ab eius exordio ad ipsius finem ex natura charitatis inspicit. Charitas namque potissimum erga hostes impensa trahit ad se.

Charitas trahit amorem paupertatis spiritus

1 Amorem Paupertatis spiritus circa vehemẽtiorem animi nostri affectionem, quæ nos natiuo fomite ad vindictam de inimicis prouocat, & ex Dei mandato ea expoliari cogemur, & digna amplecti cum patientia vilipendia. Quia *Charitas patiens est*. Ipsa

Bona opera vnit

2 Bona opera dignificat, vnitque fortiter. Quia *Charitas non agit perperam*.

Cauet multiloquium

3 Cauet verba superflua, silentium sibi amicum efficit. Quia *Charitas non irritatur*.

Deum præ oculis habet

4 Deum omni tempore præ oculis habet, imò ipsa Deus est, in quo manet, & è contra. *Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo*. Ipsa

Esurie corpori cibat animam

5 Esurie corporea animam cibans, in cordibus nostris diffusa per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis, *omnia suffert*, ac proinde effrœnem gulam iugulat.

Fratrũ conuiuia cõtẽni

6 Fratrum conuiuia ob Dei mensam, in qua accumbans Deus ipsi administrat, paruipendit.

Gaudet cũ gaudentibus

7 Gaudet cum gaudentibus, cum flentibus plorat, quia *non gaudet super iniquitate, congaudet veritati*.

Humilibus consentit

8 Humilibus consensit, maiores suos honorat. Quia *non quærit quæ sua sunt, non est ambitiosa*.

In omnibus obedit

9 In omnibus licitis obediens est, maximè Prælatis suis; Quia *patiens est, benigna est* in Christo suo, & cum Christo suo virtute sua, scilicet virtute Spiritus Sancti, qui est fons viuus, ignis, charitas concepto, facta & ipsa obediens vsque ad mortem, mortem autem Crucis. Ipsa

10 Kara omnibus est, omnes æquo contuitu inspiciens; quia *non æmulatur*, *omnibus omnia* cum Apostolo effecta. Kara omnibus est

11 Lubricos lumbos, spiritus timoris Domini per munus septiforme genitrix, fortiter constringit. Lũbos stringit lubricos.

12 Mundat, purificatque casto cum pudore cordis lumina. Mundat cordis oculum

13 Nihil proprium seruare potest cum nudo Christo, in quem suos transformat. Ipsa deinde Charitas, omnia sustinens, Nihil propriumseruat

14 Onus quodcumque sibi leuissimum est, præter peccatum, quod sufferre non potest. Præter mundum, quem victus sub pedibus idcircò tenere satagit. Onus omne sibi fit leue

15 Passum Christum corde gemebundo adeo recolit, vt cum ipso patiatur, elangueat, dicens: *Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo*. In Cruce spiret cum Christo, *quia fortis est vt mors dilectio*. PassumChristum recolit

16 Quærit in Mũdo nihil aliud (quia dum sapiens est nihil aliud scit quærere) quam Dei gloriam. Quærit Dei gloriam

17 Resistendo vitiis, imò & destruendo, quia ligat virtutes omnes, dum orat, feruenter orat, quia *non cogitat malum*. Resistit vitiis

18 Sacramentum sine reuerentia sumere nescit, quia filia Dei est, *& omnia credit, omnia sperat*. Sacramentũ reuerenter sumit

19 Tumorem, siue iram mentis comprimit, quia non inflatur. Tumorem comprimit.

20 Vana colloquia abhorret, sollicitèque vitat, quia *Charitas ædificat*. Et vt cætera vno verbo claudam, Charitas est, quæ in viro Religioso Vana colloquia aborret

21 Xpum frui cupit, cellam frequentando. Xpo fruitur

22 Yesum super omnia dulciter amat. Yesũ diligit

23 Zelo Dei feruet triplici incendio, iuxta doctrinam Euangelicam erga inimicos, quia eos diligit, pro eis orat, eis benefacit. Propterea rediens ad semetipsam, vt ad proprium cæterarum bonorum operum centrum, Zelo Dei feruet

24 Et in se peccãtibus benignè ignoscit. Ipsa enim *nunquam excidit*, maximè vbi respicit proximum sibi infestum, vt videtur annuere Interpres noster in Dominica 21. post Trinitatem ex Diuo Gregorio illis verbis. *Tunc alta Charitas mirabiliter surgit, cum ad ima proximorum se misericorditer attrahit. Et quæ benignè descendit ad infima, valenter recurrit ad summa, &c.* Sed quando hæc Charitas benignè descendit ad infima? Iam ostendit Bonauentura in postremo versiculo Et in se peccantibus ignoscit

Sic nunquã excidit ab infima descendens ad summa.

sub

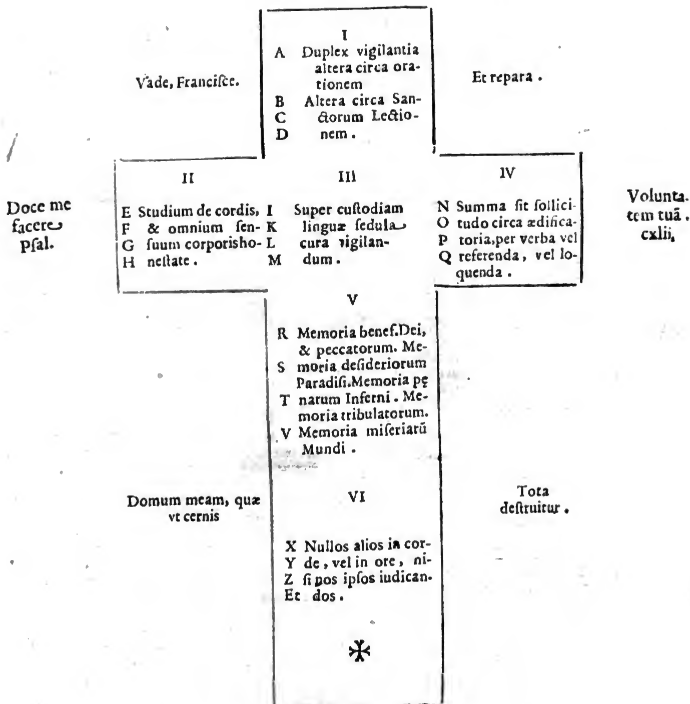
ſub copula Et, addens ſtatim, *In te peccantibus ignoſce benignè*. Nullus enim alius Charitatis deſcenſus poteſt eſſe infimior iſto. Per ipſum aſcendens Charitas ad ſumma Cælorum, ibique nunquam excedens, ſicut excidit fides, & ſpes, experitur, quod crucifixa cum Christo, ignoſcens inimicis incendio triplici, cruciforme totum Alphabetum Seraphicum iure efformandum eſt. Quia ipſa illis viginti tribus monitis totũ hominem ſpiritualiter crucifigens, & totum mundum in homine, eum eleuat ad ſupremam Dei filiationem, vt in alia vita videns ipſum facie ad faciem, cantare poſſit liberè

Non nomen, ſed factum. Non verbum,
ſed adiectum facit beatum.

Tertium

Tertium Seraphicæ Bibliothecæ Alphabetum purè Latinum, in sex partes, iuxta sex D. Bonauent. monita distributum, atque rythmico Alphabeto eiusdem sub alia forma conformatum.

Alpha-

Vide tom.4. Theatr. nouissimi vitæ humanæ mul ta circa omnia literarũ genera.

APud Authorem Theatri vitæ humanæ nuper citatum habes Lector dignis synopsibus per collectaneum ex scriptoribus tum antiquis, tum recensioribus sub litera L definitionem, & ethimologiã literarum. Variam vocis acceptionem, & scriptionem. Literatũ inuentores. Quos primos ab Hebræis literas acceperint. Literarum numerum apud Latinos, & Græcos, & aliarum gentium scriptores. Literarum adiectarum authores apud Græcos & Latinos. Ordinem, siue stationem literarum, & figuras in genere. Nomina, & pronunciationem, earumque originem, & causam apud Hebræos, Syros veteres, Arabes, Turchas, Persas, Phenices, Samaritanos, Iones, & Græcos. Æthiopes, Iacobitanos. Latinos. Hispanos. Gallos. Italos, Germanos, Anglos. Belgas, &c. Armenos ex Bibliotheca Vaticana. Sclauos. Saracenos. Mosconitas. Habes ibidem tria integra alphabeta, Hebraicum, Græcanicum, Latinum. Literarum notas, & figuras communes. Vsum, & dignitatem literarum, Earũ formam apud Ægyptios. Et alia digna scitu habes apud eundem authorem circa literarum significationẽ, scriptionem, pronunciationem, vbi agit de Grammatica in fine, & de scriptione, & literarum vi, & obligatione, quam inducunt.

Et alibi apud ipsum plura habes de literis

Verum literæ omnes latinæ in hoc tertio alphabeto nostro purè latino in sex partes distinctæ, nihil aliud, mi Lector, tibi exhibebunt, nisi alteram concordantiam, sex monita, & totum alphabetum rythmimicum prædictum D. Bonau. sibi annectẽtem. Hanc eandem concordantiam præmonstrauit quoque Gratia Dei, quæ ab ortu Francisci in stabulo apparuit, & in illius infantia. Quæ quidem in ipsa eius instructione alphabetica alphabetalem eruditionem binæ eius infantiæ Apostolicæ ad omnium nationum, circa fidem Romanam per se, & per suos tres Ordines in toto Orbe instruendarum profectũ auspicata est. Nec sub alia forma huiusmodi alphabetalis doctrina proponenda erat, nisi sub forma triplicis Crucis iuxta numerum trium allocutionum, à Christo de Cruce Francisco effectarum. Tum quia ipse Christus per Crucem suam, & per doctrinam Crucis redimens Mundum, per eandem postea ipsum, sub mole vitiorum in extremam vetustatem, ac decrepitatem redactum, reparare, & innouare fas erat, mittens ad tam arduum opus Franciscum.

Cur sub crucis forma omnis alphabetalis doctina Franc. exhibita.

Cornua tria huius tertiæ Crucis nostræ indicant Signum illud Clementis Papę III. quod his verbis affert Ciacconus: *Domine doce me facere voluntatem tuam*. Creatio Clementis III. doctrina, prudentia, vitæ integritate Viri, etsi ætate iuuenis, nec prædecessoribus suis Lucio III. Vrbano III. & Gregorio VIII. degeneris, contigit die 6. Ianuarii, Epiphaniæ Domini sacro, ad annum 1188. sedit annos 3 menses 2, dies 20. Quare infantia Ioannis nostri ex Pontificatu Clementis III. participauit, ni fallor, menses octo cum dimidio, quo tempore periodos annorum septem, qnibus includitur prima hominis ætas, expleuit, & suam incepit pueritiam.

Explicatur signũ Clem. PP. iii. Fr. ic. infantiam complentis.

Doctrina Domini de eius facienda voluntate in Christi Vicario, doctrina Crucis est, & nonnisi infantium, & puerorum Euangelicorum. Hanc Christus clausit in oratione Dominica *Pater noster* in tertia peritione illis verbis, *Fiat voluntas tua sicut in Cælo, & in terra*, Matth. 6. Quam orationem in alphabeto puerorum, Cruce in principio signato, simul cum Salutatione Angelica *Aue Maria* legimus. Oratio Dominica, quã composuit Christus, traduntque Pædagogi infantibus simul legendam, vbi addiscunt alphabetum infantiæ Apostolicæ interest. Apostolis enim dixit Dominus Matth. 6. *Sic ergo vos orabitis. Pater noster, qui es in Cælis, &c.* Apostolisquoque, ipsum interrogantibus Matth. 18. Quis putas maior est in Regno Cæloum? nullum aliud responsum dedit, nisi prius *aduocans paruulum, statuit in medio eorum, & dixit. Amen dico vobis, nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in Regnum Cælorum. Quicunque ergo humiliauerit se sicut paruulus iste, hic est maior in Regno Cælorum. Et qui susceperit vnum puerulum talem in nomine meo, me suscipit, &c.* Quatuor vicibus paruuli Christus meminit in hoc loco, nec fine misterio, vt mox dicemus. Fuisse illum paruulum, quem ad se coram Apostolis, & Discipulis suis aduocauit, infantulum quendam, qui haud adhuc infantiæ cursum excesserit, patet ex commentario super hunc locum D. Hilarii, vbi ita describit omnem in vita Apostolica credentium vitam, ab ipsis Apostolis, speciem humilitatis Christi circumferentibus in infantiam christianam redactam,

Doctrina de facienda Domini voluntate infantię euangelicæ interest.

Oratio Dominica, Apostolis à Christo tradita, cur in alphabeto infantium impressa

Paruulus à Christo vocatus coram Apostolis infans erat.

Nonnisi, ait, reuersos *in naturam puerorum* introire in Regnum Cælorum Dominus docet. Id est *per simplicitatem puerilem* vitia corporum nostrorum, animeq; reuocanda. *Pueros autem credentes omnes per audientiã fidem nuncupauit*. Hi enim Patrem sequuntur; Matrem amant. Proximo velle malum nesciunt. Curam opum negligunt. Non insolescunt. Non men-

Quomodo viri apostolici & omnes christiani ad vitam infantiũ reducẽdi

tiuntur. Dictis credunt, & quod audiunt, verum habent. *Reuertendum igitur ad simplicitatem infantium. Quia in ea collocati speciem humilitatis Dominicæ circũferemus.*

Ista autem reuersio ad simplicitatem infantium efficienda est per omnimodam remotionem illius puerilis infantiæ, quæ cum tota mundana sit, ac proinde criminum malitiæ occupata, infantiæ Apostolicæ, & Christianæ, eiusque simplicitati vndique aduersatur. Hinc Interpres noster, iam superius in hac re allegatus, sed aliis verbis, puerum nuncupat gulæ appetitum super 1. Reg. 2. ad illum textũ. *Veniebat puer Sacerdotis habens fuscinulam tridentem, & tollebat carnes crudas.* Et Interpres. *Sacerdos est venter, puer gulæ appetitus,* de quo Prouerb. 29. *Puer, qui derelinquitur voluntati suæ, confundit matrem suam. Si enim gulæ appetitus non refrænatur, sed relinquitur voluntati propriæ, matrem, idest carnem suam confundit.* Quæ propter sibi immoderantiam aliquando ægritudinem incurrit, & quandoque ad laqueum perducit. *Iste puer habet fuscinulam tridentem, idest trium dentium, in qua notatur triplex rapina gulæ.*

Reuersio ad simplicitatẽ infantiũ per alterius infãtiæ amissionẽ efficienda est.

Puer Sacerdotis vẽtris est gulæ appetitus

1 Aut enim aliena deuorando comedit.

2 Aut sua, prodigè viuendo, consumit.

3 Aut in cibis excessiuis tempus, & modum non custodit.

Fuscinula tridens triplex gulæ rapina.

His tribus dentibus omne, quod fuscinula leuat puer, Sacerdos venter sibi vendicat. Qui non carnem coctam, sed crudam vt lupus sibi dari desiderat, vt eum accuratius præparet. Hæc ibi Interpres, qui etiam in sermone Dom. 14. post Trinit. loquens moraliter de paruulo mundi, paruulo Euangelico aduerso vtitur generaliter in mundanam cuiusuis generis infantiam illa sententia Iob 5. *Virum stultum interficit iracundia, & paruulum occidit inuidia.* Vbi sic ipse. *Paruulus est, qui appetit terrena. Magnus qui æterna. Paruulus ergo occiditur, quia nullus hac peste moritur, nisi qui hac terrena appetit.*

Paruulus est appetens terrena.

Vide pulchram antiphrasim. Appetens terrena, in quacumque mundana celsitudine, & granditudine positus infans fit, & paruulus, cuius proprium alphabetum illud aulicum, quod supra retulimus, est. Appetens verò æterna, magnus est, sed magnus esse non potest, nisi paruulus efficiatur, & infans, vt monet Christus iuxta commentarium Hilarii, &c.

Appetens æterna magnus est.

Quod monitum Apostolis effectum est, & eorum successoribus, vt sunt maximè Christi Vicarii, qui Petro Apostolorum Principi succedunt. Atq; in Apostolico de Alphabeto, Crucis formã iure habente, ipsi potissimum rogare debẽt quotidie, *Fiat voluntas tua sicut in Cælo, & in terra.* Vnde meritò Clemens III. sibi assumpsit simbolum illud vocale, *Domine doce me facere voluntatem tuam.* Hæc oratio necessitatem Ecclesiæ vniuersæ, in magno excidio communiter tunc positæ respiciebat. Inquit enim Interpres super illud *Fiat voluntas tua, &c.* Quasi dicat. *Sicut fit in iustis, sic fiat in peccatoribus. Visita ergo terram, & inebria eam, vt non spinas, & tribulos, sed granum plenum in spica, idest contritione, & confessione, quæ pungit, germinet, vt ex eo fiat panis bonæ voluntatis, confirmans cor hominis.* Hæc Interpres quasi ad orationem, & suspiria Clementis III. respiciens. Vicinumque remedium in infantia Ioannis nostri patefaciens. Per eũ namq; infantia apostolica præcellentem quamcitius debebat Deus visitare terram, & inebriare eam, vt non amplius spinas, & tribulos, sed granum plenum in spica per prima rudimenta pœnitentiæ, cuius alphabetum à contritione, & confessione exorditur, noua faciens omnia semper germinaret, triformiter reparata, & panẽ bonæ voluntatis cor hominis cõformantẽ abundè produceret. Quatuor vicibus meminit Christus, vt aduertimus, huius nominis paruuli, taliq; graduatione, vt ferè omnem spiritualem Ioannis nostri infantiam, ab Apostolica infantia ad viuum retrahendam, expresserit.

Signũ vocale Clem. iii

1 *Aduocans paruulum statuit in medio eorum.* Franciscus passim seipsum paruulum nuncupans, in medio Apostolorum vt paruulus positus fuit à magna eius humilitate. Medium enim est proprius locus Iesu, vt diximus cum Interprete nostro, vbi de hora ortus Francisci. Franciscum namque loco sui quoad perfectam imitationem statuit Iesus per vitam Apostolicã, quatenus illum ceu idoneum Ecclesiæ Reparatorẽ, sibique anima, & corpore simillimum efficere ipsi placuit.

Franc. vt par uulus in medio Apostolorum.

2 *Amen dico vobis, nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in Regnum Cælorum.* Franciscus pro Regno Cælorum (vt non solum sibi, sed etiam toti Ecclesiæ ingressus Cælorum pateret) conuersus est, & effectus valde præcipuè paruulus. Miramur enim, eum huiusmodi paruitatis, & infantiæ eminentia ipsius Christi, paruulorum Ducis, & in ipsa paruitate summi, & huius paruitatis magistri altitudinem pertigisse.

3 *Quicumque ergo humiliauerit se sicut paruulus iste, hic est maior in Regno Cælorum.* Talis extitit Franciscus, neque si talis haud esset maior fieret in Regno Cælorum,

Paruulus Franc. in terra, & maior in cælis.

rum, vbi ad sedem primi Angeli euectus est.

4 *Et qui susceperit vnum paruulum talem in nomine meo, me suscipit.* Franciscus non solum omnes paruulos in nomine Christi suscepit, omnē fermè latitudinem, & altitudinem, & magnitudinem, & profunditatē religiosæ humilitatis per nouā, omnimodā, ac peregrinam imitationē ad vitā Christi, & Deiparæ, & Apostolorū in sua puritate comprehendens, sed ipsum Christum pluries suscepit infantulum. Quæ quidem susceptio tanto specialior extitit in ipso (nam plurimi alii Sancti reperiuntur, qui meruerunt Iesum puerulum in vlnis suis suscipere) quandò postea ipse solus idoneus inuentus est, vt Christum Iesum, quasi denuò exinanitum in Cruce, & in ea duris clauis confossum, sub specie Seraphica acciperet, & cum ipso exinaniri, & visibiliter crucifigi. Et vbi Bernardus dixerat apud Bonau. tom. 7 de Regul. Nouit. Totus sit tibi crucifixus in corde, qui pro te fuit fixus in Cruce; id in Francisco aliter contigit. Nam totus fuit ipsi crucifixus in corde, & totus confixus in Seraphica Cruce, quando totus fuit vt Franciscum crucifigeret in carne, atque seipsum figeret in Francisco. Hæc tamen res tam prodigiosa, hocque tam peculiarissimum priuilegium causa extitit, vt Franciscus taliter infans, & paruulus euaderet, vt ad pristinam infantiam, in qua inceperat suum cruciforme alphabetum, rediret, vt aliàs rescripsimus ex cap. 14. Legendæ Bonau. in princip.

Paruulus Francisc. omnem fermè amplectens, humilitatis dimēsionem.

Suscepit Christum paruulum pluries in vlnis.

Denuò ceu iterum exinanitum super Aluernā.

Monita sex Bonau. ex fine Regulæ Nouitiorum, singulis quatuor versiculis rythmicis attribuendo, harmonicè respondent cruciformi structuræ huius tertij Alphabeti.

IN Conuentu Fratrum Minorum Parisiis (verba sunt collectoris opusculorū Bonau. tom. 7. ad finem Regulæ Nouitiorum) conuersante bonæ memoriæ Fratre Bonauentura tunc Generali Ministro, & post Cardinali: Frater iuuenis, studens ibidē, bonæ indolis, & ei satis familiaris, accessit ad eū semel, & deuotè rogauit, vt sibi ex parte dignaretur, quomodo iuuētus sua posset in Ord. conseruari sine macula, & querela, & ad vitā æternā proficere. Qui magno cum quodam suspirio sic respondit. Fili mi iuuenis, si vis sine macula, & sine labe infamiæ conseruari in Religione, sex tibi mandata recole, & incessanter repone, quæ documentis, & exēplis Sanctorum Patrum accepimus.

Vbi Bonau. & quādo iuuenem quendam per sex monita instruxerit.

PRIMVM MONITVM cum quatuor literis Alphabetalibus A.B.C.D.

P*Rimo circa Orationem, & Sanctorum lectionem semper vigila. Quæ duo vt perficere possis, & non perdere, Ecclesiam valdè frequenta. Die & nocte cellam continua super omnia, ita quod extra eam, vel Ecclesiam nunquam inueniaris cum aliquo otiosus in via, vel in platea. Sed semper finito officio, vel finita commestione, vel seruitio, vel alterius obedientiæ mandato, sine aliqua mora regrediaris ad cellam oculis inclinatis, & ibi redigas te.*

1. Monitum circa orationē, & sanctorum lectionē versatur.

Duo, quæ in hoc primo monito clauduntur, haud difficile erit ad quatuor primas literas prioris partis huius tertii alphabeti, quæ sunt A.B.C.D. & ad quatuor etiam documenta, quæ sub hisce literis rythmicè claudit idem Bonau. referre.

A. princeps Alphabeti litera (non solū ratione suæ dignitatis in pronunciatione, verum etiam ex ipsa natura, vt dicunt multi, & ipse ex doctrina Lyrani superius tetigi) amorem Paupertatis, contentæ vilibus merito explicat ante omnia alia in Alphabeto suo altero Bonau. Nam Paupertas inter Euāgelicas Beatitudines prima est, & antesignana. Ipse Martialis lib. 2. de Codro, *Codrus ait, alpha penulatorum.* Est penula, vnde & penulati, vestis densa, ac vilis ad arcendas à tempore pluuias. *Alpha* prima litera Alphabeti Græci, ac pro principe à Martiali ibi accepta, demonstrat argutè, ac facetè apud ipsum, vt commentatores aduerrunt, quod Codrus ille, de quo ipse loquitur, primū tenuerit locum inter pauperes. Iste Codrus in Ecclesia reparanda per altissimam paupertatem Franciscus antonomasticè extitit, ac proinde multa cum ratione Bonau. Francisci imitator sub A. amorem paupertatis, vilibus contentæ, atque idcircò penulatæ, & prout Minoribus excellenter attribuendæ, principio posuit. Huic Paupertati iunguntur tria alia sequentia sub literis B.C.D. Sed cuncta quatuor simul prædicta duo prioris moniti Bonau. amplectuntur.

Codrus alpha penulatorum quis ex Martial.

Codrus quoque is dicendus per excellentiam Franc.

Enim verò *Amor* religiosæ Paupertatis, vilibus contentæ, *Bonis* semper actibus iugis intentio, *Cautio* de multiloquio euitando, & de silentio seruando, *Deum* omni tēpore præ oculis habere, & tum orationem, tum Sanctorum lectionē in huiusce Alphabeti studiosis exhibent. Immò vt video, omnia prædicta nonnisi profi-

Quomodo 1 ac biforme B. monitū ad 4. primas literas reducatur.

cua oratio sunt, nonnisi sedula Sanctorum lectio.

1 *Amor Paupertatis*, ob quam religiosus debet vilibus contentus esse, oratione sua, quæ est eleuatio mentis in Deũ ad Deum ipsum expeditè, & sine vlla rerum caducarum retardatione rapitur.

Oratio circa 4. quæ docet Bonau. sub primis l t. alphab.

2 *Boni actus* orationẽ illam efficiunt, de qua sponsus Christus, *Sonet vox tua in auribus meis*, &c. De hac oratione pluries Interpres noster aliàs adductus.

3 *Cautio multiloquij*, ac silentii cura, & studium in oratione maximè addiscitur. Per ipsam etiam & docemur

4 *Deum omni* tempore præ oculis habere. Atque & vt amatores Paupertatis, & vt bonis actibus semper intentos, & vt cautos circa multiloquium, sine quo discimus silere, ad frequentissimam Sanctorum lectionem nos prouocat. Vel dicamus, & fortè melius ex eodem Alphabetario alibi in 3. par. Centiloquii sect. 46. Oratio, inquit, sic describitur ab Augustino lib. de spiritu, & anima cap. 50. t. 3. *Oratio est pius mentis affectus, ad Deum directus*. A Ioanne Dam. orth. fid. lib. 3. c. 24. Oratio est ascensus intellectus in Deum. Idem ibidem. *Oratio est expressio desiderij directi in Deum propter bonum adipiscendũ, vel malum remouendum, formata per verbũ interius, & exterius*. Et magistraliter sic. *Oratio est ostensio voluntatis nostræ ei, à quo impetrare speramus id, quod desideramus*. Gregor. lib. 33. moral. cap. 21. in fine. *Veraciter orare est in compunctione amoris gemitus, & non composita verba resonare*.

Ipsa prouocat ad sãctorũ lectionẽ.

Oratio quinque modis describitur.

Verum is pius mentis affectus, in Deũ directus: Hæc intellectus ascensio. Illud expressum desiderium de bono adipiscẽdo, vel malo remouendo: Hæc voluntatis nostræ ostensio ad id, quod speramus, impetrandum: Hæc denique amoris compunctio per gemitus, quomodo in orante possent reperiri vnà cum rebus illis, quæ monitis prædictis ex diametro opponuntur? Odium ad paupertatem per rerum pretiosarum appetentiam, Acedia aduersus bonos actus, Multiloquium sine vllo studio silendi, Acclusio oculorum mentalium ad Deum optimè quidem orant in Pædagogia Mundi, carnis, & Diaboli, malè verò in Pædagogia Seraphica. Nam ibi pium affectum in Deum destruunt. Intellectus ascẽsionem omninò deprimunt. Desiderium ad bonum retrahunt, atque ad malum accersunt. Voluntatem religiosam viliter descendere ad ima cohibent. Omnemq; compunctionem diuini amoris attenuant, ac desiccant. *Oratio* namq; (teste Interprete nostro Dom. 5. post Pascha) *est hominis Deo adhærens affectio, & familiaris quædam allocutio, & statio illuminatæ mentis ad fruendum quamdiu licet*.

Stare nõ potest sine iis, quæ sub 4 primis literis explicat Bonau.

Quod autem attinet ad Sanctorum lectionem, item mihi in promptu est ipse Bonau. qui opusc. de institutione Nouitiorum cap. 4. quod est de otio vitando, & vanitate sensuum, hęc scribit pręcipua. Mundus, in quo fluctuamus, variis tempestatum ventis agitatur. Et qui non vult, Nauem cordis sui quassationibus conteri, vndarum influxione demergi, vel in extremas plagas vẽtorum flatibus impelli, affigere eam funibus bonarum cogitationum assuescat ad petram immobilem, quæ est Christus. Funem ne facilè rumpatur, ex triplici resticulo componas. Videlicet

Quam vigilandũ super nauẽ cordis in mũdi mari

1 *Ex sacrarum scripturarum deuota lectione*.

2 *Ex sedulæ orationis compunctione*.

3 *Ex bonarum actionum humili exercitatione*.

Lectio dat materiam, & quasi semen bonæ cogitationis.

Oratio rigat. Et ad perfectum roborat, & cor illuminat ad intelligentiam. Et impinguat affectum ad saporem.

Petra Christus, ad quã nauis cordis triformis funis liganda.

Bona actio, maximè condita pinguedine charitatis, & obedientiæ, vel alterius virtutis, lætificat conscientiam, & dat fiduciam spei in Deum. Etsi ad horam intercipit deuotionis quietem, tamen meretur postea maiorem dulcedinis infusionem, & gratiam puritatis.

Verum prædicta, quæ cõtra sunt *amori* paupertatis, *bonis* actibus, *cautioni* de multiloquio, Deo præ oculis habendo cum vitiosa reapse sint, nequeunt profectò per sacrarum scripturarum, Sãctorũq; lectionem materiam, & quasi semen bonę cogitationis exhibere; quinimò ex seipsis prohibent. Proindeque oratio si qua esset, nihil haberet, quod rigaret, & actio, non integrè bona (quia malum ex singulis defectibus) nihil prodesset.

SECVNDVM MONITVM & ipsum biforme, super quo vnũ breui expendendum antequam suis literis concordetur.

SEcundò circa honestatem cordis, & omniũ sensuum corporis tui super omnia stude. *Quæ duo vt valeas adimplere, nunquam cum aliqua persona spiritualem familiaritatem habeas; sed omnibus sis communis. Ita quod nullus possit aduertere te, nisi communem, & nulli specialem, modo iam dicto*.

2. Monitum cordis, & omnium sensuum corporis honestatem claudit

Quod docet hic Bonau. circa huius alterius biformis moniti obseruantiam

in

in praxi fundatur. Meminit me aliàs obiter tetigisse, sed non explicuisse id, quod mihi ad illud propositum apud Vrbem quandam Regni Neapolitani ad annum 1643. vel 1644. Guardianatus munere fungenti contigit. Muliercula quædam multum spiritualis, ac sanctitatis fama haud vulgariter præcellens, quę magnam partem non solum sæcularium vtriusque sexus, verum etiam Cleri, ac Religiosorũ suæ traxerat societati, de prophetico spiritu, & de patratis ab ea prodigiis palam acclamabatur. Tres, quibus vtebatur, cōfessarii, scripserant eius vitam ab illius ortu, & cuncta, quæ prædixerat (& iam adimpleta fuisse contestabantur) quæue ipsa effecerat, scripserat q; mirabilia diligēter adnotauerant. Inter hæc mirabilia nec pauca, duo præcipua scitu, ac narratu digna hic referā. Alterum contigit, me prædicante in Ecclesia PP. Conuentualium eiusdem Vrbis in festo Immaculatæ Conceptionis Deiparæ die Decembris 8. Circa finem concionis surrexit hæc muliercula in medio auditorii, proiectaque pennula, extensisque hinc inde magno impetu brachiis, quasi ebria ex repletione spiritus, cæpit statim sudore sāguineo per totam faciem perfundi, & sanguineis lachrymis flere. Plurimi statim ex Religiosis, nedum sæcularibus, linteolis, ac sudariolis tergentes vultum eius, collegerunt sanguinem ex deuotione. Quem sanguinem in iisdem linteolis ipse videns (à quodam Religioso mihi ostensum vix peracta concione) citò respondi iuxta genium meum, rem illam esse illusoriam, deceptoriam, & vanam.

Refert autor euentũ quendam, sibi ad annum 1643 contigentē.

Prodigiũ deceptorum cu iusdam mulierculæ spiritualis

Alterum prodigiũ longe maius deinde euenit, vbi hæc Muliercula sacram communionem accepit è manibus sui principalioris Confessarii, Viri docti, optimiq; Concionatoris, & in conceptu spiritualitatis tum in suo Ordine, tū in sæculo haud vulgariter: cui passim dicere antea solebat illa Muliercula, sibi filia spiritualis lectissima super cæteras, quasi prophetasset, quæ illi postea succedebant. Ea igitur vice vix sumpta commũnione, ceu furibunda, & effrœnis surrexit, eiecitque item panulam, qua cum corpore totam faciē etiam cooperiebat; paulisper stans fixa, velut tota in Deum absorta, mox statim cecidit veluti mortua. Quid autem ipsi tunc euenerit, reuelauit ipsamet eidem Confessario suo, cui ipsum casum illa antea prædixerat.

Alterũ eiusdem generis & deceptoriũ pariter.

Detulit postmodũ ei interulam laneam sanguine multo per totum conspersam, contestans illi ex suo corpore per sudorē effluxisse ob vehementem appræhensionē passionis, & tormentorum Christi. Vnde capta occasione, id quod antea à Præsule illius Vrbis post plures instantias, repetitasque expostulationes (fortè parum cōsultè effectas, vt postea probauit exitus) obtinere non potuit, obtinuit tandem etsi difficulter. Affectio huiusce Confessarii tunc temporis sui Cœnobii ibi Rectoris erga hanc filiam suam spiritualem ingens erat, & reciprocus. Quia ad inuicem ambo prædicabant suam sanctitatem, sibique multo apud populum, & magnatès augebant conceptum, & nomen sanctitatis. Passim singulis annis cum aliis confratribus, & consororibus ad refocillandum spiritum pergebant ad loca recreatiua ad mare, ad vineta, ad villas, & pomaria. Ea namque Vrbs deliciis perabundat, & nonnisi 1500. passibus distat à mari. Prædicans semel in Cathedrali illius Vrbis prędictus Confessarius magno feruore, atque energia exclamauit lætanter ex pergamo, dixitque hæc formalia verba italicè. *Rallegrati ò fortunata Città, hauendo vna creatura, la quale ogni dì recita l'offitio della Vergine con l'istessa Vergine.* Lætare, ò felix Ciuitas, habens quandā creaturam, quæ singulis diebus recitat officiũ Virginis cum ipsa Virgine.

Aperit Confessario suo arcanũ illud.

Obtinuit igitur Confessarius ille ab illius Vrbis Præsule, vt huius tam sanctæ Religiosæ examinentur scripta, ac gesta, quasi inhians eam viuentem canonizari. Renuens autē Antistes ille examini præsidere, vt rogabat Cōfessarius, iussit tamen ei, admodũ super hac re sollicito, vt vocaret me; quod & fecit, licet reluctanter, vt ipsemet Antistes, vocans me per nuncium, mihi retulit.

Vide rem in discretam ex vnius mulierculæ sub specie sanctitatis deceptione

Quinque in eo examine fuimus, cum ipso Confessario, & alio etiam, quo ex tēpore illa muliercula vtebatur, & Archipresbytero Ecclesiæ Cathedralis, Viro docto, atque theologo eximio. Durauit examen per horam integram, potissimum circa lachrymas antedictas, & sudorem sanguineum, quem non emanasse ex oculis illius, neque à corpore, sed aliunde arte humana, vel dolo satanico, nec esse humanum sanguinem nonnullis rationibus quantum potui, ac sciui contra illorum sententiam practicè demonstraui. Nihil tunc fuit conclusum, solum Confessarius ille maior tradidit mihi pauca quædam scripta poetica illius filiæ suæ spiritualis, quam me præsente extollebat vsque ad astra, vt ea veluti cælitus inspirata, ac dictata attentè percurrerem. Vix ostio Conuentus mei ingresso, detegi in eisdem scriptis, quæ per viam volueram, falsitatem huiusmodi Mulierculæ. Reperi enim

enim illorum authorem, & tamen ipsa contestata fuerat Confessario suo, apud quē de se magna fides, ex afflatu Spiritus S. ea scripsisse, & quod peractis aliis, quæ deficiebant, & finito opere, Christus Iesus celebraret secum nuptias, tradederet ei annulum, declararetque eam sponsam suam. Prius namque dicebat, quod in frequentibus apparitionibus, in quibus nonnunquam missam ipse Christus sibi celebrabat, Angelis Christo celebranti inseruientibus, filiam suam solummodo nuncupabat, non autem sponsam.

Deteguntur eius doli.

Ex detectione illius falsitatis tota moles sanctitatis huiusmodi mulierculæ, & simul Confessarii sui (non sine maxima commotione totius Ciuitatis, & plurimorum regulorum, & Dinastarum vtriusque protectorum) corruit statim. Nam Antistes scribens Romæ, & interim ex ore mulierculæ detegens multa parum honesta circa administrationem confessionis sacramentalis (compræhendensque verū esse illud iuxta praxim, quod sæpenumero similis conuersatio spiritualis, valde peculiaris, & assidua incipit in caput muli, & definit in caudam asini) accepit responsum, vt loco carceris assignaret illi ædiculam suam propriam, prohiberetque omnimodum commercium. Parum deinde stetit, & accessit Romæ sub Innoc. *X.* vbi vt muliercula seducta dimissa, ac derisa, pristini exercitii collationibus, & conuersatione penitus sibi interdictis, non multo post obiit in patria sua.

Cautio mul ta circa rem hanc adhibē da

Doctor Seraphicus illam familiaritatē spiritualem cum aliqua persona prohibet religioso viro, qui de honestate cordis, & omnium sensuum corporis debet super omnia esse sollicitus, quæ singularis est, valdeque domestica, & assidua. Hinc subdit. *Sed omnibus sis communis; quod nullus possit aduertere te, nisi communem, & nulli specialem.* Quod duo Religiosi eiusdem Ciuitatis minimè obseruabant cum vna præcipua discipula præfatæ mulierculæ, ad quam solam singulis diebus à mane vsque ad vesperam, & deinceps intendere volentes, chorum, & orationem relinquebant. In omnibus sensitiui, commoda propria multa cura perquirentes, Superioremq; dominari satagentes. Et se sanctos, sicut ab illa filia spirituali, quam sanctam ipsi quoque prædicabant, prædicari, & teneri affectantes. Hi duo omnem familiam, cum qua in prædicto Cœnobio commorabantur, totamque fraternitatem, & ipsum Superiorem inquietabant, licet breui, & non multo post venit remedium, maximè post detectionem falsitatis principalis magistræ.

Declaratur ex hoc euen tu Bona. mo nitum,

Aduersarius vester Diabolus tamquā Leo rugiens, &c. cui resistite fortes in fide, 1. Pet. cap. 5. *Hoc dicit,* exponit Interpres fer. *6.* in capite ieiunii, *quia ait Ioānes* 1. *can. cap.* 4. *carissimi nolite omni spiritui credere; sed probate spiritus si ex Deo est. Quoniam multi pseudoprophetæ exierunt in Mundum.* Ex horum numero puto esse quemcumque ab aliqua sua filia spirituali (cui solummodo attendere potissimum studet, & nōnullis aliis nobilibus, quos illa in eius rete trahit, tenetque, quamque ipse illam etiam sanctam prædicat) sanctum prædicari non refugit. Apostolus Iacob scribit cap. 2. ep Canoni: *Fratres nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Iesu Christi gloriæ. Etenim si introierint in conuentum vestrum, &c.* Hi quidem in personarum acceptione siue in Conuentu Fratrum, siue in cœtu pœnitentium, ad confessionem sacramentalem accedentiū, quales sint, ex seipsis cognoscuntur, atque se abire eandem viam, de qua Prouerb. 14. *Est via, quæ videtur homini iusta, nouissima autem eius deducunt ad mortem,* palam demonstrant.

Haud omni spiritui cre dendum.

Nisi abundauerit iustitia vestra plusquam Scribarum, & Pharisæorum, non intrabitis in Regnum Cælorum, dixit Iesus Discipulis suis Matth. 5. Vbi pulchrè Interpr. Dom. 6 post Trinit. Scribæ, & Pharisæi, inquit, qui interpretantur diuisi, sunt hipocritæ, qui in oculis hominum scribentes, iniustitiam scripserunt. Et sunt quidam superstitiosi Religiosi, qui se iustos reputantes, cæteros aspernantur. *Istorum iustitia est in manuum, & capillorum ablutione, in vestium compositione, in polita officinarum ædificatione, in multiplici institutionum, & præceptorum variatione. Iustitia verò pœnitentium est in spiritu paupertatis. In amore fraternitatis. In gemitu compunctionis. In afflictione corporis. In dulcedine contemplationis. In despectu terrenæ prosperitatis. In dulci amplexu aduersitatis. In proposito perseuerantiæ.* Hæc ibi Interpres, quæ omnia reperiens D. Hieronymus, vt scribit ad Asellam, si tamen sua est illa epistola, in D. Paula Romanā, rebus vilibus contentissima, meritò supra cæteras dilexit, sine tamen ea singularitate, qua amitteret communem fieri cunctis cum Apostolo. Dilexit etiam plus cæteris Christus Matrē suam. Ioannem Euangelistam, & singulariter dilexit, & Magdalenam tenerrimè dilexit. Non tāmen reliquit, quin esset cōmunissimus omnibus. Hæc in viris probatis iustitia abundans est supra iustitiam Scribarum, & Pharisæorum. Horum spiritus aufugiendus, nec illis credendum est. Nam incedunt viam præfatam, *quæ videtur*

Pharisæorū iustitia, seu sanctitas,

Singularitas in similibus à D. Hieron. spreta.

videtur homini iusta, nouissima autem eius deducunt ad mortem. Dicat ergo Seraphicus Magister. *Nunquam cum aliqua persona spiritualem familiaritatem habeas. Sed omnibus sis communis, &c.*

Literæ Alphabetales respondentes huic secundo Monito E. F. G. H.

Studiosus de cordis, & sẽsuum honestate circa quatuor.

MOnitum hoc alterum Bonauenturæ biformiter exhibitum, respondere aliis quatuor sequentibus versiculis Alphabeti eiusdem sub literis E.F.G.H. sic demonstratur. Studiosus de honestate cordis, & sensuum omnium, necessariò pro istorum obseruantia debet discreta sobrietate victus, & esurie per virtutem abstinentiæ, fugaque frequentium conuiuiorum fratrum refrenare gulam. Debet pariter more apostolico gaudere cum gaudentibus, cum flentibus plorare, Humilibus consentire, maiores honorare. Sine his posse illa duo secũdi moniti iuxta mentem Bonau. seruari nõ video. Gula haud per esuriem frenata, conuiuia lætanter recepta comitem passim habent plurima adminicula, cordis honestatem periclitantia, sensusque ad inhonesta, & vituperabilia impellentia. Honestas cordis, dum homo interior benè componitur omnibus cum D. Paulo omnia fit: sicque vbi oportet gaudet cum gaudentibus, & flet cum flentibus. Sensuum honestas, vnde homo exterior regulatur, venerabilem spirat modestiam, & simul cum hac cælestem quandam humilitatem. Imò neque illa cordis, neque hæc sensuum honestas sine humilitate valeret. Nam teste Gregorio apud eundem Bonau. ibidem de Regula Nouitiorum cap.4. in fine, quod & alibi docuimus cum Interprete nostro. *Qui cæteras virtutes* (inter has honestas decus est) *sine humilitate congregat, quasi puluerem in ventum portat.*

Honestate cordis homo interior benè componitur.

Honestate sensuum homo exterior.

Agens idem Bonau. in eodem cap.9. in princip. de honestate circa hominem exteriorem, ita scribit. *Cum honestas sensuum exteriorum sit ornatiua virtutum, ideo in omni verbo, & actu tuo semper honestatem cum discretione prætendas.* Ait enim Apostolus 1. Corinth. 14. *Omnia honestè cum ordine fiant in vobis.* Si ergo desideras honestatem, & felicitatem virtutum inuenire, & inuentam facilè retinere, *stude semper habere subscripta*, &c. Hæc subscripta in textu Seraphico sunt, frequens oratio. Verborum otiosorum, inhonestorum, & dissolutorum, adulatorum, susurrorum, murmuratorum, bilinguium, & detractorum euitatio, cautio, derisio, abhorritio. In locutionibus præmeditatio, ordo, vtilitas, honestas, duplicitatis, & simulationis fuga, dicente Augustino. *Omnis simulatio, & omnis duplicitas mendacium est.* Et propterea alibi. *Omnia verba ante veniant ad limam, quam ad linguam.* Accessio quotidiana ad lauandum paropsides, & alia, nonnulla ibi subscribit Bonau. pro quibus ad rem nostram ipse sic cum eodẽm cuicumque religioso incipiente repeto. Stude semper habere subscripta, & subintellecta sub literis E.F.G.H. alias tua honestas siue cordis, siue sensuum exteriorũ aut vera non erit, sed apparens, aut non debet dici ornatiua virtutum, quia virtutes veræ debent esse, & virtutes simulatæ duplicia vitia sunt.

Honestas sensuum exteriorum est ornatiua virtutum.

Verba prius limanda, quã loquenda.

Est honestas dignitas, decus, laus, virtute comparata; vnde Cicero in off. *In officio colendo sita est honestas omnis, & in negligendo turpitudo. Sunt quinque sensus*, teste Interprete nostro Dom in Passione, *Nuncij cordis, & ianua. In quantum autem nuncij libenter accedunt ad illa, ad quæ eos cor transmittit. In quantum autem ianua, libenter suscipiunt, quæ cor diligit, & acceptat, & illa diligentissimè introducit.* Duo versiculi Bonauenturæ sub literis E. & F. respiciunt sensum gustus, qui dum ceu nuncius cordis libenter accedit ad esuriem amplectendam, ad quam cor eum transmittit, & veluti ianua libenter suscipit monitum illud, *Fratrum conuiuia segniter sectando*, quod diligit cor, & acceptat, & diligentissimè introducit, contra effrenem gulam generosè pugnat, eamque expugnare conatur. Vnde fit, quod dum virtute sobrietatis, & esuriei in vitium capitale gulæ sensus gustus insurgit, eumque refrenat iuxta placitum cordis, honestas, quæ immediata felicitati virtutũ ponitur à Bonau. cit. huiusmodi gustvm comitatur, cũ sit dignitas, decus, lausque, virtute comparata.

Quinq; sensus cordis nuncii sunt, & ianua.

Honestati spectat dignitas, decus, laus.

Posito autẽ tali sensu gustus viceuersa, prout scilicet gulæ inseruit, quia ad hanc seruitutem obligat eum cor, ad quod inseruit gula, & de se possessionem accipit, ponuntur statim ob negligẽtiam esuriei, & sobrietatis in destructionem honestatis quinque turpitudines, quas recolit Interpres noster loquens de ieiunii tempore, quo effrenem, inquit, ardorem gulæ refrenatur, Dum ieiunamus, subdit serm.2. Dom.1. Quadrag. *Tentat nos Diabolus de gula, in qua peccamus quinque modis.* Vnde versus.

Gula quinq; modis peccamus.

Præpropero. Lautè. Nimis. Ardenter. Studiosè.

1 *Præ-*

1 *Præpropero*, idest cum præuenitur hora.

2 *Lautè*, cum diuersis, & variis salsamentis, speciebus, & ciborum lautitiis pruritus linguæ excitatur, & hebes irritatur appetitus.

3 *Nimis*, vt cum vltra corporis necessitatem cibaria sumũtur. Dicunt enim quidam gulosi. *Ieiunare tenemur, tantum ergo semel comedamus, quod pro prandio, & cœna recompensare possimus*. Isti sunt sicut brucus, qui arborem, cui insidet, non relinquit, donec totam ipsam comedat. Brucus dictus est eo quod in bucca totus est, & gulosos significat, qui in gula, & in ventre sunt toti, & scutellam, quam tanquam castrum obsident, non dimittent, donec totum, quod in ea est deuorent. *Aut enim crepabit venter, aut euacuabitur scutella*.

Gulosorum discursus tẽpore ieiunandi

4 *Ardenter*, cum homo se effudit super omnem escam, & quasi magnum castrum oppugnaturus, brachia erigit, manus extendit, totum comedit, & est in mensa quasi canis, qui in coquina parem non desiderat,

Cur comparentur bruco

Ardentia.

5 *Studiosè*, cum esquisita cibaria requiruntur, & magno studio præparantur, sicut legitur 1. Reg. 2. de filiis Heli, qui non carnem coctam, sed crudam volebant accipere, vt eam studiosius, & accuratius præpararent. Hæc Interpres de quinque defectibus circa vitium gulæ, quod cum sensui gustus, & per hunc ceu per nuncium, vel ostium cordi etiam spectet, quinquies quoque honestatem hominis exterioris, & interioris turpiter labefactat. Nam modestia, turpitudini aduersa, virtute, vt diximus, comparatur. Sensus autem ad gulam, immodestiam nutrit, immodestumque cor patefacit, scilicet nulla dignitate, decore, ac laude hac parte promeritum. Imò per ipsum cordis ostium, quod est os, in quo cum sensu gustu gulæ obsequenti, insidet lingua, omnis honestatis ordo plerumque confundi solet. Oratio frequens esse non potest, & si qua taliter qualiter nonnunquam extat, non ad Deum Cæli, sed ad Deum ventris mentem eleuare passim studet; recogitando modum idolo illi tam voraci satisfaciendi circa ciborum inquisitionem, reperitionem, præparationem. Verba otiosa euitare vel ea audiendo, vel proferendo difficile est, & sic de singulis, quæ tetigimus ex Bonau.

Studiositate.

Sensus ad gulam inhonestatem fouet

Cuncta penè quæ ad honestatem faciunt deturpat.

Gaudere cum gaudentibus, cum flentibus plorare iuxta doctrinam Apostoli ad Romanos 12. pertinet ad virtutem pietatis. Interpres noster referens septem vias ex 15. quos effecit Iacob, in serm. 3. de omnibus Sanctis, tertiam in terram orientalem iuxta puteum, à quo remouit lapidem, & adaquauit oues, & osculatus est Rachelem venientem ad puteum, Gen. 29. ita explicat. *In quo notatur profectus in spiritu pietatis*. Terra enim Orientalis est cor charitate feruens. Oues sitientes sunt proximi, defectum aliqualem spiritualem, vel temporalem sustinentes. Hos adaquat, qui ex pietate, quantum potest aliorum miserias releuat. Rachelem osculatur, qui bono profectui alterius congratulatur. *In his enim duobus consistit pietas. Scilicet in compassione malorum proximi, & in cõgratulatione bonorum*. Rom. 12. *Gaudere cũ gaudentibus, & flere cum flentibus*. Igitur ex hac pietatis virtute biformi necessariò resultat dignitas, decus, laus virtute comparata, & hæc nonnisi honestas est, interioris, & exterioris hominis ornatiua. Quemadmodum etiam humilibus consentire, maioresque honorare. Hi namque duo humilitatis actus eam ostendunt virtutem, quæ est omnium virtutum basis, & custos, & per consequens omnis honestatis cordis, & sensuum fundamentum.

Tertia via Iacob in terram orientalem pro virtute pietatis

Pietas, & humilitas circa virtutem honestatis

TERTIVM MONITVM sub literis I. K. L. M.

TErtiò circa custodiam linguæ studiosissimus esto. Itaquod quando stas cum alijs. nunquam loquaris nisi necessaria. Et tunc nonnisi requisitus. Nec laudes aliquem, nec vituperes absentem, vel præsentem quantocumque audias alios similia dicentes. In hoc tertio monito lingua auribus coniuncta est per illa verba *quantocumque audias, &c.* Linguam similiter, & aures simul annectit S. Iacobus Apostolus cap. 1. ep. can. sic aduertẽs, *sit omnis homo velox ad audiẽdum, & tardus ad loquendum, & tardus ad iram, &c.* Ex locutione per linguam, & auditione per aures tria monet Apostolus, quæ explicat Bonau. opusc. Dietæ salutis Dom. 4. post Pascha. *Vulgo dicitur*, inquit, *qui non est prudens, sit saltem benè credens*. Et ideò B. Iacobus monet nos specialiter ad tria.

3. Monitum circa custodiam linguę versatur.

Tria monita ex B. Iacob. Apost. circa linguam, & aures.

1 Primum est velocitas contra contemtum obedientiæ. dicens, *sit omnis velox ad audiendum*.

Velocitas in obed.

2 Secundum est taciturnitas contra peccatum linguæ. Ideo addit, *tardus ad loquendum*.

Taciturnitas.

3 Tertium est mititas contra peccatum iræ, ideo dicit *Tardus ad iram*. Primò igitur debemus acquiescere, & hoc est opus obedientiæ. Secundò debemus liben-

Mititas

libenter tacere cōtra vitium linguæ. Tertiò debemus esse quieti contra peccatum iræ.

Sine fuga peccati. Iustitiæ delectatio. Iudicii timor.

Interpres noster eadem Dom. 4. post Pascha ita exponit. *Iacobus in epistola docet cauere peccatum, iustitiam diligere, iudicium timere*, cum dicit capite primo. *Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus ad loquendum, & tardus ad iram.* Ita ibi contractius, & breuius, nam in qualibet parte tria prædicta Bonau. reperiuntur. Dum à nobis cauetur peccatum in genere, necesse est, vt per opus obedientiæ acquiescamus. Taceamus contra vitium linguæ. Simus quieti contra crimen iræ. Dum iustitiam diligimus, studemus esse veloces ad obediendum. Taciturni, ne locutione labamur. Mites, ne irascamur. Dum iudicium timemus, timemus etiam contemnere obedientiam, Deum, vel proximum verbis offendere. Iraque inquietari. Tres ergo virtutes in monito Apostolico suadentur, nimirum Velocitas ad obediendum contra vitium inobedientiæ. Taciturnitas ad loquendum cōtra vitium linguæ. Tarditas ad irascendum contra vitium iræ.

Tres virtutes contra tria vitia.

Verum horum, & cunctorum vitiorum, & omnimodæ iniquitatis seminarium esse linguam scribit cap. 3. idem Apostolus illis verbis. *Et lingua ignis vniuersitas iniquitatis. Constituitur etiam in membris nostris, quæ maculat totum corpus, & inflammat rotā natiuitatis nostræ.* In qua sententia natiuitas, seu vita humana à lingua, malè custodita ad vniuersitatem iniquitatis inflammata, dicitur Rota propter duo.

Lingua seminarium, siue vniuersitas iniquitatis.

1 Quia sicut in globosis, teste Aristotele, est maxima reuolutionis mobilitas, ita pariter rota vita humana facillimè per se, iam vndique inflammata, & maculata ab vna lingua subtus supra reuoluitur, commouetur que.

2 Quia cum Rota principium, & finē in sua circumferentiali linea non habeat, totaque simul extans, æternitatem, quæ est tota simul, adumbret, sicque sit ipsius Dei figura; Lingua malè custodita, effrenisque effecta, nunquam cessat offendere vitam vsquedum eam ad æternitatem proiiciat, in qua infinita durationis circulatione blasphemabit Deum æternū, cupiens potissimum totam Dei æternitatem absorbere, vt totam vnico verbo cum ipso Deo æterno destrueret, si posset. Ideò subdit Apostolus, *inflammata à. gehenna.* Flamma linguæ est flamma gehennæ. Flamma gehennæ ad æternitatem accensa in æternum cælestis æternitatis odium, ipsam Dei æternitatē destrueret, si posset, dum quantum in se est destruere Deū sine fine peroptet. Hinc Bernardus apud Interpretem nostrum loco citato. *Quis numeret, quantas modicum membrum lingua attrahat sordes? Quam multiplex in labijs incircumcisis immunditia coaguletur? Quanta sit pernicies hominis incircumcisis labijs?* Nemo parui existimet tempus, quod in verbis consumitur ociosis. Siquidem acceptabile est tempus, & dies salutis. Euolat irreuocabile verbum, nec aduertit insipiens quid amittat. *Confabulari (inquiunt) licet donec hora prætereat. Quam tibi ad obtinendum veniam, ad inquirendum gratiam, ad agendum pœnitentiam, ad promerendum gloriam indulsit gratia conditoris, &c.* Vide alibi, & etiam Bonauenturam pluribus in locis suorum opuscul. præcipuè tom. 2.

Vita humana cur rota dicta vbi malæ linguæ subiacet.

Sordes linguæ innumeræ omnino

Hora recreādi animi nō est sine fructu expendēda

Ablata ergo linguæ custodia à viro religioso, impossibile prorsus est, id probante experimento, *In omnibus* obediens esse, ac Prælato sine querimoniis, & vt plurimum cum conuiciis parere, & nonnunquam pertinaciter ille contemnitur, maximè vbi lingua rotam bilis, non ita breui extinguendam accendit, inflammauitque. *Karitatem* tenere cum omnibus quomodo poterit, qui non custodit linguam suam, si linguæ mos sit per iurgia, dissensiones, susurrationes, detractiones, irrisiones, charitatem scindere? *Si modicū lingua membrum est*, ait idem Apostolus, & magna exaltat, & ex modico membro fit ingens ignis, *qui magnam siluam incendit*, hoc est *siluam virtutum*, legit Interpr. vbi supra, quorum *Regina charitas est*, teste eodem Interprete? Imò *Lumbos* lubricos timore Domini quis religiosus stringere valeret, cum lingua ceu inquietum malū omnem timorem tam erga Deum, quam erga homines funditus æradicet? Ac demum *mundare* casto cum pudore cordis oculum vir linguosus difficulter poterit; incauta enim lingua circa lasciuia citò assuescit, & quam maximè, omni pudore deperdito. *Quis numeret*, &c. quantas modicum membrum linguæ attrahat sordes? Quasi dicat, innumeræ sunt sordes, & turpitudines linguæ in quarumcumque virtutum munditiem, quæ dum ceu ignis siluam earundemque virtutum incendit, in cinerem redigit, inficit veneno mortifero, vt ait Apostolus ibidem religiosum, & ferè cuncta eius opera venenata reddit.

Sine linguæ custodia obedientia, charitas, castitas, mundities veneno inficiuntur mortifero

MONITVM QVARTVM,

Cuius literæ sibi respondentes N. O. P. Q.

iv. Monitum circa verba ædificatoria.

QVartò sis summè sollicitus, vt nunquam referas, vel loquaris cum aliquo de his, quæ audis de alijs, nisi illa sint ædificatoria. Elementa quatuor cum hoc quarto Bonauenturæ monito per suos rythmos cōcordanda sunt, scilicet N.O P.Q. Primū est circa *Nihil propriè* seruandum, vt sic nudus Christus liberè sequi possit. Secundum circa *Onus leue* sufferendum, vt Mundus iste vincatur. Tertium circa *Passum Christum*, vt corde gemebundo recolatur. Quartum circa *Quærendam Dei gloriam, &* nihil aliud in Mundo.

Quidquid è lingua religiosa exit, si ædificatorium non est, sed è contra destru-ctorium, in pluribus nociuum fit Religioso. Et quantùm ad rem præsentem, scit proculdubio lingua prioris versiculi documentum destruere, ac simul non solum dicto, sed etiam scripto, si opus fuerit, Monacho iuueni sub aliquo colore suadere proprietatem, vt sic malè præpeditus non possit Christum nudum sequi. Scit & secundum destruere, ac simul ostendere onus illud non adeo leue esse, sed potius graue, vt ipsum relaxet, & de ipso Mundus triumphet. Scit etiam destruere tertium, totam inflammans natiuitatis rotam, & cor in gelu commutans erga Passum Christum, imò & in ferrum, ne vnquam resoluatur in fletum. Scit deniq; & quartum documentum destruere, loquens frequenter haud de quærenda Dei gloria, sed de quærenda propria, & ea, quæ sunt mundi, & sunt vanitatis. Vbi contra autem eius verba ædificatoria sūt, nititur lingua ædificare proximum suum in cunctis illis, in quibus includuntur allocutiones ædificatoriæ, suadentes aliis quæ decet religiosos, & inter quæ præcipua sunt, ne *Nihil proprium seruent, vt nudum sequantur Christū Onus leue ferant, vt istum vincant mundum. Passum Christum recolent corde gemebundo. Quærant Dei gloriam, & nihil aliud in mundo.* Quid simile protulit Bonau. in Religiosos, qui alio modo se gerunt verbis circa hæc, & similia. *Turpissimum est*, inquit par. 4. *nescire tempus, nisi friuolis, & fabulosis narrationibus detinere. Væ tacentibus de te Domine, quoniam loquaces muti sunt.* Muti sunt, quia dum multum sic loquūtur ad destructionem, non autem ad ædificationem, ostendunt, quod cor eorum haud est sicut à professione obligantur circa obseruantiā, nihil proprii seruandi, sed potius eam eliminandi. Haud circa promptitudinem oneri leui ferendi, sed potius proiiciendi, vt sub religiosa veste à mundanis non differant. Passum Christum recolere, de quo nunquam loquuntur: quærere Dei gloriā, de qua nesciunt loqui, ad alia in destructionem assueti, quomodo poterunt? Vulgò dicimus, *Lingua it vbi dens dolet.* Italicè, *La lingua và doue il dente dole.* Si in horum corde esset Christus passus, si Dei gloria esset, Christū passum verbis, & factis recolerent, Dei gloriam quærerent, & de ea loquerentur. *Væ tacentibus de te Domine. Euolat irreuocabile verbum, nec aduertit insipiens quid amittat, &c.* vt supra cum D. Bernardo apud Interpretem.

Quam nociuū sit quod exit e lingua vt destructorium

Quā viceuersa proficuū verbum ædificatorium.

Væ tacentibus de Domino.

Lingua it vbi dens dolet.

MONITVM QVINTVM,

Cuius literæ, illi concordantes R.S.T.V.

v. Monitum cōtinens memoriā circa quinque.

QVinto versetur ad cor tuum frequenter memoria beneficiorum Dei, & peccatorum tuorum, & desideriorum Paradisi, & pœnarum Inferni, etiam omnium, qui sunt in tribulatione constituti. Hæc quintuplex, seu ad quinque obiecta respiciens memoria, inducit absque vllo dubio Religiosum ad quatuor alia, quæ explicat Bonauentura sub literis R.S.T.V. Nimirum ad *Resistendum vitys*, feruenter orando: ad *Sacramentum* reuerenter sumendum: ad *Tumorem mentis* comprimendum, & iram mitigando: ad *Vana colloquia* sollicitè fugienda.

Inter tres partes Prudentiæ, de quibus Interpres aliàs allegatus, Memoria tenet locum primum, estque respectu præteriti, ad differentiā intelligentiæ, & prouidentiæ, nam illa respicit obiecta præsentia, hæc verò futura. *In atrio, siue castro animæ nostræ,* docet Interpres Dom. 3. Quadr. *sunt tres Thalami, videlicet Thalamus thesauri, & hic est Memoria, vbi collata beneficia debent reponi, quæ sunt thesauri, homini traditi. Thalamus consily*, & secreti scrutinii, & hic est interius, & ideo thalamus quieti cubiculi, & hic est cor, vel conscientia. *Thalamus conuiuij*, vbi solus Rex cum suis Principibus conuiuatur; & hic est voluntas, ad quam nullus, nisi solus Rex admitti debeat, & illos, quos vocare vellet, ibi namque sunt, vel esse debent dulcia fercula amoris, & charitatis. Hæc Interpres. Qui generaliter sine vlla specificatione in memoriæ thalamo collocat thesaurum beneficiorum cuiusuis generis. Hæc autem beneficia in quinque partes

In atrio, seu castro animę tres thalami, quorùm 1. thalamus memoriæ.

Beneficia Dei bifariè accipienda.

partes postea distinxit Bonauent. in hoc quiuto monito. Non solum enim Dei dona per se, & in se circa misteria fidei beneficia sunt, verum etiā circa innumera alia, inter quæ illa proculdubio veniunt, quibus beneficus Deus facit, vt memoremur peccatorum nostrorum ad cōtritionem, & desideriorum Paradisi ad inflammationem, & pœnarum Inferni ad liberanem, & omnium, qui sunt in tribulatione constituti ad pietatem. Horum quinque, ad profectum memorata constituunt thesaurū thalami memoriæ, beneficiis (prout sunt vel dona Dei in se, vt supra, vel dona Dei respectu peccatorum nostrorum, & desideriorum Paradisi, & pœnarum Inferni, & omnium, qui sunt in tribulatione) confertum.

Beneficia Dei sunt ad inuicē colligata quæ refert Bonau. in 5. monito & in 4. lit.

In hoc itidem thesauro ceu beneficia peculiaria Dei reponenda veniunt quatuor prædicta Bonau. sub præfatis literis R. S. T. V. Magna quippe beneficia Dei sunt *Resistere vitijs* feruenter orando. *Sacramentum* reuerenter sumere. *Tumorem mentis* comprimere, iram mitigando. *Vanaque colloquia* sollicitè fugere. Hæc quatuor, à præpictis quinque, quintique moniti beneficiis colligata, ligant mutuo & ipsamet prædicta quinque. Quis enim Religiosus non meminit frequenter intra cor suum beneficiorum Dei, & peccatorum suorum, & desideriorum Paradisi, & pœnarum Inferni, & etiam omnium, qui sunt in tribulatione constituti, dum studet solerter resistere vitiis per feruentem orationem, Sacramentum reuerenter sumere, Tumorem mentis comprimere, Vanaque colloquia fugere?

Thalam. dicitur cubiculū nuptiarū.

Interpres noster vbi supra de tribus thalamis (quos ideo thalamos nuncupat, quia in castro, vel atrio animæ Christus semper nuptias celebrat; est enim thalamus apud Latinos commune coniugis vtriusque cubiculum, vnde & Epithalamium carmen nuptiale) ita statim annectit. Ad hos thalamos Dæmon diuersis posticis ingreditur. *Thalamum memoriæ ingreditur per posticum ingraditudinis*. Thalamum interius per posticum erroris. Thalamum conuiuii per infinitos posticos. Quia per minam ibi factam superbiæ. Per discordiam, susurrationem, & odium. Per fenestram alteram vanæ gloriæ, & inuidiæ, &c. Quæ ponit Interpres post ingressum Dæmonis ad Thalamum memoriæ, veluti consequentia, ex antecedenti illo de amissione gratitudinis quasi necessariò deriuantia, ponit. Magnum enim beneficium Dei est in thalamo quieti cubiculi veritas religiosa, quæ ibi consilium, & secretum scrutinium, idest cor, & conscientiam tranquillat. Magnum Dei beneficium est in thalamo conuiuii humilitas, concordia, taciturnitas, amor, gloria non vana, charitas fraterna, ac similia. Vbi autem ingreditur Diabolus thalamum memoriæ per posticum ingratitudinis, hæc ei parat ingressum ad duos alios thalamos immediatos. Ingratus enim omnium cuiusuis generis beneficiorum immemor fit. Et ideo Interpres sine vlla differentia, seu specificatione dixit, *Thalamum memoriæ ingranditur Dæmon per posticum ingranditudinis*, nihil aliud addēs scilicet beneficiorū Dei, vel hominum. Nam superius pari modo generaliter locutus fuerat de beneficiis sine vllo etiam discrimine, vt diximus.

Quomodo Dæmon ingrediatur tres thalam. animæ.

Ingreditur Dæmon thalam. memoriæ per ingratitudinē.

Ingratus igitur admittens Dæmonē in thalamo thesauri memoriæ, vniuersaliter malus est. Obliuiscitur enim beneficiorū Dei. Peccatorum suorum. Desideriorum Paradisi. Pœnarum Inferni. Etiam omnium, qui sunt in tribulatione constituti. Sacramentum reuerenter sumere. Tumorem mentis comprimere. Vana colloquia fugere. Ingratus expoliatus thesauro beneficiorum circa eorum reminiscentiam, & obliuionem, aperit ostium tum thalami quieti cubiculi ad errorem, tum thalami conuiuii ad minam superbiæ, ad discordiam, ad susurrationem, ad odium, ad vanam gloriam, & inuidiam, &c. *Dabitur genti facienti fructum eius*, Matth. 21. Vbi Interpres fer. 6. Hebdom. 2. quæ est de Vinea Ecclesiæ, ita in principio. *Verè hoc modo nihil augetur ab ingrato, sed quidquid acceperit, ei vertitur in perniciem*.

Ingrat. quidquid accipit vertit in perniciem.

Ipse Bonau. in opusculo Pharetræ lib. 2. cap. 2. vbi agit de memoria ad res diuersas, docet in fine ex Seneca de Benef. *Aliquis vir bonus eligendus est, atque semper ante oculos habendus. Vt sic tamquam illo spectante viuamus, & omnia tamquam illo viuente faciamus. O felicem qui sic aliquem vereri potest, vt ad memoriam quoque eius se componat, atque ordinet, &c.* Optima quidē aduertentia hæc est, ac tanti Magistri ad instructionem nouelli, atque incipientis Religiosi digna. Dirigendo enim prudenter in aliquem Religiosum probatæ vitæ, & exemplaritatis intelligentiam, veluti in obiectum præsens, felix aliquis breui fit quatenus se ad memoriam potest faciliter interius, exteriusque seipsum componere. Reperiens in illum quidquid imitari non pigebit, frequenterque exceri cupiet, vt versetur ad cor suum memoria beneficiorum Dei, qua gratus tanto benefactori effectus, *Resistere vitiis*, quæ Dei obliuisci faciunt, orando feruenter studebit. Memoria

Aliquis vir bonus eligēdus pro regula memoriæ nostræ.

Quomodo autē hoc fiet declaratur.

moria peccatorum suorum, per quam propriam miseriam agnoscens, magnamque Dei in puniẽdo crimina seueritatem, in expectando ad pœnitentiam patientiā, in pascendo pietatem; *Sacramentum reuerenter sumere* vigilabit. Memoria desideriorum Paradisi, per quam inhians infantiam illam, de qua Christus, *nisi efficiamini sicut paruuli*; *Tumorem mentis comprimere* statuet. Memoria pœnarum Inferni, & etiam omnium, qui sunt in tribulatione constituti, per quam vana eloquia fugere primum satagét; etenim reperiet multos ex vanis colloquiis, & otiosis verbis damnatos, quia testatus est Dominus Pharisæis Matth. 12. *Dico autem vobis, quoniam omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij. Ex verbis enim tuis iustificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.* Deinde excitabit cogitationem circa tribulationem proximi, ad eas piè compatiendas, & subueniendas, quia videbit inter pœnas Inferni sepultum Epulonem illum, qui Lazari ærumnas nec compati voluit, nec subuenire.

Verba otiosa multos damnant.

SEXTVM MONITVM
Sub postremis Alphabeti literis X.Y.Z.Et.

SExto sis sollicitus non iudicare in corde tuo, vel ore, nisi te ipsum. *Hæc faciens saluaberis inter homines.* Dicitur Exod. 2. quod Pharao quærebat occidere Moysen, *qui fugiens de conspectu eius, moratus est in Terra Madian.* Et tu fuge (monet Interpres Dom. 6 post Trinit.) quia Diabolus quærit te interficere, *& habita in terra Madian, quæ interpretatur Dei iudicium. Vt terram tuam iudices, ne à Domino iudiceris. Et sede iuxta puteum humilitatis, vt haurias aquam, in vitam æternam salientem.*

Sexti Monitum de iudicio nemini circa te ipsum solū.

Terra Madiā Dei iudiciū.

Ex iudicio ergo sui ipsius, siue in corde, siue in ore, duo maxima bona lucratur Religiosus; alterum est, per quod euitabit Dei iudicium. Alterumq; per quod perueniet ad puteum humilitatis, vt hauriat aquam, in vitam æternam salientem. Veluti riuulorum plurimorum huiusmodi aquæ sunt fontes tria proposita alphabeta cruciformia. Et in gratiam infantiæ Ioānis nostri, alphabetum sub binæ Crucis insigne addiscentis, alphabetumq; Bibliothecæ Seraphicæ auspicantis, exposita, atque enucleata. Posita enim humilitate ex iudicio terræ propriæ, & euitatione iudicii Dei (quæ humilitas debet esse duplex, scilicet interior, & exterior, vt docet idem Interpres ibidem, & serm. 2. Dominieæ 3. Quadrag.) ponitur etiam basis, & custos omnium virtutum. Hoc modo ex cruciformi Christi, & Francisci humilitate hauritur profectò aqua tamquā per riuulos, & canales omnium bonorū, quæ exposuit Bonau. sub 23. prioris alphabeti elementis. Hauritur pariter & alia aqua posterioris, & postremi alphabetorum. Et postremi per sex monita prædicta hauries, ò Religiose,

Ex iudicio circa seipsū duo præcipua bona.

Literæ terni alphabeti Seraphici ceu riuuli putei humilitatis.

1 Amorem paupertatis, quæ vilibus contentā esse debet,
2 Bonis actibus iungens intentionem, & perseuerantiam.
3 Cautionem circa multiloquium, silendique studium.
4 Deum hauries, quatenus præ oculis habere niteris.
5 Esuriem, qua frenabis gulæ immoderantiam.
6 Fratrum conuiuiorum segnem sectationem.
7 Gaudium cum gaudentibus, cum flentibus ploratum.
8 Humilibus consensum, honoremque erga maiores.
9 In omnibus obedientiam, & maximè cum Prælatis.
10 Karitatem cum omnibus, & erga omnes.
11 Lumborum lubricorum Domini timore constrictionem.
12 Munditiem per castum pudorem oculis cordis. Hauries itidem
13 Nihil illud, per quod proprium abhorres, vt nudum sequaris Christum.
14 Oneris leuis sufferentiam, qua hunc mundum vinces.
15 Passionis Christi memoriam, excitans cor ad gemitus.
16 Quærens Dei gloriam, & nihil aliud in Mundo.
17 Resistendo vitiis, orando feruenter.
18 Sacramentum reuerenter sumendo.
19 Tumorem mentis comprimendo, iramque mitigando.
20 Vanaque colloquia sollicitè vitando.

Epilogus dictorum versiculorum rithmicorū.

Hauries denique ex puteo humilitatis vltimā aliam aquam in hoc sexto monito sub literis X.Y.Z.Et. Scilicet
21 Xpo fruẽdi hauries cupiditatem, cellæque frequentationem.
22 Yesu super omnia dulciter amandi dilectionem.
23 Zeli Dei feruorem per ignem Charitatis.
24 Et in te peccantibus remissionem, & benignitatem.

Hanc pretiosam aquam hauriens, ò Religiose incipiens, ex humilitatis puteo, tibi

tibi propterea exhibito, quia quærens habitare in terra Madian, sollicitus fuisti non iudicare in corde tuo, vel in ore tuo, nisi teipsum: experientia probabis, *Quod non nomen, sed factum, non verbum, sed adiectum facit beatum*. Quia hæc aqua saliens in vitam æternam per illa sex monita Bonauent, sine quibus neq; huiusmodi aqua hauriri possibile erit, ea faciēs, ò Religiose, & per ea hanc aquam hauriens, saluaberis inter homines. Hactenus de tribus Alphabetis cruciformibus Bibliothecæ Seraphicæ, pro infantia Apostolica, ac Franciscana potissimum idoneis. In quorum quolibet scribentes triplex mandatum, Francisco à Christo de Cruce datū pro reparatione Domus suæ, placet modò addere eiusdem Bonau. sententiam illam, è qua incipit enarrare septem apparitiones, Francisco effectæ circa eius crucifotmitatem, & crucifixionē ab exordio suæ conuersionis vsque ad finem vitæ. Iam verè ait cap. 13. alloquens Franciscum, impleta est prima visio, quam vidisti. Videlicet, quod Dux in militia Christi futurus armis deberes cælestibus, signoque Crucis insignibus decorari. *Dum in principio tuæ conuersionis Crucifixi visio compassio doloris gladio mentaliter te transfigens, sed & auditus vocis de Cruce, tamquam de throno Christi sublimi, & secreto propitiatorio, procedentis, iuxta quod tuo sacro firmasti eloquio, vera indubitanter fuisse creduntur, &c.*

Conclusio totius alphabeti, & sex monitorum simul.

Franc. infantia apostol. crucifixa.

CAPVT V.

PVERITIA VIRI SERAPH.

Nomine nouo, quod accepit à Patre in toto Orbe absolutè primitiui. Cuius hieroglyphicum tria Lilia aurea hisce literis I. R. F. N. subsignata, sub Romanis Pontificibus Clemente III. præfato, & Celestino III.

IAm scripsimus ex D. Bonau. cap. 14. Franciscum in D. Georgii Ecclesia, in qua postmodum primitus prædicauit, postremò locum primum quietis ibidem sepultus accepit, *puerulum literas didicisse*. Linguam latinam didicit in ea Ecclesia Franc. sed potissimum linguam Gallicam ex naturali propensione ad eam, quæ in Italia tunc maximè vigebat, & præcipuè inter mercatores.

Ecclesia D. Georg. Mar.

In pueritia mutauit nomen, Patre suo ita iubente, puer noster Morico, & ex Ioanne, quod nomen à Matre in Baptismate acceperat, vocatus est Franciscus. Quod nomen primum in toto Orbe insonuit, hocque retinuit Vir Seraphicus vsq; ad mortem, vt tali nomenclatura absolutè diceretur nouus homo, qui fermè postea in cunctis operibus, & gestis suis nouus quoq; appareret. Secundū historicā narrationem duæ veriores iuxta Vadinghi iudicium solent assignari causæ, cur Parens Francisci voluerit illi mutare nomen. Alii dicunt id effecisse ex mira promptitudine, qua breui tēpore, & præter morem, & expectationem, imò fermè supra humanas vires, eam linguam puer didicerit. Alii attribuunt id quoque affectui paterno ad nationem Gallorū, apud quos assiduo commercio, facultatum copia perdiuiti, ob rem mercatoriam diuertebat. Et maximè tunc temporis parentis Francisci haud infimæ nobilitatis inter Ciues suos, vt ait Tossignanus, innatus amor erga Francos, quorum Rex Philippus Augustus, Sancti Regis Ludouici Auus, vbique celeberrimus habebatur, quod aduertit Author Martyrologii nostri. Quando autem mutauerit primogenito suo nomen Petrus Bernardoni, nū scilicet statim post redditum à Gallia, vbi tempore ortus illius reperiebatur, an in susceptione Sacramenti Chrismatis, Historici apud Vadingum in app. non conueniunt. Reprobat meritò deinde idem Vadingus sententias, tum de Franc. mutatione nominis in Chrismate, tum Ioannis Marquez, qui de orig. Erem. cap. 21. §. 14. malè Bonau. interpretatur, asserens in Baptismate vocatum esse Franciscum. Tum Ioannis Lorini in Acta Apost. c. 16. & 14. vbi putat dictum esse ita Franciscū à popularibus, quod est expressè contra Bonau. & alios communiter. Ciaccon. & Chronic. Martin. sub Innoc. III. tenuisse aiunt nomen Ioannem vsque ad conuersionem, postea dictum fuisse Franciscum. Sed malè id referunt, addit Vadingh. ibidem, cui nec placet sententia Rodulphi, de qua paulò infra art. 4.

Cur parens Ioann. nostri mutauerit ei nomen, vocauitq; Franc. duæ causæ assignantur.

Quando parens Petrus primogenito suo mutauerit nomē, non conueniunt historici

Circa hæc, & similia habes Lector nō nulla arcana, prælibata ab eodem Vadingo, & ab aliis, in 1. tomo Hierarchiæ fol. 22. vbi de Francisci Baptismate, nominibus materno, ac paterno.

SECTIO

SECTIO I.

Nouum Francisci nomen misteriosum quidem, & pluribus arcanis consertum. Tria aurea Regum Francorum Lilia sibi profectò idonea.

PLena autem sacramentis, & misteriis extitisse in Seraphico homine, primitiuo, & nouo in Mundo hæc nominis nouitas, iam antea inter mortales minimè audita, pii Scriptores ostendunt, inter quos Iacobus de Voragine Ord. Prædicatorum, & Episcopus Ianuensis, præcipuus vtique existimandus. Ipse namque septem arcana pandit apud eundem Vadingum ibidem circa huiuscemodi nominis mutationem penè cælitus ordinatam.

Septē arcana in mutatione nominis Franc.

1 *Ratione miraculi connotandi. Linguam enim Gallicam miraculosè à Deo recepisse cognoscitur*. Vnde dicitur in Legenda sua. *Quod semper cum ardore Spiritus Sancti repleretur, ardentia verba foris eructans, gallicè loquebatur*. Tenerrima dos est Pietas, & miseratio suauis est, gratiosa, hilaris, prompta, ebullens, in qua conceptus Franciscus, natus, educatus, vt pluries dictum est ex Bonau. Nec aliud est Spiritus Sancti immissio, nisi pietas, & miseratio, & suauitas, & gratia vberrima, & lætitia, & promptitudo, & ardor. Vide Interpretem nostrum Dom. 5. post Pascha super illud Cant. 4. *Veni auster*, alibi à nobis pluries adductum. Tenerrima quoque est lingua Gallica, dulcis, blanda, lepida, multa hilaritate, promptitudine, & clara in pronunciatione, sicut & eius gens in moribus candida. Hinc non mirum si talem linguam, pietati, & miserationi eius, nominique genuinam diuinitus receperit Franciscus, ad promptè, dulciter, ardenter, hilariter verba, Spiritus Sancti plena eructandum. Sic enim decebat, vt summus artifex Deus idoneum instrumentum illi tribueret, *vt semper ardore Spiritus Sancti repletus ardentia verba foris eructans, gallicè loqueretur*.

Secundū arcanum ratione officii diuulgandi.

2 *Ratione officij diuulgandi*. Vnde dicitur in Legenda, quod diuina prouidentia sibi hoc vocabulum indidit. *Vt ex singulari, & insueto nomine opinio ministerij eius toti citius innotesceret Orbi*. Sic videtur loqui Isaias cap. 62. de Christo, ad ministerium redemptionis misso illis verbis. *Et videbunt gentes iustum suum: & cuncti Reges inclitum suum, &c.* Quod vt statim hęc vniuersalis visio, hæcque notitia fieret, addit. *Et vocabitur tibi nomen nouū, quod os Domini nominauit*. Sic quoque decuit Francisco Reparatori Ecclesiæ, vt scilicet acciperet nomen nouum, singulari prouidentia sibi impositū ratione officii citius diuulgandi. In pueritia accepit nomen nouum à parente suo Vir Sanctus in prognosticum, & auspicium pueritiæ eius moralis, & misticæ, quo dicendus erat saluator, & innouator Romanæ fidei, tāto per se, & tres suos Ordines in toto Orbe citius innotescendus, quanto nomine, habitu, & professione nouus. Prior pars huius argumenti habetur apud Interpretem nostrum in Dom. 1. post Epiph. in qua agitur de tempore, loco, & modo quærendi Christum. *Cum factus esset Iesus annorum duodecim &c.* Lucæ 2. In hoc nomine Puer Iesus notatur, inquit, profectio viri iusti, qui debet esse *Puer*, idest purus aer quoad seipsum. Et *Iesus*, idest Saluator, scilicet quoad proximum. *Puritati autem sex sunt necessaria. Cordis munditia. Corporis castimonia. Inter aduersa ne adijciatur, patientia. Inter prospera, ne eleuetur, constantia. Et, vt in his valeat perseuerare, humilitas, & paupertas*. Ad hoc verò vt sit *Saluator*, sex opera misericordiæ sunt etiā ei necessaria, quæ sunt. *Esuriui; & dedistis mihi manducare*, &c. His dictis (quæ omnia in mistica pueritia Francisci, in puero Iesu purissimi, & in ipso proximi Saluatoris, in totius Eccles. reparatione excelluerunt, sicut alibi docuimus) ita concludit Interpres. *Hic est duodenarius annorum viri iusti, qui ascendere desiderat Hierusalem cū puero Iesu, de quo hic dicitur*, cum factus esset Iesus annorum duodecim. In pueritia naturali, annorum 14. conclusa ascendit quoque Franciscus cum puero Iesu Hierusalem. Nam eius anima libera a læthali culpa, nunquam diuisa est à Iesu gratia, & amicitia, & ab illa visione pacis, quam anima iusta, in eiusdem gratiæ tranquillitate adhuc viatrix possidet.

Puer Iesus ann. 12. quid misticè denotet.

Vir iustus in suo profectu debet esse puer, & Iesus.

Sic erit annorum duodecim ascendens Hierusalem cum Iesu.

Circa alteram partem prænotati argumenti quoad celerem innotescentiam tū per se, tum per suos Ordines, nouæ pueritiæ misticæ Francisci, nouo nomine, ex gallica deriuatione recenter in Mundo pronunciato insignitæ, plura scripsimus versus finem tertii tractatus, & alibi quoque. Quæ celeris innotescentia ob incredibilem, celeremque profectum, & ferè ab omni humana prudentia, & prouidentia imperceptibilem, merito ceu instantaneam nouissimè appellauit Laurentius Beyerlinch, author Theatri Vitæ humanæ tom. 5. sub liter. R. verb. Religiosus, sic dicens, loquens de Religione Minorum. *Singulare est in hac Ordine, quod nulla vnquam*

Nullus ordo ita citius innotuit in toto orbe sicut ordo Min.

quam Religio, ab hominibus inuenta, tam breui tempore tanta incrementa cepit, quanta hic Ordo, qui vno penè momento totum Mundum cum admiratione multorum impleuit. Verum, si castiganda essent ea huius scriptoris verba, *ab hominibus inuenta*, potissimum id exequendum erit de Religione Minorũ, ne apertè contradicatur attestationi ipsius Institutoris in suo vltimo testamento, de qua re alibi, ac testimonio Bonau. qui in op. de tribus quæstionibus ad Magistrũ innominatum ita fatetur de seipso. *Fateor coram Deo, quod hoc est, quod me fecit vitam B. Francisci eligere, quod non fuit per hominum prudentiam inuenta, sed per Christum.* At de hoc aliâ fusè.

Castigandus author theatri vitæ humanæ.

3 *Ratione effectus consequendi. Vt scilicet per hoc daretur intelligi, quod ipse per se & per filios suos multos seruos peccati debeat francos, & liberos facere.* Sed ipse Francisc. sub tali nomine alio modo francus, liber, promptus, expeditus, audax, magnanimus, non piger, non tardus, non timidus in rebus Christi, & Ecclesiæ Apostolicæ libertate, & sinceritate donatus, tales quoque effecit suos sequaces, vix ab ipso francos, & liberos à culpis, & à Mundo effectos, sub Paupertatis altissimæ vexillo, vt videtur annuere Bonau. aliâs allegatus, sub quo verè Franci circa strenuum reparandæ Romanę fidei opus, iuxta morum; dotumque similitudinem gentis Francicæ, magnis facinoribus propensæ, reperti sunt. Vide propè finem tract. 3. & alibi quoque. Et sequens arcanum huic annecte, dum ait

Tertium arcanum ratione effectus consequendi

4 *Ratione magnanimitatis in corde*, nam Franci à ferocitate sunt dicti. *Quia eis inest naturalis feritas*, & magnanimitas animorum. Vide in Hierarch. cit. fol. 25. sub num. 3. quò arcana 3. & 4. simul explicantur, & breui ex Tossign. Vuult enim hic Auctor, hoc nomen quasi diuino instinctu expressisse sancti iuuenis ingenuitatem, libertatẽ spiritus, & eius cor ad ardua impauidum indicat. Etenim inter Italos hoc nomen Francus quasi liberum, vel audacem ad res arduas animum. Vnde carmen

Quartum arcanum ratione magnanimitatis

Etsi Parisios dixerunt nomine Francos,
Quod sonat audaces.

Vadingus, vt diximus, veriorem putat sententiam prædictam, duobus motiuis fundatam. Sed Iacobus de Voragine non id intendit, sed tantum demostrare vult conuenientiam noui nominis cum moribus, dotibus, & indole pueri Francisci.

5 *Ratione virtuositatis in sermone, quia eius sermo instar securis incidebat, &c.*

5. 6. 7. Arcanum.

6 *Ratione terroris in Demonum fugatione.*

7 *Ratione securitatis ex virtute, & operum perfectione, & honestatis in conuersatione.* Hæc tria arcana postrema respondent misticè antiquitati morum Romanorum, quod ita explicat idem Auctor statim. Aiunt enim *Franciscas* dici signa quædam instar securium, quæ Romæ ante Consules ferebantur. Quæ erant in terrorem, in seueritatem & in honorem. Hæc ille ibi. Vading. ipse num. 3. §. 4. in app. ex Aimonio Monacho vetusto, Gallorum Historico lib. 1. cap. 11. Machæram Gallicanam vsu Romanorum Franciscam vocat. Vide etiam num 7. tom. 1. Hierarch. nostræ citatæ. Et circa securim Franciscam Valerium, & alios Scriptores prophanos passim.

Quid Franciscas apud veteres.

Ob id fortè placuit Deo, ad maiorem comprobationem huius noui nominis, nouo homini Francisco admodum idonei, demonstrare semel ipsum B. Pacifico à duobus gladiis in Crucis modum vsq; ad viscera transfixum, vt scribit Bonauent. cap 13. in fine. Bina hæc Francisci viscerum ab iisdem gladiis, siue ensibus, seu machæris effossio nonne & ipsi tribuerunt Seraphicam virtuositatem in sermone, cælicam formidinem in Dæmones, apostolicam seueritatem, & operum perfectionem, & honestatis in conuersatione?

Pro hierogliphico, seu stemma pueritiæ Francisci tribuimus *tria Lilia aurea*, quæ decorant Regum Gallorum scutum gentilitium. Hoc fecimus primò ratione propensionis Francisci ad Gallos, tum in vita sæculari, in qua ipse primum meruit Franciscus nuncupari, quod nomen totum deriuatione Gallicum est, tum etiam in vita regulari, in qua primam, & prædilectam sibi elegit Prouinciam Franciæ. Secundò ratione symboli quo ad vitam spiritualem, ad quam etiam Franciscus plures Reges, & Principes vtriusque sexus sanctos, beatos, vitæ & morum probitate augustos, ad suos tres Ordines, & Leges traxit. Trium Liliorum aureorum Regum Galliarum historiam plurimi scriptores vsque ad hæc nostra tempora retulerunt, nec tamen in ea enarranda concordes inueniuntur.

Cur auctor pueritiæ Francisci tria Lilia aurea tribuerit pro hierogl.

Voto facto (aiunt) suasu S. Clotildis Coniugis suæ, de Fide Christiana suscipienda à Clodoueo Austrasiæ, seu Frãciæ Orientalis Rege, tunc vicit, subiugauitq; Alemanos, eorumque occiso Rege, Regnum potitus est, anno Christi 485. alii 499. cum ipse victus, & penè subiugatus reperiebatur. Mox, vix cælitus ea obtenta victoria, reddens Deo suo promissa, accessit humillimè ad diuinum lauacrum, suscepitque cum baptismate oleum sanctum

Synopsis historica de origine triũ Liliorum aureorum Regum Galliarum.

ctum; in vitrea ampulla Angelo deferente, peragenteque rem sacram S. Remigio, Remorum Antistite, qui & ipsum in Regem Germanorum vnxit, consecrauitque) tum Fidem Christianam, tum & nouũ nomen Ludouici. Moxque etiam exiens ab Ecclesia ceu Princeps fide, religione, pietate, cultu, & nomine nouus, noua quoque facta sunt arma gentilitia, quæ in scuto suo regio antea deferebat. Statim namque horridum trium bufonum insigne, in floridum schema, seu stemma trium Liliorum aureorum in campo cælesti commutatum est. Sic in Rege Clodoueo tria prodigia tunc in eo euentu mirabiliter concurrerunt. Siquidem prodigiosa equidem extitere, victoria de Germanis, oleum sanctum, cælitus per Angelicum nuncium à Deo missum, & commutatio stemmatis prædicti. Circa hæc mirabilia, & potissimum sancti crismatis, & Liliorum aureorum vide Scriptorem grauissimum (ita vocat eum Surius) in appendice ad Chron. Ioan. Naucl. fol. 519. Verum Genebrard. in sua Chronograph. quoad determinatũ Liliorum numerum. *Carolus VI.* (inquit ad annum 1389.) *Francorum Rex tres flores Lilorum pro insigni Regum Franciæ pingi instituit. Cum iam inde ab Odone incertum Liliorum numerum per insignia sua spargerent, & adhiberent Reges.* Hæc ipse adnotaui tom. 2. de rebus Principum Austriacorum fol. 120. Et alibi etiam tum latinè, tum italicè nonnulla obseruaui circa rem hanc. Odonis Regnum ab anno 890. vsque ad annum 899 vt notat Lucidus cap. 8. de Regib. Franc. agitque de eo idem Gen. sub anno 892. Fuit autem Carolus VI. ex stirpe Valesia, Trinepos S. Regis Ludouici de gente Capeta. Nam eius parens fuit Carolus V. Rex. Auus Ioannes Rex. Proauus Philippus Comes Valesius. Atauus Carolus sine terra, Comes Valesius. Abauus Philipphus audax Rex, & filius hæresque S. Regis Ludouici, eius Tritaui.

Baptisma Clodou. Regis, in quo tria prodigia contingerunt.

Quid sentiat circa hanc historiã Genebrard.

Huic tamen miro stemmati gentilitio iunctum deferunt Reges Francorum dignum, inclitumque nomen *Christianissimum*, ceu primogeniti Ecclesiæ per Carolum Magnum, cui primum iuremerito ab Ecclesia huiusmodi nomen concreditum. Bonau. etiam (vt aliàs adnotatum est, præcipuè in 2. tomo Hierarchiæ) bis nuncupat B. Franciscum *Christianissimum*. Primò in cap. 8. quod est de Pietatis affectu, &c. viri sancti, vbi sic. Cumque in pauperibus cũctis & ipse *Christianissimus Pauper* effigiem Christi prospiceret, siqua etiam necessaria vitæ sibi collata fuissent, eis occurrentibus non solum liberaliter conferebat: verum etiam ac si illorum propria essent, iudicabat esse reddenda. Secundò in cap. 14. cernens Franciscum in vltima eius infirmitate nudum ad terram iacentem, ita exclamat. *O verè Christianissimum virum*, qui & viuens Christo viuenti, & moriens morienti, & mortuus mortuo perfecta esse studuit imitatione conformis, & expressa promeruit similitudine decorari.

Trium Liliorum aureorum Regum Franc. stemmati iũctum nomen christianiss.

Franc. bis nuncupatus à Bonauent. christianiss.

Carolus huius nominis I. Francorum Rex (cuius innumera gesta, & omnia magna, & omnia christianissima, vt propterea primo ab vniuerso Orbe magnus, & christianissimus nuncupatus, postea à Sancta Sede Romana apostolico diplomate in bina hac nomenclatura declaratus, & confirmatus) à tyrannide Desiderii vltimi Longobardorum Regis liberauit temporaliter Ecclesiam, restituitque in eius sede Leonem Papam III. vnde & meruit anno Dom. 800. in Regem Romanorum, & in primum Imperatorem Occidẽtis coronari, &c.

Gesta Caroli I. Frãc. Reg. omnia magna, & christianissima.

Franciscus similiter deferens in nomine Francorum vocabulum, atque in magnis gestis suis expressam Christi viuentis, & morientis, & mortui similitudinẽ, nomenque Reparatoris Ecclesiæ, quam à tyrannide vitiorum liberarat, meritò eodem superlatiuo titulo bis nuncupatur à Bonau. Christianissimus. Qui etiam & primogenitus tum in Domo sua Moriconum, tum in Domo Ecclesiæ quoad eius reparationem iuxta præcipuum Christi mandatum dicendus; atque exinde tribus aureis Liliis hierogliphicè exornandus. Hi enim flores admodum huiusmodi nomini correspondent.

Mistica nonnulla de Liliis ex Interprete nostro pluries sparsim attulimus in hoc opere, & alibi quoque. In Liliis Regum Francorum habemus tria. *Quantitatem* sub numaro ternario. *Substantiam*, quæ in ipsis floribus est. *Qualitatem*, quæ est in eorum colore aureo. Hæc tria cælica esse testandum, ex illa historia, quæ vult (vt diximus) cælitus cõmmutata esse antiquorum Francorum arma in tria Lilia aurea. Hinc puto, ad huius rei contestationem scutum gentilitium eodem tempore mutans pristinum colorem, tria illa aurea Lilia in campo cæruleo miro modo expressisse. Possem singillatim haud pauca secreta patefacere in re præsenti super tribus his rebus de aureis Francorũ Regum Liliis. Sed omnia omittens, tantũ referam commentarium morale Intrepretis nostri, in quo tria quoque profert circa substantiam Liliorum super Matth. 6. eisque sub symbolo agri tribuit etiam

Tria perpendenda in aureis Regum Gallorũ Liliis.

aurum

aurum misticè. *Considerate Lilia agri, quia non laborant, neque nent*, ait textus euangelicus, ore Christi ad Apostolos prolatus.

Tria sunt naturaliter in liliis, & totidem moraliter.

In Lilijs tria sunt (exponit Interpr. alibi adductus ex serm. Dom. 15. Trinitatis) *scilicet Medicina, Candor, Odor*. Primo medicina est in radice. Candor, & Odor in flore. *Et significant pœnitentes spiritu pauperes*, membra sua cum vitiis, & concupiscentiis crucifigentes. *Qui habent humilitatem in corde*, reprimentem humorem superbiæ. *Candorem castitatis, & sanctimoniæ. Odorem bonæ famæ*. Isti dicuntur Lilia agri, non deserti, non horti. *In agro duo notantur, soliditas sanctitatis, & perfectio charitatis*. Ita Interpres ibi, qui alibi sub auri simbolo iuxta communissimam allegoriam explicat charitatem, alibi postea *auream* facit præcipuo intellectu *Virginis Paupertatem*, explicans aurum Throni Salomonis, Paupertas enim suos efficit Reges in throno cælesti, potissimum Franciscanos, Christi, Virginis, & Apostolorũ Paupertatem affectu, & effectu profitentes. Testatur Franciscus cap. 6. Reg. ita alloquens suos Minores.

In agro duo notãtur, quorum primũ est perfectio charitatis.

Hæc est illa celsitudo altissimæ Paupertatis, quæ vos charissimos meos hæredes, & Reges Regni Cælorum instituit. Pauperes rebus fecit. Virtutibus sublimauit. Hæc postrema Francisci verba respondent illis verbis Euangelicis *non laborant, neque nent*, iuxta expositionem Interpretis paulò infra, vt aliàs scripsimus, qui loquens de paupertate, & humilitate, ita inquit. *Iusti crescunt de virtute in virtutem, quia non laborant, vt Aegyptij in lateribus, idest carnis voluptatibus. Neque nent, idest diuersa fila cogitationum torquent in temporalibus*. Et paulò post *Considerate ergo temporales, temporis fugitiui amatores, qui laboratis, & onerati estis, qui fila infinita torquetis, quomodo Lilia agri crescunt*.

Iusti non laborant, neq; nent vt laborant mũdani

Autor Martyrologii nostri in vita B. Blanchæ Virginis Clarissæ, Philippi Longi Franciæ, & Nauarræ Regis filiæ, de qua nos aliàs, flectit hæc Christi verba ad rem temporalem iuxta literam, non tamen œconomicè, sed politicè, & in gratiam Legis Salicæ contra prætensionem Eduardi III. Angliæ Regis, qui iure Matris Regnum Galliæ sibi vendicare contēdebat. Ex præscripto, inquit, Saluatoris Matth. 6. & Lucæ 12. *Lilia non laborant, neque nent*. Non enim id Gallici Regni sceptrum debetur, nisi Nobilibus. qui non laborant, & non sine causa, teste Apostolo Rom. 13. *Gladium, ensemque portant; nec datur nisi masculis, qui non nent*. Quibus verbis Philippus Valesius, Regnũ Frāciæ iure paterno est adeptus, prout conclusũ fuit tunc contra Legis *Salicæ*, seu *Gallicæ* oppugnatores. Hæc auctor Martyrolog. Sed Lilia aurea Regum Galliæ, sacrorũ Liliorum aureorum Euangelicorum explicant symbola in Francisco, illa patefaciente iuxta doctrinam Interpretis nostri supra declaratam. Sub eis eadem Lilia regalia cum subiectione plurimorum Heroum vtriusque sexus Francorum, Regũ, Principum, Magnatuum, ad D. Franciscũ, & eius leges generosa, magnanimaque liberalitate subiiciuntur. Plures namque gloriantur in altissima Paupertate, & Apostolica Humilitate Liliis aureis Francisci subesse, & sub illis florere (sibi ipsis, Mundo, & Satanæ imperando) quam præesse temporaliter, & temporaliter solummodo sub propriis floribus eminere.

Lilia Franciæ non laborant, neque nent circa legē Salicā.

Quam glorientur Reges, & Principes Galli sub liliis aureis Francisci florere,

Inter cœtus Regum Catholicorum, & Christianorum Mundi nulla natio ita moribus, effectu, & professione respondet circa propensionem ad D. Franciscum, & eius Ordines stemmati gētilitio, sicut Reges, & Principes Franciæ. Hi namq; supra cæteris multimodè in multis Heroibus, & Heroinis, Ordinem Minorum, Ordinem D. Claræ, Ordinem Pœnitentium profitētibus, ternam Liliorum societatem ternæ Francisci Legi consecrantes, in multis quoque Lilia Euangelica euaserunt, non laborantes, neque nentes, prout supra explicatum est. Hi pœnitentes effecti sub vexillo Franciscano, spiritu pauperes membra sua ad exemplum Francisci, & eius imitatorum cum vitiis, & concupiscentiis cruc fixerunt. Hi Liliorum Euangelicorum *radicem*, scilicet *Humilitatem*, in qua est medicina, seu antidotum *contra superbiam*, plantare, ac firmare studuerunt. *Candorem Castitatis*, & sanctimoniæ nancisci, & colere. *Odorem bonæ famæ* vniuersum Mundum recreantem, semper seruare. Et Lilia agri esse ob soliditatem sanctitatis, *& sic pariter aurea fieri ob virtutem Charitatis, & Paupertatis*.

Superant fermè omnes nationes affectu, & professione erga Franc.

Hi multis sic vt patet ex historiis.

SECTIO II.

Elucidantur ante arcanũ de Eccles. S. Georg. prænotatæ quatuor literæ subsignantes hieroglyphicum Pueri Francisci, addito etiam signo vocali prædicti Romani Pontificis Cælestini III. quod est;

Perfice gressus meos in semitis tuis.

Mos priscorum Romanorum in inscript. sub literis alphab.

MOs fuit priscorum Romanorum sub literis alphabetalibus multa seorsum, & coniunctim adnotare in suis inscriptionibus. Omnia fermè exempla rescripsit nouissimè Dictionarium Cerdæ. Ibi in specie sub litera I. extant In. Interi Intra. Iunius. Iulius, &c. Sub litera R. Roma. Romanus. Romanorum. Rex. Regulus. Regnum. Sub litera F. Felix. Familia. Figura. Fides. Filius. Faustum. Sub litera N. Non. Nomen. Noster. Numisma. Numerator. Ipse autem in re præsenti alludens mutationi nominis Francisci, ac simul retentioni operum Ioannis iuxta verba Bonau. mox subiicienda, sub litera I. intelligo Ioannem, sub litera R. rem Ioannis, sub literis F. & N. Francisci nomen. Ex vocabulo Franciscus sumpsit vir Seraphicus nouum nomen. Ex Ioanne, relinquens Ioan. vocabulũ, retinuit rem vocabuli, quam rem in significato noui nominis Francisci noua forma postea explicauit. Incipiens sub eo triformè reparationis Ecclesiæ opus, perfequens, & perficiens. Vnde Bonau. enarrationem Legendæ minoris ita exorditur est. *Franciscus primum Ioannes vocatus à Matre, dein de Franciscus à Patre, vocationis quidem paternæ vocabulum retinuit, sed & rem materni nominis non reliquit.*

Sub lit. suis quatuor intelligit auctor Ioannẽ, rem Ioannis Francisci nomen.

Res generalem habet significationem, quia auctore Paulo Iurisconsulto tam corporalia, quam incorporalia comprahendit. Inter plures acceptiones illa mihi modo quidem arridet, qua *Res* pro dominatione, & imperio sumitur apud Virg. 3. Æneid.

Res sumitur à Virg. pro dominatione, & imperio.

Postquam res Asiæ, Priamiq; euertere gentẽ
Immeritam, visum superis, &c.

Rem, quam ex vi vocabuli significat nomen *Ioannes*, est *Gratia Dei*. Dominatio, & Imperium Ioannis Baptistæ, gratia Dei ab vtero matris suæ repleti, circa seipsum extitit etiam supra vim culpæ venialis. Hanc tamen dominationem, hocque imperium inter deserta, ac siluestria animalia potitus est, vt canit de eo Ecclesia. Sed Franciscus ex quo gratiæ Dei filius effectus est virtute ipsius Dei gratiæ, & ad maiorem Dei gratiæ exaltationem, dominationem, & imperium supra robur lethalis criminis, inter ipsas Mundi vanitates, & pericula peccandi septies in die, adeptus est. Ioannes remansit re, non in desertis, sed inter vanos hominum filios. Franciscus euasit nomine, at non inter siluestres bestias, sed inter aspides, & basiliscos mercatorum. Quare Bonau. id veluti nouum admirans in Francisco ibidem, quod etiam fecit in Legenda maiori, ita statim subdit. *Licet enim inter vanos fuerit hominum filios iuuenili ætate nutritus in vanis, & post aliqualem literarum notitiam lucratiuis mercationum deputatus negocijs; supremo tamen sibi assistente præsidio, nec inter lasciuos iuuenes post carnis petulantiam abijt, nec inter cupidos mercatores sperauit in pecunia, & thesauris, &c.* Ad quod mirum, super illud Ioannis Baptistę ex circumstantia maius comprobandum, addidimus aliam doctrinam D. Gregorii de Iob, & S. Thomæ de operibus primi hominis in statu innocentiæ. Puto tamen, quod Sanctus Iob vir simplex, & rectus, & timens Deum, & recedens à malo in nullo se immiscuerit circa mores cum Gentilibus, etsi inter Gentiles in terra Hus, cuius erat Princeps, natus, educatus, extinctus. Sed Franciscus inter vanos fuit hominum filios iuuenili ætate enutritus in vanis, & lucratiuis mercationum deputatus negotiis. Et nihilominus rem Ioannis retinuit. Quoniam superno sibi assistente præsidio, &c. Felicia ergo Lilia aurea Francica, & Franciscana, à Francisco iure merito explicata, ac quatuor præfatis literis consignata.

Dominatio, & imperium Io. baptistæ culparum venialium in desertis.

Franc. varo inter ipsas Mundi vanitates.

Iob Gentiliũ Princeps, & tamẽ rectus, & simplex, & timens Deum.

Sub regimine Clementis III. Papæ mens. 8. & diebus 15. Ioan. Morico expleuit infantiã, & ingressus est pueritiam, in qua mutauit nomen. Idem Pont. Clemens III. vt diximus, & iam eius simbolum vocale explicauimus, vixit in Pontificatu annos 3. menses 2. & dies 20. Cælestinus Tertius eius successor creatus eodem die, quo Clemens decesserat, & eodem anno 1191. sedit probatissimè, an sanctissimè annos 6. menses 9. dies 11. Ac proinde tota ætas Francisci, mortuo Cælestino, pertigerat annos 16. menses 5. & dies 26. Sub ipso ergo Cælestino (quem fuisse sicut patria Romanum, ita ex Romanorum Principum de gente Vrsina aliàs scripsimus) annis 2. mens. 5. & die 26. ingressus fuerat exordia adolescentiæ suæ Franciscus. Ad annum autem Christi 1195. qui erat annus 4. Pontificatus Cælestini, & finis

Ætas Franc. sub toto regimine Cælestini iii. ann. 16. mes. 5 dies 26.

finis pueritiæ Francisci, ortum habuit in Portugallia ad Vrbem Metropolitanam Vlisipponensem brachium dextrum Frãcisci, idest D. Antonius de Padua Episcopus suus, & Interpres noster. In Vmbria verò apud ipsam Vrbem Assisiam primogenitam Francisci eodem anno nata est, scilicet D. Clara, ob quam factus est secundò Reparator Ecclesiæ per sexum fœmineum. Quare haud modica felicitas extitit tunc huic Pontifici, & eius Vrsinæ genti (huiusque in egregium prognosticum eius futuræ dilectionis haud pariter modicæ, sed maximæ erga Franciscum, & suos Ordines) tum omni Reipublicæ Christianæ, vt sub illius regimine expleret Frãciscus pueritiam, & inciperet adolescentiam. Atque orirentur duæ Columnæ Ecclesiæ D. Antonius Lisbonæ, & D. Clara Assisio.

Annus ortus D. Anton. de Padua.

Signum vocale, seu symbolum summi, ac Sanctissimi Christi Vicarii Cælestini illud est apud Ciacconium. *Perfice gressus meos in semitis tuis.* Psal. 16. Et qui hi gressus Papæ Cælestini Tertii, quæ hæ semitæ Dei, in quibus tales gressus perficere ipsemet inhiaret? Ex doctrina Interpretis nostri possumus colligere responsum, in re præsenti certè non contemnendum. Cõmendat Christus Sponsus Ecclesiæ suæ Sponsæ gressus, pulchrosq; eos dicit haud ex regulato, seu gratioso honestoq; ambulãdi modo, sed ex calceamẽtis, sic eã alloquens, Cãt. 7. *Quam pulchri sunt gressus tui filia Principis in calceamentis.* Fallar, nisi in isto encomio apostolicos gressus respiciat Deus, potissimum in visibile totius Ecclesiæ Principe, sibi Vicario, ac Petro Principi Apostolorum successore, ad cuius exemplum, omniumque aliorum Apostolorum ipse potissimum Pontifex pedibus calceatis, dũ supra calceos defert Crucẽ, eoque sustinendus, & dirigendus est, debet quoque efficere gressus suos. *Nota* (exponit Interpres hunc locum in serm. de Apostolis) *Calcei, seu sotulares muniunt contra frigus, contra lutum, contra asperitatem viarum.* Sic Apostoli. *Contra frigus pigritiæ munimur* consideratione sollicitudinis eorum. 2. Corinth. 11. *Instantia mea quotidiana sollicitudo omnium Ecclesiarum. Contra lutum auaritiæ* consideratione Paupertatis eorum, & Humilitatis, Matth 19. *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Contra asperitatem tentationum* consideratione laboris, & martyrii eorũ. Psal. 16. *Propter verba labiorum tuorum ego custodiui vias duras.*

Signũ Cælestini iij.

Quid calcei misticè

Erant iam hi gressus, pedibus calceatis more apostolico effecti, in Cælestino. Propterea haud gressus, vt efficeret, sed vt eos perficeret exquirebat. Et vt perficeret in semitis Dei expostulabat. *Perfice gressus meos in semitis tuis.* Ex quibus verbis colligo, quod petebat per huiusmodi rogandi formam Cælestinus, peroptabatque totius Ecclesiæ innouationem, in Dei semitis, rectis quoad nos effectis, ab aliquo Reparatore auctoritate Pontificia efficiendam. Patet ex illo Isaiæ, *Parate viam Domini. Rectas facite semitas eius.* Quod Ioannes Baptista apud Lucam 3. prædicauit. Et ipse Isaias cap. 26. inquit, *Semita iusti recta est. Rectus callis iusti ad ambulandum.* Quę duo loca ita declarat Interpres Dom. 4. Aduent. *Semita dicta quasi semi, idest medium iter. Semita est quælibet Religio, quæ voto Paupertatis, & continentia se coarctauit, & coangustauit.* Vnde Isai. 28. Coangustatũ est stratũ, itaut alter desidat, & palliũ breue vtrumque operire nõ potest. *Religio inquam stratum est, quæ si benè fuerit coangustata tanquam semita, solum suscipiet sponsum castitatis, & obedientiæ spiritum. Et expellet adulterium fornicationis, & inobedientiæ vitium. Et breue pallium paupertatis vtrumque, idest proprietarium spiritu, & pauperculum operire non potest.* Quæ enim conuentio Christi ad Belial? *Quæ conuentio pauperculi, & proprietarij, qui est quasi Belial inter filios Dei.* Rectas ergo facite semitas Dei nostri. Hæc Inter.

Semita à semi cur dicta

Semita dicẽda est quælibet Relig.

Cur paupertas vocatur breue palliũ

Semita propriè via angustior est diuersa à via plaustrorum.

Rara per occultos ducebat semita calles.

Virg. 9. Æneid. Semis, semissis medietas est. Semi autem indeclinabile idem est ac dimidiatum. Interpres in eo loco deduxit semitam à medio itinere, non quod propriè semita, quæ ex se denotat angustiorem viam, medium iter sit, sed quia loquens de semita Religionis benè ordinatæ, atque in suis votis, & constitutionibus more apostolico angustatæ, mediũ quasi iter ipsam esse ad Cælum, tacitè ostendit. Iuxta dicterium illud Italicum, *Vn buon principio è la metà dell'opra.* Bonũ principium est medietas operis. Tempore Cælestini III. extabant tres Religiones primariæ, scilicet S. Basilii Magni, S. Augustini, S. Benedicti. Harum incliti Institutores, & imitatores plurimum profecerant in toto Orbe orthodoxo, vt inferius specialius demonstrabimus.

Cur semita quasi mediũ iter dicatur Religio benè ordinata.

Iam in deterius in dies fideles labebantur, nec prædictæ Religiones sufficiebant ad eorum reparationem, & innouationẽ. Quare Romanus Pontifex Cælestinus licet gressus suos, vt par erat ceu bonus Pastor efficeret, attamen eos perfici in Dei semitis ad ipsum Dominum preces assiduas effundens, suspirabat, *Perfice gressus*

Pont. Cælestinus signo suo vocali reparatorẽ Ecclesiæ expostulabat.

gressus meos in semitis tuis. Hanc Vicarii sui expostulationem gratanter suscipiebat Deus, maximè quia Religionem illam, de qua supra cum Interprete, vicinissima erat. Et eius Institutor perfecerat infantiam, & inceperat adolescentiam, qua peracta cum principio iuuētutis post annos 11. exordiri debebat opus innouationis, & reparationis Ecclesiæ per semitas arctissimas, quas calcauerat Christus, B. Virgo, & Apostoli; Sed in Ecclesia penè deperditæ erant. In quibus semitis gressus Pontificis Cælestini, imò cunctorum Successorum perfecti apparerent.

Completa fuisse verba sua testatus asset, si sciuisset Eccl. reparatorē iam adolere.

At quid effecisset Cælestinus, si dum clamabat ad Deum suum, cernens tales calamitates, *Perfice gressus meos in semitis tuis,* reuelatum sibi fuisset, quod iam adolebat ille, qui per trium Ordinum semitas rectas facere debebat vias Domini, & eius gressus paternos in innumeris Franciscanis perficere: & quod iam statum Ecclesiasticum in Vrbe Assisii illemet incolebat, dicebaturque Franciscus? Abbas Ioachinus, qui anno 1195. viuebat sub eodem Cælestino Tertio, super prophetiam Beati Cyrilli Carmelitæ de Francisco, & eius Ordinibus suspirabat, teste B. Pisano lib. 1 fruct. 1. pro 2. parte. *O quam gauderem si tantum Patrem cum filijs mererer videre.* Erat tunc temporis (vt aliàs dictum est) Franciscus in pueritia. Porrò Pontifex Cęlestinus si vidisset in prędicta ętate Frāciscum scius diuinitus, quid ille esset vtiq; facturus, summè ganisus esset, & veluti ad finem redacta sua vota testatus esset, pro quibus assumpserat illud signum. *Perfice gressus meos in semitis tuis, &c.*

Synopsis de D. Georgio mart. ex Cappadocia, & ordine equestris militiæ

Hæc eadem Cælestini vota auspicata quodammodo etiam cerno in ipsa Ecclesia S. Georgii, in qua post literarum humanarum perceptionem, primitus prædicauit Franc. vt retulimus ex Bonauentura, & sepultus fuit eius sacrum corpus antequam ad grandem Ecclesiā post aliquot annos translataretur. Illustre martyrium S. Georgii Cappadocis Ordinis Equestris militaris (quem fuisse illius Ecclesiæ, quā postea tradidit Gregorius IX. D. Claræ, vt scribit Vading. ad ann. 1230. num. 2. in cuius ambitu extat nunc percelebre Clarissarum Monasterium, tunc tutelarē suppono) celebramus sub ritu semiduplici die 23. Aprilis. Plures alios eiusdem nominis legimus Sanctos apud Martyrologium, scilicet Georgium Episcopum Antiochenum 19. Aprilis. Georgium Diaconum Martyrem cum aliis quatuor, 27. Iulii. Georgium Presbyterum 25. Octobris. Georgium Limniotam Monachū, & Matt. 24. Augusti. Georgium Diaconū

Plurimi DD. Georgii in Eccl.

cum Aurelio 20. Octob. Demum Georgiū Episc. Vienn. 2. Nouemb. Græci in Monologio de nostro Georgio aiunt. *Memoria Sancti, & gloriosi, & magni Martyris Georgij, cognomento Tuopelophori.* Non tantum in Oriente vbi passus, sed etiam in Occiduis oris clarissimus fuit. Extat epigramma Venantii Fortunati de Basilica, eiusdē nomine erecta in Gallia, de qua Baron. in Martyrolog. & de eius reliquiis per totū fermè Christianum Orbem diffusis, & in magna veneratione habitis. Epigramma prædictum ita legitur.

Eius martirium contingens in Oriēte, totū orbē illustrauit.

Carcere, cæde, siti, vinculis, fame, frigore, flammis,
Confessus Christum duxit ad astra caput.
Qui virtute potens Orientis in arce sepultus,
Ecce sub Occiduo cardine præbet opem.

Caput tanti, ac tam celebris Martyris hic Romæ colitur in Ecclesia, eius nomini erecta ad velum aureum. Brachia eius, alterum in Ecclesia S. Vincentii Parisiis, alterum verò Colonia Agrippina venerātur. Picturis communiter S. Georgius exprimitur, ceu Eques armatus, qui hastæ cuspide Draconem perhorridum interficit. Iuxta quem etiam Virgo posita, manus tum suppliciter, tum gratanter subleuans, quasi vbi prius illius auxilium, vt à tetro illo monstro, de proximo eam deuoraturo, liberaretur, implorarat, deinde gratias maximas de tam singulari beneficio sibi præstito, ipsi redderet.

Eius reliq. conspicuiores.

Opinatur tamen Baronius loco citato symboli potius, quam historiæ alicuius picturam hanc expressisse imaginem. In nullis enim, subdit, quæ recensuimus Sancti Georgii actis antiquis quicpiam eiusmodi legitur. Sed à Iacobo à Voragine absque aliqua maiorum auctoritate ea ad historiam referuntur. Quæ potius in Virgine illa typum exprimunt, more maiorū, Prouinciç, vel Ciuitatis alicuius, quæ aduersus Diaboli vires tanti Martyris imploret auxilium. Symbolicas eiusmodi picturas pingi à Christianis olim consueuisse, satis docet Eusebius in vita Constantini Imp. lib. 3. cap. 3. vbi agit de pictura Constantini, deque Dracone ab eo medio ventre transfixo, & in mare proiecto. Ita pariter contigit circa picturam præfatam S. Georgii Equestris ordinis militis. Sed de imagine S. Georgii,

Quid sentiēdum de eius pictura, in qua interficientē Draconē exprimunt.

Simbolicam esse, non autem historicam opinatur Baron.

ex qua sanguis fluxit, vide quos citat historicos idem Baron. ibidem.

Sub tutela tamen eximii Martyris, Orientalibus, Occiduisque plagis clarissimi duo præcipua Francisci gesta iam rescripsimus ex Bonau. alterum in pueritia, in qua Frāciscus apud prædictam Ecclesiam D. Georgio dicatam primas literas didicit. Alterum in iuuentute, in qua incipiens prædicationem cò primitus prædicauit. Hinc haud obdubitandum Francisci deuotionem, ac pietatem, quæ ab eius infantia cū ipso exordia sumpserat, quæque erga omnes Sanctos seraphico spiritu rapiebatur, præcipuam extitisse ad D. Georgium magnum Martyrem, in Oriente & Occidente celeberrimum. *Ex recordatione Sanctorum omnium* (ait Bonau. cap. 9.) *tanquam lapidum ignitorum in deificum Franciscus recalescebat incendium.* Vnde diuina prouidentia factum puto, vt sicut viuens ingenti amore eundem Diuū prosequutus est vsque ad mortem, ita quoque mortuus apud eundem diuum à se peculiariter dilectum primam nancisceretur sepulturam, ibique aliquot annis moraretur.

Sub tutela D. Georgii Magni mart. pueritia Frā cisci ad magna auspicata

Par equidem fuit, satisque consentaneū, vt sub tutela magni Martyris Georgii, ob insuetum, ac peregrinum martyrium Magni nomenclatura promeriti, ille puer addisceret prima humanarum literarum rudimenta, qui postea studens perfectè in libro Crucifixi, eumque sibi simillimum in actis perfectionalibus, & passionalibus reddens, ab ipso deinde nouo, & prorsus nulli nec retroactis, nec succedaneis sæculis adhuc concesso martyrii genere, integro biennio sustinendo, donaretur, & decoraretur. Sicque ex hac parte sine exemplo Magnus euaderet; Deferens vulnera, & clauos Christi Crucifixi. Qui interius, exteriusque confossus, non per martyrium carnis, sed per incendium mentis, & ab ipso Christo totus in Christi Iesu Crucifixi expressa similitudine ipse solus transformatus: Ipse solus sic transformatus, fidem vtriusque Ecclesiæ, etsi Occiduis plagis natus, educatus, crucifixus, mortuus, ac tumulatus, triformiter restauraret. Qui virtute potens Occidua in arce sepultus, ipse sub orti cardine opem præberet. Qui ceu viua pictura in ordine Equestri, ac militari, more Apostolico, ab ipso Deo ante oculos B. Syluestri præsentatus proferret haud Lanceę cuspidem, sed auream Crucem ex eius ore miro modo procedentem, quæ solummodo visa, Draconem tartareum terrefaceret, non pro vna, aut duabus, vel quatuor prouinciis liberandis, sed pro eximendo à Satanę tyrannide omnem Mundum orthodoxum. Nec vti magnus Imperator Constantinus, qui suscepto baptismate posuit Ecclesiam in christiana libertate; sed ceu Rex Regum Christus, qui pari fermè modo ordinauerat reparare fidem suam per renouationem vitæ suæ, & Apostolorū suorum, mittens Franciscū in Mundum, sicuti eam fundauerat per opus redemptionis. Qui demum nonnunquam supernaturali virtute post obitum debebat ex sua imagine, cum stigmatibus sactis depicta aduersus obdubitantes, & incredulos effundere sanguinem, & eos in meliorem intellectum reducere. Quod scribit Bon. c. 16. de miraculis Franc. post mortem, & primò de virtute sacrorum Stigmatum.

Congruum fuit Franc. tutelæ Diui Georg.

Vtriusque Eccles. profuit Franc. fidei reparatione.

Viua ceu pictura extitit in prosternēdum Draconē Diabolū.

Hæc, & similia possunt auspicari de puero Francisco sub tutela D. Georgii Magni Martyris, & ipso incompatabiliter magno breui euasuro. Quæ quidem ceu magna, & noua volens Deus antea præmonstrare, ipse ordinauit id, quod sæpè contigit Francisco, exiens cum aliis pueris, & condiscipulis à schola Ecclesiæ D. Georgii. Quotiens enim occurrebat ei deferenti iuxta puerorum morem libellorum peram, *Quidam vir de Assisio valde simplex, & vt creditur eruditus à Deo, deponebat pallium, sternebat ipsius pedibus vestimentum. Asserens omni fore Franciscum reuerentia dignum. Vtpote qui esset in proximo magna facturus, & ob hoc ab vniuersitate fidelium magnificè onnandus.* Bonauentura cap. 1. aliàs allegatus.

Exiens à scola Eccles. D. Georgii ceu vir magnus in Eccl. euasurus declaratus est.

ADOLESCENTIA FRANC.

Sub auspicio eiusdem D. Georgij Magni, Militis & Martyris, explicans in stemmate tria castra turrita ceu Anicius miles mysticè efficiendus, & cognomento Catholici decorandus, proferensque signum Innocentij III.

Fac mecum Domine signum in bonum. *Psal. 85.*

DOtes omnes, & prærogatiuas certè miras, & insuetas, præmonstrantes magnalia adolescentiæ Francisci ita succinctè complectitur Seraphici Bonauent. calamus cap. 1. *Porrò mansuetudinis lenitas cum elegantia morum, Patientia, & tractabilitas supra humanum modum: Munificentiæ largitas vltra suppetentiam facultatum, quibus*

Dotes Frāc. adolescētis.

bus bonæ indolis Adolescens certis florere conspiciebatur indicijs; quædam videbantur esse præludia, quod copiosior super eum foret in posterum diuinæ benedictionis abundantia diffundenda.

Hyppocrates vii. gradus in hominis ætate complectens, vt à principio huius quarti tractatus scripsimus, tribuensque infantiæ annos 7. pueritiæ 14. adolescentiam anno 25. claudit. Quo exacto, incipit iuuentus, protrahiturque vsque ad annum 35. Postea succedit virilitas, duratque vsque ad annum 42. Mox senectus vsque ad 61. à quo incipiens decrepitas, hæc ætas vitæ termino concluditur. Vide Censorinum lib. de die natali.

Adolescẽtia annis 25. clauditur.

S. Georgius Magnus Martyr Cappadox fuit Anicius, haud genere, sed virtute bellica tum pro Imperio Romano, tum pro Imperio Christi, & pro hoc non simpliciter Anicius, imo Anicior, & Anicissimus. Declaremus ænygma iuxta probatiora monumenta. Disputant Historici, nec inter se conueniunt de origine nominis Gentis Aniciæ Romanæ, inter Prosapias celebres in toto Orbe armis, toga, in quauis penè dignitate sæculari Ecclesiastica, & in cuiusuis generis sanctitate longe clarioris. Quæ apud Scriptores prophanos, Ethnicos, Christianos, Principes, Reges, & quod egregius est, & ab omni assentationis nota alienum inter ipsos sacros auctores, & Sãctos Patres Hieronymum, Augustinum, cæterosq; adhuc vt percelebris, & admirabilis legitur vna cum Cn. Flauio Ædilis Cumulis, creatus ex Plinio, Liuio, & aliis ad ann. Vrb. 439. Aniciæ gentis auctor (vt alias de rebus Austriacis fusè actum est) Q. Anicius Romanus. Dictus tamen Prænestinus vel quia Præneste natus, sicut plures nobiles Romani in Prouinciis, & Municipiis exorti, inde cognominati sunt. Vel quia hostis iudicatus, cum aliis Præneste in exilio missus. Vel quia plurimum Præneste degere solitus. Vel demum, quod Prænestinorum Ciuitas sub ipsius patrocinio fuerit constituta. Vide Abbatem Ioannem Seifridum Silesium, Auctorem grauem lib. 2. super arborem Anicianam in 20. aureos ramos amplè, splendidèque per Orbem fermè totum vsq; ad Hasburgios, Austriacos nouissimè diffusam, cap. 4. cui titulus, *Vtrum Familia Anicia fuerit patritia, an plebeia?* In capite deinde quinto immediato vnde dicti sint Anicii demonstrans, agensque de militibus Legionariis Romanis Aniciis, quatuor refert sententias circa nomen Anicianum.

D. Georg. Mart. fuit virtute *Anicius.*

Q. Anicius Prænestinus gentis Aniciæ Romanæ auctor;

De nominis Anicii origine

1 Sententia est Ioannis Petri Villæ de Canibus, Messanensis Marchionis, qui, vt refert Abbas Arnoldus Vion in opusc. §. 7. *Anycios ab Anysi Aegyptij Rege*, qui regnauit tẽpore Oziæ Regis Iudæ, oriundos, & cognominatos tradit. Atque tandem ex Anysiis Vphoniæ gratia Anicios nuncupatos.

Aliideducũt ab Anisi Rege Aegipti.

2 Sententia, teste eodem Vione, est Onuphrii Panuini in 1. lib. de Gente Frangip. M.S. cap. 2. qui à Matre *Anu Anicios dictos* putat. Hanc refert Cornelius à Lapide in Gen. cap. 37. fol. 266.

Alii ab Anu parente

3 Opinio est Ioannis Annii Viterbiens. in Commantar. in Berosij sui, haud veri, sed supposititij librum, vbi agit de Genealogia primorum Ducum post diluuium, ex quadam Thusciæ Regione *Aniciense*, cuius meminit Plinius cap. 22. dictam ab Anitino Sabatii Sagæ postero *Aniciam gentem* contendit. Idem tamen Seifridus hasce tres sententias, vt parum veras reijcit. Primò, inquit, nulli coniecturæ innititur: Familia enim Aniciana Romana est, non autem peregrina, & aduena. Et Turriani, qui fuerunt Anisij, Anisii in cunctis monumentis, & non Anicij inscribuntur apud Ioannem Gruterũ è Schedis Alisij Lollini Episcopi Bellunensis. Secunda sententia si vera esset, *Anucij*, non autem Anicij ex gente Anicia oriundi dicerentur. Quippe cum nulla euphoniæ causa prætendi possit, nõ alias quoque Minitij non *Minutij*, Genitii nõ *Genuti*, Æbitii non *Aebutij*, quæ Romana sunt nomina dicendum foret. Tertia sententia mendosè citat Plinium, qui eo loco Lapidicinas Anicianas ait fuisse in agro Tarquiniensi circa lacum Volsiniẽsem, vnde marmora Romam connectebantur, ad Aniciorum ædes construendas, &c.

Alii ab Aniciense Tusciæ regione

Reiiciuntur hæ tres sententiæ, vt parum vere.

4 Ergo, ac vera sententia, ab eodem ex Arnoldo solidè declarata, & probata inniti videtur S. Gaudentii Episcopi Brixiani auctoritati. Is namque Sanctus Doctor in serm. de Machabæis, vbi posteaquam comparauerit eos Aniciis propter inuictum animi robur, ita subdit. *Nemini absurdum videntur, quod eos paulò ante Anicijs comparaui. Anicij quippe ex Græco sermone à nobis nuncupantur inuicti.* Quod verum dicit Gaudentius. *Inuictus* enim Latinè, est Græcè *Anicitos*. Testantur id Legionarii milites apud Romanos, qui ob inuictam, & in armis spectatam virtutem sub *Aniciano* nomine instituti fuerãt. Quique alias *Inuicti* nuncupabantur, de quorum numero fuit S. GEORGIVS *Cappadox*, vt testantur veterrima eius gesta, quæ citat Vion in opusc. §. 7. Qui ex hisce Militibus in Oriente sub Magistro Militum inter auxiliares Palatinos erant *Inuicti*

Quarta sent. & verior ab inuicto animi robore Anicios deriuat.

Milites Legionarii Romani, Anicii dicti, idest inuicti.

Alii seniores, alii iuniores nuncupati.

Æti iuniores dicebantur. Qui verò in Occidente sub Magistro peditum etiam inter auxilia palatina militabant, partim *Inuicti seniores*, partim Inuicti iuniores nominabantur, vt tradit auctor notitiæ vtriusque Imperii.

Eorũ arma diuersa erãt.

Arma diuersa vtrorumque horum militum vide Lector apud Guidonem Pancirolum Comment. in notit. Imperii Occident. & Orient. lib. 2. cap. 22. & 36. De Aniciis Equitibus loqui videtur Alexand. Genial. dier. lib. 6. cap. 22. Arma enim, quæ horum Equitum describit, in vetustissimis D. Georgij Magni Martyris statuis, & simulacris cernere licet. Subscribere videntur hanc sententiam D. Thom. Aquinas (cuius genus per Stirpem Francipanam, quæ est Ramus 13. Arboris Anicianæ, ex qua postremò & Austriaca apud eundem Scifridum lib. 3. cap. 16. ad Aniciam gẽtem radicaliter idem Seifridus refert) similiter & Gilbertus in præfatione in opusc. Boethij de Sacratiss. Trinit. Nam Boethius ipse quinq; se nominibus intitulans, Torquatum Seuerinũ Boethium appellat. *Vocatus Anitius*, inquiunt; *fortitudine*, *Seuerinus grauitate*: *Opitulatione Boethius Meritis Manlius*.

D. Thomas Aquin. origine Anicius.

Nomina Boetii quinque.

Quæ mistica interpretatio innixa videtur insitioni vetustissimæ gentis Manliæ Torquatæ cum arbore Anicianæ. Vide eundem Seifridum cap. 1. lib. 9. & cap. 13. vbi in specie super ramum 10. agit de gente Anicia Seuerina Boethia.

Fuit ex ramo in arboris Anicianæ.

Anicius ergò D. Georgius Martyr eo modo, quo dictum est iuxta nominis Anicii interpretationem. Sub tutela tam magni Anicij, inuictissimique Militis tum Christi Redemptoris, tum Cæsaris Romani veluti Anicia reperta est Frãcisci adolescentia. Et eò amplius ita reperta est, quò nec Mundus potuit ipsam vincere, nec caro, nec Diabolus, ex diuino sibi assistente præsidio, vt diximus cum D. Bonauentura, iam inuincibilis, & inexpugnabilis reddita, quamuis ad Mundi gaudia effusa, & rebus mercationis intenta. Quia nec eiusmodi diffusio ad ea gaudia, nec talis intentio ad eam mercationem excessit limites in munitissimam gratiæ arcem, seu triplex adolescentis Francisci animæ castrum; nam ipsam prosternere vnquam potuit, etsi ita de propinquo circumuallauerit, inuaderit, & captu facillimam crediderit. Sicque veluti nouus *Anicius* cum Anicio D. Georgio tripliciter turritus, fortisque, & inuictus redditus est à Dei brachio, vincens Mundum, & carnem, & Diabolum. Superbiam. Luxuriam. Auaritiam inter ipsa tam proxima horũ vitiorum per plures annos peccandi fomenta. Præmonstransque ab ipsa adolescentia, quod in vita regulari ceu Anicius plus expertus, & ex ordine seniorum per se, & per tres Ordines idem animi robur contra eadem vitia principaliter pro Ecclesiæ Romanæ reparatione irruere debebat, semper vincens, & inuictus apparens. Quare meritò ex eius dotibus, & prærogatiuis in adolescentia deduxit Bonau. illam consecutionem. *Quibus bonæ indolis adolescens tertius florere conspiciebatur indicijs, quædam videbantur esse præludia, quod copiosior foret in posterum diuinæ benedictionis abundantia diffundenda*.

Anicia effecta est Frãc. adolescentia sub tutela D. Georgii Anicii.

Quia inuicta reddita contra cõmunes hostes inter ipsa labendi fomenta.

10 In miraculo illo, quo Christus suscitauit adolescentem, vnicumque viduæ Ciuitatis Naim filium, duo equidẽ notabilia affert Interpres noster super Euangel. Lucæ 7. fer. 5. Dom. 4. Quadrages. Primum circa accessum Christi ad feretrum emortui adolescentis, ipsumque tangentis. Secundum circa adolescentiæ ætatem exsuscitandi iuuenis. Alterum potest referri ad personam Francisci adolescentis; alterum verò ad totam Ecclesiam ab eo reparandam. *Accessit Iesus*, inquit sacer textus, *& tetigit loculum. Hi autem, qui portabant steterunt*. Steteruntne qui portabant defunctum adolescentem ex sese, an verò ex Christi feretrum haud sine misterio tangentis virtute? Respondet Interpres ex D. Cyrillo his verbis. *Statim ad Christi sacratissimum tactum portatores steterunt facti immobiles*. Ideo Christus tangere voluit, vt efficaciam suę carnis, siue humanitatis ad humanam salutem ostẽderet. Qui autẽ ad eius tactum steterunt portitores, mirandum non est; nam vt dicunt mundani sapientes est *Piscis*, qui dicitur *Formido marina* ab effectu. Cum in rete includitur, facit formidare, & obstupescere manus piscatoris. Igitur hic piscis, qui natauit in aquis tribulationum huius Mundi, debuit stuporem inducere ad tactum loculi ipsis portitoribus. Quod igitur eius humanitas habuerit virtutem, patet, quia magis erat ipsi vnita diuinitas, quam ferro ignito ipse ignis: quia ista fuit maxima vnio post vnionem, quæ est in Trinitate. Sed ferrum ex eius vnione cum igne operationem, & efficaciam ignis habet; igitur, &c. Hucusque Interpr.

Cur Christus suscitans adolescentem filium viduę Naim voluerit tangere feretrum.

Ad tactũ feretri manus Christi portitores steterunt.

Reuocato ad vitam Francisco, iam libero ex contactu manus gratiæ Dei, præcipuo quodam fauore eius hominem interiorem exsuscitantis è culpæ originalis morte (ob quam anima in sui corporis feretro spiritaliter extincta, fertur, vt inferius explicat Interpres ex Glossa) meritò steterunt eius portitores. Hi portitores circa peccati originalis mortẽ ante, &

post

post exsuscitationem animæ diuersimodè reperiuntur. Nam antea præstabeos mortuæ animæ ira, *quia omnes nascimur filij iræ.* Postea verò eos fomes præstat, quem relinquit originale crimen etiam post eius expulsionem. Afferuntur ab Interprete sub numero quaterno ex D. Ambros. iuxta numerum quatuor passionum, seu affectuum principalium, nuncupanturque communiter, amor, odium, timor, spes. Hi semper portant, & impellunt irascibilem, & concupiscibilem, sensusque omnes ad mortem actualis culpæ; nam *Stimulus carnis mors.*

Sic pariter ad accessum gratiæ Dei steterūt portitores in Franc. adolescentia.

In tota infantia Francisci hi quatuor portitores post eius inclitissimæ animæ viuificationem steterunt; quia ætas illa immatura, neque adhuc in vsum rationis peruenta, incapax sit mortalis criminis. Steterunt similiter in tota Francisci ijdem portitores adolescentiæ, & modo admodum admirabili, sicut mirabiliter etiam accessus, & virtus gratiæ Dei superni præsidii assistentia, vt loquitur Bonau. iugis inter ipsa mortis spiritualis discrimina in Viro Sancto extitit. Quod aduertens D. Vincentius Ferrerius, qui post Bonauent. exactis ann. 100 & amplius floruit, nimirum anno Dom. 1410. *Lucernam* Lucæ 11. sub cuius etiam simbolo commendauerat Christus Præcursorem suum, assumpsit pro themate in serm. de S. Francisco. Demonstrans in ipso tot radios, quot ad extremum vitæ recepit à Christo vulnera *ad illuminandum*, circa memoriam passionis Christi *omnem hominem venientem in hunc mundum.* Qui radij apud ipsum sunt Paupertas Apostolicalis. Asperitas pœnitentialis. Humilitas cordialis. Charitas diuinalis. Firmitas perpetualis. Sub hoc postremo radio ita ad finē inquit. *Quintus radius est firmitas perpetualis. Quia in tota vita sua perseuerauit in sanctitate, & bona vita.* Hæc ille. Quid est bona vita, sanctitati iuncta? Est certè integra vita, *quia bonum ex integra causa, malum ex singulis defectibus.*

Franc. sub Lucernę simbolo.

Circa secundum, quod affert Interpres loquens allegoricè cum D. Ambrosio de ætate exsuscitati iuuenis, scilicet de illius adolescentia, ita scribit, explicans paucis verbis totum humani generis redemptionis opus. *Per hunc adolescentulum* intelligere possumus hominem quemlibet huius Mundi, qui mortuus affertur; dum scilicet omnes tendimus ad mortem. Cuius funeris portitores erant quatuor elementa. *Loculus transgressionis lignum. Quod lignum Christus tangens, dum scilicet positus est in Cruce, se cit stare, morti scilicet imponendo terminum. Et adolescentulum resuscitauit, quia nunc absorta est mors in victoriam.*

Adolescens dictū genus humanum, à Christo redemptum.

Adolebat misticè in illo Viduæ Naim vnico filio adolescenti tum totum humanum genus indigens redemptione, tum etiam & totus Christus, qui vt ipsum redimeret venerat. Sed vterque diuersimodè adolebat. Quod vt intelligatur, scire oportet, idem esse propriè *adolere* (vnde adultus, adolesco, adolescens, & adolescentia, & diminutiuum adolescentulus) ac *crescere, augere, augumentum sumere.* Verum aliquando *adolere est sacrificare,* & quasi odorem Dijs præbere.

Vrbanasque adolere pingues, & mascula thura; cecinit Virgilius. Quoniam verò sacrificium igni fieri consueuit, adolere pro vrere capit Varro illis verbis, *cum intestina adoleuissent.* Adolescentia ergo totius generis humani ob peccatum originalè, mistica erat, quia per illud peccatū adolebat, hoc est sacrificabat, & quasi odorē præbebat non Deo vno, sed Dijs multis, siue Dæmonibus per idolatriam, siue criminibus per legum naturæ, & scriptæ transgressionem. Ad hanc destruendam Christus adolescentiam per redemptionē ceu adolescens adolescenti accessit, & tetigit loculum, & steterunt portitores, & adolescens extinctus audita eius voce statim resurrexit. Nam & ipse Christus seipsum adolere oportuit, scilicet sacrificare in igne charitatis, & odorem Deo Patri præbere, extensus in ara Crucis. Dicat ergo Interpres *per hunc adolescentulum, &c.* subiungatq; *Loculus transgressionis lignum, &c.* Etenim positus in Cruce Christus verè adoleuit per sui ipsius sacrificium, sicq; adolere cessauit humanum genus nō amplius Dijs alienis, ac Dæmonibus adolens, sed ipsi Christo, Deo suo, qui pro se adoleuerat.

Adolere est aliquando sacrificare.

Sic Christus adoleuit pro mundi adolescentia

Integra in bona vita Francisci adolescentia hominum omnium adolescētiam in Ecclesia vniuersa, indigente reparatione, inspiciebat. Hac enim de re talem effecerat eum Christus in illa ætate in ordine ad huiusmodi reparationem, qualem postea interius, exteriusque adolere perauctam, inuictamque constantiam melius posset in charitatis feruore, se totū Deo, & proximo sacrificans, sicut scripsit Bon. c. 9. de feruore charitatis, & desiderio martyrij Francisci illis verbis, aliàs datis. Nō habebat aliud Christi pauper, nisi duo minuta, corpus scilicet, & animam, quod posset liberali charitate largiri. Sed hæc per amorem Christi sic offerebat continuè, vt quasi omni tempore per rigorem ieiunij corpus, & per ardorem desiderij spiri-

Fran. adolescentia generis humani ab eo reparandi adolescentiam inspiciebat.

spiritum immolabat, *Exterius in atrio sacrificans holocaustum, & in templo interius concremans thymiama.*

Franc. holocaustum in thimiama

Istud autem adolere, in adolescentia Francisci præmonstratum, ad quem scopum referebatur? Audi eundem Bonau. ita mox pergentem. Sic autem eum charitatis excessiua deuotio sursum in diuina ferebat, vt eiusdem affectuosa benignitas ad naturæ consortes, & gratiæ dilataret. Quem enim creaturis cæteris *germanum pietas* cordis effecerat, mirum non est, si Creatoris insignitus imagine, & sanguine redemptis auctoris germaniorem Christi charitas faciebat. *Non se Christi reputabat amicum, nisi animas foueret, quas ille redemit.*

Postrema Francisci, *Anicianaque* fortitudo super Montem Aluernam apparuit, quia tunc anima, & carne confixus adoleuit insuperabiliter ad complementum plenè & cõsummationem totius Ecclesię reparationis, dicente Bonauentura paulò antequam appareret ei Christus, in specie Seraphica crucifixus. *Excreuerat quidem in eo insuperabile amoris incendium boni Iesu in lampades ignis, atque flammarum, vt aqua multa charitatem eius tam validam extinguere non valerent, &c.* Hæc, hæc profectò extitere, quæ dotum, & prærogatiuarum Francisci adolescentis eximiora prçludia auspicata sunt, *quod copiosior foret in posterum diuinæ benedictionis abundantia diffundenda.* In qua quidem auspicatione dum *bona indolis adolescens* Franciscus *certis florere conspiciebatur indiciis*, Anicium hæc ipsum pariter præmonstrabant, & pietate germanum, vt dicit Bonau. Namque id sibi cognomentum in Ecclesia hęreditarium fieri debebat. quod postremò Gens Anicia Romana per Principes Germanos Habsburgienses Austriæ Archiduces, à Regibus Castilianis (quorum insignia gentilitia Castrum Turritum, super quod eminet Leo, ensem vnguibus strictum eleuans) in Christiana Republica hæreditauit. Hoc fuit nomen *Catholicum*, quod cum Regnis, & ditionibus Hispaniç transtulit ius connubiale ad prædictos Habsburgios germanos, qui ramum 18. Arboris Anicianæ constituunt.

Super montẽ Aluernæ extremè Anicius Franc.

Cognomẽtũ Catholicum Germani Austriaci à Castilianis hæreditarũt.

Bonau. vt diximus tribuit Francisco viuenti bis nomen Christianissimũ, quod Reges Galliæ hæreditarunt, quodque præcedi videtur tempore à cognomento nominis Catholici annis fermè 64. Vide si placet quæ sufficienter tradidimus super rem hanc tom. 2. Hierarch. fol. 514. & sequent. Sed istud nomen Catholicum ob insuperabilem Francisci virtutem in reparandam tripliciter vniuersam Fidem Catholicam, accepit statim Vir Sanctus post mortem in sepultura à Gregor. IX. Is namque Romanus Pontifex, de quo aliàs passim, in lapide sepulchrali dicans, consecransque Francisco suo totam illam inscriptionem, propria manu exaratã, ita more Romano incepit. V.S.C.A. hoc est, vt communiter explicatur, Viro Seraphico. Catholico. Apostolico. In versiculis deinde 4. & 5. nuncupat ipsum *Christiani Orbis fulcimentum, Ecclesiæ Reparatorem*. Hoc postremum encomium respondet verbis Christi, qui è Cruce ter mandauit Francisco Domus suæ reparationem. Illud verò antecedens visioni respõdet Innocentij III. Basilicã Lateranen. humeris suis Franc. sustinentem cernentis. Quod dedit ipsi Christi Vicarius nomen *Catholicum* post nomen Seraphicum, tribuit deinde vniuersa Ecclesia Seraphica, D. Bonau. eam generaliter regente; in primis Vesperis festi S. Francisci illis primis versiculis, *Franciscus Vir Catholicus, & totus Apostolicus*. Sicque Anicianum nomen & Catholicum nomen, & nomen Apostolicum de iure ligantia simul in Viro Seraphico, peculiari quodam nexu copulata videntur.

Franc. idem nomen hæreditauit in Ecclesia.

Accepit illud primo à Papa Greg. ix. statim post eius obitum.

Tria cognomina in titulo epitaphii sepulchralis Franc. data.

In signo suo vocali Innocentius III. præfatus exprimebat circum numisma Pontificium illa verba, *Fac mecum Domine signum in bonum*, ex Psal. 82. desumpta. Erat Innocentius ex Comitibus Signiæ, ac proinde radicali gente Anicius per stirpem Frangipanam. Ramum 15. arboris Anicianæ sic intitulat Seifridus lib. 3. cit. cap. 18. *Gens Anicia Francipania, Signia, Hungarica.* In eius fine hæc habet. Procedente demum tempore familia hæc illustris ad Anagniam Ciuitatem Campaniæ in Hernicis translata. Sed quo temporis interuallo (Vion inquit) explicare non valeo. *Ibidem quoque clarissima extitit, protulitque Romanos* Pontifices, *doctrina, & sanctitate celebres, Innocentium III. Gregorium IX. Alexandrum IV. aliosque S.R.E. Cardinales* (inter hosce hodie in vltima promotione, ex Gubernatore Vrbis Romæ, electus D. Nicolaus Ioannes, verè Anicius erga Anicium Franciscum, & suos Minores, de quo aliàs in Hierarchia, & alibi) *& vtriusque status tam Ecclesiastici, quam sæcularis viros præclarissimos.* Hæc Seifridus.

Innocent. iii. per stirpem Francipaniã radicaliter Anicius.

Ex Comitum Signiæ sobole cum aliis Heroibus Eccl. ac sæcularibus emersit.

Ætate iuuenili, ac florida annorum 30. si Ciacconio fides, fuit creatus Pontifex Innocentius III. Anicius genere, & gestis. Sub ipso quoque animi robore, & constantia ex inuicta Dei virtute (de qua Bonau.) circa Satanæ molimina Anicius adolescens Franciscus erat. Eius ado-

adolescētia vsque ad annum 25. amplexa est ex regimine Innocentii, creati anno 1198. annos octo cum dimidio. Mortuo namque Cælestino III. Francisci ætas annos 16. menses 15. & dies 25. vt diximus compleuerat. Innocentius verò rexit Ecclesiam annos 18. mens. 6. & dies 9. Signo illo, seu symbolo vocali, quod exscripsimus ex præfato Ciacconio, tantus, ac tam magnus, piusque Christi Vicarius expostulabat à Domino *signum in bonum*, idq; pro totius Ecclesię bono, vniuersaliter sub mali pondere oppressæ. Quod profectò bonum vt eueniret, deuictis hostibus, qui vndique in perniciem fidei Catholicæ aduersus ipsam triumphabant, Aniciano proculdubio, seu inuicto, catholicoque illo bono indigebat Orbis orthodoxus, quod Franciscus Anicius, catholicusque de proximo præmonstrabat.

Adolescētia Franc. sub Innoc. iii.

Etenim tota eius conuersio ab adolescentia incepit, & in ea consummata est vsque ad vitam eremiticam. Adolescens adhuc in Mundo Franciscus ad annum ætatis suæ 24. alia eius noua, ac peregrina munera celitus sibi collata sub expressis supernæ pietatis auspicijs exordia habuere. *Facta super eum manus Domini, & immutatio dextera excelsi, quæ diutinis languoribus ipsius corpus afflixit, vt coaptaret animam ad Sancti Spiritus vnctionem*, scribit Bonau. cap. 1. immediatè post enarratum exemplum de viro illo simplici, qui vestimentū suum ad pedes pueruli Frācisci extendere assolebat. Ex qua mira Sancti Spiritus vnctione pergit mox Seraphicus historicus ad seriò enarranda alia peculiarissima Francisci mirabilia, in quibus nunc post vestitum ex proprijs indumētis generosum, pauperrimumque militem sibi occurrentem inopinatò, visumque cælitus amplum palatium, militatibus armis Cruce signatis confertum, ad militiā sacram terræ Sāctæ se præparauit, *sperans decus adipisci militiæ*, vt ostensa visio (quam nondum benè perceperat) *sibi præmonstrabat*. Nunc vix proximiori Ciuitati appulsus, statuit citò ad Terram suam reuerti ex expresso Domini mandato, *iam exemplar obedientiæ factus*. Nunc à publicæ negociationis tumultu se subtraxit, & alia mirabilia maximè circa apparitiones Christi Iesu, eiusque allocutiones, &c. Quæ in superioribus rescripta sunt, quæque finem habuere vbi post receptum à patria sua vt stultum, & vt talē conuiciosè, derisoriéq; luto, saxis, clamoribus tractatum, peiusque à Patre suo demum (verè stultescens pro Christo instu tam Mundi sapientiam) se totū exuit corā Antistite Guidone, de cuius mandato accepit gratanter pauperrimū, vileque mantellum cuiusdam agricolæ illi inseruientis, eoque ipse manibus suis cruciformem tuniculam effecit, illaque induit corpus suum, iam durè ab ipso tractatum. Cuius carnem asperrimo circumdederat cilicio; quod cum sæcularibus vestibus minimè proiecit, sed ambobus brachijs eum fortiter constringens, quantum potuit, abscondit.

Synopsis gestorū Franc. in tota adolescentia.

Vide hæc fuse superius.

Inter prædicta, & alia facinora verè noua, & vnica in tali adolescente, & fermè in tota Ecclesia haud adhuc ab eo cū vestimenti mutatione solitaria vita amplexit, hæc minimè tacenda, quibus Antesignanus, & exemplar aliorum primitiuorū in Ecclesia effectus Franciscus. Eius Bonau. ad finem cap. 1. describit exercitiū antequam ipsum alloqueretur Christus crucifixus, terque ei in habitu sæculari degenti, mandaret Domus suæ reparationem. Cum prius, inquit, leprosorum non solum consortium, verum etiam longinquum contuitum vehementer horreret, iam propter Christum crucifixum, qui iuxta verbum propheticum Isaiæ 53. cōtemptibilis vt leprosus apparuit; vt semetipsum plenè contemneret, humilitatis, & humanitatis obsequia leprosis benefica pietate præstabat.

Exercitia Frāc. in adolescentia antequā Christus ei Eccl. suæ reparationem præciperet

Visitabat enim frequenter domus ipsorum. Liberaliter eleemosinas erogabat, & cum multo compassionis affectu manus eorum osculabatur, & ora. Pauperibus etiam mendicantibus non solum sua, verum etiam seipsum cupiebat impendere: aliquando vestimenta exuens, aliquando dissuens: aliquando scindens ad largiendum eius, cum præ manibus alia non haberet. *Sacerdotibus etiam pauperibus reuerenter subueniebat, & piè, præcipuè in ornamentis Altaris, quo & cultus diuini particeps fieret, & cultorum inopiæ supplementa praberet.*

Quam obsequiosus circa sacerdotes, & sacramēti altaris.

Cum autem religiosa deuotione tunc temporis limina visitaret Apostoli Petri, conspecta multitudine pauperum ante fores Ecclesiæ, partim pietatis ductus dulcedine, partim paupertatis allectus amore, vni ex eis magis egenti proprias largitus est vestes, & semicinctijs contectus illius, diem illum in medio pauperum cū insolita spiritus iucunditate transegit; vt & sæcularem gloriam sperneret, & ad perfectionem Euangelicam gradatim cōscendens perueniret. *Mortificationi carnis inuigilabat attentius, vt Christi Crucem, quā interius ferebat in corde, exterius etiam circumferret in corde. Agebat autem hæc omnia Vir Dei Franciscus nondum habitu, vel conuictu sequestratus à Mundo.* Hæc postrema

Quā liberalis erga pauperes visitās Apostoli Petri limina.

Sera-

Seraphici Historici verba, quibus totum caput illud 1. quod est *de conuersatione Francisci in habitu sæculari,* concludit, verè *Anicium,* scilicet inuictum, & insuperabilem à Mundo ipsum demonstrant. Ac proinde eius adolescentia anno ætatis suæ 25. complens sub trium castrorum hieroglyphico promerita equidem, vt nondum habitu, vel conuictu sequestrata à Mũdo, benè tamen Christi Crucis interius, exteriusque baiula, è Cruce sua Dominus crucifixus ternam Ecclesiæ suæ reparationẽ præciperet, & ad alia noua gesta in Mundi contemptum Franc. alliceret cum maxima, insuetaque totius Mundi admiratione. Mundus quippe ex eius in sacro baptismi lauacro mundatione vsque ad habitus mutationem defecisse vinum suũ reapse expertus est, licet aliter apparenter videbatur, vt dictum est, iam Franciscus spectaculis, conuiuijsque, & alijs recreationibus assuetus. *Deficiente vino,* &c. Io. 2. Vbi Interpres Dom. 2. post Epiph. acutè ita explicat. *Vtinam deficiat nobis vinum,* de quo Deuter. 32. *Fel draconum vinum eorum, &c.* Id enim est Mundi gaudium, de quo Salomon Prouerb. 23. *Non intuearis vinum quando flauescit, cum splenduerit in vitro color eius, &c.* Mira ergo, & noua in Seraphico homine oraculis propheticis præmonstrato in sæculari nouem mensium vita conceptio, mira natiuitas. Mira deinde in vita christiana eius baptismalis renouatio. Mira demum infantia, pueritia, adolescentia, quæ per binam Crucis baiulationem nondum extra Mũdum ad illam crucifixionem animæ, & corporis disposuit Franciscum, per quam solus fieret, & primus esset in Ecclesia circa actus perfectionales, & circa actus passionales vtriusque crucifixionis, & paupertatem, & alia absolutè vnicus Christi imitator esset post Virginem, & Apostolos, & Domini Præcursorem, &c.

Mũndus ipse eum Anicianam in sui dedecus admirabatur in Franc.

Circa actus hos passionales vide S. Anton. 3. p. titul. 23. §. 2. & quantum ad paupertatem etiã tit. 24. §. 1.

CAPVT VI.

VITA EREMITICA FRANCISCI

In qua Dei famulus duos annos iuuentutis expleuit, ab anno scilicet ætatis 25. Christi 1206. vsque ad annum 27. Christi verò 1208 sub ipso Innocentio III. explicans pro stemmate tres salices iuxta fluentes aquas.

Textus Historiæ D. Bonau.

SIc igitur Seruus Regis Altissimi nudus relictus est. Vt nudum sequeretur Crucifixum Dominum, quem amabat. Sic vtique Cruce munitus, vt animam suam ligno salutis committeret, per quod de Mundi naufragio saluus exiret. Solutus exinde Mundi contemptor à vinculis mũdanarum cupidinum, Ciuitate relicta, securus, & liber secretum solitudinis petijt, vt solus, & silens supernæ audiret allocutionis arcanum.

Liber exit Franc. à mũdi naufragio

Cap. 2. in corpore.

SECTIO I.

Misterialia secreta biennalis Francisci solitudinis, nulli Legi Regulari, potissimum Eremitarum Sancti Augustini subiecta.

E*Ffundam super sitientem aquas, & flucta super aridam. Effundam spiritũ meũ super semen tuum; & benedictionem meam super stirpem tuam. Et germinabunt inter herbas quasi salices iuxta præterfluẽtes aquas.* Hunc textum Isaiæ addit immediatè Interpres (veluti damno spiritali, atque vniuersali animarum generale remedium apponens) textui illo Matth. 11. *Herodes tenuit Ioannem, & posuit eum in carcerem propter Herodiadem, &c.* Istum secundum textum ita exponit moraliter in Dom. 2. Aduent. *Herodes est Mundus. Herodias est caro. Ioannes spiritus hominis. Vincula vanitas, & voluptas.* Herodes, & Herodias

Anima à quibus incarceretur.

interpretantur glorians in pellibus, & gloria pellis. Mundus, & caro in exteriori pulchritudine habent gloriam, de qua Isaia. *Quid facietis in die visitationis, & calamitatis, de longe venientis?* Ioannes interpretatur gratia Dei, *& significat spiritum hominis, qui gratiam Dei in baptismo suscepit*. Hinc statim per concordantiam sic annectit. *Vnde Isaias*, Effundam super sitientem, &c. Subditque glossam suam ita dicens. Sitiens, & arida est anima ante baptismum. *Nam eramus* (inquit Apostolus Eph. 2.) *filij iræ natura*. Sed Dominus *effundens aquam baptismalem*, effudit spiritum, & suam gratiam, vt de filijs iræ faceret filios gratiæ. *Et sint semen, & spiritus*, idest filij Sanctæ Ecclesiæ. *Et germinent herbas quasi salices*, idest Sanctos, in fide virtutibus inhærentes. *Iuxta præterfluentes aquas*, idest charismata gratiarũ. Hæc ibi Interpres super vtrumque textum allegatum, quorum priori explicatione ostendens veluti remedium infelicitatis carcerationis spiritus hominis, de quo iam dixerat, statim addit. *Hunc Ioannem, gratia sic illuminatum, Herodes, & Herodias, idest Mundus & caro alligant suis vinculis. Mundus vanitate, caro voluptate. Mundi vanitas consistit in superbia, & auaritia. voluptas carnis in gula, & luxuria, &c.* Quæ quidem incarceratio erat tunc communis in tota Ecclesia, nec tamen ipsa miserat cum esset in vinculis duos ex discipulis, scilicet spem, & timorem, eo modo, quo ibi exponit Interpres; sed Virginis Matris pietatem eius cõmuni miseria mouit, visceraque commouit, vt intercederet à Filio suo tam duræ incarcerationis liberationem per reparationis remedium.

Anima ante baptismum sitiens est, & arida.

Sancti sunt veluti salices.

In capite 2. Legendæ persequens adhuc Bonau. Francisci adolescentiam vsque ad ad annum 25. addensque alia, quæ contingerunt ei (& iam paulò ante tetigimus) vsque ad totalem renunciationem legitimæ suæ, Parenti effectam coram Episcopo Assisiatis, eius vitam solitariam sub illo sacco cruciformi, quem manibus suis designauerat, consueratque, ita proposuimus, incipit describere. *Solutus exinde Mundi contemptor à vinculis mundanarum cupidinum, ciuitato relicta, securus, & liber secretum solitudinis petijt, vt solus, & silens superna audiret allocutionis arcanum.* Hæc superna ad Franciscum allocutio, & pro illo eodem arcano similis ferè extitit allocutioni Dei ad Iacob, cui prædicta verba Isaiæ 44. pronunciarat, vbi dixerat ei ore Isaiæ *Et nunc audi Iacob serue meus, & Israel, quem elegi. Hæc dicit Dominus, faciens, & formans te, ab vtero auxiliator tuus. Noli timere, serue meus Iacob, & rectissimè quem elegi. Effundam enim aquam super sitientem, &c.* Auxiliator Francisci, omnia vitia supplantaturi extitit Deus ab vtero matris suæ Picæ, quæ dum ipsum parere non poterat, misit ei Angelum suum sub peregrini specie, vt ex eius monito pareret in stabulo, sicut ibi mox peperit. Auxiliator extitit deinde Deus in tota eius mundana vita, ab omni lethali crimine libera. Is idem auxiliator soluens omnimodè à Mundo, quem Mundi contemptorem, & supplantatorem ab ipso in Mundum ingressu immediatè effecerat, & ad vitam eremiticam, & solitariam adducens, biennoque ibique retinens, promisit illi de proximo, *Effundam super sitientem aquas, & fluenta super aridam*. Fideles pietate arentes, aquis, & fluentibus per opus reparationis, & propagationis indigebãt. Sitiebat proinde Ecclesia per duplex baptismum, alterum misticum, quod triplex est, & in qualibet Religione inuenitur, primo aquam reparationis. Secundo sitiebat per baptismum sacramentale (quatenus in huiusmodi reparatione multi infideles, non solũ quibus omnis Mũdus nouus conflandus, verum & alii in alijs Orbis partibus dispersis, plurimiq; etiam Pagani, & Iudæi baptizandi erant) fluenta suæ propagationis, & dilatationis. Vt quod destruxerat impietas, longè superaretur à Dei gratia, Ecclesiam suam reparante, ac propagante, aiente Apostolo, *Vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia. Sed Dominus effundens aquam baptismalem, effudit spiritum, & suam gratiam, &c.* Hæc tamen gratia baptismalis per lauacrum sacramentale post baptismum illud misticum triplex, scilicet professionis religiosæ, flaminis, & sanguinis, contigere debebat in triplicis reparationis opere, per Franciscum aggrediendo, prosequendo, perficiendo. Et quia reparatio Ecclesiæ celeriter incipienda erat, iuxta gratiæ Dei morem (nescit tarda molimina Spiritus Sancti gratia) & perenniter prosequenda vsque ad finem Mundi, ad huius veritatem extant sequentia Dei verba, cum postilla Interpr. prædicta, *& sint semen, & spiritus, idest filij Sanctæ Ecclesiæ, & germinent herbas, idest Sanctos, quasi salices, idest in fide virtutibus inhærentes iuxta præterfluentes aquas, idest charismata gratiarum.*

Auxiliator Franc. Deus ante, & post ortum.

Sitis Eccles. ad duplex baptisma.

Cur tres salices stemati Franc. in vita eremitica tradendi.

Salix, arbor nota, à saliendi, idest crescẽdi celeritate. Tres ordines altè, & celeriter, qui altè, & celeriter radicarent, dilatarentur, semenq; perenniter propagarent, plãtaturus in horto Ecclesiæ Frãc. meritò equidem sub trium salicum stemate præfigurauimus, eique in vita eremitica, & solitaria haud inconsultè tribuimus. Quippe

pè in illa vita solitaria reparans postremò tres Ecclesias Franciscus mendicando, moxque commutans vitam eandem in vitam regularem, ab illa materiali, ac terna reparatione præmonstrauit illi Deus tres Ordines, scilicet Minorum, Clarissarum, & de Pœnitentia, quibus triformiter reparanda erat Ecclesia. *Diuina namque prouidentia nutu, qua Christi seruus dirigebatur in omnibus, tres materiales erexit Ecclesias, antequam Ordinem inchoans Euangelium prædicaret. Vt non solum à sensibilibus ad intelligibilia, à minoribus ad maiora ordinato progressu conscenderet; verum etiam vt quid esset facturus in posterum sensibili foris opere misterialiter præsignaret. Nam instar reparatæ triplicis fabricæ ipsius Sancti viri ducatu secundum datam ab eo formam, regulam, & doctrinam, Christi triformiter renouanda erat Ecclesia, trinaque triumphatura militia saluandorum, sicut & nunc cernimus esse completum.*

Vita eremitica gloriatur de Elia, de Præcursore Christi, & de ipso Christo.

Eremitica, ac solitaria vita antiquior in veteri Hebræorum Ecclesia gloriatur meritò in Propheta Elia. Minus antiqua in exordio Christianæ Ecclesiæ gloriatur tum in Christi Præcursore, tū in ipso Christo, deserti, ad eius 40. dierum, & 40. noctium ieiunium perapti, incola. Recentior autem hæc vita & ipsa gloriari oportet in Francisco, in quo ex antiquioribus eremitis cernere meruit Eliam, & ex minus antiquis & Ioannem Præcursorem Christi, & Christum ipsum. Eremitarum institutum in vtroque Testamento antiquissimum, celeberrimumque, quod grauissimè reprehendunt recensiores hæretici, doctè, & potēter defendit Bellarminus in quinta disputatione de Monachis tom. 2. lib. 2. cap. 39. Demonstrans ibi vitam eremiticam illarum tempestatum sanctam, perfectam, & Deo gratā ex testimonio scripturæ, primò aperit oppugnatoribus, quod ipsa Scriptura vehementer laudat Heliam, & Ioannem, qui Eremitarum Principes fuerunt; siue solitudinem, siue asperitatem vitæ consideres. Ad hanc solitudinem, atque asperitatem vix baptizatus à suo Præcursore ipse Christus *ductus est in desertum à spiritu, &c.* vt scribūt Euangelistæ. In vno Francisco solitario etsi solitudo illa, siue eremus qualis fuerat illa Eliæ, eaque Ioannis esse non poterat, asperitas tamen vitæ eius maxima erat, & valdè equidem tunc temporis noua. Bonau. in prologo toties allegato venisse Franciscum, præseferentem imitatoriam Præcursoris similitudinem, in spiritu, & virtute Eliæ, quemadmodum & ipse venerat Præcursor, scribit; sed quod peculiare postea fuit in Francisco præter

Et etiam de Francisco in quo illi tres erant.

illam imitatoriam Præcursoris similitudinem extitit profectò apparitio eius super Currum igneum, &c. de quo aliàs. Venisse etiam Franc. instar Christi, & ceu Angelum veræ pacis, habentem signum Dei viui, idest Christum ipsum, ab eo in actibus perfectionalibus, & passionalibus vnicè imitandum, ibidem scribit idem Doctor. Ergo in persona Francisci solitarij reperiebatur figuraliter Elias, Præcursor Christi, & ipse Christus. Porrò quilibet horum in sua vita solitaria diuersimodè Princeps dicendus. Elias in veteri Ecclesia. Præcursor in exordio nouæ Ecclesiæ Christianæ. Christus in opere Redemptionis, quia exiens ab illo eremo baptizari voluit ab suo Eremita, ac Præcursore, & mox statim incipere prædicationem. Pariter Franciscus deferens secum insignia Eliæ Prophetæ, Præcursoris Christi & Prophetæ, Christi, & Prophetę in illa sua solitudine, vacans ibi per biennium, ibiq; prophetans, Princeps euasit, & primus, quatenus ipse primus esse debebat, qui inde exiens, ad Præcursoris Christi circa prædicationem pœnitentiæ, & ipsius Christi similitudinem opus reparationis, mutans vitam eremiticam in religiosam (sicut fecerat idem Christus) aggrederetur, iuxta mandatum, ter sibi à Domino è Cruce prius factum.

Tres Principes, vitæ solitariæ, quilibet in suo genere

Damus istud principatum Francisco nostro in illa biennali, ac solitaria vita; negamus tamen tunc temporis regulam Eremitarum D. Augustini professum esse, imo cum Tossiniano, Henrico Sedulio, & quotquot ante Vadingum scripserunt ex nostratibus, commentitium verè fuisse, vanèque assumptum quidquid in re hac ante omnes inconsultè placuit scribere Iacobus Philippus Bergomensis Eremita Augustinianus tertio pòst Franciscum seculo. In eum, & sequaces, quibus placuit eius sententia, prius quā Philippus super eā melius reflecteret, tandem mouit calamum; Vadingus in percelebri illo suo Apologetico ad finem tom. 1. Annal. de prætenso monachatu Augustin. S. Franc. in quo refellit varios errores vnica controuersia, cuius 1. paragraphus aperit disputationis occasionem, & scopum. 2. refellit prætensum hunc Monachatum ex temporum chronologia. 3. contra eundem Monachatum varias obijcit rationes. 4. Respondet oppositis argumentis. 5. Recenset, ac simul refellit huiusmodi prætensi Monachatus assertores, quibus antesignanum præfatum Philippum Bergomensem constituit, tandemque addit breui Apostrophe ad Lectorem.

Quis auctor sent. prætensi monachatus Eremit. D. August. in Franc.

Apologeticum Lucæ Vading. in preconium monachatū.

Plurimum tenetur Ordo Minorum magno

gno Patriarchæ Augustino, à quo Franciscus recepit ex suorum Canonicorum (alibi tam in Hierarchia, quam in isto volumine, præcipuè fol. 412. perperam ex Clericorum) Regularium Fernandum de Lisbona, nunc Antonium de Padua, eius tum in reparationem Ecclesiæ, tum sui Ordinis brachium dextrum. Attamen velle eum radicaliter obligare quasi pius Institutor ab Eremitis emerserit, res quidē valde extorta est, & violenta, ne dicam parum iusta, & fine vllo consilio. Pro reddenda gratitudine de D. Anton. dedit Ordo Minorum D. Bonau. ceu strenuum pugilem ad magnum iuuamen PP. Eremitarum prędictarum in Lugdunensi Cōcilio. Vide quæ super id adnotauimus in 2. tomo Hierarch. fol. 134. & eundem Vading. ibidem.

Error fol. 412. hic corrigitur.

SECTIO II.

Incidens in latrones Franciscus in illa solitudine, ipsis, eum quis esset interrogantibus. Præco sum magni Regis Prophetice respondit.

VOX clamantis in deserto, excurrens Franciscus eam solitudinem nuncupandus profectò per similitudinem ad Christi Domini Præcursorem. Scribit enim Bonauentura in hunc modum. Dumque per syluam quamdam iter faciens, laudes Domino lingua Francorū Vir Dei Franciscus decantaret cum iubilo, latrones super eum ex abditis irruerunt. Quibus ferali animo quis esset interrogantibus, Vir Dei confidentia plenus prophetica voce respondit. *Præco sum magni Regis.* Bonau cap. 2.

Duo generaliter in præconibus

In Præconibus generaliter duo sunt, nomen, & officium, & officium circa duo versatur. Alterum ciuile circa plura, alterum præcipuum circa vnum:

1 Præcones à præcinendo dicti sunt, quasi præcantes, quod ante canant, & nuncient, quod est faciendum. Vel, vt inquit Priscianus, à Præ, idest valde canendo. Sunt enim qui iussu Magistratus publicè aliquid ore denunciant, Plaut. in Pœn. *Exunge Præco fac populo audientiam.* Et Virg. lib. 5.

Præcones vnde dicti.

Victorem Æneas Præconis voce Cloantum Declarat.

2 Præcones erant in iudicijs, qui Senatus consulto prædicabant posteaquam decreta erant. Qui iudices & candidatos suis nominibus appellabant. Qui literas in Senatu publicè legebant. Qui bona, quæ proscribebātur publicè actioni proponebant, ac proclamabant & prætia, vt inquit Cicero, conficiebant.

3 Præcones laudum nostrarum dicūtur, qui res à nobis gestas laudando diuulgant. Cicero pro Arch. *O fortunate adolescens, qui tua virtutis Homerum præconem inueneris.*

Factum est verbum Domini super Ioannē filium Zacharia in deserto, Lucæ 3. Super quem textum duo distinguit Interpres noster, Præco Christi, vt malleus in hostes Christi. & Præco Francisci, vt fulmen in destructores legis Frācisci, in deserto Ordinis Minorum Principis. Inquit enim sic. Duo sunt in præsenti Euangelio videnda. Primo fit B. Ioannis auctoritatis collatio gratiosa ad prędicandum, *Factum est verbum Domini*. Secundo humilitatis conditio fructuosa ad promerendum; ibi *Omnis vallis implebitur*. Quoad primum Ioannes Prælatū, vel Prædicatorē Sanctæ Ecclesiæ significat, qui debet esse *filius Zacharia*, qui interpretatur *Memoria Domini*. Vt semper habeat in memoria, quasi in quodam memoriali Passionem Domini. Vnde Isaiæ 26. *Nomen tuum, & memoriale tuum in desiderio anima. Anima mea desiderabit in nocte. Sed & spiritus meus in præcordys meis. De mane vigilabo ad te.* In nocte scilicet aduersitatis ipsum desiderare. Et in mane prosperitatis ad ipsum vigilare debemus; *eiusque Passionis memoriale tenere*. Quoad secundum. *Omnis vallis implebitur, &c.* Hoc est quod dicit Isaias 66. *Ad quem respiciam nisi ad pauperculum, & contritum spiritu, & trementem sermones meos*. Vallis est humilitas mentis, de qua Hier. 2. *Vide vias tuas in conualle*. Idest cognosce peccata tua in duplici humilitate. *Humilitas ostendit seipsum*. Hæc interpres ibi.

De nocte, & de die ad Dominū mistice vigilādum per passionis Christi memoriale.

In duplici humilitate peccata cognoscenda sunt.

Factum est verbum Domini in illo deserto super Franciscū, eremiticæ vitæ cultorem. Qui laudū Domini Præco factus est, quia per *syluam itinerans laudes Domino lingua Francorum decantabat cum iubilo*. Præcones enim, vt diximus tertio loco, laudum nostrarum dicuntur, qui res à nobis gestas laudando diuulgant. Vnde & ipse Franc. respondit latronibus, *Præco sum magni Regis*. Istud quoque verbum Domini factum est in illo deserto super Franciscum, misticè filium Zachariæ. Erat namque Franciscus interius, exteriusque Christi Crucis baiulus, vt dixerat Bonau. paulò ante ad finem cap. 1. *Mortificationi carnis inuigilabat attentius, vt Christi Crucem,*

Franc. in deserto filius Zachariæ.

Crux Christi misticum desertum

cem, quam interius ferebat in corde, exterius etiam circumferret in corpore. Quod idemmet desertum in ipso Francisco misticè demonstrabat, quod explicat ipse Interp. vbi supra de Ioanne vox facto in deserto, aiente de seipso ex Ioannis 1. *Ego vox clamantis in deserto, &c. Desertum*, inquit, *fuit Crux Christi, in qua fuit derelictus, nudus, & spinis coronatus*. In deserto binæ Crucis, scilicet interioris, & exterioris baiulus Franciscus, desertum Crucis Christi, à Mundo orthodoxo derelicti, ferebat.

Franc. in deserto binum Crucis Christi desertum deferebat

Ferensque tale desertum in se in illo siluescenti deserto factus præco laudum Domini, statim factus est & Propheta; nam *Latronibus prophetice respondit, preco sum magni Regis*. Scilicet illius magni Regis, qui verè vt talis tūc declaratus fuit à suis inimicis, quādo ductus ad mortē ab ipsis exaltatus est in Crucis throno, in quo affixus scripsit titulus qui eum damnauerat Præses Romanus I.N.R.I. *Preco sum magni Regis* respondit propheticè Franciscus, ac perindè responso illo prophetico multa compræhendens, quasi dicere voluit. *Ego vox clamantis in deserto* sum vobis, ò latronibus, qui me interrogatis quis essem, & quales vos estis per figuram ad omne genus humanum, semiuiuum à latronibus criminum relictum, benè scio. Propterea *Dirigite viam Domini, rectas facite semitas eius*. Precones namque autecanere debent, vt nuncient quid est faciēdum. Et ipse iussu concistorialis, æternique Magistratus, scilicet summæ Trinitatis, cum Spiritus Sancti charitate in meo corde diffusa inhabitantis, quid per me citò facturus sit Deus in Mundo, spiritu prophetico vobis latronibus annuncio.

Prophetica eius respon. sio ad latrones multa compræhendit.

Ego magni Regis preco, & vox clamātis in deserto. *Vox est in aere. Et Predicator totus debet esse aereus, idest calestis, vt eius conuersatio sit in Cælis*, docebit suo tēpore Episcopus meus, meumque brachiū dextrum in totius Ecclesiæ bonum Dominica 4. Aduentus. Idemmet quoque prædicabit Dom. 13. post Trinit. *Latrones esse sensus corporis*, quorum vos ideam præseferitis, & ipse dico vobis, quod preco sum magni Regis, qui aduersus hos latrones, omnem Rempublicam Christianam spiritualiter latrocinantes, me misit. Ipse magni Regis preco quæ decreta sunt ab æterno à senatuscōsulto altissimi Dei ex mihi iniungēdo quācitius à S. Apostolica Sede prædicandi munere, prædicabo. Ipse Iudices, & Præsules, & cādidatos triplicis senatus trium Ordinū, àme instituēdorū professores appellabo. Literas, seu leges tres, quas ex Dei nutu tribus meis Ordinibus tradidero, Senatui Curiæ Romanæ, ac Pontificiæ ipse legero, & exhibebo. Bona quoque temporalia, proscripta à Christo illis verbis, *Nisi quis renunciauerit omnibus, quæ possidet non potest meus esse discipulus*, proclamabo peculiari quodam preconizandi modo. Vtpotè quæ ita eorum pretia pauperibus distribuantur, vt & affectu, & effectu ipsis renunciando, sensuum latrones vndique faciliter, & liberè expelli possint, & Ecclesia, vijs Domini rectis iam factis, possit & ipsa sicut Christi, & Apostolorum tempore, sub Euangelica Paupertate plenā victoriam de illis obtinere.

Cur vox clamantis in deserto

Latrones sūt sensus corporis.

Plena victoria de sensuum latronibus circa temporalia obtinetur per Franc. paupertatē.

Preco sum magni Regis, quia à magno Rege missus, ipsum magnum Regem aduersus latrones sensuum, per quos Diabolus latrocinatur animas, prædicabo. Et ad ipsum conuertendo Ciues meos, & alios innumeros, quibus ero omnimodæ perfectionis exemplar, renouabo Mundum prædicatione, miraculis, & exemplis. In sublimi positis Regibus, & Principibus, tyrannis, & Monarchis tum ecclesiasticis, tum sæcularibus ero ad terrorem, & ad pietatem; spiritibus auernis ad formidinē, & deiectionem. Deuotis ad perfectionē. Doctis, & sapientibus, etsi vir idiota, ad illuminationem euangelicæ veritatis. Angelis ero in amicitiam, consortium, & iubilum, ac sedium ipsorum reparationem. Sanctis in specialem seruitutem, & reuerentiam. Populis omnibus ad informationem. Peccatoribus ad conuersionem. Perfectis ad virtutum confirmationem. Pauperibus in amorem, & dilectionem. Altis corde in abnegationem, & humiliationem. Prauis ad pœnitentiæ exhibitionem. Bonis ad Crucis, & Passionis Christi meditationem. Pijs ad misericordiæ continuationem.

Preco magni Regis Fran. ad omnem personarū statum.

Preco sum magni Regis, ò latrones mei, quia pro magno Rege Christo factus modò vox clamans per has syluas, & nemora ad ipsius cantandas laudes, exibo quamcitius, & verbo Dei latrones, vobis similes ex lupis conuertam in agnis, & ex prædonibus viarum in Precones veritatis euangelicæ. Latrones, qui sunt omnes auari, ad Deum pertraham per Mundi contemptum. Latronibus, qui sunt omnes impij, ero in punitionem. Latronibus, qui sunt tria vniuersalissima vitia, ad dignam ero direptionem, subripiens ipsis animas, quas in vniuersæ Ecclesiæ depopulationem ipsi rapuerant. Latronibus, qui sunt lubrici, & carnales, ad carnis ero macerationem, & frenum. Ero, inquam, vt *Preco magni Regis* verbis, & factis, & vt omnibus omnia effectus. Prælatis ad sui deiectionem, & humiliationem, & inclinatio-

Quinque genera latronū in quæ preco magni Regis factus.

Alia genera personarum ad quæ missus Franc.

nationem. Religiosis ad considerationem. Fidelibus ad mirorum executionem. Dei amicis in orationem. Deum gestantibus in contemplationem, & in Christi adhæsionem. Animalibus, & volucribus in pergratam dulcedinem, & domesticam conuersationem. Cordibus in perscrutationem. Temporibus in agnitionem. Afflictis in fiduciam, & consolationem. Deficientibus ad saluationem. Elementis in dominium, & præsidentiam. Nam aer mihi fiet in tenebris lucidus. Ignis inter prunas ardentes vt ros flans. Terra in domo medici se glutinabit. Aqua se in vinum mutabit.

Qui latrones morales & spirituales.

Demum *Preco sum magni Regis*, nam ero quamcitius in formidinem, & fugam latronum tũ moraliũ, qui sunt deprauati mores, tum spiritualium, qui sunt corruptelæ, & errores, de quibus *Iob, nudos dimittunt homines, quibus non est operimentum in frigore*. Ero Papæ, & Cardinalibus in præcipuam regulam ob præcipuam ad eos subiectionem, ac reuerentiam. Ero Cælestibus in honorem, & gloriam, & lætitiam. Ero mortuis in viuificationem. Ero vniuersis Christum colentibus tum pro Ecclesia militante in terris, tum pro Ecclesia triumphante in Cælis, in exultationem, & sublimitatem. Nam vt Preco magni Regis inter egregiores Christi crucifixi Latrones vnus, & vnicus effectus in explicandis in corpore meo visibiliter vulnerum, & clauorum Redemptoris insignibus veluti è Christi latere Legatus tripliciter, ac completissimè eius Ecclesiã reparabo, factus trium Ordinum Institutor, triumque legum lator. Hinc postea hi tres Ordines latrones Ecclesiæ fient. Ordo Minorum eam anteibit. Ordo Clarissarum in latere dextro incedet. Ordo de Pœnitentia in latere sinistro locabitur.

Latrones tripliciter solent accipi.

Hæc vltima verba, quæ prædictis, è 4. Pisani Conformit. prælibatis addidimus, nomini Latrones, iuxta eorum deriuationem in bonam partem alludunt. Latrones explicant Latini Interpretes Græca dictio est, quæ dupliciter accepta, scilicet contractiuè, ac deriuatiuè; primo modo ad duo respicit, alterum proprium, & commune, elterum verò significatiuum; secundo autem modo ad vnum tantum refertur more antiquorum.

1 *Latrones* contractiuè, ac propriè sunt verè illi, qui & viarum obsessores, eò quod viatores aut vita, aut pecunia spolient. Horat. lib. 1. Ep.

Vt iugulent homines, surgunt de nocte latrones.

Ita dicti, auctore Festo, quod à *latere* adoriantur. Vel à *latendo*, quod latenter insidientur.

2 *Latrones* significatiuè, seu per translationem vsurpant Poetæ pro venatoribus. Virg. lib. 12.

Significatiuè venatores

Fixumque latronis impauidus frangit telum.

Cum superius dixisset.

Saucius ille graui venenatum vulnere pectus.

Venatores enim & ipsi latent insidiantes feris siluestribus, & ab illarum latere passim adoriuntur.

Deriuatiuè magnorum Principum custodes.

3 *Latrones* deriuatiuè apud antiquos dicebantur cõducti milites (italicè, guardia del Principe) ad Principum custodiam, & tutamen. *Latreyo* enim græcè est latinè inseruio. Nam seruiebant mercede. Moris autem erat, vt hos Imperator & circa se habere, & primos mittere ad omne discrimen. Varro putat huiusmodi stipatores latrones dictos quasi *Laterones*, quoniam circa latera esse solebant, quos nunc *Satellites* vocant, qui Principis alicuius latus tuentur, qui & *Laterni*, & stipatores vocantur. Vnde Plaut. in Mil.

Hi tuebantur regiam Principum

Nam ego hodie ad Seleucum Regem misi parasitum meum, vt latrones, quos conduxi hinc ad Seleucum deducerent, qui eius regiam tutarentur.

Cur antiquitus D. Pauli imago ad Petri dexteram sculpta

Iuxta hanc explicationem respondet tertiò ex Antonio Nelbrissensi Bellarminus ad eam quæstionem, cur in antiquis sigillis, quibus diplomata summi Pontificis obsignantur, inueniantur imagines Petri, & Pauli, sed huius à dextris, illius à sinistris? Cum duo simul incedebant, inquit, olim id obseruabatur, vt senior, & honoratior ad leuam esset. Iunior autem latus eius dextrum clauderet, & nonnihil præcedere in signum obsequij. Inde enim dicti sunt *Laterones*, & per contractionem *Latrones*, qui dextrum latus nobiliorum hominum defensionis causa tegebant. Id ille probat, subdit Bellarm. multis argumentis, sed præcipuè testimonio duorum illustrium Poetarum. Nam Ouid. lib. 5. Fastorum de sene ait.

Et medius iuuenum, non indignantibus illis,

Ibat, & interior si comes vnus erat.

In signũ obsequij, & maioritatis doctrinæ, nõ autem auctoritatis id factum.

Porrò interiorem dici eum, qui ad partẽ leuam est, ex Virgilio discimus, qui lib. 5. Æneidos ait de Cloantho, qui ad sinistrã partem Gyæ nauigabat,

Ille inter Nauemque Gyæ scopulosque sonantes,

Radit iter læuum interior, subitusque priorem,

Præterit

Addere possumus Eusebij testimonium, qui

qui lib.1.de vita Constantini scribit, se vidisse in Palæstina Constantinum adolescentem obeuntem Prouinciam cum seniore Augusto, semperque ad dexteram eius incedentem. Neque dubium esse potest, quin Constantinus adolescens, ac penè priuatus in loco minus honorato esset, quam senior Augustus. Hæc Bellarm. de Rom.Pont. lib.1.cap.27.de comparatione Petri cum Paulo. Itaque Paulus ad dexteram Petri cum ense in dextera, non solum depictus est in signum obsequij, verum etiam defensionis Ecclesiæ, cuius Princeps est Petrus. Nã etsi Petrus maior est potestate, Paulus maior est sapientia. Lege Maxim. serm.vlt.de Petro, & Paulo, vbi Petro clauem potentiæ, Paulo clauem sapientiæ datam esse dicit. Et D. Pauli doctrina singulare Petri dexteræ tutamen est, ac propugnaculum.

Adde & tu in signũ defensionis.

Petrus maior est Paulo auctoritate, Paulus maior Petro doctrina.

Latrones ergo, à latere Francisci improuisò adorti, quibus interrogantibus *quis esset*, *respondit propheticè*, *Preco sum magni Regis*, auspicati sunt aliquo pacto qualis ipse futurus esset, è Christi latere vt eius legatus missus in destructionem latronum prædictorum, ac ferocissimarũ bestiarum, Christi oues Leoni tartareo obsequentium liberè deglutientium expulsionem, & quales tres eius Ordines facti pro Ecclesia reparanda, tum Euangelici *venatores*, tum *latrones* Apostolici ad eius restaurationem, defensionem, propagationem, hostiumque suorum triumphum. *Nam instar reparatæ triplicis fabricæ*, (quam in vita illa eremitica exequutus est, obediens Christo, id tripliciter mandanti sibi è Cruce) *ipsius Sancti Viri ducatu secundum datam ab eo formam, & doctrinã Christi triformiter renouanda erat Ecclesia, trinaque triumphatura militia saluandorum, sicut & nunc cernimus esse completum.* Bonau.ad finem cap.2.pluries allegatus.

Tres Ordines Franc. quando latrones Eccl. dicendi

SECTIO III.

Franciscus in foueam, niuibus plenam à latronibus proiectus, ibi iacet misticè vt Preco Regis.

Proiectionis Franc. à latronibus in foueam plenam niuibus arcana.

QVia verò homines illi reapse latrones erant, viarum obsessores, & etiã Venatores, aut vitæ, aut pecuniæ viatorũ, deriderunt indignanter illud propheticum Francisci responsum, malèq; Franciscum ipsum tractauerunt. At illi *percutientes eum, in defossum locum plenum niuibus proiecerunt, dicentes, Iace rusticè Preco Dei.* Bonau.ibidem. Illud factum respondet secundo puncto, quod proposuit Interpres illis verbis vbi supra, *Omnis vallis implebitur*, &c. *Hac est duplex humilitas fructuosa*, &c. Simulachrum animatum humilitatis Christi, in Francisco mirabiliter efformatum, in fouea illa niuibus plena semisepultum, & vt quid rusticum ibi proiectum, & vt proiectum ibi Preco Dei Dei famulus nuncupatus, suis vtique sacramentis minimè caret. In facto hoc tria breui pendenda, scilicet Humilitas Francisci in fouea. Humilitas Francisci intra altas niues immersa. Humilitas Frãcisci rusticè iacens, nec tamen titulo Preconis Regis expoliatus Franciscus, imò ab ipsis latronibus in eo declaratus, & conformatus, licet non amplius Regis, sed Dei Preco nuncupatus.

Duplex humilitas fructuosa.

Proiecerunt in defossum locum.

1 R*Elinquite Ciuitatem, & habitate in petra*, Ierem.48. *id est in Christo*, explicat Interpres in serm.Sabb. Dom.2. in Quadrages. Verum si aliqua in petra fouea non erit, certè non poterit habitari. Igitur meritò hæc Petra Christus, qui dicens sponsæ suæ, *In foraminibus petræ, in cauerna maceriæ ostenne mihi faciem tuam*, ferè per totum fodi profundè voluit, vt à suis per totum habitaretur, ibique fructus vt viuerent reperirent, imò & Regnis cælestibus potirentur.

Petra Christus vndiq; fossa, & habitabilis.

Fossa dabit tellus optato tempore fructus.
Fossa caro Christi cælica regna dedit.

cecinit Interpres noster Dom.in Sexages. alibi datus. Foueas corporis Christi crucifixi, egressus humillimus Frãciscus à Ciuitate sua, & à domo Patris sui, factusq; syluarum, nemorumque incola, interius, exteriusque per carnis macerationem secum ferebat, teste Bonau. Quare in foueam illam, niuium plenam ictibus, percussionibus, calcibusque à latronibus corpore proiectus, ac derelictus, multò altius mente se profudit in profundissimas confossi, ac vulnerati Christi foueas, cauernasque, quas intra cor suum profundè custodiebat. Humilitas enim (potissimum in Francisco) quo magis corporaliter deiiciebatur, eo magis spiritualiter in confossum Christum transformabatur, intrans penetrabilius dilecti sui cauernas sanguineas, & exiens inde, magis, ac magis in eas immersus totus canorus, iubilans, exhilarans, verbisque iaculatoriis in noua, altiora, ac feruentiora Dei sui preconia ceu illius Seraphicus Preco erumpens. Sicut contigit in hoc facto, vt ipse Bonau.refert, ita subdens. *Ipse*

Intra foueã niuium Frãcisc. altius custodiebat in corde Christũ confossum

verò recedentibus illis exiliuit de fouea, magnoque exhilaratus gaudio altiori cæpit voce per nemora laudes Creatori omniũ personare.

Plenum niuibus.

In fouea illa vbi Frãc. proiectus erat misticè septimus quidam puteus.

2 NIues, eam foueam tunc implẽtes, (postea in regulari vita materiã vtriusque puritatis in Seraphico Heroe administraturæ, vt scribit Bona. cap. 5.) cougruæ quidem corpori humillimi Frãcisci virgineo, niueoque candore decoro, qui vt declararetur completissimus Reparator Ecclesiæ, à Christo Redemptore, seraphicè confosso, seraphicè quoque confodiendus erat. Ex illa fouea non aliud tunc præmonstrabatur, nisi puteus ille septimus, mundanæ cupiditatis scelerum omniũ abundè confertus, qui nunquam humanam explens insatiabilitatẽ, meritò puteus *septimus dicitur,* inquit Interpres super cap. 9. Apocal. *duabus de causis.* Vel quia sentina est lacus septimus criminalium. *Cupiditas (*vt dicitur Timoth. 6.*) est radix omniũ malorum* Vel quia *septimus dies non legitur habere vesperam, sic nec cupiditas sufficientia habet fundum.* Intra hunc puteum tunc reperiebatur Ecclesia, qui erat niue plenus. Sed quæ, qualisque hæc nix, illum puteum adimplens? Prælibandum arcanum ex Arca vtriusq; Testamenti Interpreti nostri. Danielis 7. *Aspiciebam donec throni positi sunt, & antiquus dierum sedit. Vestimentum eius quasi nix candida, & capilli capitis eius quasi lana mũda. Thronus eius flamma ignis. Rota eius ignis accensus. Fluuius igneus, rapidusque egrediebatur à facie eius.*

Is puteus & ipse niuibus plenus in quo iacebat Eccl. omnis.

Interpres noster explicat hunc textum in serm. Dom. 22. post Trinit. de vniuersali Dei iudicio. Vbi autem loquitur de niue vestimenti Iudicis, atque de ipsius Throno, ita subdit ad primum. Vestimentum eius sicut nix candidum. *Saluator transfiguratus in Monte, & gloriam Diuinæ Maiestatis assumens, in candidis vestibus videtur. In iudicio enim vestimentum eius erit candidum, in quo purum oritur, sincerumque iudicium, & nullam personam in iudicio recipiens.* Vnde Petrus Act. 10. *In veritate cõperi, &c.* Nota, quod nix à nube, vnde venit, vocata est, de qua Ambrosius. *Qui plerumque glacialibus flatibus rigentes aquæ solidantur in nubem, rupto aere nix funditur. Nix est candida, & frigida.* In iudicio erit candor quoad bonos, & frigus quoad damnatos. Candor enim in *Venite benedicti.* Frigus in *Ite maledicti.* Ad secundum, *Thronus quasi flamma ignis,* ita pergit Interpres. *Throni Dei (*vt ibi dicit Glossa Origenis*) sunt Eremitæ, & Monachi, & alij, qui in vno loco degentes, Deo militare student, nec per loca discurrunt, quorum quietis cordibus insidet Deus. Qui benè flamma ignis dicuntur; quia à lectione Dei, & proximi desiderio calestis patriæ inflammantur.*

Cur Dei iudicium niui assimilandũ.

Quomodo producatur nix.

Qui thronus Dei ignitus misticè

Fouea illa, in quã humillimus adolescens Franciscus, degens per nemora solitariã vitam, à latronibus proiectus fuit, iam symbola putei septimi præfati præmonstrabat. Nix magna, qua illa fouea plena erat, candor, & rigor iudicii Dei aduersus genus humanum, in magnam foueam, puteumque profundissimum scelerum perplenum immersum, significabat. Quod monstrauit visio magno Patriarchæ Dominico, de qua D. Antoninus 3. p. tit. 23. Franciscus Eremita in illam multã niuem immissus erat thronus Dei ignitus. *Thronus Dei sunt Eremitæ, quia dilectione Dei, & proximi, &c.* Et verè vt talis ex illa, niue exiuit, accensior, & ignitior effectus, *quia recedentibus latronibus, exiuit de fouea, magnoque exhilaratus gaudio, altiori cæpit voce per nemora laudes Creatori omnium personare.*

Franc. Eremita in illi magnam niuem immersus erat thronus Igneus.

Ipse quoque debebat, intercedente Virgine, extinguere rigorem niuis Christi Iudicis, vt ex niue retineret solummodo albedinem in signum clemẽtiæ, & pietatis. Frigoris autem rigorem relinqueret pœnitentiæ virginei Francisci, qui ad pœnitentiam cõuertens Ecclesiam, ex puteo septimo, de quo supra, illam totam niueam, candidam, sinceram, & innouatã extraheret; sed non antequam ipsam in iuramenti puteum proijceret. *De hoc infelici puteo,* scilicet septimo (ait idem Interpres vbi supra) *egreditur peccator pænitens.*

Quia debebat extinguere niuis irascentis Dei rigorem

Imò ipsa pœnitentia est puteus iuramenti Genes. 46. De quo etiam Cant. *Fons hortorum puteus aquarum viuentium.* Vbi Interpres serm. 2. Dom. 1. in Quadrag. cõcordans cum puteo iuramenti, apud quẽ mactauit Iacob, *Pœnitentia, ait, puteus est. Viuæ sunt aquæ pœnitentiæ, quia viuificant plantas virtutum emortuas; imò statim producunt flores, & fructus. Emittunt radices, & stipites dilatant.* Eundem puteum iuramenti pro humilitate intelligit Interpres in serm. fer. 4. Dom. 1. Quadrag. *Quia,* inquit, *iureiurando facit Deus crescere humiles per meritum in plebem suã, quia qui se humiliat exaltabitur.* Igitur pœnitens exiens ex profundissima 7. putei fouea, à superbia omnium scelerum capite habitata, debet introire altam quoque foueam putei iuramenti humilitatis, quę fons, & origo est christianæ pœnitentiæ, aliarumque virtutum moralium. Verùm neq; pœnitentia Francisci ex abyssali fouea per opus re-

Pœnitens egrediens de puteo septimo, intrat puteum iuramenti

para-

parationis extraheda sine niuibus. Quod patet ex illo Matth. 17. de vestibus Christi transfigurati, *Vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix*. Vbi pulchrè Interpres Dom. de Transfig. *Anima nostra vestimenta sunt corporis membra, hac debent esse candida*. Vnde Eccles. 9. *Omni tempore sint vestimenta tua candida*. Sed quo candore? *Sicut nix*. Quod promittit Dominus per Isa. cap. 1. *Si fuerint peccata vestra rubra vt coccinum, quasi nix dealbabuntur*. Nota hæc duo, *Coccinum, & Nix*. *Coccinum* est quidam pannus, qui habet colorē ignis, & sanguinis. *Nix* est frigida, & alba. *In igne ardor peccati. In sanguine ipsius immunditia. In frigiditate niuis Sancti Spiritus gratia, in albedine mentis munditia designantur*.

Animæ nostræ vestimēta

Nix mistice quid.

Franciscus Eremita intra foueæ prædictæ niues, nix frigida, & alba erat, prout explicat eius Episcopus. Et eo magis talis erat, quia è puteo septimo egressus, liber, & saluus ab omni læthali macula, & ingressus puteum iuramenti humilitatis, & pœnitentiæ, ibique in frigidiores, candidioresque Spiritus Sancti gratiæ, mentisque munditiæ niues immersus, Thronus Dei igneus apparuit, ibi amplius ignescens interius, vbi niuiū materialiū frigus magis excruciabat exterius. Itaq; apparens ibi vt rara, inclitaque humilitatis, & pœnitētiæ forma, & exemplar Franciscus, quid esset facturus Ecclesiæ monstratum est. Nimirum, quod ipse eam extraheret à puteo septimo, & in puteum iuramenti eam immittens, inde (iam à niue iudicij Dei, in eam irascentis libera, quia absoluta ab igne ardoris peccati, & à sanguine immunditiæ illius) exiret vt nix frigida, & alba. Frigida ob gratiam Spiritus Sancti. Alba ob mentis munditiam. Recedentibus ergo latronibus, exiliat lætior, ac feruentior Franciscus ab illa fouea, niuium plena, *magnoque exhilaratus gaudio*, dum magnalia adeo recondita in publicum totius Orbis orthodoxi beneficium auspicabatur mortalibus *altiori incipiat voce per nemora laudes Creatori omnium decantare*.

Franc. intra foueæ niues nix erat.

Niueā quoque efficere debebat Eccles. in opere reparat.

Iace rustice Preco Dei.

3 RESpondens Franciscus latronibus dixit, *Preco sum magni Regis*. Latrones verò, proijcientes eum *in fossum locum plenum niuium*, vt ibi rusticè iaceret, Preconem ipsum vocarunt, sed non magni Regis, sed Dei. Sicque sensum verborum Francisci, quod formaliter propheticū fuit, materiale verò amphibologicū extitit, quia de magno aliquo Rege terreno, ac temporali intelligi poterat. Et de hoc (ni fallor) intellexerunt latrones illi, vt ex hinc vt virum rusticum, mentecaptū ruralitati natum, & addictum, sub illo indumento per nemora circum vagantem ac stultescentem eum tractauerunt. Ex Admiranda vtiq; Dei prouidentia prophetice respondit latronibus Frāciscus dicens. *Preco sum magni Regis*. Etenim Spiritus Sanctus loquens per eum, magni Regis Dei preconem ostendit, sicut paulo post vt talem ipsum aduersus publicos latrones bonorum, temporalium & spiritualiū Ecclesiæ, toti Orbi exhibuit. Propheticè quoque aliquo pacto vocauerunt Franciscum, respondentes mala pro bonis ijdem latrones, in illam foueam talē rusticè iacentem, relinquentes *Preconem Dei*.

Responsum Franc. ad latrones illos duplex sensum continebat.

Factū latronum ei consonum apparuit.

Prophetia Francisci enygmatior, hæc verò latronum clarior, & fermè illam ex Dei nutu, qui impios nonnunquam prophetare permittit, enucleans. Franciscus tacuit rusticitatem suam, quia nōnisi apostolicam rusticitatem forma, & habitu illo, quo induebatur tum hominis exterioris, tum quoque & hominis interioris indicabat. Latrones tamen inter verbera, & verba ipsam explicuerunt, ac Franc. promeritam esse demonstrauerunt, dicentes. *Iace rustice Preco Dei*.

Iace rustice, ò bone, hilarisque adolescens, in ea, quam agis, eremitica vita per syluas, & nemora. Nisi enim rusticè modò iaceres, nequaquam posses ad proximam subleuari rusticitatem, per quam Christus Redemptor Mundi, & Apostoli, & Discipuli eius fundauerunt Ecclesiam. Ex qua excidens miserrimè Ecclesia, à rusticitate christiana, & apostolica transijt in eam rusticitatem barbaram, ac tyrannicam sub iugo Satanæ, ex qua per tuam rusticitatem euangelicam quamcitius liberanda est.

Iace rustice, & dum sic rusticè iacis diceris simul *Preco Dei* cum Christo, cum Apostolis, cum Præcursore Christi, qui fuit totius siluestræ rusticitatis viuum, loquensque simulacrum, vndique innocentem, puramq; rusticitatem spirans, E qua veluti ex nubecula quadam parum obtutibus grata, imo perhorrida aureos radios cælestis vitæ nouū sydus vibrabat admiraculum. Vnde meritò diceris à Bonau. *Destinatus à Deo secundum imitatoriam similitudinem Præcursoris. Et quasi stella matutina in medio nebula claris vitæ micans doctrina fulgoribus*.

Qualis simbolicè rusticitas, in qua relictus à latronibus Frāciscus.

Hæc, hæc rusticitas tua, ac tuorū, relicta eremitica vita, breui circundabit Mundū, vt efferos mores populorum, Regum, Principum, fidelium, infideliumque mirandum

randum in modum cicuraret. Rusticitas moralis (quæ passim formæ exteriori minimè respondet, & è contra, quia in dies experimur nonnullos forma rusticos, sed moribus ciuiles, & vrbanos) est græcè *agroïs*. Opponitur ex diametro vrbanitati, in qua mores ciuiles sunt, tractabiles, blandi, sociales, clementes, commodæ vitæ amatores. Vnde Ouid. 1. de Ponto Eleg. 9.

Rusticitas moralis.

Nec tu tradideris vrbana commoda vitæ,
Quærere Nasonē, quærit & illa tamen.

Opponitur vrbanitati.

Rusticitas autem è regione longè aliter se habet, vnde Martial. lib 7.

Hirsutum & dura rusticitate trucem.

Hinc rusticitas quandoque sumitur pro inepta, & timida verecundia ex eodem Ouidio in arte. Quid simile ostendit Virgil. 2. Ecl. illo carmine.

Rusticus es Corydon, nec munera curat Alexis.

Vbi loquitur propriè de illo, qui vita, & moribus incultus est.

Verum in ista vita rustica, & inculta reperiuntur aliquando mores, adeo christianè culti, & vrbanè, & ciuiliter supra omnem vrbanitatem, & ciuilitatem humanam exornati, vt nonnisi angelicæ vitæ, Vrbem, & Ciuitatem cælestem incolentis, normam, & formam in terris exprimant. Flos rosarum, in diebus vernis à nullo cultus, huic rusticitati potest pro symbolo adaptari, iuxta illud Eccles. 50. de Oniæ filio, *Quasi flos rosarum in diebus vernis*. Explicat enim Interpres Dom. 12. post Trinit. *In rosa duo sunt notanda, punctio, & delectatio. Spina stimulat. Flos rosa delectat. Sic in vita iusti est spina compunctionis, & odor delectationis, & hoc in diebus vernis, quia in prosperitatis tempore gaudet etiam aduersitate, &c.* Quid rusticius, quid rigidius ipsa Rosa in sua planta vndique spinis circumsepta, vndique ibidem inculta? Verum quid cultius, ciuiliusque potest verno tempore ipsa Rosa inueniri, etsi à planta illa tam rigida, & inculta prorumpat? Incultæ spinæ in vita mistica & religiosa pariunt deuotas cordis compunctiones, ex quibus oritur delectationis rosa.

Cum uita rustica passim vita angelica simul.

Ipse Tullius distinguens inter rusticitatem, & rusticitatem, inquit de hac secunda pro Ros. *Vita hæc rustica, quam tu agrestem vocas, parsimoniæ, diligentiæ, iustitiæ magistra est. Iace rustice* dixerunt latrones illi Francisco post proiectum eum in foueam præfatam *Rustice* aduerbialiter pro barbarè, siue imperitè vsurpabant Veteres, vt solet rusticus. Vnde ipse Tull. 3. de offic. *Vrgent sanè rusticè; negant enim posse, & in eo perstant*. Ita vsurparunt latrones illi illud idem *rusticè* in Fräciscum, tanquam in virum barbarum, & imperitum ab eis obiectum. At reuera parsimoniæ, diligentiæ, & iustitiæ ex tunc magistra erat Francisci vita, siluescens, agrescensque per nemora ad biennium. *Vita hæc rustica, quam tu agrestem vocas, parsimoniæ, diligentiæ, & iustitiæ magistra est.*

Vita rustica & agrestis iustitiæ magistra.

Rusticè pro barbarè, & imperitè.

Hanc vitam rusticam tamquam omnis iustitiæ, & sanctitatis magistram Christus ipse, quem moribus *curialissimum Dominum nuncupat* Bonau. laudauit in Præcursore, & Precone suo, approbans simul maximam illius in victu, & vestitu, & habitatione rusticitatem, & austeritatem (hæc tria hodie negant Hæretici contra vitam eremiticam) carpensque è regione vrbanos, & ciuiles, qui parum christianè, & minus religiosè eam derident, & subsannant. *Quid existis in desertum videre hominem mollibus vestitum?* Matth. 11. Vbi Interpres alibi allegatus ex Dominica 3. Aduent. *Dicitur hic*, inquit, *quod Ioannes habebat vestimentum de pilis Camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos suos. Esca eius locustæ, & mel siluestre.*

His Bellarm. ex textu pariter euägelico meritò loco citato arguit recensiores hæreticos, audacter, & variè asserentes Ioannem nunquam fuisse in eremo, nec tam aspero victu, & vestitu vsum, vt nos dicimus. Et Centuriatores col. 364. dicunt circa victum, locustas Ioannis fuisse genus cancrorum, idest optimorum pisciū, quos piscatores proijciebant, tamquam in lege prohibitos. Sed Ioannem illis manducare solitum Euangelica libertate. Verum tria subdit Bellarm. de victu, quod scilicet locustę illę non fuerunt pisces delicati; sed aut veræ locustæ, quæ sunt minuta animantia, vel certè herbarum summitates. Primum probat, quia Græca vox *acrises* nihil aliud significare potest, vt Eusebius docet. Secundum, quia Christus Lucæ 7. ait. *Venit Ioannes, non manducans, neque bibens*, idest vsque adeo tenui cibo, & potu vtens, vt nullo vti videatur. Tertium, quia sic exponunt omnes Patres apud Canisium.

Quæ locustæ quibus vescebatur Io. Baptista.

Quod verò pertinet ad rusticitatem vestium (valde simile vestitu Eliæ, de quo etiam legitur, illum in Monte Carmelo, vbi versabatur, pilis induisse zona pellicea præcinctum 4. Reg. 1.) expressè dixit Christus ipse apud Matth. cit. vt supra, addit que etiam. *Ecce qui mollibus vestiuntur in domibus Regum sunt.* Et Interpres noster magno spiritu ad literam, & ad sensum, & intentionem Christi, cuncta in maximū Ecclesiæ suæ damnum futura præuidētis, ac prædicantis, ita addit, ex deserto Ioannis

Religio desertum mistice est, aliis sibi degener est.

nis trahens imaginem deserti pœnitentiæ in deserto Religionis, in quem nondum intrarat Franciscus, peragendæ. *Non dico Religio, sed Dæmonum legio fecit de deserto palatium, de claustro castellum, de solitudine curiam regalem. Religiosus, & miles de eodem panno partiuntur sibi vestimentum.* Sed eremi cultor, maximus Vatum de pilis Camelorum habuit vestimentum. Sed si beatus Ioannes, prænunciatus ab Angelo, sanctificatus in vtero, laudatus à Domino, *Inter natos mulierum, &c.* tanta fuit vsus asperitate; Quid nos in peccato concepti, peccatis onerati, reprobandi à Domino (nisi misericordia affuerit) quid debemus facere? Quanta afflictione, quãta asperitate nos affligere? *In deserto ergo* (concludit Interpres) *pœnitentiæ sit vilitas habitus, asperitas victus, vt verè possimus vocari religiosi, idest relegati, scilicet ab omni voluptate carnali.*

Asperitas, & afflictio religiosorũ, maximè Minorũ magna esse debet.

Denique quantum ad rusticitatem habitationis (ex qua exiens Ioannes omnis sanctitatis, & iustitiæ scholam aperuit, vt meritò in ipso venisse Messiã crederetur) aduertit Bellarmin. ibidem in hunc modum. Lucæ 3. *Factum est verbum Domini super Ioannem, &c. in deserto, & venit in omnem regionem Iordanis prædicans baptismũ pœnitentiæ.* Vbi notandum, inquit, eam regionem Iordanis, quò Ioãnes prædicabat, fuisse etiam desertam; sic enim ait Matth. 3. de re eadem loquens. *In diebus illis venit Ioannes Baptista in deserto, prædicans baptismum pœnitentiæ.* Ergo Ioannes (subinfert) venit à deserto in desertum. Sed prius illud desertum vbi mansit Ioannes (annis 23. à septimo scilicet anno infantiæ suæ) antequam prædicare inciperet, adeo erat desertum, vt eius comparatione illud alterum non videretur desertum. Alioqui cur Lucas diceret venit à deserto in regionem, si hæc regio erat æquè deserta? Itaque vera est Euthimii sententia, qui in cap. 3. Matth. docet, duplex fuisse in Iudæa desertum, vnum interius, quo nimirum nemo, aut rarissimi penetrabant. Alterum exterius, vbi non habitabant quidem homines, tamen per illud sæpius iter faciebant. Ac Ioannem quidẽ fuisse vsque ad annum 30. in interiori deserto, deinde postremo vitæ suæ anno in deserto exteriori. Hucusque Bellarm.

Regio Iordanis, circa quam prædicabat Ioannes erat deserta.

Ioannes à deserti interius venit ad desertum exterius.

Sed vertamur intuitum ad Bonau. apud quem similiter reperiemus Franciscum ex interiori deserto exire ad exterius; haud ex syluis, nemoribus, plantis syluestribus, spinetis, & vepribus conflatum, sed ex hominibus, vnico modo desertis, & derelictis, sicut & Franciscus ipse vno quoque modo ab eodem Mundo desertus, & derelictus, Et veniens (pergit Bonauentura ibidem statim) ad quoddam vicinum Cœnobium *eleemosynam petyt vt mendicus.* Et recepit vt incognitus, & despectus. Inde verò progrediens, deuenit Eugubium, vbi à quodam amico pristino agnitus, & susceptus, *paupere tunicula*, vt Christi pauperculus est contectus. *Exinde totius humilitatis amator se transtulit ad leprosos, eratque cum eis diligentissimè, seruiens omnibus propter Deum. Lauabat ipsorum pedes, ligabat vlcera, educebat plagarum putredinem, & saniem abstergebat. Osculabatur etiam ex miranda deuotione vlcerosas plagas, ipsorum euangelicus medicus mox futurus.*

Vsq; ad ann. 30. incoluit Ioannes desertum interius.

Exiens Frãc. à deserto interius materiale, venit ad desertum exterius misticum.

Ioannes Baptista, Christi Præcursor, Princepsque Eremitarum, in spiritu, & virtute Eliæ missus, exiens ex interiori ad exterius desertum, & ipse quoque misticũ pœnitentiæ desertum, deserti pœnitentiæ Baptismum prædicauit in ætate ann. 30. *Prædicans Baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum.* Christus Dominus omniũ Eremitarum Princeps vt Deus & homo, ad Mundi redemptionem, & Ecclesiæ suæ fundationem petijt statim (vix baptizato in Iordane à Ioanne) desertum, ibique primus in noua lege instituit quadragesimale ieiunium; Exijt inde ab eo in ætate quoque ann. 30. & quod prædicarat eius Præcursor pœnitentiæ desertum, & ipse prædicare incepit. Quod & fecit pariter Franciscus, vt in 1. tractatu fusè dictum est, & penè in eadem ætate, factus ex eremita pœnitentiæ prædicator, necnon institutor trium Ordinum, triumque misticorum desertorum in Ecclesia ab eo reparanda plantator. Quælibet enim Religio, teste Interprete nostro; desertum misticũ est. Quod docuit Bonau. loquens præsertim de Franc. in prologo per comparationem ad Præcursorem Christi, quem & ipse præcurrit *viam parans in deserto altissimæ Paupertatis, tam exemplo, quam verbo pœnitentiam prædicans.* Ita in prologo.

Io. Baptista misticũ quoque desertũ prædicans pœnitentiæ.

Quælibet religio desertum misticũ dicenda.

Christus autem duobus Ioannis Baptistæ discipulis, è carcere ab eo missis, vt interrogarent eum, *Tu quis es?* respondit, *Ite & renunciate Ioanni, cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, &c.* Matth. 11. Vbi Interpres loco citato Dom. 2. Aduẽt. in cęcis intelligit superbos. In claudis hypocritas. *In leprosis luxuriosos.* In surdis auaros. In mortuis gulosos. In pauperibus humiles. Ex hisce omnibus cõflatur illud humanum, rationaleque desertum, in quo habitans humillima Paupertas, inter tot feras syluestres, quot sunt tales criminosi, ceu horridum desertum eos spiritualiter incolit, circuitque. Nec tamen eos abhorret, quia ex deserto (superbi enim

Desertũ morale malum ex veprium criminũ conflatur.

In hoc deserto cur non abhorreat habitare humilitas

enim ab humilitate derelicti sunt, hypocritæ à veritate, luxuriosi à castitate, auari à liberalitate, gulosi à victus sobrietate, & omnes à Dei gratia, sine qua perhorridè syluescit omnis anima) conatur in amœnissimum hortum eos transmutare, virtute pœnitentiæ. Istud desertum in omni fermè prędicatione sua incoluit Christus, vt propterea dixerit discipulis Ioannis, *Cæci vident, &c.* intra hoc desertum aperuit suorum miraculorum admirandum thesaurum, factus corporum, & animarũ illorum medicus, & curator.

Trahês istud exemplum à Christo

Sic & Franciscus exiens ab illa eremo *vt totius humilitatis amator, se transtulit ad leprosos, &c. Ipsorum Euangelicus Medicus mox futurus.* Miraculorum autem virtutem non postea cõmunicauit Deus Francisco, sed tunc propriè, teste Bonauentura ibidem immediatè his verbis. *Propter quod tanta est à Domino consecutus virtutem, vt in spiritualibus, & corporalibus morbis expurgandis mirabilem efficaciam obtineret.* Referã, subdit, vnum ex multis, quod accidit, viri Dei fama postmodũ latius clarescente. Cum enim cuiusdam de Comitatu Spoletano os pariter & maxillam morbus quidam horribilis depascendo corroderet, nec subueniri posset eidem aliquo medicinæ remedio; contigit, vt propter Sanctorum exposcenda merita Apostolorum visitatis liminibus, de peregrinatione rediens, seruo Dei occurreret. Cumque vellet ipsius osculari vestigia, Vir humilis hoc non ferens, osculari volenti pedes, osculum oris dedit. Dum autem leprosorum seruus Franciscus mirabili pietate illam plagam horribilem ore sacro contigeret, omni fugato morbo, subitò æger ille sanitatem reportauit optatam. *Nescio, quod horum magis sit meritò admirandum, an humilitatis profunditas in osculo tam benigno, an virtutis præclaritas in miraculo tam stupendo.*

Quem perfectè imitatus est Franc. in tali deserto miraculorũ operator effectus.

Insigne Frãcisci miraculum.

Sic iacens rusticè Franciscus Dei Preco, sancta rusticitate (ita nuncupat eam Bonau. in Speculo Disciplinæ quatenus ex Cicerone *est iustitia magistra*) in sanctis moribus cum maxima vitæ austeritate plenè confirmatus, surrexit inde aduersus barbaram morborũ corporalium, & spiritualium rusticitatem. Futurus mox, transiens à vita Eremitica ad vitam Religiosam, trium Ordinum institutor, in quorũ quolibet Sancta, ac Seraphica, Apostolicaque rusticitas, iustitiæ, & sanctitatis suã aperiret scholam, totumque Mundum doceret. Quæ refert Bonauent. statim post prædicta in illo cap. 2. spectant ad reparationem trium Ecclesiarum iuxta mandatum, à Domino iam Francisco è Cruce alta voce ter effectum, cum adhuc esset in habitu sæculari. In vita autem eremitica huiusmodi reparationem mendicatione peregit, qua peracta, biennalis eius solitudo finem habuit.

Surrexit Frãciscus ex illa rusticitate aduersus barbaram rusticitatem spiritualem.

CAPVT VII.

VITA REGVLARIS FRANCISCI

Euangelica. Apostolica. Seraphica. Cruciformis. Ab anno iuuentutis 2. qui erat ætatis 27. Christi 1208. ad annum virilitatis postremum, qui erat ætatis 42. Christi 1223. & finis prioris Legis Minorum, abbreuiatæ in secunda. In toto hoc tempore, & vsq; ad obitum ad ann. 1226. ætatis 45. explicans Franc. suum peculiare stemma, de quo infra, cursu ann. 11. instituit tres Ordines, eisque tradidit Leges sub duobus Romanis Pontificibus Innocentio III. & Honorio III.

Textus Historiæ D. Bonau.

In Ecclesia igitur Virginis Matris Dei moram faciente seruo ipsius Francisco, & apud eam, quæ concepit Verbum plenum gratiæ, & veritatis, continuis insistente gemitibus, vt fieri dignaretur aduocata ipsius, meritis Matris Misericordiæ concepit, & peperit spiritum Euangelicæ veritatis.

In Domo Virg. concipit Franc. spiritum veritatis euangelicæ.

Dum enim die quadam Missam de Apostolis deuotus audiret, perlectum est Euangelium illud, in quo Christus Discipulis ad prædicãdum mittendis formam tribuit Euangelicam in viuendo, ne videlicet possideant aurum, vel argentum, nec in zonis pecuniam, nec peram in via, nec duas tunicas habeant, nec calceamenta deferant, neque virgam. Quod audiens, & intelligens, ac memoriæ

Occasio mutandi vitam eremiticam in vitam regularem.

moriæ commēdans Apostolicæ Paupertatis amicus, indicibili mox perfusus lætitia. Hoc est, inquit, quod cupio, Hoc quod totis præcordijs concupisco. *Soluit proinde calceamenta de pedibus. Deponit baculum. Peram reijcit. Et pecuniam execrat. Vnaque contentus tunicula, reiecta corigia, pro cingulo funem sumit. Omnem solicitudinem cordis apponens, qualiter audita perficiat, & Apostolicæ rectitudinis regulæ per omnia se coaptet. Capit ex hoc Vir Dei diuino instinctu Euangelicæ perfectionis æmulator existere, & ad pœnitentiam cæteros inuitare, &c. Cernens autem famulus Christi, &c.*

Mutat Frāc. statum eremiticum.

Cap. 3. Legendæ in principio.

IN *Ecclesia igitur*: Habitus sæcularis Francisci in prima eius conuersione, quam describit Bonau. cap. 1. non alius extitit ab eo, sub quo deinde perfectam conuersionem amplexus est, quam idem Doctor refert cap. 2. immediato. Quod patet ex fine cap. 1. citati illis verbis. *Agebat hæc omnia Vir Dei Franciscus nondum habitu, vel conuictu sequestratus à Mundo*. Sub huiusmodi habitu alloquens cum Dominus de Cruce in Ecclesia Sancti Damiani, quam primò reparauit, postea illam D. Petri Apostoli, mandauit ter ipsi sensibili voce Domus suæ reparationē. Ex eadem Ecclesia nondū reparata exiens, & plura sustinens patiēter, ac gratanter ludibria, & opprobria (luto, saxisq; impetitus, ceu mente captus à Ciuibus, à Patre verberibus affectus, à quo etiam & carceri in domo sua mancipatus) renunciauit tandem omnibus coram Antistite Assisiate, sicque mutauit omnimodam formam sæcularem in eremiticam. Verū vt mutaret inde post biennium hanc formam in formā Apostolicæ rectitudinis, & regulam (solo habitu exteriori, ac cruciformi, quem manibus suis ipse designauerat, & consueuerat detento, sed relicta tunicula interiori, quā amicus suus Augubio fecerat) exiuit è Virginis Domo, quā tertio reparauerat, ibique morabatur, vt subdit Bonau. Itaque Christus Iesus Virginis filius Cruci affixus verbis suis in Ecclesia S. Damiani declarauit Franciscum domus suæ Reparatorem. Virgo autem Christi Mater in Ecclesia, sibi sacra sub Annunciationis titulo instruit Franciscū adeo mirabiliter, vt idoneum reddiderit ad arduum reparationis opus aggrediendum, respondens eius ardentissimis votis, ardentique dilectioni erga eam, quæ concepit Verbum, plenum gratiæ, & veritatis. Christus triplicata allocutione genuit ad nouam vitam Franciscum, ipsumque quodammodo in suum consecrauit Legatum, à Latere suo mittendum. Mater vero Christi peperit ipsā, fecundauitque simul, quia apud eam manens, concepit, & peperit Franciscus Euangelicæ veritatis spiritum.

Primum habitum Frāc. non reliquit

Christus cōsecrauit Frāncisc. in Legatum suum

SECTIO I.

Ordinis Minorum initia tria tempora diuersimodè respiciunt. Nimirum, mutationem vitæ Eremiticæ in vitam Euangelicam, & Apostolicam. Inceptionem prædicationis, & discipulatus, ad quem Franc. scripsit legem. Legis approbationē per Sedem Apostolicā.

I. DVm enim die quadam Missam de Apostolis deuotus audiret, &c. Qui ex mutatione habitus, ac vitæ eremiticæ, & solitariæ Francisci ponunt initia Ordinis Minorum, assignant eis annum tam ætatis, quam Christi, mensem, & diē. Sed circa annum ætatis est aliqualis inter eos discrepantia. Verum quantum ad mēsem, & diem tales extant oppositiones, vt vinci posse non videantur. Asserentes cum Baronio, & Vadingo natum Franciscum anno Domini 1182. ipsum anno ætatis suæ 24. qui erat Christi 1206. vitam eremiticam amplexum esse testantur, & anno deinde 26. eam mutasse in vitam regularem. Alij cum Mariano, aiente natum Franc. anno 1181. cum solitudini annis duobus applicatum demonstrant cum esset annum 25. salutis verò 1206. religiosum verò asserunt ob illius vitæ eremiticæ mutationem circa ætatem ann. 27 qui erat etiam annus Christi 1208. quando Apostolicæ rectitudinis Regulæ (etsi nondum habuerit discipulos, quos tamen mox adeptus est, eisque regulam tradidit, anno 1210. à Sede Apostolica confirmatam) se incepit per omnia coaptare, & tamquam verus Apostolicæ Paupertatis amicus *soluit calceamenta de pedibus, deposuit baculum, &c.* Vide Vading. sub anno eodem 1208. à quo annales suos memorabiles exordiri placuit, reijciens sententiam illam, qua asseritur Franc. tres annos explesse in solitudine.

Sententiæ discrepantes circa hanc materiam.

Circa mensem, & diem maxima insurgit,

git, duplexque difficultas, & fermè insuperabilis. Bonauentura refert vt supra quod Franciscus audita Missa de Apostolis ex lectione Euangelica sumpserit motiuum reijciendi omnia, quæ vitæ eremiticæ, ac solitariæ erant, non autem Euangelicæ, atque Apostolicæ. Id autem contigisse de mense Octobri die eius 18. Sancto Lucæ dicato, sentit Marc. Vlisipp. lib. 1 cap. 7: cuius verba Vadingus in Apologetico suo de prætenso (non habitu vt perperam legit Bordanus) sed Monacatu, traduxit latinè. *In hac lectione euangelica, in hoc facto, in hoc die, anno scilicet* 1208. *mense Octobri, die S. Lucæ hic Beatus Vir initium dedit Regulæ Minorum anno ætatis suæ* 27. *expletis annis duobus suæ conuersionis*. Sed hæc apud apologeticum Vadinghi citatum num inueniantur, paulò infra dicemus. Si ergo (infert Bordonus) expleuit biennium suæ primæ conuersionis Franciscus, cæpit eam conuersionem circa eundem mensem Octobris anno 1206. assignando diem 18. Octobris, quo currit Euangelium S. Lucæ cap. 10. Hoc pariter modo ipse superius argumentatus sum circa diem natiuitatis Francisci, eum reducens ad 4. Octobris, in quo extinctus, ex suppositione, quod perfectè ann. ætatis 45. compleuerit. Quamobrem addita modò sententia Marci, videtur tota auspicatio rerum Franciscanarum à mense Octobri, in quo natus Franciscus, altera, & altera vice conuersus, & tandem mortuus, desumenda.

Mensem Octob. ad diẽ festũ S. Lucæ assignant aliqui circa exordia Ordinis Min.

Verum sententiam Marci (quem Euangelici textus similitudo ex cap. 10. Lucæ facillimè fallere potuit, vt ait Vadingus tom. 1. Annal. ad ann. 1208. n. 2.) videtur non posse concordari cum Bonau. Nam alia est Missa de Apostolis, de qua loquitur Bonau. alia Missa de S. Luca Euangelista, qui non fuit Apostolus, sed vnus ex 72. Discipulis. Item in illa tunc temporis Missa assignat Bonau. Euangelium, in quo Christus Discipulis ad prædicandum mittendis, formam tribuit Euangelicam in viuendo, ne videlicet possiderent aurũ vel argentum, &c. De his scripsit S. Matthæus cap. 9. S. Marcus cap. 6. in quo fit mentio de sandalijs, loco calceamẽtorum assumendis. S. Lucas cap. 9. Qui omnes conueniunt, illud præcepisse Christũ duodecim Discipulis suis. In Missa autem S. Lucæ legit Ecclesia eius Euangelium ex cap. 10. in quo Christus conuocans 72 Discipulos dixit illis. *Ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. Nolite portare sacculum, neque peram, neque calceamenta, & neminem per viam salutaueritis, &c.* Illud mãdatum minus explicitum idem tacitè videtur esse cum prædicto, duodecim Apostolis expressius tradito, vt colligitur ex marginibus Biblicis, & ex glossis sacrorũ Interpretum; quamuis in ipso non fiat mentio de argento, de auro, de pecunia, de tunicis (de his apud Matth, & Lucam) de virga, de hac apud Matth. & Marcum ibi ad deponendam, hic ad resumendam. Nihilominus Textus Euangelicus alius est, & alia Missa in festo S. Lucæ. Et quem audiuit Franciscus in Missa Apostolorum non poterat esse ille S. Lucæ, ex cap. 10. 72. Discipulis intimatus, sed prædictus SS. Matth. 10, Marc. 6. Lucæ 9. Hæc est vna difficultas, aduersus sententiam Marci validissima.

Sed non ita solidè, & ad certitudinẽ historicam.

Euang. in festo S. Lucæ aliud est ab illo, quod audiuit Frãcisc. renunciãs vitæ solitariæ

Alia deinde oritur difficultas ex histor. Bona. Nã in nulla Apostolorũ festiuitate habetur (vt adnotauit Bordon. ibidem) in toto Missali antiquo Euangeliũ Matth. cap. 10. vbi memoratur de auro, de argẽto, &c. Neque in nouis reformatis à Pio V. solummodo in Missa pro Peregrinantibus habetur istud Euangelium, quod antea non erat in eadem Missa antiquorũ Missalium. Sed Bordono dicendũ ex Vadingo cit. quod legebatur etiam fer. 5. in oct. Pentecostes, prout modò legitur Euãgelium Lucæ ex cap. 9.

Alia difficultas & quidẽ magna ex Bonau. asserto

Vadingus tom. 1. citato duo resoluit super rem hanc, alterum vt facilè certum ex incerto contra sententiam Marci; alterum verò ad refugium pro vtraque sentẽtia Bonau. scilicet & Marci. Primum sic. Cum verò hæc omnia reiecerit Franc. ex sola in sacris misterijs percepta lectione singulorumque expressè mentionem factam in illius diei Euangelio dicant Bonau Marcus, & alij, imò & de Apostolis Missam asserat Bonau. celebratam, *tam facilè colligere licet non D. Lucæ festo hæc euenisse, quam difficile scire, quo certo die contigerint*. Nec enim in nulla Apostolorum festiuitate Euangelium, in quo omnia hæc interdicuntur, continentur, nec in annum recitantur, præterquam in Lucæ 9. in feria quinta post Pentecosten. Secundũ. *Illud est refugiũ, quod forsan ea ætate ab hac nostra aliqua fuerit rituum diuersitas, nec ydẽ Euangelici Textus, qui modò leguntur in Apostolorum solemnitate, vel votiua Missa, aut in die B. Lucæ (quam ex aliquo vetusto codice credibile est signanter Marcum adnotasse) aliud tunc cantabatur Euangelium, in quo supradicta exprimebantur*. Hæc Vadingus ibi. Ex quibus nihil certi colligere possumus quantum ad mensem, & ad diẽ potissimum inceptionis primordialis Ordinis Minorum, etsi pro comperto habẽdum id, quod refert Bonau. circa præfata motiua B. Francisci, vitæ eremiticæ formã in

Vadingh. iudiciũ circa sententiam tam Bonau. quam Marci

Sub dubio vtrumq. explicat, & solum refugiatiuè admittit.

Quod asserit Bonau. nihil de mẽse, & de die annuens pro certo habendum.

in formam Euangelicam, & Apostolicam commutatis.

Secundum Tempus originis Ord. à discipulatu Franc.

II. *Capit ex hoc Vir Dei, &c.* Hic scribit Bonau. exordium priuatæ prędicationis Francisci, qua ad pœnitentiam alios inuitabat. Sicque incæpit Vir Sanctus habere discipulos vsq; ad numerum duodenarium, quorum vndecim, vt probat Vadingus, scripsit Regulam, tradidit dein. de duodecim antequam approbaretur, nam duodecimum dum Romam pergeret, in Vrbe Reate acquisiuit, vt aliàs adnotatum. Istud alterum tempus inceptionis Ordinis Minorum (cui fauet Breuiarium Romanum, vt mox parebit) ponit Pisanus lib. 1. Conform. fruct. 8. vbi post enumeratos nominatim, ita subdit. *Hi sunt primi, qui B. Francisco adhæserunt vita, & habitu, & post illos multi alij, vita, & verbo, & signis insignes. Et sic à B. Francisco istis Ordo Fratrum Minorum Euangelicus, & primus institutus est anno videlicet* 1207. *die* 16. *Aprilis*. Idipsum fatetur Memoriale Ordinis, subdit Bordonus, sub initium §. *Eructauit.* Et Bordonus ipse lib. 3. citat reducens initium Ordinis ad ann. 1208. die 16. Aprilis, *quo eodem die*, inquit, *recepit Franc. in suum socium primo B. Bernardū Quintanalle, vt habet Martyrol. ad* 10. *Iulij* (sed annum huiusmodi receptionis ponit idem Martyrol. in secūda editione 1209.) *Secundò B. Petrum Cataneum ad* 10. *Martij.* Martyrol. ibi agens de eodem Sancto Viro die 10. Martij, die eodem 16. Aprilis ponit vna cum B. Bernardi initiatione. *Deinde* 23. *eiusdem mensis, & anni recepit Ægidium, qui fuit tertius eius socius. Hæc omnia* (claudit) *Vadingus in Apolog. sect.* 5. §. *quinto ex communiori Cronistarum recensione, & supputatione*. Prima vice citat hic Author Vadinghi Apolog. ad fol. 112. postremo adducit eum ex sect. 5. §. 5. At nec illa, nec ista (adeo confu è ab ipso Bordono adducta) cū in toto illo Vadin. Apologeticu nō extent, vel ab alijs ipse ex abrupto rescripsit, vel neq; in priori eius editione Madritica in quarto ad ann. 1625. quo etiam anno traducta est hispanicè, ibique impressa. Neque in editione secūda in folio ad finem tomi 1. Annal. Forsan erunt in tertia editione Lugdunensi in 8. ad ann. 1621 cum defensione contra Thomam Herreram Augustianum, Apologetici impugnatorem. Dixi forsan, quippè id ipse pro nunc ignoro, quia ea editio nundum ad meas manus peruenit.

Refertur à Bordon. sed nimis confusè.

Tertium Tēpus orig. Ord. Min. à confirmatione Reg.

III. *Cernens autem famulus Christi* paulatim accrescere numerum Fratrum, scripsit sibi, & Fratribus suis simplicibus verbis formulam vitæ, in qua Sancti Euangelij obseruantia pro fundamento indissolubili collocata; pauca quædam aliæ inseruit, quæ ad vniformem viuendi modum necessaria videbantur. *Desiderans autem per summum Pontificem approbari, disposuit cum illo simplicium cætu Apostolicæ Sedis adire præsentiam, de sola confisus directione diuina.*

Aduentum Francisci in Vrbem cū illo simplici duodecim Discipulorum cœtu ponit Breuiarium Romanum ad annum Domini 1209. qui erat annus 11. regiminis Innocentij III. Verba Breuiarij die 4. Octobris, tria tēpora prædicta breui enarrantia, sunt ista in 2. lectione 1. nocturni. *Cum autem illud ex Euangelio audisset,* Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris; non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, sibi eam regulam seruandā proposuit. *Itaque detractis calceis, & vna contentus tunica* (istud est primum tempus in quo Franciscus formam vitæ eremiticę mutauit in formam vitæ euangelicæ, & religiosæ) *cum duodecim socios habuisset, Ordinem Minorum incepit*. Istud est secundum tempus, de quo dictum est. Addit mox immediatè tertium tempus idem Breuiarium, ita subdens. *Quare Romam venit anno salutis* 1209. *vt sui Ordinis Regula ab Apostolica Sede confirmaretur.*

Circa annū huiusmodi confirm. non conueniunt Historici.

Prædicta tria tēpora apud Breu. Rom.

Quæ primò adnotauit Vadingus in argumentum huius primæ Regulæ Franc. tom. 2. opuscul. S. Franc. hæc sunt. Hanc scripsisse Regulam (ait Rodulphus lib. 1. fol. 8.) anno Domini 1206. die 6. April. sed errauit. Neque enim adhuc socios habuit, quibus leges ferret, Franciscus. Eam autem confirmasse Innocentium anno Domini 1209. ait Miranda cap. 50. in Regula Minorum. Alij verò 1206. & 1207. Rebell. cap. 8. in fine 1212. Pontificatus eiusdem Innoc. III. Cæteris verius, & certius asserunt Gonzag. par. 1. de orig. Seraph. Relig. Roder. tom. 1. qq. Regul. q. 4. art. 1. & Sedul. comment. in cap. 4. vitæ S. Franc. §. 11. Hoc factum anno Dom. 1211 Pontificatus Innoc. III.

Aduertentia Vadingh. in argum. 1. Regulæ Franc. in eius opusculis.

Quæ autem deinde adnotauit idem Vadingus tom. 1. Annal. 1210. sub nu. 18. ita se habent, prout ea posuimus tom. 2. Hierarch. fol. 372. Factum autem hoc (inquit) in Curia Romana, approbatāq; suprapositam Francisci Regulam hoc anno docent ex recentioribus Azor. tom. 1. lib. 12. cap. 23. ex vetustioribus Marianus, Legenda sociorum Francisci, & Thomæ Cælani, quibus tamquam antiquioribus, & exactioribus obseruatoribus subscribendum iudico, etsi aliàs in argumento prædictæ Regulæ, vbi varias aliorum retuli opiniones, putauerim cum

Alia eiusdē in 1. tom. Annal. qua amplectitur annum 1210.

Henrico Sedulio, & Antonino Florentino 3.p.tit. 19.cap.1.§.4. hæc accidisse anno 1211. Propter hanc (vt reor) Regulę approbationem hoc anno Ordinem institutum volunt aliqui cum Antonino Florentino, quibus Ioann. Feder. Matenensis ann. 1210. Onuphrius Panuinus, & Geneb. in Cosmograph. Sed Onuphrius in annum 1209. cui adstipulatur Breuiarium Romanum, & Genebrardus in ann. 1215. factum referunt. Hæc Vadingus ibi. Vbi aduertendum Breuiarium Romanum minime sub certo suffragari Onuphrio, nec Mirandæ citato, quia Breuiarium solum refert aduentum Francisci in Vrbem ab anno 1209. cum duodecim socijs, vt sibi confirmaretur Regula; sed non dicit eo ipso anno confirmationem obtinuisse. Quare cum non statim Francisco confirmauerit Pontifex Regulam, imò post haud modicam oppositionem tum eiusdem Pontificis, tum fermè totius Curiæ Romanæ, valdè probabile est, anno eodem 1209. venisse Franc. Romam, & anno sequenti 1210. Regulæ suæ confirmationem obtinuisse.

Quid sentiẽdum circa intellectum Breuiar. Romani.

Genebrardus deinde loquitur de altera eiusdem Regulæ confirmatio in Concilio Lateranensi eo anno 1215. Hinc castigandum mendum illud, in quo fol. 6. tom. 2. Hierarchiæ, perperam positum est Ordines Prædicatorum, & Minorum cõfirmasse Innocentium III. alterum 1205. alterum 1209. Debebat dicere inchoatos sub Innocentio ad eosdem annos iuxta Ciacconium. Nam Ordinem Prædicatorum approbauit Honor. III. 1216. Ordinẽ verò Minorum 1210. Innoc. III. illum per Bullam sub Regula D. Augustini, hũc viuæ vocis oraculo sub Regula, quam Altissimus Franc. reuelauerat.

Quid circa Genebrard.

Primordijs ergo Ordinis Minorum triplex tempus assignandum ex melioribus supputationibus Historicorum. Primum ad annum 1208. quando Franciscus mutauit vitam eremiticam in euangelicam. Secundum ad annum 1209. quando incepit habere discipulos, quibus scripsit & Legem, & Romam venit. Tertium ad annum 1210. quando Romanus Pontifex Innocentius III. approbauit sibi Regulam, relinquensq; Franciscus illud primum desertum materiale, quod liberè per bienniũ incoluit, plantauit statim, intrauitque suum desertum spirituale, longè illo celebrius, necnon & multimodè in Ecclesia necessarium & nouum. Iuxta numerum trium temporum prædictorum tres pariter gradus in huiusmodi deserti ingressũ efficiens Vir Dei, horum postremus intimior, & vsque ad mortem accepit, tenuitque Euangelicæ perfectionis apicis brauium: Apostolorum, imò & ipsius Christi vestigia terens ad vnguem. Istud desertum spirituale est Ordo Minorum, cuius immediata dependentia ad solum Christum Iesum, eiusque Matrem referenda, mediata verò ad Franciscum, vt ex dictis in pluribus locis patet.

Ordo Minorum vt nouum quodã desertum in Ecclesia

Eius immediata dependentia Christũ respicit, & Matrem Christi.

Desertum hoc nostrum descripsit misticè Interpres noster in serm. 3. Dominicæ 1. in Quadrag. super illud Matthæi 4. *Ductus est Iesus in desertum à spiritu*. Vbi vni deserto materiali annectens alia sex, ita demonstrat quartum, loquens primò in genere de qualibet Religione, postea de Religione Minorum, cuius Institutor Franciscus. *Quartum desertum*, ait, *idest Religionis professionem ardua vita aggreditur*. Ideo talibus professoribus dictum est. *Estote fortes in bello*; nam Lucæ 9. *Nemo mittens manum ad aratrum, &c.* De hoc deserto 1. Machab. 2. exclamauit Matathias voce magna in Ciuitate, dicens: *Omnis, qui zelum habet legis, statuens testamentum, veniat post me, & fugit ipse, & filij eius in montes, & reliquerunt quæcumque habebant in Ciuitate. Tunc descendebant multi, quærentes iudicium, & iustitiam in desertum, &c.* Matathias interpretatur donatus à Domino, vel donum, *& signat virum iustum, & religiosum, specialiter tamen Religionis fundatorem, vt B. Franciscum, &c.* Vide reliqua alibi pluries.

Figuratus fuit in deserto, ad quod confugit Matathias.

Ex isto Interpretis nostri cõmẽtario adeo in re, de qua agit egregio, ac lepido nititur Ioannes Marquez Salmanticensis suum contra illius mentem, quem primò excogitauit Bergomensis, monachatum, vanè non minus ac in aliis, quæ affert, figmentis extorquere, vt refert, refellitque Vadingus §. 1. in fine his verbis. Iudicet Lector, vnde vel leuiter posset suspicari, vel à longe deducere ex hoc loco S. Franciscum aliquando Augustiniẽsibus nomen dedisse, quantumuis laboret Marquez illud venari ex eo, quod prius vocet Franciscum Religiosum, quam Ordinis Institutorem, illis verbis. *Signant virũ iustum, & religiosum, specialiter tamen Religionis fundatorem, vt B. Franciscum*. Et ex illis. *Matathias virum religiosum signat, qui habet filios quinque, idest sensus, quos, mundũ fugiens, ad montem perfectionis euangelicæ secum ducit*. Subtilis sanè verborum discussio, si ex istis suum intentum exsugat. Hęc ibi Vadingus.

Io. Marquez valde impropriè extorquet sensum verborũ D. Antonii de Padua.

Quibus adde, quod Marquez subtilitas eo deuenit in isto argumentãdi ex D. Anton. Patauino genere, vt turpiter labatur, minimè aduertens, vitam iustam, & religiosam in se regularem propriè non esse, ante.

Vita religiosa non est vita regularis, sed è contra quia se habet vt genus

DD. Augustinus, & Benedictus.

antequam aliquam regulam, relicto sæculo, profiteatur, cum possit esse adhuc sæcularis, vt loquitur Cicero pro Cæc. *Huic ego testis gratias agam, quod & in eum misericordem se præbuit, & in testimonio religiosum.* Idcircò D. Antonius ex generali locutione descendens ad peculiarem, contraxit genus speciei discrimine, dicens, *specialiter tamen Religionis fundatorem.* D. Augustinus, D. Benedictus ceu viri iusti, & religiosi, scilicet amici Dei, pij, timentes Deum, Religionis christianæ cultores erant intrantes quartum desertum, hoc est *Religionis professionem ardua vita aggredientes.* Sed talem professionem aggredientes facti sunt vel Monachi, vel Regulares, atque Monachorum, & Regularium Patriarchæ. At vbi prius viri iusti, & religiosi erant, regulares non erant, sed sæculares. Omnis enim vita regularis monastica est, vel religiosa est, sed non è contra, ne cogeremur dicere, quod omne animal sit homo.

Sententia D. Anton. potius obest, quam prosit Marquez.

Ad hæc: illa verba *Matathias virum religiosum signat, &c.* adeò apertè pugnant aduersus intentum Marquez, quod dum ea pro se adducit, cõtra se esse necessariò fatendum est. Basis illius comparationis D. Antonij Matathias est, qui cum esset in sæculo vir religiosus, ac zelator Mosaicæ legis, montes, & deserta petijt, &c. Cum ergo D. Antonius Matathiæ comparet Franciscum, antequam is plantaret, ingredereturque desertum Ordinis Minorum (vt malè interpretatur Marquez) eũq; nuncupet generaliter ante huiusmodi ingressum virum iustum, & religiosũ, necesse est fateri (alias similitudo turpiter claudicaret) quod Franciscus quemadmodũ & Matathias in illa vita eremitica, ac sequestrata à sæculo non erat religiosus regularis, sed sæcularis, & solitarius, & sub veste rudi, liber ab omni lege regulari. *Subtilis sanè verborum discussio* (repetendum cum Vadingo) *si ex istis suum intantum exsugat Marquez.*

Ordo eremitarum D. Augustini tempore D. Antonii vel nõ erat, vel ipsi haud innotuerat.

Sed quid (subdit) si ego probabilius ex eodem D. Antonio adijcerem, licet omninò illud non asseram, nullos tunc fuisse Fratres vel Eremitas Augustinianos, sub quibus potuisset S. Franc. militare, vel saltem hos non cognouisse S. Antonium, seu ad eius notitiam non peruenisse? Alludens enim S. Doctor in serm. 10 post Trinit. ad furtum Achan, qui furatus est Regulam auream, ait. *Regula aurea est vita Religiosorum, quæ hominem distortum, & prauum ad mensuram rectè viuendi corrigit, & modum rebus ponit.* Hanc regulam ferè omnes Religiosi furati sunt, quia ad veritatem Euangelij non ambulant, secundum Patrum instituta non viuunt, sed distortè, & simulatoriè vitam suam ducunt. *Regulam auream B. Benedicti Monachi furati sunt. Regulam auream B. Augustini Canonici; & sic de singulis Religiosis, qui sua non quæ Iesu Iesu Christi sunt, quærunt.* Hæc Antonius.

Duos ordines hic memorat D. Antonius.

Ex quo loco verisimilius (ait Vading.) aut potiori fundamento deduci putarim tum solos Canonicos sub Regula S. Augustini militasse, vel ita saltem constasse D. Antonio, quam ex superiori loco indicasse eundem sanctum virum, sui Institutoris Augustiẽnsem Monàchatum. Hactenus Vadingus.

SECTIO II.

Stemma vitæ regularis Francisci, vnius in tribus Apostolis, trium Ordinum Institutoris, triumque Legumlatoris, sex sigillis intra mirũ quodam speculũ refulgentibus circundatum.

Plantans in peraltum, amplum, laboriosumque montem, intransq; Franciscus desertum Ordinis Minorum, tres hædos, tres tortas panis, sẽper duraturas, & lagenam vini, nunquam defecturam sibi, ac suis summa cura, ac studio parauit, confecit, exhibuit. Patet ex Interpretis nostri doctrina, in qua loquens ipse sub symbolo Montis Tabor de vitæ perfectæ excellentia, ad quam ascendendum cum Petro, cum Iacobo, & cum Ioanne, statim concordat Montem Thabor cum Quercu Thabor, & hos tres Apostolos cũ tribus viris, de quibus Samuel ad Saul 1. Reg. 10. *Cum veneris ad quercum Thabor, inuenient te tres viri, ascendentes ad Deum in Bethel. Vnus portans tres hædos. Alius tres tortas panis. Et alius lagenam vini.* Concordantia Interpretis verè miranda, & ad rem nostram valde peculiaris est ad demonstranda cuncta primitiua Francisci in vita regulari. *Quercus Thabor, & Mons Thabor significant sancta vita excellentiam, quæ benè dicitur Quercus, Thabor, & Mons.*

Super montem excelsũ & altũ plantauit, & incoluit Frãc. Ord. Minor. desertum

Sanctæ vitæ excellentia simbolicè.

1 *Quercus*, quia præstans, & inflexibilis per finalem perseuerantiam.

Quercus ob perseuerantiam

2 *Mons*, quia alta, & sublimis per Dei contemplationem.

Mons ob altitudinẽ, & sublimitatẽ.

3 *Thabor*, qui interpretatur lumen veniens, per boni exempli illuminationẽ. *In sancta vita excellentia hæc tria requiruntur,*

Thabor ob lumen boni exempli.

tur, vt sit constans in se. Contemplans ad Deum. Illuminans proximum. Cum ergo veneris, idest venire, vel ascendere dispo-sueris ad Quercum, vel Montem Thabor, inuenient tres viri ascendentes in Bethel. Isti sunt *Petrus*, idest *agnoscens*. *Iacob*, idest *supplantator*. *Ioannes*, idest *Dei gratia*. Petrus portans *tres hædos*. Iacobus *tres tortas panis*. Ioannes *lagenam vini*.

Petrus portat tres hædos, se in tribus peccatorē agnoscēs.

1 *Petrus, idest ille, qui se agnoscit peccatorem*, portat tres hædos. In hædo notatur fœtor peccati. In tribus hædis tria genera peccatorum, per quæ principaliter peccamus. *In cordis scilicet superbia, in carnis petulantia, in Mundi auaritia*. Qui ergo vult *ad montem luminis* ascendere, istos tres hædos debet portare, idest in his tribus peccatorem se agnoscere.

Iacobus vitiorū supplātator portat tres tortas panis.

2 *Iacobus, idest ille, qui carnis vitia supplantat*, & tres tortas panis portat, *suauitatem mentis* significat. Quæ consistit in cordis humilitate, corporis castitate, & paupertatis amore. Quam suauitatem nemo poterit portare, nisi prius vitia supplantauerit. *Tres ergo tortas panis, idest triplicem mentis suauitatem portat, qui cordis superbiam reprimit, carnis petulantiam restringit, Mundi auaritiam abycit.*

Triplex mētis suauitas ex trium vitiorum victoria.

3 *Ioannes, ille scilicet, qui gratia Domini præueniente, & subsequente* hæc omnia fideliter, & perseueranter conseruat, verè lagenam vini portat. *Vinum in lagena est gratia Spiritus Sancti in bona voluntate.*

Hæc Interpres, quæ quam excellenter, & solitariè reperta sint in Francisco, plantans super excelsum, & amplum montem, scilicet super sanctæ vitæ excellentiam Ordinis Minorum desertum, eumque primo introeunte, planum fit, ex peregrina transfiguratione illa, quam ibidem ipse Franciscus solus adeptus est super nemorosum, ac desertum Aluernæ Montem. Deferens ergo Vir Apostolicus (sanctæ vitæ excellentiam, tunc temporis ab omni Ecclesia desertam, ac derelictā, eminenter ascendens) cum Petro tres hædos, cum Iacobo tres tortas panis, cum Ioanne lagenam vini, hæc omnia ipse postea hæreditario tribus suis tunc reliquit desertis, scilicet Ordinibus, quorum secundum anno 1212. fundauit. Tertium verò anno 1221. In illo Antesignana extitit D. Clara Virgo Assisias, in hoc verò D. Luchesius de Podio Bonizio, vulgò Pogibonzi, de quibus alias suis locis.

In cunctis, quæ hi tres Apostoli significant excellunt Frāc.

Igitur haud inconsultè, Duce Interprete nostro, in vita regulari Francisci tribuimus ipsi veluti idoneum stemma *tres hædos*, in quibus vir sāctus vicit taliter tria prædicta vitia in seipso, vt meritò in ipsa destruenda ad totius Ecclesiæ erectionem ipse immediatè à Christo eligeretur. *Tres tortas panis* ob triplicem mentis suauitatem, in qua Franciscus cordis humilitate, corporis castitate, paupertatis amore Christo simillimus effectus, tanto potentius superbiam vitæ cordis repressit, carnis petulantiam restrinxit, Mundi auaritiam abiecit, quantò decens fuit, vt propinquius vtroq; homine vtrique homini Dei, & hominis, corde & carne accederet, & Ecclesiæ Reparator Redemptori Mūdi cōformaretur. *Lagenā vini*, cuius significatio in Francisco excessit limites, quia gratia Spiritus Sancti in illius bona volūtate excessiua extitit, adeout nunquam quieuit, donec in totum Christum totum transformaret Franciscum, Seraphicumque totum efficeret, & in hac gratia parem minimè haberet.

Quā meritò simbola triū hædorū, triū tortarū panis & lagenæ vini Frāc. assignata.

Sex sigilla, stemma vitæ regularis Francisci circundantia, desumpta sunt ex doctrina Pisani nostri. Agens enim hic sanctissimus, ac doctissimus Minorita lib. 1. Conform. fruct. 2. de Christo cælitus emisso, & de Francisco destinato, scilicet a Deo misso, & destinato, tria ibi declarat. Primum est, quod B. Franciscus fuit à Domino destinatus. Secundum de tempore, quo fuit, & debuit destinari, & mitti. Tertium ad quid faciendum à Deo B. Franc. est directus, & transmissus. Primum ostendit duodecim vijs.

Sex sigilla pro stemate Franc. vnde desumpta.

1 Via est *Sacra Scriptura figura*. Vbi aduertendum est, ait, quod vt dictum est fructu, & conformitate præcedenti, iam *B. Franciscus, gratia diuina fauente, fuit Patriarcha, Propheta, Apostolus, Martyr, Doctor, Confessor, Virgo, & Angelus, & Christo præ alijs Sanctis conformior*, vt præsens opus declarat. Si figuræ capitis Christi ad mēbra possunt aliquando coaptari, idest ad Sanctos, à fortiori B. Francisco. Et quia similis fuit omnibus Sanctis, & electis, per figuras omnium potest figurari; quare per missos, directos, & destinatos a Domino, & ab ijs, qui Domini vicem, seu figuram retinent, proculdubio signatur, &c. In eo Pisani Cathalogo directos, & missos reperies *Ioseph* missum à Patre ad fratres Gen. 27. *Iudam* à Iacobo Gen. 42. *Moysen* in Ægyptum Exod. 3. *Dauid* ad Saul 1. Reg. 17. *Heliam* in Bethel 4. Reg. 2 *Angelum* ad castra Regis Assiriorum 2. Paral. 12. *Neemiam* in Iudæam Neem. 2. *Abacbuc* in Babilonem Dan. 14. *Isaiam* missum à Domino Isaiæ 6. *Hieremiam* Hier. 1. *Ezechielem* ad gentem apostatricē Ezech. 2. *Ionam* ad Niniuem Ionæ 1. *Ioannem* Baptistam, quem misit Deus Ioann. 1

Duodecim vlis ostenditur directio, ac missio Franc. à Deo effecta.

Omnes hosce xiii. à Deo directos, vel missos in eo Pisani cathalogo nominatim,

tim, & alios suppresso nomine inuenies in vno solo Francisco. Quia, inquit, Franciscus est *Ioseph* ratione vaticinii prophetalis. *Iudas* ratione collaudationis diuinæ. *Moyses* ratione immunitatis à scelere. *Dauid* in Diaboli superatione. *Helias* in obseruantia diuinæ legis. *Angelus* ratione paruitatis. *Neemias* in zelo. *Abachuc* in carnis subiugatione. *Isaias* in sanctificatione. *Hieremias* in compassione. *Ezechiel* in conformatione. *Ionas* simplicitate. *Ioannes Baptista* pœnitentiæ exhibitione. Hæc Pisanus, qui statim omnia ibidem succinctè probat suis paralellis per ea, quæ gesta sunt in Francisco, præcipuè tamen id facit Conform. 10.

Omnes in Franc. simbolicè repetiũtur.

2 *Via est Ecclesiæ censura* per D. Papã Gregorium IX. in prosa illa *Caput Draconis vltimum*, &c.

3 *Via est dignitas Cardinalis* per D. Bonauenturam in Prologo, vbi incipit, *Apparuit Gratia Dei*, &c.

4 *Via est Christi charitas visceralis* in Francisci visceribus ab infantia diffusa, potissimum in adolescentia intra D. Damiani Ecclesiam, in qua ter ipsi à Christo Domus suæ reparatio mandata fuit.

Aperiuntur aliæ vndecim viæ.

5 *Via est diuinalis reuelatio*, de qua quarta pars Legendæ.

6 *Via est Virginis gloriosæ apud Christũ filium supplicatio*, ob quam destinatus fuit Franc. ad reparandam Ecclesiam.

7 *Via est* de qua ibi idem Doctor, & alibi apud alios scriptores, & eundem Pisanum alia exempla referentem.

8 *Via est* Francisci, & septem fratrum destinatio ad quatuor Orbis partes Dei nutu.

9 *Via est Domini Iesu Christi ad Beatum Franciscum locutio* circa Indulgẽtiam Portiunculæ, &c.

10 *Via est B. Francisci ad animas feruor, & dilectio, ad quas viscera gestabat materna.*

Viscera Frã cisci erga animas materna erant.

11 *Via est ipsius Francisci per sacra stigmata consignatio ad mundum renouandum.*

12 *Via est Sanctorum secundum diuersitatem temporum* in Mundum à Deo directio, & destinatio. Namque à primo homine vsque ad tempora B. Francisci non destitit mittere operarios in vineam omni tempore.

Secundum, quod declarat Pisanus, spectatque ad tempus, quo missus est Franciscus à Domino immediatè per sensibilem allocutionem, aperit pro maiori intelligentia sexti sigilli Ioannis Apoc. 6. & 7. sigilla septem, totidemque ætates in nouo Testam. Sed ad horum intellectum tangens ipsum nouum Testamentum ceu rotam in medio rotæ veteris Testamenti, huius septem quoque sigilla declarat iuxta septem ætates. In cuiuslibet eorum sigillorum aperitione suos illius ætatis insigniores Heroes ex sacra pagina memorat, & quis inter eos supra cęteros apud Deũ peculiarissimus extiterit, patefacit. Exempli gratia. In

De Frãcisci missionis tẽpore.

1 sigillo, & ætate *mundialis fabricationis* ab Adam vsque ad Noe præcipuus solummodo præ cæteris inter omnes inuenitur Enoch, de quo Ecclesiast. 44. *Enoch placuit Deo, & translatus est in Paradiso, & debet venire tempore Antichristi*. Apoc. 11. In

Sigilla vii. iuxta septẽ ætatum numerum in veteri Testam.

2 Sigillo, & ætate *humanalis declinationis, & infectionis* ob corruptam vniuersaliter carnem, à Noe vsq; ad Abraham; præcipuus, & solus est *Noe* iustitiæ preco. Qui inuentus est perfectus, & iustus. *Et in tempore iracundiæ factus est reconciliatio*, Eccles. 44. In

3 Sigillo, & ætate *singularis plebis electionis*, ab Abraham vsque ad Moysen, præcipuus & solus ipse *Abraham* inuentus est, vt à Deo mitteretur. eiusque posteritas in peculiarem Domini plebem, populumque eligeretur. In

4 Sigillo, & ætate *diuinalis potentiæ demonstrationis* erga populum suum, à Moyse vsque ad Dauid. Sed in exitu de Populi Ægypto solus *Moysem* præcipuè electus. In

5 Sigillo, & ætate *peculiaris dominationis* per regiam potestatem, à Dauid vsque ad Eliam, solus *Dauid*, vir secundum cor Dei, missus à Deo in populi sui liberationem ab hostibus. In

Henoch in 1. Mundi ætate præcipuus. Noe in 2. Abraham in 3. Moises in 4. Dauid in 5. Elias in 6. Simõ in 7

6 Sigillo, & ætate *Prophetalis irradiationis*, à tempore Eliæ vsque ad transmigrationem Babylonis, ipse solus *Elias* inter tot Prophetas peculiariter directus à Deo legitur; *nam surrexit quasi ignis, & verbum ipsius quasi facula ardebat*, Eccl. 48. Et tandem per turbinem super currum igneum in Cælum conscendit, tempore Antichristi mittendus. In

7 Sigillo, & ætate *generalis vexationis* populi Iudaici, quæ cæpit à transmigratione Babylonis, durauitque vsq; ad Christum, præcipuus inuenitur, & singularis vir Dei *Simon* filius Oniæ, cuius inclita preconia apud Eccles. cap. 50. *Ex his vij. sigillis, siue ætatibus patet, quod septem singularissimos homines ad mundum renouandum destinauit Deus*, infert Pisanus. Nimirum in 1. Enoch. In 2. Noe. In 3. Abraham. In 4. Moysen. In 5. Dauid. In 6. Eliam. In 7. Simonem. Cuncti hi septem Heroes in vno Francisco virtutum & meritorum insignia ad miraculum explicuerunt in hac vltima Mundi ætate. Ad præfatorum sigillorum

Horum virtutes, & merita in vno Franc. admiraculum renouata.

gillorum, & ætatum veterum instar septẽ quoque sigilla, & ætates ponit Pisanus in nouo Testamento. *De quibus*, ait, *sex iam vt traditur transierunt, & septima expectatur, siue iam incepit*.

Alia vii. sigilla iuxta totidem ætates noui testam.

I. *Sigillum, & prima ætas* noui Testamenti vocatur *visceralis miserationis plenitudinis*, scilicet gratiæ, in qua IESVS CHRISTVS plenus gratiæ, & veritatis missus solus, vt totius Mundi Redemptor, & Ecclesiæ fundandæ Caput, Sub Octauiano, & Tiberio.

In 1. singularis Christus Redemptor

II. *Sigillum, & Aetas Apostolaris prædicationis*, à die Pentecostes incipientis, in qua sub Tirannis Principibus inter omnes Apostolos, & Discipulos Domini solus PAVLVS electus, vt gentium Doctor, Vas electionis, vt portet nomen Iesu cunctis gentibus, &c.

In 2. Paulus Doctor gentium.

III. *Sigillum, & ætas victorialis triumphationis* sub Cæsarum persecutionibus tẽpore Martyrum, quæ vsque ad Magnum Constantinũ durauit ann. 300. & amplius. In ea D. LAVRENTIVS missus est, quatenus supra cæteros emineret.

In 3. D. Laurent. Mart.

IV. *Sigillum, & ætas carnalis subiugationis* à baptismo Magni Constantini incepit, durauitque vsque ad tempora Beati Benedicti. In hac ætate fuerunt plurimi Sancti Confessores, in desertis Ægypti, & aliis locis morantes, multimodè carnem in seruitutem spiritus redigentes. Paulus vt primus, & Princeps Eremitarũ, & post plures alij famosi, ac celeberrimi à Deo directi. Præcipuè tamen B. Abbas ANTONIVS dicendus, ceu Pater omnium fermè Monachorum, & Anachoritarum. Ipse namque Magister Pauli simplicis, Hilarionis, Macharij, & aliorum, cui post superationem Dæmonum dixit Christus. *Quia viriliter fecisti, te faciam in toto Orbe nominari*. Quo nomine (subdit Pisanus) & alii ad sanctè peragendum sunt incitati.

In 4. S. Antonius Abbas Pater omniũ Monach. & Anacorit.

V. *Sigillum, & ætas mirabilis Mundi subleuationis à pressuris*, quæ inerant in Orbe per Vandalos, Gothos, Hunnos, Lõgobardos, & alios. In hac quinta ætate ad eius sigilli aperitionẽ missi sunt multi probi, & Sancti viri, teste Gregorio Magno in suorum Dialogorum libris. Qui mirabiliter Mundum signis, & virtutibus subleuarent. *Sed inter eos* (ait Pisanus) *missus est singularissimus vir, re & nomine* BENEDICTVS. *Cuius conuersatio, vita, doctrina, ac per Orbem nominatio qualis fuerit, B. Gregorius 2. Dialog. libro luculenter expressit*.

In 5. S. Benedictus Abb. re, & nomine Benedictus.

VI. *Sigillum, & ætas Pænitentialis, & passionalis Crucis reuocationis* nuncupatur à Pisano, quod tempus, inquit, incæpit a B. FRANCISCO, tempore Federici II. Imperat. vt dictum est. Quo tempore apertum est sextum sigillum, vt Ioannes ponit Apocal. 6. *Et factus est terræmotus magnus*, vt 2. p. 1. fructu explicatum.

In 6. B. Frã. sub Feder. II. Archityrannus Eccl. Romanæ.

Illo enim tempore Mundus cruciabatur, & spiritualiter Romana Ecclesia propter Saracænos per ipsum Federicum ad partes fidelium adductos, vt multi non auderent Papam, seu Ecclesiam nominare. Nec Christum, seu Apostolos prout debebant sequebantur. Vita Christi erat in contemptu, & per despectum paupertatis, & appetitum diuitiarum omninò obliterabatur. Intentus erat à maiori vsque ad minimum quilibet *Auaritiæ*, signatæ per malleolos. *Superbiæ* signatæ per stupam. *Luxuriæ* signatæ per picem. *Inuidiæ* signatæ per naptam. Quibus fornax per ministros Dæmonis incẽditur huius Mundi, vt in figura habetur Daniel. 3. Hoc, inquam tempore, vt Ioannes Euangelista inspexit cap. 7. sexto aperto sigillo *ab ortu Solis*, idest de Ciuitate Assisij, ad Orientem posita, *ascendit Angelus*, idest Angelicus Vir Franciscus, puritate, & sanctitate consimilis Angelis directus à Domino.

Fornax Babilonica tũc maximè accensa.

Interpres noster explicans suo tempore hanc eandem figuram sub ipso Federico II. in napta intelligit Auaritiam, in stupa Vanamgloriam, in pice Luxuriam, in malleolis superbiam. *His quatuor*, ait, *succenditur fornax Babylonis, & ardet totus hic Mundus. In qua sunt tres pueri, scilicet Sydrach, Misach, & Abdenago. Sed Angelus Domini extinguit flammam ignis de fornace, & fecit medium fornacis quasi ventum roris flantis. In his tribus pueris tres virtutes designantur, quas qui habuerint, à fornace Mundi exibunt illæsi*. Ita Interpres in exposit. mist. super cap. 3. Daniel. vbi etiam in *Sydrac*, qui interpretatur decorus meus *Castitatem* explicat. In *Misach*, qui interpretatur quis vt risus, *Patientiam*. In *Abdenago*, qui interpretatur seruus tacens *Obedientiam*, &c. Liber euasit Franciscus à Mundi fornace per virgineam castitatem, quam nunquam maculauit, etsi diffusus ad Mundi gaudia ob assiduam diuini præsidij assistentiam, vt scribit Bonau. Liber euasit à parentum carnalium manibus per Patientiam inuictam, & tandem omnimodè exiuit à Mundo per obedientiam, Deo immediatè præstitam. Quare ceu Angelus legatus, à Domino missus liberauit Ecclesiam suam à fornace scelerum, fecitque medium fornacis quasi vẽtum roris flantem ob beneficium renouationis illius, quæ renouatio tripliciter vnica fuit iuxta trium Ord. institutionẽ.

Angelicus Dei Legatus Franc.

His,

Quomodo Franc. Angelus ab ortu Solis, quo tēpore, & ad quod ascenderit.

His, & similibus annectit Pisanus loco citato tria quæsita, nimirum quomodo ascenderit Franciscus vt Angelus ab ortu Solis. Quo tempore ascenderit. Ad quid ascenderit. Ad primum, & ad tertium respondet ex D. Bonau. in prologo, rescripto iam verbatim ad textū historiæ huius libri 9. Ascendit namque *Angelicus vir Franciscus cum signo Dei viui, &c.* & ascendit propter tria, quæ ibi adducuntur; & Pisanus fusè explicat. Et ascendit tempore Federici II. iuxta prædicta. Vbi autem explicat tertium motiuum secundi quæsiti, quod est de signo Thau pœnitentialis Crucis nouem argumentis, ita concludit, reducens omnia ad tria. *Quibus nouem apparet B. Franciscum directum à Christo, vt non solum Crucem meditaretur, sed & Crucis gloriam prædicaret, ac prædicando ad Crucifixi sectanda vestigia, & suæ Passionis accipienda insignia fideles inducerentur.* Hæc Pisanus, qui statim quasi addens tertiam partem stemmatis propositi de Speculo, ita subdit, alloquens omnem Rempublicā totius Orbis orthodoxi.

Tertiū quæsitū nouem argumentis declaratur, quæ ad tria reducuntur.

Qui capit ergo pœnitentiam exercere, vitā Christi tenere, ac Iesu Crucifixi magnalia videre, B. Franciscum inspiciat, attendat, prosequatur. Quod igitur ad præfata à Christo emissus sit, iam dicta docent. Et ipse docuit tā vita, quam exemplo, & verbo. Sed expressius longe ante vt Speculum proposuit Ecclesiæ cunctæ Franciscum, agens Bonauentura c. 6. in princip. aliàs adductus, agens, inquā, de illius humilitate, & obediētia, & de cōdescensionibus diuinis sibi factis ad nutum. Omnium virtutum Custos, inquit, & decor Humilitas copiosa virum Dei vbertate repleuerat. *In propria quidem reputatione nihil erat, nisi peccator. Cum in veritate SPECVLVM esset, & splendor omnimodæ sanctitatis.* Connexionem hanc inclitæ, & peregrinæ humilitatis Francisci cum omnimodæ sanctitatis speculo, sic explicat Interpres in serm. Sabb. hebdom. 4. in Quadr. vt exinde vnde primus, & solus nomenclatura, & meritorum eminentia Seraph, in omni Ecclesia, & inter omnes Ordines Monasticos, & regulares igni Christi immediatus, Franciscus Speculum Seraphicum euaserit, apertè demonstret. Nullam aliam causam assignans, rationi philosophicæ consonam, nisi humilitatem, ob quam & sedem Seraphinorum Principis meruit Vir, vberrimè, ac superlatiuè humillimus adipisci. *Ego sum lux Mundi* (fatetur Christus de seipso Ioan. 8.) *qui sequitur me non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ.* Idē Christus lux testatur. *Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi vt ardeat?* Vbi pulchrè Interpres cit. post adductam rationem philosophicam, & naturalem de inflammationibus in terræ cētro effectis.

In stēmate vitæ regularis Francisci ipse vir Sanctus est speculum

Et speculum omnimodæ sanctitatis.

Christus cur dicatur lux inflammatiua cordium

Sic verè, ait, est lux Christus inflammatiua cordium. *Ignem enim venit mittere in terram.* Sed hic ignis non accenditur nisi vbi eius lucis radij aggregantur. Hoc autem solum fit in humilibus, qui tenent locum centri, quia æqualiter à tumore circumferentiæ tenentur. Quia ad circumferentiam qui sunt, habent cor tumidum, & inflammatum. Insuper semper ambulant in magnis in corde suo, & circumferunt hinc inde varijs tentationibus cogitationes. *Solus autem humilis stabilis est ad instar centri. Ibi fit aggregatio diuinorum radiorum, ibi fiunt inflāmationes. Exemplum huius de SPECVLO concauo.* Sunt enim speculum, *quia ipsorum vita est Speculum,* & terra ab omni macula polita per mansuetudinem, qui nullam continet austeritatem. *Concauum per humilitatem, & ideo ex eo ignis accenditur, sicut experientia docet.*

Humilitas tenet locum centri, superbia verò circumferētiæ.

Tale speculum (in tota regulari vita Francisci ideo Seraphicum ad similitudinem ignitæ vitæ Christi, pariter & nouum in Ecclesia, ad eam vndique, & vbique inflammandam, quia nouiter concauum in Apostolorum, & Virginis, & vitæ Christi renouatione) illud idem christallum extitit, de quo aliàs in 1. parte cum Interprete ex cap. 1. Genes. super illa verba, *Fiat firmamentum in medio aquarum,* vbi ita exponit. Aquæ istæ sunt christallinæ. *Christallum enim radijs Solis tactum, vel percussum, scintillas ardentes emittit. Sic fidelis vir, ac iustus Solis radijs illuminatus, scintillas rectæ prædicationis, & bonæ operationis, proximum accendentes debet emittere.*

Speculū Seraphicum Franc. eximio christallo

Habemus ergo in regulari Franc. vita cum Interp. nostro, christallum cū radijs Solis Christi, in quē & biformiter transformatū, à quo intimè penetratū, profundè superfusum, abūdè, & amplè circumfusum. In recta prædicatione scintillans, imò magis focos vibrans per omnem terram. In accendendo proximum alter ignis diuinus effectus. Habemus & cum eodem *Speculum concauum* prædictum & cū Bon. *omnimodæ sanctitatis Speculum,* & cum eodem cap. 15. *Sanctitatis Speculum, & totius Euangelicæ perfectionis exemplar.* Cum Pisano autem in hoc eodem Speculo tria reperimus singularissima, supplè Pœnitentiam nouam, vitam Christi renouantem, magnalia Crucifixi Iesu non adhuc visa, sed pro vniuersa Ecclesia opere cōpleta. Vnde meritò cum eodem dicendū, *Qui cupit pœnitentiam exercere, vitā Christi tenere, ac Iesu crucifixi magnalia videre*

Encomia de speculo Frācisci ex Interp. Bonau. & Pisano.

B. Fran-

B. Franciscum inspiciat, attendat, prosequatur.

Quodlibet tempus quadriformis vitæ Speculi Francisci, siue sæcularis, siue Christianæ, siue Eremiticæ, siue Regularis ante, & post mortem sua primitiua tibi patefacit per sex ætatis periodos, quæ fuerunt in ipso nouiter, & excellenter cõceptio, & ortus, infantia, pueritia, adolescentia, iuuentus, limen senectutis ad annos tres, quia obijt ann. ætatis 45. Christi verò 1226. Perficiens cursum suum gloriosum sub Honorio III. ex clara prosapia Sabella, de qua tom. sequenti, cuius vocale symbolum illud idem, quòd assũpserat Cælestinus III. Vrsinus, scilicet *Perfice gressus meos in semitis tuis*, quod superius declaratum est. Cælestinus enim, cuius Magister Domus erat, cum crearat in Cardinalem; vide Ciacconium, &c. Quotquot primitiua potuimus inuestigare in Francisci conceptione, de qua nullus antea (vt sciam) scripserat, & in eius ortu sub ductu Bonau. & Interpretis nostri, & paucorum aliorum: & in eius infantia, & pueritia, & adolescentia, iam adnotata sunt in hoc quarto tractatu. Primitiua autem in iuuentute (à qua incepit vita Francisci regularis anno eius 27. cuique successit iuuentus anno eius 36. durauitque ad annum 42. Iuuentuti senectus successit anno 43. & 45. tota eius vita conclusa est) habes lector maiori ex parte in antecedentibus tractatibus. Reliqua inuenies etsi non omnia apud legẽdam Bonauent. ferè tamen illa babes ex chronologia 1. tomi Ann. Vadinghi, & potes cuncta distinguere in *Vaticinia*, de Seraphico homine cælitus prænunciata. In *Prodigia* verè in Ecclesia prima. In *Cognomenta*, noui hominis meritis consona. In Mira *solatia*, à creaturis terrestribus, & cælestibus, atque vel ratione, vel sensu carentibus ipsi exhibita. In *Condescensiones* creatoris ad serui Dei nutum, vt ait Bon. In *Apparitiones, & reuelationes* singulares, & varias In *Monita salutaria*. In *Apophtegmata. Itinera. Ordines. Legislationes*, *Priuilegia*, inter quæ *Indulgentia Portiunculæ*. *Sacra Stigmata*, de quibus alibi, & in officio de Sacris Stigmatibus cum octaua nuper edito pro sacro Monte de Lauerna. In *Euentus* in eius obitu, sepultura, Canonizatione sub Gregorio IX. ad annum 1228. In *Spectacula*, *Miracula*, & multa alia.

[Margin: In quolibet tempore vitæ Franc. extant sua primitiua]

[Margin: Synopsis omnium primitiuorũ Francisci.]

[Margin: Possunt reduci in plura genera.]

Quomodo autem sex præfata sigilla noui Testament, intra Seraphicum Francisci speculum numero sex eius ętatum respondentia inueniantur, dicendum post solutionem vnius argumenti, quod contra seipsum obijcit Pisanus loco cit. ad finem his formalibus verbis. Sed quia in 2. parte huius expositionis loquendo de sexto sigillo noui Testamenti dictum est *præ alijs B. Franciscum* directum à Christo, quia plures tunc sunt etiam destinati, sicut S. Bernardus Abbas, qui parum ante fuit B Franc. sicut etiam S. Dominicus, & sic de alijs: videtur alijs Sanctis derogari, nec debere missionem B. Frãc. præ cæteris attribui. Respondetur, ait, quod non est negandum, quin etiam prædicti sint missi, cum in quolibet sigillo, & ætate tam noui, quam veteris Testamenti sint multi Sancti à Domino missi. Sed præfati sunt expressi ob excellentiam sanctitatis ad alios. B. enim Franc. venit, & ascendit ab Oriente, Dominicus, & Bernardus ab Occidente. Insuper Franciscus in filijs sanctitate, numero, & scientia, & nobilitate est exaltatus, vt fructu, & conform. 8. patebit. Fuit etiam ipse conformis Christo, vt hoc opus declarat. Et suis stigmatibus consignatus, vt ostendit fructus, & conformitas 31. *His ex causis dictum est Franciscum antonomasticè à Deo destinatum tali tempore, & talibus finibus, & fine.* Hæc Pisanus iuxta communem SS. Patrum, & potissimum D. Antonini doctrinam aliàs in hac quarta parte allegatam.

[Margin: Obiectio Pisani contra seipsum.]

[Margin: Responsio ipsius.]

[Margin: In aperitione sexti sigilli merito inter omnes excelluit Franc.]

Quod dixit Pisanus de postremo hoc sigillo, ipsum alijs præcedentibus annectens, videtur desumptum ab exordio diplomatis Alexandri IV. anno primo Pontificatus sui Anagniæ emanati, Christi vero 1255. ad perpetuam rei memoriam. Venerabilibus fratribus Archiepiscopis, & Episcopiscopis, & alijs Ecclesiarum Prælatis præsentes literas inspecturis, & audituris. Benigna, inquit, operatio diuinæ voluntatis in Cælo potens, & innouans singula sapienter, & immutans mirabilia super terram, postquam Dei filius victor mortis ad Patrem, vnde descenderat, vehiculo propriæ maiestatis ascendit, *mirificæ fortitudinis viros ad consummationem Sanctorum, diuersis temporibus suscitauit*, à quibus testimonium spei gloriæ cum Christo, in Deo reconditæ, firmaretur: & Ecclesiæ Sanctæ ad promissam requiem festinandi in hoc peregrinationis exilio, quod tædiosa desiderij eius dilatione protrahitr, per ipsos consolationis solatium perueniret. His verbis claudit Pontifex quinque memorata sigilla, vnde transiens statim, & immediatè ad sextum, ita subdit. *Inter alios autem diebus nostris B. Franciscus almus Christi Confessor apparuit signis, & virtutibus gloriosus, &c.*

Verum cum S. Patriarchę Dominici directio cum Francisci missione extiterit,

vtpotè

D. Dominicus ad dextrum Franc. latus vt ter Magnus Frãciscus ad eiulatus sinistrũ vt multiplex Primitiuus.

vtpotè qui ambo inseparabili ligamine, ac robore repararent Ecclesiam, nunquam possent primitiua Francisci (etsi antonomasticè talia) facere, quin cum ipsis eius consodalis Dominicus iure meritò associetur, & in huiusmodi societate magnus triformiter appareret.

Hinc pulchrè D. Antoninus p.3. tit.23 cap. 1. §. 1. Sicut Ioannes Baptista ait velut Lucifer primum Solis Ortum Christi, scilicet primum prænunciauit aduentum, sic iste Dominicus velut vesperus Solis occasum, idest secundum aduentum Domini creditur præuenisse scilicet ad iudicium. Et ideo congruè de isto dicitur. *Hic magnus vocabitur in Regno Cælorum*, idest in Ecclesia militanti, & postea triũphanti. Et hoc tripliciter. *Est enim magnus in virtutum excellentia, in gratiarum affluentia, in scientiarum peritia*. Ecce Patriarcha Dominicus tripliciter Magnus apud Antoninum, sed si §. 2. de similitudinibus quibusdam inter Christum, & Dominicum percurres vbi de siti martyrij eiusdem Patriarchæ, inuenies cum Dominico ter magno Franciscũ principaliter primitiuum, potissimum in gestis passionalibus. Inquit enim sic. *Solum passio actualis Dominico defuit; quam Dominus noster pro omnibus sustinuit. Stigmata verò eius socio, & fratri indiuiduo relegauit B. Francisco, vt dicere posset cum Apostolo. Ego stigmata Domini nostri Iesu Christi in corpore meo porto veraciter impressa, & ipse similitudinem exteriorem in se habet*.

Passio actualis Christi Dominico defuit.

Cuncta, quæ ad istud primitiuum (primum in Ecclesia, & adhuc sine exemplo) nimirum passionis actualis post Christum ordinauit Deus in Francisco, omnia fermè noua, ac primitiua apparuere ab eius ortu in stabulo vsque ad obitum in nuda terra. Idem Antoninus ibid. tit.24. cap.1. §.1. vnicum demonstrat Franciscum ascendens quinque gradus scalæ, qui sunt humilitas Francisci. Mundi abdicatio. Carnis maceratio Aduersitatum tolerantia. Vitij expugnatio. Loquens autem de eius Paupertate, quam cum D. Thoma in tres gradus distinguit, & postremum amplexatus est Franciscus, *Hanc*, inquit, *extremam paupertatem elegit B. Franc. in se, & in Ordine suo*. Et §. 2. qui est de Francisci charitate, qua sex alijs Seraphicis volauerat, in sexta ala ita fatur. *Respice Religiones, nullum reperies pauperiorem Ordine D. Franc. Nullum tam mendicam paupertatem mandasse suis sicut ipse, nullum pauperiorem Francisco &c.* Ergo primitiua extrema hæc in Francisco Paupertas in Ecclesia renouanda. Primitiua & ipsa sub hac paupertatis extremitate mendicitas.

Primitiua Francisci, in quinq; gradibus scalæ mysticæ.

Primitiua eius paupertatis, & mendicitatis.

Ad hanc nanciscendam, præcipua Dei assistẽtia conceptus est sub signo quo natus Christus Franciscus. Natus in stabulo iuxta annunciationem Angeli sub forma peregrini apparentis *in medio duorum Animalium, & dum medium silentium tenerent omnia*, vt Christus. Baptizatus, & à dicto Angelo è fonte baptismi leuatus, & in humero dextro ab osculo illius, miro modo cruce Christi consignatus. Educatus vt pauper spiritu, & affectu, & nunquã à Christo per lethale crimẽ disiunctus etiã diffusus ad gaudia, & intentus ad lucra, vt loquitur Bonau. Et vt innumera sileam (& cuncta in ipso fermè primitiua, & noua in tota vita) nisi hanc paupertatis Euãgelicæ margaritã, extremæ mendicitatis ditissimã in gradu summo potiretur, ad erigendam robore virtutum Ecclesiam extremè depauperatam idoneus minimè extitisset, vt visio Innocentio monstrauit prout refert Bonau. cap. 3. & ex eo Breuiar. Romanũ die 4. Octob. Nec ad postremum illud obstupendumque Stigmatum primitiuum peruenisset iuxta illud Interpretis nostri pluries allegatum ex Dom. infra oct. Natiuit. Domin. *Paupertas ipsum Iesum portat, cum puro amore ipsius omne quod et accidit patienter supportat*. Vtitur verbo illo portat, vt alludat Paupertati Francisci, qui dixerat prophetatus ab Apostolo Paulo. *Ego stigmata Domini Iesu in corpore meo porto*. Quorum Diem festum hac die 17. Septemb. currentis anni 1666. in hoc cenobio Transtiberino, Diuo Patriarchæ Franc. dicato dum celebratur, finem recipit hunc quartum tractatum, nondum elapsis mensibus quatuor scriptum, censuræ exhibitum, & in maiori parte impressum. Intentio enim mea erat. tres tantũ tractatus priori huic tomo connectere, & non amplius. Quia vero paruum admodum volumen scripta ab anno præterito edita, & penè impressa exhibuissent, mox mihi in mentem venit hunc quartum tractatum alijs tribus adiungere. Sed reuertamur ad D. Antoninum.

Ad quę ab ipsa conceptione fuit directus Frãciscus.

Paupertas eius dicatur in Francisco: quod portet Christum.

Die 17. Septẽb. huius anni 1666. finit hic 4. Tractat. mensib. 3. expletus.

In præallegato titulo 23. Præcursorem 2. Christi aduentus facit D. Dominicum Antoninus, quemadmodum loquitur de Francisco Bonau. in prologo. Triformis magni nostri Dominici Christi Præcursoris in 2. aduentu granditas in vtraque Ecclesia ab ipso Antonino ibi constituitur. *Hic magnus vocabitur*, ait, *in Ecclesia militanti, & postea triumphanti*.

Magnus triformiter D. Dominicus in vtraque Ecclesia.

Similiter & inclytè primitiuum demonstrarat Franciscum hic & ibi Bonauentura. Hic in sua peregrina humilitate, vnde & omnis eius aduersus Luciferianam superbiam exaltatio. Ibi in ade-

ptione sedis, ex qua primus Angelus corruit, trahens cauda sua tertiam partē stellarum. Pariter hi duo Præcursores secundi aduētus Christi in Christi aduentu in iudicio simul apparebunt, iudicātes & ipsi cum Christo, & Apostolis duodecim tribus Israel, & etiam Angelos apostatas, Alter vt magnus in Ecclesiæ reparationem, alter vero vt primitiuus. Cum filio hominis *appparebit signum filij hominis in Cœlum* Matth. 24. scilicet Crux, vt canit Ecclesia *Hoc signum Crucis erit in Cœlo, cum Dominus ad iudicandum venerit. Cum hoc signo & parebunt etiam*, & cum hac Cruce omnia passionis Christi instrumenta. Magnus Dominicus, habens ad frontem quæ à principio in eius baptismate visa est stellam præfulgidam, titulum Crucis Christi, & Christi lanceam fortè deferet, ad latū dextrum primitiui Franc. positus. Primitiuus verò Franciscus pandens sua stigmata vt Christi vexillifer explicabit Crucē ad latus sinistrū magni Domin. vt suadere verisimilitas ex Bonauent. videtur. Hanc geminam in duobus Reparatoribus Ecclesiæ verisimilitatem haud fortè ineptè, & inconsultè adnotare placuit, agens de quatuor sacrorum Stigmatum causis. Repetam hic denuò ipsam, quia vt puto fortè non displicebit.

Indie Iudicij apparebit Crux Christi.

Titulus Crucis Christi fuit propria manu à Pilato inscriptus *literis Hebraicis, Græcis, & Latinis*, vt referunt Euangelistæ. Ordo Prædicatorum hisce tribus linguis principaliter operatione, prædicatione, & doctrina circa negotium reparationis Ecclesiæ, pro qua etiam & ipse simul cum Minorum Ordine eodem tempore institutus est, adhuc laborat, vsque ad Mundi interitum pariter & laboraturus? Rursus quantum ad Christi lanceam Christus Iesus magnus Dominus est, & Redemptor animarum, Dominicus paruus Dominus, & earum Reparator. In Redemptione *venit Dei filius tempore acceptabili*, ait Interpres noster serm. 1. Dom. 1. Quadr. *Obediens Deo Patri perdita restaurauit. Contraria contrarijs curauit*. Lancea, qua eius latus & cor apertum est vt habetur Ioann. 19. tribus illis lanceis se apposuit, quibus Ioab. 2. Regum 18. in cor Absalon infixit. Quæ tres lanceæ (subdit Interpres) significabant tria vitia, nimirum Gula, *in quacumque die comederitis &c.* Vana gloria, quæ tota superbia est *Eritis sicut Dij*. Auaritia *scientes bonum, & malum*, quibus Adam percussit Diabolus in cor *vt calorem diuini amoris extingueret, & omninò vitam auferret*. Exiens autem ex Christi latere, a lancea aperto sanguis, & aqua, iterum diuinum amorem in cordibus nostris ascendit, & spiritalem vitam simul reuiuiscere fecit. Cum ergo Magnus Dominus paruo Domino, scilicet Dominico suo veluti huiuscemodi amoris, & vitæ Reparatori consimilem virtutem tradiderit, equidem Lanceæ suæ symbola, ac trophea simul consignauit, quatenus prædictis tribus lanceis, sine quarum remotione reparatio fieri nequieret, se strenuè opponeret. Hinc principio tres igneas lanceas ad instar sagittarum in Christi dextera ipsemet intuitus est, vt refert communis historia. Statuerat enim Christus, ob prædicta tria vitia principaliter aduersus genus humanum indignatus, ipsum eradicare. At B. Virgo pro remedio Dominicum designauit, simulque iram filij compescuit. Aliunde apud Assisium Christus ipse immediatè præcepit ter Francisco suæ Domus reparationem è Cruce.

Dominicus, & Franc. in die Iudicij vt Præcur. Christi Aduentus.

Christus obediens Deo Patri perdita restaurauit.

Tres lanceæ in cor Absalonis infixæ tria vitia significant.

In has se opposuit D. Dominicus lanceæ Christi explicans trophea.

Qui ergo accipere meruit à Christo magnam potestatem celestium, terrestrium, & infernorum, eo modo quo explicat Antonius ibidem, ac proinde lanceæ suæ typum per virtutem prædicationis, vt ex hoc potissimum eius Ordo Prædicatorum nuncupatus reperiatur, cōgruum verisimileq; videtur, vt deferat in 2. Aduentu Christi, atque in vniuersali iudicio, quod ipse præcurrit, lanceam Domini, virtute cuius in scelera & hæreses potentissimè, ac constantissimè digladitus est, frangens quoque tres lanceas Satanæ, scilicet Superbiæ, Luxuriæ, Auaritiæ &c. Item qui suos instituit vt linguis, & literis Hebraicis, Græcis, Latinis totum Orbem docerent, videtur certè congruere sibi gestatio tituli Crucis Christi, illis tribus linguis inscripti.

Dominico ter magno titulus Crucis Christi, & lancea tribuenda.

Sit pariter Franc. Dominico suo cōpar, & socius signifer Crucis Christi, tanquā qui è Cruce recepit mandatum à Christo de reparanda Ecclesia, Christique Crucem corde, & corpore gestauit excellenter, & supra cæteros Sanctos, quorum nullus ante, & post ipsum reperitur in corpore stigmatizatus vt ipse. Appareat quoq; in gestatione illorum duorū passionis Christi instrumentorum Dominicus ter Magnus cum D. Antonino: Franciscus verò in gestamine Crucis Christi multipliciter Primitiuus cum D. Bonauentura. Porrò circa ideas, iconesque sex præfatorum sygillorum intra speculū Francisci eo magis ipsa cōfirmāt responsū Pisani ad argumentū quod ipse contra seipsū obiecit. In

Franciscus multipliciter primitiuo Crux Christi propria.

1. Sigillo, & ætate apparuit Christus vt fundator Ecclesiæ suæ, & vt Redemptor omnium. Eius deinde imago intra speculum Francisci Reparatoris sui, ceu rediuiuus in pristina sua excellentia, & glo-

Christi imago in speculo Franc.

& gloria redactus, ob suæ imitationem, in illius vita perfectissima per totum orbem iterum veluti in prima ætate diffusæ, & vbique viuificatæ, vbi antea ceu estincta cernebatur. In

2. Sigillo, & ætate D. Paulus admiratus vt primus, nonne postea nouissimis diebus in Francisco quasi denuò visus est in Mundo, vt Doctor mirificus gentium omnium, & vt vas electionis &c. In

D. Paulus in Francisco.

3. Sigillo, & ætate Laurentius Archidiaconus inter cunctos martyres penè excellens ignescens demum in Francisco Archidiacono, & Archileuita inter omnes Institutores Ordinum, in igne illo spiritali se ab eo imitatum esse gloriatus est, per quem ignem materialem vicit ipse in corpore, quem & vicit quoque Franciscus, in interiori homine igneus, extendens se nudus bis super ardentes prunas, semel in Apulia, & iterum in Ægypto, vt dictum est. Vnde de eo potest quoque dici, quod dicit S. Leo Papa in natali S. Laurentij: *Superari charitas Christi flamma non potuit. Et segnior fuit ignis, qui foris vssit, quam qui intus accendit.* In

D. Laurentius Archileuita.

4. Sigillo, & ætate S. Antonius Abbas excelluit supra cunctos. In

5. Sigillo, & ætate S. Abbas Benedictus, valdè eminens apparuit vt dictum est. In

6. Sigillo, & ætate antonomasticè talis B. Franciscus admiratus est. In eius speculo relucent ad miraculum primum sigillum *visceralis miserationis plenitudinis gratiæ reparatiuæ Ecclesiæ*. Secundum sigillum *Apostolaris prædicationis* in renouata à Francisco apostolica vita. Tertium sigillum *Victorialis triumphationis* per martyrium in Francisco per desiderium pro fide Christi: in carne verò eius ad maius incendiū amoris Christi, in multis eius socijs, & triplicis latæ legis ab eo professoribus in actu. Quartum Sygillum *carnalis subiugationis* per omnimodam abnegationem rerum temporalium, & austeritatem vitæ verè nouam, & primam. Quintum sigillum *Mirabilis mundi subleuationis &c.* imo & omnimodæ renouationis.

Vide omnia prædicta sygilla in solo Francisci speculo.

Quæ quidem imagines exaltant gloriam Christi, D. Pauli, D. Laurentij, D. Antonij Abbatis, D. Benedicti. Omnes enim in speculo Francisci renouati apparent. Omnes habent in Francisco, maximè primi, ac prisci Ordinum Fundatores aliquid vt proprium, & à Francisco vt primitiuum miro modo effectum. Et eo vel maxime, quia potissimum, vt docet Bonau. alias allegatus, instituens Franciscus ordinem suum, tria principaliter, iuxta triplex quo flagrabat desiderio, quæ reperit in Eremitis, Cœnobitis, & Clericis plebium rectoribus dispersa, adeo inter se Altissimo præmonstrante, ac reuelante immediatè mirabiliter, ac perfectè coniunxit, vt ipsa omnino renouaret: sicque in vnum redacta, noua, & primitiua per quodam peculiare commistum ad vitam Christi, & Apostolorum renouandam, & cum ea omnem Ecclesiam reparandam, idonea fierent, quod ita dispersa minimè id efficere potuissent.

Omnes prisci institutores Ordinū habent aliquid nouum in Francisco

Item & Clerici rectores plebium.

Quale autem fuerit hoc triplex in Francisco desiderium, & qualia illa tria dispersa, ab eo primum coniuncta, vide Bonau. in Determinationibus Quæstionum circa Regulam S. Francisci, quæst. 1. in antedictis rescripta. Ibi enim inuenies ex Cœnobitis Franciscum desumpsisse studium virtutum ad Christi imitanda vestigia. Ex Eremitis contemplationi diuinæ vacationem. Ex Clericis plebium rectoribus curam animarum, hanc autem non ex officio, seu *debito necessitatis, sed ex liberæ charitatis affectu*, quo ad lucra animarum intenditur, quæ solius Christi sunt, non quæ propria quærendo. Hæc tria in vnum congesta effecit Franciscus Euangelica, Apostolica, Seraphica, noua, ac proximè apta, vt vitam humanam, & regularem vitæ Christi perfectissimo vnionis modo intimè conformaret, prout conformauit ad miraculū. Propterea vbi vt nouam eam regulam, & vt nouum eum ordinem nolebat principio approbare Innocentius III. vidit statim Franciscum (iam nouum in Ecclesia cruciformitate, ruditate, & vilitate habitus, paupertate, mendicitate) magnanimiter apponuere humeros Lateranæ Basilicæ, ceu verè idoneum ad renouandam Ecclesiam, sicut mox in publico cunsistorio, omnia Francisco benignè concedens, confessus est; vt scribit Bonau. cap. 1. & ex eo Breuiarium Romanum citatum.

Quid sumpserit Franc. ex Cœnobitis. Ex Eremitis, ex Clericis.

Vide supra pluries.

Aliundè etiam eius socius Dominicus ex Canonico Regulari D. Augustini ita renouauit illius Patriarchæ regulam, ordinem Prędicatorum instituens, vt veluti vir ter magnus in gestis suis, meritò primitiuo Francisco, in cunctis suis rebus nouo adiunctus sit in Ecclesiæ Romanæ, & fidei Catholicæ renouationem. Ille magnitudine in excellentia virtutum, magnitudine in gratiarum affluentia, magnitudine in scientiarum peritia. Iste primitate circa vtramq; imitationem actuum scilicet perfectionalium, & passionalium vitæ Christi, & trium Ordinum institutionem, vt sic in triformi Ecclesiæ renouatione primus esset, & solus. Quem antè in fine primi tractatus, qui est *de institutione prima legis*

D. Dominicus merito primitiuo Franc. adiunctus.

Epilogus versiculorũ 4. tractatuũ.

legis Minorum, *quo ad quatuor eius circumstantias*, ita suppliciter allocutus sum illo carmine: *Sancte Francisce propera*, *Tua lege Romam prospera*. Et ad finem secundi tractatus *de eadem lege prout lata* xiii. *socijs & approbata ab Ecclesia*, illo alio carmine *Sancte Francisce accelera*, *& alias leges praepara*. Et etiam ad finem tertij tractatus: *de legibus D. Clarae, & Tertij Ordinis de Poenitentia*, illo tertio carmine, *Sancte Francisce resera Te nobis, & nos recrea*; nũc quoq; in fine huius quarti tractatus *De vita saeculari, Christiana, Eremitica, & regulari Sanctissimi Patriarchae* (quibus concluditur his prior tomus, annos tantum 13. percurrens) quarto carmine inuocabo, sed pro sequenti tomo, qui ab anno 1223. in quo abbreuiata Minorum lex percurret annos 543. vsque ad praesentem diem, ita cantabo.

SANCTE FRANCISCE REGULA
BREVIORI MUNDUM REGULA.

IN

INDEX QVARTVS
RERVM NOTABILIVM.

Can-

For-

I

L

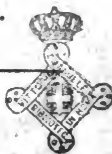
Mu-

Sen-

T

Tem-

FINIS INDICIS.

Errores præcipui inter quamplurimos.

1 *Clemens IV*. Clemens V. fol. 15.
2 *Discessum*, discessus 119.
3 *Alias legem*, alias leges 160.
4 *Caput Geleatum*, galeatum 179. panegir. 33.
5 *Aulatum*, oblatum 190. in titulo cap. 3
6 *Intrant* intrat in titulo sect. 1. ad fol. 320.
7 *Quem*, quæ, in titulo lib. 8. 370.
8 *In ipso seipsum* in ipsum seipsum. 373.
9 *Interius ita quoque*, interius non ita quoque ibidem.
10 *Clericorum Regularium*, Canonicorum Regularium tum in Hierarchia tom. 1. tum hic 226, & 412. Habes emendationem vbi de vita Eremitica S. Franc. in præsenti volumine ad cap. vlt. tract. 4. Et etiam in indice.
11 *Visio beata horaria Eliæ Prophetæ* fol. 393 Quando ab Eliseo diuisus est non ita probatur, sicut quando delituit in spelunca Montis Oreb. 3. Reg. 19. ex prærogatiua Ieiunij. Fauet sententia Basilij hom. 1. de ieiunio, & aliorum. Quod aduertimus in opusc. M. S. cui titulus *Octauarium pro sacris stigmatibus*. Vbi etiam ex Bonau. cap. 7. *Itinerarij Mentis in Deum* probatur visio beata transeunter B. Franc. in actu stigmatizazionis.

Seraphim Christus. Seraph Christus. 486. & alibi.

Errores alios cuiusuis generis, & penè innumeros, siue autoris, siue impressoris Lector beneuolus plenè corrigat, de plano censuret, prudenter contempletur, piè commiseretur. Quos autem reperiet in argumentis seu inscriptionibus, titulisue, numeroue tractatuum, librorum, sectionum, punctorum, paragriphorum, Panegiricorum, locorum sacræ Scripturæ, & similium, emendatos habes in præscriptis tribus indicibus. Vide quæ scripsimus tribus Ordinibus S. Francisci, ac lect. beneu. Ep. 3. ad limen huius voluminis.